

A.J.
CRONIN

SUB
STELE

A. J. Cronin

Sub stele

Vol. 1

CAPITOLUL I.

Când se trezi Martha, încă nu se luminase de ziuă și era un frig de crăpau pietrele. Rafale de vânt înghețat, venind dinspre Marea Nordului, izbeau în zidurile casei și pătrundeau în cele două odăi prin crăpăturile ivite în urma unor vechi lăsări de teren, în depărtare se auzeau valurile spărgându-se de țărm. În rest, nici un zgomot.

Martha zăcea nemișcată în patul din bucătărie. Se încordase toată, ca să se poată feri de apropierea lui Robert. De nenumărate ori, peste noapte, o treziseră zvârcolelile și accesele lui de tuse. O vreme mai rămase pe gânduri, apoi luă hotărârea să înfrunte și această nouă zi, înăbușindu-și ciuda împotriva bărbatului ei. Cu o sforțare, se dădu jos din pat.

Sub tălpile goale, pietrele pardoselii păreau de gheață, își trase hainele pe ea cu mișcările iuți ale unei femei voinice care nu împlinise nici patruzeci de ani. Dar efortul o obosi, făcând-o să gâfâie.

Acum nu-i mai era foame – ciudat cum de câteva zile îi trecuse foamea cumplită care o chinase atâta! În schimb îi era rău de moarte.

Târându-și picioarele până la chiuvetă, dădu drumul la robinet. De pe țeava nu se desprinsese nici o picătură; apa înghețase.

O clipă se simți pierdută și rămase locului, apăsându-și cu mâinile bătătorite burta umflată și privind prosteste la zorile care mijeau șovăielnic. Până departe, în vale, se deslușeau ulițele minerilor, în dreapta, întunecat, orașul Sleescale. Dincolo de el era portul, cu o singură lumină, rece și ea, iar apoi marea, încă și mai rece. Spre stânga – turnul de extracție de la gura minei Neptun 17, profilat ca o spânzurătoare pe cerul palid al răsăritului. Silueta lui aspră domina orașul, portul și întinsul apelor.

Cutele de pe fruntea Marthei se adânciră. Greva ținea de mai bine de trei luni. La gândul mizeriei îndurate, femeia se întoarse brusc de la fereastră și se apucă să aprindă focul. Dar asta nu era o treabă ușoară, ținând seama că nu avea decât lemne ude, aruncate de valuri la jărm și adunate de Sammy cu o zi înainte. Hughie îi adusese și el niște resturi de cărbune din halda de steril, dar erau mai mult gunoaie, îi venea rău la gândul că ea, Martha Fenwick, deprinsă

întotdeauna să ardă cărbune de Silkstone și să vadă-n sobă un adevărat foc de miner, trebuia acum să se chinuie cu ciurucuri.

În cele din urmă izbuti totuși să facă focul. Ieși pe ușa din dos și, izbind cu ciudă, sparse gheața care se prinsese iar pe butoiul cu apă. Umplu ceainicul, se întoarse în bucătărie și-l puse pe foc.

Trecu mult până să fiarbă apa. Într-un târziu dădu în sfârșit în clocot, și Martha își turnă o ceașcă plină. Ținind-o cu amândouă mâinile, se așează pe vine în fața focului și începu să soarbă câte o înghițitură. Apa fierbinte o încălzi, răspândindu-i în trupul amorțit plă-pânde șuvoaie de viață. Nu era la fel de bună ca ceaiul; nici vorbă că ceaiul era de o mie de ori mai gustos; și totuși, era bună și apa fiartă. Simțea oarecum că-și „revine”. Limbile de flăcări care jucau în jurul lemnului verzi luminară o fâșie rămasă dintr-un ziar vechi cu care aprinsese focul: „Deputatul Keir Hardie a întrebat în Camera Comunelor dacă guvernul nu intenționează – date fiind proporțiile mizeriei din nord – să ia măsuri pentru a da școlilor posibilitatea de a hrăni copiii nevoiași. I s-a răspuns că guvernul nu-și propune să lase alimentarea copiilor pe seama autorităților școlare.” Citi ziarul într-o doară, sorbind înghițitură cu înghițitură apa fierbinte. Fața ei suptă, numai piele pe os, nu exprima nimic – nici interes, nici nemulțumire; pur și simplu nimic. Era de nepătruns ca taina morții.

Deodată, se întoarse. Da, se trezise și Robert. Stătea culcat pe o parte, cu fața rezemată în palmă, după cum îi era obiceiul, și se uita la ea. Se simți din nou cuprinsă de ciudă. De la el i se trăgeau toate, toate, absolut toate, îl apucă tușea, și Martha știu că până atunci se stăpânise, de teamă să n-o supere. Nu era o tuse aspră, seacă, ci una adâncă, domoală, vlaguită de ani și ani. Era o tuse intimă. De fapt se putea spune că-i semăna lui: nu-l chinuia, pusese stăpânire pe el oarecum cu blândețe. Îi umplea gura de flegmă. Rezemându-se în cot, Robert scuipă într-o bucățică de ziar. Martha turba văzându-l mereu cum împarte ziarul Tit-Bits în pătrate, pe care le tăia meticulos, metodic, folosind cuțitul ei vechi de bucătărie cu plăselele de os. Își pregătea un stoc întreg, pe care-l împrăstia la timp, înainte de a i se sfârși. Îi cunoștea obiceiul: scuipa în pătrățelul de hârtie, cerceta rezultatul, apoi îl împătorea și-l pune pe foc... Îl zvârlea în foc cu un fel de optimism. Când era culcat arunca hârtiuțele peste marginea patului... Le ardea mai târziu, când se scula.

Martha se simți deodată năpădită de ură împotriva lui și împotriva tusei care-l întruchipa. Și totuși, se ridică, umplu iar cana cu apă clocotită, și i-o dădu în mână. El o luă fără hici un cuvânt.

Între timp se mai luminase. Primul lucru pe care-l amanetaseră fusese ceasul acela frumos ca un templu de marmură câștigat de tatăl ei ca premiu la mult disputatele campionate de popice. Fusese un om grozav tatăl ei și un adevărat campion! Așa, după ochi, Martha zicea că trebuie să fie ora șapte. Luă un ciorap lung de-al lui David, și-l înfășură în jurul gâtului, își puse șapca bărbătească, devenită a ei acum, apoi își trase pe ea paltonul jerpelit. Paltonul ăsta, măcar, era ceva, era al ei. Ea nu umbla și nici nu umblase vreodată

înfășurată într-un șal. Orice s-ar fi întâmplat, era și avea să rămână o femeie demnă... Toată viața.

Fără să-i adreseze un cuvânt, fără să-i arunce lui Robert măcar o privire, Martha ieși, dar de astă dată pe ușa din față. Încordându-și trupul ca să înfrunte vitejește săgețile vântului, porni spre oraș pe povârnișul străzii Cowpen. Era mult mai frig afară, se lăsase un ger aspru. Mahalaua Teraselor era pustie, nu se vedea țipenie de om.

Trecu de cârciuma Bun găsit, apoi de Middlerig, pe lângă scările pustii ale institutului minier, pe care înghețase scuipatul atâtor oameni – mărturie a debaterilor îndârjite din ultima vreme. Pe peretele lateral scria cu cretă: „Mare miting la ora trei”. Era scrisul pontatorului Charley Gowlan – un om zdravăn cit muntele, dar bețiv și păcătos.

O scutură un fior de frig. Încercă să iuțească pasul, dar nu putu.

Copilul din pânteele ei, neînsuflețit încă, greu ca plumbul, o trăgea, o apăsa în jos. O îndoia de șale. Să fii în starea asta! Și când? Avea, doar, trei băieți mari; până și prâslea, David, mergea pe cincisprezece ani. Și când colo, să rămână iar grea! Strânse pumnii. Fierbea de indignare. Tot el fusese de vină, că venise acasă pe trei cărări, și încăpățânat, tăcut, o supusese, făcându-și voia cu dânsa așa beat cum era.

Mai toate prăvăliile din oraș erau închise. Multe n-aveau să deschidă nici mai târziu. Nici măcar cooperativa, unde-și pierduse creditul după ce întinsese coarda la maximum. Dar parcă ce mai conta asta, de vreme ce avea în pungă un prețios ban de aramă? Câte nu putea să cumpere cu moneda aceea de doi penny! Și la Masters era de două zile închis; promise prea multe obiecte amanet – printre care și lucrurile ei bune. De data asta, firma cb cele trei bile de alamă nu era dătătoare de speranță. Și nici Murchison, Dobbs ori Bates.

Toți închiseseră prăvăliile, toți erau speriați. Pe toți îi cuprinsese spaima de tulburări.

Coti pe strada Lamb, trecu peste drum de măcelăria Ramage și apoi prin îngustul pasaj Scut, către abator. Când se mai apropie, se luminează la față. Un bărbat într-o cămașă cu mânecile suflecate și încins cu un șorț de piele mătura curtea. Era Hob.

— Azi ai ceva, Hob? Întrebă cu glas liniștit.

Rămase locului, așteptându-l să ridice ochii spre ea.

Hob o văzuse cu mult înainte, dar se încăpățâna să stea cu nasul în jos, măturând de zor băltoacele de pe ciment. Ieșeau aburi din brațele lui roșii și asudate. Marthei nu-i păsa. Hob era băiat bun. Și pe urmă, o cunoștea și avea să facă el tot ce putea. Așteptă.

— Nu ți-a rămas vreo fărâmbă, Hob?

Nu cerea mult, doar vreo bucată de prisos, un rest de măruntaie sau bojoci, ceva care de obicei se arunca la gunoi.

Hob se opri din măturat într-un târziu, dar nu se uită la ea. Îi era ciudă că trebuie s-o refuze.

— N-am nimic pe aici.

Martha se uită țintă la el. Omul clătină din cap.

— Nimic, nimic. Ramage ne-a pus să tăiem vitele aseară la șase și să cărăm totul la prăvălie. Cine știe?! O fi auzit că mai împart pe la oameni câte-un ciolan, fiindcă mi-a tras o săpuneală de-am crezut că nu mai scap teafăr!

Femeia își mușcă buzele. Va să zică Ramage le tăiaze orice puțință de a pune o supă la fiert sau de a prăji și ei o bucată de ficat.

Pe chip i se așternu îngrijorarea. Hob continua să măture în dușmănie.

Martha se îndepărtă, gânditoare. Luțind din ce în ce pasul, se întoarse iar prin pasajul Scut și de-a lungul străzii Lamb, apucând-o către port. Înțelesese situația dintr-o privire. Rămase locului, în timp ce vântul îi înfoia fusta, iar fața pișcată de ger îi trăda deznădejdea.

Nici vorbă să capete măcar o scrumbie; deși, după multă amărăciune sufletească, se hotărâse să 'ceară de pomană de la familia Macer.

Vasul Annie Macer era ancorat, în șir cu celelalte, îndărătul digului f colțuros. Toate aveau plasele strânse, neatinsse. „Se vede că din pricina vremii proaste”, gândi lenevos Martha, și ochii i se îndreptară către valurile întunecate care se zbăteau dincolo de dig. Nici un vas de pescari nu ieșise azi în larg.

Martha se întoarse fără grabă și porni către casă, cu spinarea încovoiată. Acum era mai multă lume pe stradă. Orașul începea să se dezmoștească. Câteva căruțe se hurducau pe pavaj. Trecu pe lângă ea Harkness de la școala din strada Bethel – un omuleț cu cioc, ochelari cu ramă de aur și îmbrăcat într-un palton gros; apoi un slujbaș de la Consiliul comunal, mergând grăbit și suflându-și în palme; pe urmă niște muncitoare de la fabrica de frânghii, cu galenți în picioare. Toată lumea o evita cu grijă, îi ocolea până și privirea.

Nu știau cine e. Știau însă că e din mahalaua Teraselor, izvorul necazurilor, mālura care de trei luni rodea orașul. Târându-și picioarele, Martha începu să urce dealul spre casă.

În fața brutăriei lui Teasdale, un camion tras de un cal aștepta să fie încărcată pâinea pentru clientelă. Dan Teasdale, băiatul brutarului, scotea mereu din casă câte-un coș plin cu franzele proaspete. Când ajunse în dreptul brutăriei, pe Martha o izbi aburul dulce de pâine caldă venind dinspre subsol. Se opri fără voie. Simțea că leșină de poftă. Tocmai atunci, Dan ieșea grăbit cu coșul încărcat. O văzu. Văzu și foamea cumplită din ochii ei. Băiatul păli, și un fel de groază îi împăienjeni ochii. Fără să stea pe gânduri, îi puse în mână o franzelă.

Martha nu spuse nimic, nici măcar o vorbă, dar, urcând pe strada Cowpen spre ulița Sevastopol, ochii ei, care nu plângeau niciodată, erau învăluiți într-o ceață – ceea ce la alții ar fi fost lacrimi de recunoștință, îi era simpatic Dan, un flăcău cumsecade care lucra și el în mina Neptun. Acum însă, de când cu greva, îl ajuta pe taică-su; el mîna calul și ducea pâinea pe la clienți. Adeseori schimba câte-o vorbă cu David al ei. Gâfiind de pe urma urcușului, Martha ajunse în pragul casei. Tocmai când pusese mîna pe clanță, o opri glasul vecinei, Hannah Brace:

— Alice a lui madam Kinch are aprindere la plămâni.

Martha dădu din cap. De o săptămână, copiii din mahalaua lor cădeau la pat răpuși de pneumonie.

— Spune-i lui madam Kinch că o să trec pe la ea mai tirziu, îi răspunse Martha intrând în casă.

Ai ei erau sculați și îmbrăcați; și Robert, și băieții se strânseseră tuspătru în jurul focului. Dar, ca de obicei, ochii ei se opriră mai întâi asupra lui Sammy. Băiatul îi răspunse cu zâmbetul lui prietenos, care-i încrețea fața, înecându-i ochii mici albaștri sub arcadele sprâncenelor. Nu era vesel zâmbetul lui, Sammy și trăda destulă amărăciune. Era băiatul cel mai mare, lumina ochilor ei; tăia cărbune la Neptun, deși nu împlinise decât nouăsprezece ani.

— Ia te uită, spuse Sam făcându-i cu ochiul lui David. Ia uită-te pe unde a umblat maică-ta și cu ce s-a ales. A făcut ea ce-a făcut, și a șterpelit o pâine pentru tine!

David zâmbi conștiincios din colțul lui. Era un băiețandru sfrijit, tăcut, cu o față albă și prelungă, gravă și încăpățânată. Cum stătea așa aplecat deasupra vetrei, omoplații împungeau prin haină.

Ochii lui mari și negri aveau de obicei o expresie iscoditoare; acum însă, curiozitatea îi pierise în bună parte. Era în vârstă de paisprezece ani și mâna cailor de la vagonete în sectorul Paradis al minei Neptun.

Munca nouă ore pe zi în subteran, făcând naveta între frontul de lucru și gura puțului, dar acum participa la grevă și era rupt de foame.

Ei, ce ziceți, băieți? Continuă Sam. Nenea Sammy se antrenează pentru un număr senzațional: „Scheletul ambulant”. Slăbește treizeci de livre pe săptămână, aplică „sfaturile pentru femeile corpulente”, ține cură strașnică de slăbire, și când colo, mama voastră intră pe ușă cu un ospăț întreg în brațe. Ce se face bietul Sammy?

Vai de capul lui! Nu-i așa, măi Hughie?

Sprâncenele negre ale Marthei se încruntară.

— Aveți mare noroc că puteți mânca și atâta, spuse ea începând să taie jimbla.

Toți o priveau fascinați; chiar și Hughie își ridică ochii de la ghetetele vechi de fotbal, pe care le peticea. Și doar nu era treabă ușoară să-i abați gândurile lui Hughie de la fotbal! Era nebun după sportul ăsta. Juca centru înaintaș în echipa orașului Sleescale (și băgați de seama că n-avea decât șaptesprezece ani!) când nu împingea la vagonete în sectorul Paradis al minei Neptun. Hughie nu-i răspunse lui Sam. Nu vorbea niciodată prea mult; era tăcut din fire, mai tăcut chiar decât taică-su, renumit pentru zgârcenia lui la vorbă.

Dar acum se uita la pâine.

— Vai, iartă-mă, mamă, spuse Sammy sărind și luându-i farfuria din mână. Nu știu ce-am avut de-am neglijat bunacuvința. „Permiteți-mi, vă rog, spuse Ducele înveșmântat în splendida uniformă a regimentului de husari din Tyneside.” '.

Glumind astfel, îi oferi lui taică-su farfuria.

Robert luă o felie, se uită la ea, și apoi la Martha.

— Dacă ai primit-o de la epitropi, atunci mie nu-mi trebuie.

Martha îi înfruntă privirea.

— Te întreb dacă pâinea asta ai primit-o de la epitropi, repetă el întrebarea, cu vocea sugrumată a unui om înfrânt.

Ea continua să-l privească, gândindu-se la nebunia lui de a sacrifica până și bruma lor de economii pentru sprijinirea grevei, îi răspunse sec:

— Nu.

Sammy interveni cu o veselie zgomotoasă:

— Parcă are vreo importanță; bănuiesc că, oricum, o s-o mâncăm cu toții.

Cu aceeași veselie îndrăzneată înfruntă și privirea lui taică-su.

— N-are rost să gândești așa, tată. Toate lucrurile au un sfârșit.

Și la urma urmei, mie nici nu-mi pare rău. Eu vreau să lucrez, nu să șed așa degeaba, de parcă n-aș avea mâini, și să aștept să ne aducă mama de-ate gurii... Apoi, către David: „Ei, domnule conte, luați un dumaticat, vă rog. Nu vă codiți. Altfel, tot îl aruncă, credeți-mă.”

Martha îi smulse farfuria din mână.

— Nu pot să sufăr glumele astea, Sammy. Nu se cade să-ți bați joc de o mincare cinstită!

Se încruntă la el, dar tot lui îi dădu bucata cea mai mare. Îi întinse apoi o felie lui Hughie, păstrând pentru ea porția cea mai mică.

CAPITOLUL II.

Ora zece. David își luă șapca din cui, se strecură afară și porni agale pe caldarâmul desfundat al uliței Inkerman. Toate ulițele minerilor din Sleescale erau botezate după glorioasele victorii din războiul Crimeii. Ulița cea mai de sus, pe care locuia David, se numea Inkerman; a doua Alma; mai la vale era ulița Sevastopol', iar ceva mai jos, unde locuia Joe, era ulița Balaclava. David se ducea la Joe să vadă dacă nu vine „să facă un tur”.

Vântul se mai muiase, și pe neașteptate se ivi soarele dintre nori. Revărsarea abundentă de lumină îl incintă pe David, deși îi lua ochii, nedeprinși cu ea. Înainte de grevă, de multe ori i se întâmpla ca iarna să nu vadă soarele zile în șir. Dimineața, când cobora în puț, era întuneric; seara, când ieșea, tot întuneric.

Dar acum era o zi frumoasă, deși cam rece. Îi umplea toată făptura de o lumină ciudată. Strălucirea asta îi evoca, într-un fel neînțeles, rarele zile când îl lua taică-su la pescuit, pe Wansbeck în sus. Departe de bezna și murdăria din mină... Crângurile verzi de aluni... Bolborosiri de apă cristalină...

— Privește, tată, privește! Exclama el emoționat când dădea cu ochii de vreun smoc de ciuboțica-cucului.

Coti pe ulița Balaclava. Ca și celelalte ulițe din mahala, Balaclava se întindea pe vreo jumătate de kilometru. Era o adunătură de case murdare de piatră, mai toate negre de funingine, dar mânjite și tărcate strâmb cu câteva bidinele de var, acolo pe unde oamenii încercaseră să tencuiască crăpăturile mai noi și mai mari.

Hornurile pătrate păreau amețite de băutură, atât erau de hâite și dărâmate; din pricina lăsării terenului, șirul lung de acoperișuri, altădată ordonat, unduia acum ca o mare cu valuri. Drept garduri, curțile aveau împrejmuiri din traverse de cale ferată putrezite, din buturugi despicate și bucăți ruginite de tablă ondulată – toate astea proptite cu mormane de zgură și sterilde la mină. Fiecare curte avea closetul ei, și fiecare closet căldarea lui de tinichea. Closetele apăreau ca niște gherete de santinelă printre șirurile de case, la capătul cărora se aflau niște cocioabe ridicate de mâini nedibace pe maidanul plin de hârtoape, alături de șine. Cam pe la mijloc era gura puțului Neptun 17, și îndărătul ei se întindea monotonia bărăganului Snook, puțin în pantă și văluos pe alocuri. Era o pârioagă plină de băltoace și șanțuri, brăzdată de fostele exploatări la zi ale minei Neptun, de acum un veac. În mijlocul pârlăgei se căsca Groapa Scurșorilor. De altfel, tot bărăganul Snook era legat de puțuri. Peste tot se înălțau răsuflătorile puțurilor, se revărsa sterilul din puțuri, se ridicau turnurile de extracție de la gura puțurilor, totul vorbea numai de puțuri. Pe acest fundal, o frânghie cu rufe spălate te izbea ca un afront. Șirul acesta de rufe în culori vii – care albastre, care roșii – contrasta puternic cu posomorita monotonie a bărăganului sordid, dind întregului tablou o frumusețe brutală, perversă.

Lui David îi erau toate prea bine cunoscute și nu-l încântau.

Acum îi plăceau parcă și mai puțin. Tot șiragul de case mohorâte, construite spate în spate, era învăluit într-un aer de apatie și înfrângere. Câțiva cărbunari – Leeming Boxerul, Keefer Howe, Bob Ogle și încă vreo doi care în vremuri bune alcătuiau „cenaclul cartoforilor” – ședeau cu spatele rezemat de zid. Acuma nu jucau, pentru că le lipseau bănuții, dar ședeau pe vine, ca și cum ar fi jucat.

Ședeau fără să schimbe o vorbă. Bob Ogle, care era tovarăș cu David în schimbul întâi de la sectorul Paradis, îl salută în timp ce-și mângâia cățelușa pe cap.

— Cum o mai duci, Davey? I se adresă Leeming Boxerul.

— Cum o mai duci tu, Boxerule? Zise David.

Ceilalți mineri îl priveau pe David cu un fel de curiozitate, identificându-l în mintea lor cu taică-su, Robert, care-i făcuse să părăsească lucrul. Dar în fața lor stătea un băiat palid, îmbrăcat într-un costum ponosit, care pe deasupra îi rămăsese și prea mic, legat la gât cu un fular de bumbac și încălțat cu galanții grei de la mină, ghetetele fiindu-i amanetate. Nu-și tunsese părul de multă vreme, și încheieturile slabe ale mâinilor contrastau cu palmele umflate de muncă.

Le simțea privirea iscoditoare și o înfrunța liniștit, îndreptându-se, cu o poză puțin sfidătoare, către casa cu numărul 19 – unde stătea Joe Gowlan.

Deasupra ușii era o firmă, pe care scria cu litere strâmbe: „închiriem biciclete. Pompe funebre. Pensiuine”. David intră.

Joe și cu taică-su, Charley Gowlan, tocmai își luau gustarea de dimineață. Pe masa de lemn se afla un castron cu plăcintă cu carne, alături un

ceainic mare, o cutie de lapte condensat începută și o franzelă, din care rupseseră vreo două halci. Pe masă era o dezordine de necrezut; aceeași dezordine domnea în toată casa – două odăi unite de o scară perpendiculară. Murdărie, răvășeală, mâncare din abundență, un foc care duduia în sobă, haine răspândite peste tot, vase nespălate, miros de lenjerie murdară, de bere, prăjit, sudoare.

Din toate se degaja senzația unei promiscuități confortabila.

— A, bună, băiete! Cum te mai simți azi? Îl întrebă Charley Gowlan înfundând o bucată mare de carne în gura lui cât o șură.

Avea cămașa de noapte băgată în pantaloni, bretelele îi atârnavau peste burta proeminentă, în picioare își pusese papucii de casă, tăiați dintr-un covor vechi. Gesticulând cu pumnul roșu, uriaș, în care ținea cuțitul, îl salută amabil din cap pe David. Charley era întotdeauna amabil. Charley Gowlan Mătăhălosul, pontatorul de la Neptun, era tare prietenos. Păcătosul ăsta se bătea pe burtă cu toată lumea; se avea bine și cu muncitorii, și cu Barras. Îi plăcea să facă de toate, de la gospodărie – dat fiind că rămăsese de trei ani văduv – și până la vânătoria de iepuri sau braconajul de somoni pe Coquet în sus.

David se așeză, privindu-i pe Joe și pe Charley cum mănâncă. Aveau o poftă grozavă: fălcile tinere ale lui Joe clefăiau metodic.

Charley plescăia din, buzele groase, întinzând pe pâine sosul sleit al plăcintei. Oricât de tare se ținea David, simți că dinții i se strâng și-i lasă gura apă. Deodată, când erau pe sfârșite, Charley încetă brusc curățirea rămășițelor din castron și i se adresă de parcă atunci i-ar fi dat prin gând:

— Nu vrei să razi ce-a rămas pe fund, băiete?

David clatină din cap: un imbold ascuns îl făcu să refuze.

— Am luat gustarea de dimineață, zâmbi el.

— Ah, bine, dacă ai mâncat, desigur...

Ochii mici ca de porc, împlântați în obrazul lui rotund și mare cât un obroc, clipiră șiret. Când termină masa, întrebă:

— Și ce mai zice taică-tu, acum, când e mai mult ca sigur. Că suntem bătuți?

— Nu știu.

Charley linse cuțitul și oftă de mulțumire.

— Eh, am avut multe necazuri. Eu unul nu le-am dorit. Și nici Heddon nu ie-a dorit. Nu e niciunul printre noi care să le fi dorit.

Auzi vorbă, să stârnești o furtună pentru niște echipament de protecție, și pentru un spor de salariu – o jumătate de penny la tonă!

Eu am zis din capul locului că-i o prostie.

David se uită la el. Charley pontatorul măsura producția cărbunarilor; va să zică era șef acolo la gura puțului. Lucra mână-n mână cu Heddon, agentul sindical de la Tynecastle. Știa el bine că nu e vorba numai de echipamentul de protecție și de sporul de o jumătate de penny la tonă. David rosti gânditor:

— Dar e multă apă în sectorul de la Băltoacă.

— Ha! Apă!

Charley zâmbi atotștiutor, cu gura lătită. Munca pe care o îndeplinea nu-l silea niciodată să intre în adâncuri; el ponta vagonetele la suprafață, când ajungeau scârțâind la rampa de la gura puțului, îi dădea mâna să facă pe atotștiutorul. Continuă:

— Sectorul Paradis a fost dintotdeauna o groapă umedă. Apa nu-i acolo doar de ieri, de-alaltăieri și nu cred să fie mai rău la Băltoacă decât în altă parte. Doar nu s-o fi speriind tat-tu de-o picătură de apă, ce naiba?!

Conștient de rinjetul batjocoritor al lui Charley, David își înghiți cu un efort indignarea.

— Muncește în apă de douăzeci și cinci de ani, așa că nu văd cum s-ar putea speria, spuse eJ indiferent.

— Da, asta așa e, știu și eu prea bine. Bravo băiete, că ții cu tat-tu! Dacă nici tu n-oi ține, Dumnezeu știe cine ar mai face-o. Și să nu crezi că eu îți găsesc vreo vină din asta. Ești băiat cu cap, zău!

Charley rigâi zgomotos, se ridică, apoi se trânti greoi pe scaunul de lingă foc, căscă, se întinse și începu să-și umple pipa de lut, tare afumată.

Joe și cu David ieșiră.

— Lui ce-i pasă, că doar nu-l obligă nici dracu să coboare în sectorul Paradis! Comentă Joe obraznic de îndată ce închise ușa în urma lor. Nu i-ar strica de loc boșorogului să tot stea prin băltoace, cum sunt eu siiiit s-o fac.

— Nu-i vorba numai de umezeala, Joe, insistă David. Tu știi ce zice taică-meu.

— Știu, știu! M-am săturat de când tot aud, și pot să-ți spun, Davey, că s-au săturat și ceilalți băieți. Taică-tu are tot felul de idei în privința Băltoacei. El crede că știe toate celea de-a fir a păr!

— În orice caz, știe foarte multe, ascultă-mă pe mine, spuse David cu multă însuflețire. N-a pornit el la grevă doar așa, ca să se distreze.

— El nu! Dar unii dintre băieți, da, răspunse Joe. Se plictisiseră să mai muncească în apă și li s-a părut că ar fi plăcut să mai schimbe puțin. Acuma, că le-a ieșit pe nas, și-ar da și capul, numai să poată începe iar lucrul. Oho, și încă cum! Chiar dacă-n Băltoacă ar fi apă până-n tavan!

— Mă rog! N-au decât să înceapă:

— Păi chiar asta or să și facă, poți să fii sigur, îi răspunse Joe cu acreală. Așteaptă numai până Ig trei, când au mitingul. Dar nu te propti tu pe picioarele dindărăt. Poti să mă crezi că mi s-a urât și mie, ca și ție. Cu prima ocazie, o șterg de-aici. N-o să-mi putrezească mie oasele în gaura asta păcătoasă. Vreau să fac rost de ceva biștari și plec în lumea largă.

David rămase tăcut. Se simțea indignat și chinuit de gândul că viața îi era potrivnică în toate privințele. Și el ar fi vrut să scape de la Neptun, dar nu în același chip ca Joe. Își amintea că Joe mai fugise o dată de acasă, și-l adusese înapoi Roddam, subofițerul de poliție.

Plângea în hohote, dar taică-su tot l-a croit cu cureaua.

Conăinuară drumul în tăcere. Joe mergea fudul, cu mâinile în buzunare, făcând paradă de forța lui și legănându-se ca un boxer. Era un flăcău bine făcut, cu doi ani mai în vârstă decât David. Avea umerii lați și voinici, spinarea dreaptă, părul negru, cârlionțat, și ochii negri, vioi. Joe avea un fizic foarte plăcut și era pe deplin conștient de acest lucru. Privirea îl arăta sigur de sine, chiar felul în care-și punea șapca, șmecherește, într-o parte, trăda îngâmfare, tupeu, agresivitate.

Curând, reluă vorba:

— În viață, dacă vrei să te distrezi trebuie să ai bani nu glumă!

Și – te întreb eu: ce, în mină poți să faci bani? Pe dracu! În orice caz, bani serioși nu poți scoate. Ei, și eu unul vreau să mă distrez.

Pentru asta am nevoie de loz. Eu vreau să văd lumea, să-mi trăiesc viața. Tu da, ai noroc. Probabil c-ai să mergi la Tynecastle. Taică-tu vrea să te trimită la colegiu. Mi se pare că și asta-i o idee fixă pe care și-a băgat-o-n cap. Eu însă trebuie să-mi port singur de grijă. Și să vezi tu dacă n-o să-mi port, zău așa! Știi care-i șmecheria? Să ajungi primul la potou, că de nu, ți-o ia altul înainte.

Brusc, puse capăt trâncănelii și-l bătu pe David zdravăn pe umăr. Îi zâmbi, și zâmbetul lui era prietenos, simpatic. Când voia, Joe știa să fie prietenos și simpatic ca nimeni altul. Ochii lui negri frumoși radiau o prietenie care-ți încălzea inima și ți-l înfățișau ca pe omul cel mai apropiat, regele băieților de treabă.

— Hai, Davey, mergem la bărci. Punem o undiță la mal, și pe urmă vâslim în larg, să vedem ce putem prinde.

O luară pe jos pe strada Cheiului, apoi săriră de pe faleză pe malul nisipos, înapoia lor se întindeau niște dune înalte formate din nisip amestecat cu bălăriile și păpurișul din Sărătură. Lui David îi plăceau dunele, în timpul verii, uneo sâmbăta, după ce ieșeau din schimb și taică-su se ducea la circiuma Bun găsit, să bea un rând cu ortacii, David se afunda în păpuriș. Stătea de unul singur și asculta cântecul ciocârliei. Lăsa cartea din mână și scruta bolta azurie, în căutarea punctulețului care se înălța în văzduh. Și acum îi dădea inima ghes să se culce în păpuriș. Îl apucase iar amețeala, îi căzuse ca un bolovan la stomac felia groasă de pâine caldă înfulecată cu lăcomie. Dar Joe ajunsese la dig. Urcară pe dig și se duseră în port.

Câțiva băieți din mahalaua Teraselor căutau cărbuni în apa murdară, scăzută acum, înaintea fluxului. Legaseră de o prăjină o căldare veche, ciuruită. Scormoneau fundul după bucățelele de cărbune căzute de pe șlepuri în vremea când activitatea era în toi. În lipsa alocăției distribuite de mină de două ori pe lună, râcăiau acum mâlul să găsească resturi de care altădată nici nu s-ar fi sinchisit. Joe se uita la ei, disprețuindu-i în taină. Rămăsese locului, cu mâinile înfipite în buzunare, cu picioarele larg desfăcute, îi privea de sus. Pivnița lui era plină de cărbuni ca lumea, furați de la gura puțului, îi furase chiar el, alegând bucățile cele mai bune din morman. Pântecele îi era plin de mâncare, și încă de mâncare bună. De asta avusese grijă taică-su, Charley. Există o singură cale s-o scoți la capăt: să pui mâna pe lucrurile care-ți trebuie,

să le cauți, să le înșfăci, nu să stai tremurând de frig, leșinat de foame, și să dai din colț în colț, cu slaba nădejde că o să se îndure ceva să-ți pice de la sine în căldare.

— Bună, Joe băiatule! Strigă lingușitor Ned Softley. Era prostovanul care supraveghea ventilatorul sectorului Paradis. Nasul lung i se înroșise de ger, și trupul puținel îi era scuturat de frisoane. Râse îmbietor. N-ai o țigară, frate Joe? Mor să trag și eu un fum.

— Îmi pare al naibii de rău, exclamă Joe înțelegător și pe dată mărinos, dar asta-i ultima, frate Ned!

Scoase o țigară de după ureche, o privi trist și o aprinse cu cel mai amabil regret. Dar cum se întoarse Ned cu spatele, Joe rânji.

Bineînțeles că avea un pachet întreg de Woodbine în buzunar. Dar ce era prost să-i spună lui Ned? Ferit-a sfintul! Rânjind încă, își relua plimbarea alături de David, când un strigăt îl făcu să se întoarcă brusc.

Era strigătul lui Ned, un geamăt ascuțit, de protest: după trei ceasuri de trudă sub șfichiuirile vântului, izbutise aproape să-și umple sacul și tocmai dădea să-l încarce în spinare și să pornească spre casă. Dar Jake Wicks fusese mai iute de mină. Jake, o huidumă de vreo șaptesprezece ani, așteptase liniștit să pună mâna pe cărbunele lui Ned. Ridică sacul de jos și, sfidându-i pe băieți cu priviri bătaioase, porni nepăsător spre capătul portului.

Ceata flăcăilor se porni pe un cumplit hohot de ris. Zău dacă s-a pomenit mai mare comedie! Auzi, să ia Jake bucățelele strinse de Ned Softley și să plece cu ele așa, ca nimic, în timp ce Ned țipa și scâncea în urma lui ca un apucat! Mai mare haz nici că se putea! Și cel mai tare dintre toți râdea Joe.

Lui David însă nu-i venea să râdă. Se făcuse alb ca varul la față.

— Nu-i drept să ia cărbunii ăia, murmură el. Sunt ai lui Softley, care a muncit pentru ei.

— Aș vrea să văd și eu cui i-ar da mâna să-l oprească, răspunse Joe înecindu-se de ris. Doamne, ia uită-te la mutra lui Softley, uită-te numai nițel...

Tânărul Wicks înainta de-a lungul debarcaderului, cărând cu ușurință sacul. Softley se ținea plângând după el, urmat de o gloată de zdrențăroși care se tăvăleau de răs.

— E cărbunele meu, se smiorcăia Softley într-una, cu lacrimile prelingându-i-se pe obraji. Eu l-am cules din noroi, zău că da, ca să aibă mama foc în vatră...

David își încleșta pumnii și făcând un pas într-o parte îi tăie calea lui Jake Wicks. Acesta se opri brusc.

— Ce-i mai fi vrând și tu? Întrebă el bățos.

David scrâșni din dinți.

— Îs cărbunii lui Ned. Nu poți să-i iei așa. Nu-i frumos. Și nici drept.

— Ei, nu mă-nnebuni! „făcu Wicks netulburat. Și cine mă oprește?

— Eu.

La toți le pieri răsul. Jake lăsă cu grijă sacul jos.

— Tu, mă?

David încuviință scorțos din cap. Era atât de încordat, încât nici nu mai putea vorbi. Fierbea de mânie văzând nedreptatea pe care i-o făcea Jake lui Ned.

Jake Wicks era cogeamite flăcăul, cântărea pe puțin zece kilograme mai mult decât David și era cu un cap mai înalt. Și pe urmă, era aproape un bărbat, în orice caz fuma, înjura și bea cot la cot cu bărbații. Dar lui David nu-i păsa. Nimic nu mai conta, absolut nimic, decât atât: să nu-l persecute Wicks pe Softley.

Adresându-i obișnuita provocare la bătaie, Wicks întinse pumnii, îi strânse unul peste altul și-l pofti pe David să-i despartă dacă poate.

David iscodi fața rotundă, bupoasă a lui Jake, străjuită de o claie de păr câlțos. Îl vedea acum mai bine ca oricând. Prinț re coșurile de pe pielea lui bolnavă, David distingea punctele negre, murdare.

Zări un ulcior care începea să-i umfle pleoapa stângă. Apoi, cu iuțeala fulgerului, desfăcu dintr-o lovitură pumnii lui Jake și-l pocni drept în nas.

Strașnică lovitură! Toată lumea văzu cum pumnul drept îi turti nasul lui Jake, de-l podidi sângele. Gloata urlă, și pe David îl trecu un fior de bucurie sălbatică.

Jake se dădu înapoi, scutură din cap cum face un câine ud, și apoi se năpusti orbește, agitându-și brațele ca o moară de vânt.

Tocmai atunci, cineva care stătea mai la o parte și se uita îi preveni cu un strigăt:

— Păzea, băieți!

Uite-l pe Plânsa!

David avu o clipă de șovăială, întoarse puțin capul, și în clipa aceea pumnul lui Jake îl izbi drept în tâmplă. Deodată văzu totul ca printr-o ceață misterioasă, simți că i se învâртеște capul; un moment i se păru că se prăbușește în adâncul minei, atât de brusc îl învăluiseră întunericul, atât de tare îi vuiău urechile. Pe urmă leșină.

Băieții îi mai aruncară o privire lui David, apoi se împrăștiară în grabă. Și Ned Softley se grăbi să plece, dar își luă cărbunii.

Între timp se apropie Plânsa. Se plimbaser pe țărm, privise la jocul valurilor pe nisip. Lui Iisus Plânsa îi era tare dragă marea, în fiecare an își lua de la mină zece zile concediu, pe care le petrecea la Whitley Bay, plimbându-se în sus și-n jos pe mal. Purta în față și-n spate câte o pancartă cu citatul lui preferat: „Iisus plâns-a pentru păcatele lumii”. Același citat stătea scris cu litere de aur și pe frontispiciul casei lui. De aceea, deși de fapt se numea Clem Dickery, oamenii îl știau de Iisus Plânsa, ori mai pe scurt Plânsa. Spre deosebire de ceilalți mineri, Plânsa nu locuia în mahalaua Teraselor.

Nevastă-sa, Susan Dickery, făcea plăcintă cu carne de berbec și o vindea într-o dugheană de la capătul străzii Lamb. Deasupra plăcintăriei locuiau ei. Susan îndrăgise un citat mai sever: „Pregătește-te, căci fi-vei chemat în fața Domnului”, îl avea tipărit pe toate pungile în care ambala marfa. De aici se născuse la Sleescale și zicala: „Mănincă plăcintă de la madam Dickery și

pregătește-tesă fii chemat în fața Domnului”. Dar plăcintele erau foarte bune. Lui David îi plăceau. Și-i plăcea și Clem Dickery. Plânsa era un mic fanatic, dar liniștit de felul lui. Și cel puțin nu era ipocrit.

Când își reveni, clipind năuc, David îl văzu pe Plinsa aplecat asupra lui, pocnindu-i palmele și veghindu-l întristat și grijuliu.

— Mi-a trecut, zise David ridicându-se într-un cot, dar încă lipsit de vlagă.

Neobișnuit de discret, Plânsa nici nu pomeni de încăierare, în schimb îl întrebă de când n-a mai mâncat.

— De azi-dimineață, îi spuse David. Am luat gustarea...

— Te poți ține pe picioare?

David se ridică de-a binelea, sprijinindu-se de brațul lui Plânsa.

Se clătină, dar caută să-și mascheze nesiguranța cu un zâmbet.

Plânsa îl privi sumbru. El nu ocolea adevărul, așa că-i spuse:

— Ești slăbit de nemâncare. Vino acasă la mine.

Îl conduse încet pe David, peste dunele de nisip, până în strada Lamb.

În bucătărie la Plânsa, David se așeză la masă. Aci se țineau faimoasele „întruniri din bucătărie”. De pe pereți, tablourile alegorice colorate țiștor își trimiteau flăcările: TRÂMBIȚA DIN ZIUA DE APOI, SCAUNUL JUDECĂȚII DE APOI, CALEA BINELUI ȘI CALEA RĂULUI, toate tablourile erau semănate cu sumedenie de îngeri blonzi, asexuați, defilând țăntoșiân veșmintele lor imaculate, în sunetele trâmbițelor de aur. Îngerii erau scăldați în lumină; dar nu lipsea nici bezna; printre ruine de coloane corintiene răgeau fiarele întunericii r ăpustindu-se asupra gloatei tremurătoare înghesuite pe marginea gheenei.

Pe polița căminului atârnav smocuri de ierburi și alge, puse la uscat. Plânsa cunoștea toate buruienile de leac, le strângea cu osârdie, fiecare la timpul potrivit, căutându-le cu luare aminte pe sub gardurile vii și iscodindu-le cu răbdare pe sub stânci. Acum stătea lângă foc.

Pusese niște mușețel să fiarbă într-un ceainic mic, pestriț. Când a fost gata ceaiul, a umplut o ceașcă și i-a oferit-o lui David. Apoi, fără o vorbă, a plecat și l-a lăsat singur.

David bău fiertura. Era amară, dar aburul era parfumat, îl încălzea, îl îmbărbăta și-l mângâia. Îi șterse amintirea dureroasă a încăierării, dar îl făcu să simtă ghearele foamei. Tocmai atunci se deschise ușa, și Plinsa se întoarse însoțit de neaștă-sa. Era ciudat cit de mult semăna cu el. Mică de statură, curată și îngrijită, îmbrăcată în negru de sus până jos, cu mișcări puține și cumpănite, mai avea comun cu soțul și expresia serioasă și liniștită a feței, în tăcere, așeză dinaintea lui David o farfurie cu două plăcinte calde cu carne de berbec și turnă cu grijă pe fiecare niște sos fierbinte dintr-o căniță smălțuită.

— Mănâncă-le încet, îl sfătui blând.

Apoi se trase lângă bărbatul ei. După o clipă de șovăială, David se așternu pe mincare. Cei doi soți se țineau deoparte, dar nu-l scăpau din ochi.

Plăcintele erau minunate, sosul – gustos și picant. După ce înghiți și ultima fărâmiță dintr-o plăcintă, David ridică deodată ochii și îi văzu cu privirile ațintite asupra lui. Plânsa rosti cu glas scăzut un alt citat din Biblie: „Eu te voi hrăni și pe tine, și pe ai tăi. Și El îi mângâie și le grăi cu inimă bună.”

David încercă să-și exprime recunoștința printr-un zâmbet; dar ceva neînțeles poate mirarea în fața bunătății lor neașteptate, îi puse un nod în gât. În sinea lui se blestemă singur pentru asta, dar n-avea încotro, îl năpădi un val de simțiri, amintirile atâtor neazuri prin care trecuse și el, și toți ceilalți în ultimele trei luni. Îl apucă groaza amintindu-și cum se caliceau la fiecare cheltuială, cum amanetaseră tot, cum se iscase dușmănia ascunsă dintre părinții lui – maică-sa minioasă, taică-su încăpățânat.

David n-avea decât paisprezece ani. Cu o zi înainte mâncase un nap din grădina lui Litdle. În lumea asta plină de bogății și frumuseți, el umblase pe câmp și scormonise pământul ca jivinele, să-și astâmpere foamea cu un nap.

Își sprijini capul în mâna firavă. Pe neașteptate, se născu în sufletul lui năzuința pătimașă de a face ceva... Ceva care să pună capăt la toate astea... Ceva care să lecuiască omenirea și s-o înalțe. Trebuia s-o facă, și avea s-o facă. O lacrimă i se prelinse pe obraz și picură în sosul de plăcintă. Pe pereți îngerii suflau în trâmbiță. David își suflă nasul, rușinat.

CAPITOLUL III.

La unu și jumătate, prânzul era pe sfârșite în vila Law. Ținându-se drept pe scaun, cu genunchii goi sub fața de masă albă de damasc și abia atingind cu botinele covorul gros, roșu, lucrat la Axminster, Arthur continua să-și ațintească asupra lui taică-su privirile tandre, tulburate de emoție. Tensiunea ascunsă din atmosferă, presimțirea unei furtuni iminente, îl speria, aproape îl paraliza.

Așa cum i se întâmpla întotdeauna înaintea unei crize de nervi, pofta de mâncare îi dispăruse, îl îngrețoșa până și ideea de a se preface că gustă din bucate. Știa că astăzi urmau să se întrunească muncitorii, muncitorii tatălui său, care ar fi trebuit să lucreze cu cinste și credință în mina lui.

Știa că de această întrunire de după masă depinde totul: dacă minerii vor hotărî să se întoarcă la lucru, sau dacă va mai continua greva asta îngrozitoare. La gândul acesta, îl străbătu un fior de neliniște, îi citeai în ochi atasamentul fierbinte față de taică-su.

Mai aștepta și invitația de a-și însoți tatăl la Tynecastle. De la zece dimineața, când auzise porunca dată lui Bartley să pregătească docarul, tot aștepta. Contrar obiceiului taică-su nu-l invită. Se ducea la Tynecastle la familia Todd dar pe el nu-l lua. Era o situație de neîndurat.

La masă se desfășura o palidă și calmă conversație, dirijată și dominată de taică-su. Conversația aceasta potolită fusese menținută pe toată durata grevei. Se abordau subiecte cu totul anodine – eventual concertul cu oratoriul Messia, pe care îl va da asociația corală, sau dacă noua doctorie îi face ori nu bine mamei, sau cit de frumos sunt întreținute florile pe mormântul bunicii – și întotdeauna conversația rămăsese calmă, de un calm desăvârșit. Richard

Barras era un om calm. Fiecare acțiune a lui dovedea o neclintită stăpânire de sine. Stătea în capul mesei, cu o liniște de piatră, de parcă' greva ce ținea de trei luni la mina Neptun, proprietatea lui, ar fi fost o simplă ciorovăială. Se ținea foarte drept în jilțul lui cu speteaza înaltă – de aceea se ținea și Arthur atât de drept – și mânca brânză, țelină din grădina lui și biscuiți Bath Oliver. Meniul era simplu. De fapt, tot prânzul era simplu. Lui Barras nu-i plăceau decât mâncărurile cele mai simple – feliuțe subțiri de rasol, șuncă, un cotlet de berbec, fiecare la rândul lui; pentru că îi mai plăcea ceva: toate lucrurile să aibă o rânduială a lor. Nu putea să sufere risipa la masă și nici ostentația. De fapt nici nu permitea să se manifeste o asemenea tendință, înghițea bucatele cu un aer aproape absent, strângându-și din când în când buzele roșii, subțiri, și ronțâia țelină cu dinții lui sănătoși.

Nu era prea voinic, dar avea un bust bine clădit, brațe groase și palme mari. Înfățișarea lui degaja un aer de puternică vitalitate. Fața îi pocnea de sănătate. Avea gâtul atât de scurt și musculos, încât capul părea că i se înfundă în piept ca într-un butoi. Părul sur ca oțelul era tuns scurt, pomeții obrazilor – proeminenți, iar ochii – neobișnuit de pătrunzători și concentrați. Avea înfățișarea omului din nord:

Masivă, dură, aproape colțuroasă.

Era omul convingerilor ferme, adept până-n măduva oaselor al credinței evanghelice; păzea cu strășnicie duminica, se ruga în fiecare seară împreună cu întreaga familie și citea uneori din Sfinta Scriptură așa de frumos, încât lui Arthur îi dădeau lacrimile. Mărturisirea fără jenă că în tinerețe scrisese și el imnuri religioase. De fapt Barras mărturisirea orice fără jenă. Așa cum stătea acum, proiectat pe fundalul peretelui în care era îngropată orga americană (o orgă mare, galbenă, frumos lustruită, pe care o cumpăraseră din dragoste pentru Haendel și o montase cu multă cheltuială în peretele sufrageriei) Richard Barras iradia integritatea morală. Arthur se simțea adeseori pătruns de această iradiere, își adora tatăl. Pentru Arthur, taică-su reprezenta absolutul, era ca Dumnezeu din cefun.

— Hai, Arthur, mănâncă-ți odată budinca! Îl ocări cu blândețe mătușa Carrie, făcându-l să-și îndrepte din nou ochii nedumeriți către farfurie.

Era o papară făcută din resturi de prăjitură, mai mult din bucățele arse, și Arthur nu putea s-o sufere. Se luptă totuși cu ea, nădăjduind că taică-su o să-l observe și o să fie mulțumit de el. Hilda își terminase porția și privea drept înainte, cu ochii ei negri, întunecați și severi. Zâmbitoare și deschisă, Grace savura în sine ei o tainică bucurie.

— Richard, te înapoiezi pâna la ora ceaiului? Îl întrebă respectuos mătușa Carrie.

— Da! La cinci.

Concizia exprimării, ca și glasul trădau o mare stăpânire de sine.

— Bine, Richard.

— Ar fi poate bine s-o întrebi pe Harriet dacă are să-mi dea vreun comision.

— Bine, Richard.

Mătușa Carrie aprobă din cap. Încerca întotdeauna o bucurie, ba chiar o adevărată pasiune de a i se supune lui Richard; și pe deasupra, avea obiceiul de a da din cap. Își ținea capul mai mult plecat într-o parte, ca simbol al supunerii. Supunere față de tot și de toate; dar mai ales față de soarta ei pe lumea asta. Fără doar și poate, mătușa Caroline Wandless își cunoștea bine lungul nasului. Cu toate că se trăgea dintr-o familie de vază din comitatul Northumberland, nu făcea de loc caz de asta. La drept vorbind, nu făcea caz de nimic, nici măcar de faptul că era cumnata lui Richard. Vedea de copii, în fiecare dimineață făcea lecțiile cu ei în sala de clasă, veghea la patul lor când se îmbolnăveau, o servea pe Harriet ca pe-o prințesă, gătea tot felul de bunătăți, îngrijea florile, teșea ciorapi, împletea fulare groase și dădea la spălat rufele tuturor celor din casă. Și toate astea le făcea cu un nobil aer de supunere. Cu cinci ani mai înainte, când Harriet căzuse la pat mătușa Carrie venise la vila Law și se făcuse utilă, ca și altădată, când fusese Harriet lăuză, împlinise patruzeci. De ani, începuse să se îngrășe, fața îi era destul de dolofană, deși cam palidă, fruntea i se încrețea în zbârcituri când se încrunta din pricina grijilor, părul – fără culoare și cam neîngrijit; dar știa să se facă utilă.

Beneficiase probabil de nenumărate ocazii de a-și afirma personalitatea. Dar niciodată nu-și îngăduise să uite că nu se bucură de independență materială și deprinsese toate micile chichițe ale oamenilor în situația ei. În camera ei avea un ceainic și o mică provizie personală de biscuiți; în timp ce restul familiei stătea de vorbă, ea ieșea în tăcere, fără să fie observată, lăsând impresia că și-ă dat-deodată seama că n-are ce căuta acolo, în public vorbea cât mai oficial cu slugile, dar în particular li se adresa cu blândețe, chiar cu familiaritate, folosind o manieră plăcută, menită să le capteze bunăvoința:

— Ascultă, Ann, n-ai vrea să-ți dau bluza asta? Zău, fetițo, n-am pus-o decât de Vreo două ori...

Avea banii ei, dar nu cine știe ce: o rentă de vreo sută de lire pe an, de la niște obligațiuni de stat. Se îmbrăca întotdeauna în gri, ba chiar în aceeași nuanță. Șchiopăta puțin, pentru că suferise în tinerețe un accident de trăsură. Circulau unele zvonuri vagi, de altfel lipsite de orice temei, cum că tot atunci i s-ar fi întâmplat ca un gentleman să-și bată joc de ea. Îi plăceau la nebunie băile fierbinți și nu era seară în care să nu se afunde în cadă. Era însă obsedată de teama că s-ar putea ca o dată Richard să aibă nevoie de baie tocmai când o ocupă ea. Uneori gândul ăsta se transforma într-un coșmar, din care se trezea albă ca varul și scăldată în sudori reci, convinsă că Richard a și văzut-o în baie.

Barras îi inspecta cu privirea pe comeseni. Nu mânca niciunul.

— Nu vrei un biscuit, Arthur? Întrebă el apăsător, cu mâna pe capacul de argint al unui butoiuș de sticlă.

— Nu, mulțumesc, tată.

Arthur înghiți nodul care i se pusese în gât. Tremura tot.

Richard își turnă apă ridicând paharul cu mâna lui fermă. Apa părea mai limpede și mai rece în mâna lui. O bău încetișor.

În liniște, Richard se ridică și părăsi încăperea.

Arthur abia se ținea să nu plângă. De ce, de ce nu-l lua taică-su la Tynecastle? Și tocmai astăzi, când tânjea să se afle alături de el...

De ce nu-l lua și pe el la familia Todd? Era clar că taică-su avea treabă cu cel mai vechi prieten al lui, inginerul de mine Adam Todd.

Dar asta n-avea importanță, pentru că în orice caz l-ar fi putut lua și pe el, lăsându-l apoi să se joace cu Hetty. Cu moartea în suflet, se învărti fără rost prin hol, încăpere pe care mătușa Carrie o numea întotdeauna antreu. Se uita țintă la desenul pe care-l alcătuiau dalele negre și albe ale pardoselii, la tablourile frumoase de pe pereți. Mai trăgea încă nădejdea să-l ia la Tynecastle, deși în adâncul inimii lui știa bine că nu mai are nici o șansă. Urcând scările țăntoșă, cu o carte în mâna, Hilda se dusesese direct în camera ei. Dar asta n-avea importanță. Nici el nu ținea prea mult la Hilda, nici ea la el. Era prea bruscă, severă și niciuna, nici două, sărea în sus de nu puteai să stai de vorbă ca lumea cu ea; parcă mereu s-ar fi dat o bătălie lăuntrică în ea, parcă mereu s-ar fi hărțuit cu un dușman nevăzut. Deși n-avea mai mult de șaptesprezece ani, cu trei luni în urmă, puțin înainte de începerea grevei, își făcuse coafură montantă. De atunci părea și mai distantă. Arthur simțea că Hilda nu e făcută să fie iubită. Nici prea frumoasă nu era. Era aspră și-ți lăsa impresia că disprețuiește totul.

Pielea ei era măslinie și n-avea un miros plăcut.

În timp ce se învărtea prin hol, din sala de clasă coborî Grace.

Ținea un măr în mâna.

— Hai să mergem să-l vedem pe Boxer. Zău, haide, Arthur! Se rugă ea.

Arthur se uită de sus la Grace. Era cu un an mai mică decât el – împlinise unsprezece ani – și cu un cap mai scundă. O invidia însă pentru cât era de veselă! Greu să găsești o fire mai veselă ca a lui Grace. Era un copil cuminte, drăguț, dar teribil de dezordonat. Și acum, pieptănușul pe care și-l pusese în părul blond, mătăsos stătea strâmb, dându-i o înfățișare mirată, comică. Ochii mari, albaștri, îi inspirau o încredere deplină în sinceritatea și nevinovăția ei. Până și Hilda o iubea pe Grace. O dată, după o izbucnire violentă de furie, văzuse cu ochii lui cum Hilda o luase pe Grace în brațe și o strânsese cu patimă la piept.

Arthur stătea în cumpănă: să meargă, sau să nu meargă cu Grace? De vrut ar fi vrut. Și totuși, nu ținea prea tare. Nu se putea hotărî. Realitatea era că lui nu-i venea niciodată ușor să se hotărască.

Șovăia. În cele din urmă, clătină din cap.

— Du-te singură, spuse el morocănos. Eu sunt îngrijorat din pricina grevei.

— Serios? Întrebă ea nedumerită.

Arthur încuviință. Sentimentul că se lipsește în mod voit de plăcerea de a-l vedea pe ponei mâncând mărul îl întrista și mai mult.

După plecarea surioarei, trase cu urechea în jur. În sfârșit, taică-su cobori scările. Sub braț avea o servietă plată de piele neagră.

Din păcate, nici nu-l băgă în seamă pe Arthur; se duse direct la docarul gata pregătit, care porni numaidecât.

Arthur era umilit, dezamăgit, zdrobit. Nu-i păsa atâta de faptul că nu vede orașul Tynecastle și nici măcar că e lipsit de vizita la familia Todd. Bineînțeles, Hetty era foarte drăguță; îi plăceau cozile ei lungi, mătăsoase, zâmbetul luminos și căldura cu care îl îmbrățișa uneori, lipindu-se de el și rugându-l să-i cumpere șocolată din banii de buzunar pe care-i primea sâmbăta. Bineînțeles că-i plăcea Hetty și bineînțeles că avea s-o ia de nevastă când au să fie mari. Îi plăcea și fratele ei, Alan Todd; și-i plăcea și „bătrânul” Todd – cum îi spunea Alan lui, taică-su – un bărbat cu mustața zbârlită, îngălbenită de tutun, cu ochii ca șofranul, și mirosind ciudat a cuișoare și încă a ceva nedeslușit. Dar nu gândul că n-o să vadă familia Todd îl tulbura.

Ceea ce îl frământa, îl neliniștea, îl chinuia de moarte era desconsiderarea, cumplita desconsiderare din partea propriului său tată.

Poate că nici nu merita să fie luat în considerare, poate că în asta consta de fapt nenorocirea. Era atât de mic de statură pentru vârsta lui și atât de lipsit de vlagă; sau cel puțin așa gândea el, mai ales că o auzise adeseori pe mătușa Carrie cum comenta că „Arthur e plâpând”.

Hilda urmase școala din Harrogate, iar Grace avea să plece și ea curând acolo, în schimb el, Arthur, n-avea să meargă la școală. Pe deasupra, nici nu avea prieteni. Tare puțină lume venea la vila Law!

Se considera sfios, sensibil și singuratic și avea conștiința morbidă a acestor trăsături. Din pricina palorii lui, se vedea imediat când roșește, și de aceea, de nenumărate ori ar fi vrut să-l înghită pământul de rușine. Tânjea din tot sufletul după ziua când avea să lucreze alături de taică-su la conducerea minei Neptun. Avea să înceapă la șaisprezece ani, învățând partea practică a lucrurilor; apoi trebuia să urmeze câțiva ani la universitate, să-și ia diploma, și în cele din urmă avea să vină ziua minunată când taică-su îl va lua tovarăș la conducere. Era o zi pentru care merita să trăiești.

Între timp însă, îi venea să plângă, îl dureau pur și simplu ochii de cât își ținea lacrimile. Ieși pe ușa de la intrare și începu să rătăcească fără ținută în fața lui se desfășurau pajiștile domeniului Law, o peluză minunată de iarbă, cu un salcâm galben în mijloc, apoi un teren de călărie care ducea în pantă ușoară către dunele ascunse de pe mal. De o parte și de alta, lizierele de pomi ascundeau privirilor tot ceea ce era lipsit de frumusețe. De fapt casa nu era departe de Sleescale, fiind așezată pe dealul de la care i se trăgea și numele. Și totuși, dacă ar fi fost la zece poște depărtare n-ar fi fost mai ferită de priveliștea hornurilor și a murdăriei de la puțuri. Era o casă solidă de piatră, cu frontispiciul pătrat, cu un portic în stilul secolului al XVIII-lea, clădit ulterior îndărătul casei, și cu o seră uriașă, lipită de zidul ei. Fațada clădirii era acoperită de iederă, retezată cu îngrijire.

Deși nu se remarcă nici urmă de ostentație – căci Richard nu putea suferi ostentația – totul era impecabil pus la punct: gazonul tuns, marginile parcă tăiate cu cuțitul, iară ca vreo buruiănă să știrbească alinierea aleii lungi ele pietriș roșiatic. Era vădit că nu se făcuse economie la vopseala albă, de cea mai bună calitate, folosită din plin la porți, garduri, cercevele, precum și la lemnăria care susținea sera.

Așa-i plăcea lui Richard. Și cu toate că n-avea în serviciu decât un singur bărbat – pe Bartley – se găseau destui mineri gata să vină oricând de la Neptun „ca să facă vreo trebușoară pentru conașul”.

Privirea întristată a lui Arthur se plimba alene asupra peisajului încântător. S-ar se ducă oare s-o caute pe Grace? La început îi surise ideea, apoi se răzgândi. Amărât cum era, nu se putea hotărî.

Apoi, ca de obicei, plecă, ferindu-se de orice hotărâre și înapoindu-se în hol. Privirea îi rătăci fără țință la tablourile de pe pereți, aceste tablouri la care țirtea așa de mult taică-su. Richard cumpăra în fiecare an câte-un tablou, uneori chiar două, prin intermediul lui Vincent. Cheltuia sume care lui Arthur. I se păreau de domeniul fantasticului. Băiatul stătea mereu cu urechile ciulite și nu scăpa nici o vorbă din câte rostea, taică-su. Și totuși, Arthur aproba în mod conștient această acțiune a lui Barras, după cum le aproba pe toate celelalte și după cum îi aproba și gusturile; Da, nu încăpea îndoială că erau tablouri frumoase, pânze de mari proporții, minunat colorate. Orchardson, Watts, Leighton, Holman Hunt *a, da, mai ales Holman Hunt. Arthur le știa la toți numele. Știa că – după cum spusese taică-su – aceștia aveau să fie considerați în viitor marii clasici, în special un tablou, îndrăgostiții din grădină, îl fermeca prin atmosfera lui dulce; era așa de frumos, încât îl făcea să sufere; oricât <Notă>

*William Orchardson, George Frederic Watts, Frederic Leighton, Holman Hunt, cunoscuți pictori englezi din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Holman Hunt este, alături de John Everett Millais, fondatorul curentului prerafaelit din pictura engleză.

</ notă>

De ciudat s-ar părea, dorul care-l cuprindea îi dădea o adevărată durere, undeva în adâncul lui.

Arthur se încruntă, șovăi, plimbându-și privirile prin hol. Voia să gândească, să raționeze cu privire la soluția acestei greve îngrozitoare, să înțeleagă de ce a plecat taică-su la Todd așa de îngrijorat și cu o înfățișare ciudată. Apoi se întoarse, și străbătu coridorul către closet. Se încuie înăuntru. Aici se simți în sfârșit în siguranță.

Closetul era locul lui de retragere, locul unde nu-l putea deranja nimeni, unde se închidea uneori cu necazurile lui, iar alteori se cufunda în visuri. Closetul era un loc plăcut pentru visare, îi amintea, într-un fel, de o biserică, de naosul unei catedrale, pentru că avea tavanul înalt, mirosul acela rece, mușcăit, de biserică și un tapet lăcuit, imprimat cu mici ogive gotice. Aici îl

copleșea același simțământ ca atunci când privea tabloul cu îndrăgostiții din grădină.

Arthur lăsă în jos capacul lunguiet, lăcuit, și se așeză, cu capul în mâini și cu coatele pe genunchi. Deodată, se simți covârșit de noi temeri și de noi neliniști. Chinuit de nevoia de a găsi undeva o mângâiere, închise ochii strângând pleoapele. Cu fervoarea care-l înflăcăra adeseori, se rugă: „Doamne, fă să înceteze astăzi greva, fă-i pe mineri să se întoarcă la lucru în slujba tatii, fă-i să-și dea seama de greșelile lor!

Doamne, tu știi ce om bun e tata. Îl iubesc, Doamne, și te iubesc și pe tine. Și te rogsă-i faci pe muncitori să se poarte bine, cum se poartă și el, și nu-i lăsa, Doamne, să mai facă grevă și ajută-mă să cresc mai repede și să ajung cât de curând tovarăș cu lata, la mina Neptun, te rog, Doamne, de dragul Mântuitorului! Amin.”

CAPITOLUL IV.

Când se întoarse, Richard Barras îi găsi pe Armstrong și Hudspeth așteptându-l. Sosi la ora cinci, cu precizia rece a unui mecanism, fără grabă, puțin încruntat și aducând în casă pulsul sever al personalității lui. Îi găsi în hol, șezând pe două scaune alăturate, tăcuți, cu ochii ațintiți în pământ. Emoționată, neștiind cum e mai bine să procedeze, mătușa Carrie îi polftise acolo. Bineînțeles George Armstrong era administrator la mina Neptun și în mod normal ar fi trebuit poftit în salonașul pentru fumat. Dar Hudspeth nu era decât ajutor de administrator, și pe vremuri fusese doar supraveghetor. Pe deasupra, stătuse împreună cu băieții din echipa de protecție, ieșise din mină cu ghetele murdare cu pantalonii uzi, și adusese cu el chiar și bastonul și șapca de piele. Cum ar fi putut să-l primească în halul ăsta, să-i murdărească odaia lui Richard?

Situația era foarte grea pentru mătușa Carrie; până la urmă ajunsese la o soluție de compromis, lăsându-i să aștepte în antreu, cum numea ea holul.

Expresia lui Richard nu se schimbă de loc când dădu cu ochii de cei doi bărbați, îi aștepta. Și totuși, inflexibilitatea lui rece fu străbătută de o slabă licărire, care-i însenină o clipă ochii, dar fu înăbușită în clipa următoare. Armstrong și Hudspeth se ridicară.

Urmă un răstimp de tăcere.

— Ei? Întrebă Richard.

Armstrong încuviință din cap, copleșit de emoție.

— Slavă Domnului, s-a terminat!

Richard primi vestea fără să clinească, având chiar aerul că-l supără emoția pe care o trăda glasul lui Armstrong. Rămase drept și țeapăn, închis în carapacea lui, ținându-se cât mai departe de ceilalți, în cele din urmă se mișcă totuși, și cu un gest de invitație îi conduse în sufragerie, luând» -o el înainte, ca să le arate drumul. Se îndreptă către bufetul olandez, o mobilă imensă de stejar masiv împodobită cu niște capete zâmbitoare de copii sculptate în stil baroc. Umplu două pahare cu whisky și apoi trase de cordonul soneriei, îi porunci lui Ann să aducă ceaiul. Fata se întoarse într-o clipă cu tava. •

Cei trei bărbați rămaseră să bea în picioare. Hudspeth își goli paharul dintr-o înghițitură, fără măcar să clipească; în schimb, Armstrong, cu toate că turnase mult sifon în whisky îl bău cu greutate, sorbind speriarde mai multe ori. George Armstrong era întotdeauna un pachet de nervi. Parcă ar fi mers și-ar fi stat numai pe ace. Veșnic se agita pentru una sau alta, se supăra din orice fleac, își pierdea cumpătul când vorbea cu muncitorii, dar datorită sânguinței lui, susținută de o mare intensitate nervoasă, reușea să rezolve o mulțime de treburi. Era de statură mijlocie, începuse să chelească, făcuse pungi sub ochi și era cam tras la față. Deși toată lumea îl știa cât de ușor îi sare țandăra, se bucura de multă popularitate în oraș. Avea o voce frumoasă de bariton și cânta la concertele masonice. Era căsătorit și avea cinci copii. Simțea din plin răspunderea de tată de familie, și-n inima lui murea de frică să nu-și piardă slujba. Acum râse scurt, cu aerul lui lingușitor, voind parcă să scuze tremurul nestăpânit al mâinii.

— Pe legea mea dacă-mi pare rău că s-a terminat cu toată tâmpenia asta, zău așa, domn-ule Barras! A fost tare greu pentru toți.

Aș prefera să lucrez în două schimburi, zi de zi, timp de un an, decât să mai trec o dată prin ce-am trecut în astea trei luni.

Barras nici nu-i luă în seamă vorbele, îl întrebă:

— Cum s-a sfârșit?

— Au ținut o întrunire la institutul minier. A vorbit Fenwick, dar n-au vrut să-l asculte. Pe urmă a vorbit Gowlan. Îl știți pe Charlie Gowlan, pontatorul, nu? S-a ridicat și a spus că nu rămâne nimic altceva de făcut decât să înceapă lucrul. Pe urmă i-a luat Heddon în focuri. Venise anume de la Tynecastle. Asta nu i-a cruțat de loc, vă rog să mă credeți. Le-a spus că n-aveau nici un drept să părăsească lucrul fără sprijinul sindicatului. Le-a zis că federația se spală pe mâini de toată povestea asta. Pe urmă i-a făcut de proști și le-a zis că să-i ia dracu, ba chiar le-a spus vorbe mai grele – pe care, din respect pentru dumneavoastră, domnule Barras, mi-e rușine să le repet. I-a ocărit că au vrut să facă lucrurile după capul lor. Pe urmă s-a trecut la vot. Pentru reluarea lucrului au votat mai bine de opt sute.

Împotriva au votat doar șapte.

Urmă o pauză.

— Și pe urmă ce-a mai fost? Întrebă Barras.

— Au venit la administrație, o ceată întreagă – Heddon, Gowlan, Ogie, Howe și Dinning – și pot să vă spun că se făcuseră mititei și blânzi ca niște dini cu coada-ntr-o picioare. Au întrebat de dumneavoastră. Dareu le-am spus ce mi-ați poruncit, că nu vreți să stați de vorbă cu niciunul dintre ei până nu încep lucrul. Atunci a ținut Gowlan o cuvântare. Să știți că nu e băiat rău, măcar că bea de stinge. A zis că sunt înfrânți șiși dau bine seama de lucrul ăsta. Pe urmă, Heddon a dat drumul la vorbăria lui obișnuită, știți, tot palavrele alea – cu sindicatul, și așa mai departe, s-a bătut cu pumnul în piept că o să se plângă și deputatului Harry Nugent, dar astea numai așa, ca să nu cadă el prost, în sfârșit, ce să mai lungim vorba? Sunt la pământ și de aia au

cerut să vină la lucru, mâine, în schimbul de dimineață. Eu le-am spus că o să vorbim cu dumneavoastră și că o să le aducem răspunsul la ora șase.

Richard își termină ceaiul.

— Va să zică vor să înceapă. Am înțeles, spuse el.

Ai fi zis că găsește destul de interesantă întreaga situație, pe care o trecea în revistă fără nici o emoție. Cu trei luni în urmă izbutise să încheie cu Parsons un contract pentru cărbune cocsificabil. Cgntrectele astea aveau mare preț, pentru că se iveau rar și nu erau de loc ușor de obținut. Cu contractul în buzunar, pornise la treabă, începând operațiile la Băltoacă, în sectorul Paradis și exploatând filonul Digul, cu cărbune cocsificabil de bună calitate, de altfel singurul de acest fel care mai rămăsese în mina Neptun.

Dar minerii trecuseră peste capul lui și peste capul sindicatului, punându-se în greva. Nu mai avea contractul în buzunar. Il zvârlise pe foc. Își dăduse singur în cap, pier/. Înd contractul, pierzând douăzeci de mii de lire.

Zâmbetul fix, înghețat, de pe buzele lui părea să spună însă doar atât: „Vai, ce interesant!”

Armstrong îl întreabă:

— Atunci, să fac înștiințările, domnule Barras?

Richard strânse din buze și îi aruncă slugarnicului Armstrong o privire pătrunsă brusc de dispreț.

— Da, spuse el glacial. Să înceapă mâine.

•Administratorul oftă ușurat și, instinctiv, porni către ușă. Dar Hudspeth, a cărui minte obtuză nu digera decât lucrurile cele mai evidente, rămase locului, tot răsucindu-și șapca în mâini.

— Dar cum rămâne cu Fenwick? Trebuie să reia și el lucrul?

— Asta hotărăște el, îi răspunse Barras...

— Dar cu a doua pompă ce facem? Continuă Hudspeth, vorbind greoi.

— Era un bărbat mătăhălos, cu o înfățișare prostească, ștearsă, o gură lată până la urechi și o față butucănoasă.

Richard avu o tresărire de nervozitate.

— Care a doua pompă?

— Pompa cea mare, despre care ați vorbit acum trei luni, când s-au pus în grevă băieții. Aia ar mai scoate apa din Băltoacă, adică, vreau să spun, ar scoate-o mai repede și am sta și noi mai feriți de noroi...

Mai glacial ca înainte, Richard îi răspunse:

— Să știi că te înșeli amarnic dacă-ți închipui că am să continui lucrările în Băltoacă; pentru cărbunele cocsificabil trebuie să aștept un alt contract.

— Mă rog, cum ziceți dumneavoastră, spuse Hudspeth, și fața lui pământie se îmbujora.

— Atunci, ne-am lămurit, rosti Barras, cu glasul lui limpede și cumpănit. Puteți să le aduceți la cunoștință că mă bucur pentru ei dacă se întorc la lucru. Greutățile astea prin care a trecut în mod inutil orașul au fost de-a dreptul înspăimântătoare.

— O să le spun cu plăcere, domnule Barras, încuviință Armstrong.

Barras tăcu. Și cum se părea că nu mai e nimic altceva de spus, Armstrong și Hudspeth plecară.

O clipă, Richard Barras rămase pe gânduri, cu spatele la foc; apoi puse whisky-ul în bufet, îl încuie, luă cu grijă două bucăți de zahăr care căzuseră pe tavă și, cu gesturi măsurate, le puse la loc în zaharniță. Nu putea să sufere dezordinea, nu putea să sufere gândul că s-a risipit măcar o bucățică de zahăr. Nimic, absolut nimic, n-avea voie să se risipească la vila Law. Risipa îi făcea pur și simplu rău.

Lucrul ăsta se vedea în special la mărunțișuri. De obicei făcea o economie cumplită la chibrituri. Creioanele le folosea până la ultimul căpețel. Lua măsuri să se stingă întotdeauna luminile de îndată ce nu mai erau necesare, puneă să se facă, bucăți noi de săpun din rămășițele celor vechi, veghea să nu se irosească apa caldă și porunceă să se pună pe foc și resturi de cărbuni, ca să nu se facă risipă cu lemnele. Dacă auzea zgomot de cești sparte i se urca sângele la cap. În ochii lui, principala calitate a mătușii Carrie era chibzuință cu care administra gospodăria.

Rămase liniștit, cercetându-și cu luare-aminte mâinile albe, frumos îngrijite. Apoi deschise ușa și urcă fără grabă scările. Nu-l observă pe Arthur, a cărui față nerăbdătoare, întoarsă către el, părea în semiîntunericul din hol, o pată de lumină lunară, albă, tremurătoare. 'Intră în camera soției.

— Harriet!

— Da, Richard.

Stătea în capul oaselor în pat, cu trei perne la spate și o rezemătoare în față. Croșeta. Era sprijinită cu trei perne, pentru că-i spusese cineva că cel mai bine e să ai trei perne. Iar de croșetat croșeta, pentru că tânărul doctor Lewis, ultima lor achiziție, îi spusese s-o facă, pentru liniștirea nervilor. Se opri însă și ridică ochii către Richard. Ochii ei erau cuprinși între sprâncenele negre stufoase și obrajii măslinii, cu pielea foarte pigmentată, tipică pentru bolnavii de nervi. Zâmbi, parcă și-ar fi cerut scuze, și își pipăi părul lucios, care-i cădea în neorânduială de o parte și de alta a feței ofilite.

— Nu te superi, Richard, nu? Iar am avut o migrenă cumplită.

A trebuit s-o rog pe Caroline să mă frece puțin în creștetul capului.

Zâmbi iar, cu surâsul ei obișnuit de bolnav ținut la pat, surâsul trist de bolnav, de bolnav incurabil. O dureau spinarea, suferea de stomac, era bolnavă de nervi. Din când în când avea niște dureri de cap abrutizante, pe care nu le domolea nici oțetul aromatic, pe care nu le domolea nici un leac, în afară doar de masajul blând, în creștetul capului făcut de Caroline. În asemenea împrejurări, mătușa Carrie își pierdeă un ceas, dacă nu și mai mult, masându-i încetisor, alinător, creștetul capului, cu mișcări lente, prelungi. Nimeni nu izbutise să dea de rostul bolii lui Harriet. În orice caz, nu pe deplin. De la doctorii din Sleescale – Riddel, Scbtt și Proctor – nu mai avea nici o nădejde; consultase jumătate din specialiștii aflați în orașul Tynecastle, și, în disperare de cauză, recursese pe rând la serviciile unui adept al leacurilor băbești, la cele ale unui homeopat, ale unui specialist în plante medicinale, ale unui teoretician

al șocurilor electrice, care o înfășurase toată în niște miraculoase curele magnetice. Toți șarlatanii se dovediseră excelenți la început, și Harriet spunea de fiecare dată: „în sfârșit, mi-am găsit omul!” Dar toji pe rând se arătaseră până la urmă, din păcate, a fi niște zezzeci, ca și Riddel, Scott, Proctor și toți specialiștii de la Tynecastle. Asta nu însemna însă că Harriet ar fi pierdut speranța. Se ocupa personal de cazul ei, citea cu tenacitate, răbdare și perseverență tot felul de cărți privitoare la tulburările ei. Dar, vai, în zadar! Toate, toate fuseseră zadarnice. Și nu din cauză că Harriet nu ar fi făcut încercări, încercase toate doctoriile de pe lume, și camera ei era un adevărat depozit de sticlute: cu tonice, sedative, alifii, soporifice, antispasmodice, de toate – liste întregi de medicamente care-i fuseseră prescrise în ultimii cinci ani. Să recunoaștem însă, spre lauda Harrietei, că nu arunca niciodată sticlutele. Din unele nu lipsea decât o doză, poate; Harriet acumulase atâta experiență în materie, îrtcât putea să spună cu deplină certitudine, chiar după prima lingură: „Pune-o deoparte.

Sunt sigură că nu-mi servește la nimic.”

Și cu asta, sticluta era depozitată pe poliță.

Îngrozitor! Numai că Harriet avea foarte multă răbdare. Era ținutM la pat. Dar de mâncat mânca foarte bine. Uneori, într-adevăr avea. O poftă nebună de mâncare, dar și ăsta era un aspect al bolii ei, probabil că suferea și de stomac, pentru că tare o mai chinuiau gazele! AJtfel însă, era foarte blinda, nimeni nu-și aducea aminte să fi avut vreodată o neînțelegere cu soțul ei. Era în toate împrejurările docilă, înțelegătoare și plină de bunăvoință. Nu se dădea în lături de la niciuna din îndatoririle cele mai intime ale soției. Era întotdeauna acolo: în pat. Avea un trup masiv, cu pielea albă, și un aer de sfințenie, îți dădea strania impresie că ar fi o vacă. Era foarte evlavioasă. Poate era o vacă sfântă.

Barras se uită la ea de parcă i-ar fi separat o distanță uriașă.

Care era exact atitudinea lui față de soția sa? Greu de precizat în clipa aceea.

— Ți-a mai trecut capul?

— Da, Richard, mi-a mai trecut. Nu de tot, dar, orișicât, mă simt mai bine. După ce mi-a făcut Caroline masajul, am rugat-o să-mi dea un pic din siropul acela de valeriană, pe care mi l-a prescris tânărul doctor Lewis. Cred că asta mi-a făcut bine.

— Am vrut să-ți aduc niște struguri de la Tynecastle, dar am uitat.

— Îți mulțumesc, în orice caz. (Ciudat cât de des uita Richard să-i aducă strugurii ăia! Dar nu-i lipseau bunele intenții.) Ai fost, desigur, la familia Todd, nu?

Expresia lui Richard deveni mai rigidă. Dacă ar fi fost acolo Arthur, mereu frământat de enigma tatălui lui, ar fi observat schimbarea...

— Da, am fost pe la ei. Sunt bine cu toții. Hetty e mai drăguță ca oricând. Se gândește numai la ziua ei. Împlinește treisprezece ani săptămâna viitoare. Richard se întrerupse și porni către ușă. Apropo, să știi că greva a fost înființa. Măine se reia lucrul.

Gura mică a lui Harriet se rotunji într-o exclamație, și mâna ei apăsă protectoare inima, învelită în flaneluța care-i înveșmânta trupul.

— O, Richard, ce bine-mi pare! De ce nu mi-ai spus de la început? Dar e minunat. Ce ușurare pentru noi!

Richard rămase încă o clipă locului, ținând ușa întredeschisă, înainte de a ieși îi spuse:

— Astă-seară poți să mă aștepti.

— Bine, Richard.

Harriet se lăsă pe spate, și bucuria surprizei stăruie încă o vreme pe fața ei. Apoi luă o hârtiuță și un creion de argint, cu capătul împodobit de un topaz. Așternu pe hârtie următoarele cuvinte: „De spus Dr-ului Lewis – inima tresărit la vestea bună adusă de Richard”. Mai stătu o vreme gânditoare, apoi sublinie cuvântul tresărit, în cele din urmă își reluă lucrul de mână și începu să croșeteze cu un aer placid.

CAPITOLUL V.

Era întuneric de-a binelea când Armstrong și Hudspeth părăsiră porțile mari, albe ale domeniului Law și intrară pe aleea străjuită de fagi – localnicii îi spuneau Valea Ecluzei – care ducea spre șoseaua Hedley și apoi spre oraș. Nu mergeau alături și nu schimbau nici o vorbă, pentru că niciunul nu se sinchisea prea mult de celălalt, într-un târziu însă, Hudspeth, supărat foc de jignirea pe care o suferise, mormăi necăjit:

— Uneori te face să simți că nu dă doi bani pe tine. E un diavol cu inima de gheață; nu izbutesc să-l înțeleg. Cu nici un chip nu izbutesc să-i dau de capăt.

Armstrong zâmbea în sinea lui prin întuneric, îl disprețuia în taină pe Hudspeth, pentru că era un om fără învățătură și se cățăraseră în societate mai mult datorită îndârjirii decât unor merite reale; adeseori îl irita și chiar îl umilea bruschetea celui alt, felul lui de-a fi, caracteristic omului obișnuit să dea din coate; de aceea se bucura acum că îl vedea umilit la rândul lui.

— Ce vrei să spui? Se prefăcu Armstrong că nu înțelege.

— Exact ceea ce am spus, îi întoarse Hudspeth vorba pe un ton antipatic.

Armstrong reluă: N

— Știe el ce vrea.

— Da, e drept că-și cunoaște meseria. Da ce, parcă noi nu ne-o cunoaștem pe-a noastră? El n-ar avea pic de cruțare pentru noi la o adică. Se crede așa de grozav, că ar fi neînduplecat cu noi. L-ai auzit ce-a spus? Se opri o clipă, după care-l maimuțări răutăcios pe Barras: „Greutățile astea prin care a trecut în mod inutil orașul”. Să mori de răs, nu alta!

— Ba nu, omul era sincer, se grăbi Armstrong să spună.

— Pe dracu sincer! Nu există diavol mai păcătos ca el în tot orașul; și asta nu-i puțin lucru. Nu-l vezi că turbează în sinea lui pentru c-a pierdut contractul? Și acuma, dă-mi voie să-ți spun ceva, dacă tot m-am pornit... Îmi pare foarte bine că am scăpat de Băltoacă.

Măcar că mi-am ținut gura, să știi că eram și eu de părerea lui Fenwick în privința apei ăleia păcătoase.

Armstrong îl fulgeră pe Hudspeth cu o privire plină de dezaprobare.

— Cum poți să vorbești așa, omule?

Urmă un'răstimp de tăcere. Apoi Hudspeth declară ritos:

— Degeaba*, că e o groapă infectă.

Armstrong nu-i răspunse, își continuă drumul în tăcere pe șoseaua Hedley. Intrară pe Cowpen Street, și trecură de mahalaua Teraselor. Aproape de colțul străzii, le atrase atenția lumina puternică și vălmășagul de. Glasuri de la circiuma Bun găsit. Evident, din dorința de a schimba subiectul, Armstrong deschise. Vorba:

— Astă-seară e plin.

— Ce mai?! E chiar înghesuială, răspunse Hudspeth, tot morocănos.

Amour dă iar pe datorie. De două săptămâni încoace n-a mai scos tăblița cu răbojul.

Fără altă vorbă, se duseră să pună înștiințarea pentru reluarea lucrului.

CAPITOLUL VI.

La cârciuma pe care o lăsaseră în urmă, zarva se întee, încăperea era ticsită. Abia îți trăgeai sufletul de înghesuială, fumul puteai să-l tai cu cuțitul, se învălmășeau vorbele, luminile becurilor și aburii băuturii. Bert Amour stătea îndărătul tejghelei, fără haină, alături de tăblița prinsă în perete, pe care însemna cu cretă ce băuturi a dat pe veresie și cui. Bert avea cap, nu glumă: de două săptămâni nu mai vânduse nimănui pe datorie, rămânând nepăsător atât la înjurături, cât și la rugăminți; acum însă, întrucât plata salariilor din sâmbăta următoare devenise o realitate apropiată, se refăcuse dintr-o lovitură.

Deschisese circiuma, dar nu le cerea oamenilor bani pentru consumație.

— Umple halbele, băietei striga Charlie Gowlan, bătirid în tejghea și cerând să le mai toarne încă un rând.

Charlie nu era beat. De fapt niciodată nu se făcea criță. Se umfla ca un burete, până la saturație, nădușea tot și căpăta o înfățișare fără expresie ca un vițel, dar de îmbătat nu se îmbăta niciodată, în mulțime erau însă vreo câțiva care se cam turtiseră – Tally Brown, bătrânul Reedy și mai ales Leeming Boxerul. Boxerul era beat mort.

Era gălăgios, ca întotdeauna, pentru că-l știa toată lumea drept un haidamac. Avea fața roșie și turtită, nasul lățit de lovituri și o ureche vânătă și încrețită ca o varză, în tinerețe boxase și fusese prezentat chiar și în sala St. James, cu titlul atrăgător de „Băiatul minune din, Subteran”; dar băutura și altele îl făcuseră să-și piardă repede gloria.

Se întorsese în mină, fără să mai fie nici băiat, nici minune. Nu mai avea cu ce să se mândrească din toată gloria acelor zile de aur, în afară doar de o fire foarte aprinsă, o stingă formidabilă și o față groaznic de turtită.

Charlie Gowlan bătu iar cu halba în masă, pentru că la circiumă i se recunoștea aproape oficial calitatea de maestru de ceremonii. El indica întotdeauna în sănătatea cui să bea băieții. De data asta, însă, îi supăra lipsa

lor de veselie. Ar fi dorit să vadă restabilită vechea atmosferă plăcută, sociabilă, de la Bun găsit. De aceea, făcu următoarea observație:

— În ultimele trei luni a trebuit să îndurăm o mulțime de necazuri. Haideți, băieți, nu fiți așa abătuți! Să te ferească Dumnezeu de omul care nu râde!

Îi privea pe toți c, a ochii lui ca de porc, căutând să surprindă expresia de voioșie aprobatoare cu care era întâmpinat de obicei. Dar băieții erau prea necăjiți și prea morocănoși ca să-l aprobe, în schimb, surprinse privirea ironică a lui Robert Fenwick, ațintită asupra lui. Robert stătea la locul lui obișnuit, în capătul celălalt al tejghelei, și bea vârtos, de parcă acum nu-l mai interesa nimic altceva.

Gowlan ridică halba.

— Bea, Robert! Bea, băiete! Nu strică să te uzi pe dinăuntru astă-seară, că mâine o să fii ud pe dinafară.

Robert părea că cercetează fața buhăită de băutură a lui Gowlan cu o ciudată detașare.

— Într-o bună zi o să fim cu toții la fel de uzi, îi spuse el.

Dar lumea îi strigă:

— Ține-ți gura, Robert!

— Lasă gălăgia, băiete! Ai spus ce-ai avut de spus la miting.

— De trei luni încoace am auzit destule în privința asta.

Un vâl de tristețe și oboseală întunecă fața și ochii lui Robert.

Le întoarse privirile cu aerul unui om înfrânt.

— Bine, flăcăi. Faceți cum credeți. Eu nu vă mai zic nimic.

Gowlan rânji șiret.

— Dacă ți-e frică să cobori în sectorul Paradis, de ce nu spui așa?

— Ia mai închide-ți fleanca, măi Gowlan! Strigă Leeming Boxerul. Parc-ai fit) muiere palavragioaică. Robert e ortacul meu. Nu te lega tu de el, că știe el foarte bine cum să taie cărbunele și să dea un randament de ți-e mai mare dragul! El știe prăpădita aia de mină mai bine decât îți cunoști tu fundul.

În tăcerea care urmă, mulțimea își ținu răsufarea, trăgând nădejdea că ar putea să asiste la o încăierare. Dar Charlie nu era omul care să sară la bătaie. Se mulțumi să rânjească printre aburii berii, încordarea generală se prefăcu foarte curând în dezamăgire.

Apoi ușa se deschise de perete. Intră Will Kinch și, clătinându-se pe picioare, își făcu loc cu coatele până la tejghea.

— Toarnă-mi și mie o halbă, măi Bert, că zău, pe sfinta cruce, am mare nevoie de ea.

Interesul oamenilor se trezi din nou, concentrându-se asupra lui Will.

— Nu vorbi! Dar ce ți s-a întâmplat, măi Will?

Will își dădu la o parte șuvița care-i căzuse pe frunte, înșfacă halba și se întoarse către tovarășii lui, tremurând tot.

— Mi s-au întâmplat destule, băieți. Scui-pă, de parcă ar fi avut noroi în gură. Apoi dădu drumul la un potop de vorbe: Fetița mea, Alice, e bolnavă. Are

aprindere la plămâni. Nevastă-mea a vrut să-i facă puțină supă de carne. M-am dus acum un sfert de oră la Ramage.

Stătea chiar el acolo, lângă tejghea, cu burta până la bărbie, cum îl știți. Domnule Ramage, zic eu cât pot mai politicos, fiți bun și dați-mi și mie o bucățică de carne, că fetița mea e bolnavă la pat, și vă plătesc sigur sâmbătă, când luăm leafa „. Buzele lui Will păliră și începu să tremure din toate mădularele. Strângând din dinți, făcu un efort și povesti mai departe: Ei bine, băieți, m-a măsurat din cap pină-n picioare, o dată și încă o dată, și p-ormă mi-a zis: Nu-ți dau nici o firimitură! Chiar așa mi-a zis. „Hai, te rog, domnule Ramage, îi zic eu nițel necăjit. Fă-ți pomană cu o bucățică acolo, că s-a sfârșit greva, și de sâmbătă într-o săptămână luăm banii la sigur și plătesc tot, să mă bată Dumnezeu dacă nu m-oi ține de cuvânt!” Will făcu o pauză în povestirea lui. Apoi reluă: Ei bine, băieți, o vreme nu mi-a răspuns nimic, a stat numai așa și s-a holbat la mine. Și p-ormă o dată s-a răstit, de parc-aș fi fost un câine: „Nu-ți dau nimic, zice, nici măcar o coastă sau un ciolan! Ești o rușine pentru orașul nostru, și tu, și toți din tagma ta. Părășiți lucrul, așa, fără nici o pricină, și p-ormă începeți să umblați pe la oamenii cumsecade, să cereți de pomană.

Ieși afară din prăvălia mea, până nu chem sergentul să te-azvârle de-aici!” Will Kinch făcu iar o pauză, apoi încheie: Așa că ce era să fac? Am plecat.

În timp ce vorbea, în circiumă se așternuse tăcerea. Când își încheie povestirea nu se auzea nici musca. Primul care se clinti fu Bob Ogle.

— Ei nu, că e prea de tot! Mormăi el.

Apoi sări în picioare Boxerul, cam cherchelit.

— E prea de tot, strigă el, așa nu mai merge!

Toată lumea se porni să vorbească de-a valma. Se itârni ud vacarm nemaipomenit. Clătinându-se pe picioare, Boxerul își croi drum prin mulțime.

— Eu asta n-o înghit, băieți! Îl pun eu la punct pe ticălosul ăla de Ramage. Haidem, Will! Îți dau eu cea mai bună carne pentru fetița ta, și nu numai o bucățică prăpădită, cum ai cerut tu.

Îl apucă afectuos de braț pe Kinch și-l trase spre ușă. Ceilalți îi urmară ca un val, venindu-le în sprijin. Circiuma se goli într-o clipită.

Era un adevărat miracol. Niciodată nu-i putuse alunga cârciumarul atât de repede, oricât le-ar fi strigat „Vă rog, e ora închiderii, domnilor!”. Cu un minut înainte era înghesuală; acum – pustiu. Numai Robert rămăsese acolo, singur, în așteptare. Ochii lui triști, deziluzionați, se ațintiseră asupra lui Bert Amour, care-l privea la rândul lui uluit. Mai dădu pe gât o halbă. Dar în cele din urmă plecă și el.

Afară, ceata minerilor crescuse și mai mult, pentru că i se adăugaseră vreo douăzeci de tineri – golani de pe la colțurile de stradă, și alți pierde-vară. Nu știau, despre ce e vorba, dar simțeau că e rost de emoții tari – ceartă, bătaie... Asta era limpede, de vreme ce Boxerul mergea fudul în fruntea lor, călcând apăsător. Porniră cu toții pe Cowpen Street în jos. Tânărul Joe Gowlan își făcu loc și se instala în mijlocul cetei.

Cotiră pe Lamb Street, dar când ajunseră la Ramage se opriră.

Prăvălia era închisă. Vitrina mare era acum întunecată, un spațiu gol, pe care nu se vedeau decât obloanele reci de metal. Deasupra prăvăliei, închisă pentru noapte, stătea firma „James Ramage – Măcelar”. Nu aveau nici măcar o fereastră pe care s-o poată sparge!

Consternare. Boxerul scoase un urlet. Băutura îi fierbea în sânge, și sângele îi clocotea în vine: Pe el unul nu-l puteau pune cu grumazul la pământ. Ferit-a Sfintu! El nu se dădea bătut cu una, cu două. Doar mai erau și alte prăvălii. Aici, chiar alături de Ramage, prăvălii fără obloane, de pildă Bates, și chiar Murchison, băcanul, care nu pusese la ușă decât o bară și un lacăt.

Boxerul urlă iar.

— Nu ne dăm bătăuți, flăcăi! Dacă aici e închis, hai la Murchison!

Se repezi la ușa acestuia, ridică piciorul, încălțat cu bocancul lui greoi, și izbi în lacăt, în același timp, cineva care stătea în coada gloatei aruncă o cărămidă. Fereastra prăvăliei se făcu țandări. Îtât a fost de-ajuns: spargerea vitrinei a dat semnalul pentru jaf.

S-au înghesuit cu toții în jurul ușii, s-au izbit în ea și au năvălit în prăvălie. Majoritatea erau beți și niciunul dintre ei nu mai văzuse de săptămâni în șir mâncare ca lumea. Tally Brown puse mâna pe o șuncă și o ascunse sub braț; bătrânul Reedy se repezi la niște conserve de fructe; Boxerul, uitând complet de sentimentele lui bune pentru micuța Alice a lui Will Kinch, izbea cât putea în cepul unui butoi cu bere. Atrase de gălăgie niște femei de pe strada Cheiului se înghesuiau și ele în urma bărbaților și, cuprinse parcă de panică, începură să apuce tot ce găseau: murături, sos de roșii, săpun. Numai să apuce și ele ceva, n-avea importanță ce anume. Erau prea înfricoșate ca să se mai uite. Luau cu înfrigurare de colo fi de colo și ascundeau repede lucrurile pe sub șaluri. Felinarul din stradă arunca o lumină limpede, rece, asupra lor.

Numai lui Joe Gowlan îi dădu prin minte să umble la Sertarul de Sa tejghea. Lui nu-i trebuia mâncare – era la fel de bine hrănit ca și taică-su, dai banii din sertar îi trebuiau.

Lasându-se în patru labe, se strecură printre picioarele oamenilor care se înghesuiau și se târî îndărătul tejghelei. Sertarul nici nu era măcar încuiat! Bucurându-se de această neglijență a bătrînului Murchison, Joe băgă mâna în cutia cu bani. Degetele lui apucară monedele de argint, un pumn întreg, și le strecurară în buzunar. Apoi ridicindu-se în picioare, o zbughi pe ușă afară și o rupse la goană.

Robert intră în prăvălie tocmai când ieșea Joe. Rămase în prag, și curând neliniștea de pe fața lui se prefăcu în spaimă. -

— Dar ce faceți aici băieți? Tonul lui era rugător, deși îi făcea pur și simplu rău violența patimilor dezlănțuite și îndreptate atât de greșit. O să dați de bucluc cu chestia asta!

Dar nimeni nu-l luă câtuși de puțin în seamă. Atunci ridică glasul:

— Oprit-vă, nătărăilor! Nu vă dați seama că faceți cea'mai mare dobitocie? S-a zis cu noi de-acum înainte! Opriți-vă! Opriți-vă, vă spun!

Dar nimeni nu se opri.

Fața lui Robert se contractă dureros, cuprinsă de un spasm.

Dădu să se împingă în mulțime, ca să-și croiască drum, dar tocmai atunci un zgomot în spatele lui îl făcu să se întoarcă. Lumina felinarului îi scaldă fața. Era poliția. Venise Roddam de la sectăadin strada Cheiului și plutonierul cel nou de la chestură.

— Fenwick! Strigă Roddam, recunoscându-l și-i puse mâna pe umăr.

Strigătul polițistului fu urmat de urletele puternice ale gloatei din magazin:

— Sticleții! Fugiți, băieți, sticleții!

Pe ușă se descărca o adevărată avalanșă de trupuri vii, învălmășite de te mirai cum s-au putut desface unul de altul. Roddam și cu sergentul nici nu încercară măcar să oprească avalanșa. Stăteau acolo proteste, lăsând oamenii să treacă pe lângă ei; apoi Roddam intră în prăvălie, fără să-l slăbească din strânsoare pe Robert.

— Ia uite, altul, domnule plutonier, strigă Roddam, înveselindu-se deodată.

În prăvălia jefuită, pustie acum, Leeming Boxerul se clătina amorțit, călare pe butoiul de bere. Cu un deget astupa gaura butoiului și părea fericit cum nu se mai poate. Era beat mort.

Plutonierul se uită la Boxer, apoi prin prăvălie și în sfârșit la Robert.

— S-au întâmplat lucruri grave aici, spuse el cu o voce aspră, oficială. Dumneata ești Fenwick, cef care a pornit greva.

Robert îi întoarse privirea serios și ferm.

— N-am făcut nimic.

Plutonierul îi răspunse:

— Bineînțeles că n-ai făcut nimic.

Robert deschise gura, încercând să explice, dar deodată își dădu seama că situația e fără speranță. Nu mai scoase nici o vorbă. Se supuse. Poliția îl luă și-l băgă la răcoare, împreună cu Boxerul.

CAPITOLUL VII.

Cinci zile mai târziu, la ora patru după amiază, Joe Gowlan se plimba agale pe Scottswood Road din orașul Tynecastle, căutând din ochi ferestrele pe care era lipit afișul „De închiriat cameră mobilată”. Tynecastle, orașul acesta trepidant și agitat din nord, fremătând de mișcare, gălăgie, stridente de culoare – deși cenușiul predomina – răsunând de clinchetul clopotelor de la tramvaie, de zgomotul copitelor, de loviturile ciocanelor de la șantierul naval, îl absorbise cu plăcere pe Joe. Privirile lui fuseseră dintotdeauna ațintite către Tynecastle – situat doar la 30 km de orașul său natal – simbol al marilor lovituri și al aventurii. Joe arăta bine – un tânăr cu fața strălucitoare, părul creț, ghețele bine văcsuite și aerul vesel al omului care știe să se descurce în viață. Dar, din păcate, în ciuda înfățișării lui prospere, Joe era lefter. De când fugise de acasă, monedele de argint în valoare de două lire, furate din teigheaua lui Murchison, plătiseră o mulțime de bucurii și plăceri, topindu-se într-un

mod mai vinovat decât ar fi lăsat să se creadă înfățișarea neîntinată a lui Joe. Fusese la galerie la music-hall-ul Empire, în barul Lowe și în alte localuri. Băuse bere, își cumpăraseră țigări și niște ilustrate albastre captivante. Iar acum, după ce cheltuisese în mod onorabil ultimul gologan ca să se spele, să se ferchezuiască și să-și facă ghetete, Joe căuta o locuință ca lumea.

Coborî pe Scottswood Road, trecu de ocoalele de metal din oborul de vite, dincolo de localul Ducele de Cumberland. Lăsă în urmă încrucișarea cu Plummer Street și terasa Elswick. Era o zi posomorită, dar nu plouase. Străzile pulsau de viață, pe calea ferată de dincolo de barieră fluiera un tren care intra plin de importanță în gară, iar din depărtare îi răspundea glasul de bas al unui vapor care urca estuarul râului Tyne. Pe Joe îl înviora freamătul vieții din jur, și în sinea sa considera lumea ca pe o minge mare de fotbal, aflată la picioarele lui. Iar el se pregătea să șuteze cu sete.

Zăbovi o clipă dincolo de încrucișare, în fața unei case unde scria: „Odăi de închiriat. Paturi bune. Numai domni singuri”. Rămase gânditor, cu privirile ațintite asupra casei, dar apoi, scutunndu-și cărlionții, nemulțumit, porni mai departe. Peste o clipă îl ajunse din urmă și apoi îl întrecu o fată grăbită. Lui Joe îi sticliră ochii, trupul i se încorda. Era o bucățică apetisantă, avea picioare frumoase, gleznele subțiri, o talie elegantă, șoldurile arcuite. Spinteca aerul triumfătoare ca o regină. O sorbi din ochi și se ținu după ea.

Fata traversă, urcă repede scările casei cu numărul 117A și, deschizând încuietorea yale, intră. Joe rămase locului fascinat, și simțind că i s-au uscat buzele își trecu limba peste ele. În fereastra casei cu numărul 117A de pe Scottswood Road era un bilețel pe care scria: „Camere mobilate”. ^

— Să fiu ai naibii! Exclamă Joe, și încheindu-se la haină traversă fără nici un pic de șovăială și apăsă pe butonul soneriei.

Îi deschise chiar ea. Întrucât își scosese pălăria, i se păru, deodată, mult mai apropiată. Nu-i dădea mai mult de șaisprezece ani. Avea un năsuc cârn, ochii cenușii, limpezi și fața palidă, ca de ceară, pe care doar graba cu care venise adăugase câteva nuanțe mai vii. Urechiușele erau mici, lipite, dar Joe își spuse că cel mai frumos lucru la ea era totuși gura, o gură mărișoară, cu buzele pline, nu prea roșii, dar foarte molatice. Forma puțin lunguiață a buzei de sus îi mărea și mai mult farmecul.

— Ce doriți? Întrebă ea repezit.

Joe îi zâmbi timid, lăsă ochii în jos, își scoase șapca și începu s-o învârtască prosteste în mână. Era neîntrecut în simularea virtuții și a cuminenției și juca rolul la perfecție.

— Scuzați, domnișoară, căutam o cameră mobilată.

Fata însă nu-i zâmbi. Dimpotrivă, buzele i se țuguiră disprețuitor, rivalizând cu privirea care-l scruta. Lui Jenny Sunley nu-i făcea plăcere să știe că maică-sa primește chiriași. Nici măcar când era vorba de unul singur, cât încăpea în odaia liberă de sus. I se părea că e un lucru de prost gust, ceea ce pentru Jenny constituia un păcat de neiertat.

Își netezi bluza, apoi își împreună mâinile pe centura elegantă, strălucitoare, și îi spuse cu un aer puțin arogant:

— Poate ar fi mai bine să vii înăuntru.

Pășind cu o politețe ultraspectuoasă, Joe o urmă pe coridorul strimt și simți imediat, după miros și după auz, că sunt porumbei în casă. Tur-turtur, tur-tur! Ridică privirile, nu văzu nici un porumbel, dar în schimb, la jumătatea scărilor, dădu cu ochii de ușa deschisă de la baie, unde erau atârinate rufe pe frînghie: câteva albituri și ciorapi lungi, negri. „Trebuie să fie ai ei”, gândi Joe repede, încântat. Dar coborî în aceeași clipă pleoapele, ca fata să nu-i surprindă privirea și să nu roșească. Și totuși, Jenny roși din pricina acelei scăpări din vedere. Tocmai de aceea adoptă un ton ostil, când îi spuse, arătându-i cu capul către o odaie:

T – Dacă vrei s-o vezi, e odaia aceea din fund!

Joe o urmă intrând în odaia din fund, o cămăruță sordidă în care locuiseră mulți oameni, într-o dezordine cumplită. Erau tot felul de lucruri acolo – mobile desfundate, reviste proaste, suveniruri de la bălciul din Whitley Bay și punguțe cu hrană pentru porumbei. Doi porumbei mesageri, cu penele albastrii pestrițe, tronau cu un aer solemn pe polița căminului. Alături, la căldurică, stătea o femeie indolentă și neîngrijită, care se legăna alene într-un balansoar cescârțâia cumplit. Citea o revistă ilustrată, și ochii holbați i se bulbucau pe sub claia de păr.

— Uite, mamă, a venit cineva pentru cameră.

Trântindu-se semeață pe canapeaua desfundată, Jenny luă și ea o revistă ilustrată, ruptă pe trei sferturi, și în mod ostentativ se prefăcu a nu mai acorda nici o atenție problemei în discuție.

Doamna Sunley continuă să se lege comod în balansoar.

Numai trâmbița judecății de apoi ar fi putut s-o tulbure pe Ada Sunley când se făcea comodă. De fapt mai tot timpul se făcea comodă:

Își scotea câte-un pantof, își slăbea corsetul, lua puțin bicarbonat dacă avea o greutate pe stomac, sau bea o ceașcă de ceai, sau se lăsa niște într-un fotoliu, sau răsfoia alene vreun ziar, până fierbea ceainicul. Ada era o femeie visătoare, prietenoasă, grasă și șleampătă.

Uneori i se mai întâmpla să-și cicălească bărbatul, dar de obicei lăsa pe fiecare în ale lui, să facă lucrurile după cum îl taie capul. Repeta mereu că „în tinerețe” fusese în serviciu „la o familie bună”. Era o femeie romantică, lucru care se vădea în special din plăcerea cu care privea craiul-nou. Superstițioasă nevoie-mare, nu purta niciodată nimic verde, s-o omori, nu trecea pe sub o scară, iar dacă – ferească Dumnezeu de mai rău!

— Răsturna sarea, totdeauna arunca vreo câteva firicele peste umărul sting. Era moartă după romanele foileton, în special după cele în care până la urmă fata modestă și la locul ei pune mâna pe bărbatul iubit în tăcere. Visa să fie bogată și participa la tot soiul de concursuri, în special la acelea de versuri trăsnete, și spera să ia premiul cel mare. Dar versurile ei, chiar trăsnete, nu aveau nici o șansă de publicare. Avea adeseori idei remarcabile – „găselnițele

mamei”, cum le spunea familia; să schimbe tapetul de la vreo odaie sau să îmbrace canapeaua în pluș trandafiriu, să înlocuiască faianța de la baie sau să se retragă la țară, să deschidă un hotel, sau măcar o me'rserie, sau, cine știe, poate chiar să scrie o „istorioară” – fiind sigură că are talent. Numai că niciuna dintre ideile Adei nu rodeau. Ada nu se prea depărta de balansoarul ei. Bărbat-su, Alf, îi spunea uneori, deși nu fără blândețe: „Doamne ferește, Ada, dar ești trăsniță cu leuca-n cap!”

— A! Se trezi ea de data asta. Credeam că e băiatul de la club.

Apoi, după o pauză: Dumneata vrei o odaie?

— Da, doamnă.

— Nu primim în gazdă decât un tânăr singur.

Când întâlnea un om pentru prima dată, Ada făcea la început un efort să-și dea ceva aere, dar curând uita și de asta:

— Ultimul nostru locatar a plecat acum o săptămână. Dorești și pensiune, o masă sau două?

— Da, doamnă, dacă nu vă vine prea greu.

— Atunci, ar trebui să mănânci cu noi. Suntem șase. Eu, soțul meu, Jenny – pe care o vezi aici și care e plecată toată ziua, că lucrează la magazinul Slattery – și pe urmă Phyllis, Clarice și Sally fetița cea mai mică. Făcu iar o pauză, scrutându-l cu ochii ei isteți:

Dar, apropo, dumneata cine ești? De unde vii?

Plin de smerenie, Joe plecă ochii în jos. În același timp îl cuprinse panica. De fapt venise să se distreze nițel, doar așa să încerce marea cu degetul și când colo ajunsese la concluzia că trebuie neapărat să închirieze camera aceea. Jenny asta era un bujor de fată.

Îi luase piuitul de frumoasă ce era. Numai că el nu știa ce să spună, îi. Trecură prin minte, ca fulgerul, tot felul de minciuni, care de care mai înduioșătoare. Dar le respinse pe dată, una câte una. Unde-i erau bagajele? De unde să ia banii pentru arvună? La dracu! Îl trecură sudorile. Era deznădăjduit. Deodată însă, îi veni inspirația cea mare:

Adevărul e lucru sfânt! Asta este! Triumfa în sinea lui: Adevărul.

Bineînțeles, nu tot adevărul, dar mare parte din el. Ridică ochii, o privi cu capul sus. Vorbi cu sinceritate și sfială:

— Doamnă, bineînțeles că v-aș putea spune tot felul de minciuni, dar prefer să vă spun adevărul: am fugit de acasă.

— Ei nu mă-nnebuni!

Doamna Sunley lăsă jos revista, și de data asta se opri chiar și din legănat. Și ea, și Jenny îl priviră cu un interes nou. În camera lor meschină se ivise pe neașteptate eroismul și aventura romantică de • cea mai bună calitate.

Joe reluă:

— O duceam îngrozitor, simțeam că nu mai pot. Mama a murit, tata mă bătea cu cureaua de mă lăsa lat. Colac peste pupăză, am mai avut și o grevă în mină, cu toate complicațiile. N-aveam... N-aveam cernă.

Ochii lui străluciră de emoție bărbătește stăpânită... Strașnic le mai vorbea! Strașnic! Curând o să le aibă în palmă!

— Și zici că ți-a murit mama? Întrebă Ada cu răsuflarea întretăiată.

Joe încuviință mut din cap. Își jucase rolul cu virtuozitate până în cele mai mici amănunte.

Ochii mari, învăluitoari ai Adei cercetară cu atenție înfățișarea atrăgătoare și îngrijită a băiatului, îl cuprinse într-o privire blândă și binevoitoare ca un balsam. Se gândi că bietul flăcău trebuie s-o fi dus tare prost, că e păcat de el, când era așa frumușel – avea ochi mari, strălucitori, și părul creț. Dar părul creț nu acoperă chiria – câtuși de puțin – și doar ea, Ada, trebuia să se gândească și la lecțiile de muzică ale lui Sally... Începu iar să se legene în balansoar. Cu toată indolența și neglijența ei, Ada Sunley nu era de loc proastă, își stăpâni sentimentele.

— Uite ce e, tinere, declară ea pe un ton practic, de om de afaceri, aici nu te putem ține din milă. Trebuie să lucrezi undeva, la vreun atelier ca lumea. Bărbatu-meu, Alf, spunea astăzi că se fac angajări la turnătoria Millington, știi, în mahalaua Yarrow, pe Platt Lane. Încearcă acolo! Dacă ai noroc, întoarce-te; dacă nu, du-te unde-i vedea cu ochii.

— Am înțeles, doamnă.

Joe își păstră aerul smerit și sincer, până ce trecu pragul casei, apoi țopăi de bucurie pe stradă.

— Bă, tu ăla cu mutră caraghioasă! Strigă unui comisionar, apucându-l de guler. Spune-mi repede pe unde ajung la turnătoria Millington, că altfel te-a luat naiba!

Până la Yarrow o ținu tot într-o goană, măcar că drumul era destul de lung. Se înfățișă unuia din conducerea întreprinderii, îi turnă un sac întreg de minciuni din cele mai gogonate și mai nerușinate. Îi arătă contramaistrului brațul lui muscular, transpirat. Avu noroc și de data asta, pentru că întreprinderea căuta lucrători. Fu angajat imediat, ca ajutor de pudler, cu un salariu de douăzeci și cinci de șilingi pe săptămână, îi pusese Dumnezeu mâna-n cap, nu alta!

Mai ales în comparație cu mina, era o avere... Și pe urmă, era vorba de Jenny, Jenny, Jenny,.

Se întoarse fără prea mare grabă, în Scottswood Road, căutând să se stăpânească, spunându-și că trebuie să fie foarte atent, să nu se pripească, să-și facă un plan minuțios. Dar când intră în camera de la parter, în fundul casei, simți cum aerul de triumf răbufnește pe sub pojghița subțire de prudență.

Toată familia era adunată acolo. Tocmai terminaseră de băut ceaiul. Ada trona în capul mesei. Alături stătea Jenny. Apoi veneau surorile mai mici: Phyllis de vreo treisprezece ani, blondă, lăncedă, maică-sa bucătică ruptă; apoi Clarice, o fetișcană de vreo unsprezece-doisprezece ani, 'năltuță și brunetă, cu părul prins într-o panglică frumoasă, roșie, de la o cutie de ciocolată pe care o primise Jenny; și în sfârșit, Sally, un capriciu al naturii, o copilită de zece ani, care îmbina gura Cărnoasă a lui Jenny cu niște ochi negri sălbatici și un aer de

om stăpân pe sine, de-a dreptul uluitor. La celălalt capăt al mesei era Alfred, soțul Adei, tatăl celor patru fete și stăpânul casei:

Un omuleț fără haz pe care nu dădeai doi bani cu umerii căzuți și o mustață rară, ca o pată ruginie pe fața păstoasă. Pe deasupra, mai avea și un tic care-i strâmba gâtul, lucru cu atât mai supărător cu cât nu purta nici guler. Gft despre ochi, mai spălăciți nicrcă puteau să fie. Alf era zugrav, și lucrând la fațada caselor din Tynecastle, înghițea mereu otrava vopselelor cu plumb. De la plumbul ăsta i se trăgeau paloarea feței, dureri de tot felul în pânțele și linia vineție care-i străbătea gingiile, în schimb, gâtul strâmb nu i se trăgea de la meserie, ci de la porumbei. Creșterea porumbeilor era boala iui; avea „din toate soiurile: albaștri, roșii, pestriți, porumbei călători, mesageri, unii dintre ei câștigători ai unor premii. Și tot dând drumul la porumbei, urmărindu-le zborul în țăriile cerului, Alf ajunsese să țină gâtul oblic, într-un unghi caraghios.

Joe se uită la toți și exclamă vesel:

— M-au angajat! Încep chiar de mâine lucrul, îmi dă douăzeci și cinci de șilingi pe săptămână.

Era evident că Jenny uitase complet de el. Dar Ada păru încântată, cu toată indolența ei.

— Ei vezi? Nu ți-am spus eu? Atunci îmi plătești cincisprezece șilingi pe săptămână și-ți rămin zece de cheltuială. Adică deocamdată, pentru că, firește, o să-ți mărească leafa. Pudlerii câștigă bani buni. Își puse delicat mina la gură când căscă, apoi curăță puțin masa, pe care lucrurile zăceau în neorânduială. Stai jos și gustă ceva, îl pofti ea. Clarry, adu o ceașcă și o farfurioară din bucătărie. Și hai, fii fată bună și repede-te până la doamna Gresley și cere-i de trei penny șuncă. Uită-te bine, să nu te fure la cântar. Cred că nu ți-ar strica să imbuci ceva gustos pentru început. Alf, ți-l prezint pe domnul Joe Gowlan, noul nostru chiriaș.

Alf încetă o clipă să mai mestece domol ultima bucățică de pâine pe care b muiase în ceai și îl salută din cap pe Joe, cu un gest laconic dar impresionant. Clarice dădu buzna înămtru cu ceașca și farfurioara, proaspăt spălate; i se oferii lui Joe un ceai negru, apoi veni și șunca, împreună cu o jumătate de franzelă, iar Alf îi întinse muștarul, cu un aer solemn.

Joe se așeză Ungă Jenny pe canapeaua proastă, îi venea amețală văzând-o atât de aproape de el și gândindu-se cât de bine potrivise lucrurile. Era minunată. Niciodată până atunci nu se simțise cuprins de o dorință atât de profundă, atât de bruscă, își puse în gând să se facă agreabil. Se dădu peste cap să-i cucerească. Dar nu pe Jenny – a, nu vai de mine, căci Joe era destul de priceput ca să știe că nu așa trebuie să înceapă! Zâmbi, sau mai bine zis afișă zâmbetul lui deschis, plin de amabilitate și sinceritate. Făcu conversație cu tot felul de înflorituri șăgalnice, inventă istorioare nostime, legate de trecut. O linguși pe Ada, glumi cu copiii; le istorisi chiar și o anecdotă delicioasă și foarte potrivită pentru o asemenea ocazie, pe care-o auzise o dată la o șezătoare a Legiunii Mântuirii.

Nu fusese niciodată membru al legiunii – se dusesse acolo doar cu o seară înaintea concertului, după care, chiar în dimineața următoare, se desolidarizase de mișcarea credincioșilor. Povestirea îi mers strună; le-a plăcut la toți, cu excepția lui Sally, care a ascultat-o cu destul dispreț, și în afară de Jenny, a cărei semeție rămase neclintită, în schimb Ada se zgâlțâia toată de râs, bătându-se cu palmele peste pulpele grase și, printre hohote, improșcând în jur cu ace de păr.

— Și Bones a găsit musca verzuie în sticla cu vin tonic? Ei nu, că e prea de tot, domnule Gowlan!

— Spuneți-mi Joe, doamnă Sunley. Vă rog să mă tratați ca și cum aș face parte din familie, doamnă.

Îi prindea în plasă, unul câte unul; curând avea să-i țină pe toți în palmă. Succesul îl amețea ca un vin dulce. Asta era cheia, avea să izbutească, avea toate șansele să siringă la piept toate bucuriile vieții, să-i stoarcă acesteia tot ce avea mai bun. O să se descurce, o să pună el mâna pe ce dorește, pe orice, pe toate. Răbdare numai, și o să se vadă.

Mai târziu Alf l-a poftit pe Joe să-i aerate cum hrănește porumbeii. Au ieșit în curte, unde niște hulubi albi ca mărghăritarele se înfoiau plini de mândrie, sau scoteau capetele prin găurile porumbarului și ciuguleau delicat grăunțele. Ferit de prezența soției, în fața căreia ședea mut și umilit ca un papălapte, Alf își dezvăluia personalitatea unui omuleț-erou, care în afară de porumbei mai are și păreri despre bere, patriotism și șansele lui Spearmint de a câștiga derbyul. Era cum nu se poate mai amabil cu Joe, îi oferi prietenos și o țigară. Dar Joe era nervos, ardea de nerăbdare să se întoarcă la Jenny. Terminând țigara, se scuză și se întoarse în casă.

În odaia din spate, Jenny era singură. Stătea și acum pe canapea, cufundată în lectura aceleiași reviste ilustrate.

— Vă rog să mă iertați, spuse Joe cu glas scăzut, dar n-ați vrea să-mi arătați acum odaia mea?

Jenny nici măcar nu ridică ochii de pe revistă, pe care o ținea delicat, cu degetul mic îndoit.

— O să ți-o arate urni! Dintre copii.

Joe nu clinti.

— Dumneavoastră nu ieșiți să vă plimbați seara – cârid aveți după-amiaza liberă, cum e azi?

Nici un răspuns.

— Serviți într-un magazin, nu? Făcu el o ultimă încercare cu multă prudență.

Parcă-și amintea de Slaterry, magazin de mode cu vitrine mari de cristal, pe strada Grainger.

În sfârșit, fata îi acordă o privire.

— Ei și? Răspunse pe un ton fără expresie. Ce te privește pe dumneata? Și dacă vrei să știi, nu servesc. E un cuvânt ordinar și stupid, pe care nu pot să-l sufăr. Sunt salariată la Slaterry. Lucrez ca modistă, și asta e o treabă

foarte elegantă. Eu nu pot să sufăr lucrurile ordinare și stupide. Și mai ales nu pot să sufăr bărbații care fac munci murdare.

Și cu asta, revista ilustrată se ridică din nou, smulsă parcă de jos. Joe își frecă bărbia, gânditor, sorbindu-i din ochi toată făptura.

Gleznele subțiri, șoldurile zvelte, sâni mici, dar fermi. „Va să zică nu-ți plac bărbații care fac munci murdare, gândi el rânjind pe sub mustață; ei bine, fac prinsoare că o să-ți placă lucrătorul murdar pe care-l ai în față”.

CAPITOLUL VIII.

Pentru Martha a fost o rușine cumplită. Niciodată în viață nu-și închipuise că o să j se întâmple așa ceva. Nici măcar prin gând nu-i trecuse. A fost o lovitură nemaipomenită. Robotea prin bucătărie, încercând cu furculița cartofii puși la fiert, ridicând capacul oalei în care fierbea carnea și străduindu-se din răspuțeri să alunge gândul care o obseda. Trudă zadarnică. Trebuia să se gândească la asta.

Degeaba izgonea gândul, degeaba se lupta cu el, pentru că gândul nu se dădea bătut: era oare posibil ca ea, Martha Redpath pe numele ei de fată, să ajungă în halul asta? Neam de neamul ei nu fuseseră pușcăriși, familia Redpath, oameni cu frica lui Dumnezeu, nelipsiți duminica de la biserică, metodișai convinși, mineri cinstiți din tată-n fiu; și-arnintea cu mindrie de patru generații de strămoși, și niciunul nu avea nici cea mai mică pată. Cu toții munciseră ca niște oameni de treabă în subteran și se purtaseră ca niște oameni de treabă în viața de toate zilele. Și acum? Acum nu mai era o Redpath, era o Fenwick, soția lui Robert Fenwick. Iar acesta se afla la pușcărie.

Fața i se contractă de amărăciune. La pușcărie! O ardea această imagine, așa cum o mai arsese de o sută de ori până atunci. Tot acest tablou o seca la inimă: Robert sjând în boxa acuzaților, alături de Leeming. Auzi, tocmai alături de Leeming! Tribunalul era prezidat de James Ramage. Era un bărbat cu fața grosolană, pocnind de sănătate. Zbiera și spunea pe șleau tot ce-i venea la gură, impunându-și punctul de vedere. A fost și ea la judecată. N-a avut încotro, era de datoria ei să se ducă. A fost acolo, a văzut și a auzit totul.

Sentința a fost trei săptămâni de închisoare, fără posibilitatea de compensare prin amendă. I-a venit să urle când l-a auzit pe Ramage pronunțând sentința. Mare minune că n-a murit. Numai mândria a ținut-o m viață. Din mândrie a rămas ca împietrită. Tot mândria i-a slujit ca să reziste de-a lungul atâtor zile înfiorătoare, i-a ajutat chiar și azi după amiază, când, întorcându-se din cursele de prin oraș cu cumpărăturile, s-a întâlnit cu soția lui Leeming Boxerul. Doamna Leeming i-a aținut calea la colțul uliței Alma și i-a spus cu o voce puternică, dar compătimitoare, că soții lor vor fi eliberați sâmbătă.

Auzi, domnule, soții lor vor fi eliberați!

Uitându-se la ceas – primul lucru pe care i-l scosese Sammy de la muntele de pietate – trase băița de cositor în fața focului și începu s-o umple cu apă fierbinte de la spălătorie. Drept căuș luase o oală de tuci, dar drumurile repetate cu greutatea aceea mare în brațe o puseseră la grea încercare, în

ultima vreme nu se simțea prea bine. Își dădea seama că o roade o boală, și în momentul de față era slabă și se clătina pe picioare. Pe deasupra mai avea și dureri. Se văzu silită să facă o pauză până mai trece junghiul din burtă. Știa bine că toate astea erau din pricina grijilor, fiindcă altfel era femeie în putere; avea ideea fixă că s-ar simți mult mai bine dacă pruncul din pânțele ar da semne de viață. Dar pruncul nu făcea nici o mișcare, ea nu simțea decât o greutate, o apăsare chinuitoare.

Ceasul bātu cinci, și curând după aceea pe tot cuprinsul Teraselor răsună tropăitul domol al oamenilor istoviți. După ce munceau nouă ceasuri în măruntaiele pământului, la ieșirea din schimb mai trebuia să ia în piept și povârnișul mahalalei. Dar era o muncă cinstită și bună, care le pătrunsese până-n măduva oaselor, așa cum îi pătrunsese și ei. Avea băieți tineri și voinici. Asta era munca lor, și ea alta nu le dorea.

Tocmai când gândea astfel, se deschise ușa, și cei trei băieți intrară pe rând. Mai întâi Hughie, apoi David și în sfârșit Sammy care îi aducea sub braț o legătură de lemne subțiri pentru aprins focul.

Dragul de el, întotdeauna era atent cu maică-sa! Un val de căldură îi alungă răceala mohorâtă din inimă. Deodată îi veni să-l stringă în brațe pe Sammy și să plângă pe umărul lui.

Băieții îi scrutară fața: în ultimele zile atmosfera din casă era apăsătoare. Și Martha însăși contribuia la asta: era aspră cu ei și nimeni nu-i putea intra în voie. De altfel își dădea singură seama de tot, și băieții ti iscodeau într-una chipul. Lucrul ăsta o jignează, deși era conștientă de vina ei.

— Bună, mamă! Zâmbi Sammy, și dinții lui părură mai albi, în contrast cu negreala prafului de cărbune pe care sudoarea i-l lipise de obraz.

Îi plăcea cum îi spunea băiatul: „mamă”, și nu „mico”, cum se obișnuia prin vecini. Totuși, nu le răspunse, le făcu doar semn cu capul către baia pregătită șfse întoarce să pună masa.

Băieții se dăzbrăcară în prezența mamei lor; își scoaseră bocancii, jachetele, flanelele de corp și izmenele, toate îmbibate de apă, sudoare și murdărie de la mină. Goi pușcă, intrară toți în băița neîncăpătoare și, în aburul care ieșea din apa clocotită, începură să se frece unul pe altul pe spinare. Erau foarte înghesuiți dar baia asta avea totdeauna ceva prietenos. Numai că în seara asta nu le ardea de glumă. Sam încerca să înveselească puțin atmosfera înghiontindu-l pe David și rânjind:

— Mișcă-te nițel mai spre pat, hipopotamule! După un timp iar glumi: Hei, mă, care ai înghițit săpunul?

Dar umorul ăsta era tare forțat. Povara care apăsa asupra casei, asupra chipului mamei îi punează o stavilă. Se îmbrăcă fără să se mai zbenguie și se așezară la masă, aproape fără să rostească o vorbă.

Mâncarea era bună. Porții mari de ostropel, gustos, cu ceapă și cartofi care se topeau în gură. Martha totdeauna gătea o cină bună, știind cit de mult înseamnă asta pentru un bărbat. Acuma – că slavă Domnului!

— Încetase nenorocita aia de grevă, putea în sfârșit să le dea de mâncare ca lumea. Stătea și se uita la ei cum mănâncă, umplându-le din nou farfuriile când se goleau. Ei nu-i era foame, bău numai puțin ceai. Dar nici ceaiul nu-i ajută prea mult. O apucă un junghi în spate, spintecându-i sfișietor sinii, îi trecu însă repede, înainte de a-și da seama de semnificația durerii.

Băieții isprăviră masa. Primul care s-a ridicat a fost David. S-a îndreptat spre cotlonul unde-și ținea cărțile, s-a așezat pe un scăunel lângă vatră, cu un carnețel pe genunchi și creionul în mină. „Latina, gândi Martha mohorâtă, acum și-a găsit să învețe latinește!” Nimerindu-se pe fondul amărăciunii ei, gândul acesta o scotea din fire. Și învățătura asta se datora tot lui Robert. El ținea morțiș ca băiatul să meargă la liceu, să candideze la anul pentru o bursă, să se ridice deasupra oamenilor de soiul lui. Robert îl înscriesese în clasa domnului Carmichael de la cursurile serale ale școlii din Bethel Street.

Iar ea, care se trăgea dintr-o veche familie de cărbunari și care era o femeie mândră de clasa din care făcea parte, disprețuia în felul ei învățătura, fiind sigură că n-o să le aducă nimic bun.

Apoi se ridică și Hughie, se duse la spălătorie, de unde se întoarse cu un ciocan și un calapod, cu vechile lui ghete de fotbal și douăsprezece crampoane din noi de piele. Departe de toți ceilalți, băiatul se așază pe vine în fundul bucătăriei și, aplecându-și capul brun, lucios încă de pe urma băii începu să bată crampoanele. După obiceiul lui, era tăcut și absorbit de treaba pe care o făcea. Sâmbăta trecută, când îi dăduse maicăsi leafa, își oprise șase penny. Și-i oprise pur și simplu, fără să-i spună nimic Marthei. Nici nu era greu de ghicit pentru ce o făcuse. Fotbalul! Dar nu era vorba numai de dragostea pentru sport, măcar că-l iubea din toată inima. Nu, ea știa bine că Hughie avea un interes mai profund. Voia să devină vedetă, fotbalist în prima categorie, o celebritate care scoate șase lire pe săptămână de pe urma măiestriei la acest joc al iscusinței. Asta era totodată taina și ambiția din inima lui Hughie. Asta îl făcea să se abțină de la fumat, asta îl împiedica să bea măcar un țap de bere duminica, cum obișnuiau ceilalți; asta îl făcea să nu vorbească cu fetele. Hughie nici măcar nu se uita la vreo fată, deși, după cum știa înverșunare a lui Hughie. Da, da, pasiunea lui nu-i dădea pace maică-si.

Instinctiv, privirea i se întoarse către Sammy, care stătea încă la masă și trăgea neliniștit linii pe musama cu coada furculiței, de parc-ar fi desenat. Băiatul îi simți privirea, pentru că după o clipă lăsă jos furculița și se ridică de pe scaun cu un aer spăsit. Rămase în picioare, cu mâinile în buzunare, fără să știe prea bine ce are de făcut, apoi se duse la ciobul de oglindă de deasupra chiuvetei. Luă pieptenele, care se afla întotdeauna în spatele savonierei, îl udă și-și aranja cu grijă cărarea. După aceea luă un guler curat, pe care i-l scrobise și i-l călcase Martha chiar în după-masa acelei zile, punându-i-l apoi pe suportul de prosoape de lângă cămin. Băiatul își potrivi gulerul, își aranja frumos cravata și se găti cu grijă. Pe urmă fluierând ca să-și dea curaj, își smulse șapca din cui și se îndreptă fără grabă spre ușă.

Mina Marthei, rezemată pe genunchi, se încleșta atât de tare, încât încheieturile degetelor se albiră.

— Sammy!

Ajuns în prag, Sam se întoarse de parc-ar fi primit un glonț în spate.

— Unde te duci?

— În oraș, mamă.

Martha nu se lăsă intimidată de zâmbetul lui.

— Știu că te duci în oraș, dar unde anume?

— Pe strada asta în jos.

— Ajungi în strada Cheiului?

Băiatul o privi, și fața lui simplă, deschisă, se împurpura.

Trăsăturile i se înăspriră de încăpățănare.

— Da, mamă, dacă vrei să știi, mă duc în jos, pe strada Cheiului.

Va să zică, instinctul n-o înșelase; băiatul se ducea la Annie Macer. Ea nu putea suferi familia Macer, n-avea încredere în ei nici în nechibzuitul de tată, nici în destrăbălatul de băiat, Pug Macer.

Aparțineau aceleiași categorii ca și familia Leeming – nu erau de soi. Nici nu erau măcar mineri – erau „din neamul pescarilor”.

Făceau parte din acea comunitate separată care ducea o viață nesigură – „sărăcie cu lustru”, le spunea Martha; într-o lună trăiau pe picior mare, iar în luna următoare își amanetau și vasul, și năvoadele, împotriva lui Annie personal n-avea nimic; unii ziceau chiar că e o fată bună; dar nu era mireasa pe care o visa ea pentru băiatul ei. Nu se trăgea dintr-o familie potrivită pentru Sammy; umbla cu panerele de pește pe stradă, iar într-un an se dusesese chiar la Yarmouth și lucrase la o fabrică de conserve, scoțând mațele din scrumbii, ca să refacă bugetul familiei Macer într-o vreme când le mersese mai prost. Adică Sammy, fiul ei cel mai scump, pe care spera să-l vadă într-o bună zi cel mai grozav lucrător de abataj din mina Neptun, să se însoare cu una care scoate mațele la scrumbii! Nici în ruptul capului! Nici în ruptul capului! Oftă din rărunchi.

— Sammy, n-aș vrea să pleci astă-seară.

— Bine, mamă, dar am făgăduit. Am zis că ies în oraș cu Pug.

Și vine și Annie.

— Asta n-are importanță, Sammy. Glasul ei deveni aspru, strident. Aș prefera să nu te duci.

Băiatul o înfruntă; și în ochii lui iubitori, de câine credincios, maică-sa văzu deodată dârzenia, o dârzenie nemaîntâlnită până atunci.

— Mamă, dar mă așteaptă Annie. Te rog să mă ierți, însă trebuie să mă duc.

Plecă, închizând încetișor ușa.

Martha rămase locului, paralizată; era prima dată când se întâmpla ca Sammy să iasă din cuvântul ei. Parcă i-ar fi tras o palmă.

Conștientă de privirile furișe ale lui David și Hughie, încercă să se stăpânească. Se ridică, strânse masa, spălă vasele, cu mâinile tremurânde.

David o întrebă dacă nu vrea să-i șteargă el farfuriile.

Martha clătină din cap și le șterse singură. Apoi se apucă de cârpit. Îi veni destul de greu să-și pună ața în ac. Luă o flanea veche pe care o purta Sammy la mină, așa de peticită încât abia dacă mai rămăsese vreo bucățică din materialul de la început. La vederea hainelor lui de miner i se rupse inima. Prea fusese aspră cu Sammy.

Își dădu deodată seama că n-a știut cum să-l ia pe băiat și că ea, nu Sammy, a fost de vină. Gândul ăsta îi străpunse inima; Sammy ar fi făcut orice pentru ea, absolut orice, dacă știa cum să-l ia.

Cu ochii încețoșați, se apucă să coasă la flanea, când deodată o săgeta un junghi din spate. De data asta era o durere cumplită, care o înțepeni, într-o clipă, recunosc durerea. Aștepta cu sufletul la gură. Junghiul îi trecu și apoi îi reveni. Fără o vorbă, se ridică și ieși prin bucătărie în spatele casei. Mai mult târându-se decât mergând, ajunse până la closet. Da, asta era.

Rămase afară, învăluită în tăcerea întunecată a nopții, sprijinindu-se cu o mină de gardușul ce despărțea curțile, iar cu cealaltă apăsându-și pântecul umflat. Se năpustise asupra ei și această ultimă rușine, tocmai acum, când bărbat-su era la închisoare. Și toate astea în fața copiilor, care se făcuseră băieți mari. Gândurile i se învălmășeau în minte, dar chipul ei purta aceeași expresie de nepătruns ca și bezna înconjurătoare. Nu voia să-l cheme pe doctorul Scott și nici pe doamna Reedy, moașa. Robert făcuse nebunia de a pune la bătaie toate economiile lor pentru sprijinirea grevei. Era înglodată în datorii, așa că nu putea și nici nu voia, în nici un caz, să mai facă cheltuieli, într-o clipă, luă hotărârea. Se întoarse în casă.

— David! Du-te repede la doamna Brace. Spune-i să vină chiar acum la mine.

Speriat, băiatul o privi întrebător. Martha nu ținuse niciodată ' prea mult la David, care fusese întotdeauna favoritul lui taică-su, dar acum o înduioșa expresia din ochii lui. I se adresă din nou, cu mai multă blândețe:

— Nu te speria, Davey, nu mă simt așa bine., În timp ce băiatul ieșea în grabă din casă, ea se îndrepta spre cufărul în care-și ținea bruma de rufărie și îl descuie. Apoi, cu mișcări stângace, ridicând pe rând câte-un picior, cu greutate, se cățăără pe scara ce ducea sus, în camera băieților.

Doamna Brace veni pe dată din casa vecină. Era o femeie inimoasă, foarte corpolentă, care găfia mereu; ai M zis, judecînd după înfățișarea ei greoaie, că ea trebuie să nască. Dar nu era așa. Hannah Brace era „surpată”, după cum zicea ea; avea o mare hernie ombilicală, urmare a sarcinilor repetate, și măcar că Harry, bărbat-su, îi promitea în fiecare an la Crăciun că o să-i cumpere un bandaj, nici până acum nu avea cu ce să-și strângă burta; în fiecare seară la culcare, cu un gest solemn, își împingea înăuntru carnea revărsată, dar în fiecare dimineață când se scula, umflătura țâștiea din nou afară.

Ajunsese să fie preocupată de surpătura ei ca de un obiect intim; hernia forma un subiect de conversație pe care-l aborda cu prietenii așa cum alții

vorbesc despre vreme. Urcă și ea cu multă prudență scara și dispăru în camera de sus.

David și Hughie rămaseră în bucătărie. Hughie încetase să mai bocănească la ghetele de sport și se prefăcea acum că e absorbit de lectura unui ziar. David se prefăcea și el că citește. Dar din când în când, băieții își întorceau privirile, nedumeriți în fața misterului care se săvârșea în camera de deasupra, în ochii amândurora stăruia o rușine ciudată. Ce lucru îngrozitor! Și tocmai mamei lor să i se întâmple!

Din dormitor nu se auzea alt zgomot decât duduitul picioarelor greoaie ale doamnei Brace. Forfotea de colo până colo. O dată strigă la ei să-i aducă o oală cu apă fierbinte. I-o aduse Davy.

La zece se întoarse și Sam. Era palid, speriat și strângea din fălci, gata să înfrunte un scandal cumplit. Frații lui îl puseră la curent. Se împurpura la față, așa cum i se întâmpla adesea, și-l cuprinseră remușcările. Sam nu putea să suporte dușmânia și pica. Își ridică privirea spre tavan.

— Săraca mama!

Atâta spuse, și niciunul nu îndrăzni să mai scoată o vorbă.

La unsprezece fără douăzeci, doamna Brace coborî ținând în mână un pachetel învelit în jurnal. Era tristă și părea în culmea agitației, își spălă mâinile roșii la chiuvetă și bău puțină apă rece; apoi i se adresă lui Sammy, ca fiind cel mai vârstnic dintre băieți:

— Era fetiță, spuse ea. Frumușică, săraca, dar născută moartă.

Da, moartă, din păcate. N-aveți voi grijă, că am moșit-o la fel de bine ca doamna Reedy, dar degeaba toată truda. Am să vin mâine să pregătesc înmormântarea. Acuma du-i maică-ti o ceașcă de cacao. Se simte binișor; eu din păcate trebuie să pregătesc mâncarea omului meu, că intră în schimbul de dimineată.

Ridică cu grijă pachetul și-i zâmbi blând lui David, care privea la pata roșie de sânge ce străbătuse prin hârtia de ziar. Apoi, doamna Brace ieși, legănându-se ca o rață.

Sam făcu o ceașcă de cacao și i-o duse Marthei. Rămase vreo zece minute sus. Când se întoarse, era galben ca ceara și avea fruntea brobonită de sudoare. Plecase la distracție și se întorsese acasă pentru a da ochi cu moartea. David trăgea nădejde că Sam o să vorbească ceva, o să le spună că mama lor se simte bine. Dar Sam le spuse doar atât:

— Culcați-vă aici, băieți. O vreme o să dormim toți trei la un loc, în bucătărie.

A doua zi dimineată, joi, doamna Brace veni s-o vadă pe Martha, și, după cum făgăduise, griji copilul născut mort. David se întorsese înaintea celorlalți de la mină; în seara aceea avusese norocul să prindă ascensorul mai devreme și să iasă din mină cu două ture înaintea grosului lucrătorilor din schimbul lui. Intră în bucătăria întunecată și găsi pe bufet trupul pruncului.

Se apropie și îl privi cu un ciudat amestec de spaimă și respect.

Era tare micuț. Minutele nu erau mai mari decât petalele de nufăr.

Nici nu avea unghii la degete. Căpșorul i-ar fi încăput în palmă; fețișoara albă, ca de marmură, avea trăsături perfecte; buzele subțiri, vinete, se des făcuseră parcă mirate, că-n locul vieții venise moartea.

Ca o pricepută profesionistă, doamna Brace umpluse gura și nările „copilului cu vată. Acum, privind peste umărul lui David, îi explica, nu fără oarecare mândrie:

— Tare-i frumușică! Dar maică-ta n-a putut s-o rabde sus, în cameră cu ea.

David aproape că nu auzea ce. Spune. Neputindu-și lua ochii de la pruncul născut mort, simțea cum îl năpădește o mânie surdă, încăpățanată. De ce oare au fost rânduite așa lucrurile? De ce să nu fi avut maică-sa hrana, îngrijirea, atenția, într-un cuvânt, toate cele necesare unei femei în situația ei? De ce nu trăia copilul ăsta, de ce nu zâmbea și nu suga la sinul ei? Gândul ăsta îl durea, îi ațîța în inimă o indignare cumplită. Ca și în ziua în care familia Plinsa îi dăduse de mâncare, o coardă vibra profund, dureros, înăuntrul lui; din nou își jură, cu toată patima mută a sufletului său tânăr, să facă ceva... Ceva...

Nu știa prea bine nici ce, nici cum... Dar avea s-o facă... Să răspundă cu o lovitură distrugătoare la atacurile inumane ale vieții.

Sam și Hughie se întoarseră împreună. Se uitară la copil, înainte de a-și scoate hainele de mină, se așezară și mâncară slănina pe care le-o prăjise doamna Brace. Nu era o masă bună, ca aceea cu • care erau obișnuiți; cartofii nu erau bine fierți, n-aveau nici destulă apă pentru baie, bucătăria era întoarsă pe dos, nici un lucru nu era la locul lui; simțeau din plin lipsa mamei lor.

Mai târziu, când Sammy coborî din camera de sus, aruncă priviri piezișe fraților lui. Le spuse jenat:

— Nici nu vrea să audă de înmormântare. Am încercat s-o conving, dar degeaba. Zice că acum, după grevă, nu avem de unde să scoatem banii.

— Bine, Sammy, dar trebuie neapărat! Strigă David. Întreab-o și pe doamna Brace...

Au chemat-o pe doamna Brace, s-o convingă pe Martha. Totul a fost în zadar; nu s-a lăsat înduplecată. O împietrea amărăciunea, făcând-o să dușmănească acest copil, de care nu simțise nici o nevoie și care acum nu mai avea nevoie de ea. Legea nu cerea neapărat o înmormântare. Nici nu voia să audă de prapuri și de toate celelalte podoabe cerute de o înmormântare obișnuită.

Hughie, îndemânatic cum era, făcu un sicriu destul de bun din niște scânduri simple de la mină. Îl căptuși cu hârtie albă, curată și puse trupușorul în lada asta ordinară. Apoi bătu capacul în cuie.

Joi seara, târziu, Sam luă lada sub braț și plecă de unul singur.

Nu le dădu voie nici lui Hughie, nici lui David să-l însoțească. Era întuneric și bătea vântul. Până la întoarcerea lui n-au știut unde s-q dus. Apoi le-a spus. Împrumutase cinci șilingi de la Pug, fratele cel mare al lui Annie Macer, ca să-i plătească lui Geddes, paznicul de la cimitir. Geddes i-a dat voie să îngroape copilul, fără ceremonie, într-un colț al cimitirului. David se gândea

adeseori la mormântul acela prea puțin adânc; n-a aflat niciodată unde se găsește, dar știa cel puțin că e departe de groapa calicilor; atât a putut să smulgă de la Sammy.

Trecu și vinerea, și în sfârșit veni ziua de sâmbătă, ziua eliberării lui Robert. Martha născuse miercuri seară. Sâmbătă la prânz se sculase din pat și aștepta... Îl aștepta pe el, pe Robert.

Sosi la opt seara și o găsi în bucătărie, singură. Făcu așa de puțin zgomot la intrare, încât nici nu-l simți că se află acolo. Și cum stătea așa încovoiată deasupra focului, tușea lui o făcu să se întoarcă brusc.

Se uitară lung unul la altul. El liniștit, fără pică, ea cu acea teribilă nemulțumire, care îi mocnea ca un foc negru în străfundul ochilor.

Nu schimbară nici o vorbă. Robert își aruncă șapca pe canapea și se așeză la masă, ca un om istovit. Martha se duse imediat la cuptor, de unde scoase farfuria cu cina, pe care i-o ținuse acolo, să nu se răcească. Cu aceeași muțenie înspăimântătoare îi așternu dinainte mâncarea.

Robert începu să înfulece, aruncând din când în când câte-o privire, iscodindu-i trupul. Privirile lui căpătau din ce în ce aerul că și-ar cere iertare, în cele din urmă îi spuse:

— Ce s-a întâmplat cu tine, fetițo?

Martha tremura de indignare.

— Nu-mi spune „fetițo”.

Robert înțelese ce s-a întâmplat; începu să-l cuprindă un fel de curiozitate.

— Ce era?

Martha știa că Robert își dorise întotdeauna o fată. Și atunci, ca să-l rănească și mai dureros, îi spuse că fata lui a murit.

— Va să zică, așa a fost să fie, oftă el. Apoi o întrebă: Te-ai chinuit rău, fetițo?

Bra prea mult. Martha nu catadicsi să-i răspundă pe dată; cu o umilință de slujnică amantă, îi luă farfuria pe care o golise, și-i puse dinainte o ceașcă de ceai. Apoi spuse:

— De când te-am cunoscut pe tine am avut timp să mă deprind cu chinurile.

Deși venise acasă cu gândul să trăiască în liniște, atitudinea ei sălbatică îi stârni clocotul sângelui în vinele obosite.

— Eu n-am nici un amestec în toate cele întâmplate, îi spuse el, izbucnind cu o dușmănie care o egala pe a ei. Sper că înțelegi că m-au închis degeaba.

— Ba nu-nțeleg de loc, îi răspunse ea, înfruntându-l cu mâinile în șold.

— Dar tu nu vezi că-mi purtau sâmbetele din pricina grevei?

— Nici nu mă miră, îi răspunse ea, gâfâind de minie.

Atunci Robert nu se mai putu stapâni. Pentru numele lui Dumnezeu, dar la urma urmei ce făcuse? I-a pus pe oameni să declare grevă, temându-se pentru ei, în adâncul inimii lui, că munceau în pericolul din Băltoacă; și când

colo, la sfârșit ei, și-au bătut joc de el, i-au scuipat și l-au lăsat să meargă la închisoare? Fără nici o vină.

Îl copleșeau valuri de furie împotriva soartei și împotriva nevestei lui. Ridică mina și o pocni peste obraz.

Martha nici nu clinti. Primi palma, de parcă i-ar fi fost recunoscătoare. I se umflară nările.

— Mulțumesc, îi spuse ea. Ești foarte bun cu mine. Atâta îmi mai lipsea! Robert se prăbuși înapoi pe scaun, mai palid chiar decât ea.

Apoi începu să tușească. Era tușea lui profundă, hârâită. Avea un acces chinuitor. Când îi trecu, rămase încovoiat, înfrânt; apoi se ridică, își aruncă hainele de pe el și se culcă în patul din bucătărie.

A doua zi, duminică, deși se trezi la șapte, lenevi în pat toată dimineața. Martha se sculă devreme și se duse la biserică. Făcu un mare efort ca să se ducă, să înfrunte privirile oamenilor, jignirile și compătimirea enoriașilor din parohia Bethel Street. O făcu totuși, pe de o parte ca să se desolidarizeze de el, și pe de altă parte ca să-și restabilească demnitatea. Prânzul a fost un chin, mai ales pentru băieți. Nu puteau să sufere zilele în care răbufnea pe față dușmănia dintre părinții lor. Sentimentul ăsta paraliza întreaga casă, plana asupra lor, dându-le o senzație de degradare.

După masă, Robert se duse la mină. Dacă s-ar fi trezit concediat n-ar fi fost surprins. Dar nu era așa. Înțelesese vag că prietenia lui cu Heddon, delegatul minerilor, și cu Harry Nugent de la sindicat îi fusese de ajutor în această privință. Ceea ce-i salvase slujba de la mina Neptun era teama patronului de a nu se pune prea rău cu sindicatul.

Se întoarse acasă, fără să se mai abată pe nicăieri, se așează lângă foc, citi, apoi se culcă fără o vorbă, în taina nopții îl trezi crainicul, și la ora două se și afla la mină, în primul schimb de dimineață.

În aceeași furtună de dușmănie neîmpăcată, Martha se pregăti toată ziua pentru întoarcerea lui. Lasă, c-avea să-i arate ea, avea să-i scoată ea răutatea pe nas... Se tot uita la ceas, cu impresia că vremea nu trece destul de repede.

Robert se întoarse la ieșirea din șut, istovit, frânt, ud până la piele. Martha era gata să-l șfichiue cu mânia ei mută, dar când dădu cu ochii de el, dușmănia din inimă i se topi ca prin farmec.

— Ce-i cu tine? Îl întrebă instinctiv.

Robert se sprijini de masă, își stapâni tușea, și răsuflarea lui se auzi chinuită, «șuierătoare.

— Au și început persecuțiile, spuse el, înțelegând prin asta că se călcăse regula alegerii locurilor de muncă din sectorul Paradis.

M-au pus pe lista neagră; mi-au dat cel mai prost abataj din sector.

Un loc nenorocit, înalt de mai puțin de un metru. Tot schimbul am săpat la cărbune, culcat pe burtă, înecat în apă.

Marthei i se puse un nod în gât. Și odată cu îngrijorarea, zvâcni dureros în sinul ei un sentiment pe care-l crezuse mort de mult.

— Dă-mi voie să te ajut, băiatule. Să-ți scot eu hainele.

Îl ajută să se dezbrace de hainele soioase și îmbibate de apă.
Apoi îl ajută să se îmbăieze. Își dădu seama că încă îl mai iubea.
CAPITOLUL IX.

La o sută cincizeci de metri în inima pământului și la mai bine de trei kilometri depărtare de puțul principal, David simți că a sosit ora pauzei pentru gustare. Se afla în sectorul Paradis, orizontul Mixen, cel mai de jos din mina Neptun. Orizontul Globe Coal era la vreo șaiszeci de metri mai sus, iar orizontul Five Quarter – deasupra lui, cu încă treizeci de metri mai sus. N-avea ceas, dar, judecînd după numărul de drumuri pe care le făcuse cu vagonetele de la platforma de încărcare la rampa de descărcare, cam venise ceasul gustării.

Acum era la rampa de descărcare, împreună cu Dick, poneylul lui. Se aflau pe locul unde vagonetele pline pe care le aducea până aici erau agățate de cablul pentru transportul mecanic și trase sus. Aștepta ca Tally Brown să-i întoarcă vagonetele goale. Deși nu putea să sufere sectorul Paradis, totuși lui David îi plăcea întotdeauna rampa de descărcare. Era un loc mai răcoros, binevenit după ce asudase tot mînînd căluțul încoace. Și pe urmă, galeria era puțin mai înaltă, așa că putea să stea drept în picioare, fără teama că se va lovi cu capul de tavan.

David medita la norocul care-l aștepta. Aproape că nu-i venea să creadă că asta e ultima sîmbătă pe care o mai petrece în adîncul minei Neptun. Și nu numai ultima sîmbătă, ci și ultima zi! Nu, nici nu putea să-și dea seama pe deplin de norocul lui.

Niciodată nu putuse suferi mina. Unora dintre băieți le plăcea.

Se simțeau în abataj ca peștele în apă. Dar el de loc. Dimpotrivă!

Poate că la asta contribuia și imaginația lui prea vie. Mereu îl urmărise ideea obsedantă că se află întemnițat, îngropat de viu în vizuinile astea întunecoase, ca niște cotinețe pentru iepuri de casă, înfundate în măruntaiele pământului. Pe de altă parte, cînd lucra la filonul Five Quarter nu putuse scăpa de gândul că deasupra capului lui se afla marea. Domnul Carmichael (tînărul profesor de la școala comunală din Bethel Street, care-l ajutase să se pregătească pentru examenul de bursă) îi spusese și cum se cheamă, în vorbirea oamenilor de știință, senzația aceea ciudată că ești închis și izolat de lumea exterioară, în adîncurile pământului; dedesubtul fundului mării. În. Timp ce deasupra, afară, strălucește soarele, vîntul aduce adieri proaspete, valurile se sparg în spume albe.

Întotdeauna se străduise cu încăpățănare să scape de senzația aceea. Nu voise să se dea bătut în fața unor asemenea gânduri. Și totuși, îi părea bine, chiar foarte bine că părăsește mina Neptun, cu atît mai mult cu cît îl stăpînise mereu ideea ciudată că odată coborât în adîncul ei, mina te ține încătușat și nu te mai lasă să-i scapi. Așa spuneau și minerii bătrîni, glumind cu flăcăii. Aducîndu-și aminte, David rîse singur prin întuneric. Fără doar și poate, era pur și simplu o glumă.

Tally aduse înapoi vagonetele goale. David cuplă patru dintre ele făcînd un tren, sări pe cel din frunte, plescăi cu limba ca să-l pornească pe Dick și-i

dădu drumul pe povârnișul galeriei, cufundat în beznă. Zdrang-bang, se auzeau vagonetele lovindu-se și zăngănind îndărătul lui, pe șinele rău așezate. Zgomotul se întetea pe măsură ce viteza sporea. David se mândrea cu lucrul ăsta. Mina calul foarte repede, ba chiar se pare că era cel mai iute pogonici din sectorul Paradis; și se obișnuise cu zăngănitul vagonetelor, nu-l supăra zgomotul, oricât de mare ar fi fost. Se supăra doar dacă se întâmpla să deraieze vreun vagonet; asta îl omora pur și simplu, căci trebuia să-!

Proptească și să se opintească, pentru ca să-l pună iar pe șină.

Cobora mereu, repede-repede, vâjâind cu iuțeală de meteor pe lângă pereți, aplecându-se când într-o parte, când într-alta, cârmind, știind când trebuie să-și ferească scăfârliă și când trebuie să se lase pe o parte, ca să nu fie zvârlit afară la o cotitură. Era o nebunie, o adevărată nebunie, și taică-su îl luase de multe ori la rost că mină așa de repede calul. Dar lui David îi plăcea emoția. Cu o smucitură impresionantă, opri exact la punctul de încărcare.

După cum se și aștepta, Ned Softley și Tom Reedy, cei doi vagonetari care împingeau cărbunele de la abataj până la platforma de încărcare, ședeau pe vine într-un refugiu și mâncau.

— Fă-te-ncoace, măi prăpăditule, și îmbucă și tu ceva îi strigă Tom, cu gura plină de pâine cu brânză și trăgându-se într-o parte ca să-i facă ioc în refugiu.

David îl simpatiza pe Tom – un tânăr voinic și bun la inimă, care luase locul lui Joe la punctul de încărcare. Se întreba de multe ori pe unde o fi ajuns Joe și ce-o fi făcând. Se mai întreba iarăși de ce nu-i e dor de Joe – care, la urma urmei, i-a fost totuși tovarăș de echipă. Probabil din cauză că Tom Reedy îl înlocuia așa de bine: era la fel de vesel, și în plus ceva mai doritor decât Joe să te-ajute la nevoie împingând la un vagonet, și ceva mai puțin doritor să vorbească despre lucruri porcoase. Dar, cu toate că lui David îi plăcea atât de mult tovărășia lui Tom, îl refuză scuturând din cap:

— Mă duc jos, Tom.

De fapt David voia să ia gustarea împreună cu taică-su; ori de câte ori avea ocazia s-o facă, puneă mina pe săculețul cu merinde și se ducea în abataj. Nici vorbă nu putea fi să scape prilejul ăsta tocmai în ultima lui zi de lucru la mină.

Galeria înclinată care ducea spre abatajele frontale era tare joasă, așa că trebuia să meargă cocoșat. Tunelul nu era mai mare decât o cușcă de iepuri și așa de întunecos că lampa lui de miner, puțin fumegândă, nu lumina decât la un pas înainte. Era atâta umezeală în galerie, încât la fiecare pas se auzea noroiul fleoșcând. O dată s-a lovit cu capul de tavanul solzos de bazalt și a scăpat o înjurătură printre dinți.

Când a ajuns la frontul de lucru, taică-su și cu Boxerul mai munceau încă. Tăiau la cărbune ca să umple vagonetele goale pe care aveau să le aducă în curind Tom și cu Ned. Dezbrăcați la piele, în afară doar de izmene și bocanci, erau ocupați acum cu montarea stâlpului și a grinzii de susținere. David știa că e un abataj mizerabil, unde munca era deosebit de grea. Se așeză jos, pe un

locușor uscat, și se uită la ei, așteptându-i să termine. Robert Fenwick stătea într-o rină sub un colț al filonului și potrivea o pană, gata să doboare o bucată de cărbune. Gifăia, și sudoarea îi țâșnea din fiecare por, de pe tot trupul, înfățișarea lui era a unui om sfârșit. Nu avea loc nici măcar să se întoarcă. Tavanul venea atât de jos, încât parcă îl turtea. Și totuși, lucra cu îndârjire. Se vedea de la o poștă că are multă experiență și o îndemânare cu totul ieșită din comun, împreună cu el lucra Leeming Boxerul. Cu torsul uriaș și păros, cu cerbicea groasă ca de taur, părea un titan față de Robert. Nu scotea nici un cuvânt; mesteca furios tutun. Mesteca într-una, scuipa și tăia cărbune. Davirfâși dădu seama – și un val de recunoștință îi încălzi inima – că Boxerul căuta să-l cruce pe taică-su, ducând de fapt greul lucrului, făcând treburile cele mai obositoare. Sudoarea șiroia pe fața turtită a Boxerului, care nu mai amintea de loc de acel băiat-mânune de pe ringul de box.

În cele din urmă încetară lucrul, se șterseră cu flanelele, pe care apoi le îmbrăcară, și veniră să stea jos lângă David.

— Bună, Davey, îi spuse Robert dând cu ochii de el.

— Bună, tată.

Harry Brace și Bob Ogle ieșiră dintr-o altă galerie și li se alăturară, în urma lor venea tăcut Hughie, fratele lui David. Se apucară cu toții să-și îmbuce merindele.

Pentru David, după o dimineață grea de lucru, pâinea cu slănină crudă, pe care i-o pregătise maică-sa, era un deliciu. Din păcate însă, vedea că taică-su abia atinge mâncarea, și mai mult bea ceai rece din ploscă, cu înghițituri mari. Abia într-un târziu scoase și plăcinta din săculeț. De când se împăcase cu el, Martha îi pregătea merinde foarte gustoase. Dar Robert îi dădu jumătate din plăcintă Boxerului, spunând că lui nu prea i-e foame.

— Nici nu-i de mirare, când lucrezi într-un abataj împruțit ca ăsta, își dădu cu părerea Harry Brace, arătând cu capul spre frontul de lucru al lui Robert. Cui nu i-ar tăia pofta de mâncare?

— Să fiu al dracului dacă ai unde să-ți ții capul! Adăugă Boxerul, clefăind plăcinta cu pofta unui om căruia nevasta nu-i dădea decît pâine goală cu câteva picături de untură. Da să fiu al dracului, plăcinta asta e strașnică!

— Ce-i mai rău e cu umezeala, ^mentă Ogle. Asta le pune capac la toate. Zău, parcă tavanul ar singera apă.

Urmă un răstimp de tăcere, întrerupt doar de sforăitul ritmic al aerului în aspiratorul pompei. Zgomotul acesta răsuna prin întuneric, amestecându-se cu clipocitul și gălgăitul apei, prin ventilele de jos ale pompei. Deși urechea lor abia înregistra acest sunet, totuși, în subconștient, fiecare muncitor lua notă cu plăcere de el, știind că asta înseamnă securitate, buna funcționare a pompei.

Harry Brace se întoarse către Robert.

— Dar parcă tot nu e așa de rău ca la Băltoacă.

— Nuuu! Spuse calm Robert. Din fericire, am scăpat de iadul ăla.

Boxerul interveni:

— Dacă cumva te supără udeala, Harry, ar fi bine să-i ceri nevastă-ti să-ți dea o pelincă.

Toată lumea râse. Fericit de acest succes, Boxerul îl înghionti vesel pe David:

— Ascultă, mă, că tu ești mai căpos, nu mă poți ajuta să scap de udeala de la fundul meu?

— Dacă ți-aș trage un picior în fund, te-ar ajuta cu ceva? Îi propuse David cam acru.

Minerii hohotiră și mai tare. Boxerul rinji; în lumina slabă din colțul acela întunecos, părea un diavol uriaș, cu trupul aplecat într-un răs sardonice.

— Bun băiat! Bun băiat! Asta curat că mi l-ar mai încălzi nițel, zise Boxerul aprobând spusele lui David, pe care-l cântărea cu ochiul lui fără expresie. Ești mintos nevoie-mare. E adevărat ce-am auzit, că te duci la Tynecast le să-i înveți carte pe profesorii ăia de la colegiul Baddeley?

— Sper să mă învețe ei pe mine câte ceva.

— Da la urma urmei, zău că nu-njeleg de ce te duci, insistă Boxerul, făcându-i cu ochiul lui Roberi. Nu vrei și tu să ajungi, cind îi crește mare, un miner adevărat, ca mine, cu o siluetă și cu o față elegantă? Și să faci avere, și să ai bani puși deoparte la banca Fiddler?

De data asta, Robert nu înțelese gluma.

— Băiatul se duce pentru că vreau eu să scape de aici, spuse el sever. Și accentul pățimaș pus pe ultimul cuvânt îi reduse pe toți la tăcere. Robert continuă: Băiatul își încearcă norocul. A muncit pe brânci, a reușit la examenul de bursă, și luni pleacă la Tynecastle.

Urmă o pauză, după care Hughie, cel de obicei tăcut, declară deodată ritos:

— Ce n-aș da să cunosc și eu orașul Tynecastle! Mi-ar place grozav să asist la meciurile echipei United.

Nostalgia din glasul lui Hughie stârni iar risul Boxerului.

— N-avea nici o grijă, băiete, îi spuse el, bătându-l pe spinare.

Măine-poimăine parcă te văd chiar pe tine jucând în echipa United.

Am fost ia meciurile tale și. Am văzut cit îți poate pielea. Zău, am auzit că selecționera! Echipa Tynecastle o să vină să te vadă la viitorul tău meci în echipa Sieescaie.

Hughie roși sub praful de cărbune. Știa că Boxerul U ia peste picior, dar nu-i păsa. În ciuda glumelor lor, într-o bună zi avea să ajungă acolo. Și atunci o să le-arate el, și încă destul de curând, zău așa!

Pe neașteptate, Brace ridică ochii și, ținând capul aplecat într-o parte, trase cu urechea către galeria înclinată,.

— Hei! Dar ce s-a iuuâmpâat cu pompa?

Boxerul se opri din mestecat, toată lumea rămase tăcută ascultând cu urechile ciulite către interiorul galeriei. Sforăitul pompei încetase. Mai bine de un minut nimeni nu scoase o vorbă. David simți o răceală ciudată înfiorându-i spinarea:

— Fir-ar al dracului să fie! Spuse lăbărțat Boxerul, cu mirarea omului care înțelege greu lucrurile. Ei, ce ziceți de chestiâxasta?

Pompa ne-a părăsit taman acu, la nevoie.

Ogle, care nu lucra de mult în sectorul Paradis, se ridică în picioare și căută aiimentaforui, apoi se pripi să strige:

— Crește nivelul, e mai multă apă aici decât era adineauri, mult mai multă. Se opri, își vârî mina până la cot în apa din alimentator, apoi, cu o neliniște bruscă, spuse: Cred că ar fi bine să-l cauți pe contramaistru.

— Stai puțin! Îl opri Robert pe un ton devenit deodată poruncitor. Apoi adăugă pe un ton mai moale: Lasă-î pe Dinning în pace pe unde s-o fi aflând. Așteaptă o clipă! Stai puțin! Pompele de felul ăsta nu se strică așa ușor, și eu cred că de fapt nici asta nu s-a stricat. Poate să se fi înămolit doar sorbul. Mă ocup eu de ea.

Se ridică liniștit, fără grabă, și coborî povârnișul galeriei. Ceilalți așteptară în tăcere. Peste cinci minute se auzi iarăși sorbitura domoală a ventilului curățat, și gălgăitul răgușit al apei se porni din nou. Câteva minute mai târziu, pompa își recapătă sforăitul sănătos, și oamenii se destinseră. Toți erau din nou încrezători, iar inima lui David se umplu de mândric pentru taică-su, care se pricepea la toate.

— Al draciiui să fiu., oftă Ogle.

Boxerul îl luă în răs:

— Nu știai, mă, că dacă ești în schimb cu Robert Fenwick nu trebuie să-ți fie frică de nimic? Vitvo-ncoa, să mai umpli niște vagoneae. Dacă stai acolo pe vine toată ziua, nu scoți nici un ban.

Boxerul se ridică și-și scoase flanela; Brace, Hughie și Ogle se duseră înapoi la locul lor de muncă; David porni către vagonetele lui, trecând la plecare pe lângă Roberi.

— Repede ai mai lămurit povestea aia, Robert! Îi spuse Boxerul Și Ogle ăsta, care ne și vedea cu apa până la bărbie! Râse el vesel.

În schimb Robert nu râdea. Își scoase flaneaua de corp cu o expresie ciudată pe fața trasă; parcă gândurile lui ar fi fost cu totul în altă parte. Fără să se uite, aruncă flaneaua de pe el drept într-o băltoacă.

Se apucară din nou de lucru. Făceau vânt târnăcoapelor, tăiau cărbunele și-l doborau. Se broboniră iar de sudoare. Praful de cărbune se lipea ca un jeg de pielea lor. La o sută cincizeci de metri în inima pământului, la mai bine de trei kilometri de puțul principal, umezeala se scurgea încetișor din tavan, se prelingea neîncetat, ca o ploaie nevăzută într-o noapte întunecoasă. Dar pretutindeni, în jurul lor, plutea sforăitul ritmic al pompei.

CAPITOLUL X.

Terminând lucrul în schimb, David își duse căluțul la grajd și îi dădu îngrijirile cuvenite.

Asta era partea cea mai neplăcută. Știuse el de la început că n-o să-i vină prea ușor, dar se dovedise un lucru mult mai greu și mult mai neplăcut decât bănuise. David mângâia gâtul poneyului Dick, lovindu-l tăricel cu palma.

Animalul își întoarse capul lunguiet, părând să-l privească pe David cu ochii-i blânzi dar orbi, și apoi întinse botul către buzunarul de la jacheta băiatului. Adeseori, David îi păstra o bucățică de pâine din merindele lui sau câte-un biscuit, dar astăzi avea ceva special. Scoase din buzunar o bucățică de brânză. David îl hrăni încetișor, rupându-i câte-o fărâmă și întinzându-i-o în palmă, prelungind astfel bucuria căluțului și propria lui bucurie. La atingerea catifelată a botului umed în mâna lui, lui David i se puse un nod ki gât. Își șterse mâna pe reverul hainei, se mai uită pentru ultima dată la Dick și plecă repede.

Se îndreptă către puțul de ieșire pe galeria principală, trecând prin locul unde prăbușirea tavanului ucisese cu un an înainte trei mineri: pe Harower și pe frații Neil și Allen Preston. Asistase la scoaterea lor de sub dărâmături. Erau de nerecunoscut – zdrobiți, ciunțiți, cu pieptul strivit și plin de sânge, cu gura astupată de moloz.

David n-avea să mai uite vreodată accidentul acela. Mergea întotdeauna mai încet prin locul cu pricina, cu un fel de hotărâre oarbă de a arăta că nu-i e frică.

Pe drum îl ajunseră din urmă Tom Reedy și cu Jack – fiul Boxerului – Dan Teasdale și alți câțiva ortaci. Curând se aflau la fundul puțului vertical, unde o mulțime de oameni își așteptau rândul la ascensor, înghesuiți, dar răbdători. Ascensorul avea o singură cușcă, în care nu încăpeau decât doisprezece oameni o dată. Și pe urmă, ascensorul Paradisului sluja și orizonturile superioare Globe Coal și Five Quarter. David se trezi înghesuit alături de Plânsa, departe de veseliea zgomotoasă a lui Tom Reedy și Ned Softley. Plânsa îl fixa cu o privire întunecată, apăsătoare.

— Va să zică pleci la colegiu, la Tynecastle?

Băiatul încuviință din cap. Iarăși i se părea totul prea ciudat ca să fie o realitate. Poate era cam obosit de încordarea din ultimele șase luni – făcuse eforturi mari, lucrase nopțile, continuase lecțiile cu domnul Carmichael, plecase apoi la Tynecastle pentru examenul de bursă, și, în sfârșit, iată bucuria rezultatului; și lupta sutdă dintre maică-sa și taică-su contribuisese la tulburarea lui. Robert încăpățânat, hotărât ca băiatul să obțină bursa și să părăsească mina, iar Martha la fel de hotărâtă ca David să rămână unde se află. Când a sosit vestea succesului, Martha n-a-zis nimic, nici măcar un cuvânt. Dar nu i-a pregătit hainele pentru plecare: nu voia să aibă nici un amestec, nici cel mai mic amestec în toată povestea asta.

— Trebuie să bagi de seamă, băiete, la Tynecastle, îl sfătui Plânsa.! Faci o călătorie într-un pustiu, în care oamenii ziua se cufundă în întuneric, iar la amiaz bâjbâie ca-n bezna nopții. Uite, ține 'asta! Băgând mâna în buzunarul interior al hainei, Plânsa scoase o broșură înnegrită de praf de cărbune și plină de urme de degete. Apoi îi explică: Cartea asta o să-ți dăruiască sfaturi înțelepte! Mi-a fost tovarăș bun aici în mină adeseori, când îmi luam gustarea.

David primi broșura roșind. De fapt nu simțea de loc nevoia ei, dar pe de altă parte nu i-ar fi plăcut să jignească sentimentele lui Plânsa. Simțindu-se

destul de stânjenit, răsfoi paginile cărții. Lumina era proastă, abia putea să distingă câte ceva, dar nu știa ce alta ar fi putut face decât s-o răsfoiască. La un moment dat, flacăra lămpii lui pâlpâi mai tare, și o frază din carte îi sări în ochi: „Nici un servitor nu poate sluji la doi stăpâni, deci nici tu nu vei putea să-l slujești și pe Dumnezeu, și pe Mammon”.

Plânsa îl supraveghea atent. Tom Reedy îi șopti însă peste umăr, șmecherește:

— Nu cumva ți-a vândut pontul cine câștigă cursa de la ora trei?

Oamenii începură să se miște în jur. Se agitău pentru că venea liftul. Cineva din spate strigă:

— Acuma, băieți! Cu toții o dată!

Toți se împinseră, repezindu-se să prindă un loc. David se înghesui și el împreună cu ceilalți. Cușca porni, fișâind de-a lungul tijelor de ghidare, în sus, tot mai sus, ca smulsă de o mână gigantică.

Un val de lumină de zi inundă puțul, ieșindu-le în întâmpinare. Apoi se auzi ștangă zornăind, mica barieră se ridică, și oamenii ieșiră la lumina dulce a zilei, înghesuindu-se iar, parcă sudați într-o masă compactă.

David tropăi alături de ceilalți coborând scările, traversă curtea minei și se așeză la coadă în fața casieriei, să-și ia leafa. Era o zi strălucitoare de miez de iunie. Contururile aspre ale turnurilor de extracție, macaralele și scripetii, chiar și coșul înalt, prin care ieșea fum, toate erau estompate de frumusețea molcomă a acelei zile. O zi minunată pentru a părăsi mina!

Rândui înainta încetișor. David îl văzu pe taică-su ieșind din lift. Rămăsese la urmă, și acum se așeză ultimul la coada pentru bani.

Apoi, David zări docarul de la vila Law intrând pe poarta principală.

Nu era nimic deosebit în asta. În fiecare sâmbătă, când se plătea salariul, Richard Barras venea cu docarul până la birouri și asista la primirea plicurilor de către minierii așezați la coadă. Părea un adevărat ritual.

Docarul făcu un ocol elegant – spițele galbene scânâieară în soare – apoi se opri în fața birourilor. Rich'ard Barras se dădu jos, ținându-se cât mai drept cu puțință, și dispăru pe ușa principală a administrației. Bartley apucase calul de căpăstru. Arthur Barras, care stătuse până atunci înghesuit între taică-su și Bartley, rămase mai departe unde se afla.

În timp ce coada înainta, David îl cercetă din depărtare cu privirea pe Arthur. Gândurile i se opriră alene asupra băiatului. Fără să știe câtuși de puțin de ce, David simțea o ciudată compătimire pentru Arthur; era o senzație cu totul bizară, deosebită, aproape paradoxală. Și totuși, așa era: Arthur îi inspira milă. Și ce lucru ridicol, dacă stai să te gândești, dată fiind situația unuia față de a celuilalt! Dar băiețelul ăsta firav, prea puțin dezvoltat pentru vârsta lui, cocoțat singur pe capra docarului cu plete bălaie și mătăsoase răvășite în vânt, părea părăsit de toată lumea. Ai fi zis că cerșește ocrotirea cuiva. Și apoi, era atât de serios! Parc-ar fi avut grave preocupări. Din cauza acestei gravități, căpătase un aer trist. Când își dădu seama că-l compătimește pe Arthur Barras, David aproape că izbucni în râs.

În sfârșit, îi veni și lui rândul la ghișeu. Făcu un pas înainte, își primi plicul cu bani, pe care i-l împinse casierul Pettit prin ferestruică. Apoi se îndreptă agale către poarta curții. Nu se grăbea, întrucât voia să-l aștepte pe taică-su. Tocmai când ajunsese la poartă și se rezemă de stâlpul ei, o văzu pe Annie Macer coborând pe Cowpen Street. Dând cu ochii de el, Annie zâmbi și se opri, dar nu scoase o vorbă. Dacă nu-i adresa cineva cuvântul, Annie nu vorbea mai niciodată. Se opri și zâmbi prietenoasă, dar așteptă să-i spună el ceva.

— Ești singurică, Annie? Întrebă David amabil.

Îi plăcea Annie Macer; îi plăcea chiar foarte mult; el unul înțelegea foarte bine de ce era Sam așa pierit după ea. Era o fată simplă, proaspătă, lipsită de afectare. Și nici mândră nu era. Întotdeauna ea însăși. Nu era nevoie să fii mare psiholog ca să-ți dai seama de simplitatea ei. Cine știe din ce pricină absurdă, în mintea lui David, Annie trezea asociația ciudată a unei scrumbii argintii zbătându-se în cârligul undiței. Și totuși, Annie nu era nici micuță și nici nu semăna cu o scrumbie. Era o fată destul de voinică, cam de vârsta lui, dezvoltată, cu șoldurile împlinite și sinii tari, frumoși; purta o fustă de serj albastru și ciorapi de Hnă groasă, împlețiți chiar de ea.

Avea o adevărată specialitate la împletitul ciorapilor; de citit nu citise o carte în viața ei; dar nimeni nu mai putea ține socoteala câte perechi de ciorapi împletise.

— Annie, știi că azi e ultima mea zi la mină? O întrebă el, făcând puțină conversație, ca s-o rețină. Am terminat definitiv cu mina Neptun... Am scăpat de apă, de noroi, de cai, de vagonete și de toate celelalte.

Fata zâmbi îngăduitoare.

— Și nu-mi pare de loc rău, adaugă David. Nu, pe cuvântul meu de onoare că nu-mi pare de loc rău.

Fata încuviință din cap, plină de înțelegere. Apoi se așternu tăcerea între ei. Annie își plimbă privirile în josul și în susul străzii, după care, zâmbind prietenos, cum avea obiceiul, înclină iar capul în chip de salut și se depărta.

David o urmări cu privirea, încântat. Atunci abia își dădu seama că fata nu rostise nici măcar o silabă. Și totuși, cită plăcere îi făcuse să se afle în prezența ei! Strașnică fată Annie asta!

Întorcându-și capul, îl căută din ochi pe taică-su: era încă departe de ghișeu. Vai, dar încet mai lucra și casierul ăsta! David se lăsă iar pe spate și începu să izbească cu călcâiul în stâlpul porții.

De la o vreme își dădu seama că-l privește cu insistență cineva și Barras se întorsese la docar, escortat de Armstrong. Cei doi bărbați, proprietarul și administratorul, stăteau și se uitau țintă la el. David le întoarse privirea, destul de aspru, hotărât să nu se lase intimidat; la urma urmei, părăsea mina, nu? Atunci, de ce să-i mai pese? Cei doi continuară să vorbească, apoi Armstrong râse. Respectuos ridică mâna și-i făcu semn lui David să se apropie. Băiatul tare n-ar fi avut chef să se supună, dar în cele din urmă își luă îndemnul, având totuși grijă ca cel pujiťsfhvu se grăbească.

— Mi-a spus domnul Armstrong că ai câpătat o bursă la colegiul Baddeley.

David observă că Barras e foarte bine dispus și totuși, îl supăra privirea intensă, cercetătoare a ochilor lui mici și reci.

— Să știi că-mi pare foarte bine de succesul pe care l-ai avut, continuă Barras. Ce urmărești – acolo la Baddeley?

— Vreau să-mi iau licența în litere.

— Hm, licența în litere? Dar de ce nu te faci inginer de mine?

David îi răspunse sfidător, pentru că ceva din atitudinea lui Barras îl irita:

— Nu mă interesează această muncă.

Dar sfidarea din glasul lui lunecă pe lângă Barras cum trece apa peste piatra rece.

— Serios? Nu te interesează?

— Nu! Nu-mi place în subteran.

— Nu-ți place, repetă Barras vorbele lui, ca un ecou detașat. Și vrei să te faci profesor?

David înțelese că Armstrong îl pusese la curent.

— Nu, nu. N-am să mă mulțumesc doar cu atât.

Regretă imediat că vorbise așa de mult. Mândria aceea sfidătoare care-i aprinse sângele îl făcuse să se dea de gol. Și imediat simți absurditatea situației în care se găsea: stătea acolo, în hainele de lucru, în timp ce Arthur îl privea din docar și-l asculta; se simțea ridicol ca eroul siropos al unei scrieri autobiografice, gen De la bordei la Casa Albă. Dar avea o doză suficientă de încăpățănare ca să nu dea înapoi. Dacă Barras l-ar fi întrebat, iar fi spus de la obraz ce intenționează să facă.

Barras însă nu părea de loc curios, și nici măcar nu lăsa să se întrevadă că ar fi fost conștient de antagonismul dintre ei. Reluă discuția de parcă nici n-ar fi auzit vorbele lui David și trase un discurs moralizator:

— Mare lucru este învățătura la om! Eu niciodată n-aș pune bețe-n roate cuiva. Când ai să termini studiile la Baddeley, te rog să mă înșliințezi și pe mine. Sunt membru în Comitetul școlar! Îți pot găsi oricând o slujbă la o școală din ținut. Avem totdeauna grijă să păstrăm locuri pentru profesorii tineri.

Și apoi păru să se îndepărteze de David, dispărând îndărătul lentilelor groase ale ochelarilor. Și cu același aer detașat, strecură mâna în buzunarul pantalonilor și scoase un pumn de monede de argint. Cu maniera lui obișnuită, fără grabă, alese o jumătate de coroană și o cântări mintal; apoi o puse la loc și scoase o altă monedă, numai de doi șilingi.

— Ține un ban, spuse el calm, cu un aer majestuos, arătând prin acest dar că și convorbirea lor luase sfârșit.

Uluit, David primi banul, fără să înțeleagă nimic. Rămase cu el în mână, în timp ce Barras se urcă pe capra docarului. Avea vag senzația că Arthur îi zâmbește prietenos. Apoi docarul o luă din loc.

Pe David îl cuprinse o poftă nebună de râs. Își aminti textul pe care-i căzuseră ochii în broșura dată de Plânsa: „Nu poți să slujești și pe Dumnezeu și pe Mammon”. În sinea lui repetă: „Nu poți să-l slujești și pe Dumnezeu și pe Mammon. Nu poți să-l slujești și pe Dumenzeu...” Vai, ce chestie nostimă! Vai, ce nostim!

Se întoarse brusc și se îndreptă către poarta din gard. Acum era rândul lui Robert să-l aștepte acolo. David înțelese că taică-su a fost martor la toată scena. Văzu imediat că e furios. Robert era palid de mânie. Stătea cu ochii în jos și nici nu se uita la David.

Ieșiră împreună din curtea puțului, pornind unul lângă altul pe Cowpen Street. Nu schimbară o vorbă. Puțin mai sus, îi ajunse din urmă Swee Messuer. Robert începu imediat să vorbească foarte prietenos cu Swee. Era un tânăr blond, frumușel, întotdeauna vesel și nepăsător, încărcă vagonete, dar nu în sectorul Paradis, ci mai sus, pe orizontul Globe Coal. De fapt, pe Swee îl chema Oswey Messuer, și taică-su ținea o frizerie pe strada Lamb. De origine era austriac și se stabilise la Sleescale cu douăzeci de ani în urmă. Și tatăl, și băiatul erau foarte simpatizați, fiecare cu meseria și prietenii lui; băiatul încărcând vesel vagonetele la mină, iar taică-su săpunind blajin fețele oamenilor în prăvălia lui.

Robert continua să discute cu Swee, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic care să-l tulbure. Când tânărul se despărți de ei, luând-o pe strada Freehold, Robert îi spuse:

— Anunță-l pe taică-tu că vin la ora patru, ca de obicei.

De cum plecă Swee, fața lui Robert își recapătă amărăciunea.

Trăsăturile i se contractară de parcă i s-ar fi încrețit pielea pe os.

Mergea cu pași greoi, alături de David, fără o vorbă, până ajunseră la jumătatea străzii. Aici se opri. Se aflau în dreptul lui Middlerig, în dosul curții cu vechile grajduri de vaci. Un loc murdar, o adevărată pată pe obrazul orașului. Pretutindeni – paie putrede, gunoaie care înconjurau un morman de bălegar. Se-ntoarse spre David.

— Cit ți-a dat ăla, băiete? Întrebă liniștit.

— Un ban de doi șilingi, tată.

Și David îi arătă banul, pe care, de rușine, îl ținea încă strâns în mână, ascunzându-l. Robert luă moneda, o privi în tăcere, apoi o azvârli cât colo, cu o forță sălbatică.

— Lacătă, zise el, de parcă acest cuvânt îl rănea. Lacătă! Banul de argint căzu în mijlocul grămezii de bălegar.

CAPITOLUL XI.

În sfârșit, sosi și ziua mult așteptată în care urma să aibă loc marea serată dansantă de la fabrica Millington. În această fabrică, așezată la capătul unei fundături care pornea din strada Platt, lucrau vreo două sute de muncitori. Deși era o întreprindere mică, avea totuși măreția ei, în special dacă o priveai într-o după-amiază posomorită de martie. Din coșurile furnalelor de la topitoria de fier se înălțau limbi roșii de flăcări și nori groși de fum. Cerul

cenușiu, lumțnat de puhoiul de metal topit care se scurgea din cubilouri în polonice, părea că arde cu o vâlvătaie arămie. Fumul înțepător ce se ridica din podeaua topitoriei, când fierul lichid curgea în forme, îți pătrundea dureros în nări. Bubuitul greoi al ciocanelor îți spărgea urechile, ca și hârșăitul dălților cu care ajustorii răzuiau mulajele de metal, scârțâitul curelelor de transmisie și al roților dințate, zăngănitul puternic al strungurilor și frezelor, scrâșnetul ferăstraiei care mușcau din metal. Prin aburul amestecat cu fum care ieșea în valuri pe ușile deschise, ochiul deslușea siluetele oamenilor despuiați până la mijloc, din cauza căldurii înspăimântătoare.

Întreprinderea Millington producea în special echipament minier: vagonete de metal, instalații de încărcare, bare pentru armare și buloane mari, forjate. Dar pe piața specializată în acest domeniu era o concurență sălbatică, și de aceea întreprinderea se menținea mai mult prin legăturile sale conservatoare cu firmele de renume stabilit decât prin producția în sine. De altfel însăși societatea Millington avea un renume stabilit și o tradiție îndelungată. Avea datinile ei specifice, printre care și Clubul cultural.

Clubul cultural de la Millington, întemeiat de marele Wesley Millington, se ocupa cu maximum de bunăvoință de „Muncitori” și de „Familia Muncitorului”. Clubul avea patru secții: literară, turistică, athletică, fotografică (la care era amenajată și o cameră, obscură). Dar evenimentul cel mai strălucit din calendarul Clubului cultural era seara de dans cunoscută de când lume^a sub numele de „serata dansantă”. Se ținea întotdeauna în sala Oddfellows.

Astăzi, vineri 23 martie, urma să se țină serata veseliei și a bucuriei. Și totuși, Joe se întoarse acasă de la turnătorie apăsător de gânduri foarte sumbre. Firește, se va duce la serată. Se și afirmase că unul dintre junii primi cu cel mai mare succes în sinul clubului, fiind membru marcant al secției de box și totodată eventual candidat la titlul de campion la biliard în grupa de începători. Lui Joe îi mersese foarte bine în ultimele opt luni. Se îngrășase puțin, prinsese mușchi și mai zdraveni, și, după cum se exprima chiar el, își făcuse o sumedenie de amici. Joe se împrietenea foarte ușor cu lumea. Era deosebit de sociabil, gata oricând să-și bată cunoscuții pe umăr, strigând cu glas răsunător: „Hai noroc, șefule!”, gata oricând să rida – și avea un râs cu adevărat bărbătesc – gata să strângă mâna cu putere prietenilor și, mai ales să spună cu multă poftă o anecdotă porcoasă.

La întreprindere, toată lumea, începând cu contramaistrul Porter și terminând cu domnul Stanley Millington personal – toată lumea cafea conta – părea să-l simpatizeze pe Joe, sau, ca să fim sinceri, toată lumea, în afară de Jenny. Jenny! În drum spre casă, Joe se gândea la ea. Urcând pasarela peste calea ferată trecea în revistă situația, posomorită. Jenny venea cu el la serată, în aceasta privință nu încăpea nici o îndoială. Dar stând strâmb și judecând drept, parcă ce importanță avea asta? N-avea nici o importanță, nici cea mai mică importanță! Cât de departe ajunsese cu Jenny în aceste opt luni? Din păcate, nu prea departe; cătuși de puțin chiar. De ieșit ieșea mereu cu ea – lui Jenny îi plăcea grozav să iasă în lume; de cheltuit cheltuise cu ea. Da, da, cheltuise pe

rupte! Și ce primise în schimb? Câteva sărutări, câteva sărutări grăbite, acordate în silă; de vreo câteva ori izbutise s-o și strângă în brațe, dar cu greu, pentru că ea întotdeauna îl respingea, atârându-i și mai mult pofta.

Joe oftă din rărunchi, plin de tristețe. Apoi își spuse că Jenny se înșală dacă-și închipuie că o să-l fraierească pe el. O s-o ia el deoparte și-o să-i zică vreo două de la obraz, după care o s-o dea naibii și o să termine de tot cu ea. Zadarnic însă, căci lucrurile astea și le. Mai propusese el și altă dată. De cel puțin zece ori se hotărâse să-i vorbească în felul ăsta, și totuși n-o dăduse naibii. O dorea, chiar mai mult decât în acea primă zi, când dăduse cu ochii de dânsa... Și totuși, chiar din acea primă zi, dorința lui fusese pu. Ernică, arzătoare. Joe trase o înjurătură cu glas tare.

Nu știa nici el ce să mai creadă despre fata asta, cu o purtare atât de capricioasă. Uneori îl trata cu o aroganță trufașă, iar alteori era intimă și cochetă. Observase însă că întotdeauna se purta cel mai bine cu el când era îmbrăcat frumos cu costumul nou de serj albastru și cu gambeta pe care chiar ea îl îndemnase să și-o cumpere. Dacă însă întâmplarea făcea să-l întâlnească îmbrăcat în salopeta lui murdară, trecea pe Ungă el cu un aer distant și visător, de parcă nici nu l-ar fi văzut, sau îi arunca o privire care îl îngheța. Același lucru se întâmpla și când ieșeau împreună. Dacă o ducea la musichall-ul Empire și cumpăra locuri bune, fata era ca o pisică – mai că torcea, îl privea zâmbitoare, îi dădea voie să-i țină mâna într-a lui. Dar cum îi propunea să facă o plimbare după lăsarea întinericului pe maidanul orașului, odată se posomora, mergea alături de el țăfnoasă, cu nasul în vânt, îi răspundea înțepată și repezită, fără să-l privească și ținându-se la un metru depărtare. Când o invita la cafeneaua Mcguigan să mănânce un patrician cu pireu de cartofi, strâmba din nas și-i spunea: „La circiuma aia numai taică-meu merge”. Dar o invitație la Leonard, localul de categoria întâi de pe Strada Mare, o făcea să strălucească de bucurie și să se lipească drăgăstoasă de pieptul lui.

Jenny voia să se înalțe deasupra familiei ei, trăgea la mai mare; mereu îl corecta pe taică-su, ba și pe maică-sa și pe surori, mai ales pe Sally, și, colac peste pupăză, îl corecta și pe el pe Joe, căutând să-l mai șlefuiască; îl învăța cu mult dispreț cum să-și ridice pălăria de pe cap, cum să-și poarte bastonul; îl povăjuia să meargă el la marginea trotuarului și să țină degetul mic cocârjat când își bea ceaiul. Exagera cu obsesia rafinamentului și a eleganței. Mintea ei era împănată de reguli de etichetă, pe care le înghițea pe nerăsuflăte din coloanele respective ale revistelor mondene de duzină. Tot de acolo își însușea ea diverse sugestii cu privire la modă, își lua modelele pentru rochiile pe care și le croia singură, învăța cum să facă pentru a-și păstra miinile imaculate; de acolo știa că „albușul de ou amestecat în apa cu care vă clătiți părul îi dă lustru și strălucire”.

Nu trebuie să se creadă însă că lui Joe i-ar fi displicut această năzuință către eleganță și rafinament; de fapt îi plăceau și dorințele ei,. Și podoabele pe care le purta, parfumul Jockey Club cu care-și înmiresma combinezonul cu dantelă (avea la el panglicuțe roz, după cum văzuse Joe prin decolteul bluzei).

Toate astea îi stârneau și mai mult pofta, dându-i a înțelege că Jenny e cu totul altceva decât damele de pe stradă cu care se culcase din când în când în cursul acestor luni chinuitoare de ispită îmbinată cu speranțe amăgite.

Însuși gândul că a suferit atâta îi stârnea și mai mult dorința lui irealizabilă, în timp ce urca scările de la ușa casei cu numărul 117A, pe Scottswood Road, Joe își spuse că astă-seară avea să forțeze deznodământul; sau dacă nu, măcar trebuia să afle de ce nu izbutește.

Intrând în odaia din fund, se uită la ceas și văzu că a întârziat.

Jenny se dusesese sus să se gătească. Doamna Sunley zăcea pe canapea în salonaș, doborâtă de o migrenă înfiorătoare. Phyllis și Clarry se duseseră în stradă, la joacă. Căzuse în sarcina lui Sally să-i servească ceaiul.

— Unde-i taică-tu? Întrebă brusc Joe, după ce înfulecase cele două scrumbii, cu mai bine de jumătate din franzelă și dăduse pe gât trei cești mari de ceai.

— A plecat la Birmingham. Secretarul n-a putut să se ducă, așa că l-a înlocuit tata. A luat cu el toți porumbeii călători ai clubului și pe ai noștri. Pentru întrecerea de mâine.

Joe luă furculița și începu să se scobească în dinți, dus pe gânduri. Va să zică Alf putea să facă o călătorie gratis la Birmingham, ca să participe la întrecerea săptămânală a porumbeilor călători. Ce noroc pe fraierul ăsta!

Sally, care-l privea pe Joe cu ochi critic, îi trimise o săgeată din tolba spiritului ei precoce:

— Ai grijă să nu-nghiți furculița aia, că pe urmă o să zornăie când dansezi polca, îl avertiză ea cu aerul cel mai serios din lume.

Joe se uită urât la ea. Știa bine că Sally nu poate să-l sufere.

Degeaba se străduise el să-o atragă de partea lui. Tot timpul îl urmărea simțământul supărător că ochii aceia întunecați ai fetei aveau puterea magică de a pătrunde toate gândurile și sentimentele lui; în fața ei se simțea dezarmat. Uneori lucrurile mergeau chiar mai departe: chicotul ei disprețuitor îi întrerupea grandilocvența și, luându-l prin surprindere, îi făcea praf toată stăpânirea de sine, silindu-l să roșească supărător.

Căutătura lui urâtă părea să-o bucure pe Sally; ochii fetei scânteiară. Deși în vârstă de numai unsprezece ani, avea un simț al umorului extraordinar de dezvoltat. Cu multă veselie își continuă jocul favorit: să-l dezumfle pe Joe.

— Și dumneata trebuie să fii un bun dansator, că ai niște picioare cât toate zilele. „Știi să valsezi și în partea opusă, domnișoară Sunley?” „Sigur, Joe, adică vreau să spun, domnule Gowlan, vă rog să-mi iertați îndrăzneala.” „Nu vreți să încercăm?” „Vai, cu plăcere, dragă domnule Gowlan. Nu-i așa că muzica e mii-nu-naată?”

Hait! Mitocanule, m-ai călcat pe bătătură!”

Fata avea un haz nebun, cum își pocea fața mititică și comică, își dădea ochii mari și negri peste cap, maimuțărind la perfecție maniera și accentul afectat al lui Jenny.

— Nu vrei să-ți fac cinste c-o înghețată, scumpa mea? Sau preferi o tustlama? E o tustlama strașnică. Proaspătă, direct de la vacă.

Dacă vrei, îți dau ție toate zgârciurile de foaie.”

Sally făcu apoi semn cu capul către etaj și nu mai imită pe nimeni:

— Își pune părul pe moaște, sus. Domnișoara Sunley. Jenny, domnișoara din lumea bună, care se culcă cu nasul prins într-un cârlig de rufe, ca să i-l subțieze. De un ceas se toî gătește, A venit direct de la mo-diii-stă, așa să știi. Dar acolo să știi că nu servește, bagă bine de seamă – asta fac prăpăditele celelalte. Ea stă acolo doar de frumusețe! M-a pus să-i încălzesc fierul de încrețit părul și să nu te mint, mi-a tras și o palmă peste ureche, așa, pentru binele nostru, al tuturor. Da, da, Joseph, e o fată cu temperament, așa că gândește-te și răzgândește-te înainte de a face pasul hotărâtor!

— Haide, taci odată, puștoaică obraznică!

Joe se ridică de la masă și se îndreptă către ușă.

Sally se prefăcu rușinată și începu iarăși să vorbească afectat, cu glasul subțire, ca o pisică:

— Nu fi așa formalist, dragă domnule Gowâan! Poți să-mi spui și Maggie. Vai, păcat că fumezi, când ai ochi așa frrrrumoooși! Vai, dar te rog, nu mă părăsi așa curând”. (Sally îi aținu calea.) „Dă-mi voie să-ți cânt ceva înainte de a pleca, domnule Gowâan. Doar un cântecel mic și drăguț.”

Și apoi, încrucișându-și brațele și imitind aerul timid al lui Jenny în fața pianului, începu să cânte în falsetto: „ Oh, ce mtn dre panseluțe Cresc acolo pe răzoare...”

Sally încetă să mai cânte când Joe ieși trântind ușa în urma lui.

Apoi fata izbucni într-un hohot de râs încântat, se aruncă pe divan și se ghemui acolo, săltindu-se în sus și-n jos și ascultând cu încântare cum scârțâie telurile.

Joe se duse sus se bărbieri, se spălă, se frecă bine cu prosopul, își puse o cravată nouă, verde, și-și legă cu grijă șireturile ghetelor maro, lustruite de-ți luau ochii. Deși făcuse atâtea, ajunse totuși să fie gata înaintea lui Jenny; o așteptă nerăbdător în hol. Când o văzu coborând, lui Joe i se tăie respirația. Jenny îi luă pur și simplu piuitul:

Era îmbrăcată cu o rochiță roz, cu pantofi de satin alb, iar pe cap și pe umeri purta un șal alb, croșetat – care era foarte la modă pe atunci, fiind și botezat fascinație. Fața îi strălucea ca o petală imaculată, în care ochii cenușii aduceau kiciul rece al oțelului. Cu multă delicatețe, sugea o bomboană mentolată.

— Să fiu al dracului, Jenny, dacă nu ești ca o floare.

Fata îi acceptă omagiul ca și cum ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume, își puse pardesiul de fiecare n peste îmbrăcămintea asta elegantă, luă cheia de la ușa din față cu un aer de femeie de lume și o vârî în buzunar. Apoi dădu cu ochii de ghetele lui maro, și fața i se posomori brusc.

— Vai, Joe, îi spuse ea răutăcioasă, trebuia să-ți fi cumpărat o pereche de pantofi de dans! Ți-am mai spus și acum o săptămărină.

— Ei nu-i nimic, că toți băieții vin cu ghetе la serată. I-am întrebat.
— Nu fi prost, ce, nu știu eu? O să par ridicolă din cauza ghetelor tale maro. Ai chemat birja?
— Birja? Joe se cătrăni de tot. Dar ce-și închipuia Jenny, că el e milionarul Carnegie? Îi răspunse morocănos: Mergem cu tramvaiul...
Ochii fetei scăpărau sticări reci.
— Aha! Înțeleg. Va să zică asta e părerea ta despre mine! Că birja nu e de nasul meu?
Doamna Sunley strigă de sus de pe palier:
— Să nu veniți târziu, copii! Eu am luat un calmant și mă culc.
— Nu te teme, mamă! Răspunse Jenny cu un aer răutăcios. Fii sigură că n-o. Să întârzicm.

Se urcară într-un tramvai roșu, care din nefericire era foarte plin. Aglomerația din tramvai o făcu pe Jenny și mai țăfnoasă. Când taxatorul îi ceru lui Joe să-i dea bani potriviți, Jenny îl străpunse cu privirea. Nu scoase un cuvânt tot timpul călătoriei, în cele din urmă ajunseră în suburbia Yarrow și coborâră din tramvaiul roșu, înțesat.

Se apropiară de sala Oddfellows, ea demnă și ofensată, el veștejit de tăcerea ei glacială. Când intrară în sală, serata era în toi.

De fapt nu era o serată antipatică, ci mai degrabă o petrecere simplă și intimă, tot așa de degajată ca și ospățul anual al unei numeroase și vesele familii mic-burgheze. Într-un capăt al sălii fuseseră instalate mesele cu gustări: prăjituri, sandvișuri, biscuiți, jeleuri, o mulțime de portocale mici și tari, care păreau pline de sâmburi (și chiar erau) sticle cu limonada colorată și două samovare uriașe – pentru ceai și pentru cafea. La celălalt capăt al sălii, pe o estradă foarte înaltă, străjuită de ghivece mari de flori și un palmier înfipt într-un hârdău, se afla orchestra. Era o orchestră serioasă, cu tobă mare, folosită cu multă generozitate, și cu pian* la care cânta Frank Mcgarvie. Și oare știa cineva să facă triluri și glisade mai frumoase decât Frank? Cât despre ritm, ce să mai vorbim? Frank Mcgarvie ținea măsura atât de precis încât ți-era practic imposibil să greșești vreun pas când cânta el la pian. A, era minunat, timpul accentuat, parcă-l bătea cu ciocanul – «-doi-trei, «-doitrei; și pe acel prim timp parcă se înălța și podeaua sălii Oddfellows; iar la al treilea cobora cu totul, răsunând de triluri.

Toată lumea era foarte sociabilă, nu existau grupuri care să facă opinie separată, nu se gândea nimeni să mai respecte vreun program sau alte reguli oficiale, într-o parte și alta a sălii> două afișe mari indicau ordinea dansurilor, numerotate și scrise frumos de sora lui Frank Mcgarvie. Nr. 1, vals... Noptile bucuriei; Nr. 2; Valetta... Cu tine în gondolă... Și așa mai departe. Lumea se tot înghesuia agitată și veselă în jurul listelor acestora, și aici se stabilea cea mai mare intimitate: chicoteli, gâturi întinse, brațe petrecute pe sub alte brațe, un amestec de parfum, transpirație și exclamații: „Hei, Bella, știi pasul militar, porumbițo?” Și așa se stabileau partenerii la dans. Sau poate vreun vlăjgan

care cercetase lista luneca galant pe podeaua bine lustruită, nimerind din prea mare elan drept în sânul iubitei.

— Urmează un cadril, fetițe. Nu știai? Hai, Vino să dansezi cu mine!

Jenny scrută cu privirea toată adunarea. Văzu imediat bufetul sărăcăcios, programele lipite pe pereții aburiți, rochiile ieftine și țipătoare – stacojii, albastre și verzi – fracul ridicol al bătrânului Mike McKenna, venerabilul prezentator și maestru de ceremonii; văzu că nu toată lumea considera indispensabile mănușile și pantofii de dans; văzu și grupul de neveste mai vârstnice ale muncitorilor, care stăteau într-un colț, la o bîrfă prietenească, în timp ce odraslele lor țopăiau, săltau și lunecau pe podea, în fața lor. Dintr-o singură privire scrutătoare, Jenny văzu toate acestea, după care strâmbă din nas.

— Chestiile astea îmi calcă pe nervi, pufni ea către Joe.

— Ce anume? O întrebă el cu gura căscată.

Atunci Jenny se năpusti cu răutate asupra lui:

— Nu e nimic elegant, nu e nimic de bon ton, e ceva de mahala.

— Da nu vrei să dansăm?

Fata clătină din cap, indiferentă.

— Mda, mă rog, sigur că am putea să profităm de locul pentru dans. La urma urmei, tot s-au plătit biletele, nu?

Dansară, așadar. Numai că Jenny se ținu cât putu mai departe de Joe, și mai ales de aplauzele, bătăile din picior și chiotele de veselie ale celorlalți.

— Dar ăsta cine e? Întrebă ea cu dispreț în timp ce treceau în vârtejul dansului pe Ungă ușa de intrare.

Joe se întoarse, ca să vadă la cine se referă. ăsta era un bărbat între două vârste, cu o mutră nevinovată, o căpățână rotundă, un trup îndesat și niște picioare crăcănate.

— Jack Lynch, îi spuse Joe. E fierar la atelier. S-ar părea că te cunoaște.

— Asta? Întrebă Jenny strimbându-se. Și, foarte mândră că e spirituală, adăugă: Am văzut alții mai buni ca el, ținuți în cuști.

Apoi deveni iarăși tăcută, răspunzând doar în monosilabe la întrebările lui, ridicând din sprâncene, cu nasul în vânt, semeață.

Ținea cu orice preț să demonstreze că este, după propriile ei cuvinte, deasupra tuturor acestor lucruri.

Numai că Jenny se cam pripea. Treptat, pe măsură ce orele înaintau, oamenii începură să vină. Nu atâta muncitorii, simpli membri ai clubului, care umpluseră sala de la începutul seratei, ci membrii de onoare, cei câțiva dansatori buni de la serviciul de proiectări, contabilul Irving cu soția, casierul Morgan și chiar bătrânul domn Clegg, subdirectorul atelierelor. Jenny nu mai era așa de țeapănă, ba chiar îi zâmbi lui Joe.

— Parcă e mai plăcut acum.

Nici nu apucase bine să rostească aceste cuvinte, că ușile se deschiseră de perete și-și făcu apariția Stanley Millington, domnul Stanley în persoană, domnul Stanley al nostru. Era un moment solemn. Arbora o mină binevoitoare

și arăta îngrijit și lustruit într-un smoching foarte elegant; îl însoțea logodnica lui.

De data asta, Jenny se ridică de-a binelea de pe scaun și-și aținti privirea iscoditoare, căreia nu-i scăpa nimic, asupra celor doi tineri eleganți, ce zâmbeau amabil și dădeau mâna cu câțiva dintre membrii mai vechi ai clubului.

— A venit cu Laura Todd, șopti Jenny cu respirația întretăiată.

Știi, taică-su e inginer de mine, la Great Market. Știu totul despre ea, că o văd mereu prin oraș. S-au logodit anul trecut în august, a scris și în ziar.

Joe se uită lung la fața ei emoționată. Era uimit să vadă cit interes prezenta pentru Jenny societatea „aleasă” din Tynecastle și ce încântată era fata că e la curent cu toate amănuntele mondene.

Dar cel puțin acum Jenny nu mai era încordată cu el. Se muiase de tot.

— De ce nu dansăm, Joe? Murmură ea, și se ridică pornind într-un vârtej pe lângă Millington și domnișoara Todd și ținându-se languros de brațul lui Joe.

— Și rochia aia a ei... Un model... De la magazinul Bonar, îi șopti ea confidențial lui Joe când treceau prin dreptul celor doi.

' Bineînțeles, la Tynecastle, Bonar era ultimul răcnet în materie de modă.

— Și ce dantelă! Adăugă Jenny ridicând semnificativ ochii către cer. E pur și simplu...

Veselia crescuseră, toba bubui și mai tare, Frank McGarvie cânta cu mai multe triluri ca ori când, ritmul dansului se întăși, se inversuna.

Toată lumea era încântată că tânărul domn Stanley „și-a făcut timp să vină printre noi”. Și ce bine că a adus-o și pe domnișoara Laura cu el! La Yarrow, Stanley Millington era „privit cu ochi buni”.

Taică-su murise cu câțiva ani în urmă, când Stanley avea șaptesprezece ani și se afla încă la colegiul St. Bede. Prin urmare, Stanley venise pe nepusă masă la întreprindere, direct de la studii – un tânăr athletic, cu ținuta dreaptă, tenul foarte proaspăt și o intenție de mustață – ca să-nvețe de la bătrânul Henry Clegg conducerea afacerilor. Acum, la vârsta de douăzeci și cinci de ani, Stanley deținea conducerea; era entuziast și neobosit, veșnic animat de dorința de a face „ceea ce trebuie”, cum spunea el. Toată lumea era de acord că Stanley e înzestrat cu spirit și inițiativă, că are toate avantajele pe care i le poate acorda „o școală bună”.

Întemeiat în urmă cu cincizeci de ani, de către un grup de negustori bogați din nord, de religie neconformistă, colegiul St. Bede reușise în scurta lui existență să realizeze adevărata tradiție a școlilor publice englezești, întâlneau acolo toate elementele tradiționale:

Monitorii, corvezile la care aceștia îi supuneau pe elevii mai mici, bufetul, esprit de corps * inspiratele cântece școlare. St. Bede le avea pe toate acestea și încă multe altele, de parcă doctorul Fuller, primul director, ar fi trecut pe la toate vechile școli englezești cu o plasă de prins fluturi și ar fi ales cu grijă, de la fiecare, obiceiurile cele mai frumoase. Culorile asociației sportive ale colegiului erau acordate cu multă mărinimie și erau foarte frumoase: albastru-

vinețiu, roșustacojiu și aur. Stanley, devotat trup și suflet vechii sale școli, era, <notă>

*Solidaritate. Aci în sens ironic: spirit de turmă. (Fr) </ notă>

Firește, la fel de profund devotat și culorilor ei. În mod obișnuit purta în îmbrăcămintea lui vreunul din aceste componente; blazonul școlii – vinețiu-stacojiu și auriu – se afla undeva în costumul lui Stanley:

Fie la cravată, fie prin butonii de la mâneci, fie la bretele. Simboliza o dovadă a vechiului spirit de gentleman și sportivitate, reprezentat întotdeauna de colegiul St. Bede.

Într-un fel, același spirit de gentleman și sportivitate îl adusese pe domnul Stanley și ia serată. Voia să fie cumsecade, să facă ceea ce trebuie, să păstreze nota corectă. De aceea se afla aici, cu maniere extrem de agreabile, strângea mâinile bătătorite ale oamenilor, și printre valsurile cu Laura strecura și câteva dansuri cu nevestele greoaie ale salariaților mai vârstnici.

Cu timpul, zâmbetul strălucitor al lui Jenny, care îi înflorise pe buze, la apariția domnului „Stanley al nostru” și a Laurei Todd, rămase puțin cam fix; râsul ei, care făcea întotdeauna vâlurele când trecea prin dreptul unuia dintre cei doi protagoniști, sau al amândorura, deveni puțin cam forțat. Jenny murea să fie „remarcată” de domnișoara Todd, murea de dorința de a fi poftită la dans de domnul „Stanley al nostru”. Dar, din nefericire, niciuna, nici alta nu se întâmplase. Ce păcat! În schimb, n-o mai slăbea din ochi Jack Lynch.

Se ținea mereu după ea și căuta prilejul potrivit pentru a o invita la dans.

Jack nu era băiat rău. Nenorocirea făcea să fi băut însă prea mult. Toată lumea știa că lui Jack îi place o picătură de alcool, când și când. Dar astă-seară, tot ieșind din sala de dans până la localul „Ducele de Cumberland” din vecinătate, Jack înșirase cam multe picături, în mod normal, Jack ar fi rămas în ușa sălii, dând fericit din cap în ritmul muzicii, și la sfârșit, clătinându-se pe picioarele crăcănate, s-ar fi îndreptat șovăielnic spre casă și s-ar fi culcat. Din păcate, în seara asta duhul rău al lui Jack flutura din aripi în preajma lui.

La ultimul dans înainte de gustare, Jack își îndreptă cravata și se bălăbăni către Jenny.

— Fă-te-ncoa, păpușico! Îi zise el, vorbind ca țăranii din preajma orașului Tynecastle. Fă-te-ncoa, să le arătăm noi cum se bate talpa!

Jenny întoarse capul și privi cu ostentație în partea cealaltă a sălii. Joe, care stătea Ungă ea, spuse:

— Pleacă, Jack, domnișoara Sunley dansează cu mine.

Jack se clătină pe picioare.

— O fi, da eu zic să mai poftească să danseze și cu mine!

Jack întinse brațul cu o galanterie de mitocan. N-avea câtuși de puțin intenții rele, numai că, nefiind prea sigur pe picioare, laba lui cât toate zilele căzu din greșală pe umărul lui Jenny, Fata scoase un țipăt patetic. Iar Joe, ridicându-se deodată înfierbântat, îi trase lui Jack cu dexteritate de boxer un croșeu la bărbie. Jack se întinse pe podea, cât era de lung. Izbucni o zarvă cumplită.

— Hei, dar ce s-a întâmplat? Întrebă domnul Stanley, cromdu-și drum prin mulțime către locul unde se aflau eroii. Joe stătea ca un viteaz din poveste, cu pieptul scos în afară, și ținând-o pe după umeri pe Jenny, palidă de spaimă. Ce se petrece aici? Care-i pricina?

Cu inima cât un purice, Joe răspunse bărbătos și demn:

— Era beat, domnule Millington, era beat criță. Omul trebuie să știe unde să se oprească, totuși.

De fapt, chiar sâmbăta trecută Joe fusese împreună cu Lynch la o beție și amândoi fuseseră dați afară de la music-hall-ul Empire; dar acum uitase. Ce să-i faci? Era silit să se ridice mai presus de toate astea.

— S-a îmbătat, domnule Stanley, și s-a legat de prietena mea.

Eu n-am făcut decât s-o apăr.

Stanley îi măsură pe amândoi cu privirea – tânărul cu corp athletic... Și frumoasa îndurerată; apoi, cu o încruntare, se uită la bețivul care zăcea la pământ.

— Beat! Exclamă el. Foarte urât! Foarte, foarte urât! Nu tolerez așa ceva aici! Salariații mei sînt oameni cumsecade și vreau să se distreze tot ca niște oameni cumsecade. Vă rog să-l scoateți afară.

Ocupă-te dumneata, domnule Clegg, dacă ești amabil. Și să vină mâine la mine la direcție. Puteți să-i faceți formele de concediere.

Jack Lynch, o adevărată rușine publică, a fost scos afară, iar a doua zi a primit plicul. Stanley s-a întors din nou către Joe și Jenny; a răspuns printr-un zâmbet la râsul satisfăcut al lui Joe și la farmecul învăluitoare al lui Jenny.

— Cu asta am lămurit-o, clătină el din cap, ca un om care vrea să le redea celorlalți încrederea. Dumneata ești Joe Gowlan, nu-i așa? Te cunosc perfect. Eu vă cunosc pe toți, e un lucru la care țin și care mă preocupă foarte mult. Joe, te rog prezintă-mă prietenei dumitale. Îmi pare bine, domnișoară Sunley. Trebuie neapărat să dansați și cu mine, bineînțeles dacă doriți, domnișoară Sunley. Să încercăm să mai uităm de această neplăcere. Cit despre dumneata, Joe, dă-mi voie să te prezint prietenei mele. Poate ți-ar face plăcere să dan «ezi cu ea, nu?

Drept care Jenny pluti în extaz către capătul opus al sălii, în brațele domnului Stanley, supraveghindu-și cu multă atenție ținuta, ca să fie impecabilă, lipindu-și cotul de trup, așa cum era moda. Își dădea perfect seama că ochii tuturor invitaților sunt ațintiți asupra ei. La rândul lui, Joe sălta nițel cam greoi cu domnișoara Todd, care îl privea cu mult amuzament și chiar cu oarecare interes.

— A fost o lovitură de toată frumusețea, îi spuse Laura cu zâmbetul ei comic în colțul buzelor.

Joe recunoscă că pumnul tras a fost într-adevăr o lovitură de maestru, simțindu-se deopotrivă vrednic de admirație și cumplit de stânjenit.

— Îmi place ca un bărbat să știe să se descurce, comentă ea în treacăt, și zâmbi iar. Dar nu-i nevoie să adopți o figură așa virtuoasă, de parcă ai fi intrat în rândurile călugărilor Templieri.

Stanley, domnișoara Todd, Jenny și Joe cinară împreună la bufet. Jenny era în al nouălea cer de fericire. Zâmbea arălându-și dințișorii albi și arunca ocheade tulburătoare printre genele negre, plecate; mănca răciturile cu furculița și lăsa în farfurie câte puțin din fiecare fel de mâncare.

A fost puțin șocată când Laura Todd, luând o portocală, i-a rupt coaja cu dinții. Și mai profund șocată a fost când Laura a folosit cu un aer foarte degajat batista lui Stanley. Dar toată seara, fiecare moment în parte, a fost o încântare. Și, ca o încununare a tuturor acestora, la sfârșit, când lumea a plecat de la serată, Joe și-a îndreptat greșeala de care se făcuse vinovat la sosire și a chemat cu un ton majestuos o birjă.

Despărțirea a fost prelungă și politicoasă, s-a spus în repetate rânduri la revedere, s-au făcut nenumărate semne cu mâna, și, într-un vârtej de jupoane și emoții plăcute, Jenny s-a urcat în vehiculul verzui și mucegăit, cu miros de șoareci, înmormântări, nunți și grajduri umede. Ciucurii micuți ai fascinației ei se legănau în delir. Jenny se lăsa moale pe pernele trăsuri.

— Vai, Joe, exclamă ea, a fost o adevărată încântare! Nu știam că-l cunoști așa de bine pe domnul Millington. De ce nu mi-ai spus până acum? Habar n-am avut. E foarte drăguț. Bineînțeles și ea e drăguță, Dar, știi, nu atâta frumoasă, cât așa, atrăgătoare, cum să zic?!

Dar în orice caz de bună calitate. Rochia aia pe care o purta costă multe lire, dă-mi voie să-ți spun, că mă pricep; și e după ultima modă.

Dar, pe de altă parte, ai observat când și-a înfipt dinții în portocală?

Și chestia cu batista... Era să intru sub masă. Doamne! În ruptul capului n-aș fi făcut așa ceva. Asta nu e o purtare de lady. Tu auzi, Joe, ce-ți spun?

Joe o asigură cu multă tandrețe că aude. Aflându-se singur cu ea, în trăsura întunecată, dorința crescuse în el ca o febră. Tot trupul îi era în flăcări, plesnind de dorință. O strânsese toată seara în brațe, îi simțise trupul, acoperit doar de o îmbrăcăminte subțire, lipit de al lui. Luni de zile îl ținuse la distanță. Dar acum o avea aici, singură, lângă el. Arzând tot, își schimbă poziția, se apropie încetisor de Jenny, care ședea rezemată într-un cot, către colțul pernelor, își petrecu brațul pe după talia ei. Fata turuia înainte, ca o. Mitralieră, surescitată, veselă, cu totul schimbată față de felul ei obișnuit de a fi.

— Într-o zi am să am și eu o rochie ca aia, vreau să spun ca a domnișoarei Todd. Era de satin și cu volănașul de dantelă veritabilă.

Pun mâna-n foc că se pricepe de minune la modă. Și să știi că are o mutră de poamă, oho, se cunoaște de ia o poștă.

Încetisor, foarte încetisor, Joe o trase mai aproape de el și începu să-i șoptească, prefăcându-și vocea cit mai mângâietoare:

— Acuma nu vreau să vorbesc despre ea, Jenny. De fapt nici n-am observat-o. Numai pe tine te vedeam. Și acuma tot pe tine te văd!

Fata chicoti încântată.

— Tu ești mai bine decât ea, mult mai bine. Și rochia ta era mult mai frumoasă și mai șic.

— Materialul m-a costat două lire și patru șilingi, Joe... Modelul l-am luat după Weldon.

— Să fiu al dracului, Jenny, da ești o minune...

Cu multă pricepere, continuă s-o măgulească. Și cu cât o măgulea mai mult, cu atâta o pipăia mai mult. Își dădea seama că e tulburată, cu nervii încordați, că-i dă voie să facă mici gesturi pe care nu i le mai îngăduise niciodată, încântarea lui ajunsese în culme.

Dorind-o nebunește, se mișca totuși cu cea mai mare prudență.

Deodată, fata strigă ascutit:

— Nu, Joe! Nu! Te rog să te porți frumos!

— Da ce te sperie, iubito? O alintă el.

— Nu, Joe, nu! Nu-i frumos să faci asta.

— De ce să nu fie frumos Jenny? Îi murmură el cu un aer nevinovat.

Doar ne iubim, nu?

Tactica era desăvârșită. Oricare ar fi fost poziția lui în clasamentul jucătorilor de biliard, în ceea ce privește arta delicată a seducției nu încapă îndoială că Joe nu era novice.

Simțindu-l lipit de ea, amețită, fata îi spuse:

— Nu, Joe, te rog... Cel puțin nu aici.

— Ah, Jenny...

Fata se luptă să scape.

— Uite, Joe, aproape că am ajuns. Uite, suntem pe Plummer Street. Nu mai e mult până acasă. Dă-mi drumul, Joe, lasă-mă!

Supărat, își ridică obrazul înfierbântat de pe gâtul ei, și văzu că are dreptate. Fiert de dezamăgire, era gata să izbucnească în exclamații de-a dreptul profanatoare. Stăpânindu-se, coborî, o ajută să se dea jos și aruncă pocitaniei de birjar un șiling și veni în urma ei pe scara casei. Silueta ei cambrată, văzută din spate, chiar și simplul gest de a scoate cheia din poșetă și de a o strecura în ușă îl înnebuniră de dorință. Apoi își aminti că în noaptea aceea, Alf, tatăl fetei, nu-i acasă.

În bucătăria luminată numai de focul din sobă, Jenny se întoarse spre el; cu toată fecioria ei jignită, nu părea prea dornică să se ducă la culcare. Emoția, tulburarea, extraordinarul situației nu-i dădeau pace. Îi vuia încă în urechi triumful ei la serata, își luă o atitudine timidă și nevinovată.

— Nu vrei să aprind gazele, să-ți fac o cacao, Joe?

Cu un efort, el își stăpâni supărarea și dorința aprigă de a o cuprinde în brațe. Spuse pe un ton plângăreț:

— Jenny, tu retezi omului orice speranță. Haide, vino și șezi nițel pe divan. Toată seara n-am putut să schimb o vorbă cu tine.

Pe jumătate trezită, pe jumătate înspăimântată, fata rămase nehotărâtă; era așa plictisitor să spui pur și simplu noapte bună și să te duci la culcare; și zău ca Joe fcrăta astă-seară pur și simplu fermecător; și pe urmă, s-a și purtat frumos de vreme ce a luat o birjă.

Jenny chicoti iar:

— Mă rog... Dacă-i vorba doar să discutăm, n-o să fie nici o supărare.
F Se îndreptă către divan.

Așezându-se lângă ea, Joe o strânse în brațe; acum, că se crease un precedent, era mai ușor. Fata încercă să se smulgă, dar cu ceva mai puțină convingere. Joe simți vibrând în tot trupul ei emoția și extraordinarul acelei seri.

— Nu, Joe, te rog! Trebuie să ne purtăm frumos.

Repeta mereu aceste vorbe, fără să-și dea prea bine seama de ce spune.

— Vai, Jenny, dar trebuie! Doar știi că sunt nebun după tine.

Doar știi că ne iubim.

Fascinată, cu răsuflarea tăiată de spaimă, ba împotrivindu-se, ba cedând, pierdută într-un vârtej de teamă, durere și un simțământ necunoscut, Jenny murmură:

— Vai, Joe... Mă doare!

Acum știa că era a lui, simțea plăcerea delicioasă și sălbatică a faptului că, în sfârșit, pusese stăpânire pe Jenny.

Focul mocnea, gata să se stingă. Nu mai erau cărbuni pe grătar.

Mult timp după ce totul trecuse, după ce se terminase și porția de smiorcăială, Jenny șopti:

— Ține-mă strâns Joe... Mai strâns, dragul meu.

Ei poftim! S-a văzut mai mare comedie? Și el stătea așa de.

Incomod acolo, ca vai de capul lui, și-i intra părul ei în gură. Când se ghemui la pieptul lui, întinzând obrazul frumos dar palid și udat de lacrimi – despuiat acum de toate aerele și mofturile ei prostesti – ca s-o sărute, Jenny deveni pentru o clipă simplă și frumoasă ca porumbelii tatălui ei, adevărate mărgăritare. Și totuși, lui îi venea acuma, da, tocmai acuma, îi venea să-i tragă un picior. Bineînțeles avea și circumstanțe atenuante: pentru Joe asta era, după cum spusese singur, prima dragoste adevărată.

CAPITOLUL XII.

La vila Law, pentru seara de sâmbătă exista un ritual special.

După ce luau o cină rece, Hilda îi cânta lui taică-su la orgă. Și în seara aceasta, ultima sâmbătă din luna noiembrie a anului 1909, la ora opt, Hilda cânta la orgă prima parte din Muzica apelor de Haendel, în timp ce Barras stătea pe scaunul lui obișnuit, ascultând cu fruntea sprijinită în mâini. Hildei nu-i plăcea să cânte pentru taică-su. Și totuși, cânta. Cânta pentru că așa era ritualul stabilit de Barras.

Richard Barras respecta cu strictețe ritualul. Asta nu-l definea însă ca un rob al datinilor; el se afla mai presus de tradiții și obiceiuri.

Rutina, departe de a-i fi stăpână, era mai curând un fel de ecou; ecoul, răsunind neîntrerupt, al principiilor sale. Pentru a-l înțelege pe Richard Barras trebuie să începem prin a admite aceste principii. Ei era într-adevăr un om al principiilor și, să fie limpede, al unor principii, cu totul sincere, fără nici o urmă de ipocrizie.

Pe deasupra mai era și un om moral, disprețuia acele slăbiciuni prin care-și dă în petec omenirea atât de des și atât de tragic. De pildă ar fi fost incapabil să se gândească la vreo altă femeie în afară de soția lui. Deși Harriet era o bolnavă incurabilă, ținută la pat, era în mod efectiv soția lui. Soția lui Barras. De asemenea disprețuia poftele grosolane ale oamenilor: mâncarea abundentă, vinurile, ghiftuiala, beția, trândăvia, luxul, senzualitatea, toate excesele poftelor trupești îi produceau silă. Mânca lucruri foarte simple, și de obicei bea doar apă. De fumat, nu fuma. Deși purta întotdeauna un costum bine croit și dintr-un material bun, nu avea multe haine și nici nu se împăuna cu îmbrăcămintea.

Bineînțeles avea orgoliul lui, orgoliul firesc al unei persoane luminate, cu vederi largi. Se știa om cu situație și cu avere; avea mina, era proprietarul minei Neptun. Familia lui stăpânea de un veac minele Neptun. Îi produceau o adevărată satisfacție antecedentele lui familiale, începând cu Peter Barras care săpase în 1805 puțul nr.

L în sectorul Snook, cunoscut acunvsb numele de Vechiul Neptun, lăsând o mină curățică fiului său William, care la rândul său a săpat puțurile nr. 2 și 3. Cit despre Peter William, tatăl lui Richard, el forase puțul nr. 4, o afacere foarte chibzuită și inteligentă, de pe urma căreia profita acum din plin Richard. Era extrem de încântat că acești oameni cu mintea ageră și practică, feriți de robia sentimentelor, puseseră temelia numelui și averii familiei sale. Se mândrea cu faptul că moștenise și dusesse mai departe calitățile strămoșilor săi, se mândrea cu propria sa agerime și cu propriul său spirit practic, cu capacitatea sa de a realiza afaceri reușite pe baza unei tocmeli aprige.

Pe plan social, nu manifesta în mod deschis nici o aspirație.

Când în conversație -se pomenea numele vreunui om cu vază din ținut, Barras avea obiceiul să exclame calm doar atât: „Și ce avere are?”, lăsând să se înțeleagă, cu un umor bonom, că probabil situația financiară a vecinului său e vrednică de milă. Așadar, deși se bucura de respectul bancherului și avocatului său, nu era snob; ba chiar disprețuia meschinăria acestui cuvânî. Cu toate că Harriet Wandles se trăgea dintr-o familie cunoscută și veche din ținut, nu se căsătorise cu ea pentru distincția arborelui genealogic. Se căsătorise cu Harriet ca s-o aibă de nevastă.

De aici s-ar putea trage concluzia că a fost vorba de vreo pasiune. Totuși, Barras cel puțin aparent, era un om lipsit de pasiuni.

Forța personalității sale era covârșitoare, dar o forță statică, glacială.

Nu era capabil de violență, de patimi copleșitoare, nu manifesta izbucniri de emoție înflăcărată. Respingea ceea ce-i era străin; ceea ce nu-i era străin, posedea, în acest sens mărturia lui Harriet ar fi putut oferi cheia enigmei. Dar Harriet, în diminețile care urmau obișnuitelor idile nocturne, ingera cu multă poftă o succulentă gustare – cu satisfacția placidă a unei vaci mulse cu succes. Dovezile biologice vizibile pe care le oferea Harriet în simplitatea ei erau așadar și pozitive, și negative. Dacă cineva ar fi cercetat însă conținutul stomacului ei, fără doar și poate că ar fi găsit bolul alimentar al rumegătoarelor.

De la Richard era greu de obținut vreo cheie a adevărului. Era un om foarte ascuns. Această trăsătură constituia neîndoiește o calitate. Nu era vorba de aspectul banal al ascunzișurilor oamenilor închiși, ci de un lucru mult mai subtil, care respingea cu severitate curiozitatea indiscretă și făcea, dintr-o privire, să înghețe orice încercare de familiaritate, de apropiere. Părea să-ți spună cu un aer glacial: „Eu sunt eu însumi, și voi fi eu însumi, dar. Asta nu privește pe nimeni altul decât pe mine însumi. Și ca să continui, aș adăuga că eu mă stăpânesc, dar nu voi îngădui să fiu stăpânit de nimeni altul decât de mine însumi.” Și din nou muntele de gheață încremenit.

Nu trebuie totuși să se presupună că toate calitățile lui Richard ar fi fost turnate în acest tipar arctic, supradimensionat. Barras avea și câteva caracteristici absolut umane. Mai întâi dragostea lui pentru muzică, pentru orgă, pentru Haendel, și în special pentru oratoriul Messia. Pe urmă atasamentul lui față de artele plastice, față de arta sănătoasă și cu tradiții bine stabilite, așa cum se înfățișa prin tablourile scumpe atârinate pe pereții casei lui. Pe urmă fidelitatea față de regula unităților în sinul căminului. Aerul lui îngrijit și exactitatea bine înrădăcinată. Și, nu mai puțin, spiritul său acaparator.

Aicea zăcea de fapt, în ultimă analiză, esența sufletului lui Richard, sâmburele cel mai tainic al omului în sine. Își iubea cu patimă averile, mina lui, casa lui, tablourile lui, moșia iui, tot ce era al lui. Iată motivul pentru care nu putea să sufere risipa, lucru reflectat într-o oarecare măsură și de faptul că mătușa Carrie ajunsese de-a dreptul incapabilă de „a arunca ceva la gunoi”. Mătușa Carrie o mărturisea adeseori pe față, și Barras era întotdeauna încântat. Nici Barras nu arunca niciodată nimic la gunoi. Hârtii, documente, chitanțe, acte și înscrisuri, totul, absolut totul era împachetat cu grijă, etichetat și încuiat, ca să fie în siguranță, în biroul lui Barras. Această etichetare și încuiere devenise aproape o religie.

Ținea de domeniul spiritualității. Și era un lucru de-a dreptul exemplar. De altfel se îmbina armonios cu dragostea lui pentru Haendel.

Ca și muzica lui Haendel avea o amploare și o profunzime fascinantă și un fel de religiozitate impenetrabilă, dar toate acestea își aveau izvorul pur și simplu în avariție. Pentru că, mai presus de orice, patima ascunsă dar arzătoare din sufletul lui Barras era dragostea de bani. Deși o camufla inteligent, înșelându-se chiar și pe sine, adora banii, își strângea patima la piept și o răsfăța și îi plăcea la nebunie tabloul strălucitor al propriei bogății, îmbelșugarea în care trăia.

Între timp, Hilda isprăvisse cu Haendel, sau cel puțin isprăvisse Muzica apelor, în mod normal ar fi pus notele la loc pe scaunul înalt de lângă pian și s-ar fi dus direct sus în odaia ei. De astă-seară, Hilda părea hotărâtă să-l îmbuneze pe taică-su. Fără să-și ia ochii de la clape, îl întreabă:

— N-ai vrea să-ți cânt Largo de Haendel, tată?

Era bucata lui preferată, bucata care-l impresiona mult mai mult decît celelalte și care, totodată, o făcea pe Hilda să-nnebunească de plictiseală.

I-o cântă rar, într-o cadență plină de sonorități.

Urmă un răstimp de tăcere. Fără să-și ia mina de la frunte, Barras spuse:

— Mulțumesc, Hilda!

Fata se ridică de pe scaun, rămase în picioare, de partea cealaltă a mesei.

Deși pe față purta obișnuita expresie severă, în sinea ei tremura.

— Tată!

— Ce-i, Hilda?

Glasul lui nu părea sever. Ai fi zis că e un om de înțeles.

Fata oftă prelung. De săptămâni întregi tot aduna curaj ca să ofteze o dată astfel. Vorbi:

— Tată, curând o să împlinesc douăzeci de ani. Sunt aproape trei ani de când m-am întors de la școală. De atunci stau acasă și nu fac nimic. Am obosit să tot stau așa, fără să fac nimic. Aș vrea să mai și fac câte ceva. Aș vrea să-mi dai voie să plec și să fac ceva.

Barras își luă mâna de pe ochi și o măsură pe fiică-sa plin de curiozitate. Apoi îi îngână ultimele cuvinte:

— Să faci ceva?

— Da, să fac ceva, reluă ea vehement. Dă-mi voie să învăț ceva.

Să-mi iau o slujbă.

— O slujbă? Același ton de mirare distantă. Ce slujbă?

— Orice slujbă. Să fiu secretara ta. Să fiu soră de caritate. Sau să-mi dai voie să studiez medicina. Asta mi-ar plăcea cel mai mult.

Barras o măsură din nou, cu același aer ironic, dar binevoitor.

— Și ce-o să se întâmple când o să te măriți?

— Dar n-o să mă mărit niciodată, izbucni fata. Nici nu-mi trece prin cap, oh, ferească Dumnezeu! Sunt prea urită ca să mă pot mărita vreodată.

Fața lui Barras căpătă obișnuita expresie glacială, dar tonul lui nu se schimbă, îi spuse:

— Ai citit ziarele, Hilda.

Deductia lai pătrunzătoare avu darul de a colora obrajii palizi ai fetei. Era adevărat. Citise ziarul de dimineață. Cu o zi înainte, adeptele emancipării femeilor luaseră cu asalt sediul Consiliului de Miniștri, chiar în timpul unei ședințe de cabinet. Avuseseră loc scene violente când un grup de femei încercase să pătrundă cu forța în Camera Comunelor. Asta făcuse ca gândurile care cloceau în capul Hildei să iasă din găoace. •

— Un grup de femei au încercat să pătrundă cu forța, cită Barras dus pe gânduri, să pătrundă cu forța... În Camera Comunelor”.

După tonul lui, faptul apărea ca o nebunie curată.

Hilda își mușcă buzele până la sânge. Apoi insistă iar:

— Tată, dă-mi voie să plec și să învăț medicina. Vreau să mă fac doctoriță.

— Nu, Hilda.

— Te rog, tată, dă-mi voie!

— Nu, Hilda.

— Dar te rog!

Glasul ei căpătă un accent de-a dreptul vehement. Barras nu-i răspunse nimic.

Se așternu tăcerea. Fața Hildei era de b paloare neobișnuită.

Parc-ar fi fost de cretă. Barras se uita în tavan, cu un aer interesat și totuși absent. Rămaseră așa cam un minut, apoi, fără gesturi melodramatice, fata se întoarse și părăsi încăperea.

Ai fi zis că Barras nici n-a observat plecarea Hildei. Fata călcase o convenție sacră, în mintea lui se înălță un zid dincolo de care o închise pe Hilda.

Stătu cam o jumătate de oră, apoi se ridică, stinse cu grijă gazele și se duse sus în biroul lui. Sâmbăta seara urca întotdeauna în biroul lui, după ce-i cânta Hilda la pian. Era o încăpere spațioasă și confortabilă, cu covoare groase, cu un birou masiv și perdele vișinii, care astupau ferestrele. Pe pereți atârnavu câteva fotografii de la mină.

Barras se așeză la birou scoase inelul cu chei, alese cu grijă meticuloasă una dintre ele și descuie sertarul din mijloc. Scoase afară trei registre de conturi – registre obișnuite cu cotorul roșu – și începu să le cerceteze cu aerul omului care le cunoaște pe dinafară. Primul conținea lista investițiilor sale, înregistrate cu grijă, în caligrafia lui elegantă. Privi lista cu un aer detașat, și pe buzele lui, înflori un zâmbet de încântare, care însă nu trăda prea multe. Luă un condei și, fără să-l înmoaie în cerneală, parcurse delicat cu vârful lui șirul de cifre. Deodată se opri, reflectă serios și luă hotărârea să vândă pachetul de acțiuni ale Exploatărilor Carbonifere Reunite. Ajunseseră de curând la cursul cel mai ridicat; în schimb, informațiile sale confidențiale cu privire la profitul curent al societății indicau o tendință cu totul opusă. Da, da, o să le vândă negreșit. Din nou un zâmbet ușor îi flutură pe buze: se felicita singur pentru agerimea instinctelor lui, avea simțul banului. Niciodată nu dădea greș. La urma urmei, de ce-ar fi greșit? Toate titlurile și acțiunile din această cârtică erau cât se poate de sigure, garantate, de nezdruccinat. Trecu din nou în revistă totul, într-un calcul rapid. Totalul îl încântă.

Apoi se ocupă de al doilea registru. Acesta conținea lista proprietăților sale imobiliare din orașul Sleescale și din ținutul înconjurător. Mahalaua Teraselor era aproape în întregime proprietatea lui Barras (singurul punct dureros era că Ramage, măcelarul, deținea jumătate din ulița Balaclava), iar la Tynecastle avea mai multe blocuri solide cu „săptămânale”. Aceste case de raport așezate pe malul râului, aduceau chirii foarte rentabile, strânse săptămânal de un agent. Richard n-a regretat niciodată această proprietate. Cumpărarea caselor fusese ideea lui, deși de fapt tranzacția propriu-zisă o efectuase avocatul său, Bannerman, lucrând cu multă discreție. Barras își însemnă în agendă că trebuie să discute cu Bannerman o chestiune legată de niște conturi.

Și, în sfârșit cu un sentiment de relaxare și cu o atingere care aducea mai mult a mângâiere, trase către el cel de al treilea registru.

Aici se afla o listă a tablourilor lui, cu prețurile pe care le plătitise pentru fiecare în parte. Cercetă lista cu un aer foarte îngăduitor, îl amuza ideea că investise 20000 lire, o adevărată avere, în aceste tablouri. Ei, dar la urma urmei nu era câtuși de puțin o investiție proastă – le avea pe pereți, și valoarea lor considerabilă creștea și mai mult, întrucât asemenea tablouri deveneau din ce în ce mai prețioase pe măsură ce se învecheau, ca și operele lui Tizian sau Rembrandt... Și totuși, n-avea de gând să mai cumpere altele. Nu.

Adusesese artei omagiul său. Acum era de ajuns.

Se uită la ceas. Plescăi din buze, mirându-se că e așa de târziu.

Cu multă grijă, puse registrele la loc, închise sertarul din mijloc și se duse sus în dormitor.

Își scoase iarăși ceasul, și-l învârti. Bău o înghițitură de apă din carafa de lângă pat. Apoi începu să se dezbrace. Mișcările calme ale trupului său puternic aveau ceva hotărât, implacabil. Făcea aceste mișcări cu sistemă și regularitate. Erau mișcări care nu admiteau nici un gest de prisos. Fiecare mișcare avea o intenție și o destinație bine stabilită. Măinile albe și puternice aveau un limbaj mut, dar propriu numai lor. Așa; în felul acesta... Cel mai bine e să faci așa... Eu trebuie neapărat să fac așa... S-ar putea să se mai facă și altfel... Dar așa e cel mai bine pentru mine... Pentru mine. În semiîntunericul din dormitor, simbolica acestor gesturi avea ceva ciudat și amenințător.

În sfârșit, Barras era gata. Își înnodă șnurul cu care-și încingea haina de casă, de culoare purpurie. Mai stătu o clipă locului, frecându-și bărbia cu palma. Apoi porni cu pași siguri pe coridor.

Hilda, care stătea pe întuneric în camera ei, auzi pașii apăsăți ai lui taică-su intrând alături, în camera mamei. Trupul i se crispa, deveni și mai rigidă. Fața i se contractă, chinuită. Se strădui cu disperare să-și astupe urechile, dar nu izbuti. Niciodată nu putea să-și astupe urechile. Pașii apăsăți înaintau. Un schimb de cuvinte, șoptite. Apoi un scârțâit greoi, apăsător. Pe Hilda o trecură fiori prin tot trupul. Așteptă, cutremurată de nerăbdare și scârbă. Apoi începură zgomotele cunoscute.

CAPITOLUL XIII.

Joe lânzezea în odaia de zi din Scottswood Road, fără să-i acorde nici o atenție lui Alf Sunley, care stătea lângă masă și citea cu glas tare pronosticurile căpitanului Sanglar pentru caii favoriți la cursele din parcul Gosforth. În după-amiază aceea, Joe și cu Alf urmau să se ducă la curse, deși Joe, judecând după expresia morocănoasă și indiferența plină de dispreț cu care asculta comentariile căpitanului, nu părea să se bucure prea mult la această perspectivă.

Ghifuit după o masă copioasă, ședea răsturnat pe spate în scaun, cu picioarele cocoțate pe pervazul ferestrei. Se complăcea într-o meditație îmbufnată.

— Din câte am putut afla de pe hipodrom, citi Alf mai departe, vă pot recomanda cu toată încrederea să pariați pe Nesfield, iapa lordului Keli, în

cursa Eldon Plate. Consider că acest animal tânăr, dar plin de experiență, este selecția mea cea mai sigură din programul zilei...”

În timp ce Alf mormăia mai departe cu voce tărăgănată, ochii lui Joe se roteau mohorâți prin cameră. Doamne, ce casă înfiorătoare! Ce vizuină împutită! Și când te gândești, când te gândești că el o suporta de mai bine de trei ani! Cum trei? Aproape patru! Cit mai avea de gând s-o suporte? Nici nu-i venea să creadă cât de repede trecuse timpul pe lângă el, lăsându-l tot aici, ca o balenă aruncată pe țarm. A naibii să fie, dar unde-i era ambiția? Ce Dumnezeu, că doar n-avea să-și irosească toată viața aici!

Analizată la rece, situația nu i se înfățișa deloc veselă. La fabrică îi mersese destul de bine în acești patru ani. Mda, destul de bine... Numai că destul de bine nu însemna cu adevărat bine, sau cel puțin nu-l putea mulțumi pe Joe Gowlan. Acuma era lucrător calificat și ciștiga cu regularitate trei lire pe săptămână. Asta era ceva pentru un băiat de numai douăzeci și doi de ani. Era foarte simpatizat – o rază de mulțumire de sine îi străpunsese proasta dispoziție – da, extrem de simpatizat. Era cunoscut ca unul dintre băieții mai răsăriți în banda veselă! Chiar domnul Millington părea că-i acordă importanță, nu se întâmpla vreodată să treacă prin atelier fără a se opri să schimbe două vorbe cu el. Dar. Din toate astea nu ieșise, pare-se, nimic concret. Nimic, fir-ar al naibii să fie! Gândi Joe tot așa de acru.

Cu ce se pricopsise? Avea trei costume de haine în loc de unul, trei perechi de ghetete maro și o mulțime de cravate fistichii; avea și ceva gologani în buzunar; câpătase o înfățișare mai impozantă, și ajunsese chiar să boxeze în sala St. James; se descurca bine prin oraș și învățase și câteva lucruri mai de soi. Dar încolo? Nimic, fir-ar al dracului, nimic! Gândi iarăși Joe, și mai întunecat ca până atunci.

Rămăsese tot un lucrător care locuia într-o cameră mobilată, fără un cheag mai serios. Și, colac peste pupăză... Mai era și acum încurcat cu Jenny.

Joe își schimbă nervos poziția. Jenny reprezenta culmea, spinul care-i stătea în ochi, provocându-i actuala nemulțumire. Jenny era îndrăgostită de el, lipită crampon de el, încurcându-i toate socotelile.

Auzi, dom'le, ce porcărie! La început, bineînțeles fusese foarte măgulit. Toată povestea îl unsese pe inimă; era grozav să știi că Jenny se ține tot timpul după tine și era ceva să umbli cu Jenny atârnată de brațul tău, așa cum făcea el – cu mersul lui degajat, cu ghetetele maro, cu pieptul scos în afară și cu gambeta dată mai pe ceafă.

Acum însă nu mai era chiar așa de degajat. Nu, nu, cătuși de puțin. De Jenny se săturase până-n gât. Ei nu, poate ar fi nițel exagerat să spună așa. Fata era tot așa de voluptoasă, tot așa de molatică în brațele lui, și când făcea dragoste cu ea, împlinirea înfrigurată a dorințelor lui era tot așa de dulce; asta și dacă lucrurile se petreceau la repezeală și în mare taină, chiar în odaia aceea, sau în odaia lui, ori pe afară, după căderea nopții, ori prin ganguri, ori în dosul grajdurilor Elswick, în tot felul de locuri, care de care mai ciudate și mai neașteptate; da, trebuia să recunoască și el că asta rămăsese o plăcere. Numai

că acuma... Asta era, acuma lucrurile mergeau prea ușor! Cu Jenny nu mai era nici o greutate; nici cea mai mică rezistență; ba uneori era chiar prea zorită, iar alteori se plângea că este neglijată dacă o lăsa prea multă vreme în pace. A naibii afacere!

Zău dacă nu-ți făcea impresia că e însurat cu Jenny!

Ei, păi tocmai asta era chestia, că el nu voia să fie însurat cu Jenny și cu nici vreo altă Jenny! Nu voia să fie legat de mâini și de picioare pe viață. Departe de el gândul ăsta! Era o vulpe prea isteată ca să cadă într-o asemenea capcană. El voia să-și croiască un drum în viață, să răzbată, să prindă nițel cheag. Voia să apuce și el să muște, ba chiar să muște ceva mai adânc, din cașcaval.

Se încruntă. Jenny juca un rol prea mare înviata lui, îi schimba prea mult existența de fapt chiar îl tulbura. Uite, de pildă și azi după amiază: auzind că Joe se duce la Gosforth cu tatăl ei și că pe ea o lasă acasă, Jenny începuse, așa, tamnisam, să plângă, da știi? Cu lacrimi fierbinți, ce mai?! Și imposibil s-o împace altfel decât făgăduindu-i s-o ia cu ei. Acuma era sus se-mbrăca.

Să crapi, nu alta! Joe se năpusti deodată la scaunul din fața lui și-i trase un picior cu atâta furie, încât Alf se opri din citit și ridică ochii, surprins dar cu blândețea lui obișnuită.

— Joe, tu nu ascuți ce citesc, îl ținu el de rău. Ce rost mai are să mă obosesc, dacă tu nu ascuți?

Joe îi răspunse pe un ton antipatic:

— Tipul ăla habar n-are. Ne vinde ponturile pe care le prinde probabil de la cai. Și caii sunt toți niște mincinoși. Eu o să-l rog pe Dick Jobey de la hipodrom să-mi vândă un pont. Sunt prieten cu el.

Ăla da, e un om care știe ce vorbește.

Alf râse scurt, cu multe subînțelesuri.

— Ce-i cu tine, măi Joe? Tu habar n-ai că de zece minute nu-ți mai citesc despre cai. Acuma-ți citeam despre aeroplanul cel nou pe care-l are tipul ăla Bleriot, știi, ăla de-a zburat anul trecut peste Canalul Mânecii.

Joe mormăi:

— Dă-le-ncolo de avioane, că-ntr-o bună zi o să am și eu un stol întreg. Atunci să te ții!

Alf îl privi chiondorâș peste marginea ziarului.

— O să mă țin, se învoi el sarcastic.

Ușa se deschise și intră Jenny. Joe ridică ochii țăfnos.

— În sfârșit, ești gata!

— Sunt gata, recunosc ea veselă: dispăruse orice urmă de lacrimi, destul de repede de altfel, și, așa cum i se întâmpla adesea după un acces de furie cu plânsete, acum era sprintărară și veselă ca o ciocârlie. Îți place pălăria asta nouă? Întrebă ea, înclinându-și cochetă capul. Nu-s drăguță, domnule?

Oricât de morocănos ar fi fost, Joe trebuia să recunoască adevărul: era drăguță. Pălăria cea nouă, pe care o purta cu cochetărie, îi scotea și mai mult în relief frumusețea ei palidă și suavă. Silueta era deosebit de atrăgătoare, avea

niște picioare și niște șolduri frumoase, ca modelate de un mare sculptor. Pierderea fecioriei o avantajase foarte mult. Era mai coaptă, mai sigură, mai puțin anemică; avea acum și mai mult vino-ncoace; părea gata să dea în pârg.

— Ei, atunci să mergem, rise ea. Vino și tu, tată. Nu mă faceți să vă aștept, că o să întârziem.

— Ei, știi că ești bine? Cică noi te facem să ne aștepți! I-o trânti Joe.

În schimb Alf, clătinând din cap cu multă compătimire, nu făcu altceva decât să ofteze:

— Eh, femeile!

Porniră tustrei cu tramvaiul spre parcul Gdsforth. Jenny era așezată între cei doi bărbați, foarte dreaptă și veselă, cu toate că tramvaiul se clătina și tot sălta mereu pe North Road.

— Vreau să câștig ceva bani, îi spuse ea în secret lui Joe, bătând ușurel în poșetă.

— Și alții vor, răspunse Joe fără pic de amabilitate.

Se duseră la peluză, intrarea costa doi șilingi. Era destui de multă lume acolo, fără să fie propriu-zis aglomerație, adică atât cât s-o intereseze pe Jenny, dar nu prea mulți ca să se înghesuie. Era încântată; gardul alb dintre ei și verdele strălucitor al hipodromului, costumele colorate ale jocheilor, caii frumoși și bine țeșalați, strigătele bookmaker-ilor zoriți să înregistreze pariurile sub umbrelele lor mari albastre cu auriu, toată mișcarea, animația și emoția turfului, rochiile elegante și celebritățile locale pe care le puteai vedea puțin mai încolo, în padoc.

— Ia uită-te, Joe, uită-te! Strigă ea, apucându-l de braț. Țăla e lordul Kell. Ce zici ce gentleman distins?

Lordul Kell, decanul turfului britanic, mare latifundiar al Nordului, milionar înfloritor, simpatic, cu fața încadrată de favoriți, stătea de vorbă cu Lew Lester, jocheul lui, un omuleț de-o șchioapă.

Joe mormăi ros de invidie:

— Dacă-și închipuie el că Nesfield o să câștige cursa, se înșală amarnic. Apoi Joe se îndepărtă, ducându-se să-l caute pe Dick Jobey.

L-a căutat o mulțime până să-l găsească, deoarece Dick se afla la tribuna întâi, unde intrarea costa zece șilingi; dând însă peste megafonul de mână cu care se făceau anunțurile pe hipodrom, Joe a izbutit să-l aducă pe Dick la gard.

— Vă rog să mă iertați că vă necăjesc, domnule Jobey, începu Joe, pe tonul mios care-i slujea să se bage sub pielea oamenilor.

Mă gândeam că poate aveți vreun pont să-mi vindeți. De fapt nu atâta pentru mine, că aia nu-i o problemă. Eu nu joc niciodată cine știe ce sume, dăruim venit și eu cu logodnica mea și cu taică-su... Știți, fetița mea... ar fi încântată dacă ar putea să câștige și ea acolo, doi-trei șilingi.

Dick Jobey bătu ușurel cu bombeul pantofului negru, elegant, în ostrețele de la gard. Avea aerul unui om foarte binevoitor, care însă se ferește să se angajeze cu ceva. Ideea preconcepută că bookmaker-ii sunt niște matahale cu obraji pocnind de grăsime, care scuipe cuvintele printr-un colț al

gurii, ținând un trabuc cât toate zilele în celălalt colț, a fost spulberată de Dick Jobey din Tynecastle.

Dick era bookmaker, și încă unul în stil mare. Avea un birou în piața Bigg și o sucursală în mahalaua Yarrow, chiar vis-à-vis de biserica catolică, în schimb, Dick nu fuma decât țigări foarte slabe și bea doar apă minerală. Era un om nici prea scund, nici prea înalt, drăguț, liniștit, prietenos, îmbrăcat foarte simplu. Niciodată nu l-a auzit nimeni înjurând sau, Doamne ferește, țipând când anunța cotele. Și nici nu-l văzuse vreodată cineva frecventând alt hipodrom decât cel din localitate. Ba chiar numeroșii lui prieteni răspândiseră vorba că Dick se duce o dată pe an în parcul Gosforth să culeagă un buchet de gălbenele.

— Spuneți-mi, domnule Jobey, dacă-mi puteți da vreun sfat pentru fetița mea.

Dick Jobey îl cercetă pe Joe cu privirea, îi plăcuse tonul cu care i se adresase; îl văzuse boxând în sala St. James; în general, impresia lui era că Joe e „un băiat de viitor”, și întrucât Dick avea o adevărată slăbiciune pentru băieții de viitor îi îngăduia lui Joe să-l cultive, să-i facă mici comisioane. De fapt Joe se străduia destul de mult să se bage pe sub pielea lui Dick Jobey. În sfârșit, Dick se pronunță:

— Joe, eu unul n-aș lăsa-o să parieze decât la ultima cursă.

— Am înțeles domnule Jobey.

— Atunci ar putea să parieze ceva. Însă, știi, nu prea mult; doar așa, xățiva șilingi, ca să se distreze.

— Am înțeles domnule Jobey.

— Dar, bineînțeles, nu se știe ca pământul.

— Bineînțeles domnule Jobey. Joe făcu o pauză, tremurând de emoție. Și pe cine ați vedea dumneavoastră câștigător, pe Nesfield?

Dick făcu semn că nu.

— Aș, aia n-are nici o șansă. Pune-o pe domnișoara dumitale să parieze doi-trei șilingi pe Boboc de trandafir. Dar fii atent, numai doi-trei șilingi. Și asta doar așa, ca distracție.

Dick Jobey zâmbi, salută din cap și se depărta cu pas domol.

Triumfător, tremurând de emoție, Joe își croi drum prin mulțime, către Alf și Jenny.

— Vai, Joe, protestă Jenny, dar unde Dumnezeu ai fost? Uite că s-a și dus prima cursă, și eu n-am pariat încă.

Foarte binevoitor, Joe o asigură că acum poate să parieze după pofa inimii. Ascultă cu un aer îngăduitor cum fata și cu Alf își discută preferințele. Jenny era gata să aleagă numele cele mai frumoase, culorile cele mai plăcute, sau un cal care aparținea cutărui om de vază. Joe o/ aproba încântat. Cu același aer de nedezmintită îngăduință, primea banii pe care-i dădea fata, și se ducea să înregistreze pariurile. Jenny pierdu o dată, pierdu a doua oară și pierdu și a treia oară.

— Ce zici ce porcărie? Exclamă complet distrusă, la capătul celei de-a patra curse.

Ținuse morțiș să câștige. Jenny nu era meschină, ba chiar generoasă, și cheltuia puținii gologani pe care-i avea, ca o mână spartă. Dar tare i-ar fi plăcut să câștige!

Alf, care urmasa cu încăpățănare indicațiile căpitanului Sanglar cu privire la favoriții zilei, căuta s-o încurajeze, deși el personal nu câștigase decât un șiling, pe un cal care sosise plasat.

— Lasă, fetișo, că ne scoatem noi toți banii înapoi cu Nesfield, favorita.

Nemaiîncăpându-și în piele de bucurie, Joe îl asculta pe Alf cum îi tot dă înainte cu Nesfield.

Jenny cerceta programul cu inima îndoită.

— Nu sunt chiar așa de sigură că babalâcul tău de căpitan se pricepe la chestiile astea. Tu ce zici, Joe?

— Nu se știe ca pământul, declară Joe cu un aer total nevinovat.

Asta care e? Mânza lordului Kell?

— Da, da, făcu Jenny luminându-se. Asta uitasem. Da, da și eu tot pe Nesfield o să joc.

— Dar Boboc de trandafir? Aruncă Joe așa, într-o doară.

— N-am auzit în viața mea de calul ăsta, replică prompt Alf.

— Vai, nu, Joe... Eu vreau calul lordului Keil, o țin Jenny morțiș.

— Bine! Spuse Joe plecând. Faceți cum credeți. Pe mine însă mă bate gândul să pariez pe Boboc de trandafir.

Luă ioți banii pe care-i avea la el, patru lire în total, și, cu un curaj nebun, miză toată suma pe Boboc de trandafir. La pariul mutual se anunță mai întâi cota 5 la 1, dar nu trecu multă vreme, și văzu cum se reduce la trei. Apoi se dădu plecarea în cursă. Stătea lângă gard, ținându-se bine de ostrețe, și privea? A plutonul cailor care goneau la curbă, mai repede, mai repede; îl trecură sudorile, aproape că nu mai îndrăznea să răsuflă. Gâfiind, urmări cum caii intră în linie dreaptă, cura se apropie de poâou. Deodată scoase un strigăt nebun.

Boboc de trandafir bătuse cu mai bine de două lungimi.

În clipa în care s-a afișat ordinea sosirilor și-a încasat banii, înfundând cele patru hârtii de câte cinci lire în buzunarul dinăuntru al hainei și strecurând cele patru lire de aur în buzunarul de la vestă.

Apoi se încheie la haină, își puse pălăria pe o parte și reveni la Jenny, legănându-se fudul ca un curcan.

— Vai, Joe, izbucni fata, gata-gata să plângă, de ce n-oi fi pariat și eu...

— Deh, știu eu de ce? I-o reteză el foarte satisfăcut. Dacă n-ai vrut să mă asculți! Eu am câștigat o grămadă de bani. Și să nu-mi spui că nu te-am avertizat! Ți-am spus pe ce cal vreau să joc. De linceput mă fixasem pe Boboc de trandafir, îi venea să se îmbrățișeze singur de bucurie că le-a dat peste nas. Când se uită la fața palidă și întristată a jetei, îl apucă râsul. Ii spuse pe un ton

protector: Ei lasă, Jenny, nu te mai necăji pentru atâta lucru! Astă seară ieșim împreună. Facem un chef, să se ducă vestea!

La ieșire, cu mult tact, îl pierdură pe Alf pe drum. Mai făcuseră ei șmecheria asta și cu alte ocazii; de data asta n-a fost nici greu. Alf mergea încetșor, cu capul în pământ; era prea ocupat cu înjurăturile la adresa căpitanului Sanglar ca să-și dea seama că tinerii se feresc de el.

Ajunseră în oraș puțin după ora șase, și o porniră pe Newgate Street către Haymarket. Toată amărăciunea lui Joe se risipise între timp. O izgonise un fel de mărinimie zgomotoasă. Se 'purta cu Jenny binevoitor, îngăduitor, cu un fel de generoasă condescendență; ba chiar îi dădu voie să-l ia și de braț.

Deodată, tocmai când dădeau colțul străzii Northumberland, Joe tresări și exclamă:

— Ei, asta-i bună! Apoi scoase un strigăt: Davey! Hei, Davey Fenwick, n-auzi, omule?

David se opri și se întoarse brusc; încet, treptat, dădu semne că l-a recunoscut.

— A, Joe... Tu ești, dom'le?

Sigur că eu sunt, cârâi Joe, repezindu-se la David, cu o exuberanță de bărbat adevărat. Eu și nimeni altul, doar unul singur e Joe Gowlan la Tynecastle.

Răseră toți trei. Joe, cu un gest larg, princiar, făcu prezentările de rigoare.

— Davey, Ji-o prezint pe domnișoara Sunley, micuța mea prietenă. Știi, Jenny, ăsta e Davey, prieten la toartă cu bătrânul Joe, din vremurile bune de odinioară.

David se uită la Jenny. Se uită direct în ochii ei limpezi și mari.

Apoi, văzându-i zâmbetul, zâmbi și el. Pe fața lui înflori o expresie admirativă, își strânseră mâinile foarte politicos.

— Măduceam cu Jenny în vâjâială, spuse Joe, luând imediat inițiativa, cu aerul lui irezistibil. Acuma mergem toți trei. Ce zici, Davey? Mergi cu-noi în vâjâială?

— Te cred, aprobă David cu entuziasm. Suntem aproape de Nun Street. Să intrăm la Lockhart.

Lui Joe era să-i vină rău.

— La Lpckhart? Repetă el, făcându-se că o întreabă pe Jenny.

Cum a zis? La Lockhart?

— Da, de ce nu? Întrebă David nedumerit. E un local foarte drăguț. De multe ori mă duc acolo seara să beau o cacao.

— Cacao? Gemu slab Joe, prefăcându-se că se clatină pe picioare și are nevoie să se sprijine de felinarul din apropiere. Dar ce-și închipuie el ca suntem? Ne ia drept abstenenți?

— Ei haide, Joe, te rog poartă-te frumos se alintă Jenny după un schimb de priviri serioase cu David.

Ostentativ, Joe se arată imediat electrizat de acest îndemn. Se repezi la David, cu un efect deosebit.

— Ascultă ce-ți spun eu, băiete, acum nu mai ești în mină. Ești aici, cu domnul Joe Gowlan. Și domnul Gowlan face cinste. Așa că ține-ți gura și vino cu noi.

Fără alte vorbe, Joe o porni înainte pe Northumberland Street, spre localul lui Percy. În urmă veneau David și Jenny. Intrară și se așezară la o masă. Demonstrația ostentativă a lui Joe era o minune.

Ăsta era unui dintre lucrurile care-l încântau cu adevărat: să facă pe grozavul, să-și arate degajarea, îndemânarea, siguranța, într-un cuvânt: să se pună în evidență, în localul lui Percy se simțea ca la el acasă, în ultimul an venise de multe ori aici cu Jenny. Nu era un local prea mare, era destul de ordinar și împopoțonat, încărcat cu stucaturi date cu bronz auriu, cu multe abajururi roșii, un fel de anexă a cârciumii alăturate, cunoscută sub numele de Bolta Percy. Servea un singur chelner, cu șervețelul vârât în vestă. Joe îl chemă cu un aer de rafinament deosebit, și chelnerul făcu sluj în fața lor.

— Ce comandați voi? Întrebă Joe. Eu iau un whisky. Și tu, Jenny? Un pahar de vin de Porto? Dar tu, Davey? Ai grijă, șefule, să nu zici cumva cacao.

David zâmbi, declarând că în cazul ăsta ar prefera o bere.

Când le aduse băuturile, Joe comandă o masă îmbelșugată:

Fripturi, cârnați și cartofi pai. Apoi se lăsă alene pe spate, îl cercetă pe David cu un ochi critic; îl găsi mai zvelt, mai copt, curios de mult schimbat în bine. Nemaiputându-și stăpâni curiozitatea, îl întrebă:

— Ce mai faci, Davey? Măi, da ce te-ai schimbat!

Într-adevăr, David se schimbase foarte mult. Mergea pe douăzeci și unu de ani, dar părea mai vârstnic, din cauza feței palide și a părului negru, pieptănat foarte lins. Avea o frunte frumoasă, și bărbia la fel de voluntară ca și înainte. Fața lui era dintre acelea care rămân trase, cu pielea fină, subțire, întinsă. Dar zâmbetul lui timid era o adevărată încântare. Și acum zâmbea.

— Nu prea am mare lucru de spus.

— E haide, lasă-te de bancuri, făcu Joe, cu un aer superior.

— Păi... Începu David.

Ultimii trei ani nu fuseseră de loc ușori pentru el. Își lăsaseră amprenta pe fața lui, alungându-i definitiv aerul de tânăr necopt.

Venise la Baddeley cu bursa de șaizeci de lire pe an. Se instalase într-o cameră mobilată de pe dealul Westgate, peste drum de Big Lamp. Banii erau tare puțini, uneori nu-i venea nici de acasă nimic – o dată Robert zăcuse la pat două luni încheiate – și David o dusesese destul de greu. Într-o zi a cărat de la gară geamantanul cuiva, ca să câștige șase penny pentru cină.

Dar asta nu avea mare importanță, entuziasmul lui îl purta în iureș mereu mai departe. Și, ciudat, entuziasmul i se trăgea din descoperirea propriei sale ignoranțe. Prima lună la Universitatea Baddeley îl arătase a fi un băiat necopt de la mină, care avea mare noroc, puțină învățătură elementară și nițică înțelepciune firească, înnăscută. Toate acestea la un loc îi aduseseră bursa. De

aceea, David, se pusese cu burta pe carte ca să realizeze ceva. Începu să citească; dar nu lecturile stereotipe, recomandate la școală, nu numai istoricii Gibbon * și Macaulay*, sau versurile lui Horațiu. Citea tot ce-i cădea în mână – de la Marx la Maupassant, de la Goethe la frații Goncourt. Citea probabil nerațional, dar citea bine. Citea fermecat, uneori zăpăcit, dar întotdeauna cu ardoare. Intră în <Notă>

* Edward Gibbon (1737- 1796), istoric englez, autor al celebrei lucrări Decadența și prăbușirea imperiului roman.

* * Thomas Babington Macaulay (1800-1859), istoric și critic englez, autor al unor interesante eseuri și al unei istorii a Angliei.

</ notă>

Societatea fabiană. * Uneori făcea rost cu greu de șase penny ca să-și ia un bilet de galerie la concertele simfonice, ajungând astfel să-i cunoască pe Beethoven și pe Bach, și când pașii îl purtau către pinacoteca municipală din Tynecasăle, descoperirea frumusețea lui Whistler*, a lui Degas * și a singuraticului dar strălucitorului Manet *, expuși acolo.

Nu era de loc ușoară, ba avea chiar o notă patetică această căutare solitară, plină de emoții. Era prea sărac, prea jerpelit și prea mândru ca să se poată împrieteni cu cineva. Simțea ne%oia unor prietenii, dar aștepta ca alții să facă un pas spre el.

Apoi începu să predea lecții, ducându-se până în cartierele sărace – Saltley, Witton, Hebburn – mai întâi ca meditator la școlile elementare. Date fiind idealurile lui, ar fi fost firesc să îndrăgească această meserie; în realitate însă, nu putea s-o sufere. Vederea fețelor palide ale copiilor prost hrăniți, și adesea bolnăvicioși, din mahalalele cu insalubre case de raport îl tulbura, îl deprima. Ar fi vrut să le dea ghete, haine, hrană, în loc să le vâre cu de-a sila în capetele lor toropite tabla înmulțirii. Ar fi vrut să-i ducă pe toți cu omnibusul la râul Wansbeck și să-i pună să se joace acolo în soare, nu să-i ocărăască pentru că n-au învățat zece versuri de poezie neînțeleasă despre moartea prematură a lui Lycidas.4- Uneori le plângea <Notă>

* Asociație socialistă engleză, fondată la Londra în 1884. Trăgându-și numele de la Fabius Cunctator, consul roman renumit pentru abilitatea sa de a temporiza orice acțiune, fabienii preconizau integrarea lentă, pe cale de reforme, a capitalismului în socialism.

* * James Abbott Whistler (1834-1903), pictor și gravor englez de origine americană, renumit ca portretist.

* * * Hilaire-Germaine-Edgar Degas (1834-1917), pictor francez de manieră impresionistă, celebru prin portretele sale de dansatoare.

* * * * Edouard Manet (1832-1883), pictor și gravor francez precursor al impresionismului.

*+ Poem de John Milton (1608-1684).

</ notă>

De milă acestor bieți copii chinuiți, își dădu seama foarte curând, dar odată pentru totdeauna, că nu e bun să predea la tablă, și că n-o să fie

niciodată bun; își dădu seama că munca de predare e pentru el doar un mijloc în vederea atingerii altui scop, că va trebui să se desprindă curând de aici și să treacă într-un alt domeniu, mai activ, mai combativ. Trebuie să-și ia repede, chiar la anul, licența în litere și apoi să meargă mai departe.

David se opri deodată: îi înflori pe buze zâmbetul, zâmbetul lui, care se ivea atât de rar.

— O Doamne! Am vorbit așa de mult! Voi m-ați rugat să spun povestea asta atât de tristă... E singura mea scuză.

Dar Jenny refuză să-l lase să ia lucrurile ușor; era profund impresionată.

— Doamne! Spuse ea cu însuflețire, dar timidă. Habar n-aveam că o să cunosc un om atât de important.

Vinul de Porto îi îmbujorase puțin obraji; scânteierile ochilor ei se îndreptau spre David.

David o privi strâmb.

— Important! Sunteți cam ironică, domnișoară Jenny.

Dar domnișoara Jenny nu avusese intenția să facă nici o ironie.

Până atunci nu mai avusese niciodată ocazia să întâlnească un student, un adevărat student de la colegiul Baddeley. Studenții de la Baddeley aparțineau în marea lor majoritate unor categorii sociale spre care Jenny nu putuse până atunci să privească decât cu invidie.

Și pe urmă, găsea că David, deși cam jerpelit și pricăjit, față de înfățișarea robustă și spilcuită a lui Joe, e un tânăr foarte drăguț; ba chiar interesant; ăsta era cuvântul. Și, în sfârșit, simțea că Joe s-a purtat înflorător cu ea în ultima vreme, așa că ar fi fost destul de „nostim” să se folosească de David ca să cocheteze cu el și să-l facă gelos pe Joe. Drept care murmură:

— Îmi vine să ameteșc gândindu-mă la câte cărți trebuie să studiezi dumneata. Și pe urmă, licența în litere! Sfinte Dumnezeule!

— Asta o să mă împingă probabil până la urmă în vreo școală nenorocită, fără ventilare, ca să-i învăț carte pe niște ținti hămesiți de foame.

— Dar nu vrei să faci asta? Lui Jenny nu-i venea să creadă.

Profesor! Vai, ce lucru minunat! '

David clătină din cap, zâmbind în chip de scuză, și era gata să înceapă o discuție cu ea, când sosirea fripturilor, cârnaților și cartofilor pai produse o diversiune. Joe îi împărți cu multă chibzuială.

La început Joe îl ascultase cu un zâmbet invidios ușor batjocoritor, gata să izbucnească într-un hohot de râs, dispus oricând să-i mai taie din nas lui David. Apoi îl văzu cum se uită la Jenny. Și atunci îi veni o idee minunată, ideea cea mai minunată cu putință. Ridicând capul, îi întinse cu grijă lui David farfuria.

— Îți ajunge, Davey?

— O mulțumesc, Joe.

David zâmbi de săptămâni întregi nu mai văzuse atâta mâncare în farfuria lui.

Joe înclină din cap și, foarte grațios îi trecu lui Jenny muștarul și mai comandă un pahar de vin pentru ea.

— Ce spuneai, Davey? Întrebă el binevoitor. Că n-ai vrea să te oprești la profesorat?

David dădu din cap, fără entuziasm.

— Nu cred că ar putea să vă intereseze povestea mea.

— Cum să nu ne intereseze? Nu-i așa, Jenny, că ne interesează?

Vocea lui Joe era de-a dreptul entuziastă. Ia mai zi-ne, frate!

David se uită de la unul la celălalt, îl încuraja pe de o parte atenția plină de gravitate a lui Joe, iar pe de altă parte licărul din ochii lui Jenny. Îi dădu drumul:

— Păi uite care-i situația: să nu credeți că-s beat sau că aș fi vreun pedant, ori candidat la azilul de nebuni. După ce-mi iau licența în litere, s-ar putea ca o vreme să trebuiască să mă ocup de profesorat. Dar asta o să fie așa, pentru o pâine. Nu de-aia mă omor eu cu învățătura, ca să predau. Nici nu sunt bun pentru profesorat – cred că-s o fire prea nervoasă, n-am destulă răbdare. Eu învăț pe rupe pentru ca să pot lupta. Sincer vorbind, ceea ce simt eu că vreau să fac e cu totul altceva, dar e greu de explicat, foarte greu. De fapt toate se reduc la un singur lucru. Vreau să fac ceva pentru cei de o seamă cu mine, pentru oamenii care muncesc în mină. Joe, tu știi ce înseamnă munca în subteran. Să luăm de exemplu mina Neptun, că am fost amândoi acolo. Tu știi ce-a pățimit taică-meu din cauza ei.

Știi în ce condiții se lucrează... Și cât se plătește. Eu vreau să ajut la schimbarea acestor stări de lucruri, la îmbunătățirea lor.

În sinea lui, Joe își spunea că David e nebun, nebun de legat, însă din gură îi ieșiră niște vorbe suave:

— Așa, Davey, dă-i înainte, așa trebuie să-i iei!

Atacând subiectul cu înfierbântare, David exclamă:

— Nu, Joe, mai mult ca sigur, tu crezi că vorbesc aiurea. Dar ai putea să-ți dai mai bine seama de ce vreau eu să spun dacă ai arunca o privire asupra istoriei minerilor; da, da, asupra istoriei minerilor din Northumberland în ultimii șaiszeci-șaptezeci de ani. Acum șaseșapte decenii, regimul lor de lucru era ceva asemănător cu orânduirea feudală. Erau tratați ca niște barbari... ca niște paria. Nu aveau pic de învățătură. Nici nu li se dădea voie să învețe. Condițiile erau înfiorătoare – ventilația mizerabilă. Și accidente se țineau lanț, pentru că proprietarii minelor refuzau să ia vreo măsură de precauție împotriva gazului de mină. Era permis să se angajeze și femei și chiar și copii de șase ani... Băgați de seamă, copii de șase ani în subteran!

Băieții tineri erau ținuti optsprezece ore sub pământ și oamenii erau legați prin contracte și învoieli, încât la cea mai mică mișcare se trezeau evacuați din case sau zvârliți în închisoare. Și peste tot erau bufete – ținute de obicei de către o rudă a administratorului – de la care minerul era obligat să-și cumpere de-ale gurii și toate cele trebuincioase, iar sâmbăta, la plată, i se reținea leafa ca să acopere datoriile...

Deodată, David se întrerupse și râse stânjenit către Jenny.

— Dar toate astea n-au cum să vă intereseze! Sunt un idiot că vă bat capul cu asemenea lucruri.

— Vai de mine! Declară ea plină de admirație. Mie mi se pare că trebuie să fiți foarte inteligent ca să cunoașteți toate aceste lucruri.

— Hai, Davey, zău, mai spune-ne! Îl îndemna amabil Joe, făcând semn chelnerului să-i aducă lui Jenny un pahar de vin.

Dar de data asta David clătină din cap, categoric.

— Lasă, că le păstrez toate pentru dezbaterea de la Societatea Fabiana. Acolo toți palavragiilor își dau drumul la gură. Dar poate că voi înțelegeți cu adevărat ceea ce vreau să spun. Situația s-a mai îmbunătățit față de zilele acelea îngrozitoare despre care vorbesc, s-a parcurs o oarecare distanță. Și totuși, nu am străbătut destul drum. Mai sunt încă greutăți înfrigorante în unele mine, plata e foarte proastă și au loc mult prea multe accidente. Și oamenii nu par a-și da seama. Am auzit deunăzi în tramvai pe cineva vorbind. Citea ziarul. O cunoștință care-l însoțea l-a întrebat ce mai e nou, și el a răspuns: „Nimic. Absolut nimic. Doar un accident din ăla într-o mină!” M-am uitat peste umărul lui și am. Văzut că la Nottingham cincisprezece oameni și-au pierdut viața din pricina unei explozii.

Urmă o scurtă pauză. Ochii lui Jenny se înduioșară vizibil.

Dăduse pe gât trei pahare mari de Porto, și toate emoțiile ei erau vizibil conforme: vibra, atât cât trebuie, gata să rădă alături de bucuriile vieții sau să plângă de tristețea morții. Ajunsese s(ă-i placă foarte mult vinul de Porto. Da, da. Îl considera o băutură pentru o femeie din lumea bună, și era un vin, ceea ce în Anglia însemna un lucru rafinat, dintr-o clasă superioară. Și de deprins cine era s-o deprindă?

Bineînțeles că Joe.

Joe întrerupse tăcerea.

— Tu ai să ajungi departe, Davey, declară el solemn. Eu sunt la doi kilometri în urma ta. În timp ce eu o să lucrez încă la furnal, tu ai să fii deputat în parlament.

— Hai, nu fi prost! I-o reteză scurt David.

Dar Jenny auzise tot: atenția ei față de David spori, începu chiar să i se devoteze. Privirile ei afectate deveniră și mai afectate, mai pline de subînțelesuri. Strălucea. Firește, era tot timpul conștientă de faptul că se slujește de David ca să-l facă gelos pe Joe.

Era o întintare nemaipomenită să simtă că arcul ei are două corzi.

Apoi conversația lunecă spre alte subiecte, mai ușoare. Vorbiră despre ce a făcut Joe; vorbiră și râseră, veseli și prietenoși, până la zece seara. Apoi David tresări deodată când văzu cât e ceasul.

— Dumnezeule! Exclamă el. Și eu, care trebuia să mă apuc de lucru, încă de când!

— Vai, nu pleca! Protestă Jenny. Nu e chiar așa târziu.

— N-aș vrea să plec, dar sunt nevoit, n-am încotro. Luni am examen la istorie.

— Bine, declară Joe apăsător; atunci, te vedem marți, băiete, așa cum am aranjat. Și să știi că data viitoare nu mai scapi așa ușor de noi.

Petrecerea fiind încheiată, Jenny se retrase ca „să se aranjeze nițel”, Joe plăti consumația, lăsând ostentativ să se vadă bancnotele de cinci lire din portofel.

Afară, în timp ce o așteptau pe Jenny, Joe încetă deodată să-și mai mestece scobitoarea.

— Drăguță fată, nu, Davey?

— Chiar foarte. Te felicit pentru gustul tău.

— Eu? Ei, știi că ești bine! Râse Joe din rărunchi. Da, ce-ți închipui tu? Suntem doar prieteni, între mine și Jenny nu e absolut nimic. '.

— Serios?

Deodată, în glasul lui David licări o rază de interes.

— Serios! Și Joe râse amuzat că lui David a putut să-i treacă așa ceva prin cap. Nici nu mi-am închipuit că ai putea crede una ca asta.

Jenny verii și ea în cele din urmă și porniră toți trei până la colțul străzii Collingwood. Acolo David se despărți, luând-o pe Westgate Road.

— Ai grijă să nu uiți, îi spuse Joe. Ne întâlnim neapărat marți seară.

La despărțire își dădură cordial mâna. Degetele lui Jenny i le strânseseră puțin pe-ale lui David, doar atât cit permitea politețea.

David luă drumul spre chichineta în care locuia, plutind parcă într-un vis; ajuns acasă, își aprinse pipa și se cufundă în Histoire de la Revolution Française a lui Mignet.

„Ce plăcere, se gândi el, să-l întâlnesc pe Joe așa, pe neașteptate!

Și ce ciudat, pe de altă parte, că nu ne-am întâlnit mai demult! Dar T^necastle e un oraș mare, și, cum spunea Joe, unul singur e Joe Gowlan în el.”

Pare-se că David s-a gândit foarte mult în seara aceea la Joe.

Dar chipul care dănuia între ei și peste paginile cărții lui Mignet nu era al lui Joe. Era fața zâmbitoare a lui Jenny.

CAPITOLUL XIV.

David se înființă marțea următoare la adresa dată: Scottswood Road nr. 117A. Ținând seama de faptul că așteptase cu atâta nerăbdare să-l revadă pe Joe, a fost o mare neplăcere să nu-l găsească acasă: fusese reținut la fabrică pentru ore suplimentare. Ce să i faci?

Asta era situația, n-avusese încotro. Bietul Joe trebuia să lucreze ore suplimentare. Și totuși, David s-a simțit foarte bine. Măcar că nu se bucurase de cine știe ce prilejuri să iasă în lume, David avea o fire foarte sociabilă. Venise cu gândul să se distreze, și se distra. La început familia Sunley, informată dinainte de Jenny, era înclinată să-l privească cu suspiciune. Se așteptaseră să fie luați de sus. Dar curând atmosfera se îmbunătăți, gheața se sparse, pe masă apăru cina, și încăperea se umplu de râsete. Doamna Sunley, lepădându-

și pentru această ocazie rară letargia obișnuită, făcuse o plăcintă cu brânză, cum numai în Țara Galilor știau să facă, și, după cum afirma și Sally, doamna Sunley se pricepea minunat să prepare plăcintele astea. Alf, cu ajutorul a două lingurițe și a solniței de piper, le arătase metoda lui deosebit de originală pentru construcția hulubăriilor. Ar fi putut să-i aducă o avere, numai dacă și-ar fi dat osteneala s-o patenteze. Jenny, de-a dreptul delicioasă într-o rochiță nouă, imprimată, turnase chiar ea ceaiul – mama fiind prea îmbujorată și încălzită, după eforturile pe care le făcuse la bucătărie.

David nu-și putea lua ochii de la Jenny. Strălucea ca un bujor pe fundalul neglijent și sordid al casei, în anii petrecuți la Tynecastle David vorbise arareori cu vreo femeie; iar până să plece din Sleescale, bineînțeles fusese departe de epoca în care băieții „ies în lume”, cum se spunea de obicei în mahalaua Teraselor. Jenny era prima, absolut prima persoană care să-l învâluie în farmecursexului frumos.

Prin fereastra întredeschisă a camerei din fund, venea un val de aer cald; și cu toate că purta mirosurile a zece mii de coșuri de case și fabrici, lui David îi aducea aroma îmbietoare a primăverii. Se uita la Jenny și aștepta s-o vadă zimbînd; gropițele din colțurile gurii ei constituiau lucrul cel mai încântător pe care-l văzuse vreodată. Parcă ar fi asistat la deschiderea unui boboc de trandafir. Când îi dădu ceașca, Jenny îi atinse mîna, strecurându-i în trup o dulceață divină.

Dându-și seama de efectul pe care-l produce asupra lui, Jenny se simțea foarte măgulită. Și niciodată nu strălucea ea mai mult decât atunci când se simțea măgulită. La drept vorbind, nu era prea atrasă de David, atingerea degetelor lui nu i-a transmis și ei fiorul... Jenny era îndrăgostită de Joe.

Începuse mai întâi prin a-l disprețui pe Joe, pentru manierele lui proaste, pentru brutalitatea lui. Disprețuise la el și faptul că „avea o muncă murdară”, cum se exprimase atunci. Și totuși, oricât de ciudat ar părea, tocmai aceste trăsături ale lui o subjugaseră. Jenny era făcută să fie dominată, în adîncul firii ei stăruia un fel de recunoștință inconștientă pentru brutalitatea cu care era săăpănită.

Între timp însă, se simțea cât se poate de încântată de această nouă cucerire. Va fi „o lecție bună” pentru Joe când o să afle, ca să n-o mai neglijeze atîta.

La sfîrșitul cinei, Alfpropuse să asculte puțină muzică. Trecură cu toții în salonaș. De afară se auzea zumzetul surd al străzii în seară, înăuntru era o răcoare plăcută și proaspătă. Acompaniată de Sally, Jenny cântă Juanita și Dă-mi-te mie, dulce Mărie. Deși avea o voce subțire și puțin forțată, Jenny era cât se poate de nurlie când se afla lângă pian. Terminând al doilea cântec se oferă să le mai cînte în treacăt, dar Alf, susținut cu tărie de Clarry și Phyllis începuse să strige că vor s-o audă pe Sally.

— Sally e capul de afiș! Ii șopti el confidențial lui David. Dacă izbutim s-o urnim din loc, să te ții, nene, distracție! Așa tînără cum o vezi, e mare artistă. Mă duc în fiecare săptămână cu ea la musichall-u] Empire.

— Haide, Sally, o ruga insistent Clarry, ia joacă tu pe Simpaticul Jack!

— Da, Sally, te rog! Insistă și Phyllis. Și pe urmă și pe Florrie Forde.

Dar Sally, trinită apatic pe taburetul de la pian, refuză. Bătând alene cu un deget în clape și făcând să răsunе căteo notă gravă, le răspunse:

— Astăzi n-am chef. Și de fapt el, spuse Sally arătându-l cu capul pe David, pe Jenny vrea s-o audă, nu pe mine.

Jenny răs superior și le spuse în șoaptă celorlalți că Sally nu așteaptă decât să fie rugată mai mult.

Fetița sări în sus.

— Bine, atunci, domnișoară „dulce Mărie” Sunley, află că am s-o fac și fără multe rugăminți...

Și se instala țeapănă pe scaun.

La cincisprezece ani, Sally era încă scundă și îndesată, dar avea ceva, ceva ciudat, care îți atrăgea atenția și te fascina. Acum trupul ei mărunț se electriza. Se încruntă, și pe fața ei mică și urâtică se revărsă un șuvoi de ironie irezistibilă. Scoase niște note teribil de discordante la pian.

— La cererea generală, începu ea imitând prezentatorii de la teatre, cealaltă domnișoară Sunley va cânta Molfy o 'Morgan.

Și-și dădu drumul.

Era grozavă. Pur și simplu grozavă. Cântecul era un fleac, doar un șlagăr la modă dar Sally scoase ceva teribil din el. Nu cântă cântecul; îl parodie; îl maimuțări; cântă în falsetto; apoi deodată își dădu drumul la voce; până la urmă deveni foarte sentimentală, gata să plângă pentru tragica soartă a iubiților lui Molly, pe care aceasta îi părăsea rând pe rând.

„Molfy o 'Morgan mergea cu flașneta; Era irlandeză de neam i-i-i-italian.”

Uitând cu totul de ceea ce Jenny ar fi numit manierele alese, își încheie cântecul imitând în mod cu totul dizgrațios maimuța care s-ar fi putut să însoțească flașneta domnișoarei Molly o'Morgan.

Toată lumea se tăvălea de răs în afară de Jenny. Dar Sally, fără să le dea răgaz să-și revină, intră direct în Stăteam la colțul străzii.

Încetând să mai fie maimuță, deveni Simpaticul Jack; se prefăcu pe dată într-un mocofan greoi, îngust la minte, stângaci, care trindăvea proptind pereții cârciumii din sat. Parcă-l și vedeai, sculat din somn, cu fire de paie în păr, când o auzai cântând: „Un om în uniformă a venit și m-a-ntrebat:

Ce cau în armată? Răspunsul i l-am dat:

Păi... Stăteam... la coif... la colțul străzii.”

Alf bătu din palme și își manifestă zgomotos aprecierea. Sally îl privi răutăcios cu coada ochiului; pe urmă clipi șiret, redeveni femeie și cântă Yip I addy I ay. Își strâmbă corpul și glasul – prefăcându-se că are pieptul mare, șoldurile pline și glasul de femeie în toată firea. Acum era Florrie Forde. Ai fi jurat că e Florrie în carne și oase.

Cântă bucuria, cântă încântarea-n mine, Niciodată, niciodată nu mi-a fost atât de bine, Yip I addy I ay.”

Sfârși brusc cântecul. Alunecă jos de pe scaun, se răsuci și pe urmă apăru zâmbitoare dinaintea lor, ca să primească aplauzele.

— Porcărie! Exclamă ea, strâmbând din nas. Nu merită nici o bomboană de șocolată. S-o șterg repede de-aici, până nu-mi aruncați cu ouă clocite.

Și cu asta o zbughi afară din odaie.

„Mai târziu, Jenny îi ceru scuze lui David pentru curiozitățile lui Sally.

— Trebuie s-o ierți, are multe ciudățenii. Și o apucă năbădăile, o, Doamne! Mă tem, spuse ea cu voce scăzută – măcar că e o prostie, dar tare mă tem că e oarecum geloasă pe mine.

— Ei, cum asta? Zâmbi David. E doar un copil.

— Merge pe șaisprezece ani, 51 contrazise Jenny cochetă, și nu poate suferi, dar știi? Serios nu poate suferi să vadă că cineva îmi dă atenție. Și te rog să mă crezi că adesea îmi crează mari dificultăți.

Parcă aș fi eu vinovată cu ceva.

Bineînțeles că Jenny nu era vinovată. Doamne! Asta ar fi însemnat ca și un trandafir să fie vinovat de parfumul pe care-l răspândește, sau un crin de puritatea lui.

David se întoarse în seara aceea convins până-n adâncul inimii că fata e adorabilă.

Vizitele lui deveniră mai frecvente. Trecea pe acolo spre seară.

Uneori îl întâlnea și pe Joe; de cele mai multe ori însă, acesta era plecat. Cu aerul că e preocupat la culme, Joe lucra cu mult zel ore suplimentare și era din ce în ce mai rar de găsit acasă. Apoi David o invită pe Jenny să iasă cu el. Începură să facă excursii împreună, excursii curioase pentru Jenny: plimbări pe dealurile Aston, un drum până la Liddle, un picnic, tocmai la Esmond Dene. În sinea ei, Jenny disprețuia această osteneală. Ea era obișnuită cu invitațiile de lux ale lui Joe: la localul lui Percy, la cinematograful, la Carrick; pentru Jenny „a ieși în lume” însemna mulțime, distracție, câteva pahare de Porto și o sumă oarecare de bani cheltuiți pentru ea. Dar David n-avea bani de cheltuit cu ea. Jenny nu se îndoia însă nici o clipă că dacă punga i-ar fi îngăduit, ar fi dus-o la toate localurile ei preferate. David era un tânăr cu adevărat drăguț, îi plăcea foarte mult, deși uneori fata nu se putea stăpâni să nu-l găsească din cale-afară de ciudat, în dupăamiaza în care s-au dus la Esmond Dene, a lăsat-o de-a dreptul nedumerită.

Ea nu ținea foarte mult să facă o vizită acolo. I se păru un loc foarte banal, unde intrarea nu costa nimic și unde oamenii de jos se toăneau pe iarbă și mâncau din pungi de hârtie. Acolo se duceau cu prietenii lor, duminica, fetele cele mai ordinare de la magazin. Dar David păruse că ține așa de mult să meargă cu ea, încât Jenny acceptase.

În primul rând că o duse pe drumul cel mai ocolit, ca să-i poată arăta cuiburile de rândunele. O întrebă, plin de emoție:

— Ai văzut vreodată cuiburile, Jenny?

Fata clătină din cap.

— Am fost aici doar o dată, când'aveam cinci ani.

David păru uimit. „

— Dar cum se poate, Jenny? Este colțișorul cel mai frumos cu putință. Eu mă plimb aici în fiecare săptămână. E un loc plin de capricii – ca și sufletul omului: uneori e întunecat și melancolic, alteori însorit, plin de lumină. Ia uită-te, uită-te la cuiburile astea de sub streășină cabanei.

Jenny se uită cu multă atenție, dar nu văzu decât niște boțuri de noroi, lipite de perete. Nedumerită, supărată că pierde o bucurie pe care alții o împărtășesc, îl însoți până dincolo de sala de banchete, pe alea care ducea la cascadă, trecând printre. Tufișurile de rododendron care o mărgineau de o parte și de alta. Se opriră pe podul arcuit de piatră.

— Vezi castanii ăștia, Jenny? Exclamă băiatul, fericit. Ție nu ți se pare că-ți deschid bolta cerului? Și mușchiul de pe pietrele de colo, și moara asta, nu e minunată? Exact ca un tablou de Corot * în prima perioadă a activității lui.

Fata vedea o casă părăginită, o ruină cu acoperișul de țigle roșii și o roată de moară cu lemnul acoperit de iederă, bătând în tot felul de culori ciudate. Era o casă stranie, dărăpănată la culme. Și nici ca moară nu mai slujea la nimic acum, că doar nu funcționa. Jenny era mai furioasă ca oricând. Merseseră o mulțime, i se umflaseră picioarele de oboseală, o strângeau pantofii noi, pe care îi cumpărase socotindu-i un chilipir, pentru că la solduri li se redusese prețul de <Notă>

*Jean Baptiste Camille Corot (1796-1875), pictor de peisaje și portrete, desenator, acuarelist și litograf francez, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai realismului din pictura secolului trecut.

</ notă>

La nouă șilingi la mai puțin de cinci. Nu văzuse altceva decât iarbă, pomi, flori și cer, nu auzise decât clipocitul apei și cântecul păsărelelor, nu mâncase nimic decât niște sandvișuri cu ouă pe pâine umedă, și două banane din insulele Canare, mult mai mici și mai proaste decât alea mari și untoase din Jamaica, care-i plăceau ei așa de mult. Era nedumerită, zăpăcită și „întoarsă pe dos”; era supărată pe David, pe ea însăși, pe Joe, pe viață, pe pantofi – oare nu cumva avea să facă o băătătură? Era supărată pe toate celea. Ar fi vrut să bea o ceașcă de ceai, un pahar de Porto, mă rog, ceva! Stând acolo în picioare, pe podul frumos arcuit, își strânse buzele palide și apoi le deschise ca să spună ceva foarte dezagreabil. Dar în clipa aceea dădu cu ochii de chipul lui David.

Fața lui era așa de fericită, vrăjită de bucurie, plină de o asemenea ardoare, de o dragoste atât de intensă, încât o învălui și pe ea cu totul. O umflă râsul. Apoi chicoti, și iar chicoti. Era așa de nostim, că nu se putea stăpâni. O cuprinse o veselie aproape isterică, paroxistică.

David râse și el, din simplă amabilitate.

— Ce s-a întâmplat, Jenny? O întreba el mereu. Spune-mi și mie, de ce râzi.

— Nu știu nici eu, răspunse ea trăgându-și sufletul și apoi i/ bucnind iar într-un hohot încântat. Tocmai asta e, că nu ș! Iu nici cu... Nu știu de loc de ce rid.

În cele din urmă își șterse lacrimile cu batistuța danielată, o batistă extrem de drăguță, pe care o uitase o doamnă bine la toaletă, la magazinul Slattery.

— Vai, Doamne! Oftă ea. A fost ceva formidabil, nu?

Era o expresie favorită a lui Jenny: toate evenimentele de o importanță deosebită, dacă depășeau posibilitatea ei de înțelegere, erau etichetate cu multă simpatie drept „formidabile”.

Dar după aceea se simți complet restabilită, ba chiar parcă îl îndrăgise pe băiat; îi dădu voie s-o ia de braț și s-o țină cit mai strâns când urcau povârnișul dunelor de la Esmond Dene, spre linia tramvaiului, în schimb îi scurtă mult după-amiaza, susținând morți; că e obosită, și nu-i dădu voie s-o conducă până acasă.

Jenny străbătu emoționată și nerăbdătoare strada ei, obsedata de ideea care-i venise în timp ce ședea lângă David în tramvai. Strada pulsa de viață. Era sâmbătă, pe la șase după amiază; oamenii ieșeau să se plimbe, să se distreze; era momentul care-i plăcea cel mai mult lui Jenny, ora la care de obicei pornea împreună cu Joe.

Intră încet în casă și, printr-un noroc care o făcu să tresară de bucurie, îl întâlni pe coridor pe Joe, care tocmai dădea să iasă.

— Bună, Joe, îi spuse ea veselă, uitând că în ultima săptămână nici nu-l băgase în seamă.

— Bună! Spuse el, fără s-o privească.

— Am avut o după-amiază formidabilă, Joe, continuă ea, veselă și cochetă. Zău, tu unul în orice caz ai fost dărâmat. Am văzut tot felul de rândunele, dar niciuna adevărată.

Joe îi aruncă repede o privire bănuitoare. Fata îi stătea în drum, coridorul întunecos fiind foarte strimt. Jenny simți privirea și se apropie de el, făcându-se cit mai seducătoare, invitându-l cu ochii, cu obrazul, cu trupul.

— N-am putea ieși împreună astă-seară, Joe? Murmură ea îmbietor. Zău, după-amiaza asia m-a leșinat. Mi-a fost tare dor de tine în ultima vreme. Vreau să ies cu tine, vreau! Uite, sunt gata, pusă la fix...

— O, ce...

Fata se lipi de el, începu să-i netezească reverul, să-și strecoare degetul ei alb în butoniera lui, cu o chemare copilăroasă, dar foarte grăitoare.

— Mor de poftă să ne facem de cap. Să mergem la localul lui Percy, Joe, și să ne distrăm ca pe vremuri. Știi, Joe... Știi ce...

El clătină din cap cu grosolănie.

— Nu, răsună vocea lui morocănoasă. Sunt ocupat, sunt necăjit, sunt preocupat de tot felul de lucruri.

Trecu repede pe lângă ea, ieși trântind ușa și dispăru.

Jenny se rezemă de zidul coridorului, cu gura întredeschisă, cu ochii ținți la ușa dinspre stradă. Se rugase de el, se înjosise până acolo încât să-l roage. Stătuse înaintea lui ca o ușă deschisă, tânjind după el, și când colo, el îi trântise în obraz un refuz morocănos. O năpădi un val de umilință, în viața ei nu fusese vreodată atât de jignită, atât de umilită. Palidă de mânie, își mușcă sălbatic buzele... Stătu acolo o clipă, pur și simplu înnebunită de furie. Apoi își reveni, înălță capul cu un aer sfidător și se întoarse în odaia din fund, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Aruncându-și pălăria și mănușile pe divan, se apucă să-și facă o ceașcă cu ceai. Ada, care se legăna în balansoar, aplecă puțin revista din mână și o privi nemulțumită.

— Unde-ai fost? O întrebă laconic, cu multă răceală.

— La plimbare.

— Hm... Ia plimbare cu tânărul ăla, cu Fenwick, nu?

— Sigur, încuviință Jenny, cât se poate de calmă. Am fost la plimbare cu David Fenwick. Am petrecut împreună o după-amiază încântătoare, de-a dreptul minunată. Nici nu-ți închipui ce flori și ce păsări minunate am văzut. E un băiat foarte manierat, zău, e tare manierat.

Pieptul indolent al Adei se înălță ca o prevestire neagră.

— Va să zică e manierat, da?

— Da, fără doar și poate. Jenny se opri din gesturile măsurare cu care turna ceaiul, pentru ca să facă o plecăciune grațioasă. E băiatul cel mai bun și cel mai manierat pe care l-am cunoscut vreodată. Sunt pur și simplu încântată de el.

Cu un aer degajat, începu să fredoneze o melodie.

Ada nu se mai putu stăpâni.

— Mic să nu-mi căhțf în cap! Îi spuse ea tremurând de indignare.

Așa ceva nu suport. Și dă-mi voie să-ți spun, domnișoară, că după părerea mea ai o purtare scandaloasă. Nu-l tratezi de loc cum se cuvine pe Joe. De patru ani se ține după tine, te scoate în lume și așa mai departe, ca și cum ți-ar fi logodnic, și când colo, din clipa din care apare ăstălalt tânăr, tu îi întorci spatele lui Joe și începi să umbli haimana cu el. Nu-i frumos de loc cum te porți cu bietul băiat.

...Jenny făcu o pauză și-și sorbi ceaiul reținută, ca o adevărată doamnă.

— Eu n-am o părere bună despre Joe Gowlan, mamă. Pe Joe l-aș fi putut avea. Oricând, dacă ridicam doar un deget. Dar nu l-am ridicat. Cel puțin deocamdată.

— Va să zică așa, domnișoară! Joe nu e destul de bun pentru, tine acum... Nu e destul de șic, din moment ce a apărut pe tapet profesorul ăsta. Mare podoabă ești, așa să știi! Dă-mi voie să-ți spun, domnișoară, că nu așa m-am purtat eu cu taică-tu. Eu l-am tratat cum se cuvine, cum trebuie să te porți cu un bărbat, și să știi că dacă nu-l tratezi și tu tot așa pe Joe, ai să-l pierzi. Să-mi zici mie cuțu dacă n-o fi așa!

— E iaca, scârț! Replică Jenny zâmbindu-i compătimitor. Mare brânză dacă n-o să mai dau ochii cu Joe Gowlan!

La asta, doamna Sunley explodă pur și simplu:

— Păi să știi că chiar așa o să se întâmple. Joe nu e în apele lui.

Chiar adineauri a fost pe la mine și mi-a vorbit. Avea lacrimi în ochi, bietul băiat, când îmi vorbea despre tine. Nu știe ce să se mai facă. Și are necazuri pe cap, are necazuri la fabrică. Te-ai purtat ca o nerușinată cu ci. Dar ascultă-mă ce-ți spun: nici im bărbat nu suportă multă vreme asemenea lucruri. Așa că bagă bine de seamă ce faci.

Ești o fată rea, n-ai pic de inimă. Mult nu lipsește să-i spun și lui taică-tu cit îți poate pielea.

Rostind această ultimă amenințare, Ada pecetlui conversația cu o smucitură prin care ridică iar revista la ochi. Își ținuse predica, își făcuse datoria, așa că Jenny n-avea decât s-o asculte sau să n-o asculte.

Terminându-și ceașca de ceai, Jenny continuă încă să zâmbească superior. Cu aceeași condescendență, ba chiar cu mai multă superioritate, își luă pălăria și mănușile, plecă majestuoasă din odaie și urcă sus.

Dar în camera ei se întâmplă ceva neplăcut cu zâmbetul lui Jenny. Stătea în picioare, pe linoleumul rece și uzat, ca un copil răsfățat, părăsit și necăjit. Lăsă din mână pălăria și mănușile. Apoi, într-un hohot de plâns se trânti pe pat. Stătu întinsă cu fața-n jos de parcă ar fi îmbrățișat patul. Fusta, care i se ridicase mai sus de genunchi, lăsa să se vadă puțin din pielea albă și dulce de deasupra ciorapului negru. Era în culmea disperării. Plângea cu sughituri, de parcă i se frângea inima.

Joe, pășind țănoș cu pași rari, prin piața Big Market, ca să se întâlnească cu Dick Jobey, pentru niște treburi secrete și foarte importante, își spunea încântat în sinea lui: „Merge strună, băiete!

Să fiu al dracului dacă nu merge strună!”

CAPITOLUL XV.

Zece zile mai târziu, cu mult înainte de amiază, Joe se prezentă la birourile turnătoriei și ceru să fie primit de domnul Stanley.

— Ce e, Joe? Îl întreabă Stanley Millington, ridicând ochii din hârtii.

Pe biroul așezat în mijlocul odăii demodate, cu ferestre înalte, zăceau vraiste hârtii, cărți, planuri și proiecte; pe pereții de culoarea castanei se aflau fotografii: grupuri de funcționari, conducători ai întreprinderii, aspecte din excursiile clubului cultural și șarje de fontă care atârnav, primejdios parcă, de brațele macaralelor.

Joe vorbi foarte respectuos:

— S-a încheiat săptămâna de preaviz, domnule Millington.

N-am vrut să plec fără să-mi iau rămas bun de la dumneavoastră.

Domnul „Stanley al nostru” se rezemă de speteaza scaunului.

— Doamne ferește, omule! Nu cumva vrei să ne părăsești? Vai, dar ce rău îmi pare! Erai una dintre stelele atelierului... Și ale clubului cultural. Dar ce necazuri ai? Dacă e ceva în neregulă, n-aș putea cumva să te-ajut eu?

Joe clătină din cap, melancolic, cu o resemnare bărbătească.

— Nu, domnule Stanley, e o chestiune personală. Sunt necazuri care nu țin de atelier. Mie îmi place foarte mult munca din atelier.

E vorba de... E doar o neînțelegere cu logodnica.

— Doamne ferește, Joe! Se înflăcăără domnul Stanley. Nu cumva vrei să spui că? Domnul „Stanley al nostru” își aminti de Jenny; domnul „Stanley al nostru” se căsătorise de curând cu Laura; domnul „Stanley al nostru” venea, ca să spunem așa, direct din patul nupțial, și dispoziția sa era foarte favorabilă, mai ales din punct de vedere afectiv. Nu cumva vrei să spui că ți-a dat cu piciorul?

Joe încuviință din cap, fără să scoată o vorbă.

— Trebuie să plec, spuse el într-un târziu. Nu mai pot rămâne aici. Trebuie să plec cât mai curând.

Millington îi evită privirea. „Ce ghinion pe băiatul ăsta! Vai, ce ghinion îngrozitor! Și totuși, băiatul se ține tare, nu glumă... Un adevărat bărbat!” Ca să-i mai dea puțin răgaz lui Joe, Millington își scoase tacticos pipa și, foarte diplomatic, începu s-o umple încetisor cu tutun din borcânelul de pe birou, care purta emblema colegiului St. Bede; după ce-și potrive cravata în care se îmbinau culorile colegiului St. Bede, îi spuse:

— Înv pare tare rău, Joe.

Din cavalerism și respect pentru femei, se abținu să spună mai mult; aceleași sentimente îl împiedicau s-o condamne pe Jenny.

Totuși, continuă:

— Îmi pare cu atât mai rău cu cât trebuie să te pierd, Joe. De fapt, de multă vreme mă urmărea gândul să fac ceva pentru tine. Nu te-am slăbit nici o clipă din ochi. Voiam să-ți deschid drumul în viață, să te ridic nițel.

„Atunci, fir-ar al naibii, cine te-a oprit s-o faci” îl blestemă Joe în gând. În schimb, cu voce tare, îi răspunse zâmbind cu recunoștință:

— Foarte drăguț din partea dumneavoastră, domnule Stanley!

— Da! Reluă domnul Millington, pângărind gânditor din lulea, îmi place felul dumitale de-a fi, Joe. Ești tipul de om cu care îmi place să lucrez – deschis și corect, în zilele noastre învățătura nu mai contează cine știe ce. Contează omul în sine. Și eu voiam să-ți acord o șansă în viață, spuse domnul Millington, și apoi făcu o pauză lungă.

Cu toate acestea, n-am să încerc să te abat de pe calea ce ți-ai ales-o acum. N-are nici un rost să-i oferi unui om pietre, când el are nevoie de pâine. Probabil că dacă m-aș afla în situația dumitale aș face exact același lucru. Pleacă și încearcă să uiți. Domnul Millington făcu iar o pauză, cu pipa în mână, dându-și seama cu inima plină de bucurie în ce situație fericită se află cu Laura lui, ce deosebire față de situația bietului Joe. Dar să nu uiți ce ți-am spus Joe. Să știi că n-am glumit câtuși de puțin. Dacă, și când vei dori să te întorci la noi, aici te va aștepta întotdeauna o slujbă, o slujbă bună. Înțelegi ce vreau să spun?

— Da, domnule Stanley, izbuti Joe să răspundă cu același aer bărbătesc.

*

Domnul Millington se ridică, își scoase pipa din gură și-i întinse mina, indemnându-l pe Joe să întâmpine cu fruntea sus noua întorsătură a destinului.

— La revedere, Joe, sint convins că ne vom mai întâlni.

Își strânseseră mâinile. Joe se răsuci pe călcâie și ieși. O porni cu pași iuți pe strada Platt, se urcă într-un tramvai, rugându-se în sinea lui de vatman să conducă mai repede. Apoi se grăbi pe Scottswood Road în jos, intră liniștit în casa cu nr. 117A, se strecură ușurel în camera lui de la etaj și-și făcu bagajele. Strânse toate lucrurile. Când ajunse la fotografia împrăștiată pe care i-o dăduse Jenny, o privi câteva clipe, schițând un zâmbet, apoi scoase fotografia și luă rama cu el.

Orișicât, era o ramă bună, de argint.

Coborî scările ținând în mână lui voinică burduful încărcat, trânti bagajul în mijlocul holului și intră în odaia din fund. Ada se afla ca de obicei în balansoar, acordându-și ceea ce numea ea „răgazul dinainte de prânz”. Cărnurile i se revărsau neglijent.

— Ramâneți cu bine, doamnă Sunley!

— Cum? Exclamă Ada, mai-mai să sară în picioare.

— M-au concediat, o anunță Joe lapidar. Mi-am pierdut slujba, Jenny mi-a dat răvaș de drum, așa că nu mai pot rămâne aici. Plec.

— Dar cum se poate, Joe... Izbucni Ada, rămasă fără suflare.

Glumești?

— Cătuși de puțin.

De data asta, Joe nu se mai arătă trist; ar fi fost primejdios s-o facă, pentru că, cine știe, s-ar fi putut să atragă din partea Adei proteste și insistențe să rărnâne. Se arătă ferm, hotărât, stăpânit. Pleca de acolo ca un bărbat care a fost jignit și a luat o hotărâre de nezdruccinat. Ca atare, mintea atât de impresionabilă a Adei îi acceptă spusele.

— Știam eu, se lamenta ea. Știam eu că așa o să se întâmple din cauza purtării lui Jenny. L-am și spus-o. I-am spus eu că n-ai să suporti. S-a purtat îngrozitor cu tine.

— Mai mult decât îngrozitor, îi întări Joe vorbele, rigid.

— Vai, și când mă gândesc că după toate ți-ai mai pierdut și slujba! Vai, Joe, nici nu știi cit regret! E o porcărie. Ce Dumnezeu ai să faci acum?

— Am să-mi găsesc o altă slujbă, îi spuse Joe ferm. Dar n-o să fie așa de aproape de Tynecastle.

— Bine, Joe, dar... N-ai vrea să...

— Nu! Strigă deodată Joe. Nu vreau. Nu vreau să fac nimic. Am suferit destul. Am fost lovit mișelește, și tocmai de cel mai bun prieten al meu. Nu vreau să mai înghit asemenea lovituri.

Bineînțeles David constituia pentru Joe un adevărat atu. Dacă n-ar fi fost David, Joe nu s-ar fi retras complet din afacere, așa cum făcea acum. Ar fi fost

imposibil, cu totul și cu totul imposibil. Ce-ar fi însemnat? Să fie urmărit, spionat la fiecare pas să i se pună tot felul de întrebări. Chiar în timp ce vorbea, lui Joe îi trecu prin minte acest gând; și de aceea simți crescându-i inima de bucurie și mândrie pentru propria sa inteligență. Tare mai era deștept! Un adevărat artist! Și ce mai încântare să stai așa și să le arunci oamenilor ăstora praf în ochi, râzând pe sub mustață de toți la un loc și de fiecare în parte!

— Dar, doamnă Sunley, vă rog să mă credeți că nu port nici un fel de pică nimănui, declară el în încheiere. Chiar vă rog să-i spuneți lui Jenny că o iert. Și spuneți-le și celorlalți rămas bun din partea mea. Eu n-am puterea să dau ochii cu ei. Sunt mult prea tulburat.

Ada nu voia să-l lase să plece. La drept vorbind, ea era cea care părea tulburată. Dar ce putea face în fața acestui om lovit și jignit?

Joe plecă din casa lor tot așa cum intrase: conform celor mai bune tradiții și cu reputația absolut nepătată.

Jenny se întoarse târziu în seara aceea. Era tocmai sezonul soldurilor de vară la magazinul Slattery, și fiind într-o vineri, ultima zi plină pentru vânzări din săptămâna aceea oribilă, magazinul nu se închise decât pe la opt seara. Jenny se întoarse acasă pe la opt și un sfert.

Ada era singură în tot apartamentul; cu o energie de-a dreptul remarcabilă pentru o ființă ca ea, aranjase anume lucrurile în felul ăsta, trimitându-le pe Clarry și pe Phyllis la plimbare, iar pe Alf și Sally la music-hall-iEmpire, la primul spectacol.

— Vreau să-ți vorbesc, Jenny.

În glasul mamei ei se simțea o vibrație cu totul neobișnuită, dar Jenny era prea plictisită ca să-și bată capul cu asemenea lucruri. Era frântă de oboseală și prost dispusă. Avusese o zi înfiorătoare.

— Of, și magazinul ăsta! Declară ea ostenită, trântindu-se pe un scaun. M-am săturat de el până-n gât. Zece ceasuri am stat azi în picioare! Mi s-au încins tălpile și mi s-au umflat. Dacă mai continui așa, n-o să treacă mult și o să mă trezesc cu varice. Am crezut că o să fie o muncă lux a-ntia. Aiurea! E mai rău ca oricând; nici nu-ți închipui din ce mitocance se compune acum clientela noastră.

— Joe a plecat, declară doamna Sunley cu multă acreală.

— A plecat? Repetă Jenny, nedumerită.

— A plecat azi-dimineață! A plecat pentru totdeauna.

Jenny înțelese. Fața ei palidă se făcu albă ca hârtia. Încetă să-și mai mângâie picioarele umflate și se ridică în capul oaselor. Ochii ei cenușii priviră drept înainte, nu la maică-sa, ci în gol. Păru speriată.

Apoi își reveni.

— Dă-mi te rog ceaiul, mamă, spuse ea pe un ton ciudat. Nu-mi mai spune nici un cuvânt. Dă-mi ceaiul și ține-ți gura.

Ada trase mult aer în piept, și toate reproșurile cicălitoare pe care voise să i le adreseze îi pieriră de pe buze. O cunoștea destul de bine pe Jenny a ei, nu chiar foarte bine, dar în orice caz îndeajuns de bine ca să știe că în

momentul ăsta trebuia să asculte de ea. Așadar, „își ținu gura” și-i dădu lui Jenny ceaiul.

De fapt era mai curând o cină, pentru că maică-sa îi păstrase la cuptor niște budincă cu brânză de vaci. Jenny mesteca încet. Stătea tot așa de țeapănă pe scaun, privind tot așa de fix, drept înaintea ei.

Se gândea.

Când termină, se întoarse către maică-sa.

— Acuma, ascultă, mămico, spuse ea, ascultă-mă cu atenție.

Știu că ești gata să mă iei în primire. Știu dinainte fiecare vorbă care-ți stă pe limbă, gata pregătită: că m-am purtat mizerabil cu Joe, și așa mai departe. Crede-mă că știu perfect. Știu tot ce vrei să spui.

Așa că mai bine nu-mi spune nimic, și atunci n-o să ai nimic de regretat, înțelegi? Acuma mă duc la culcare.

O lăsă pe maică-sa mută de uimire și sui cu pași obosiți scările.

Era neînchipuit de obosită. Măcar dacă ar fi avut un pahar de Porto sau chiar două pahare de Porto, ca să mai prindă nițică inimă. Simți deodată că ar fi fost în stare să dea orice pe un pahar de Porto, aducător de veselie. Sus în odaia ei, se dezbracă, aruneându-și lucrurile pe un scaun, pe jos, oriunde se nimerea. Se vârî în pat. Slavă, Domnului cel puțin că soră-sa Clarry, cu care dormea în aceeași cameră, nu era acolo, ca s-o bată la cap!

În întunericul răcoros al odăii stătu întinsă pe spate, tot gândindu-se... Gândindu-se mereu. De data asta nu făcu o criză de isterie, nu vărsă șiroaie de lacrimi, nu bătu nebunește cu pumnii în perne. Era cât se poate de calmă; dar cu tot calmul ei, era speriată.

Privi lucrurile drept în față: Joe îi dăduse cu piciorul. Era o lovitură îngrozitoare. O lovitură care putea să-i nimicească mândria, să i-o ucidă. O lovitură pe care o primise în momentul psihologic cel mai prost cu putință. Era sătulă de slujba de la magazin, era sătulă de orele prelungi de stat în picioare, de încercat pălării, de întins și potrivit fetrul cu foarfecă, era sătulă de politețea și aerul mios cu care trebuia să se poarte față de clientele cele mai ordinare. Chiar astăzi i se desfășuraseră în amintire, înfruntând-o, cei șase ani petrecuți la magazinul de mode; își spusese, foarte hotărâtă, că trebuie să scape de acolo. Era sătulă și de casa în care locuia, sătulă de încăperile înghesuite, îmbâcsite, sordide. Voia să aibă și ea căminul ei propriu, lucrurile ei; voia să cunoască oameni bine, să dea mici petreceri, să aibă o adevărată „societate”. Și dacă nu va putea să-și împlinească niciodată dorința? Dacă se va vedea cumva silită să-și împartă întreaga viață între magazinul Slattery și casa din Scottswood Road? Asta era pricina cea mai de seamă a spaimei care o cuprinsese deodată pe Jenny. Prin plecarea lui Joe pierduse un prilej de evadare. Avea oare să-l piardă și pe celălalt?

Înainte de a adormi, depănă un fuior de gânduri rezonabile, reci, aspre. Totuși, a doua zi se trezi mult înviorată. Sâmbătă lucră numai dimineață, și când se întoarse acasă, la ora unu, luă repede prânzul și se grăbi să urce în camera ei să se schimbe. Pierdu o mulțime de vreme dichisindu-se: își alese

rochia cea mai elegantă, gris-perle, cu găтели de un roz pal, își făcu un nou fel de pieptănătură și avu grijă să-și pună multă cremă Vinolia pe obraji, netezindu-i bine de tot. Rezultatul i se păru mulțumitor. Coborî în salonaș ca să-l aștepte pe David.

Băiatul trebuia să vină pe la două și jumătate, dar se înființa cu vreo zece minute mai devreme, arzând de nerăbdare s-o revadă.

Dintr-o ochire, Jenny își recapătă încrederea și liniștea: își dădu seama că David era topit după ea. Îi deschise ușa, și băiatul rămase locului pe coridor, sorbind-o din ochii înfocați.» v

— Jenny, șopti el, ești prea frumoasă ca să fii reală.

Mergând înaintea lui către salonaș, fata râse încântată: trebuia să recunoască faptul că David avea un fel de a exprima lucrurile care depășea cu mult capacitatea lui Joe. În schimb îi adusese cel mai stupid cadou cu putință: nu bomboane, sau șocolată, sau măcar parfum; nimic util, ci un simplu buchet de micsandre, ba nici măcar un buchet, mai mult un mănunchi de ierburi care riu putea costa mai mult de doi penny la orice tarabă din piață. Dar, mă rog, să trecem peste asta acum. Jenny zâmbi.

— Tare-mi pare bine că te văd! Zău, David. Și ce flori frumoase!

— Nu-i cine știe ce de capul lor, dar sunt gingașe, ca și tine.

Petalele lor sunt învăluite într-un fel de ceață ușoară... Frumoasă ca cea din ochii tăi.

Jenny nu știa ce să-i răspundă: genul ăsta de conversație o punea în mare încurcătură; bănuia că toate se trag din lecturile făcute de băiat în ultimii trei ani – „poezii și alte chestii dintr-astea”.

În mod normal, ar fi ieșit repede din odaie cu buchetul, făcând observația conformă cu manierele unei doamne de societate: „îmi place la nebunie să aranjez florile”.

Dar în după-amiaza aceea nu voia să se îndepărteze de lângă David. Dorea să stea cit mai aproape de el. Ținând încă florile în mână, se lăsă cu un aer afectat pe canapea. David se așeză lângă ea, râzând de atitudinea lor severă și ultradecentă.

— Dacă ne-ar vedea cineva ar zice că stăm ca la fotograf.

— Poftim? Întrebă Jenny, privindu-l distrată, ceea ce-l făcu pe David să izbucnească pur și simplu în râs.

— Știi, Jenny, începu el, eu n-am cunoscut niciodată o făptură mai... Mai inocentă decât tine. Ca Francesca... „Aducea înrouratele flori ale mănăstirii...” Așa a scris unul Stephen Phillips *

Fata stătea cu ochii plecați. Rochia ei cenușie, fața palidă cu trăsăturile fine, mâinile liniștite, care țineau strâns florile, îi dădeau într-adevăr un surprinzător aer de călugăriță. Rămase la fel de tăcută după vorbele lui, întrebându-se ce-o fi vrut să spună. Inocentă? Nu cumva... Nu cumva o lua peste picior? Nu, fără doar și poate că așa ceva nu era cu putință; o iubea prea mult pentru asta. În cele din urmă, Jenny i se adresă:

— Te rog foarte mult să nu-ți râzi de mine. În ultimele zile nu m-am simțit bine.

<notă>

* Stephen Phillips (1868-1915), poet și dramaturg englez; citatul de față se referă la drama sa Paolo și Francesca, inspirată de episodul respectiv din Divina Comedie.

</ notă>

— Vai, Jenny, dar ce s-a întâmplat? Se îngrijoră imediat David.

Fata oftă și începu să ciupească tulpina unei flori.

— S-au năpustit toți de aici asupra mea, toți... Am avut necazuri cu Joe... A plecat.

— Joe a plecat?

Jenny încuviință din cap.

— Dar de ce? De ce, zău așa?

Fata nu răspunse imediat, apoi vorbi, ciugulind patetic florile:

— Era gelos... N-a vrut să mai rămână pentru că... În sfârșit, de vreme ce trebuie să-ți spun, pentru că-mi plac mai mult decât îmi plăcea el.

— Bine, Jenny, dar... Protestă el încurcat. Joe spunea... Vrei să spui că...? Adică, vrei să spui că de fapt Joe ținea la tine?

— Să nu mai vorbim de asta, răspunse ea, străbătută de un fior.

Nu-mi place să vorbesc despre chestia asta. Toți s-au năpustit asupra mea din pricina lui. Mă țin de rău, pentru că nu-l puteam înghiți pe Joe... Deodată, Jenny îl privi drept în ochi: Da ce să fac, David, pot să-mi cajc pe inimă?

Prinzând implicația subtilă a cuvintelor ei, inima lui bătu mai tare, crescând deodată, în plin elan. Va să zică fata îl prefera pe el. Îi spusese pentru prima dată pe numele cel mic. Uitându-se prelung în ochii ei, ca în seara când o văzuse pentru prima oară, se pierdu de tot cu firea, nemaștiind altceva decât că o iubește, că o dorește din tot sufletul. Nu mai rămăsese nimeni pe lume decât Jenny. Niciodată n-avea să mai fie altcineva decât Jenny pe lume. Era o încântare să-i auzi până și numele: Jenny; era un cânt de ciocârlie, un boboc care se deschide, frumusețe și dulceață, armonie și parfum, toate îmbinate într-un singur cuvânt. O dorea cu toată ardoarea sufletului său tânăr și însetat. Se aplecă asupra ei, și fata nu se feri.

— Jenny, șopti el, și glasul nu era mai puternic decât bătăile inimii, vrei să spui că ții la mine?

— Da, David.

— Jenny, șopti el, am știut de la început că așa o să se întâmple.

Mă iubești, Jenny?

Fata încuviință, cu o tresărire nervoasă.

David o cuprinse în brațe. Sărutul acela a fost clipa cea mai vrăjită din tot cât trăise el până atunci. O sărută abia atingând-o cu buzele, aproape cu respect. Stângăcia duioasă a acelei îmbrățișări avea o inocență tragică, și trăda pe de-a-ntregul lipsa lui de experiență... A fost cea mai ciudată sărutare pe care

a primit-o vreodată Jenny. Ceva inefabil și straniu în acea sărutare i-a adus o lacrimă tremurătoare în ochi, și când i s-a prelins pe obraz, a apărut o alta, și apoi o alta.

— Jenny, tu plângi! Nu mă iubești? O dragostea mea, dar spune-mi, ce te supără?

— Te iubesc, David, șopti ea. Nu te am decât pe tine. Vreau să mă iubești mereu. Vreau să mă scoți de aici. Nu pot să sufăr casa asta. Nu pot s-o sufăr. S-au purtat îngrozitor cu mine. Și sânf sătulă și de slujba de la modistă. N-o mai suport nici o clipă. Vreau să fiu cu tine. Chiar acum. Vreau să ne căsătorim, să fim fericiți și... Și toate celelalte, David.

Emoția din glasul ei îl aruncă pe David spre culmi de extaz.

— Am să te scot de aici, Jenny! Te scot de îndată ce izbutesc, îndată ce-mi iau licența și capăt o slujbă.

Fata izbucni în lacrimi.

— Vai, Davey, dar asta înseamnă încă un an de zile? Și tu o să fii la Durham, la universitate, departe de mine. Ai să mă uiți. N-aș putea să aștept atâta! M-am săturat să mai stau aici, crede-mă.

Acuma ți-ar fi greu să-ți găsești o slujbă?

Jenny plângea cu lacrimi amare, fără să știe nici ea de ce. Pe David îl îndurera vederea acestei făpturi dragi cu lacrimile în ochi.

Vedea cât e de surescitată, cu nervii încordați la maximum; fiecare suspin al fetei era ca o săgeată înfiptă drept în inima lui.

Căută s-o liniștească, mângâindu-i fruntea, așa cum stătea cu capul pe umărul lui.

— N-o să dureze chiar atât de mult. Nu-ți face nici un fel de gânduri. Da, cred că aș putea să obțin o slujbă acum, dacă ar fi la o adică. Știi, am calificarea necesară pentru a preda într-o școală. Am luat certificatul de studii literare, ăsta se poate obține în doi ani la colegiul Baddeley. Dar nu faci mare lucru cu el, nu se compară cu licența în litere, însă, sigur, la nevoie aș putea să capăt, pe baza lui, o slujbă.

— Serios David, ai putea? Șiroaiele de lacrimi din ochii ei îl implorau. Atunci, te rog încearcă, David, te rog! Dar cum ai să faci?

— Nu-i greu. Mângâindu-i în continuare fruntea, căută s-o liniștească. Numai nebunia dragostei lui îi făcu să vorbească mai departe: Am să scriu eventual unui om din orașul meu. Se numește Barras și are trecere. El ar putea să-mi găsească un post în ținut. Dar știi...

— Știu, David, spuse ea înghițindu-și lacrimile. Știu precis ce vrei să spui. Că trebuie să-ți iei licența în litere. Dar de ce să nu ți-o iei după aceea? Vai, gândește-te, David, ce frumos ar fi să ne aflăm împreună, undeva într-o căsuță drăguță, a noastră. Tu să lucrezi seara, cu toate cărțile tale serioase și mari cât toate zilele, pe masă, iar eu să stau lângă tine. N-o să-ți vină chiar așa de greu să predai la școală ziua; și pe urmă, seara poți să studiezi pe rupte. Vai, David, ar fi minunat. Minunat!

Tabloul pe care-l înfățișa Jenny cu atâta romantism îl făcu să zâmbesc. Ască tandru. O privi cu un aer protector.

— Dar știi, Jenny, trebuie să fim oameni practici...

Fata zâmbi printre lacrimi.

— David, David... Te rog, nu mai scoate o vorbă. Sunt așa de fericită că nu vreau să-mi știrbești bucuria! Jenny sări în sus râzând.

Acuma ascultă-mă! Hai să facem o plimbare frumoasă. Să ne ducem la Esmond Dene. E așa de frumos acolo! Mie îmi place grozav.

Copacii, și mai ales moara aia veche și frumoasă. Și o să discutăm totul pe-ndelete. Toate amănuntele. La urma urmei, n-are ce să-ți strice dacă-i scrii pur și simplu acestui domn, domnului Barras.

Fata se întrerupse, fascinându-l cu ochii ei frumoși, învăluitoari și lichizi din pricina lacrimilor acum stăpânite. Îl sărută repede, și apoi fugi să se pregătească de plecare.

David rămase zâmbind; era în al nouălea cer, pierdut de fericire, poate și nițel uluit. Dar nimic nu mai conta pe lângă faptul că-l iubea Jenny. Îl iubea! Și el o iubea. Se simți înfiorat de tandrețe, de speranța nețârmurită în viitor. Jenny avea să-l aștepte... El, David, n-avea decât douăzeci și doi de ani. Trebuia neapărat să-și ia licența în litere, lucru pe care și Jenny avea să-l înțeleagă mai târziu.

În timp ce stătea acolo, așteptând-o pe Jenny, ușa se deschise de perete, și în cameră intra Sally. Cind dădu cu ochii de el, se opri și rămase locului.

— Nu știam că ești aici, spuse ea încruntându-se. Venisem doar să iau niște note de pe pian.

Încruntarea fetei era ca un nor ivit pe cerul senin al fericirii lui David. Sally se purta întotdeauna foarte ciudat cu el; bniscă, ironică și intenționat dezagreabilă. Părea că-i poartă pică, că un anume instinct o îndemna să-l atingă la coarda simțitoare. Acum, că era atât de fericit și, mai ales că avea să se însoare cu sora ei, David simți deodată că dorește să fie în relații de prietenie cu Sally. Sub impulsul momentului, o întrebă:

— De ce te uiți în felul ăsta la mine, Sally? Pentru că-ți sunt antipatic?

Fata îl înfruntă cu fermitate: purta un taior vechi de dril albastru, rămășiță de anul trecut, când mergea încă la școală; era mai nepieptănată ca oricând.

— Nu-mi ești antipatic, îi spuse ea, părăsindu-și de data aceasta obișnuita cochetărie precoce.

Dindu-și seama că Sally nu-l minte, David îi zâmbi.

— Dar ești... Ești totdeauna așa de acră cu mine...

Sally îi răspunse cu o gravitate neobișnuită:

— Lasă, că știi dumneata unde să găsești dulceață când îți trebuie.

Apoi, lăsându-și brusc ochii în jos făcu o piruetă și ieși din odaie.

Nici nu apucă bine Sally să iasă pe ușă, că se întoarse Jenny, plutind vaporeasă:

— Ce ți-a spus afurisita aia mică? Și, fără să aștepte răspunsul lui, cu un aer de stăpână, îl luă de braț, strângându-l ușurel. Haide, dragul meu. Mor de nerăbdare să purtăm iar discuțiile noastre așa de plăcute.

Strălucea acum. Da, Jenny strălucea ca săgetarea unei păsări în zbor. Și de ce nu, la urma urmei? Nu existau oare toate motivele să fie încântată? Doar avea un logodnic – nu un simplu „prieten”, ci un logodnic adevărat, un viitor profesor. Vai! Ce minune să ai de logodnic un viitor profesor! Avea să scape în curând de la Slattery, și pe deasupra și din Scottswood Road. O să le arate ea acum, și o să-i arate și lui Joe; o să facă nuntă la biserică, să crape toți de ciudă; și pe deasupra, o s-o anunțe și în ziar. Întotdeauna visase ea să facă nunta la biserică și se gândea ce-o să poarte – o rochie simplă, însă drăguță... Da, da, drăguță, drăguță de tot.

Când se întoarse de la plimbare, David îi scrise lui Barras „doar așa, ca să-i facă plăcere lui Jenny”. Peste o săptămână primi răspunsul, prin care i se oferea un post de profesor suplitor la școala comunală din Bethel Street, în orașul Sleescale. Îi arătă scrisoarea lui Jenny, sfâșiat între rațiune și mirajul dragostei, gândindu-se când la părinții lui, când la carieră și întrebându-se ce o să spună fata. Jenny își încolăci brațele în jurul gâtului lui.

— Vai, David, scumpul meu! Oftă ea. E minunat. Nici nu găsesc cuvinte să spun ce minunat e. Acum nu-ți pare și ție bine că te-am pus să-i scrii? Spune și tu dacă nu e de-a dreptul minunați.

Lipit de ea, cu ochii închiși, cu buzele strivite de buzele ei, îmbrățișați atât de strâns, simți în amețeala valului care-i zvâcnea în trup că fata avea dreptate; era într-adevăr minunat.

Capitolul xvi în dimineața aceea, chiar înainte de a fi primit taică-su telegrama, Arthur se simțise cuprins de o încântare cu totul deosebită.

Și asta de când se trezise – din clipa în care deschisese pleoapele și dăduse cu ochii de pătratul de cer albastru din fața ferestrei, care-i spunea că viața e prețioasă, că e plină de soare, de vigoare și de speranță. Firește, nu întotdeauna se trezea în felul acesta, în unele dimineți nu era nici o rază de soare, nu-l aștepta nimic decât o apăsare, un fel de posomorala încremenită și conștiința sfîșietoare a propriilor sale cusururi...

De ce era oare așa de încântat? Lucrul ăsta rămânea la fel de inexplicabil ca și stările lui de tristețe cumplită. Poate era o presimțire a telegramei din cursul dimineții, sau a faptului că avea s-o vadă după amiază pe Hetty. Mai probabil însă, era vorba de recunoașterea bucuroasă a îmbunătățirii propriei lui situații, pentru că, stând în pat cu mâinile unite sub cap, cu trupul lui de băiat de optsprezece ani relaxat alene, primul gând adevărat a fost: „N-am mâncat căpșunile”!

Bineînțeles căpșunile nu reprezentau mare lucru în sine, deși lui îi plăceau atât de mult; erau doar un simbol, un semn care întruchipa propria-i forță. Aproape zâmbind, recapitula situația.

Cina din seara trecută: mătușa Caroline, care stătea ca de obicei, cu capul înclinat într-o parte, torcând ca o pisică și împărțind castronașele

apetisante cu căpșuni din grădina lor – un lux de altfel foarte rar pe masa atât de austeră a lui Barras. Și frișca, pe deasupra – aa, era cât pe-aci să uite de cănită de argint cu frișca gălbuie – nimic nu-i plăcea mai mult lui Arthur decât căpșuni cu frișca.

— Ei, Arthur, o auzi ei pe mătușa Caroline, pregătindu-se să-i ofere o porție mai generoasă.

Dar el replică repede:

— Nu, mulțumesc, mătușă Carrie. Astă-seară nu iau căpșuni.

— Păi bine, Arthur, dar...

Surprinderea, chiar consternarea răzbeau clar din tonul mătușii Carrie; privirea detașată a lui taică-su se opri o clipă asupra lui.

Apoi o auzi iar pe mătușa Carrie:

— Dar ce-i cu tine, Arthur dragule, nu te simți bine?

Și apoi el, râzând:

— Ba dimpotrivă, mătușă Carrie, mă simt admirabil; numai că îstă-seară nu am chef de căpșuni.

Și apoi stătuse și se uitase la ei cum își mănâcă porțiile de căpșuni cu frișca; iar lui îi lăsa gura apă.

Așa trebuiau realizate lucrurile: poate era un fleac în fond, dar la carte seria că aveau să urmeze alte lucruri, mai importante. Da, fără doar și poate, în dimineața aceea era mulțumit.

— Ce n-aș da să văd că Arthur are mai multă personalitate!

Această observație plină de nemulțumire a maică-si, prinsă din zbor pe când trecea prin fața camerei ei, rămăsese luni de zile în centrul atenției lui și îi hăituisese mintea, dar acum dispărea undeva departe, întrucât își primise riposta prin comportarea sa în problema căpșunilor!

Sări jos din pat – de fapt nu era de loc bine să lăncezească visător în pat – își făcu foarte viguros gimnastica în fața ferestrei deschise, se repezi la baie și se vâri sub un duș rece, dar știi, rece de tot, fără să dea drumul măcar la o picătură de apă fierbinte ca să mai tempereze contactul glacial. Se întoarse în camera lui, roșu ca para focului, și își îmbracă hainele de lucru, cu ochii ațintiți cu religiozitate asupra devizei pe care și-o atârnase pe peretele din fața patului.

Era scrisă cu cerneală, cu litere groase, pe o pancartă: „Vreau!”

Dedesubt era altă lozincă: „Privește pe toată lumea drept în ochi!”

Arthur își înnodă șireturile de la ghetе, ghetetele lui greoaie întrucât avea de gând să se ducă astăzi în mină; acum era gata. Se îndreptă spre un sertar, îl deschise și scoase o cărticică roșie:

Vindecarea timidității. Făcea parte dintr-o serie de cărți asemănătoare din colecția „Voință și metodă”. Se așeză cu multă seriozitate pe marginea patului și începu să citească. Citea întotdeauna un capitol înainte de micul dejun pentru că stătea scris chiar în această carte că mintea e mai receptivă în acel moment. Și prefera să citească în dormitorul lui, pentru că era mai izolat acolo: cărticelele acestea roșii erau o taină a lui, păstrată cu sfințenie.

Dincolo de sfera concentrării lui, se auzeau mișcările din casă:

Pașii rari și vătuiți ai mătușii Carrie în camera maică-si; râsetele cristaline ale lui Grace, care se grăbea către odaia de baie, tropăitul morocănos al Hildei deasupra capului în timp ce fată se îmbrăca.

Taică-su se sculase cu un ceas mai devreme: deșteptarea de dimineață făcea parte din programul bine stabilit, tradițional, al lui Barras, un program ineluctabil, immanent și de nediscutat.

Arthur se opri o clipă din lectură: „Voința omului este capabilă să domine nu numai destinul unei singure persoane, ci destinele multora. Acea facultate intelectuală care, fie că te determină să efectuezi un anumit lucru, fie că îți interzice să-l efectuezi, acea facultate pe care o avem de a hotărî, de a alege unul din două drumuri de urmat poate afecta nu numai propriile noastre vieți ci și viețile multor altor oameni”.

Cât adevăr în aceste vorbe! Chiar dacă aceasta ar fi unica rațiune valabilă, și încă omul ar fi dator să-și cultive voința – nu atât pentru efectele asupra propriei sale persoane, cât pentru aceste vaste și îndepărtate repercusiuni asupra altora. Voia să fie puternic, să aibă stăpânire de sine, hotărâre, să-și dirijeze singur acțiunile, își cunoștea bine defectele, timiditatea și stângăcia înăscute, înclinația către retragere și închistare în sine ca într-o carapace, dar mai ales tendința incorigibilă către visare.

Ca toate firile blânde și sensibile, era mereu ispitit să evadeze din realitatea aspră a vieții prin porțița pe care i-o deschidea propria lui imaginație. Și cât de frumoase erau visurile astea ale lui! De câte ori nu se văzuse săvârșind cine știe ce acte extraordinare de eroism în mina Neptun... Alteori era vorba de salvarea unui copilăș de la înec sau de pe linia ferată în momentul trecerii expresului; se și vedea părăsind locul dramei, fără a-și dezvălui numele; și apoi își închipuia că autorul nobilei fapte eroice, adică el, avea să fie descoperit ulterior și purtat în triumf pe umerii unei gloate în delir... Alteori se vedea doborând cu un pumn o huidumă cât toate zilele care teroriza o biată femeie... Sau stătea impunător la tribună, vrăjind cu retorica lui un public imens... Sau altă dată, la un dineu, între oameni aleși, având drept parteneră pe Hetty Todd, o fascina atât pe ea, cât și întreaga societate prin ușurința lui de vorbire, prin verva lui scânteietoare... O, dar nu exista nici un fel de graniță pentru minunățiile acestor visuri, numai că el înțelesese pericolul pe care-l reprezentau, și de aceea le dăduse la o parte. Acum voia să fie puternic, de o forță impresionantă. Mergea pe nouăsprezece ani; mai avea un an până absolvea cursul de inginerie de mine. Viața... Oh, da! Viața începuse, și trebuia s-o trateze cu mult curaj. Cu mult curaj! Și cu hotărâre.

„Vreau!” își spuse Arthur cu fermitate închizând cartea și privind deviza de pe perete. Era plin de zel. Închise ochii, strânse pleoapele și-și repetă de câteva ori îndemnul în sinea lui, parcă și-ar fi săpat cuvântul în suflet cu fierul roșu. „Vreau, vreau, vreau...” Apoi coborî la micul dejun.

Taică-su, care prefera să-și ia gustarea cu o jumătate de oră înaintea celorlalți, era pe terminate; mai bea o ultimă ceașcă de cafea, dus pe gânduri,

cu ziarul pe genunchi. Când Arthur îi spuse bună dimineăta, îi răspunse printr-o simplă înclinare a capului, fără o vorbă, înclinarea aceea nu avea nimic peremptoriu, nimic din politețea glacială care uneori îl înțepa pe Arthur până în adâncul inimii, în dimineăta aceea înclinarea din cap respira mai degrabă un calm indulgent: Arthur o simți ca o mângâiere care îi întărea devotamentul, acceptându-i-l și recunoscându-i existența sa ca individ.

Băiatul zâmbi fericit și începu cu multă atenție să reteze coaja oului din păhăruț, îl încălzea senzația că taică-su nu-l scapă din ochi.

— Știi, Arthur, spuse deodată Barras de parcă atunci ar fi luat hotărârea de a-i vorbi, s-ar putea ca astăzi să avem vești interesante.

— Da?

— Avem perspectiva unui contract.

— Da?

Arthur ridică ochii roșind. Faptul că taică-su folosise pluralul, incluzându-l și pe el în acel „avem”, era pur și simplu minunat, însemna că îl identifica cu persoana lui înscriindu-l de pe acum ca tovarăș în proprietatea minei.

— Și chiar, aș putea să adaug, un contract de primă mină, cu P. W. & Comp.

— Bine, tată.

— Ești mulțumit? Îl întrebă ironic, dar amabil Barras.

— Sigur, tată.

Barras înclină iar din cap.

— Au nevoie de cărbunele nostru cocsificabil și eu, care începusem să cred că n-o să mai pornim niciodată la valorificarea filonului aceluia! Dacă acceptă prețul cerut de noi, atunci ne punem pe treabă chiar de săptămâna viitoare, începem lucrul acolo, exploatind sectorul Dig din Băltoacă.

— Și când ai să știi, tată?

— Chiar în cursul dimineții, răspunse Barras; și, ca și cum întrebarea atât de directă a lui Arthur l-ar fi făcut deodată să regrete renunțarea la rigiditatea lui de până acum, ridică ziarul în fața ochilor, și dindărătul lui îi spuse pe un ton autoritar: Te rog să fii gata la nouă fix. Nu vreau să stau să te aștept.

Arthur se întoarse cu multă sânguință la oul din păhăruț încântat de informația pe care o primise. Dar deodată îl tulbură un gând. Își aminti un lucru... Un lucru foarte neliniștitor: Băltoaca!

Ridică repede ochii către figura lui taică-su, ascunsă de paginile ziarului. Ar fi vrut să întrebe... Grozav ar fi vrut să-l întrebe ceva. Dar oare cum era mai bine? Să-l întrebe? Oare putea să-l întrebe, sau mai bine să nu-l întrebe? În timp ce șovăia astfel, intră mătușa Carrie cu Grace și Hilda. Mătușa avea obișnuitul ei aer binevoitor, pe care-l arbora în fiecare dimineăta, cu regularitate, tot așa de natural cum își punea și dantura.

— Maică-ta a petrecut o noapte foarte bună, îi declară ea radioasă lui Arthur.

Cu toate că informația era de fapt destinată lui Richard, Carrie era destul de înțeleaptă ca să știe să nu i se adreseze pe față; toate metodele mătușii Carrie erau indirecte, menite să-i apere propria ei liniște și liniștea generală.

Arthur îi trecu coșulețul cu pâine prăjită, fără să audă un singur cuvânt din ce spunea. Toate preocupările lui se concentraseră în jurul acelui gând care-l tulbura: Băltoaca! Nu mai era câtuși de puțin vesel, neliniștea, îngrijorarea își arătau colții. Nu-și luă băcii din farfurie, și strălucirea dimineții începu parcă să se mistuie în fața gândurilor lui mohorâte; de ce trebuia el să cunoască mereu această bruscă trecere de la încântarea care dă aripi inimii la apăsare și posomorâre?

Se uită peste masă la Grace, cu un fel de invidie. Urmărindu-i concentrarea veselă și lipsită de orice grijă cu care-și ungea o tartină cu dulceață, simți că o pizmuiește. Grace era mereu aceeași; la șaisprezece ani a %'ea aceeași drăgălășenie, aceeași inconștientă fericită, de care-și amintea atât de bine din zilele în care se jucau împreună și-i săreau în cârcă lui Boxer. Doar ieri o văzuse pe bulevard în sus cu Dan Teasdale, molfăind un măr mare și roșu cu un aer de tovărășie voioasă. Ea, care luna viitoare urma să plece la școala de perfecționare de la Harrogate, umbla ziua în amiaza mare prin oraș, mâncând mere, și cu cine? Cu Dan Teasdale, băiatul brutarului! Nu încăpea îndoială că el îi dăduse mărul, pentru că și Dan mușca dintr-unul la fel. Atâta mai lipsea, s-o fi văzut mătușa Carrie, că ar fi ieșit un scandal, să rămână de pomină!

În clipa aceea, Grace îi surprinse privirea ațintită stăruitor asupra ei. Înainte ca Arthur să-și poată întoarce ochii, Grace îi zâmbi, și buzele ei articulară un singur cuvânt, care rămase neauzit, în orice caz însă, buzele ei formaseră destul de clar un nume, suflându-i parcă peste masă. Arthur îl simți. Zimbindu-i veselă, Grace îi spusese: „Hetty!” ori de câte ori Grace îl surprindea cufundat în propriile sale gânduri, deducea că visează la Hetty Todd.

El clătină din cap, fără multă convingere, lucru care păru s-o amuze nespus pe soră-sa. Ochii fetei sclipiră jucăuși, de parcă abia mai putea să-și stăpânească hohotul de râs care-i umplea pieptul. Și cum avea gura plină de pâine prăjită cu dulceață, rezultatul a fost dezastruos. Deodată, Grace a pufnit, a tușit, s-a înecat și s-a înroșit ca para focului.

— O, Doamne! Își trase ea sufletul într-un târziu. Am înghițit strâmb!
Hilda se încruntă la ea.

— Bea repede puțină cafea. Și nu mai fi așa gaiță.

Supusă, Grace își bău cafeaua. Hilda o supraveghea; stătea dreaptă, țeapănă, severă, cu fruntea încruntată asprindu-i fața oacheșă.

— Tare mă tem, spuse ea cu un aer care nu admitea contrazicere, că n-ai să-nveți niciodată să te porți cum se cuvine!

Observația asta echivala cu o bătaie cu linia peste djegete. Cel puțin așa ar fi simțit-o Arthur, dacă i-ar fi fost adresată lui. Dar el știa că Hilda o iubește pe Grace. Curios! Da, adeseori i se păruse curioasă această dragoste a Hildei

pentru Grace. Era oarecum violentă, și totuși disciplinată. Ca un fel de mângiere care venea odată cu o lovitură; era bănuitoare, pasivă și totodată posesivă; alcătuită dintr-o furie bruscă și dintr-o tandrețe imediat reținută. Hilda ținea ca Grace să se afle în preajma ei; ar fi dat orice ca Grace s-o iubească.

Și totuși, Arthur își dădea seama că Hilda disprețuia în mod vădit până și cea mai infimă demonstrație de afecțiune care arji putut s-o atragă pe Grace spre ea, care ar fi putut să stârnească dragostea lui Grace.

O bruscă nervozitate îl făcu să-și mute gândurile dintr-acolo – asta era încă o greșeală pe care trebuia să și-o corecteze, tendința către divagație a minții sale mult prea iscoditoare. Adică, la urma urmei, n-avea destule treburi pe cap după conversația cu taică-su?

Își termină cafeaua, își rulă șervețelul, punându-l în inelul de os și așteptă ca taică-su să se ridice de la masă. În drum spre mină avea să-l întrebe... Sau poate ar fi fost totuși mai bine să-l întrebe la înapoiere?

În sfârșit, Barras termină de citit ziarul. Nu-l lăsa să cadă; îl împături atent, cu mâinile sale albe și frumos întreținute; degetele lui neteziră hârtia, ca să se păstreze cât mai bine; apoi îl dădu mătușii Carrie, fără să scoată o vorbă.

Întotdeauna, de cum trecea Barras pragul, Hilda îi și smulgea mătușii Carrie ziarul din mână. De fapt Barras știa precis ce se întâmplă, dar prefera, foarte semeț, să nu ia în considerație acest fapt supărător.

Ieși din cameră, urmat de Arthur, și peste cinci minute se aflau amândoi în docar, îndemnând calul să meargă mai repede către mină.

Arthur își făcea curaj ca să-l interpeleze pe taică-su. De zeci de ori i-au revenit cuvintele pe buze și în zeci de feluri diferite: „Apropo, tată”, ar fi vrut să spună; sau pur și simplu „Tată, nu crezi că...?” Sau poate o introducere mai nimerită ar fi fost: „Tată, știi la ce m-am gândit?” Avea la dispoziție toate permutările și combinațiile de elemente; se și vedea vorbind, auzea parcă și vorbele pe care le rostea, dar de fapt nu rosti niciuna. Era un chin nemaipomenit.

Apoi, spre marea sa ușurare, Barras tăie foarte calm nodul gordian, nimerind drept în inima îngrijorării lui.

— Am avut puțin scandal acum câțiva ani în legătura cu Băltoaca. Ți-aduci aminte, nu?

— Da, tată. Mi-aduc aminte.

Arthur se uită pe furiș la taică-su, care stătea drept și liniștit lângă el.

— Neplăcută afacere! Eu n-am dorit-o. Parcă cine dorește asemenea necazuri? Dar năpasta aceea mi-a căzut pe cap. M-a costat o groază de bani. Și cu aceasta, Barras scoase chestiunea de pe ordinea de zi, strecurând-o din nou în arhivele istoriei, și trecu la predici moralizatoare: Știi, Arthur, uneori viața e o tocmeală teribil de aprigă. Trebuie să-ți păstrezi însă poziția, oricât de grave împrejurări ai avea de înfruntat. Apoi, după o clipă, adăugă: Dar de data asta n-o să avem nici un fel de scandal.

— Așa crezi, tată?

— Ce să cred, sunt sigur. Ultima dată oamenii au primit o lecție, și convingerea mea este că nu sunt chiar așa de nerăbdători s-o repete.

Barras vorbea pe un ton cumpănit, rezonabil, își cântărea argumentele în balanță, fără nici un fel de patimă. Nu-ncăpe îndoială că Băltoaca se va dovedi un sector umed, dar la urma urmei, dacă stai să te gândești, și sectorul Mixen, și întregul Paradis sunt pline de apă. Oamenii sunt deprinși cu aceste condiții. Sunt de mult deprinși cu ele.

Auzindu-l pe taică-su vorbind și spunând atât de mult în atât de puține cuvinte, Arthur se simți cuprins de un val de bunăstare ce ștergea cu buretele frământările și temerile nebuloase din ultimul ceas. Toate păliră, toate părură niște biete castele de nisip măturate de un singur val, în înaintarea impetuoasă a fluxului. Simți că i se topește inima de recunoștință. De asta își iubea tatăl, pentru că era așa de senin și de calm, pentru această forță lăuntrică de nezdruccinat. Ședea în docar, tăcut, conștient de prezența lui taicăsu, în preajma lui. Acum nu mai era tulburat. Strălucirea dimineții fusese restabilită[^] deplin.

Străbătură într-un trap vioi Cowpen Street, intrară în curtea minei și se duseră drept la administrație. Armstrong se și afla acolo și era clar că-i așteaptă, pentru că nu se mai dezlipea de la fereastră.

Neavând ce face, bătea darabana cu degetele în geam. La intrarea lui Barras se răsuci pe călcâie.

— Aveți o telegramă, domnule Barras. O clipă mai târziu, arătându-se la curent cu importanța telegramei, adăugă: M-am gândit că poate e mai bine să vă aștept.

Barras luă hârtia portocalie de pe birou și o despături cu gesturi măsurate, fără grabă.

— Da, declară el calm, e-n regulă. Au acceptat prejul nostru.

— Atunci, deschidem luni sectorul Băltoaca? Întrebă Armstrong.

Barras făcu semn cu capul că da.

Armstrong își trecu dosul palmei peste buze. Era un gest ciudat, pe care-l făcea din timiditate. Fără vreun motiv aparent, înfățișarea lui era smerită și umilă. Deodată, zbârnâi telefonul. Manifestând o adevărată ușurare, Armstrong se îndreptă către birou și duse receptorul la ureche.

— Alo, alo! Ascultă o clipă și apoi se uită la Barras, care era în celălalt capăt al încăperii. E domnul Todd din Tynecastle. A mai telefonat de două ori de azi-dimineață.

— Da, da. Richard Barras la aparat... Da, Todd, pot să te anunț cu bucurie că s-a aranjat.

Apoi se întrerupse, ascultă vorbele interlocutorului, după care îi răspunse pe cu totul alt ton:

— Vai, nu fi absurd, Todd! Da, sigur. Ce? Am spus sigur!

Urmă o nouă pauză, și pe fruntea lui Barras se ivi cuta obișnuită în momentele de nervozitate.

— Și eu îți spun că da! Glasul i se opri. Astea-s fleacuri, omule!

Cred și eu! Nu la telefon. Cum? Nu văd câtuși de puțin de ce ar fi nevoie de asta. Da, azi după amiază o să fiu la Tynecastle. Unde? La tine acasă? De ce? Indigestie? Doamne, Doamne... Insistența sarcastică din glasul lui Barras se accentua și mai mult, iar ochii săi, care scrutau nervoși încăperea, dădură brusc de Arthur și rămaseră ațintiți asupra lui, batjocoritori, căutându-i parcă aprobarea... Iarăși ficatul? Vai, ce nenorocire! Ți s-a aplecat din ceva. Mă rog, dacă nu te simți bine, atunci sigur că o să trec pe la tine pe acasă. Dar nu vreau să te iau în serios. Nici în ruptul capului. Ascultă, o să-l aduc pe Arthur cu mine. Anunț-o pe Hetty să-l aștepte.

Închise deodată-telefonul, rămase locului câteva clipe, cu zâmbetul batjocoritor fluturându-i încă pe buze, și apoi i se adresă lui Arthur:

— Poate n-ar fi rău să trecem după amiază pe la Todd. S-ar părea că iar a depășit nițel măsura... cu mâncarea. Niciodată nu mi s-a părut așa de prăpădit, judecînd după glas.

Barras arboră zâmbetul fragil'care-i slujea drept răs și dădu să plece. Armstrong, reproducând slugarnic veselia lui Barras îi deschise larg ușa biroului. Cei doi bărbați ieșiră împreună în curte, Arthur rămase în birou, pradă nedumeririi și unui vălmășag de gânduri de tot felul. Bineînțeles știa că Todd e lipsit de cumpătare la băutură, și nu la mâncare; nu era vorba de accese violente de beție, ci doar de un contact asiduu, calm, dar melancolic, cu sticlele de băutură, care-i provoca uneori câte o criză de icter. Deși aceste crize nu erau prea grave și ajunseseră să fie acceptate de toată lumea ca. Inevitabile și inofensive, Arthur nu se putea opri să sufere când afla de ele. Îl simpatiza pe Adam Todd, și îl compătimea ca pe-o figură patetică de om învins. Simțea oarecum că în tinerețea lui, Todd a cunoscut ardoarea mistuitoare a pasiunilor, ca și temerile și speranțele ce cuprind un suflet sensibil. Era de neconceput ca Todd, un omuleț prăpădit și morocănos, galben tot de tutun și muiat pe jumătate în alcool, să fi fost vreodată un om vioi și receptiv la perspectivele promițătoare ale vieții; ca ochiul său, stins astăzi, să fi licărit vreodată sau să se fi aprins la vreun semnal din afară.

Și totuși asta era realitatea, în tinerețe când își făcuse ucenicia alături de Richard Barras la birourile din Tynecastle, Todd fusese neastâmpărat ca un titirez, plin de entuziasm pentru cariera pe care și-o alesese. Dar trecuseră anii peste el. Soția îi murise la nașterea lui Hetty. Și pe urmă avusese ghinion cu un proces, un proces foarte important – cazul North Hetton, în care fusese angajat ca expert, să depună mărturie în favoarea societății Briggs Hetton. Reputația sa avu de suferit, îi scăzu interesul, i se clătină încrederea în piopriile lui hotărâri, începu să i se subțieze clientela. Copiii, crescând mari, se depărtară de el: acum se măritase Laura, favorita lui; Alan părea să fie mult mai preocupat de distracții decât de reînvierea firmei lor; Hetty ținea și ea să se amuze și să-și vadă de treburile ei mărunte.

Treptat-treptat, Todd se închisese în el și încetase chiar să mai iasă în oraș; se ducea la Country Club, unde în multe seri putea fi văzut între opt și unsprezece, tolănit în fotoliul lui obișnuit, bând pahar după pahar, pe tăcute,

fumând, ascultând, aruncând ici-colo câte-o vorbă; avea aparența imobilă și ușor apatică a omului care în cele din urmă s-a împăcat cu deziluziile.

În dimineața aceea, în timp ce-și vedea de treabă, Arthur, din cine știe ce pricină, nu putea să-și mute gândul de la bătrânul Todd.

Iar după amiază, la ora trei, când îl însoți pe taică -s u la Tynecastle, în timp ce străbătea College Row spre casa familiei Todd, era pradă unui sentiment ciudat, nejustificat, de așteptare, ca și cum o coardă • ar fi vibrat undeva între personalitatea sa arzătoare și cea incoloră a lui Adam Todd. Nu putea să înțeleagă acest sentiment, era o noutate care-l nedumerea și-l depășea.

Barras sună, și ușa se deschise aproape imediat, îi primi chiar Todd – lucru caracteristic pentru el, dat fiind că nu era de loc omul, formelor și etichetei. Era îmbrăcat cu o haină de casă veche și decolorată, în picioare avea niște papuci scâlțiați.

— Ei, îi spuse Barras privindu-l chiondorăș. Dar văd că nu ești în pat.

— Nu, nu, mă simt mai bine. Todd își ridică ochelarii cu ramă de aur, care îi lunecau mereu spre vârful nasului boboșat; de altfel inutil, pentru că ochelarii alunecară iar în jos. E doar o ușoară răceală, continuă Todd. În două zile o să fiu iar în formă.

— Sigur, încuviință Barras cu glas suav.

Măcar că nu se trăda niciodată, Barras era foarte amuzat de faptul că Todd se simțea întotdeauna obligat să atribuie crizele de ficat unei răceli. Barras avea aerul binevoitor al unui prieten condescendent, care ține să-i facă pe plac unui intim. Și pe urmă, toată ființa lui iradia vizibil prosperitate și succes, cum stătea așa, dominându-l cel puțin cu un cap pe omulețul cu haina de casă pătată^ în holul acela strâmt și sărăcăcios, în care și tapetul de culoarea castanei, și cuierul greoi, și barometrul cu ramă de stejar patinat – oferit probabil ca mostră – sugerau tristețea resemnată și răbdătoare.

— Știi, Richard, voiam să-ți vorbesc.

Todd păru că adresează această declarație papucilor săi de casă, și încă și asta cu destulă șovăială.

— Da, așa mi s-a părut și mie.

— Nu te superi că te-am sunat la telefon azi dimineață?

— Vai, dar de ce să mă supăr, dragul meu Todd?

Condescendența lui Richard deveni și mai expansivă, iar șovăiala lui Todd spori în mod corespunzător.

— Simțeam că trebuie neapărat să-ți vorbesc, reluă el, cu aerul că-și cere scuze.

— Sigur.

— Atunci, șovăi Todd, făcând o pauză lungă, ar fi bine să mergem în odaia din fund. Am făcut puțin foc acolo. Mi-e cam frig.

Probabil că mi s-a subțiat» sângele. Făcu iar o pauză, preocupat, necăjit, și își roti ochii înspre Arthur; afișă zâmbetul său vag: Dacă vrei, Arthur, poți să te duci sus s-o vezi pe Hetty. Laura a venit azi

* după amiază, în trecere de la Yarrow. Sunt amândouă în salonașul de sus.

Arthur se îmbujora pe dată. Conversația îl stârnise. Todd avea ceva deosebit de discutat cu taică-su, și el sperase să fie socotit destul de matur pentru a fi cooptat la conciliabulul lor. Dar acum se vedea brusc dat la o parte, în mod rușinos și trimis să stea cu femeile. Se simți cât se poate de umilit; încercă să-și mascheze sentimentele, prefăcându-se nepăsător.

— Da, o să mă duc sus replică prompt, zâmbind mânzește.

Todd încuviință din cap.

— Cred că știi drumul, dragul meu, nu?

Barras își opri asupra lui Arthur privirea indulgentă, dar critică.

— N-o să zăbovesc prea mult, îi spuse el așa, în treacăt, trebuie să prindem trenul de cinci și zece spre casă. „

Apoi îl urmă pe Todd în odaia din fund.

Arthur rămase în picioare în hol, cu obrazul tremurându-i nervos de pe urma zâmbetului forțat pe care-l arborase. Cât de înjosit se simțea! Mereu se întâmpla așa: un cuvânt, o simplă inflexiune a unui glas și gata, se simțea ofensat, ajungând foarte repede la deprimare, îl cuprinse o chinuitoare nemulțumire față de temperamentul său nenorocit, împletită cu o curiozitate indignată, iritată:

Ce-ar fi având de discutat Todd cu taică-su? Voia oare să-i ceară bani cu împrumut, sau ce-o fi fost? De ce era Todd așa de nerăbdător, iar taică-su așa de disprețuitor și cu purtări de stăpân? Simți o exasperare dureroasă, când deodată, înălțându-și ochii, o văzu pe Hetty coborând scara.

— Arthur! Strigă Hetty, grăbindu-se. Mi s-a părut mie că te-am auzit intrând. De ce Dumnezeu nu m-ai strigat?

Se apropie de el și-i întinse mâna. Imediat, ca prin farmec, dispoziția lui Arthur se transformă, în chip de salut, o privi de sus, uitând de taică-su și de Todd, în dorința nestăpânită de a-i face impresie. Deodată, ținu să strălucească în fața lui Hetty, și – mai mult decât atât – se simți chiar în stare s-o facă, fără ca aceasta să fieț una din înclinațiile lui firești; totul era doar o reacție la jignirea suferită mai înainte.

— Bună, Hetty spuse el cu vioiciune. Apoi, observând că e îmbrăcată în toaletă de stradă, o întrebă: Dar ce, pleci?

Fata zâmbi, fără urmă de sfială – Hetty nu era niciodată sfioasă.

— Mă gândeam să ies s-o conduc pe Laura. Tocmai pleca. După o pauză, Hetty făcu o mică strâmbătură impertinentă. Toată dupăamiaza am făcut și eu pe grozava față de sora măritată și bogată. Dar mă-ntorc într-o clipă să-ți pregătesc ceaiul, de cum scap de ea.

— Vino să iei ceaiul cu mine la „Dilley”, propuse el, sub impulsul momentului.

Fata bătu din palme, încântată de această neașteptată invitație.

— Vai, ce bine, Arthur, vai, ce bine!

Arthur o cercetă din „ochi, gândindu-se ce frumos îi stătea de când își ridicase părul în sus. La optsprezece ani, Hetty era mai frumoasă ca oricând. Deși nu avea trăsături perfecte, deși nu ar fi trebuit să fie considerată frumoasă, era totuși adorabilă. Avea oasele mici, încheieturile delicate, și mâinile ca de copil. Ochii, mari, băteau în verde, năsul era aproape de neobservat, fața – palidă. Dar părul, moale și blond, era pieptănat foarte atrăgător, degajându-i fruntea albă, netedă, îngustă. Ochii aveau întotdeauna o lucire lichidă, și uneori supilele i se dilatau, și petele lor mari și întunecate contrastau cu părul moale și auriu, înzecindu-i farmece. Țasta era secretul lui Hetty. De frumoasă nu era frumoasă, dar plină de farmec, acum calmă, acum seăpărând de vioiciune, peste o clipă provocatoare și rugătoare, ca p pisicuță mătăsoasă și dulce. In clipa de față îi zâmbea rugător lui Arthur și-i spunea în limbajul alintat al copiilor, la care recurgea uneori:

— Arthur e un băiețel dulce și o duce pe Hetty la „Dilley”. Lui Hetty îi place grozav să meargă la „Dilley”.

— Vrei să spui că-ți place să mergi cu mine? O întrebă el cu aceeași încredere factice.

— Țhm! Încuviință ea. Arthur și cu Hetty or să petreacă foarte bine la „Dilley”. Mult mai frumos decât în casa asta. Fără să-și dea seama, Hetty sublinie ultimul cuvânt. Lui Hetty nu-i plăcea prea mult căminul familial. Era o clădire veche pe College Road, la numărul 15, cu o atmosferă vetustă care o supăra în mod deosebit, din care pricină insista mereu pe Ungă taică-su să se mute într-o casă mai elegantă.

— Știu eu că-ți plac grozav eclerurile alea cu cremă de cafea, insistă el, ca să smulgă un balsam și mai alinător pentru rănilor suferite de mândria lui. Dar eu nu-ți plac?

Fata înclină capul într-o parte și-l privi cu o ușoară cochetărie, plină de dulceață și candoare.

— Oare Arthur o să fie chiar așa de bun încât să-i ia lui Hetty un ecler cu cremă de cafea? Lui Hetty îi plac grozav eclerurile cu cremă de cafea.

O tuse menită în mod vădit să slujească de avertisment îi făcu pe amândoi să se întoarcă. Lângă ei, în hol, apăruse Laura, care-și puna mânușile cu un aer preocupat, mult prea ostentativ ca să corespundă realității. Expresia de pisicuță tandră dispăru de pe fața lui Hetty. Declară cu destulă asprime:

— Vai, cum m-ai speriat, Laura! De ce nu anunți oamenii când te apropii?

— Păi n-am tușit? Întrebă Laura cu răceală. Tocmai mă pregăteam să și strănut.

— Foarte inteligent din partea ta! Spuse Hetty aruncându-i o privire aspră.

Laura continuă să-și tragă mânușile, uitându-se curioasă când la unul, când la celălalt. Era îmbrăcată frumos, deși sobru, într-un costum bleumarin. Arthur n-o mai văzuse prea des pe Laura de la căsătoria ei cu Stanley

Millington. Din cine știe ce pricină, nu se simțea niciodată la largul lui cu Laura. Pe Hetty, o înțelegea, era dulce, vai, și așa de lipsită de complicații! Avea sufletul limpede cum e cristalul, în schimb, Laura îl pune mereu în încurcătură, în special felul ei de-a fi, reținut și reticent, acea ciudată lipsă de culoare emoțională, simțul unei calități ascunse cu grijă, un fel de vigilență, care străjuia întotdeauna îndărătul feței ei palide și ironice, îl tulbura fără să știe prea bine de ce.

— Ei^haidem odată! Exclamă Hetty țâfnoasă; placiditatea Laurei, aerul ei elegant ca scos din cutie păreau s-o enerveze și mai tare.

Doar n-o să stăm toată ziua aici. Arthur m-a invitat la cafeneaua „Dilley”.

Pe buzele Laurei înflori un zâmbet ușor, dar de spus nu spuse nimic.

Ieșind în stradă, Arthur schimbă repede subiectul.

— Ce mai face Stanley? Întrebă el.

— E cum nu se poate mai bine, răspunse agreabil Laura.

Bănuiesc că azi după amiază joacă golf.

Continuă să vorbească despre tot felul de fleacuri, până ce ajunseră la colțul străzii Grainger, unde Laura își luă rămas bun, foarte amabilă, și se duse la casa de mode Bonar, unde avea oră reținută.

— Numai la toalete se gândește, îi explică Hetty, cu un râs ascuțit, de îndată ce-i părăsi Laura. Își sprijini ușor mâna de brațul lui Arthur, în timp ce se îndreptau spre „Dilley”. Dacă n-ar fi așa de cheluitoare ar putea să se poarte mai frumos cu mine.

— Ce vrei să spui, Hetty?

— Păi, nu-mi dă decât cinci lire pe lună, pentru îmbrăcăminte, bani de buzunar și toate celelalte.

Arthur o privi uluit.

— Dar cum, Hetty, Laura îți dă chiar atâția bani? Păi atunci înseamnă că e foarte generoasă.

— Îmi pare bine că gândești așa, răspunse Hetty înțepată, regretând chiar că atinsese acest subiect, în orice caz, are și de unde să-și permită această generozitate. A făcut o partidă excelentă, nu?

Urmă o pauză, după care Arthur spuse foarte încurcat:

— Eu unul nu izbutesc niciodată s-o înțeleg pe Laura.

— Nici nu e de mirare, răspunse Hetty râzând iar candid. Eu una ți-aș putea spune două-trei lucruri despre ea, dar n-am deloc chef.

La drept vorbind, n-am să ți le spun nici în ruptul capului, adăugă ea, închizând acest subiect cu o ușoară încruntare de femeie virtuoaasă, în orice caz, ceea ce mă bucură e că nu sunt și eu ca ea. Mai bine să încheiem discuția.

Cu aceasta intrară în localul „Dilley”, și Hetty, conform notei de caldă veselie care domina acolo, își schimbă pe dată dispoziția. Trecând la o vivacitate stăpânită. Era patru și jumătate, și localul era destul de aglomerat. La Tynecastle se considera un lucru elegant să iei ceaiul la „Dilley”. „Localul elitei”, aceasta era reclama arogantă, folosită în coloanele de publicitate ale ziarului local Courier. O orchestră cânta îndărătul unor palmieri, și un zumzet

plăcut de glasuri îi întâmpină în camera decorată în stil japonez și numită „Mikado”, după opereta cu același nume a lui Gilbert și Sullivan. Se așezară la o masă de bambus și Arthur comandă ceai.

— E destul de drăguț aici, spuse el aplecându-se către Hetty, care răspundea foarte veselă la salutarile cunoștințelor aflate în sala aglomerată.

De fapt exista aici, la „Dilley”, o adevărată clientelă obișnuită de după amiaza – în special generația tânără din Tynecastle, odraslele înstăriților doctori, avocați și negustori din oraș[^] o desăvârșită aristocrație, cu snobismul și stilul ei provincial, în această companie elegantă, Hetty era cu adevărat o figură. Se bucura de foarte multă simpatie. Cu toate că bătrânul Todd nu era decât inginer de mine și treburile nu-i mergeau grozav, Hetty ieșea foarte mult în lume. Era tânără, plină de încredere în ea și la curent cu toate. Avea renume de fată cu picioarele pe pământ. Atotștiutorii, care îi prorociseră micuței și drăguței Hetty o partidă strălucită, zâmbeau întotdeauna cu subînțeleas când o vedeau prin oraș în tovărășia lui Arthur Barras.

Hetty își sorbi ceaiul cu nonșalanță.

— E și AJan aici, spuse ea, și i-I arată pe frate-su cu un gest vesel de recunoaștere. E împreună cu Dick Purves și câțiva băieți din șleahta rugbiștilor. Ar trebui să mergem la masa lor.

Arthur își făcu datoria de a se uita politicos către locul unde se afla fratele ei, AJan. De fapt acesta ar fi trebuit să se afle acum la birou, și când colo, își pierdea vremea pe-aici, așezat la o masă din mijlocul sălii, împreună cu vreo cinci-șase iineri, învăluiți în fumu care se ridica languros din țigările lor.

— Lasă-i în pace, Hetty, murmură Arthur. Nu e mai plăcut să stăm singuri?

Hetty, care se ținea foarte dreaptă pe scaun, cu ochii scăpărind de plăcere, conștientă mai ales de privirile admirative îndreptate spre ea, se juca absent cu lingurița.

— Vai, și Purves ăla, spuse ea, e absurd de frumos.

— Un cretin, fulgeră Arthur, aruncând o privire disprețuitoare către un băiat de o frumusețe banală, cu părul creț, pieptănat cu cărare la mijloc.

— Ei nu, Arthur, de ce spui așa? E un băiat foarte drăguț și dansează splendid.

— E un marțafoi increzut! I-o reteză scurt Arthur, și apoi, luându-i gelos mâna pe sub masă, îi șopti: Nu-i așa că eu îți plac mai mult decât el?

— Bineînțeleas prostuțule, râse ușurel Hetty, înjorcându-și privirile la Arthur. Asta e doar un idiot de funcționăraș, de bancă. N-o să ajungă niciodată nimic în viață.

— În schimb eu o să ajung, declară aprins Arthur.

— Firește, Arthur,.

— Așteaptă numai până mă ia tata asociatul lui... Așteaptă numai puțin, și ai să vezi tu. Arthur se opri, emoționat deodată de perspectiva viitorului, dorind să-i impună fetei prin propria sa ardoare. Știi, Hetty, astăzi firma noastră a încheiat un nou contract.

Un contract formidabil. Cu firma P. W. & Comp. Așteaptă numai să vezi!
Fata căscă ochii naivă.

— Și o să câștigați încă și mai mulți bani?

Băiatul încuviință plin de seriozitate.

— Dar nu e vorba numai de asta, Hetty. E vorba de... Mă rog, de toate celelalte. Faptul că o să fiu tovarăș la parte cu tata, că o să lucrez din plin la Neptun, așa cum au lucrat toți bărbații în familia mea, și o să-mi vină și mie rândul să mă așez la casa mea, ca să am pentru cine să muncesc. Zău, Hetty, îmi bate inima de emoție când mă gândesc la toate astea. •

Furat de entuziasm, cu fața aprinsă de nerăbdare, se uita la Hetty.

— Vai, e grozav, Arthur, zău așa! Încuviință ea, studiindu-l cu un zâmbet condescendent.

În clipa asta se simțea într-adevăr atrasă de Arthur. Cu obrajii puțin îmbujorați și cu flacăra aceea în priviri, Arthur arăta mai bine ca oricând. Bineînțeles nu era propriu-zis un băiat frumos, se văzu Hetty silită să recunoască în gândul ei: Arthur avea genele blonde, tenul palid și obrazul foarte îngust, ceea ce-i dădea un aer prea delicat. Nu putea nicicând să se măsoare cu Dick Purves băiatul cel mal frumos. Dar în general era un băiat bun, și unde mai pui că-l aștepta perspectiva minei Neptun și a sacului de bani? Îi dădu iarăși voie să-i țină mâna pe sub masă.

— Mă simt foarte bine aici, dar nu știu de ce, spuse el deodată.

— Nu știi?

— Ba da, știu.

Râseră amindoi. Râsul fetei, care-i dezgolea dinții mici și regulați, îl fermeca.

— Și tu te simți bine, Hetty?

— Da, bineînțeles.

Senzația mâinii ei fragile, strânsă în mâna lui pe sub masă, făcea să-i palpite inima, ca o fângăduială tacită, îl cuprinse ca un fel de amețală – un sentiment luminos plin de speranțe – speranțe în el însuși, în Hetty, în viitor. Și cu asta ajunse la punctul culminant al îndrăzelii. Luându-și inima-n dinți, îi spuse pe nerăsuflăte:

— Ascultă, Hetty, de multă vreme tot voiam să te întreb, de ce n-am putea noi să ne logodim?

Fata râse iar, fără să fie cu nimic tulburată, și-i strânse ușurel mâna.

— Vai ce drăguț ești, Arthur!

Băiatul se îmbujora, apoi păli din nou. Bâlbâi câteva cuvinte:

— Hetty, tu cunoști sentimentele mele pentru tine. Cred că ți le-am nutrit dintotdeauna. Adu-ți aminte cum ne jucam la vila Law când eram copii. Tu ești cea mai frumoasă fată pe care am cunoscut-o vreodată. Curând, tata o să mă ia asociat.

Însăși incoerența vorbelor lui îl făcu să se oprească.

Fata cântări repede situația. I se mai făcuseră și alte propuneri copilăroase de căsătorie, de obicei i se ceruse mâna în semiîntunerice, pe la

serate, când „se odihnea” între dansuri. Dar de data asta era altceva. De data asta era o realitate palpabilă. Și totuși, istețimea ei înnăscută o avertiză că nu trebuie să se pripească, își dădu imediat seama – și foarte precis chiar – ce ridicolă ar putea să fie logodna ei prematură cu Arthur, un subiect de bârfă, motiv pentru aluzii răutăcioase. Și pe urmă, voia să-și facă nițel de cap înainte de a deveni o doamnă așezată.

— Vai ce drăguț ești, Arthur! Repetă ea cu pleoapele lăsate. Un băiat de zahăr. Și tu știi cât țin la tine. Dar pe de altă parte am convingerea că suntem amândoi prea tineri pentru a face vreun pas ca să zic așa, oficial. Bineînțeles înțelegerea dintre noi doi rămâne.

Între noi doi totul e perfect aranjat.

— Va să zică îți plac, Hetty? O întrebă el în șoaptă.

— Vai, Arthur, doar știi destul de bine lucrul ăsta.

Se-simți în al șaptelea cer de fericire. Intensitatea valului nestăpânit de emoție îi aduse lacrimi în ochi. Nu-și mai încăpea în piele. Se simțea bărbat matur, capabil de orice, îi venea să-i mulțumească în genunchi fetei pentru că-l iubește.

Trecură câteva minute.

— Ei, oftă ea, mă tem că trebuie să mă-ntorc acasă, să văd ce mai e cu bătrânul.

Arthur se uită la ceas.

— E cinci fără douăzeci. I-am promis tatii să mă întâlnesc cu el la trenul de cinci și zece.

— Te conduc până la gară.

Arthur îi zâmbi cu tandrețe. Se simțea vrăjit de dăruirea fetei față de el, ca și față de tatăl ei, un om bolnav. Cu un gest de lord, plin de încredere de sine, Arthur făcu semn chelneriței și achită consumația. Se ridicară și plecară.

În drum spre ușă zăboviră puțin la masa fratelui ei. Alan nu era băiat rău: voinic, greoi, zâmbitor, părea totuși să fie cam leneș și cam nebunatic. Dar de fapt nu avea năravuri rele. Juca fotbal în echipa nomazilor din nord, era înscris în organizația cercetașilor și avea câteva cunoștințe intime printre chelnerițele de la baruri. Acum, în mijlocul râsetelor și ușoarelor ironii, începu să-l ia pe Arthur peste picior pentru că a scos-o pe Hetty în oraș și a tratat-o cu ceai. De obicei Arthur se simțea teribil de rușinat în fața tachineriilor, dar în după-amiaza aceea s-a dovedit de șapte ori mai tare decât Alan.

Drept care s-a simțit și mai fericit decât înainte. Avea senzația că e puternic, vesel, încrezător. Știa că niciodată n-or să-l mai necăjească niște simple mărunțișuri – faptul că roșea, crizele de oboseală, depresiunile, complexul de inferioritate, gelozia. De pildă Purves care „se ginea” la Hetty, încercând „s-o dea gata”, nu era decât un prăpădit de contopiși, o cantitate de-a dreptul neglijabilă. Cu o ultimă replică spirituală, care avu darul să stârnească hohote de râs la toți mesenii, Arthur își aprinse o țigară și, cu un aer galant, o întovărăși pe Hetty în stradă.

Merseră pe jos până la Gara centrală. Arthur se simțea scăldat în strălucirea caldă, neobișnuită a încântării de sine, ca un actor care realizase o creație formidabilă într-un rol principal. Da, da, îi mersese bine. Înțelese atunci că așa îl vrea Hetty: sigur pe sine, plin de încredere, iar nu blând ca un miel și bâlâindu-se la fiecare cuvânt.

Ajunseră la gară și se îndreptară împreună spre peron. Era destul de devreme, trenul nu fusese tras, iar Barras nu sosise încă.

Deodată, Hetty se opri.

— Dar, apropo, Arthur, exclamă ea, voiam să te întreb: De ce a venit taică-tu azi să discute cu tata?

Arthur se opri și el, se întoarse către ea, cu totul surprins de întrebarea ei neașteptată.

— Dacă stau să mă gândesc, zâmbi ea, mi se pare destul de ciudat; lui taică-meu nu-i place să dea ochi cu nimeni când nu e în apele lui, și totuși azi-dimineață a telefonat de trei ori la Sleescale.

Oare de ce, Arthur?

— N-aș putea să-ți spun, șovăi el, privind-o mirat. De fapt și eu mi-am pus aceeași întrebare.

Făcu o pauză și apoi adăugă c-o să-l întrebe pe taică-su.

Hetty râse și-l strânse de braț.

— Ei nu, dragă. Vai, ce prostuț ești! Ce ți-ai luat un aer așa preocupat, că doar n-are nici o importanță.

CAPITOLUL XVII.

În după-amiaza aceea, David ieși pe la patru și jumătate de la școala din strada Bethel și traversă curtea pavată cu ciment, către poarta principală. Școala, cunoscută sub numele de Școala cea nouă din strada Bethel, ca să se deosebească de cea veche, închisă de câțeva vreme, era o clădire din cărămidă vopsită, vineție-strălucitoare, înălțată pe un maidan cu un dâmb, în capul de sus al străzii Bethel.

Deschiderea noii școli, cu șase luni în urmă, produsese o schimbare generală printre cadrele didactice din ținut, datorită căreia se crease și un post liber de profesor suplinitor, în acest post fusese numit David.

Școala cea nouă din strada Bethel nu era frumoasă. Era despărțită în două jumătăți, în dreapta, într-o mică firidă de piatră cenușie, era săpat cuvântul „băieți”; de partea cealaltă, cu litere tot atât de mari, cuvântul „fete”. Fiecare sex, separat de celălalt printr-un amenințător gard cu sârmă ghimpată, avea intrarea printr-un gang.

Construcția școlii necesitase foarte multe olane albe, și, cine știe din care pricină, pe toate coridoarele pătrunsese un miros de dezinfectant. Cu una, cu alta, școala reușea să semene a closet public.

Sub cerul înnorat, David înainta grăbit, înfruntând vântul, doritor să lase școala cât mai în urmă. Înserarea era rece, și cum n-avea palton, își ridică gulerul de la haină, grăbindu-se în josul străzii bătută de vânturi. Deodată, își dădu seama de nerăbdarea lui și-i veni să zâmbească. Nici acum nu se

deprinsese total cu ideea că e bărbat căsătorit, ba încă profesor la școala cea nouă. După cum îi spusese Strother, trebuia să înceapă a cultiva manierele la modă.

Era căsătorit de șase luni și se instalase cu Jenny într-o casă cam micuță dindărătul dunelor. A fost o treabă destul de dificilă găsirea acestei case – a casei potrivite, cum spunea Jenny. Despre mahalaua Teraselor, nici vorbă nu putea fi. Chiar de-ar fi fost s-o pici cu ceară, Jenny n-ar fi acceptat să se uite măcar la ulițele minerilor, iar David pe de altă parte socotea că ar fi fost mai înțelept să stea deocamdată cât mai departe de părinții lui. Felul cum îi primiseră căsătoria crease o situație destul de neplăcută.

Căutaseră în tot orașul. Jenny nu voia să locuiască nici în camere mobilate, nici în altele nemobilate dacă era vorba să stea împreună cu ajții. Dar în cele din urmă nimeriseră o casuță cu fațada tencuită, singură în curte, pe fundătura Lamb, prelungirea cam risipită a străzii Lamb. Casa aparținea nevestei lui Plânsa, care avea pe numele ei la Sleescale vreo două „parcele”. Le-a închiriat-o mai ieftin, cu o jumătate de liră pe săptămână, pentru că de două trimestre stătea nelocuită și începuse să dea și semne de igrasie, în tot cazul, chiria depășea posibilitățile de plată ale lui David, care avea un salariu de șaptezeci de lire pe an. Și totuși, nu voise s-o dezamăgească pe Jenny, căreia îi plăcuse de la început casa, pentru că nu se înșira, ordinar, în rând cu celelalte, ba chiar avea și un petic de grădină spre stradă. Jenny susținea că grădina o să le dea posibilitatea unei izolări cât se poate de rafinate, și făcu, în mod romantic aluzie la minunile care se pot săvârși în cultivarea ei.

David nu se zgârcise nici în privința mobilării și împodobirii casei: Jenny era atât de întreprinzătoare și ingenioasă, așa de hotărâtă să aibă „exact ceea ce trebuie”, încât ar fi fost în stare să cerceteze fără să obosească zece prăvălii, mai degrabă decât să se dea bătută, în fața unui atare entuziasm, cum ar fi putut tocmai el să-i stăvilească, să-i înghețe arzătorul spirit gospodăresc? Și totuși, în cele din urmă s-a văzut silit să ia atitudine, și sfârșitul a fost un compromis între ei. Au mobilat pe credit trei camere: bucătăria, holul și dormitorul – ultima cu o mobilă garnitură de nuc vopsit, o adevărată mândrie pentru Jenny. În rest, fata ornamentase totul cu creton, cu perdele de muselină și cu mileuri de dantelă, aleasă cu mult gust.

David era fericit... Chiar foarte fericit în această casă dindărătul dunelor; ultimele șase luni fuseseră de departe cele mai fericite din viața lui. Iar înaintea lor mai fusese și luna de miere – de fapt doar o săptămână, dar nimic, absolut nimic, nu l-ar fi putut face pe David să uite bucuriile acelor șapte zile binecuvântate petrecute la Cullercoats. Firește, el socotise că o lună de miere ar fi fost o imposibilitate, un lucru exclus. Dar Jenny, insistentă ca întotdeauna când era vorba de o tradiție romantică, o ținuse tot una și bună; și până la urmă, scoțând la iveală o comoară nebănuită, pusese la bătaie cincisprezece lire, micile ei economii adunate în cei șase ani de muncă la magazinul Slattery. Fata îi încredințase cu hotărâre acești bani. Pe deasupra, în ciuda tuturor protestelor lui, Jenny îl convinsese, după multă ceartă, să-și cumpere și un

costum nou din acești bani, în locul celui jerpelit pe care-l purta. Comportarea ei, de altfel, l-a ferit de orice umilință. Un lucru se putea spune în orice caz despre Jenny: nu era niciodată meschină și când era vorba de bani, Jenny nu se gândea niciodată de două ori. Cumpăraseră costumul și petrecuseră luna de miere pe banii lui Jenny. David n-avea să uite toată viața acest gest.

Ceremonia cununiei nu avusese succesul scontat – cu toate că în fond se așteptase chiar la mai rău. O scenă glacială la biserica din strada Plummer, cu o Jenny țeapănă și cu totul nenaturală; a urmat o gustare pretențioasă în casa familiei Sunley din Scottswood Road, dominată de o atmosferă rigidă, marcând opoziția dintre gazde și familia Fenwick. Dar săptămână petrecută la Cullercoats izbutise să risipească toți acești nori. Jenny se purtase minunat cu el, dezvăluind o patimă neașteptată, dar înălțătoare. El, care o crezuse timidă;

Profunzimea pasiunii fetei îl copleșea. Fata îl iubea; îl iubea... Îl iubea cu adevărat.

Bineînțeles David descoperise prin ce nenorocire îngrozitoare trecuse biata Jenny. În prima lor noapte împreună – străbătută deopotrivă de amărăciune și dulceață – Jenny îi istorisise toată povestea, plângând cu hohote în brațele lui, și asta cu toate că David nu voise s-o audă și o rugase în genunchi, trist, să se oprească. Dar fata dorea, ținea morțiș, simțea că trebuie neapărat să-i explice, îi povestise printre lacrimi cum s-a întâmplat totul când era, mă rog, doar o fetiță, și că vinovatul fusese un bogat voiajor comercial, bineînțeles din branșa pălăriilor, un adevărat ticălos, o bestie, care profitase de ea. Era beat și avea vreo patruzeci de ani, pe când ea nici nu împlinise șaisprezece, își mai amintea că avea chelie și uri neg pe bărbie. Se numea... Da, se numea Harris. Jenny fusese cinstită cu ea însăși; se luptase, se zbătuse, dar toată împotrivirea ei fusese zadarnică; de groază, nici nu mai avusese curajul să-i spună maică-si. Totul se întâmplase o singură dată, și după aceea nu mai făcuse un asemenea lucru niciodată, niciodată, absolut niciodată, și cu nimeni del pe lume.

David plânse și el, ținând-o în brațe, și mila îi spori și mai mult dragostea; ardoarea lui crescuse asemenea unui aluat umflat de drojdia compătimirii sublime. Vai, biata Jenny, scumpa de ea!

După scurta lună de miere, veniseră direct la Sleescale, unde începuse imediat lucrul la școală. Din nefericire, aici norocul lui se împotmoli.

Nu era fericit la școală. Recunoscuse întotdeauna, perfect conștient, că învățământul n-o să fie niciodată profesia lui, era prea impulsiv și prea nerăbdător să-și vadă rezultatele muncii. Ar fi vrut să transforme lumea întreagă. Iar acum, incredințându-i-se clasa a treia A – un grup mare de băieți și fetițe de nouă ani, murdari, pătați cu cerneală, dezordonati și lipsiți de dorința de a învăța – simțea ironia acestui început, îl irita în general sistemul de învățământ, scârțâind din toate încheieturile dominat de clopoțel, de fluier și de băț. Nu putea să sufere nici „marșul triumfal” cântat la pian, de parcă ar fi tropăit la paradă, de domnișoara Mimms colega lui care preda la clasa a treia B, și nici exclamația ei acidă „așadar, copii” pe care o auzea de o sută de ori pe

zi prin peretele despărțitor; ar fi vrut să schimbe întreaga programă analitică, să taie toate stupiditățile neesențiale pe care puneau atâta preț inspectorii veniți în vizită, ar fi vrut să treacă cu vederea cucerirea normandă prin bătălia de la Hastings latitudinea orașului Capetown, litania recitării capitalelor de state, î datelor istorice, ar fi vrut să înlocuiască prețioasele „lecturi obligatorii” cu poveștile lui Andersen; ar fi vrut de fapt să-i trezească pe copii, să le ațâțe interesul, care abia mijeau, să le stimuleze mai degrabă judecata decât memoria. Bineînțeles toate încercările lui, toate propunerile făcute în acest sens fuseseră primite cu un aer glacial, în fiecare zi, în fiecare ceas simțea că n-are ce să caute în acest mediu.

De altfel, același lucru se petrecea și în cancelarie. Se simțea străin, stingher, ținut la distanță de colegi, privit cu ochi glaciali de către virginala domnișoară Mimms. Pe deasupra nu se putea hrăni cu iluzia că s-ar fi bucurat de vreo simpatie din partea directorului Strother. Acesta era un bărbat bine legat, cu aer oficial. Era doctor în litere de la Universitatea din Durham, dar avea maniere greoaie și o minte complicată și pedantă. Se îmbrăca totdeauna în haine negre, și avea o mustață neagră cât toate zilele, care-i dădea înfățișarea de plutonier-major. Fusesse profesor la școala veche, știa totul despre David, despre familia și originea Jui; îl disprețuia pentru că lucrase în mină și pentru că nu-și luase licența în litere. Avea impresia că băiatul i-a fost băgat pe gât cu de-a sila și-și dădea toată osteneala să se arate dezagreabil, disprețuitor și sever, să-i pună bețe-n roate.

Ei, de, dacă ar fi fost Carmichael director, toate s-ar fi schimbat; dar, deși ceruse acest post, domnul Carmichael nu izbutise nici măcar să fie trecut pe lista candidaților posibili. Era un om lipsit de influență. Dezgustat de nedreptatea care i se făcuse, se transferase la o școală comunală din satul Wallington. Îi scrisese lui David o lungă scrisoare, rugându-l să-l viziteze curând, să vină uneori să stea sâmbăta și duminica la el. Scrisoarea vădea de la un capăt la celălalt pesimismul unui om descurajat.

În schimb', David nu era descurajat; era tânăr, entuziast și hotărât să-și croiască drum în viață. Trecând colțul străzii Lamb, înviorat de șfichiuirile vântului, își jură în sinea lui că o să răzbată, scăpând de școala nouă din strada Bethel și de meschinăria lui Strother, către ceva mai frumos. Trebuia să pice o șansă de undeva.

Și dacă avea să se ivească, jura să n-o lase să-i scape.

Pe la jumătatea străzii Lamb, văzu apropiindu-se pe același trotuar o siluetă cunoscută: îl recunoscuse pe Ramage. Măcelarul James Ramage era vicepreședintele comitetului școlar, și mai mult ca sigur viitorul primar al orașului. David se pregăti să-l salute politicos. Și chiar clatină din cap. Numai că Ramage trecu pe Ungă el, făcându-se că nu-l recunoaște. Privirea lui lunecă peste David fără nici o expresie, de parcă ar fi văzut prin el.

David roși, iar fălcile i se strânsură. „Iată, gândj el, ăsta e unul dintre dușmanii mei.” Venind la sfârșitul unei zile pline de neplăceri, această ultimă

jignire îl înjunghie drept în inimă. Dar intrând în casă, încercă să izgonească gândurile amare și o strigă vesel pe Jenny, de cum închise ușa.

Jenny apăru într-o atrăgătoare bluză de mătase roz, pe care David n-o mai văzuse până atunci, își spălase părul cu Sampon și se coafase elegant.

— Vai, Jenny, parcă ai fi o regină!

Fata îl ținu la distanță cu mâinile, luându-și o poză cochetă.

— Uite ce este, domnule soț, te rog să nu-mi șifonezi bluza cea nouă!

De la o vreme începuse să-i spună mereu „domnule soț”, și lui i se părea oribil. Trebuia neapărat să-i ceară să înceteze. Dar bineînțeles nu acum... De altfel, se putea foarte bine ca ea să înceteze din proprie inițiativă. Cuprinzându-i cu mâinile șoldurile arcuite, o împinse către bucătărie, unde, prin ușa deschisă, se vedea un foc îmbietor. Dar Jenny protestă:

— Nu, nu acolo, David! Nu vreau să stăm în bucătărie.

— Bine, Jenny... Dar eu sunt deprins cu bucătăriile... Și-i așa frumos și cald acolo!

— Nu, nu accept asta, domnule soț. Ești un rău. Doar știi ce-am vorbit. Nu trebuie să dăm înapoi nici un pas. Trebuie să folosim odaia din față. Să stai în bucătărie e un lucru foarte ordinar.

Drept care îl conduse în hol, unde focul făcut cu lemne verzi scotea fum, fără să făgăduiască nimic plăcut.

— Stai aici până ti-aduc ceaiul.

— Bine, Jenny, dar dă-o dracului...

Cu un gest delicat și foarte elegant, fata îl puse la punct și apoi ieși repede pe ușă. Peste câteva minute aduse ceaiul: întâi o tăviță, apoi un vas nichelat cu prăjituri (vasul îl cumpărase de curând – și ce chilipir!

— Cu gândul că vor începe să vină musafiri la ei), și în sfârșit, două mici șervețele japoneze de hârtie.

— Acum te rog să nu spui nimic> domnule soț.

Și iarăși îi opri pe buze protestul nedumerit, înainte ca el să-l fi rostit, îi turnă o ceașcă de ceai nu prea fierbinte, îi întinse un șervețel și-i puse prăjiturile la îndemână. Era ca o fetiță care se joacă cu serviciul de ceai al păpușii. David simți că nu mai poate suporta.

— Ce naiba, Jenny! Exclamă el cu o comică exasperare, ce Dumnezeu înseamnă comediile astea? Mie mi-e foame. Vreau să mânânc ceva mai consistent, o scrumbie, sau ouă, sau niște plăcinte de la Plânsa „Pregătește-te, căci vei fi chemat în fața Domnului”.

— David, te rog să vorbești frumos. Știi că eu n-am fost educată în felul ăsta. Și te rog să nu fii nervos. Ai răbdare și așteaptă să vezi ce se întâmplă. Din cind în când e foarte frumos să ții o ceașcă în mână.

Curând vom începe să primim musafiri. Vreau să-mi încerc și eu serviciile. Ia puțină prăjitură cu chimen. Am cumpărat-o de la Murchison...

David înghiți în sec, stăpânindu-și cu greu nemulțumirea. Fără să mai scoată o vorbă, se rezumă să bea din „ceașca pe care o ținea în mână”, să mânânce prăjitura jilavă de la Murchison și niște pâine ațoasă, cu puțină

marmeladă de la prăvălie. Fără voia lui, o clipă îi reveni amintirea ceaiului pe care i-l punea dinainte maică-sa când lucra în mină și nu câștiga nici jumătate din salariul de acum; o pâine de casă, cu coaja rumenă, din care tăia cât voia, un castron cu unt, brânză și dulceață de afine făcută în casă. Marmeladă de la prăvălie, prăjituri de la plăcintărie și pâine de la brutar nu văzuse niciodată în casă la Martha. Dar tocmai această amintire fulgerătoare care însemna o trădare față de Jenny îl aduse tot așa de fulgerător înapoi la ea. Îi zâmbi cu tandrețe.

— Ca să folosesc propriile tale cuvinte, pe care nimeni nu le poate imita, așa zice, Jenny, că ești formidabilă.

— Serios? Aha, ți-ai mai revenit în fire, domnule soț. Eh, ce s-a mai întâmplat azi la școală?;

— Mai nimic, dragă Jenny.

— Întotdeauna răspunzi „mai nimic”

— Mde, Jenny...

— Mde ce?

— Nu, nimic.

Își umplu tacticos pipa. Cum ar fi putut să-i povestească ei toată istoria plicticoasă a luptelor pe care le dădea și a umilințelor pe care le îndura?! Unora ar fi putut să le placă asemenea povești, dar în nici un caz lui Jenny. Ea se aștepta la vreo strălucitoare poveste de succes, ar fi vrut să audă cum l-a lăudat directorul sau, de vreun noroc extraordinar, care să-i aducă o rapidă promovare la un post mai bun.

David nu voia s-o neliniștească. Și de mințit n-o putea minți.

Urmă un scurt răstimp de tăcere, apoi Jenny trecu ușurel la alt subiect periculos.

— Atunci, spune-mi, te-ai hotărât în privința lui Arthur Barras?

— Mde... Știu și eu? Nu țin prea mult să-l meditez.

— Bine, dar e o șansă unică, protestă Jenny. Nu uita că te-a rugat chiar domnul Barras.

David îi răspunse scurt:

— Și așa am avut prea mult de-a face Cu Barras. Nu-mi place de loc.

Într-un fel, regret și că i-am scris. E îngrozitor să simt că tocmai lui îi datorez slujba.

— Vai, dar ce prost ești, David! El are atâta trecere! Eu cred că e minunat să știi că se interesează de tine, că te roagă să-i meditezi băiatul.

— Eu nu cred că se interesează de mine. E un om pentru care nu vreau să-mi sacrific timpul, Jenny. E doar o încercare din partea lui de a arăta o bunăvoință care să convingă.

— RȘi pe cine crezi că vrea să convingă?

— În primul rând pe el, îi ripostă bățos David.

Pauză. Jenny habar n-avea ce vrea să spună cu asta. Realitatea era că întâlnindu-l pe David sâmbăta trecută pe Cowpen Street, Barras îl oprise cu un gest protector, îi pusese diferite întrebări cu un aer de interes vag și detașat, și

în cele din urmă îl rugase să vină trei seri pe săptămână la vila Law ca să-l ajute pe Arthur să se perfecționeze la matematică. Arthur era slab la această materie și avea nevoie de ceva meditații, până să-și poată trece ultimul examen înainte de obținerea diplomei.

Jenny scutură din cap. După care-l informă:

— Tare mă tem că nu-ți dai seama ce spui!

Apoi, un timp, stătu cu aerul că ar fi vrut să adauge ceva. Dar nu mai spuse nimic și, țăfnoasă, strânse serviciul de ceai și duse totul dincolo.

În odăița în care ardea de curând focul și în care mobila era de curând adusă se așternu tăcerea. Apoi David se ridică, își întinse cărțile pe masă și ațâță focul cu vătraiul. Făcând un efort, izbuti să-și alunge din cap chestiunea Barras și se apucă de lucru.

Rămăsese în urmă cu programul de învățatură pe care și-l impusese, și asta îl neliniștea, într-un fel, se putea spune că nu prea avea condițiile de studiu la care se așteptase, învățământul era dificil, mult mai dificil decât își închipuisese. Adesea era foarte obosit când se întorcea acasă. Și astă-seară se simțea obosit, în schimb se iveau mereu tot felul de lucruri care să-l abată de la treburi. Scrâșni din dinți, își propti capul cu amândouă mâinile, își aținti ferm atenția asupra lui Jusserand*. Trebuia, trebuia neapărat să lucreze, să-și ia blestemata aia de licență: era singura cale de a progresa; singura cale de a-i oferi lui Jenny și de a-și oferi lui o altă viață.

Timp de o jumătate de oră lucră perfect, netulburat. Apoi Jenny se strecură în cameră și se cocoță pe brațul fotoliului, îi părea rău că fusese înțepată cu el, și acum era smerită și tandră ca o pisicuță.

— David dragule, începu ea cuprinzându-l pe după umeri, iartă-mă că am fost arțăgoasă, îmi pare rău, dar am avut o zi așa urâtă; poate de aceea așteptam cu atâta nerăbdare să se facă odată seara.

David schiță un zâmbet, își lipi obrazul de sânul ei tânăr și rotund, dar în schimb se încăpățână, să nu-și dezlipească ochii de pe carte.

— N-ai fost arțăgoasă și recunosc că trebuie să fi fost destul de plictisitor pentru tine.

Ga să-l împace, Jenny îl mângâie ușor pe cap.

— Da, David, într-adevăr, mă cam plictisesc. Nu am cu cine sta de vorbă. Abia dacă am schimbat un cuvânt cu bătrânul domn Murchison de la magazin și cu femeia la care m-am dus să comand niște mătase. A, și cu vreo doi-trei oameni care au bătut la ușă. Mă... Mă gândeam că poate ieșim astă-seară ca să ne mai veselim.

— Vai, Jenny, dar eu trebuie să lucrez. Doar știi asta la fel de bine ca și mine.

Și David continuă să rămână cu ochii ațintiți pe carte.

— O... doar n-o să trebuiască să te îngropi toată viața în tâmpitele alea de cărți. Poți să-ți iei și tu liber într-o seară. Poți lucra altă dată.

<Notă>

*Jean Jusserand (1855-1932), diplomat și om de litere francez, autor al unor' eseuri, monografii și istorii de literatură engleză și franceză.

</ notă>

— Nu, Jenny, zău că nu pot. E foarte important să lucrez azi.

— Ba ai putea, David, zău că ai putea dacă ai vrea!

Uluit, nedumerit, David ridică în sfârșit capul și o cercetă o clipă cu privirile.

— Dar unde Dumnezeu ai chef să mergem? Afară e frig și umed, cel mai bine e acasă.

Dar Jenny se gândise bine și plănuise cu grijă toate amănuntele, îi expuse. Totul dintr-o suflare.

— Am putea lua un tren să mergem la Tynecastle; de pildă cel de șase și zece. E un concert popular la Eldon Hali, ceva foarte drăguț. M-am uitat în ziar și am văzut că o să fie și niște scheciuri prezentate de comici de la Whitley Bay; știi, așa se întâmplă iarna.

Vine și Colin Loveday, știi tu, tenorul ăla grozav. Și biletele nu sunt scumpe. Doar un șiling și trei penny, așa că nu contează cine știe ce.

Zău, hai să mergem David, că o să ne distrăm de minune. Am fost așa tristă, vreau să mai gust și eu puțină viață. Nu fi nici tu așa ruginit!

Un răstimp de tăcere. Nici el nu voia să fie ruginit. Era obosit, era obsedat de nevoia de a studia; după cum spusese, afară era umed și urât; iar concertul nu-l atrăgea câtuși de puțin. Deodată, îi veni în cap o idee, o idee formidabilă. Ochii i se luminară și-i spuse:

— Ascultă, Jenny: ce-ai zice dacă mi-aș lua într-adevăr liber astă-seară, așa cum propui tu, și m-aș repezi să-i aduc pe Sam și pe Hughie aici? Facem un foc bun, pregătim o cină caldă și jucăm rummy. Ce să mai vorbim de comediantii ăia ai tăi? Nu fac doi bani pe lângă Sam. Sammy al nostru e cel mai tare comic pe care l-ai cunoscut vreodată, te face să leșini de râs.

David socotea cu toată sinceritatea că era o idee grozavă, îl necăjea faptul că se depărtase de familie și dorea să fie din nou laolaltă cu frații lui – iată un prilej admirabil de a sparge gheața.

Dar în timp ce fața lui se lumina, Jenny se întuneca.

— Nu, replică ea cu răceală. Nu-mi surâde câtuși de puțin chestia asta. Familia ta nu m-a tratat cum se cuvine și nu vreau să se înnădească la mine în casă.

Urmă un nou răstimp de tăcere. David strânse tare din buze. I se părea că Jenny e irațională și nedreaptă. Nu era frumos din partea ei să-l pună să ia drumul până la Tynecastle într-o seară ca asta.

N-avea nici un chef să meargă. Deodată însă, văzu o rouă de lacrimi în ochii ei îndurerați. Asta îl dădu gata. N-avea el inima s-o facă pe Jenny să plângă.

Scoase un oftat, se ridică și închise cartea.

— Bine, Jenny. Atîfhei, dacă ai poftă de concert, să mergem la concert.

Fata scoase un mic tril de încântare, bătu din palme și-l sărută fremătând de emoție.

— Ești foarte drăguț, scumpule, zău! Așteaptă-mă o clipă, că mă reped până sus să-mi pun pălăria. O să mă grăbesc, dar în orice caz avem timp berechet să prindem trenul.

Până să se îmbrace ea, David se duse la bucătărie și-și tăie o felie de pâine și o bucată de brânză. O mănca încetișor, cu ochii ațintiți către focul din vatră. Zâmbind trist, se gândi că Jenny se hotărâse probabil de multă vreme să-l târască în seara aceea la concert.

Tocmai când termină de mâncat, se auzi o bătaie în ușa din dos.

Întrebându-se cine ar putea fi, se duse să deschidă.

— A, Sammy! Exclamă el încântat. Ce faci, bă păcătosule?

Sammy intră greoi în bucătărie, cu rânjetul aspru, neclintit de pe fața lui de om sănătos.

— Tocmai treceam pe-aici cu Annie, anunță el nu fără o oarecare timiditate, în ciuda rânjetului permanent. Și m-am gândit să intru să văd ce mai faci.

— Bravo, Sammy! Măi omule, dar unde-i Annie?

Sam făcu semn din cap către întunericul de afară. Lucrurile corespundeau tuturor regulilor de etichetă: Annie aștepta afară. Ea își cunoștea lungul nasului. Și pe urmă, nici nu era prea sigură dacă o să fie bine primită. David își închipui toată scena: silueta întunecată a lui Annie Macer plimbându-se liniștită, mulțumită, pe lângă casă, așteptând să fie considerată demnă de a fi poftită înăuntru.

David strigă pe dată:

— Păi bine, mă, cap pătrat, de ce-o lași să stea afară? Du4e, omule, și adu-o în casă! Haide, mișcă!

Sammy rânji cu gura până la urechi.

Tocmai atunci intră în bucătărie Jenny, în toaletă de oraș.

Sammy, care se îndrepta spre ușă, avu un moment de ezitare și se uită la Jenny, care înainta către el cu manierele cele mai alese, întocmai cum scrie la carte.

— Oh, ce plăcere! Spuse Jenny zâmbind cum nu se poate mai politicoasă. Lume nouă! Și ce păcat că ne-ai găsit tocmai pe punctul de a pleca la oraș!

— Bine, Jenny, dar Sammy a venit la noi în vizită! Izbucni David. Și a adus-o și pe Annie, care așteaptă afară.

Jenny ridică din sprâncene; făcu o pauză exact atât de lungă cât trebuia; și apoi îi zâmbi dulce lui Sam.

— Ce rău îmi pare! Vai, dar e un ghinion îngrozitor să ne găsești tocmai când plecam la un concert! Am făgăduit să ne mtilnim cu niște prieteni la Tynecastle și e imposibil să-i lăsăm baltă. Trebuie să veniți neapărat altă dată.

Făcând un efort, Sammy își păstră cu încăpățănare zâmbetul.

— Bine, e-n regulă. Nici eu, nici Annie n-avem vreodată mare lucru de făcut. Putem trece oricând.

— Să nu cumva să pleci, Sammy! Izbucni David. Ad-o și pe Annie înăuntru. Rămâneți amândoi să beți p ceașcă de ceai.

Jenny aruncă o privire plină de regret către ceas.

— A, nu, băiete, stăruie Sammy, dând să iasă pe ușă. Cum aş putea să te opresc să te duci cu cucoana la concert? Annie și cu mine o să facem câțiva pași pe bulevard. Vă spun noapte bună la amândoi.

Zâmbetul lui Sammy rezistă cu tenacitate până la capăt. Dar îndărătul lui, David percepu cumplita amărăciune a băiatului. Afară, avea probabil să-i spună lui Annie: „Haide, fetițo, că nu mai suntem de nasul lor. Mă tem că David ăsta și-a cam luat-o în cap de când e profesor.”

David se cutremură, tras între dorința de a alerga după Sammy și făgăduiala de a o duce pe Jenny la concert. Oricum era degeaba, pentru că Sammy plecase.

Jenny și cu David luară trenul de Tynecastle la ora șase și zece.

Era un personal aglomerat, care oprea la toate haltele. Se duseră la Eldon Hali. Biletele costară doi șilingi fiecare întrucât locurile mai ieftine se vânduseră toate. Statură timp de trei ore în sala încinsă ca o baie de aburi.

Lui Jenny spectacolul îi plăcu la nebunie, și aplaudă zgomotos alături de majoritatea publicului, ca să mai smulgă câte-un bis. În schimb, lui David i se păru o oroare. Se strădui să nu-și ia un aer de superioritate, încercă să găsească ceva plăcut în el; dar, din nefericire, toată trupa îl irită la culme.

— Vai, sunt excelenți! Șoptea într-una Jenny, entuziasmată.

Dar nu erau câtuși de puțin excelenți. Excelau cel mult în prostie; erau un fel de figuranți de pe la trupele ambulante, sau 'dovni de bălci; comperul se bizuia aproape exclusiv pe un arsenal de glume pe socoteala soacră-si, iar Colin Loveday se bizuia aproape exclusiv pe un vibrato languros și pe gestul patetic cu care-și apăsa mâna în dreptul inimii. David își aminti de micul spectacol dat de Sally în salonașul din Scottswood Road – într-adevăr un lucru de prima mină, față de acest concert de mâna a șaptea; apoi își aminti de cărțile lui zăcând în părăsire și de care el nu ajungea să se atingă; își aminti de Sammy și de Annie Macer, care probabil se plimbau braț la braț pe bulevard.

La sfârșitul reprezentației, de cum ieșiră pe ușa sălii, Jenny se lipi de el.

— Mai e un ceas până la ultimul tren, David. Mai bine să-l așteptăm pe ăla, că merge cel mai repede. Nu oprește nicăieri până la Sleescale. Între timp, hai la localul lui Percy să luăm ceva. Doar un pahar de Porto sau altceva, că doar n-o să stăm să așteptăm în gară! Joe mă ducea întotdeauna acolo.

La local luară amândoi câte-un pahar de vin. Jenny era încântată să revină la Percy. Recunoscu figuri familiare, glumi cu chelnerul care avea brațul plin de șervete, strigându-l pe tonul afectat al comperului năsos de la reprezentație.

— Era formidabil, nu? Adăugă ea chicotind.

Paharul de Porto mai schimbă puțin lucrurile în mintea lui David, estompând contururile, înviorând culorile, aburind atmosfera, îi zâmbi lui Jenny peste masă.

— Ești un drăcușor fără pereche, îi spuse el. Și-ce influență poți avea asupra unui biet muritor! După câte văd, până la urmă tot o să trebuiască să iau meditația aia la Barras.

— Ei bravo, așa-mi plac, scumpule! Îl aprobă ea imediat cu căldură.

Îl fermeca cu ochii ei învăluitoari și-și lipi genunchiul de al lui pe sub masă. Cu îndrăzneala omului pus pe chefuri, îi comandă chelnerului încă un pahar de Porto, tachinându-l iar.

După aceea se văzură siliți să alerge ca să prindă trenul. Repede-repede, se urcară în ultima clipă, sărind într-un compartiment pentru fumători, în care nu era nimeni.

— Vai de mine și de mine! Chicoti Jenny, 'abia trăgându-și sufletul. A fost formidabil, David, nu? Zi și tu, n-am dreptate?

Se opri, își veni în fire, văzu că sunt singuri și își aminti cu o tresărire ciudată în adâncul ființei că trenul nu^mai oprește până la Sleescale – adică cel puțin o jumătate de oră. Îi plăceau scenele'de amor furate în locuri puțin obișnuite, îi plăcuseră întotdeauna, chiar și cu Joe. Deodată, se strânse la pieptul lui David și-i spuse:

— Vai, David, ai fost așa de bun cu mine! Nici nu știu cum să-ți mulțumesc. Trage storurile, David... E mai intim așa.

El o privi cu îndoială, cercetând-o de aproape: se întinsese în brațele lui, cu ochii închiși, dar pupilele păreau că-i strălucesc chiar și îndărătul pleoapelor; buzele-i palide erau umede și întredeschise într-un zâmbet vag; răsuflarea îi mirosea din plin a vin de Porto; trupul îi era moale și foarte cald.

— Haide, murmura ea, trage storurile. Toate.

— Nu, Jenny... ai răbdare, Jenny...

Trenul se smuci când trecu peste un macaz, săltă în sus și apoi în jos. David se ridică și trase toate storurile.

— Așa e minunat, David...

După aceea, se culcă lipită de el; adormi și sforăi încetișor.

David privea drept înaintea lui, cu o expresie curioasă pe fața încordată. Vagonul mirosea a pipe din care se fumase mult, a vin de Porto și a fum de la locomotivă; cineva aruncase coji de portocală pe podea. Afară era întuneric beznă. Vântul vâjâia, și ploaia biciuia ferestrele vagonului. Trenul hârâia înainte pe șine.

CAPITOLUL XVIII.

La începutul lui aprilie, după ce-l meditase aproape trei luni pe Arthur Barras la vila Law, David primi un bilețel din partea lui taică-su. I-l aduse într-o dimineață la școală Harry Kinch, un băiețel din mahalaua Teraselor, fratele micuței Alice, care murise cu aproape șapte ani înainte. Bilețelul, scris stângaci cu un creion chimic pe partea dinăuntru a unui plic vechi, glăsuia astfel: „Dragă David, nu vrei să vii sâmbătă să pescuim păstrăvi pe Wansbeck cu drag tatăl tău”.

David era profund mișcat. Taică-su mai dorea încă să. Meargă cu el la pescuit, ca în vremurile de demult, când el era doar un băiețel și îl lua pe

Wansbeck în sus! Gândul acesta îl încântă. De zece zile, Robert nu mai intrase în mină, din pricina unui acces de pleurită tuberculoasă. El căuta să ia lucrurile ușor, spunând că are doar o „inflamație”, dar acum se simțea mai bine și se sculase din pat.

Sâmbătă era ultima lui zi liberă și voia s-o petreacă împreună cu David. Invitația venea pentru băiat ca oferta unui tratat de pace, izvorâtă direct din inima lui taică-su.

Stând în picioare în fața catedrei din clasa plină de zumzet, David trecu repede în revistă evenimentele ultimelor luni. Se dusese la vila Law, în ciuda propriei sale dorințe, poate din cauză că-l pisa Jenny și fără doar și poate pentru că avea nevoie de un ban în plus.

Dar asta îl tulburase foarte mult pe taică-su. Și, într-adevăr, nu putea scăpa de sentimentul ciudat că e un lucru nefiresc ca tocmai el, care îi considera pe cei din familia Barras cu totul opuși ființei și vieții lui, să fie în relații atât de strânse cu ei. De pildă mătușa Carrie, așa de curioasă și îngrijorată în privința lui la început, înclinată să se uite la el ca la cei care intrau în casă cu ciubotele pline de noroi sau ca la socoteala măcelarului Ramage când i se părea că vrea s-o tragă pe sfoară cu vreo bucată de mușchi. Ochii ei miopi trădaseră multă vreme această neîncredere îngrijorată.

Cu timpul însă, expresia aceasta dispăruse din ochii mătușii Carrie. În cele din urmă începuse să-l „simpatizeze” pe David, și pe la ora nouă, cam atunci când își termina lecția cu Arthur, îi trimitea în sala de studiu un pahar de lapte dulce și câțiva biscuiți.

Dar culmea ciudățeniei era că de la o vreme își făcea apariția Hilda, aducându-i ea laptele și biscuiții. Și totuși, la început de tot se uitase la el nu ca la cei care intrau în casă cu ciubotele pline de noroi, ci pur și simplu ca la noroiul de pe tălpile lor. David băgase de seamă aceste lucruri, înțelesese repede că e vorba de un simptom al conflictului interior prin care trecea Hilda. Îl interesa fata asta. Avea douăzeci și patru de ani; maniera ei ostilă și înfățișarea întunecată, lipsită de orice farmec, se accentuaseră și mai profund. David se gândea că Hilda nu semăna totuși cu cea mai mare parte dintre femeile lipsite de farmec. Acestea, în marea lor majoritate, continuau să se amăgească singure, îmbrăcându-se cit mai bine, punându-se pe cât posibil în valoare, meditănd îndelung înaintea oglinzii: „Albastrul ăsta mă avantajează într-adevăr”, sau „Am un profil destul de reușit”, sau „Ce zici ce frumos e părul meu dacă e pieptănat cu cărare la mijloc?” Și se tot legănau cu iluzii până pe patul de moarte. Hilda însă luase de la bun început hotărârea că trebuie să se considere o femeie urâtă, și adoptând maniera aceea ostilă făcea tot ce putea să nu-și dezmințită urâtenia, în afară de asta, David vedea că Hilda trăiește într-un permanent conflict cu ea însăși:

Probabil se ciocneau în ea forța tatălui ei și slăbiciunea maică-si.

Hilda îi făcea mereu impresia că e îmbinarea nedorită a acestor două elemente, care nu se simțeau de loc atrase unul de altul; părea că ea însăși ar fi

venit pe lume nedorită, că s-ar fi luptat împotriva ei însăși în germen și că ar fi apărut pe lume într-un târziu, ca un simbol al discordanței.

Hilda era nefericită, își dezvăluia treptat firea, fără să-și dea seama că o face. Murea de dorul iui Crace, care era acum la școală în localitatea Harrogate. Cu toate că remarcile ei obișnuite sunau cam așa: „Parcă ce-o să poată ăia s-o învețe pe gaița asta mică?”, sau „Nici acum n-a învățat ortografia!” (când citea vreo scrisoare de-a soră-si), David vedea bine că Hilda se prăpădește de dorul fetei. Era o feministă de un soi ciudat/ combativă, dar numai în sinea ei. La douăsprezece martie, ziarele erau pline de relatări despre o campanie de distrugeri organizată de mișcarea sufragetelor în cartierul select al Londrei. Se spărseseră ferestre pe toate străzile principale, și câteva sute de femei, printre care și doamna Sylvia Pankhurst, fuseseră arestate. Hilda jubila, în seara aceea, pierzându-și complet stăpânirea de sine, începuse o discuție grandioasă. Spuse că ar vrea să participe și ea la mișcare, să realizeze ceva, să se arunce în vârtejul unei vieți active, să trudească nebunește pentru a alina suferințele asupririi îngrozitoare la care erau supuse femeile. Ochii ei scăpărară de mânie când dădu ca exemplu situația armencelor sau traficul de carne vie. Era de-a dreptul impresionantă cu aerul ei de dispreț.

Bărbații? Bineînțeles că nu putea să-i sufere! Și asta era încă puțin spus. Îi ura din tot sufletul. Se lansă în discuții aprinse, cită pasaje întregi din Nora de Ibsen, pe care c șha literalmente pe dinafară David recunosc și aci un simptom al conflictului ei interior, al urăteniei ei, al psihozei ei.

Cu toate că nu mărturisea niciodată acest lucru, era evident că aversiunea Hildei pentru bărbați se trăgea de la persoana lui taicăsu. El era BĂRBATUL, simbolul falie, tatăl ei. Calmul cu care el îi reteza împlinirea oricăror dorințe o făcea să fie și mai aspru introvertită, îi amplifică și-i adâncea refulările. Hilda voia să scape de vila Law și de orașul Sleescale, voia să-și câștige singură existența, oricum, oriunde, numai să se afle printre reprezentantele sexului ei.

Voia să facă cu adevărat ceva. Dar toate dorințele ei aprinse se izbeau ca de un zid de aerul calm, detașat, al lui taică-su. Barras râdea de ea, și cu un simplu cuvânt, aruncat într-o doaiă, o făcea să se simtă caraghioasă. Hilda jura că o să scape de acasă, că o să lupte. Și totuși, rămânea acolo, și lupta se dădea numai și numai în sufletul ei. Hilda aștepta... Aștepta... Dar ce anume?

Prin prisma Hildei, David intercepta un aspect al lui Barras.

Celălalt, bineînțeles îl vedea prin prisma lui Arthur. Acasă la Barras, David nu venea niciodată în contact cu acesta. Stăpânul rămânea o persoană greu accesibilă, îndepărtată. Dar Arthur vorbea o mulțime despre taică-su și de fapt nimic nu-l încânta mai mult decât să vorbească despre el. După ce terminau ecuațiile de gradul doi, era imposibil ca Arthur să nu-i dea drumul... Orice pretext era bun ca să-l pornească. Dar în timp ce lucrurile dezvăluite de Hilda purtau pecetea urii, cele dezvăluite de Arthur erau vorbe rostite în extaz.

David se atașa foarte mult de Arthur – măcar că, îndărătul acestui sentiment stăruia același sirnțământ de milă care-l cuprinsese în ziua aceea, în

curtea minei, când îl văzuse pentru prima dată pe Arthur, cocoțat pe capra docarului. Arthur era atât de serios, de o seriozitate patetică! Dar pe de altă parte, era atât de slab! Șovăia la fiecare pas, niciodată nu se putea hotărî de la început, nici într-o chestiune cât de neînsemnată – de pildă dacă să folosească un creion tare sau mai puțin tare: H, sau HB. O hotărâre luată repede îi făcea la fel de multă plăcere ca și amabilitatea oamenilor. Punea la inimă totul.- Absolut totul, era de o sensibilitate de-a dreptul ieșită din comun. Adeseori David încerca prudent, cu o glumă, să-l facă pe Arthur mai puțin timid. Trudă zadarnică: Arthur era totalmente lipsit de simțul umorului.

David ajunsese s-o cunoască și pe mama lui Arthur. Într-o seară, mătușa Carrie îi aduse în sala de studiu paharul de lapte fierbinte, cu aerul că-i acordă o favoare și mai mare decât de obicei, îi spuse, plină de demnitate:

— Sora mea, doamna Barras ar dori să-ți vorbească.

Zăcând între perne, Harriet își exprimă dorința să afle cum merge Arthur, bineînțeles doar „părerea” lui David despre Arthur.

Fiul ei îi dădea foarte multă bătaie de cap, răspundere și neliniște, „chiar foarte mare răspundere”, îi spuse ea, rugându-l să nu se supere și să-i dea sticla de colonie de pe noptieră. Era chiar acolo, lângă cotul lui, dacă nu se supăra. Colonia îi mai alina durerile de cap, când Caroline era prea ocupată și n-avea timp să-i perie părul. Da, continuă doamna Barras ar fi o teribilă dezamăgire pentru tatăl lui Arthur dacă băiatul n-ar face mare lucru în viață. Poate n-ar fi rău dacă el, David, ar încerca în felul lui, întrucât Caroline îl lăudase așa de mult, să exercite o oarecare influență asupra lui Arthur pentru a-i schimba caracterul în bine, pregătindu-l pentru viață. Și apoi, pe nerăsuflăte, Harriet Barras îl întreabă dacă el crede în vindecarea prin sugestie, în ultima vreme simțise că ar putea să încerce și această metodă. Singura dificultate era că în materie de sugestie, pentru ca metoda să aibă efect, trebuia ca patul să fie îndreptat cu fața la nord; or, în camera ei era destul de greu de realizat lucrul ăsta, dată fiind pe de o parte așezarea ferestrei și pe de altă parte a sobei cu gaze.

Pentru că, evident, ea nu putea să renunțe la soba cu gaze. Imposibil!

Și, îi explică ea mai departe, de vreme ce el, David, știe matematică, nu crede în mod sincer că vindecarea prin sugestie ar putea fi tot atât de eficace dacă patul era așezat cu fața spre nord-vest? Lucru realizabil în fond, cu oarecare eforturi, dacă ar fi mutat scrinul în partea cealaltă.

Jenny era încântată că David făcuse o impresie atât de bună la vila Law, încântată că „s-a împrietenit cu familia Barras”. Jenny era atât de doritoare de societate, și mai ales de societate bună, încât îi făcea plăcere să se simtă în mijlocul ei fie chiar și printr-un intermediar. Când David se întorcea seara acasă, îl ruga insistent să-i povestească în tot amănuntul cum s-au petrecut lucrurile: Chiar așa a spus? Și chiar au servit biscuiți trecând tăvița de la unul la altul?

Sau au lăsat butoiușul pe tăviță? Faptul că Hilda manifesta interes pentru David nu o neliniștea câtuși de puțin. Jenny nu era de loc geloasă, ar fi fost în stare să „pună mâna-n foc” pentru David, și.

Oricum, Hilda era o ciumă ca înfățișare.

Pe David îl amuza reacția variată a lui Jenny față de evenimentele din casa Barras. Adesea, născocea niște complicații din cale afară de alambicate, doar așa, ca s-o ia peste picior. Numai că pe Jenny n-o puteai trage ușor pe sfoară. După cum spunea și ea, avea capul bine înfipt între umeri. Jenny era Jenny, și cu asta punct!

În decursul timpului, David începuse s-o cunoască pe Jenny.

Ades[^] îl mira și pe el faptul că abia acum ajungea să-și descifreze propria nevastă, dar la urma urmei nu era chiar așa un lucru de mirare dacă-și amintea că, fără doar și poate, înainte de căsătorie fusese departe de a o cunoaște. Pe atunci, Jenny nu era altceva decât proiecția propriei lui iubiri, o floare, o dulceață, însăși adierea primăverii.

Acum începea s-o cunoască pe adevărata Jenny, pe Jenny care dorea „societate”, toalete, distracții, căreia îi plăcea „să umble prin lume” și chiar să bea un pahar de Porto, care puneia patimă în toate și totuși era foarte ușor șocată de cutare sau cutare lucru, care suporta zâmbind marile neplăceri și în schimb plângea pentru altele mărunte, care pe neașteptate cerea imperios dragoste, înțelegere și „mângâiere”, care avea obiceiul de a te contrazice de la obraz fără nici un argument sau justificare, Jenny care îmbina în aceeași clipă, cu multă drăgălășenie, logica și lipsa totală de rațiune.

O iubea însă, și știa bine că o s-o iubească întotdeauna. Numai că începuseră să se certe foarte des și foarte violent. Și Jenny era încăpățânată, și el. Pe urmă, existau anumite lucruri în care era imposibil să facă pe voia lui Jenhy. Nu-i plăcea s-o vadă bând vin. În seara în care își comandase singură un al doilea pahar de Porto la localul lui Percy, el își dăduse seama că lui Jenny îi place prea mult această băutură. Nu-i dădea voie să țină vin de Porto în casă. Drept care, s-au certat în privința băuturii: „Ție-ți place să strici plăcerea oamenilor... ar trebui să intri în Armata Salvării. Nu pot să te sufăr.

N-am ochi să te văd...” Apoi urma criza de plâns, marea împăcare și dragostea. „Vai, David, te iubesc așa de mult, zău te iubesc...”

Se certau și din pricina examenului pe care trebuia să-l dea Davjd. Jenny voia să-l vadă licențiat în litere. Bineînțeles că voia.

Ține[^]mprțiș ca el să-și ia examenul. Voia neapărat să-i dea peste nas luijstrother și încă la vreo câțiva. Dar pe de altă parte nu voia în ruptul capului să-i lase răgaz să studieze, întotdeauna era ceva de făcut seara, sau dacă se întâmpla cumva să rămână singuri, atunci era imposibil ca Jenny să nu-i spună patetic: „Hai, David dragă, ia-mă și pe mine pe genunchi, că de-un veac nu m-ai mai mângâiat. Sau se-ntâmpla să se taie la deget când curăța cartofi și sângera cumplit și-l întreba când, crede că or să aibă și ei o servitoare. Și cu nici un preț n-ar fi admis să-i lege rana altcineva decât el.

În asemenea momente, licența în litere trecea pe planul al șaptelea. David o amânase cu o jumătate de an, iar acum, ținând seama și de timpul pierdut cu meditațiile suplimentare de la vila Law, se părea că va mai trebui să adauge încă o jumătate de an. Din disperare, își luă obiceiul de a străbate cu bicicleta cei douăzeci de kilometri până la Wallington, satul în care locuia acum Carmichael.

Acolo, în casa acestuia, din curtea școlii, găsea și tihna necesară, și un sfat înțelept: ce merita să continue și ce era preferabil să lase la o parte. Deși un om cu speranțele zdrobite, Carmichael era foarte de treabă și se purta admirabil cu el. De multe ori rămânea la Carmichael sâmbăta și duminica.

Și în sfârșit, se mai certa cu Jenny și din pricina familiilor lor; pe David îl chinuia nespus înstrăinarea de familia lui, ca urmare a căsătoriei. Bineînțeles din când în când mai avea loc vreun schimb de vizite între ulița Inkerman din mahalaua Teraselor și casa lor din fundătura Lamb. Dar nu era nici pe departe ceea ce ar fi dorit David.

Jenny era țeapănă, Martha glacială, Robert tăcut, iar Sammy și Hugh stânjeniți. Era ciudat că lui David îi venea s-o ia la palme pe Jenny când o vedea dându-și aere nobile și protectoare față de familia lui, dar în clipa când plecau neamurile, simțea că moare după nevastă-sa.

Își dădea bine seama că pentru Martha și Robert căsătoria lui a fost o lovitură. Firește, Martha a primit lovitura cu un aer de răzbunare triumfătoare; Jenny nu era câtuși de puțin o mireasă potrivită, iar ea, Martha, a știut dintotdeauna că din plecarea lui David de la mină n-o să iasă nimic bun. Acest mariaj prostesc și prematur dovedea pe deplin cită dreptate avusese.

Robert adopta însă o altă atitudine: se retrăgea într-o tăcere de nepătruns. Cu Jenny se purta întotdeauna frumos ba chiar se dădea peste cap să fie amabil, dar cu toate strădaniile de a avea un aer încurajator, atitudinea lui, în ansamblu îi trăda tristețea. El avusese ambiții mari în privința lui David, clădise un întreg edificiu de planuri privitoare la ceea ce avea să realizeze băiatul, și din acest punct de vedere se putea spune că-și legase întreaga viață de viitorul lui David. Și când colo, la vârsta de douăzeci și unu de ani, David luase de nevastă o găsculiță de vânzătoare de prăvălie, în adâncul inimii lui, așa vedea Robert situația.

David era conștient de tristețea lui taică-su și îl durea cumplit.

Adeseori zăcea noaptea cu ochii deschiși, gândindu-se la toate astea.

Lui taică-su nu-i plăcea câtuși de puțin căsătoria lui. Lui taică-su nu-i plăcea câtuși de puțin că i-a cerut lui Barras să-i facă rost de slujbă.

Lui taică-su nui plăcea câtuși de puțin că se duce la vila Law ca să-i dea lecții lui Arthur Barras. Și totuși, iată că taică-su îi scrisese și-l poftise să meargă cu el pe Wansbeck la pescuit.

Tresărind, David își veni în fire. Cu un ușor sentiment de vinovăție, le ceru elevilor zgomotoși să facă liniște, îi scrisese repede o scrisorică de răspuns lui taică-su, ca să i-o trimită prin Harry Kinch.

Și apoi porni cu nădejde la treburile zilei.

Toată săptămâna aceea așteptă nerăbdător să vină ziua de sâmbătă. După cum ziceau oamenii de prin împrejurimi, „avea mână bună la pescuit”, numai că în ultima vreme avusese prea rar prilejul să și-o încerce. Primăvara plutea în văzduh; știa bine că valea râului trebuie să fie foarte frumoasă acum; deodată, îl cuprinse din tot sufletul dorința de a se duce acolo.

Veni în sfârșit și sâmbătă, o zi bună pentru pescuit, călduroasă, cu crâmpie de soare care răzbeau când și când printre nori și o adiere blândă dinspre apus. Se sculă devreme, îi servi lui Jenny o ceașcă de ceai, își unse niște tartine cu marmeladă; apoi inspecta undița mică, pe care i-o dăduse taică-su când împlinise vârsta de zece ani – își aducea aminte și acum de drumul până la magazinul Marriot din West Street, când o cumpăraseră. Spintecă aerul cu undița, care era la fel de mlădioasă și bună ca și altădată. Fluierând încetisor, își puse bocancii. Când ieși din casă, o lăsă pe Jenny încă în pat.

Urcă în mahalaua Teraselor, pe ulița Inkerman, cu un sentiment ciudat pe care i-l stârnea dimineața blândă de primăvară. Intră în casa familiei. Sammy și Hugh erau la lucru în mină, dar mama lor stătea în picioare lângă masă și lega cu o sfoară subțire pachetul de hârtie cerată cu merinde pentru Robert. Martha păstra sfoara și hârtia cerată de parcă ar fi fost lingouri de aur. Când dădu cu ochii de băiat, cu toate că îi răspunse la salut înclinând din cap, strânse cam amenințător din buze. David văzu imediat că maică-sa tot nu l-a iertat.

— Arăți cam prost, îi declară Martha străpungându-l cu ochii ei aspri și reci.

— Dar mă simți foarte bine, mamă.

' De fapt mințea; de vreo câteva luni încoace se simțea cam slăbit.

— Ești alb ca varul la față.

— N-am ce-i face. Dar îți spun că mă simt bine, îi repetă el tăios.

— Eu cred că te simțea mai bine când locuiai în casa asta și munceai în mină ca un om cumsecade.

David simți că se enervează, dar schimbă vorba.

— Unde-i tata?

— A ieșit să ia momeală. Se întoarce îndată. Ești chiar așa grăbit, că nu poți să stai jos cinci minute și să schimbi două vorbe cu maică-ta?

David se așeză și o privi cum strânge cu grijă ultimul nod. Făcea numai fundulițe, pentru că Martha totdeauna aștepta să i se aducă sfoara înapoi. Nu îmbătrânise cine știe ce; trupul ei mare și voinic era încă foarte sprinten, mișcările sigure, ochii, adânciți în fundul capului, erau la fel de ageri și stăpânitori ca întotdeauna, fața, deși cam slabă, părea totuși la fel de sănătoasă și viguroasă ca altădată.

Se întoarse spre el.

— Unde ți-e mâncarea pentru prânz?

— În buzunar.

— Ia arată-mi-o și mie!

David se prefăcu că n-aude.

Martha întinse mina și repetă:

— Arată-mi!

— Nu vreau să-ți arăt, mamă. Am mâncarea în buzunar. E mâncarea mea și am s-o mănânc, și cu asta basta!

Martha continuă cu aceeași expresie încordată și cum nu se poate mai aspră să țină mâna întinsă.

— Va să zică acum refuzi pe față să mă ascuți... După ce că fără știrea mea ți-ai făcut de cap.

— Dă-o naibii, mamă, că nu e vorba de neascultare. Pur și simplu...

Furios scoase punga de hârtie din buzunar.

Martha o primi cu răceală, o descinse cu aceeași răceală și scoase la vedere cele trei felii de pâine rece, pe care și le unsese singur cu marmeladă. Figura ei nu se schimbă cu nimic. Martha nu-și exprimă cătuși de puțin disprețul, ci puse punga la o parte.

— Am s-o întrebunțez la budincă, îi spuse ea, și-i dădu în schimb pachetul voluminos pe care tocmai îl legase, remarcând fără nici un alt comentariu: Aicea aveți destul pentru amândoi...

Atitudinea ei era nedreaptă, și totuși, pe de altă parte era și dreaptă. Și tocmai dreptatea îl izbi în plin pe David, ca un pumn în față. Îi vorbi cu multă aprindere:

— Mamă, tare aș vrea să fii mai îngăduitoare cu Jenny! De la început ai avut un ghimpe împotriva ei. Nu e drept. Voi două nu încercați să lămuriți lucrurile între voi. În ultimele trei luni n-ai venit mai niciodată s-o vezi.

— Dar ea ține oare să-i fac vizite, David?

— Dar tu, mamă, n-o încurajezi să țină la acest lucru. Ar trebui să te porți mai drăguț cu ea. Se simte singură în orașul ăsta. Ar trebui s-o îndemni, s-o înveselești.

Mai împietrită ca oricând, Martha râse disprețuitor.

— Va să zică, așa, are nevoie s-o înveselească ceva?

Făcu o pauză. Creștea în ea un val de mânie, care până la urmă o sugrumă. Nimic nu trăda acest lucru în înfățișarea ei, dar intensitatea mâniei o făcu să treacă inconștient la accentul dialectal pe care-l avusese în tinerețe.

— Laca-na, se simte singură! Da la ce s-o fi simțind așa singură, dacă tot are bărbat și casă de-ngrijit? Pasămite eu una nu mă simt singură. Iaca, eu nici n-am timp de așa ceva. Și când colo, ea toată ziua se fițâie de colo până colo și maimuțărește lumea bine. Să știi că în felul ăsta n-o să ajungă să se împrietenească cu nimeni, n-o să aibă parte de nici un prieten adevărat. Și să fiu în locul tău, i-aș spune să nu mai comande atâtea sticle de Porto la Murchison.

— Mamă! Sări în sus David, înroșindu-se deodată ca para focului. Cum poți să spui una ca asta?

Tocmai când se înfruntau astfel, el arzând, iar ea glacială și palidă, pe ușa deschisă intră Robert, care înțelese dintr-o privire cum stau lucrurile.

— Ei, Davey, eu sunt gata, spuse el cu blândețe. Acuma s-o luăm din loc, că pe maică-ta o s-o vezi și când ne-om întoarce.

David oftă din rărunchi, își plecă ochii în jos ca să nu se vadă cât de rănit era în suflet.

— Bine, tată.

Ieșiră împreună.

Coborând pe Cowpen Street, Robert se arătă mult mai vorbăreț. Susținu o adevărată conversație despre pescuit. Făcuse rost de niște momeală frumoasă – niște larve de la cuptorul de oase de pe Spit, spunea el, și câteva râme de toată frumusețea de la Middlerig.

Și vin tul bătea tocmai din direcția potrivită, ar trebui să facă o ispravă bună. Aranjase să-i ia Teasdale cu camionul lui cu cai. Vizitiul lui, care mâna de obicei, era bolnav, așa că băiatul, Dan Teasdale, nelucrând în schimbul de dimineață, se oferise să-l ajute el pe taică-su, distribuind pâinea pe la consumatori. Avea să-i ducă și pe ei până la ferma Ivory... la câțiva kilometri de Morpeth. Era foarte drăguț din partea lui... Drăguț băiat era Dan Teasdale!

David asculta, se străduia să asculte, de fapt își dădea perfect de bine seama de ceea ce se ascunde îndărătul șuvoiului de vorbe ale lui Robert. Rămase o clipă la o parte, când taică-su se opri să vorbească cu Dan, în fața brutăriei. Ceea ce-l durea cumplit nu era atât că maică-sa îi spusese cele ce-i spusese; era mai degrabă mărunțul grăunte de adevăr din vorbele ei care-l rodea și-l răsăia, și nu-i da pace.

Camionul era pregătit, Dan Teasdale se cațără pe capră, îl urmă Robert, punând piciorul mai întâi pe butucul roții, ornat cu alamă. Se urcă încetșor, cu greu. În sfârșit, se urcă și David. Se înghesuiră ca să-i facă loc, capra nefiind prea mare. Porniră.

De îndată ce trecură de bariera orașului, Dan începu să sporovăiască pe obișnuitul său ton prietenos. Zicea că o să-i ducă întâi pe ei până la Ivory și o să distribuie clienților pâinea la înapoiere. Pe urmă le spuse cu un aer vesel că nu i-ar fi părut de loc rău să-i fi putut însoți și el la pescuit, îi plăcea foarte mult să dea cu undița, dar nu prea avea când. De fapt, era foarte bucuros de orice prilej de a se afla în mijlocul naturii și-i plăcea viața la țară; visul lui fusese să aibă o fermă, să muncească în aer liber, nu în măruntaiele murdare ale vechii mine. Dar parcă cine nu știe cum se întâmplă în viață? Și aci Dan răsă, oarecum rușinat că și-a deschis astfel baierile inimii.

Merseră mai departe, depărtându-se de terenurile mohorâte, a căror netezime era întreruptă mereu de colțoasele coșuri și clădiri de la gura minelor. Intrară într-un ținut care arăta ca o lume nouă, înveșmântată în frunzulițele proaspăt răsărite și firele verzi de iarbă fragedă. Ai fi zis că Dumnezeu tocmai făurise acum acest colțișor de rai și-l coborâse cu hârzobul din cer peste noapte, iar oamenii n-au dat încă de el, ca să-l murdărească. Erau câmpuri minunate, smălțuite de flori galbene de păpădie, mii de flori galbene, deosebit de frumoase.

Până și David se mai veseli la vederea acestor câmpuri și a zglobiilor păpădii. Deodată, se trezi strigându-i lui Dan:

— O minune!

Dan încuviință din cap, spunând:

— Da, o minune. Și fac laptele vacilor foarte bun.

O tăcere de un minut, după care Dan furișă o privire către David.

— Cum te împaci cu vizitele la vila Law?

— Așa și-așa, Dan. Așa și-așa.

Din cine știe ce pricină, pe care David n-o putu ghici, pe fața lui Dan, proaspătă, viu colorată, se ivi o expresie ușor rușinată. Râse scurt și-și opri ochii albaștri, senini, asupra lui David.

— Îi cunoști pe toți, eh? Sigur că ai avut timp să-i cunoști pe toți. O știi și pe Grace, nu?

Când ajunse să pomenească de Grace, Dan fu vizibil cuprins <Je un fel de reverență, înghiți de parcă ar fi mâncat anafura. David însă nu observă. Clătină din cap.

— Pe Grace n-am văzut-o. Parcă e plecată, nu? La Harrogate, sau așa ceva.

— Da, încuviință Dan uiându-se țintă la urechile calului, care împungeau aerul. E la Harrogate.

Pauză; pauză apăsătoare; apoi un oftat al lui Dan Teasdale.

— Vai, ce fată drăguță e Grace!

Oftă iar, sincer, din toată inima. Oftatul acela concentra tot dorul, dorul deznădăjduit care zăcea ascuns de aproape opt ani în inima lui.

Între timp se apropiau de ferma lui Ivory, și Dan opri căruța în capul drumului. Robert și David coborâră. Îi mulțumiră lui Dan și porniră peste câmp spre râu.

Ajunseră și acolo. Apa era mare și avea o culoare frumoasă.

Fără să se uite la fiul său, Robert spuse:

— Eu mă duc dincolo de pod, Davey; tu începe de aici... Țasta e locul cel mai bun. Urcă spre mine, și când ne întâlnim, mâncăm prânzul.

Cu un semn din cap, Robert porni pe râu în sus.

David își pregăti alene undița; cu gândul aiurea, potrivea sfoara; apoi își alege nada: o muscă verde, una de culoare închisă și una albastră.

Încercând să vadă cum mai arunca undița, simți un fior de plăcere prin tot trupul: toate erau iarăși ca altădată. Se apropie de marginea apei și își găsi o poziție bună, unde să poată sta în echilibru pe un bolovan uscat, care radia căldura soarelui. Aproape fără zgomot, în mijlocul curentului se ridică un păstrăv. Și totuși, David percepu plescăitul apei, îl simți până-n măduva oaselor. Avu asupra lui același efect pe care-l are destuparea unei sticle asupra unui bețiv care n-a mai pus strop de vin în gură de ani de zile. Începu să pescuiască.

Își aruncă undița în susul malului, ba ici, ba colo, alegând locurile care i se păreau mai potrivite. Dindărătul norilor se ivi soarele, scaldându-l într-o

strălucire caldă. Se lăsă furat de clipocitul apei, eternul, odihnitorul clipocit al apei.

Prinse cinci pești, cel mai mare cam de jumătate de kilogram.

Și totuși, când îl ajunsese pe taică-su la pod, văzu că nu se poate măsura cu el. Robert înșirase pe iarbă doisprezece păstrăvi și acuma stătea rezemat într-un cot, fumând. De fapt se declarase mulțumit încă de acum un ceas de când își rotunjise duzina.

Era ora trei, și lui David i se făcuse foame. Mâncară împreună prânzul: sandvișuri cu slănină crudă, ouă tari, o felie groasă de plăcintă cu carne de vițel și un chec cu gem de zmeură, specialitatea Marthei. Aveau chiar și o sticlă de lapte, pe care Robert o pusese la rece, într-un loc cu apa mai puțin adâncă.

Spre deosebire de majoritatea bolnavilor cronici de tuberculoză, Robert, în general, nu prea avea poftă de mâncare. Nici astăzi nu mănă cine știe ce, cu toate că merindele erau destul de ispititoare. Curând, își reluă pipa.

David observă, îl studie o vreme pe taică-su îngrijorat, părându-se că s-a mai împușinat la trup... Că s-a chircit oarecum. Și când te gândești că alți bolnavi de tuberculoză plecau în Elveția, în Florida sau Arizona! Se refăceau prin sanatorii luxoase și scumpe; îi ciocăneau doctori scumpi și scuipau în ploști scumpe, cu dopuri de cauciuc, în schimb Robert se ducea doar în mină, nu-l ciocănea nici un doctor, iar de scuipat scuipa în pătrățele de jurnal. David simți cum îi inundă sufletul simțământul de altădată.

— Dar n-ai mâncat nimic, tată. Nu te îngrijești de loc.

— N-am nici pe dracu, răspunse Robert cu toată sinceritatea.

Avea optimismul caracteristic bolii lui. De obicei ofticoșii sunt convinși că se vor vindeca. Dar la Robert nu era numai asta; el era bolnav de atâta vreme, încât se deprinsese cu toate; tușea, sudorile, sputa, toate făceau parte integrantă din el; nu le privea cu ostilitate.

De fapt nici nu se gândea la ele și nici la boală decât atunci când visa să se facă bine. Acum îi zâmbi lui David și-l ciocăni în piept cu pipa.

— Nu te necăji. Nu din pricina bolii am să mor eu, nu, nu.

David își aprinse și el pipa. Statură amândoi tolăniți, fumând, privind cerul și norii albi care se fugăreau pe boltă. Văzduhul mirosea a iarbă, a ciuboțica-cucului, a fum de tutun și a larve, pentru că mai rămăseseră câteva în săculețul cu momeală al lui Robert.

Mirosea bine. De jur împrejurul lor erau pajiști, lanuri, copacii din luncă. Nu se zărea nici o casă. Era vremea când fătau oile, așa că peste tot răsună behăitul calm și reconfortant al mioarelor și al mieilor.

Totul era tihnit și odihnitor; nici o mișcare, decât zburdălnicia nourașilor albi și a mieluşeilor albi care se împingeau în ugerile mamelor lor, aplecate cuminiți asupra ierbii, cu picioarele de dinapoi larg desfăcute și bine proptite. Mieluşeii albi se împingeau mereu, trăgeau de ugere și iar se împingeau, dar n-aveau răbdare să sugă pe-ndelete. Iar plecau, iar zburdau și iar le venea chef să se împingă în pânțele oilor, cu mai multă putere.

Robert se întreba dacă David e fericit... Asta îl frământa. Nu era de loc sigur de răspuns. Poate că gusta o fericire așa, de suprafață, dar în inima lui nu părea să fie cu adevărat mulțumit, însă n-avea curajul să-l întrebe, nu-i venea să-și pună mâinile-n șold, ca Martha, și să se înfigă drept în inima relațiilor dintre David și Jenny. Simțea primăvara din aer și gândea: o floare, un tril de pasăre, și gata, s-a făcut; își spuse mai departe că numai cucului ar trebui să i se îngăduie să cânte primăvara, nu și altor păsări. Dacă David s-ar fi culcat cu ea pur și simplu – că doar Jenny părea tocmai genul de fată care se pretează la așa ceva – băiatul n-ar fi stat acum aici, cu fața asta încordată și chinuită. Dar ce să faci, era prea tânăr ca să-i poți cere să știe lucrurile astea. Pentru el a fost necesar ca totul să fie îmbrăcat în veșminte de nuntă. Și acum trudea pe rupte la școala primară, îl medita pe băiatul lui Barras ca să câștige un ban, iar licența în litere și toate planurile glorioase despre care discutaseră pe larg altădată erau lăsate la o parte, poate chiar date cu totul uitării. Nădăjduia din tot sufletul ca David să se smulgă curând din această situație și s-o pornească drept înainte, să ajungă cineva, să facă o treabă serioasă; avea în el destule calități pentru asta. Nădăjduia din tot sufletele să-l vadă pe David ajungând departe. Și cu acest gând, Robert lăsa lucrurile baltă, pentru că mai erau și alte chestiuni care-l rodeau.

Într-un târziu, David se trezi la realitate.

— Dar ce ești așa tăcut, tată? Bănuiesc că te bate vreun gând.

— Mde, știu și eu, Davey? E tare bine aici! Făcu o pauză. Mult mai bine decât în adâncul minei, la Băltoacă.

Deodată, David se dumeri; îi spuse grăind rar:

— Va să zică acolo muncești acum?

— Da. Am ajuns până la urmă în sectorul Băltoaca. Sunt trei luni de când ne-am apucat să exploatăm filonul Dig.

— Serios?

— Da.

— E multă apărie?

— Oho, și încă cum! Răspunse Robert pătâind domol din lulea.

În abatajul meu apa îți ajunge aproape până la urechi. De aceea m-am îmbolnăvit săptămâna trecută.

Tonul placid pe care vorbea taică-su îl întrista deodată pe David.

— Și tu, tată, care te-ai luptat atâta ca să nu vă bage la muncă în Băltoacă!

— O fi. Dar nu ne-au pus ei unghia-n gât? Probabil că ne-ar fi împins încă de atunci să muncim acolo, dacă Barras n-ar fi pierdut contractul. Mă rog, acum a obținut un alt contract, așa că iată-ne din nou acolo, exact de unde am pornit. Măi băiete, viața e ca o roată, și dacă ai răbdare să vezi cum se petrec lucrurile, se-nvârtește pân' te-aduce iar de unde ai plecat.

Urmă un scurt răstimp de tăcere, după care Robert continuă:

— Dar crede-mă, așa cum ți-am spus și mai înainte, nu-mi pasă mie de umezeală. Toată viața am trudit în abataje umede, și văd că pe măsură ce

îmbătrânesc dau din rău în mai rău. Ce mă necăjește pe mine este apa din mina părăsită. Știi, David, lucrurile stau așa – făcu iar o pauză și își așază palma de-a latul pe pământ – să zicem că aici e filonul Dig. Aici e bariera, în pantă, care merge de la nord la sud.

De o parte a filonului ai toate abatajele părăsite și sterilul rămas de la toate puțurile vechi săpate în sectorul Neptun dinspre Snook încoace. Toate orizonturile joase din mina veche sunt pline ochi cu apă, cum e și normal să fie. Ei bine, băiete, de partea cealaltă a filonului în partea dinspre apus care va să zică, e Băltoaca, în care lucrăm noi acum. Și noi ce facem? Noi smulgem cărbune tocmai din filon, adică slăbim bariera, digul care ne desparte de apă.

Începu iar să fumeze.

— Dar eu am auzit întotdeauna, spuse David, că filonul Dig poate să oprească orice, că e o barieră naturală în sine.

— Posibil, totuși eu nu pot să nu mă gândesc la ce s-ar întâmpla dacă am exploata cărbunele prea aproape de vechile abataje inundate. Atunci bariera lor naturală s-ar putea dovedi foarte subțire.

Robert vorbea chibzuit, chiar cu un aer puțin meditativ: părea să fi pierdut complet înverșunarea și amărăciunea de altădată.

— Bine, tată, dar ei trebuie să știe ce fac. Nu se poate să nu știe, că doar au planuri, ce naiba, și pe plan se vede cit de aproape ajungi la abatajele vechi.

Robert clătină din cap.

— N-au nici un fel de planuri ale abatajelor din vechea mină Neptun.

— Trebuie să aibă planuri. Ar trebui să vă duceți la inspector, la Jennings trebuie să vă duceți.

— Ce rost are? Spuse Robert liniștit. Tot nu poate face nici o brânză. El nu poate cere aplicarea unei legi care nu există. Și nu există nici o lege privitoare la minele părăsite până în 1872. Or, vechile abataje de la Neptun au fost abandonate cu mult înainte. Pe atunci nu se cerea să fie păstrate în arhivă planurile galeriilor. Așa că alea s-au pierdut pur și simplu. Se poate ea apa să fie la o palmă dincolo de filonul Dig. Robert căscă deodată, de parcă subiectul l-ar fi plictisit, apoi îi zâmbi lui David, adăugind: Eu unul trag nădejde să fie la un kilometru.

— Bine, tată, dar...

David se opri, speriat de atitudinea lui taică-su. Robert părea istovit și plictisit, pradă unui soi de fatalism.

Bătrânul înțelese gândurile lui David și zâmbi iar.

— Nu, nu, de data asta nu, Davey, n-am să mai fac tot tărăboiul de altădată pentru așa ceva. Niciunul nu m-a crezut, niciunul dintre băieți. Ultima dată n-au intrat în grevă decât cu speranța de a obține un spor de o jumătate de penny. Eu nu mai îmi bat capul... Nu mai vreau să-mi bat capul. Se întrerupse și se uită la cer. Cred că am să vin aici și duminica viitoare. Mai bine ai veni și tu. Ăsta e timpul cel mai potrivit să pescuiești în Wansbeck.

Robert tuși. Tușea lui era ca întotdeauna domoală, adâncă.

David îi spuse repede:

— Ar trebui să ieși mai des la aer, că tare mai tușești!

Robert zâmbi.

— Într-o bună zi am să mă retrag aici. Bătându-se cu luleaua în piept adăugă: Dar tușea asta nu e mare lucru. Suntem prieteni vechi.

Nu din pricina ei am să mor.

David se uită la taică-su cu neliniște, dar fără să scoată o vorbă.

Nervii lui, foarte chinuți în ultimele zile, nu puteau să suporte situația asta îngrozitoare: tușea lui Robert, veselie lui forțată, apatia cu care îndura atâtea greutăți în Băltoacă... Și dacă era într-adevăr o primejdie acolo? Lui David i se strânse inima. Luă brusc hotărârea: „Trebuie neapărat să vorbesc cu Barras în privința Băltoacei. Am să stau de vorbă cu el chiar săptămâna asta.”

CAPITOLUL XIX.

În acest timp, Joe o ducea de minune; adeseori își zicea în sinea lui: „Strașnică distracție!”, sau „Așa să-ți tot trăiești viața, dom'le!”.

Îi plăcea la Shiphead, un orașel prietenos cu cârciumi bune, cu două plăcute saloane de biliard, cu un local de dans și un ring de box, în care se desfășurau meciuri în fiecă sâmbătă seara. Se bucura de schimbarea pe care o făcuse, îi plăceau locuința și biroul lui – o cameră simplă, vizavi de hotelul Fântâna. Avea acolo telefon, două.

Scaune, un pupitru cu suport pentru picioare, o casă de bani, un calendar al curselor de cai și pereții tapetați cu tăieturi din ziare și poze – de la Jack Johnson la Vesta Victoria, îi plăcea și costumul lui nou, maro-deschis, lanțul „de ceas de curând cumpărat și atârnat între buzunarele de sus de la vestă, îi plăceau și unghiile de la mâini – le rotunjea cu briceagul, în timp ce pălăria îi zăcea împinsă pe ceafă, iar picioarele i se odihneau pe birou, îi plăcea felul cum mergeau lucrurile cu micuța ce strălucea la casa cinematografului cel nou. Dar mai presus de orice îi plăcea munca lui. Munca lui era foarte ușoară. N-avea nimic de făcut decât să strângă cupoanele și, banii de la pariurile înregistrate de oameni, să-i anunțe cifrele lui Dick Jobey la Tynecastle și să păstreze banii până sâmbătă seara, când Dick venea personal să-i încaseze. Dick îl considerase omul potrivit pentru această slujbă, omul potrivit ca să-i deschidă această nouă filială în orașelul Shiphead – un băiat de viitor, cu succese în societate, deschis și inimos, capabil să se împrietenească cu băieții și să se ferească de poliție, să dirijeze lucrurile cu inteligență și vioiciune. Dick nu dorise o simplă mașină de calculat. Nu, Doamne ferește! Și nici vreun gen de funcționăraș cu mânecute, care să mucezească în birou, așteptând să-l tragă clienții de mânecă. Dick voia un băiat isteț, un băiat cinstit și de viitor, cu picioarele pe pământ...

Și se înșelase oare Dick? Joe surise binevoitor către doamna în maiou de balet de pe celălalt perete care părea să-i pună piedică harapului cu ochii cit cepele. Un băiat isteț, cu picioarele pe pământ... Dar el avea oare picioarele pe pământ? Lui Joe îi veni să se tăvălească de râs. Lucrurile mergeau prea ușor, era ca și cum ai fi deschis sertarul și ar fi curs banii. Totul era doar o fațadă; îl păcăleai pe semenul tău, înainte de a te păcăli el pe tine. Trecu scobitoarea în

colțul celălalt al gurii, se scotoci în buzunarul dinăuntru și scoase un carnetel subțire, cu coperta pestriță. Carnetul îl încânta pe Joe.

Printre liniile trase cu roșu în carnet, se putea citi că domnul Joe Gowlan, domiciliat în strada Brown nr. 7 din orașul Shiphead, are un sold de două sute douăsprezece lire, zece șilingi și șase penny.

Carnetul ăsta dovedea că Joe e un băiat de mare succes.

Zbârnâi telefonul. Joe ridică receptorul.

— Alo! Da, domule Carr, da. Cu plăcere. Cursa de două și jumătate. Zece șilingi pe Slider și un event la Blackbird în cursa de ora patru. S-a notat, domnule Carr.

Ăsta era Carr, farmacistul din strada Băncii. Și Joe rumegă în sinea lui: „Ciudat, nu, câți oameni joacă la curse, de care nici n-ai crede că-i interesează asemenea lucruri”. Judecându-l pe Carr după înfățișare, ai fi zis că nu se gândește decât la purgative și biberoane.

Se ducea în fiecare duminică la biserică, cu nevastă-sa, și regulat, de două ori pe săptămână, ponta zece șilingi la curse. Mai și câștiga din când în când. A câștigat și lotul ăl mare. Cu timpul îi puteai deosebi pe ăia care câștiga. Erau prudenți, și cunoșteau regulile jocului; nu se băteau niciodată cu pumnul în piept când câștigau. Și pe ăia care pierdeau îi puteai deosebi ușor. Să-l luăm de pildă pe Tracy, tânărul ăla care a venit luna trecută la Shiphead. Ăla, dacă vrei, e prototipul omului născut să piardă. Pe fața lui citești prostia, de parcă ar fi scrisă cu litere de-o șchioapă. Pe tânărul Tracy îl cântărise Joe încă din clipa în care îl acostase în salonul de biliard al lui Markey, la un joc de popice, și pontase o liră pe Sally Sloper, o iapă care a terminat cursa ultima dintr-un pluton de paisprezece. Tânărul Tracy era fraierul fraierilor – slăbuț, sentimental, cu o bărbie de om fără voință, veșnic cu o țigară proastă în gură și – glumeț nevoie-mare. Dar măcar că fuma țigări proaste, tânărul Tracy avea bani de jucat la curse, în luna care trecuse de la venirea lui în oraș, jucase pe puțin douăzeci de lire.

Și le pierduse pe toate. De câte ori jucase, de atâtea ori pierduse.

Tânărul Tracy nu mai era acum fraierul fraierilor, era vaca de muls a lui Joe. Despre asta nu încape îndoială, gândi Joe.

Și din nou telefonul.

— Alo, alo!

Oricât de simplu era Joe în viața lui particulară, la telefon avea un aer măreț. Progresase foarte mult. Era sonor, degajat, rafinat – după cum cerea ocazia. Acuma nu mai stâlcea cuvintele și gramatica decât cel mult ca să se arate deosebit de prietenos cu anumiți oameni.

De data aceasta se lăsă pe spate în fotoliu, cu rânjetul pe buze, însă nu cu cel rezervat pentru afaceri, ci așa cum se cuvenea să discute cu duduia de la casa cinematografului, care-l chema la telefon înainte de sosirea șefului ei. F

— Bună, Minnie. Îhî. Da cine credeaai tu că^e? Cin Lun-su?

Ha-ha! Zău, ești într-o ureche, Minnie! Cum? Pentru cursa de ora trei? Sau oricare alta? Eh, ce Dumnezeu, Minnie, drept cine mă iei? Crezi că eu sunt

vreunul dintre căminele doctorului Barnardo *? Crezi că pot să-ți vând secrete de stat pe daiboj – vreau să <notă>

*Thomas John Barnardo (1845-1905) filantrop englez, fondatorul unor cămine pentru copii părăsiți.

</ notă>

Spun: pe degeaba? În nici un caz, scumpa mea Minnie, oricât de nostimă și cu picățele ai fi tu! Ți-am mai spus și altă dată... Ce face?

Deodată, Joe ascultă încordat, cu gura deschisă, încântat la culme.

Ei bine, Minnie, asta e altceva. Parcă nu ziceam eu întotdeauna că mi-ar place? Numai tu ai dat importanță prea mare. Da, sigur, Minnie... Dacă te-ai răzgândit, atunci cred că aș putea să-ți vând un pont sigur. Umflându-se în pene de încântare, Joe își păstră tonul calm, insinuant, lingușitor. Las' pe mine, fetițo! Da, un pont valabil...

Ți-am spus eu întotdeauna că ești o fată care promite, Minnie. Cum e deviza noastră? Fac ceva pentru tine, dacă și tu faci ceva pentru mine, nu-i așa? Dar ascultă, dacă-ți închipui că poți să mă duci pe mine, atunci să știi că te înșeli... Bine, fetițo, cum zici tu. Mă gândeam doar așa. Atunci, rămâne pentru ora unsprezece în fața cinematografului. N-avea grijă, că o să fiu acolo. O să-ți aduc și câștigul de la pariul tău.

Joe închise telefonul în culmea încântării. Nu susținuse el întotdeauna că asta-i calea cea mai bună? Ca la carte, să faci muntele să vină la Mahomed. I se umfla pieptul de mândrie ca la curcani, îi venea să se ridice și să danseze, să țopăie prin birou. Dar nu, nu mai era el omul de altădată; acum se chema că era și el o persoană cu experiență, cu o minte lucidă și care a învățat ceva din viață. Se liniști, își puse scobitoarea la păstrare în buzunarul de la vestă, își aprinse o țigară cu aerul celui mai mare cunoscător și se apucă de treabă.

Mai întâi scoase toate buletinele de joc înregistrate în dimineața aceea. Pe fiecare în parte îl examina cu un ochi expert, îl cercetă și chibzui bine înainte de a-l trece pe borderou. Până la urmă aranja două grămăjoare: una mai mare, cu buletine care aveau oarecare șanse de câștig, și alta conținând doar trei buletine, despre care știa precis că vor pierde, în afară de cazul că s-ar petrece un miracol cu fiecare în parte. De exemplu Tracy juca trei lire – cea mai mare sumă pe care o mizase până atunci – pe Hydrangea, o iapă prăpădită și leneșă, care nici măcar nu-și dădea osteneala să se ia la întrecere cu ceilalți. Joe zâmbi cu oarecare indulgență pentru tâmpitul de Tracy, în timp ce-și făcea un calcul mintal – și cine zicea că n-are cap pentru matematică? Apoi rupse în bucățele buletinul de joc al lui Tracy. Celelalte buletine pariau pe caii Fulbrook și Sweet Orb. Le rupse și pe acestea în bucățele. Cu același zâmbet pe buze se uită la ceas. Era unu și jumătate, nu părea probabil să mai înscrie cineva vreun pariu. Bine dispus ridică telefonul; glumi cu operatoarea, căpătă legătura cu orașul Tynecastle, situat la numai câteva mile depărtare.

— Bună ziua, cu Dick Jobey! Dick, la telefon e Joe. N-a fost o zi proastă. Cătuși de puțin. Ha-ha! Da, chiar așa, Dick. Ești gata?

Bine, atunci, să-ți dictez... Și Joc începu să-i citească buletinele pe care nu le rupsese. I le citi clar, răspicat, cu glas sonor. Când termină îi spuse: Da, Dick, astea sunt toate. Cum? Dacă sunt sigur? Cum te văd și cum mă vezi. Ce, am mai făcut eu vreo greșală? Da, astea sunt toate, Dick. Da, la revedere. Ne vedem sâmbătă.

Joe închise telefonul cu un gest energic și optimist, se ridică, îi făcu cu ochiul doamnei în maiou de balet, își împinse pălăria șmecherește pe o parte și, ieșind, încuie biroul. Traversă strada agitată până la localul Fântâna, trecu prin câteva săli, salutând în dreapta și-n stânga pe mai toată lumea. Toată lumea îl cunoștea... Joe Gowlan...

De la agenția de pariuri... Marele Joe Gowlan...

Mâncă un biftec în sânge, un biftec mare și gros mustind, așa cum îi plăcea lui, cu ceapă și cu cartofi prăjiți. Dădu pe gât o halbă de berc amară. Savura fiecare bucățică de friptură, fiecare picătură de berc. Dacă era un om care savura într-adevăr totul, apoi asta se numea Joc Gowlan. Apoi mâncă o bucată de brânză de Stilt-on cu o ehiflă. Bună brânză... Zău, tare bună era... Și când te gândești că acum câțiva ani nici nu știa ce-i aia brânză Stilton! Îi mergea bine. El, Joe Gowlan, începea să prindă cheag. Făcuse pași mari înainte.

În după-amiaza aceea era destul de liber. Schimbă câteva vorbe cu Preston. Jack Preston era patronul de la Fântâna... Băiat foarte drăguț. Apoi o porni către localul lui Markey, și făcu vreo două partide de snooker. Tracy nu era acolo. Ce curios că Tracy nu era acolo! Dar n-avea nici o importanță, pentru că cele trei lire ale lui Tracy erau puse bine în buzunarul dinăuntru al hainei lui Joe.

După cele două partide, Joe o porni cu pași de luptător către sala de sport a tânărului Curley. Joe frecventa cu regularitate această sală, fiind de părere că nimeni nu poate izbuti în viață dacă nu e în formă. Și nici nu se poate distra ca lumea, fără asta. Cum ar fi putut să fie altfel? Fiecare lucru la timpul său, se gândi Joe binevoitor, amintindu-și de întâlnirea cu Minnie de la ora unsprezece.

La sala de sport, Joe se dezbracă, expunându-și trupul voinic – trăgea vreo șaptezeci și cinci de kilograme – făcu vreo două exerciții la bară, apoi boxă cu umbra și făcu vreo trei reprize chiar cu Curley, izbind așa, lejer. Transpiră din plin, după care intră în baie și se bălăci alene în apa fierbinte. Pe urmă trecu sub un duș rece de tot, care-i biciui trupul, și în cele din urmă se supuse unui masaj apăsător. Doar atât că, după părerea lui, Curley nu-i făcea un masaj destul de apăsător.

— Mai tare, omule, mai tare! Îl îndemna Joe. Ce-ți închipui, că te plătesc degeaba?

Doar el, Joe, comanda, nu? Și pe urmă, mai trebuia să se mai și răzbune oarecum pe Curley, pentru că în ultima repriză îi prinsese un croșeu cam tare, la ureche. Strălucitor și roșu, Joe coborî de pe masă ca o focă enormă, cu pielea lustruită. Se îndreptă legănându-se către cabina lui de la vestiar, se găti

cu multă grijă, îi aruncă doi șilingi și jumătate lui Curley și pleacă agale pe stradă.

Ora cinci – tocmai momentul când trebuia să se ducă la birou, întorcându-se într-acolo, cumpără ediția specială de după amiază a ziarului, se uită la știrile de ultimă oră, plin de încredere și de un calm imperturbabil. Exact așa cum prevăzuse, Hydrangea rămăsese coada cozii, Foolbrock ieșise al patrulea dintr-un pluton de șase, iar Sweet Orb nu dăduse nici o cotă. Joe nu-și trăda câtuși de puțin satisfacția – numai proștii sunt în stare să facă așa ceva – deși călca poate mai fudul ca de obicei în momentul când traversă strada și intră în birou.

Așezându-se la masa de lucru, Joe recapitula conturile zilei respective, apoi puse mina pe telefon și ceru Tynecastle.

— Alo! Dick Jobey e acolo? Întrebă el când obținut legătura.

Alo... Cum? Domnul Jobey a plecat devreme...? Bine, nu-i nimic, am să telefonez mâine dimineață.

Va să zică Dick plecase devreme de la agenție; ei, den, nici nu e mirare, se gândi Joe încântat, dat fiind că nu putuse să aibă o zi prea bună. Se ridică de la birou, fluieră, își potrivește cravata. Tocmai atunci se deschise brusc ușa, și. În odaie intră Dick Jobey.

— Ah, bună, Dick, ce plăcere... E o surpriză pentru mine...

— Ține-ți gura, Gowlan! Stai jos!

Calm, fără urmă de zâmbet pe buze, Dick Jobey îi arată către scaun.

Joe făcu o mutră lungă cât o zi de post.

— Dar, Dick, dragul meu...

Apoi Joe se îngălbeni la față, după care se înverzi. În spatele lui Dick Jobey venea tânărul Tracy, iar în urma acestuia – o matahală cât toate zilele, cu fața roșie și umerii lați, de nici nu încăpea pe ușă. Avea o căutătură aspră și dușmănoasă. Odată intrată în birou, matahala închise ușa și se propti bine în ea. Tânărul Tracy arăta ceva mai puțin tâmpit ca de obicei, își vârî o țigară ieftină în gură și se uită la Joe, cu un ochi fără de cruțare.

— Gowlan, i se adresă Jobey, ești un escroc împruțit!

— Cum?! Se strădui Joe să-și adune gândurile, și, cu un efort de muribund, încercă o cacealma: Ce tot spui? Te înșeli, Dick. Chiar adineauri am telefonat la Tynecastle. Voiam să dau de tine, ca să-ți spun că am uitat să înregistrez pariul pe Hydrangea. Pariul lui... Îl arată cu degetul pe Tracy și continuă, montându-se singur, din ce în ce mai indignat: Pe cuvântul meu, Dick, că am uitat, și ți-am telefonat chiar în clipa în care mi-am amintit.

— Ține-ți gura, Gowlan! Parcă ce, numai azi mi-ai tras clapa?

Tracy joacă la agenția ta de o lună. A pierdut treizeci și cinci de lire, și eu n-am încasat nici măcar un penny din toți banii ăștia.

— Ce face? Urlă Joe. Dar cine spune asta? Mincinosul ăsta prăpădit? Și tu îl crezi, Dick? Dar e o minciună sfruntată! Dar ce, cuvântul meu contează mai puțin decât al lui?

— Ține-ți gura Gowlan! Îi spuse Jobey pentru a treia oară, cu un aer aproape plictisit. Tracy e omul meu. El lucrează câte-o lună pe rând în toate orașele unde am filiale, așa cum a făcut și cu tine.

Ce-i fi crezând despre mine? Ți-ai spus că eu nu verific nimic. Eu verific totul, cretinule! Știam perfect că mă tragi pe sfoară. Ai avut o slujbă bună și un prilej bun de a te aranja în viață. Dar acum ești pierdut, înțelegi? Ești pierdut pentru că te-ai dovedii un escroc împruțit!

„S-a dus dracului tot”, gândi Joe, și-l cuprinse furia. Izbucni:

— Fii atent cui îi spui tu escroc! Aș putea să te dau în judecată pentru asta... Aș putea...

Se înecă, îi venea să se repeadă la Jobey, să-l facă praf, dar ei erau trei, fir-ar ai naibii, trei. Și pe urmă, nici nu-i păsa prea mult, că doar era bine înfipt în afaceri și avea și bani puși deoparte. Deodată însă, îngheță. Dându-sc la o parte cu un gest de dezgust, Jobey spuse:

— Jim, ia caută-l.

Jim se dezlipi de ușă și veni încetitor către Joe, cu o privire înfiorătoare și cu aerul că vrea să treacă prin perete. „Doamne! Gândi Joe, o să-mi ia banii.” îl năpădi o furie turbată. „Să fiu al dracului, își spuse el, să fiu al dracului dacă i-i dau.” Se ghemui nițel și-i trase cu sete un pumn lui Jim, drept în falcă. Jim primi pumnul fără să clintească. Apoi își lăsă în piept căpățâna ca o ghiulea și se repezi în Joe.

Timp de trei minute se dezlănțui o adevărată furtună în biroul agenției. Totul se zgudui, se cutremură. Dar degeaba. Joc era cu cel puțin zece kilograme în inferioritate, și până la urmă se trezi izbit de podea, cu o bubuitură cumplită. Zăcea întins pe jos cu fața la podea.

Jim ședea călare pe spinarea lui. „N-are rost... N-are nici un rost, gândi Joe, trebuie să aibă măcar cincisprezece kilograme mal mult decât mine.” Neavând încotro, îl lăsă pe Jim să-l buzunărească. Când termină operația, Jim puse pe birou câteva hârtii de cinci lire și carnetul de economii cu coperta pestriță.

În timp ce Dick Jobey, cu un aer foarte delicat, își introduse în buzunar bancnotele și începu să răsfoiască libretul de economii, Joe se adună de pe jos bolborosind:

— Domnule Jobey, vă rog, vă implor, sunt banii mei, economiile mele...

Jobey se uită la ceas, ridică repede telefonul și-l chemă pe directorul băncii. Bolborosind înainte, Joe ascultă zăpăcit următoarea conversație:

— Vă rog să mă scuzați că vă deranjez după ora închiderii, dar e o chestiune foarte importantă. Domnul Gowlan are de încasat de urgență un cec. La telefon este Jobey, din Tynecastle. Da, domnul Dick Jobey... Vă rog să-i faceți această favoare cu totul deosebită domnului Gowlan. V-aș fi foarte îndatorat. Da, vă mulțumesc, vin chiar acum. Rămân obligatul dumneavoastră.

— Nu merg! Răcni Joc. Să fiu al dracului dacă merg!

— Îți dau un minut ca să te hotărăști, îi spuse trist Jobey. Dacă nu mergi, chem poliția.

Joe se hotărî. Se îndreptară toți patru către bancă, ca într-o procesiune a tăcerii, și apoi se întoarseră la agenție, în aceeași' procesiune a tăcerii.

— Dă gologanii, îi porunci Jobey.

— Dar vă rog în genunchi! Urlă Joe. Sunt și banii mei aici!

— Dă gologanii! Repetă Jobey.

Jim stătea acolo, gata pentru orice eventualitate.

„O Doamne, gândi Joe, iar o să mă ia la pumni.” Le dădu banii – toți banii: în hârtii de douăzeci de lire, de cinci lire în monede de câte-o liră de aur, toți banii lui frumusei, cele două sute de lire frumusele, toată agoniseala lui...

— Vă rog în genunchi, domnule Jobey, se umili el josnic.

Cu o clipă înainte de a ieși pe ușă, Dick Jobey se opri. Pe chipul lui se'ivi o expresie disprețuitoare. Alese o monedă de o liră din buzunar și i-o aruncă lui Joe.

— Na, cumpără-ți o pălărie, îi spuse el, plecând împreună cu Tracy și Jim.

Joe stătu vreo zece minute legănându-se în fotoliu, pradă disperării, cu lacrimile șiroindu-i pe obraji. Apoi se ridică și culese de pe jos moneda aruncată de Dick. Îl cuprinse o furie nestăpânită.

Dădu cu piciorul întrun scaun și mai dădu încă o dată. Se apucă să facă praf toată agenția. O distruse sistematic, cu perseverență. Nu era prea multă mobilă, ba încă și aia, proastă, în orice caz, tot ce găsi făcu bucățele și surcele. După aceea scuipe pe dușumea, îl înjură pe Jobey de nenumărate ori. Luă un creion albastru și scrisese mare pe zid: „Jobey e un bandit împuțit”. Mai scrisese și niște porcării îngrozitoare. Pe urmă se așeză pe pervazul ferestrei și începu să-și numere gologanii din buzunar. Avea și ceva mărunțiș pe Ungă lira căpătată, în total treizeci de șilingi. Treizeci de arginți!

Ieși, cu mișcări zgomotoase, din localul distrus și se duse direct la Fântâna. Puse deoparte zece șilingi, în buzunarul de la vestă. Cu restul banilor se îmbată. Bău într-una, de unul singur, până la zece și jumătate. La această oră era beat mort, furios și mohorât. Se ridică și se îndreptă, clătinându-se, spre cinema. La unsprezece ieși Minnie, o blondă blazată, cu coastele rahitice, arătându-și cu multă dezinvoltură dinții de aur. Nu-ncăpea nici o îndoială că Minnie era o damă.

Clătinându-se ușor pe picioare, Joe o cântări din ochi. O măsură din creștet până-n tălpi.

— Uite, Minnie, spuse el cu vocea năclăită de băutură. Ți-am adus ce-ai câștigat. Zece șilingi. Măine o să-ți aduc mult mai mult.

— Oh, făcu Minnie cu glas dezamăgit. Toți vreți același lucru

— Vino, spuse Joe.

Minnie veni. În seara aceea Joe nu- li cumpără o pălărie, aar datorită acelei seri își cumpără mai multe, mai târziu.

CAPITOLUL XX.

Copacii din marginea bulevardului primeau în tăcere ploaia mărunță. Apa se strângea în picuri pe ramurile înnegrite de fum.

Siluețele lor verzi și întunecate străjuiau bulevardul în amurgul acelei zile umede, ca niște bocitoare îndoliate la un priveghi. Dar David, străbătând grăbit poteca umedă, nu'dădea nici o atenție copacilor lăcrimoși. Umbla cu capul în jos, privind fix, cu aerul unui om muncit de gânduri. Sub tensiunea emoției care-l stăpânea, intră în curtea vilei Law. Sună și așteaptă. Ușa se deschise peste o clipă, dar în prag nu se ivi Ann, servitoarea, ci Hilda Barras. Dând cu ochii de el, fata se înroși până în vârful urechilor.

— Ai venit mai devreme! Exclamă ea, izbutind imediat să-și stăpânească tulburarea. Mult prea devre'me. Arthur e cu tata în birou.

David intră în hol și-și scoase mantaua udă.

— Am venit mai devreme pentru că aş vrea să vorbesc cu tatăl dumneavoastră.

— Cu tata? Măcar că se prefăcu ironică, îi scrută cu seriozitate chipul. Ai o înfățișare foarte gravă.

— Chiar așa?

— Da, pari teribil de grav.

Simți sarcasmul din glasul fetei, dar nu-i răspunse, într-un fel, îi plăcea Hilda; intransigenta ei lipsă de politețe față de toată lumea avea cel puțin meritul de a fi sinceră. Urmă o pauză. Cu toate că era fără îndoială curioasă să afle ce se petrece în mintea băiatului, nu insistă. Cu multă indiferență, îi spuse:

— După cum ziceam, îi găsești în birou.

— Pot să urc?

Hilda ridică din umeri, fără să-i răspundă. David îi simțea privirile ochilor negri ațintite asupra lui, dar după o clipă fata se răsuci pe călcăie și dispăru. David rămase locului un moment, ca să prindă puțin curaj și să-și adune gândurile înainte de a urca. Apoi bătu la ușă, și intră în birou...

Era multă lumină și foarte cald în odaie; în cămin ardea un foc cu vâlvătaie. Barras se afla așezat la masa de lucru. Arthur era în fața lui, lângă cămin, în picioare. La intrarea lui David, Arthur îi zâmbi prietenos ca de obicei, dar Barras îl primi mult mai puțin cordial. Se lăsă pe spate, se învârti cu fotoliul de piele cu tot și-l privi pe David întrebător, fără altă expresie.

— Ei? Rosti el brusc. Ce este?

David se uită când la unul, când la altul, își strânse tare buzele, după care îi spuse lui Barras că ar vrea să discute ceva cu el.

Richard Barras se lăsă și mai tare pe spate. De fapt se găsea într-o dispoziție admirabilă. Poșta de după amiază îi adusese o scrisoare de la lordul primar al orașului Tynecastle, care-l ruga să accepte președinția comitetului de inițiativă pentru ridicarea unei noi aripi a spitalului regal din localitate.

Barras era de trei ani în colegiul magistraților, prezida comitetul școlar local, și acum îi venea această nouă onoare. Se simțea încântat, adulmecând în aer perspectiva unui titlu nobiliar, așa cum un dulău bine hrănit simte când îl așteaptă un ciolan cu multă carne pe el. Cu caligrafia sa extrem de precisă – în casă nu exista mașină de scris – așternea pe hârtie un răspuns favorabil, dar exprimat în forma cea mai potrivită. Așezat acolo, în fotoliul lui de la birou,

întruchipa o satisfacție de sine și o mulțumire de viață, vecine cu voluptatea senzuală.

— Ce ai să-mi spui? Exclamă el, și, observând că David aruncă o privire către Arthur, adăugă, nervos: Dă-i drumul băiete! Dacă e ceva în legătură cu Arthur, cred că e chiar mai potrivit să audă și el.

David trase aer în piept și-și luă inima-n dinți. Sub influența puternică a personalității lui Barras care sugera forța unui judecător, ceea ce avea el de spus părea acum deopotrivă absurd și îndrăzneț.

Totuși» întrucât se hotărâse să-i vorbească lui Barras, nimic nu-l mai putea face să-și mute gândul.

— E vorba de abatajele cele noi din mina Paradis începu el dând repede drumul cuvintelor, ca să evite întreruperea lui Barras. Cred că de fapt n-am nici un drept să vorbesc, întrucât eu nu mai lucrez la Neptun, dar îi am acolo pe tata și doi frați. Îi cunoașteți pe taică-meu, domnule Barras că doar lucrează de treizeci de ani în mină. Nu e cătuși de puțin un alarmist, dar de când ați căpătat noul contract și ați început să exploatați bariera, tata e foarte speriat și îngrijorat: se teme de inundarea minei.

Se așternu tăcerea în cameră... Barras continuă să-l măsoare pe David cu aceeași privire rece, întrebătoare.

— Dacă lui taică^tu nu-i place sectorul Paradis n-are decât să plece Și acum șapte ani a avut aceeași trăsneală. Întotdeauna a fost el un instigator.

David simți cum i se ridică sângele la cap; și totuși, se forță să vorbească liniștit.

— Nu e vorba numai de tata. Multor muncitori nu le place situația. Ei zic că vă apropiați prea tare de galeriile vechilor exploatări, de abatajele fostei mine Neptun, care trebuie să fie pline ochi de apă.

— Dacă e așa, ei știu perfect ce au de făcut: pot foarte bine să plece, îi răspunse glacial Barras.

— Cum să plece? Doar trebuie să-și câștige și ei existența. Mai toți au de întreținut o nevastă și câțiva copii.

Aproape imperceptibil, fața lui Barras se înăspri.

— Atunci, n-au decât să vorbească cu Heddon ăla al lor. ăla ce treabă are? E plătit ca să se ocupe de plângerile lor. Tu nu ai nici un amestec în problema asta.

În atmosferă se adunară deodată nori de furtună. Arthur se uita când la David, când la taică-su, din ce în ce mai neliniștit. Nu putea suferi certurile, și apropierea oricărei scene violente îi producea o supărare cumplită. David nu-și dezlipea ochii de la Barras. Pălise, dar își păstra înfățișarea hotărâtă și stăpânită.

— Eu nu vă cer altceva decât să ascultați fără părtinire ceea ce au de spus acești oameni.

Barras râse scurt.

— Ei, nu, zău?! Răspunse el mușcător. Va să zică ai vrea să stau aici liniștit și să-i las pe lucrătorii mei să mă învețe cum să-mi dirijez afacerile?

— Deci rru vreți să întreprindeți nimic în privința asta?

— Absolut nimic!

David strânse din dinți, își stăpâni valul de indignare care urca în el. Cu glas scăzut, adăugă:

— Bine, domnule Barras! Dacă vă face plăcere să-mi luați vorbele în nume de rău, nu mai pot spune nimic. Și așa era fără îndoială deplasat să vă spun ceva.

David rămase locului o clipă, trăgând parcă nădejde ca Barras să răspundă ceva. Apoi se întoarse și părăsi camera foarte calm...

Arthur nu înțelesese imediat ce s-a întâmplat. Tăcerea se prelungi; apoi, cu neîncredere și frică, neîndrăznind să-și ridice privirile de la podea, Arthur spuse:

— Tată. Eu nu cred că era rău intenționat. David Fenwick e băiat de treabă.

Barras nu-i răspunse.

Arthur roși. Măcar că făcuse atâtea băi reci și învățase aproape pe de rost toată seria de cârticele cu sfaturi, de roșit roșea încă îngrozitor. Și totuși, continuă cu un fel de deznădejde:

— Crezi într-adevăr că a vorbit fără temei? Pe mine mă obsedează ce-a spus ei. De fapt, tată, astăzi s-a întâmplat un lucru ciudat în sectorul Paradis, în schimbul de după amiază, pompa de la Băltoacă n-a mai putut face față necesităților.

— Ei și?

— S-a strâns o mulțime de apă în galeria de aeraj...

— Nu mai spune! Replică Barras ridicând tocul în dreptul ochilor și cercetându-i penița cu atenție.

Arthur se opri: informația pe care i-o dăduse lui taică-su nu părea să-l afecteze cu nimic pe acesta, nu părea să-nsemne nimic pentru el. Barras trona cu un aer peremptoriu și detașat. Deși mai nesigur ca înainte, Arthur prinse iar glas:

— Mie mj s-a părut că e un adevărat aflux de apă în Băltoacă.

De fapt se zice că un bloc de cărbune havat a fost smuls din dig, de parcă l-ar fi împins o presiune puternică din spate. Credeam că te interesează să afli asta, tată...

— Mă interesează să aflu, repetă Barras, cu aerul că-și adună propriile lui gânduri. A, da! Exclamă el, după care adăugă cu o jovialitate sardonică: Sigur, Arthur, îți sunt foarte recunoscător. Nu mă îndoiesc că mi-ai anunțat cu cel puțin șaisprezece ore înainte ceea ce avea să-mi spună Armstrong. Sunt foarte mulțumit.

Arthur păru umilit, jignit, ochii lui se mutau de la un desen al covorului la altul.

— Măcar dacă am avea planurile galeriilor din vechea mină Neptun... Atunci, tată, am ști precis. Pentru mine e insuportabil gândul că pe vremea aceea nu se țineau planuri, tată.

Barras rămase tot timpul la fel de impasibil precum chipul imobil al justiției. Nu izbuti să rida batjocoritor. Glasul lui avu doar o intonație de reproș rece:

— E cam tardivă această condamnare din partea ta, Arthur.

Dacă te-ai fi născut acum optzeci de ani, nu mă-ndoiesc că ai fi revoluționat întru totul industria.

Din nou tăcere. Barras se uită la scrisoarea de pe birou, încă neterminată. O luă în mină și păru să-și studieze cu o anumită > admirație reținută felul său de a se exprima. Elabora mintal o altă turnură pentru fraza de încheiere și ridică iar tocul. Apoi îl redescoperi pe Arthur, care stătea și acum în picioare lângă ușă. Îl studie cu atenție, așa cum studiasse și scrisoarea, și, treptat, severitatea îi dispăru de pe față. Părea amuzat, în măsura în care acest lucru era feu puțință la el.

— Arthur, sunt foarte mulțumit de faptul că te interesează în atare măsură mina Neptun și mă bucur din inimă văzând că ai idei în privința administrării ei. Nu mă-ndoiesc că peste câțiva ani vei conduce mina' – și mă vei conduce chiar și pe mine! Nu încăpea îndoială că dacă Barras ar fi fost capabil să rida cu adevărat, de data asta ar fi râs. Dar așa cum stăteau lucrurile, se mărgini să adauge:

Între timp însă, îți propun să te limitezi la lucrurile elementare și să nu-ți bați capul cu problemele mai complicate. Du-te după Fenwick ăla și bagă-ți nițică trigonometrie în capul tău sec.

Arthur plecă, cu un vag aer rușinat, gata parcă să-și ceară scuze.

După plecarea lui, Barras se întoarse la scrisoarea prin care accepta postul de președinte. Unde ajunsese? Cum era, domnule, fraza aceea? A, da, își amintea. Cu caligrafia lui clară și hotărî ta, continuă să scrie: „în ceea ce mă privește...”

CAPITOLUL XXI.

Lunile treceau repede, după vară veni toamna, după toamnă iarna, și David mai uită de durerea pe care i-o produsese conversația cu Barras. Și totuși, deseori, când își amintea, tresărea. Fusesse un prost, un prost încrezut. Munca se desfășura mai departe în Băltoacă.

Până ia Anul nou aveau să îndeplinească în întregime contractul.

Vizitele sale la vila Law încetaseră. Arthur își luase diploma cu distincție; și în același timp, Dan Teasdale obținuse și el cartea de muncă.

Acum David se apucase de studiu cu un fel de furie. La paisprezece decembrie urma să-și ia ultimul examen pentru licența în litere.

Se hotărâse să se prezinte atunci la examen, chiar dacă ar fi fost vorba să se omoare muncind. Veșnicele amânări îl plictisiseră la culme. Era sătul, își astupa urechile când începea Jenny cu miorlăielile ei să-l abată de la treabă. Se ținu până la urmă de cursurile prin corespondență, iar sâmbăta și duminica, din două în două săptămâni, pleca la Carmichael, în satul Wallington. Era sigur că o să izbutească, dar în orice caz trebuia să-și ia toate măsurile de precauție.

Jenny deveni micuța soție neglijată, biata de ea; Jenny era întotdeauna micuță când cerșea compătimirea oamenilor, se micșora pe dată, din simplă compătimire de sine. Se plângea că nu-i vin musafiri, că nu are prieteni, căuta să-și facă o societate în jur, o cultiva chiar pe doamna Plânsa, care bineînțeles îi vizita, întrucât venea să le încaseze chiria. Toate au mers bine până ce doamna Plânsa a luat-o pe Jenny la o întrunire, de la care fata s-a întors foarte amuzată. David n-a putut să afle de la ea exact ce s-a întâmplat, în afară doar de faptul că toată povestea a fost teribil de mitocănească.

Ca o ultimă resursă, Jenny se adresează propriei ei familii, închipuindu-și că ar fi foarte plăcut să cheme pe cineva să stea la ei. Dar pe cine? Nu pe mama de data asta, mama se îngrășase și era foarte greoaie, pentru că zăcea mereu pe scaun, parcă ar fi fost un sac cu lest. Phyllis și Clarry nu puteau să vină, căci amândouă lucrau acum la magazinul Slaterry și nu puteau să-și lase slujba. Nici tata nu putea să vină, și chiar dacă ar fi putut, nu ar fi consimțit, pentru că era veșnic ocupat cu porumbeii; într-o bună zi, tata o să se prefacă și el într-un porumbel!

Mai rămânea Sally. Sally nu era angajată la magazinul de mode.

Sally avusese un debut promițător lucrând la centrala telefonică din Tynecastae, și totul ar fi putut să fie perfect pentru ea dacă ar fi rămas telefonistă. Era o muncă foarte curată și elegantă la centrala din Tynecastae, cu o mulțime de avantaje. Din nefericire, tata nis-și scosese nici acum din mintea lui de netot ideea fixă că Sally are talent de actriță. Mereu o ducea la music-hall-un, îi dădea ghes să le maimuțărească pe fetele de la revistă. O trimitea să se producă în public să danseze step și în general să se dea în spectacol. Și de parcă asta n-ar fi fost de-ajuns o convinsese pe Sally să participe la un concurs liber pentru amatori, ținut într-o sâmbăta seară la teatrul Empire. Concursurile astea pentru amatori erau foarte vulgare și toți mitocanii participau la ele.

Oricât de neplăcut era, Sally a câștigat acest concurs. Nu numai că a luat premiul întâi, dar a făcut praf tot publicul prost care umplea sâmbăta seara galeria. Așadar, direcția teatrului a trebuit să-idea un angajament pentru toată săptămâna următoare. La sfârșitul acelei săptămâni, Sally a primit o ofertă pentru un turneu de șase săptămâni în nordul țării, cu trupa Payne-Gould.

De ce, vai, de ce, se-ntreba Jenny cu tristețe de ce fusese așa de proastă Sally să primească această ofertă, renunțând la eleganta centrală telefonică, cu toate avantajele ei, pentru turneul acela de o lună și jumătate? Și turneul, bineînțeles se dovedise un dezastru pentru Sally. Cu asta își încheiase cariera.

•

De patru luni, Sally nu mai avea slujbă. Nici turneu, nici oferte, nici un angajament. Nimic. Cât despre centrala telefonică, nici vorbă măcar să se mai uite la Sally după toate astea. Păcat! Centrala telefonică era o instituție elegantă și nu te reprimeau, odată ce se cheamă că i-ai trădat. „Da, oftă Jenny, tare mă tem că biata Sally și-a semnat singură condamnarea!”

Pe de altă parte, ar fi fost totuși drăguț s-o cheme pe Sally să stea cu ea. Și nu numai un lucru drăguț, dar și un act de bunăvoință față de fetișcana asta

nenorocită. Poate că îndărătul bunăvoinței ei de soră, în mintea lui Jenny mijise gândul încântător că va putea să joace rolul de protectoare. Așa era Jenny: în orice împrejurări îi plăcea să scoată altora ochii.

Sally veni la Sleescale pe la mijlocul lui noiembrie, fiind primită cu o încântare fără margini de către soră-sa. Jenny era fericită. O strânse la piept pe scumpa de Sally, și din gură nu-i ieșeau decât exclamații ca „Vai, ce bine!” sau „O să petrecem ca pe vremuri!”, îi făcea tot felul de mici confidențe, hohotea de râs îi arăta mobila nouă din dormitorul pentru musafiri, alerga mereu sus aducându-i apă fierbinte și prosoape curate, după care, foarte veselă, încerca pălăria lui Sally, să vadă cum îi sta.

— Vai, dragă, dar e pur și simplu formidabil!

David era și el încântat: de multă vreme n-o mai văzuse pe Jenny așa de fericită sau emoționată.

Dar încântarea dispăru ridicol de repede, alergările până sus pe scări deveniră o plictiseală și o osteneală, hohotele de râs încetară, și toată frumoasa noutate pe care o aducea scumpa de Sally se topi și se volatiliza.

— Știi, David, s-a schimbat foarte mult, îi spuse Jenny cu tristețe după o săptămână. Nu mai e câtuși de puțin fata de pe vremuri, măcar că, trebuie să recunosc, eu niciodată n-am considerat-o cine știe ce...

David n-o găsea pe Sally schimbată, afară doar de faptul că părea nițel mai așezată, lucru care era de altfel în avantajul ei. Poate că efuziunile lui Jenny o făceau să pară așa de potolită. Poate că pe Sally o tempera și gândul că e un om sfârșit. Își pierduse impertinența.

Ochii ei erau gânditori, dar altfel decât înainte. Căuta să fie de folos gazdelor, făcând diverse treburi prin casă și comisioane în afară. Nu cerea de la nimeni s-o distreze, și toate aranjamentele și ostentația lui Jenny o făceau doar să se închidă mai mult în ea însăși. De vreo două ori, când se afla în bucătărie cocoțată pe masa simplă de brad și legănându-și picioarele în fața focului din vatră, acceptase, după cum se exprima Jenny, „să mai iasă din găoacea ei”. Atunci trăncănea fără oprire, povestindu-le foarte sincer și vesel întâmplările prin care trecuse în turneul cu trupa Payne-Gould, sporovăind despre gazde și proprietărese, despre directorii de teatru, despre vestiarele „mâncate de molii”, despre lipsa ei de experiență, despre greșelile și tracul ei. Nu-și dădea aere. Cunoștea destul de bine oamenii, dar acum ajunsese să se cunoască încă și mai bine pe ea. Cea mai tare poveste a ei o dezavantaja teribil: cum îi făcuseră vânt la Shiphead – lui Jenny îi plăcea grozav istoria asta – iar Sally descria scena cu veselie, fără pic de amărăciune, în general nu părea să se sinchisească de multe. Nu se pieptăna niciodată cu grijă, nu-și bătea capul să-și aleagă săpunul, se spăla întotdeauna cu apă rece pe față, avea foarte puține rochii și, spre deosebire de Jenny, care tot timpul le mai potrivea, le împrăpăta și le călca, păstrându-le cât mai bine cu putință, Sally nu dădea îmbrăcămînții nici o atenție. Avea un singur taior, de tweed maron, și îl purta aproape tot timpul după cum spunea Jenny, nu mai ieșea din haina asta. Metoda lui Sally era să cumpere o haină și s-o poarte până se uza, după care cumpăra alta.

N-avea îmbrăcăminte bună, n-avea pălării pentru vizitele de duminică și nici lenjerie de corp adorabilă și luxoasă. Purta chiloți simpli de serj și pantofi fără toc. Era scundă și bondoacă. N-avea nimic atrăgător ca fizic.

David -se bucura foarte mult de prezența lui Sally, deși agresivitatea crescândă a lui Jenny începuse să-l neliniștească din nou.

Într-o seară însă, la întâi decembrie, când se întoarse de la școală, fu întâmpinat de Jenny cu însuflețirea de pe vremuri.

— Nici n-ai să ghicești cine e la Sleescale? Îl întrebă ea zâmbitoare.

Sally, pregătind masa pentru ceaiul lui David, spuse cu tristețe:

— Bufalo Bill.

— Taci, i-o reteză Jenny. Ce, numai așa, pentru că întâmplător ție nu-ți place, domnișoară Obrăznicescu? Dar zău, David, nici n-ai putea să-ți închipui. N-ai să ghicești niciodată. Joe!

— Joe?! Repetă David. Joe Gowlan?

— Îhî, încuviință Jenny veselă. Și să vezi, Doamne, ce bine arată! Era să cad jos când l-am întâlnit pe Church Street. Bineînțeles nu era să-i arăt eu cărl recunosc, nu fac eu una ca asta. Mai ales că ultima dată când l-am văzut n-a fost chiar așa o bucurie. Dar a venit el la mine și a început să-mi vorbească foarte drăguț. A făcut mari progrese.

Sally se uită la soră-sa.

— Îi dăm friptură rece lui David la ceai? Întrebă ea.

— Nu, nu, spuse Jenny absentă, numai un ceai simplu; păstrăm friptura pentru cină. I-am spus și lui Joe sa treacă pe la noi. Știam, David, că tu ții să-l vezi.

— Da, sigur.

— Nu că și eu aș fi chiar așa doritoare să-l văd, dar m-am gândit că mi-ar face plăcere să-i arăt domnului Joe Gowlan că nu e singurul care s-a descurcat în viață. Crede-mă, cu serviciul meu de porțelan albastru și cu mileurile, și cu friptura rece și cu mazărea rămasă de la prânz, pe care o s-o încălzesc, am să-i arăt domnului Joe... Păcat că nu mai avem puțin cod de ieri, că aș fi putut să folosesc și tacâmurile de pește. Dar n-are importanță, am să împrumut cuțitul mare de friptură de la doamna Plânsa și pot să te asigur că are să fie o demonstrație de toată frumusețea.

— De ce nu angajezi și un majordom, dacă e vorba pe-așa întrebă Sally, fără răutate.

Jenny se făcu roșie ca focul. Expresia de plăcere de pe fața ei se stinse. Se năpusti asupra lui Sally cu un potop de vorbe:

— Ești o obrăznicătură nerecunoscătoare, asta ești! Ca să vii să-mi trântești mie asemenea vorbe. Eu cred că m-am purtat destul de frumos și cu tine, la urma urmelor. Auzi, dom'le, să stea acolo și să mă critice pentru că am poftit un gentleman la cină, în propria mea casă! Închipuie-ți obrăznicie! Și asta după toate câte le-am făcut pentru tine! Dacă nu-ți place, n-ai decât să te cari acasă, scumpă doamnă! /

— Chiar așa am să fac dacă dorești, îi răspunse Sally, și ieși să-i ducă ceaiul lui David.

Joe sosi pe la ora șapte. Era îmbrăcat cu costumul lui' marodeschis, cu lanțul de ceas atârându-i de vestă, iar pe cap purta gambeta, atât de impresionantă. Avea un aer de simplitate deosebit de amabilă. Nu vorbea prea tare, nu se lăuda, nu era zgomotos, n-avea nimic din trăsăturile de care ar fi putut să se teamătjavid.

Intr-adevăr, Joe se văzuse silit să se întoarcă acasă, și – măcar că era greu de presupus așa ceva despre el – totuși arăta puțin abătut.

Chiar puțin mai mult. Adevărul era că Joe tot n-avea slujbă, îl bătea gândul să se întoarcă la fabrica Millington; la urma urmei, rsu-i promisesese Stanley Millington să-i dea o mână de ajutor, ce Dumnezeu?! Da, ar fi putut să se ducă iar la deșteptul ala. Dar nu chiar acum, nu era momentul potrivit. Mai era ceva, care-i stătea pe creier și-l supăra. Joe era neliniștit de starea sănătății lui, neliniștit dintr-un anumit punct de vedere Doamne, ce idiot fusese! Te pomenești că se pricopsise cu ceva, dar poate că de fapt nu era nimic.

Rezultatul cel mai de seamă pe care-l avea această nesiguranță trupească și sufletească a lui Joe era că-i dădea un aer de virtute spășită și supusă, îl transforma într-un om care s-a întors în cele din urmă să-și vadă bătrânul tată și care ascundea cu modestie evidentul succes pe care-l avusese în viață. Și era așa de încântat să-l revadă pe David, așa de mișcat că-l reîntâlnește pe „vechiul camarad”! Era de-a dreptul înduioșător.

Față de Jenny, Joe se purta umil, cuminte, cu aerul că-și cere scuze, îi lăudă serviciul de porțelan, mileurile, rochița, delicatesele.

Mâncă destul de mult pentru un om prosper, deprins cu feluri mult mai bune decât friptura rece cu mazăre.

Se arăta încântat – vai, ce încântat!

— De progresul social al lui Jenny...

— Să fiu al dracului, repeta el într-una, dar știu că aicea e de-o mie de ori mai bine decât în Scottswood Road!

Joe se mai șlefuiuse. Nu mai umbla cu cuțitul după câte-un bob de mazăre rătăcit. Le servea el pe reprezentantele sexului slab. Era mai frumos ca oricând și vorbea pe un ton aproape reverențios.

Prezența lui era ca un balsam pentru Jenny, care încet-încet își pierdu poza rigidă de cucoană cu maniere alese și începu să vorbească mai plăcut, puțin cochetă, pe alocuri condescendentă și în general comunicativă, ca o doamnă cu adevărat fină.

Asta nu înseamnă că Joe a vorbit prea mult cu Jenny. Aș de unde?! Era limpede că Joe nu mai avea timp acum să se ocupe de „muieri”. Atenția pe care i-o acorda lui Jenny era pur și simplu de domeniul prieteniei și al politeții. CU despre Sally, la ea nici nu se uita. Joe se ocupa numai de David. Era plin de curiozitate, de interes și de admirație. I se părea un lucru foarte important că David își ia licența în. Litere peste două săptămâni. Week-end-urile acelea de studiu, împreună cu Carmichael, au fost fără doar și poate o idee genială.

Parcă nu fusese Davey, vechiul prieten al lui Joe, întotdeauna plin de idei geniale? Joe și cu David statură de vorbă o mulțime, după cină, iar Jenny tot intra și ieșea mereu, fredonând agreabil câte-un crâmpei de melodie și întrebându-i din când în când foarte grațios dacă se simt bine. Sally spăla vasele în bucătăria auxiliară, cu o vehemență oarecum reținută.

— Mi-a părut tare bine că te-am revăzut, spuse ca încheiere David când Joe se ridică să plece.

— Nu mai puțin și mie, șefule, îi replică Joe. Crede-mă că-s sincer. Sper să mai rămân o săptămână, două pe-aici, așa că ar trebui să ne vedem mai des. Acuma condu-mă și tu doi pași. Hai, vino puțin cu mine, nu e târziu. Apropo! Se opri Joe o clipă, jucându-se cu lanțul de la ceas și însoțindu-și cuvintele cu o privire candidă, ușor amuzată.

Era să uit, Davey, dar azi după amiază m-a curățat tata de bani, i-am dat tot ce-am avut, o sumă barosană. Nu știi nici eu ce mi-a venit, dar, probabil de bucurie că l-am revăzut, m-a apucat generozitatea.

N-ai putea să mă împrumuți cu vreo două lire – până mai primesc alți bani de la bancă? Doar așa, vreo două lire acolo.

— Două... Lire? David se uită uluit la Joe, cu gura căscată.

— Ei nu, atunci lasă! Lui Joe îi pieri zâmbetul de pe buze. Arăta ca un om jignit, rănit drept în inimă; fața lui strălucitoare era acum întunecată de ofensa adusă „camaraderiei” și generozității. Ei, nu-i nimic, dacă nu vrei... Nu-i mare lucru pentru mine... Le pot găsi ușor în altă parte.

— Vai, Joe...

Înfățișarea jignită a lui Joe era un pumnal înfipt în inima lui David, care se simți deodată groaznic de meschin. Avea vreo zece lire puse la păstrare, în scrinul din dormitor. Bani economisiți cu destulă greutate pentru cheltuielile legate de examen. Deodată, se hotărî:

— Vai, dar desigur că-ți împrumut. Stai așa...

Se repezi până sus, luă trei lire din dulap, se întoarse și i le oferă lui Joe.

— Să trăiești, Davey! Din fericire, lui Joe îi reveni pe dată încrederea în umanitate. Strălucea de mulțumire. Eram eu sigur că ai să-l îndatorezi pe un. Vechi camarad! Știi, numai până la sfârșitul săptămânii.

Mergând împreună pe stradă, Joe își puse pălăria o idee mai pe ceafă. Când își luă rămas bun de la Davey, avu aerul că-l binecuvântează.

David o porni pe Cowpen Street. Avusese de gând să se ducă în seara aceea să stea de vorbă cu taică-su. Dar acum era aproape zece.

Joe îl ținuse mai mult decât se așteptase, și Martha se cam încrunta la el dacă venea târziu, ca și cum o vizită la asemenea oră ar fi fost o insultă pentru ea. O porni pe Freehold Street, când deodată U zări prin întuneric pe frate-su Hughie. Alerga cât îl țineau picioarele, în pantaloni scurți și maiou. David îl strigă:

— Hughie, Hughie!

Trebui să strige cât mai repede, pentru că Hughie era foarte iute de picior.

Hughie se opri și traversă spre el. Deși alergase trei mile, respira fără cea mai mică dificultate. Avea o condiție fizică excelentă, Când îl văzu pe David, scoase un chiot și se atârna de gâtul lui.

— Ce faci, Davey, hoțule?!

David căută să se degajeze.

— Stai, Hughie, ai înnebunit?

De data asta Hughie era incapabil să se stăpânească.

— S-a făcut, Davey, în sfârșit, s-a făcut! Știai? Am primit azi după amiază scrisoarea. Tocmai când ieșeam din mină am primit-o.

M-au chemat, David! Zău dacă nu-i o minune!

— Cine, mă? Unde te-au chemat? Întrebă David, care nu-nțelegea nimic.

Niciodată nu-l mai văzuse pe Hughie în halul ăsta. Dacă n-ar fi știut cu cine are de-a face, ar fi jurat că e beat.

Hughie cel tăcut din fire era într-adevăr bea, dar beat de fericire.

— M-au chemat să joc în echipa din Tynecastie! Ce zici de chestia asta? Fără ca eu să am habar, ei au asistat la meciul de duminica trecută... În care am înscris trei goluri... Trei goluri am marcat, măi David... Acuma am fost chemat să joc înfrun meci de probă cu rezervele la St. James' Park, de simbătă într-o săptămână.

O, Doamne, ce bucurie! Dacă mă descurc, mă angajează. Mă angajează în echipa United. Auzi tu? United!

Vocea lui Hughie se sparse pe undeva, pe culmiile delirului.

David înțelese: iată, în sfârșit, se împlinise visul de demult al lui Hughie, visul care părea irealizabil, după care tânjise atita, impunându-și o viață de ascet, apărându-se cu o ' «latoșă de oțel împotriva privirilor ispititoare care atât de des caută să-i pătrundă în ochi, sâmbăta seara pe Lamb Street. Deodată David simți un potop de adevărată fericire, îi întinse mâna și-l felicita.

— Îmi pare grozav de bine, Hughie!

Cuvintele lui i se părură comice, cu totul nepotrivite pentru a exprima bucuria adevărată pe care o simțea.

— De luni de zile erau cu ochii pe mine. Nu ți-am spus eu? Nici nu mai știu ce vorbesc, dar de un lucru poți să fii sigur: sâmbăta ailaltă am să joc un meci cum n-am jucat în viața mea. O, Davey, e minunat!

Ultimele vorbe, rostite ca în extaz, avură darul de a-l readuce pe Hughie cu picioarele pe pământ. Se îmbujora la față și se uită pe furiș la David. Îi spuse: Astă-seară sunt o găscă sentimentală. Din cauza emoției. Se opri: Ai să vii la meci, nu, Davey?

— Sigur, Hughie! Am să fiu acolo și am să fac o galerie să-i asurzesc pe toți.

Hughie zâmbi; dar, ca întotdeauna, fără încredere.

— Vine și Sammy. Zice că dacă nu marchez șase goluri îmi sucește gâtul! Hughie se legănă un timp pe călcăie, ținându-și echilibrul în stilul lui obișnuit, și apoi spuse: Trebuie să am grijă să nu răcesc. Acum nu vreau să risc nimic. Noapte bună, Davey!

— Noapte bună, Hughie!
Băiatul se îndepărtă în fugă și dispăru în bezna nopții.
David se întoarse acasă, cu inima plină de căldură și încântare.
Descuie ușa și o găsi pe Sally singură. Stătea pe un scaun lângă foc, ghemuită turcește, și cu buzele lăsate tare în jos. Părea foarte mică și tăcută.
Pe David îl miră tristețea ei, mai ales după entuziasmul lui Hughie.
— Unde-i Jenny? Întrebă el.
— S-a culcat.
— O, făcu David dezamăgit.
Se întorsese acasă cu gândul să-i povestească lui Jenny despre Hughie.
Apoi, zâmbetul îi reveni și-i povesti lui Sally.
Așa cum ședea ghemuită, fata îl studia atentă, cu fața ascunsă în căușul palmelor.
— Nu e grozav? Încheie David. Știi, nu-i atât ceea ce a obținut...
Cât faptul că a obținut... Faptul că a obținut lucrul la care ținea cel mai mult.
Sally oftă. Întâi tăcu, apoi spuse:
— Da, e foarte plăcut să izbutești în ceea ce ți-ai pus în gând.
David se uită la ea.
— Dar ce ți s-a întâmplat?
— Nimic.
— După înfățișarea ta, e greu de crezut că nu s-a întâmplat nimic. Pari foarte necăjită.
— Mă rog, spuse ea încet, realitatea este că am fost o proastă.
M-am certat cu Jenny, chiar înainte de a veni tu.
David întoarse repede capul.
— Râmi pare. Rău.
— Nu trebuie să-ți pară. Nu e prima ceartă și mă tem că se pregătea de foarte multă vreme. N-ar fi trebuit să-ți spun. Ar fi trebuit să am o purtare mai nobilă și mâine la plecare să-mi ascund supărarea sub un zâmbet de politete și abnegație.
— Dar ce, pleci mâine?
— Da, plec. E timpul să mă întorc la Alf. E un om care nu-și găsește locul în casă și miroase a porumbel, și totuși mi-e foarte drag.
— Tare aș vrea să înțeleg pricina supărării!
— Tare-mi pare bine că n-o înțelegi! Îi răspunse Sally.
David o privi într-o doară.
— Îmi pare rău că pleci în felul ăsta. Te rog nu pleca.
— N-am încotro, îi spuse Sally. Nu mi-am adus rufărie de schimb.
Fata râse scurt, dar într-o clipă râsul i se topi în plâns.
David nu știa ce să înțeleagă din toate astea.
Deodată, Sally se opri din plâns și-i spuse:
— N-are nici o importanță, M-am cam scrântit de când nu mai sunt vedetă. N-am nevoie de compătimire. Mai bine să fii o „fostă”

Decât cineva care n-a fost niciodată. Sunt foarte veselă și cred că acum am să mă duc la culcare.

— Dar îmi pare rău, Sally.

— Taci din gură. Ar fi timpul să încetezi să-ți mai pară rău pentru alți oameni și să începi în schimb să-ți pară rău pentru tine.

— Dar de ce naiba trebuie să-mi pară rău pentru mine?

— Nu, de nimic. Sally se ridică. E prea târziu ca să fim sentimentali. Am să-ți spun mâine dimineață.

Și, brusc, îi ură noapte bună și se duse la culcare.

A doua zi dimineață n-o văzu. Se sculase devreme și plecase cu trenul de ora șapte.

Toată ziua aceea, David se frământă din pricina lui Sally. Era îngrijorat, și când se întoarse de la școală discută cu Jenny.

Jenny râse ușurel, mulțumită ca de obicei.

— E geloasă, dragul meu, geloasă la culme.

J David se trase înapoi, dezgustat.

— Nu se poate! Sunt convins că nu e vorba de așa ceva.

Jenny dădu din cap cu indulgență.

— De mult pusese ochii pe tine. Încă de pe vremuri, când veneai în Scottswood Road. Era turbată când vedea că ești nebun după mine.

Și acum e și mai turbată. Jenny se opri zâmbindu-i. Mai ești încă nebun după mine. Nu, David?

David îi aruncă o privire ciudată, neobișnuit de aspră.

— Da, te iubesc, Jenny. Știu că ești plină de defecte, așa cum sunt și eu. Uneori spui și faci lucruri pe care nu le pot suferi. Uneori mă scoți pur și simplu din sărite. Și totuși, nu mă pot stăpâni să nu te iubesc.

Jenny nu făcu nici o încercare de a-l înțelege, ci luă sensul general al vorbelor lui drept un compliment.

— Tare mai ești sucit! Îi spuse ea cu cochetărie, și se întoarse la romanul pe care-l citea.

David nu obișnuia să-și analizeze sentimentele lui pentru Jenny. Le accepta pur și simplu așa cum erau.

Cu toate acestea, în vinerea următoare se întâmplă ceva care îl tulbură neobișnuit de mult.

De obicei nu pleca de la școală înainte de ora patru. Dar în ziua aceea Strother veni la ora trei să-i „preia” clasa. Strother avea obiceiul să preia o clasă o dată pe săptămână, într-o anumită zi și la o anumită oră, ca să stabilească progresele înregistrate de elevi și să facă anumite comentarii foarte împungătoare și foarte apăsate în prezența profesorului însuși, în ultima vreme, Strother fusese mai amabil cu David, știindu-l că trudește atâta pentru licență; în ziua -cec^ ii spuse lapidar, însă nu fără bunăvoință, că poate să se ducă acasă.

David plecă. Mai întâi trecu pe la Hans Messuer, să se tundă, în timp ce-l tundeau Hans, un mieluşel zâmbăreţ și grăsuţ, cu mustaţa răsucită ca a

Kaiserului, David schimbă două vorbe cu Swee, care tocmai ieșise din mină și se rădea în odăița din spate. Conversația cu Swee era veselă și lipsită de orice importanță. Swee era întotdeauna vesel și întotdeauna vorbea lucruri lipsite de importanță. Avea darul de a se putea bărbieri în timp ce discuta vesel lucruri lipsite de importanță și fără să se taie vreodată. Flecăreala cu Swee îi făcu multă plăcere lui David, dafnu dură decât o jumătate de oră. Ajunse acasă la trei și jumătate în loc de patru și un sfert. Când urca pe ulicioară, îndărătul dunelor, îl văzu pe Joe Gowlan ieșind din casa lui.

David se opri. Se opri incapabil să mai facă un pas! De când îi împrumutase banii, nu mai dăduse ochii cu Joe; avu o senzație ciudată văzându-l pe Joe că iese din casa lor așa cum ar fi ieșit din propria lui casă. Senzația era aceea a unui om profund stânjenit, cu atât mai mult cu cât Joe la rândul lui părea un om profund stinjenit.

— Am crezut că mi-am lăsat bastonul la voi, deunăzi, îi explică Joe, privind încurcat în toate părțile, dar evitând să se uite la David.

— Joe, dar tu n-aveai baston.

Joe râse, uitându-se în sus și-n jos pe uliță. Poate socotea că o să dea cu ochii de baston.

— Ba da, am avut... Un băț de bambus... Îl port întotdeauna cu mine, dar sa fiu al naibii dacă nu l-am pierdut pe undeva!

Doar atât; apoi Joe făcu un semn din cap, zâmbi și se grăbi să plece; se grăbi să scape.

David urcă poteca și intră, în casă, gânditor.

— Jenny, întrebă el, ce-a dorit Joe?

— Joe?!

Jenny îi aruncă fulgerător o privire, și tot atât de fulgerător se înroși.

— L-am întâlnit chiar acum... Ieșea de la noi.

Jenny stătea țeapănă în mijlocul odăii, pierdută, incapabilă să scoată o vorbă. Apoi făcu o scenă de mânie.

— N*am ce să-ți fac dacă l-ai întâlnit. Nu sunt paznicul lui. A trecut pe-aici o clipă. Ce te uiți așa la mine?

— Doar așa, spuse el întorcându-se.

De ce oare nu-i spusese Jenny nimic despre baston?

— Doar așa, adică cum? Insistă ea cu violență.

David privi pe fereastră. De ce venise Joe tocmai atunci când se știa că David trebuie să fie la școală? De ce? Deodată, îi veni în minte o explicație. Se gândi la toate – la momentul neobișnuit al vizitei lui Joe, la jena lui, la graba de a pleca. Joe împrumutase trei lire de la el și n-avea de unde i le da înapoi!

Înseninându-se la față, David se-ntoarse către Jenny.

— Joe a venit după baston, nu?

— Da! Strigă ea isteric, și se aruncă în brațele lui. Bineînțeles!

Dar tu ce-ai crezut? Altfel, de ce-ar fi venit?

David o mângâie, își plimbă mâna prin părul ei moale și frumos.

— Lartă-mă, Jenny iubito, dar, știi, am avut o senzație extrem de ciudată când l-am văzut ieșind din casa mea de parcă ar fi fost el proprietarul.

— Vai, David, plinse ea, dar cum poți să spui un asemenea lucru?

Dar parcă ce spusese? Zâmbi și-și atinse buzele de gâtul ei alb și catifelat.

— Nu ești supărat pe mine, nu? I se adresă ea rugătoare.

Dar de ce-ar fi trebuit să fie supărat pe ea?

— Aș cum îți închipui așa ceva, iubito?

Liniștită acum, își ridică spre el ochii limpezi, care înotau în lacrimi, îl sărută. Toată seara aceea se purtă foarte dulce cu el, cum nu se poate mai dulce. Ba, chiar, în dimineața următoare, sâmbătă, se sculă și ea devreme, ca să-i pregătească ceaiul. Iar după amiază, când îl conduse la poartă și el încalcă pe bicicletă ca să se ducă să-nvețe la Carmichael până a doua zi seara, Jenny se lipi de el, mai-mai să nu-l lase să plece.

Până la urmă îl lăsă totuși să plece, după o ultimă „îmbrățișare virilă”, cum o numi ea. Apoi Jenny intră în casă, fredonând încetisor o melodie, încântată că David o iubește, încântată de ea însăși, încântată de ziua și jumătate de plăcută libertate pe care o avea înainte.

Bineînțeles, n-avea să-l lase pe Joe să vină în seara aceea la cină.

Vai de mine, dar nici nu se putea gândi la așa ceva. Auzi, domnule, ce neobrăzare din partea lui Joe să-i propună asemenea lucruri! Cică pentru ca să-și amintească de vremurile de demult! Ce barbă! Nici măcar nu-și bătuse capul să-i spună lui David despre obrăznicia lui Joe. O adevărată doamnă nu trebuie să-și dea osteneala să pomenească asemenea lucru.

În după-amiaza aceea făcu o plimbare agreabilă prin oraș. În fața magazinului Murchison se opri, chibzuind parcă, și în cele din urmă se hotărî – da, bineînțeles, pentru că era un lucru util la casa omului. Intră deci și comandă cu multă eleganță o sticlă de vin tic Porto, tonic pentru debili, care să fie trimisă la domiciliu, „dar neapărat azi după amiază, domnule Murchison”. Sigur, știa că lui David nu-i place, dar în ultima vreme David se arătase teribil de neînțelegător. Și la urma urmei, el tot era plecat, așa că nici n-ar fi avut de unde să știe. Cum era proverbul acela de demult? Ochii văd, inima cere. Bine zis, nu? Zâmbind ușor, Jenny se întoarse acasă, se schimbă, își dădu cu parfum pe la urechi, așa cum scrie în revistele ilustrate pentru doamne elegante, și se făcu frumoasă. Deși toate astea erau doar așa, pentru plăcerea ei.

La ora șapte, Joe sună la ușă. Jenny deschise.

— Vai de mine și de mine, cum îți permiți să vii? Exclamă ea șocată. Cum îți permiți să vii, după toate câte ți le-am spus?

— Ei haide, haide, Jenny, îi spuse Joe lingușitor, nu fi așa rea cu băiatul!

— Dar știi că ești teribil? Dacă ar fi după mine, nici nu te-aș primi înăuntru!

Dar până la urmă îl primi, și nici nu-l lăsă să plece până târziu.

Era tulburată, cu ținuta în dezordine și blinda ca o mieluşea. Chicotea tot timpul. Sticla de Porto, tonic pentru debili, era golită până la ultimul strop.

CAPITOLUL XXII.

A doua zi, duminică șapte decembrie, Jack Reedy, cel mai mare dintre frații Reedy, și cu tovarășul lui de echipă, Cha Leeming, lucrau în schimb la Băltoacă. Era un schimb suplimentar (se lucrau multe ore suplimentare, ca să se îndeplinească contractul cu societatea P. W.). Robert era și el în schimb, dar mult mai departe, la capul povârnișului. Avea un abataj foarte prost. Abatajul lui Reedy și Leeming era bun, cam la o milă și jumătate de fundul puțului vertical. La ora cinci după masă, munca încetă și ieșiră cu toții afară, înainte de a ieși, Reedy și cu Leeming lăsară o bucată bună de cărbune în abatajul lor. Era havat pe dedesubt și stătea acum proeminent, gata să fie doborât a doua zi dimineată. Aveau să scoată cel puțin cinci-șase vagonete de cărbune bun și foarte ușor de tăiat.

Mulțumiți în sinea lor, Jack Reedy și cu Cha Leeming se opriră la circiuma Bun găsit, să bea un păhărel înainte de a ajunge acasă.

Jack avea ceva bani la el. Măcar că era duminică seara, băură câteva păhărele, și apoi încă un rând și încă unul. Jack se înveseli de tot, iar Cha era criță. Braț la braț, urcară, împleticindu-se, povârnișul Teraselor, cântând cât îi ținea gura.

Se culcară, și a doua zi dimineată niciunul, nici celălalt nu fu în stare să se scoale pentru a se duce la mină. Dar niciunul dintre ei nu aprecie decât mult mai târziu importanța acestui somn de dimineată.

Luni, înainte de a se crăpa de ziuă, la ora trei și jumătate, Dinning, supraveghetorul sectorului însărcinat cu armarea și pușcarea, intra în Paradis și cerceta, ca de obicei, abatajele. Asta era operația pe care o făcea înainte de a primi muncitorii din schimbul de dimineată. Cu bastonul în mână, cu capul plecat, Dinning mergea cu răbdare din abataj în abataj, în secțiile Mixen și Băltoaca. Totul părea satisfăcător, așa că Dinning se întoarse la cabina lui de la capătul funicularului din sectorul Băltoaca și-și scrisese procesul-verbal reglementar.

Apoi oamenii intrară în schimb – optzeci și șapte de bărbați și optsprezece băieți, în total o sută cinci persoane. Bob Ogle și Tally Brown îi strigară lui Dinning în cabina lui:

- Jack și cu Cha n-au venit la lucru. Probabil că dorm, spuse Bob Ogle.
- Moașă-sa pe gheață! Replică Dinning.
- N-am putea eu și cu Tally să luăm abatajul lor? Al nostru e împruțit ca dracu.
- Moașă-sa pe gheață! Zise iar Dinning. Mă rog, luați-l voi.

Ogle și cu Brown urcară galeria împreună cu un grup de oameni, printre care se aflau Robert, Hughie, Leeming Boxerul, Harry Brace, Swee Messuer, Tom Reedy, Ned Softley și Iisus Plânsa.

În urma lor Venea Pat Reedy, fratele mai mic al lui Tom. Avea cincisprezece ani, și în săptămâna aceea lucra pentru prima dată în fundul minei.

Robert era bine dispus. Se simțea plin de viață și speranțe.

Dormise neîntors, tușea nu-l mai supăra așa mult; în ultimele luni, cu un profund sentiment de ușurare, ajunsese la concluzia că teoriile lui în privința inundării minei nu erau îndreptățite. Urcând în întunericul galeriei povârnite, strimă și tare joasă – avea doar un metru și douăzeci înălțime – și aflată la aproape două sute de metri sub pământ, la peste trei kilometri depărtare de puțul principal, se trezi deodată alături de micul Pat Reedy, mezinul numeroasei familii cu acest nume.

— Ei, Pat, glumi Robert încurajându-l. Ai venit într-un loc foarte draguț ca să-ți petreci vilegiatura.

Îl bătu pe spate și coborî în adâncitura poreclită Șanțul ajungând pe urmă la îndepărtatul său front de lucru, unde trudea alături.

De Boxerul. Abatajul lui era mult mai puțin umed decât fusese în ultimele săptămâni.

Ogle și cu Brown rămaseră în abatajul lor, mai în urmă. Găsiră ieșitura de cărbune havată de Jack și Cha. Începură lucrul, sfredeliră găuri frontale adinei de doi metri și una laterală, tot atât de adâncă.

La cinci fără un sfert sosi Dinning, care armă dinamita și pușcă.

Doborâra opt vagonete de cărbune.

Dinning se asigură că toate cartușele de dinamită au explodat și că fața cărbunelui e din nou netedă.

— Moașă-sa pe gheață, băieți, spuse el încântat, am plesnit-o bine.

Și cu asta se întoarse la cabina lui, în galeria Băltoacei.

Dar nu trecură nici zece minute, și Tom Reedy veni după el.

Vorbind grăbit de parcă se băteau calicii la gura lui, Tom îi spuse:

— Ogle zice să vii repede în abatajul lui. Cică iese apa din găurile de pușcare.

Dinning stătu puțin pe gânduri.

— Moașă-sa pe gheață! Ce i s-o mai fi năzărind și lui?

Tom Reedy se întoarse cu Dinning la abataj. Dinning se uită la fațatărbunelui, o examina cu atenție. Găsi într-adevăr un firicel de apă carele prelingea din mijlocul peretelui, între două găuri pe care le pușcase. Nu părea să fie vreo presiune îndărătul peretelui. Mirosi apa. Avea un iz puturos, un miros de acid carbonic, care însemna că e pe undeva gaz de mină. Își dădu seama că nu e apă curată, de cărbune. Nu-i plăcea de loc situația.

— Moașă-sa pe gheață, băieți, zise Dinning neliniștit. Ați dat de apă. Ar fi bine să încercați să mai scoateți din ea.

Ogle, Brown și Tom Reedy începură să canalizeze apa, încercând să-i dea drumul prin pereții de pe partea de jos a galeriei de evacuare a cărbunelui, în momentul acela se apropie Geordie Dinning, băiatul lui Dinning, care încărcă și el vagoane împreună cu Tom Reedy, în aceeași echipă.

— Vino-ncoace, Geordie! Strigă Dinning.

Deși Dinning înjura de obicei, fără să supere pe nimeni și fără să-și dea măcar seama de acest lucru, totuși, oricât de ciudat s-ar părea, în fața băiatului întotdeauna se abținea.

Dinning îl luă pe băiat cu el la cabină, în timp ce se grăbea într-acolo, se gândi să dea telefon la centrală. Dar telefonul era ceva mai departe, și pe urmă, era atât de devreme, încât se temea că Hudspeth n-a ajuns încă la administrație. Și de fapt Dinning nici nu avea cap destul de bun ca să se gândească prea mult. Odată ajuns în cabină, își scoase ciotul de creion chimic și scrisese două bilețele.

Munci din greu la scrisul lor, umezind din când în când creionul pe limbă. Iată ce scrisese în primul bilet: „Domnului William Hudspeth, ajutor de administrator, stimată domnule, în abatajul nr. 6 de la Băltoacă a țâșnit apă printr-o gaură de pușcare și s-a înălțat până aproape de genunchi în galeria înclinată și curge mereu și se varsă atât de mult pe galena de transport că pompele nu pot face față. Ar fi bine să veniți în subteran și să vedeți și mă găsiți la cabina funicularului de la Paradis sau dacă nu atunci la platforma nr. 2 din sectorul Mixen. P. S. E mare primejdie de inundație. Al dumneavoastră H. Dinning.”

Iată ce a scris Dinning în al doilea bilet:

Rapa a năvălit prin abatajul nr. 6 din sectorul Băltoaca. Frank, fii bun și anunță-ipe ceilalți oameni din sectorul Paradis că de... Cine știe? Al tău H. Dinning.”

Dinning se întoarse către fiul lui. Era cam încet din fire, gândea greu și vorbea greu. De data asta însă, Dinning vorbea mai iute ca de obicei:

— Fugi, Geordie, la Frank Logan, artificierul, și dă-i biletul ăsta. Apoi ieși la suprafață și du-te cu biletul ăstălalt până la casa ajutorului de administrator. Fugi, Geordie, fugi, băiete!

Geordie porni cu cele două scrisori. Plecă repede. Când ajunse la încrucișare îl căută pe supraveghetorul de la gura puțului, dar acesta nu era acolo. Apoi auzi o ușoară bubuitură, și aerul începu să vâjâie. Geordie înțelese că asta înseamnă că s-a întâmplat ceva neplăcut la Băltoacă. Vru să iasă la suprafață, dar nu uită ce-i spusese taică-su să facă și, pritis între aceste două gânduri contrarii, își pierdu capul și începu să urce pe mijlocul galeriei centrale a sectorului Paradis.

În timp ce Geordie Dinning urca, deodată țâșni din întuneric un șir de patru vagonete încărcate, care fugeau pe șine, fără stăpân.

Vagonetele porniseră la vale singure, de undeva de sus. Geordie scoase un strigăt. Sări într-o parte, dar cu o mîtură de secundă prea târziu. Vagonetele îl izbiră, îl aruncară dintr-o zvâcnitură la douăzeci de metri înainte, îl trântiră la pământ, trecură peste el și-i lăsară trupul mutilat în mijlocul galeriei... Apoi se rostogoliră mai departe pe șine, cu un zgomot infernal.

După plecarea fiului său, Dinning rămase câteva clipe locului, mulțumit că și-a făcut datoria. Apoi auzi o bubuitură puternică, aceeași pe care o prinse

și Geordie, numai că el, aflându-se mai aproape, o auzi mai puternică, aproape ca o explozie, împietrit, Dinning rămase așa, cu gura-căscată. Se așteptase el la ceva rău, dar în nici un caz la ceva așa de grav și așa de brusc, își dădu seama că e o năvală a apelor, în mod instinctiv, se repezi către Băltoacă, dar nu apucă să facă mai mult de zece pași, și văzu apa năvălind către el.

Talazul era înalt până la tavan și venea într-un vălmășag tumultuos și impetuos. Apa purta trupurile lui Ogle, Brown și ale altor zece muncitori. Gazele împinse înainte de curentul de apă îi stinseră lampa, în cursul celor două secunde cât rămase în beznă zgomotoasă ca o furtună, așteptând năvala apelor, Dinning se gândi: „Moașasa pe gheață, bine că l-am expediat măcar pe Geordie afară din mină!”

Dar Geordie își întâlnise moartea. Apoi apele îl smulseră și pe Dinning. Se zbătu, se luptă, încercă să înoate. Zadarnic. După înecul lui, numărul cadavrelor purtate de ape în adâncul inundat al sectorului Băltoaca se ridică la paisprezece.

Frank Logan, artificierul din sectorul Paradis, nu primi biletul lui Dinning, biletul care zăcea în întuneric, stropit cu sânge, ținut strâns în mână lui Geordie, retezată de vagonete și aruncată departe de trupul băiatului. Dar Frank auzi și el bubuitura, e drept mai slab, întrucât se afla la oarecare distanță. Peste un minut văzu apa năvălind pe galeria înclinată într-un val înalt până la genunchi, înțelese și fără să mai primească biletul că apa a străpuns peretele, în preajma lui lucrau cincisprezece oameni. Pe doi dintre ei îi trimise repede la galeria de aeraj, să-i avertizeze pe muncitorii din orizonturile inferioare ale sectorului Paradis. Pe ceilalți treisprezece îi îndemnă să fugă repede către puțul vertical al minei, care se afla cîte de vreun kilometru și jumătate de acolo. El personal rămase locului. Știa că abatajele din sectorul Băltoaca se află pe orizontul cel mai de jos al Paradisului. Știa că vor fi primele cuprinse de inundație, în consecință, începu să alerge în dreapta și-n stînga, ca să-i avertizeze pe cei optsprezece oameni din aceste abataje. Muncă zadarnică, întrucât cei optsprezece mineri se înecaseră înainte chiar ca el să fi pornit din loc. Cât despre el, Frank Logan, nimeni nu l-a mai văzut vreodată în viață.

Cei treisprezece muncitori porniți spre puțul principal, cei pe care artificierul îi trimisese la suprafață, ajunseră la galeria Atlas.

Aci șovăiră și ținură sfat la repezeală. Galeria Atlas lega sectorul Paradis de orizontul Globe Coal, adică de filonul superior. Stabiliră că filonul superior are mai puține șanse să păstreze apa, și deci ar fi fost mai bine pentru ei să se ferească de primejdii, luând-o de-a lungul filonului Globe Coal, pentru a ajunge la puțul principal. Urcară galeria înclinată către filonul Globe Coal. Acolo se întâlniră cu niște zidari care lucrau la armarea galeriei principale de transport și nu aflaseră nimic despre străpungerea peretelui de cărbune până nu-i izbise răbufnirea aerului. Și zidarii țineau sfat între ei, un minut vorbeau, apoi un minut stăteau și trăgeau cu urechea, neliniștiți, neștiind dacă să iasă la suprafață sau să rămână în mină. Acum însă, văzându-i pe mineri, se hotărâră

să iasă la suprafață. Se alăturară celor treisprezece muncitori care urcau galeria Atlas și porniră cu toții împreună pe drumul principal de transport al filonului Globe Coal către puțul vertical.

Trei minute mai târziu, apele năvăliră pe drumul principal de transport din sectorul Paradis, urcară pe galeria Atlas și începură să se reverse drumul principal din sectorul Globe Coal. Oamenii auziră apele venind și o luară la fugă. Drumul era bun, destul de înalți ca să poți merge în picioare, și eu pardoseala bine bătătorită. Muncitorii, dintre care unii erau mai tineri, știau să fugă foarte repede.

Unii nu alergaseră niciodată așa de iute în viața lor.

Dar apele erau mai repezi decât ei. Aveau o viteză înspăimântătoare, îi urmăreau cu sălbăticia unor fiare, creșteau înapoia lor, cu repeziciunea și îndârjirea implacabilă a fluxului mării. Cu un minut înainte nu era nici pic de apă pe galeria sectorului Globe Coal.

Un minut mai târziu, apele îi înghițiseră pe toți.

Valul înainta cu furie, ajunsese la puțul vertical și începu să se reverse în cantități uriașe către orizonturile inferioare. Acum apele se întâlniră. Cascada care se prăvălea de pe orizontul Globe Coal se uni cu apa din fundul sectorului Paradis. Se făcu o bulboană, care prinse în vârtej și înecă la iuțeală pe toți minerii ce izbutiseră să ajungă la piciorul puțului vertical. După care apa se involbură înspumată în jurul grajdurilor și inundă ieslele.

Singurii patru căluți încă în viață – Nigger, Kitty, Warrior și Ginger – erau legați la iesle și nechezau cu toții înspăimântați.

Warrior izbi cu copitele în valurile de apă și apoi înnebuni de tot, smucindu-se să scape din iesle, înainte de a-l cuprinde apele, aproape că-și frânsese gâtul. Ceilalți trei poney statură însă nemișcați, doar nechezând într-una, până-i acoperiră valurile, între timp, apa crescuse în ambele puțuri verticale, acoperind atât sectorul Globe Coal, cit și sectorul Paradis și împiedicând accesul de la suprafață către abataje.

Catastrofa se produsese brusc, fatal, cu o repeziciune de necrezut. Nu trecuse nici un sfert de oră de la momentul izbucnirii apelor, și optzeci și nouă de muncitori zăceau morți – care înecați, care zdrobiți de izbituri, care asfixiați din pricina gazelor.

Dar Robert și cu ortacii lui erau încă în viață. Ei se aflau în măruntaiele pământului, undeva la capătul de sus al unei galerii înclinate, și năvala apelor îi ocolise.

Robert auzise bubuitura în clipa în care se produse, iar după aproape un minut simțise răbufnirea aerului, înțelesese perfect ce s-a întâmplat. În sinea lui își spuse: „Doamne, s-a sfârșit totul!”

• Leeming Boxerul, care se afla în genunchi lângă el, în fața frontului de atac al cărbunelui, se ridică încetîșor în picioare.

— Ai auzit, Robert? Întrebă Leeming uluit.

Instinctiv, îi ceru lui Robert părerea. Acesta îi răspunse repezit:

— Ține-i pe toți aici până mă-ntorc. Să nu plece nimeni.

Apoi se lăsă pe vine, ca să iasă din abataj, și cobori panta până la galeria funicularului din sectorul Băltoaca. Alergă de-a lungul ei, asurzit de zgomotul apelor care năvăleau în galerie.

Merse totuși înainte, și apa crescă în jurul lui, trecându-i de glezne, de genunchi, de mijloc, își dădu seama că trebuie să fie aproape de Șanț, gata să se înece. Dar apa îl ridică, și-l izbi cu capul de tavanul de piatră. Apucându-se cu degetele, înfigându-și unghiile în tavan, izbind cu picioarele prin apă în toate părțile, izbuti cu greu să se ridice înapoi pe galeria pe care coborise. Când ieși puțin la larg, se lăsă în picioare, trecu prin apă pe acolo pe unde era mai puțin adâncă, dărdâind de frig. În mintea lui își imaginează toată scena exact cum se petrecuse, își dădu seama că năvala apelor s-a oprit în tavanul Șanțului, umplând cu totul galeria în partea opusă: galeria funicularului era blocată de apă pe o distanță de vreo cincizeci de metri.

Toate drumurile de ieșire erau inundate până-n tavan, acolo unde traversau Șanțul.

Apa înghețată îl făcu pe Robert să tușească. Tuși aproape un minut, apoi se răsuci pe călcâie și se întoarse de-a lungul galeriei înclinate. Pe la jumătatea ei se izbi de Pat Reedy, speriat la culme.

— Ce s-a întâmplat, șefule? Întrebă el.

— Nimic, Pat, nimic, îi răspunse Robert. Vino cu mine.

Robert și cu Pat ajunseră în vârful povârnișului, unde îi găsiră pe ceilalți mineri, strânși în jurul Boxerului. Erau zece cu totul.

Printre ei – Hughie, Hany Brace, Tom Reedy, Ned Softley, Swee Messuer și Iisus Plânsa. Îl așteptau cu toții pe Robert. Macat că nu aveau de unde să-și închipuie acest lucru, ei erau singurii supraviețuitori din mina Neptun.

— Noroc, Robert! Îi strigă Boxerul privindu-l cu multă insistență când ajunse la ei.

— Noroc, Boxerule! Îi spuse Robert oprindu-se.

Apoi, când vorbi iar, se strădui să folosească tonul cel mai indiferent cu putință, să spună lucrurile cu aerul că totul ar fi în perfectă regulă. Mai întâi se apucă să-și stoarcă jacheta. Apoi vorbi:

— Probabil au dat de apă la o pușcare și a curs nițel pe Șanț în jos. Dar noi aicea suntem la capul pantei și nu ne pasă. Trebuie să găsim un alt drum de ieșire la suprafață.

Tăcură. Știau cu toții îndeajuns ca să nu mai fie nevoie de comentarii. Totuși, Tom Reedy întrebă:

— Va să zică nu putem trece prin Șanț?

Boxerul îl luă în primire cu sălbăticie:

— Ține-ți gura, bă capsomane, până te-om ruga noi s-o deschizi iar!

Robert continuă, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat:

— Pornim pe răsuflătoare către sectorul Globe Coal și p să ieșim la suprafață pe acolo.

Ținându-l pe Pat Reedy în preajma lui, cât mai aproape, Robert îi călăuzi către galeria de aeraj. Îl urmară cu toții, în afară de Tom Reedy.

Tom era un foarte bun înotător. Se fălea că poate să traverseze Șanțul înot. Dacă trecea dincolo, nu era greu să iasă la larg. Atunci ar putea să aducă în ajutor o echipă de salvare, în felul ăsta i-ar arăta el și Boxerului dacă-i capsoman sau nu. Tom rămase în urma celorlalți și se depărta de ei. Cobori povârnișul, își scoase bocancii, trase mult aer în piept și-și dădu drumul în apa din șanț. Izbuti s-o traverseze dintr-o singură respirație. Dar lucrul la care nu se aștepta era distanța de doi kilometri de dincolo de șanț, plină și ea de apă.

De partea cealaltă îl prinse volbura apelor. Ieși într-adevăr la larg, dar peste cinci minute cadavrul lui se rotea. Încetîșor în bulboana de la fundul puțului principal.

Robert se târî înainte, conducându-și echipa prin galeria de aeraj. Știa că acum trebuie să fie destul de aproape de filonul Globe Coal. Deodată, lampa i se stinse, ca și cum ar fi suflat cineva ușurel în ea. În aceeași clipă îl auzi pe Pat Reedy tușind, înecându-se, și apoi îl simți rămânând țeapăn lingă el. De data asta nu mai era primejdia apelor, ci a gazului asfixiant.

— Întoarceți-vă înapoi! Comandă Robert. Toată lumea înapoi!

Echipa făcu cale-ntoarsă. După ce străbătură cei patruzeci de metri până la locul de unde porniseră, îi făcură respirație artificială lui Pat Reedy. Așteptându-l să-și vină în fire, Robert se gândi rînd pe rînd la toate, își spuse că probabil în fundătura de la capătul orizontului Globe Coal se află vreo câțiva muncitori, într-un târziu, vorbi iar:

— Mai vrea careva să vină încă o dată cu mine, să încercăm să pătrundem în sectorul Globe Coal?

Nu-i răspunse nimeni; toți minerii știau ce-nseamnă gazul de mină, și adierea pe care o simțiseră îi făcuse să înțeleagă încă și mai bine ce însemna. Nu era ușor de pătruns în orizontul Globe în aceste împrejurări. Hughie insistă:

— Nu te duce, tată, e plin de gaz'acolo.

Iisus Plânsa nu rostise nici o vorbă până atunci. Dar acum Iisus Plânsa grăi>

— Vin eu cu tine.

Înțelesese că Robert voia să-i salveze pe muncitorii rămași în sectorul acela și care, deși probabil năuciți de gazul de mină, se mai aflau poate în viață. Iisus Plânsa nu era un viteaz, dar religiozitatea îl îndemna să meargă alături de Robert.

Robert și cu Plânsa se târâră iarăși pe galeria de aeraj către Globe Coal. Își scoaseră jachetele și le înfășurară în jurul capului, deși asta nu era decât o datină și de fapt nu ajuta prea mult să te ferească de gazul de mină. Mergeau cât mai jos, cu burta lipită de pământ. Plânsa era cu moartea în suflet. De spaimă, îl apucau din când în când niște convulsii. Și totuși, se ținea cât putea de tare și mergea tot înainte, rugându-se într-una.

Gazul de mină era plin de oxid de carbon otrăvitor, împins încoace de năvala apelor, dinspre exploatările părăsite. Părea acum că se ridică și se rărește, într-adevăr, se mai subțiasse nițel, când Robert și cu Plânsa pătrunseră în sectorul Globe. Măcar că-i copleșeau greața și somnolența, se simțeau încă

în stare să înainteze. Dar cu puțin înainte, gazul fusese mult mai gros: găsiră în sector patru mineri sufocați. Stăteau într-un mic grup, de parcă s-ar fi uitat unul la altul, în cea mai firească și mai detașată atitudine. Arătau foarte bine: gazul le colorase obrajii în roz. Și mâinile le erau roze: întrucit abia intraseră în schimb, nu erau încă murdare. Judecându-i după înfățișare, ai fi zis ca sunt perfect sănătoși. Ba chiar și veseli. Numai că erau morți cu toții.

Robert și cu Plânsa îi târără după ei. Doar de asta veniseră până în sectorul Globe, îi târără afară, și echipa făcu tot ce putu să-i readucă la viață; însă fără nici un succes.

La vederea cadavrelor, Pat Reedy, care până atunci-nu mai privise moartea în față, izbucni în plâns.

— Ajutor! Ajutor! Strigă el. Ce Dumnezeu caut eu aicea? Unde e fratele meu Tom?

Plânsa îl liniști:

— Nu plânge, băiete, că Dumnezeu o să aibă grijă de noi toți.

Felul în care Iisus Plânsa rosti aceste vorbe avea ceva deosebit de impresionant.

Tăcere. Robert stătea pe gânduri. Pe chipul lui se citea neliniștea, îi fulgeră prin minte că dacă în sectorul Globe este gaz de mină, asta înseamnă că este și apă. Gazul din exploatarea părăsite n-ar fi putut ajunge la filonul acela superior dacă nu-l împingeau apele înaintea lor. Oamenii au fost mai întâi prinși de ape, care le-au blocat trecerea, și pe urmă otrăviți de năvala gazelor. „Da, trase el concluzia în gând, înseamnă că și sectorul Globe e blocat. Nu e nici o scăpare de acolo.” Apoi Robert își aminti de telefonul de la capătul celălalt al Băltoacei.

— Nu putem pătrunde în sectorul Globe, băieți, spuse el.

Acolo sunt și gaze, e și apă. O să ne întoarcem la Băltoacă și o să dăm telefon la suprafață.

Când pomeni de telefon, toți se luminară la față.

— Ești grozav, măi Robert! Spuse Boxerul, plin de admirație.

Simplul fapt că-și amintiră de telefon îi făcu să nu mai simtă dificultățile drumului de înapoiere prin răsuflătoare. Nu se mai gândeau la nimic altceva, nici măcar nu-și mai aduceau aminte că sunt prinși ca într-o capcană. Toate gândurile lor se concentrau în jurul telefonului.

Dar întorcându-se la Băltoacă, Robert era mai neliniștit ca oricând. Avea o înfățișare extrem de îngrijorată. Văzu că nivelul apei era foarte ridicat pe acest orizont și creștea mereu. Asta nu putea să însemne decât un singur lucru: năvala apelor măturase din cale toată armătura galeriilor. Tavanul de dincolo de Șanț, nemaifiind armat, se prăbușise, blocând astfel scurgerea apelor pe galeria principală; iar acum apa se întorcea înapoi, asupra lor. Întrucât toate drumurile de ieșire erau blocate, le mai rămâneau probabil cincisprezece minute în care să poată ieși din fundătura de la capătul Băltoacei.

— Așteptați aici! Le spuse Robert.

Se duse până la telefon, învârti cu multă putere manivela, și apoi ridică receptorul. Era palid ca moartea. „Acum e-acum”, gândi el.

— Alo, alo!

Glasul lui, glasul unui om îngropat de viu într-un mormânt, zbura cu o speranță deznădăjduită peste firele ce străbăteau apa până la suprafață, la o distanță de peste trei kilometri.

Răspunsul se auzi imediat:

— Alo, alo!

Lui Robert îi veni să leșine. Era Barras, care răspundea din biroul lui, repetând insistent:

— Alo, alo! Alo, alo!

Robert reluă, pradă frigurilor:

— Aici e Fenwick. Vă vorbesc din sectorul Băltoaca. Apa a pătruns prin găurile de pușcare, dincolo de Șanț, și a acoperit galeria până la tavan. De partea cealaltă s-au prăbușit pereții, în afară de mine mai sunt încă nouă mineri rămași izolați aici. Ce să facem?

Răspunsul veni imediat, foarte aspru și răspicat:

— Urcați pe găurile de aeraj până în sectorul Globe Coal.

— Am încercat, și nu se poate.-

— Cum?

— La Globe e plin de gaz carbonic și de apă.

Tăcere. Treizeci de secunde de tăcere chinuitoare. Trecură greu, de parcă ar fi fost treizeci de ani. Apoi Robert auzi o ușă trântindu-se. Bănuî că Barras, așezat la biroul său, a închis ușa cu piciorul. Cât de ciudat, se auzi trântindu-se o ușă de la suprafață, ușa biroului de acolo de sus, de departe...

— Ascultă-mă, Fenwick! Acum Barras vorbea repede, dar fiecare cuvânt era rostit limpede, mușcător: Trebuie să vă îndreptați spre puțul principal al vechii mine, Groapa Scursorilor. Pe partea astălaltă nu puteți străbate, pentru că amândouă puțurile sunt pline de apă. Trebuie să străbateți exploatările vechi, până la puțul de la Groapa Scursorilor.

— Puțul de la Groapă?

Robert socoti că Barras trebuie să fie nebun ca să spună așa ceva...

— Urcați direct pe pantă, continuă Barras cu aceeași precizie neclintită. Pătrundeți prin zăgazul de la capătul părții de răsărit, deasupra Digului. Cu asta ajungeți la orizontul superior, în vechea mină Neptun. Să nu vă fie teamă de apă, s-a scurs toată în orizonturile inferioare. Mergeți pe galeria principală, aceea bătătorită. Să nu o luați pe galeriile secundare și nici pe cea transversală de la dreapta.

Țineți-o drept înainte spre răsărit, cale de-o milă, până dați de puțul vertical de la Groapa Scursorilor...

„Dumnezeule! Gândi Robert. Asta cunoaște la perfecție exploatările vechi. Le știe ca-n palmă. Fruntea lui Robert se broboni de sudoare. O, Doamne, el a cunoscut din totdeauna situația minei...”

— M-auzi? Întrebă Barras, și glasul venea slab din depărtare.

Acolo o să vă aștepte echipa de salvare. M-auzi?

— Da, strigă Robert.

Apoi un șuvoi de apă -rupse firele și lăsă telefonul fără glas în mina lui. Îi dădu drumul să cadă, și receptorul se bălăbăni, atârnat pe sârmă... „Dumnezeule!” gândi iarăși Robert, cuprins de o emoție și o slăbiciune cumplită.

— Repede, tată! Strigă Hughie înnebunit, apropiindu-se. Repede, repede! Vine șuvoiul spre noi.

Robert se întoarse și trecu fleoșcând prin apă, până ajunse la ceilalți. „Dumnezeule!” exclamă iar în gândul lui. Apoi strigă:

— Băieți, mergem în mina părăsită. Altceva n-avem de făcut.

Porni înaintea celorlalți pe povârniș în sus, cât putu de repede.

Era o fundătură pe care nimeni nu o considerase vreodată o ieșire.

Da, acolo era zăgazul cel vechi – nu atâta un zăgaz, cât o simplă astupătoare, un șir de scânduri groase, puse pe muchie – două rânduri de scânduri, așezate la o distanță de un cot, și între ele argilă.

Boxerului nu-i trebuiră mai mult de două minute ca să spargă cu picioarele acest perete. Minerii trecură dincolo, în golul vechilor exploatări de la Neptun.

Era rece aici, și în aer plutea un miros ciudat. Nu de gaz asfixiant, măcar că se simțea puțin bioxid de carbon, cât un iz de vechi.

Mina fusese părăsită cu peste optzeci de ani în urmă.

Sub conducerea lui Robert, porniră înainte, și inima li se umplea din ce în ce mai mult de speranțe... Pământul era uscat aci și apa rămânea în urma lor. O, slavă Domnului că scăpaseră de toată apăria aceea! Șase dintre lămpile lor mai ardeau încă, iar Harry Brace avea în buzunar trei luminări pentru aprins în subteran. Vedeau destul de bine înaintea lor. Nu întâmpinau nici o dificultate. Era un singur drum, drumul principal de acces, care ducea drept spre răsărit.

Străbătură vreo patru sute de metri pe drumul părăsit. Apoi se opriră, în fața lor se prăbușise tavanul.

— Nu-i nimic, băieți, strigă Boxerul, e doar moloz. Nu-i greu de trecut dincolo.

Își aruncă jacheta de pe el cât colo și-și strânse cureaua. El conduse atacul minerilor asupra mormanului de moloz.

Nu aveau unelte la ei. Toate uneltele lor, săculețele cu merinde și ploștile cu apă zăceau la fundul Băltoacei, la aproape un kilometru de acolo. Munciră cu mâinile goale, zgâriind, răcâind, smulgând pietrele nefixate. Lucrau perechi-perechi, iar Boxerul muncea singur cât doi. Nimeni nu știa cât timp au lucrat. Munceau cu atâta râvnă, încât nici nu se gândeau la timp, la mâinile sângerânde. Dar de fapt au lucrat șapte ceasuri încheiate, străbătând cincisprezece metri de moloz.

Boxerul se strecură primul dincolo.

— Ura! Zbieră el, trăgându-l pe Pat Reedy după dânsul. Trecură cu toții, vorbind laolaltă, râzând triumfător. Era grozav de bine să scapi de molozul acela. Râdeau ca niște copii.

Dar după ce înaintară vreo cincizeci de metri, le pieri râsul.

Iarăși o prăbușire a tavanului, și de data asta nu era vorba numai de moloz. Era piatră, piatră dură și solidă, care nu se lăsa pătrunsă decât de pichamere, cu foreza de diamant. Și ei erau cu mâinile goale.

Existase pentru ei o singură ieșire, și aceea era blocată. Piatră solidă, groasă, tare ca o faleză de stâncă. Și mâinile lor goale, sângerânde.

Tăcere. O tăcere lungă și rece.

— Ei, băieți, spuse Robert intenționat optimist, iacă, am ajuns aici, și nu sântem'prea departe de puțul de la Groapa Scurșorilor.

Echipa de salvare vine în întâmpinareă noastră. E imposibil să nu ajungă la noi mai curând sau mai târziu. N-avem altceva de făcut decât să ne așezăm pe vine și să ciocănim în stâncă. Și să nu ne dăm bătuți!

Se așezară cu toții. Harry Brace, ghemuit Ungă tavanul prăbușit, luă de jos o bucată mare de piatră și începu să bocănească.

Bătea un fel de tam-tam în peretele de stâncă, pentru a fi auzit de echipa de salvare. Din când în când trăgea câte-un chiot puternic, ascuțit și prelung, în adâncul minei părăsite, la vreo patru sute de metri de puțul vertical de la Groapa Scurșorilor, rămaseră în așteptare. Așteptau mereu, bătând în piatră și scoțând câte-un chiot.

CAPITOLUL XXIII.

În dimineața aceea, pe Richard Barras îl trezi o bătaie ușoară în ușă, câteva minute înainte de ora șase. Prin somn auzise de mai multă vreme ciocănitul, dar nu-și dăduse bine seama despre ce e vorba. Apoi strigă:

— Cine e acolo?

Prin ușă străbătu glasul mătușii Carrie, înfricoșat și temător:

— Iartă-mă”că te deranjez. Richard, dar a venit ajutorul administratorului de la mină. Vrea neapărat să-ți vorbească.

Mătușa Carrie se feri să folosească cuvântul pe care-l rostise Hudspeth... Îl lăsă pe Hudspeth să-i spună lui Richard acel cuvânt înspăimântător.

Richard se îmbracă și coborî scările; și așa era aproape ora-i de sculare.

— Bună dimineața, Hudspeth.

Barras văzu imediat că Hudspeth era îmbrăcat numai pe jumătate și pradă unei agitații cumplite, își dădu seama că venise în fugă.

Și Hudspeth izbucni imediat:

— A năvălit apa pe amândouă puțurile. Verticale, domnule Barras, și a inundat toate orizonturile. Nu mai putem cobori ascensorul decât până la filonul Five Quarter.

Urmă o pauză înfiorătoare.

— Am înțeles.

Cuvintele lui Barras îi ieșiseră de pe buze pur și simplu ca un reflex, mărturie a calmului său automat.

— Tot schimbul de dimineață a intrat în orizonturile Globe Coal și Paradis. Vocea de obicei greoaie a lui Hudspeth tremura de data asta. N-am putut să ajungem până la ei și niciunul dintre ei n-a ieșit la suprafață.

Barras îl cercetă cu atenție.

— Câți oameni erau în schimb? Întrebă el cu precizie mecanică.

— Vreo sută de bărbați și băieți. Nu știu sigur, dar cam așa ceva.

Nu sunt nici cinci minute de când m-am dat jos din pat. M-a anunțat unul dintre băieții de la felinare. L-am trimis să alerge la domnul Armstrong, iar eu am venit aicea cât am putut de repede.

Richard nu mai șovăi. Peste șase minute se aflau în curtea minei. Jimmy, mânuitorul lămpilor, stătea împreună cu manipulantul de la manivelă, cu ajutorul acestuia și cu pontatorul Cousins, alcătuind un grup tăcut, intimidat. Când sosi Barras, manipulantul îi spuse:

— Chiar acum a sosit domnul Armstrong. S-a dus la punctul ' de comandă al ascensorului.

Barras i se adresă lui Hudspeth:

— Adu-l înapoi!

Hudspeth urcă în goană scările de la instalația ascensorului, între timp, Barras se duse în biroul administrației. Ceasul rotund din fața căminului indica ora șase și un sfert. Tocmai când intra Barras în biroul gol, sună telefonul care făcea legătura cu subteranul. Ridică imediat receptorul. Cu vocea sa rigidă și impersonală, spuse:

— Alo, alo!

Îi răspunse glasul lui Robert Fenwick din Băltoacă. Era apelul echipei înmormântate în adâncuri, și la sfârșitul conversației, când telefonul rămase fără glas în mina lui, Barras bâjbâi orbește ca să repună receptorul în furcă. Apoi trase aer mult în piept și căută să se stăpânească pe deplin. Peste o clipă, intrară în birou Armstrong și Hudspeth.»

Acuma spune-mi, domnule Armstrong, începu imediat Barras cu glas autoritar, spune-mi tot ce știi.

Încordat, chinuit, Armstrong relatează totul, în timpul cât vorbește, adică vreo două minute, Armstrong se gândi neîncetat că o să-și piardă slujba din pricina acestei catastrofe, îl apucă un tic nervos – i se zbătea pleoapa stângă. Căută să-și ascundă ticul punându-și palma peste ochi.

— Am înțeles, spuse Barras. Apoi reluă brusc: Sună-l pe domnul Jennings.

Armstrong răspunse în grabă:

— L-am trimis pe Saul Pickings după el, domnule Barras. Asta a fost primul lucru pe care l-am făcut. Trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta.

— Ai procedat foarte bine, îi spuse Barras cu încântare.

Avea o excelentă stăpânire de sine. Sub influența acestei splendide stăpâniri își reveneau și Armstrong și Hudspeth. În special Armstrong. Barras continuă:

— Du-te la telefon, domnule Armstrong, imediat. Sună la Tynecastle, la societatea „Rigger și Headstock Co.”, sună la domnii T. Și R. Henderson de la Seaton, sună la „Exploatările carbonifere reunite” și la oțelăriile „Horton”. Când telefonezi acolo, cere neapărat să vorbești cu domnul Probert-senior. Transmite-le salutările mele, spune-le care e situația la noi și cere-le, roagă-i să-ți trimită tot ajutorul posibil. O să avem nevoie de cabluri pentru ascensor și de toate instalațiile de pompare și electrice pe care ni le pot pune ei la dispoziție. Mai ales la Tynecastle cere elevatoare cu aburi. De la Exploatările carbonifere reunite cere o echipă de salvare cât mai numeroasă. Dar imediat, te rog, domnule Armstrong.

Armstrong fugi la telefonul din biroul lui. Barras se întoarse către Hudspeth.

— Ia zece oameni și du-te la puțul vechii mine din Groapa Scursorilor. Fă o inspecție pe-acolo O inspecție cât mai rapidă și mai completă. Vezi exact care este starea puțului. Apoi întoarce-te repede aici!

Când plecă Hudspeth, sosi domnul Jennings. Inspectotul minier era un om masiv, repezit, cu fața congestionată. Avea o fire hotărâtă și optimistă. Toată lumea știa perfect că pe Jennings nu-l poți duce cu preșul. Nu era foarte înfipt, dar era un om tare. Fără să fie prea politic, se bucura totuși de simpatia și respectul tuturor.

Din nefericire, acum avea un furuncul la ceafă.

— Ah! Strigă el, așezându-se pe uri scaun. Mă doare îngrozitor porcăria asta. Ce s-a întâmplat?

Barras îl puse la curent cu catastrofa.

Jennings uită de furuncul. Dintr-o dată, căpătă o înfățișare înspăimântată.

— Nu vorbi! Spuse el, speriat ia culme.

După tăcerea care urmă, Barras îl invită pe un ton oficial:

— Nu dorești să inspecțezi gura puțului?

Deși abia se așezase, Jennings se ridică din nou. Spuse:

— Da, mă duc să mă uit de sus. '

Barras îl conduse, pornind înaintea lui. Inspectoră împreună instalațiile de la suprafața minei. Pompele nu puteau face față nici pe departe. Apa crescuse cu încă doi metri în ambele puțuri. Jennings îi puse câteva întrebări mecanicului de la elevator. Apoi se întoarse împreună cu Barras la administrație.

— Domnule Barras, o să mai ai nevoie de niște pompe la puțurile astea, și încă foarte curând. Dar e o cantitate de apă atât de mare, încât mă întreb dacă și pompele îți mai pot servi la ceva...

Barras ascultă, hotărându-se să-și păstreze răbdarea până la capăt, îl lăsă pe Jennings să se descarce. Nu făcu nici un fel de comentariu. După ce acesta sfârși ce avea de spus, Barras declară cu un glas limpede, sentențios, și ca și cum Jennings nici n-ar fi vorbit:

— Or să treacă multe zile până o să putem scoate apa din puțurile verticale. Trebuie să intrăm prin Groapa Scursorilor cu speranța de a găsi o cale de acces. Asta este sigur. Hudspeth se va întoarce curând de la puțul acelei mine părăsite. Trebuie să intrăm acolo de îndată ce va fi posibil.

Jennings păru redus la tăcere. Simțea influența unei personalități mai puternice decât a lui, care-l copleșea și-l deprima. Pe deasupra, îl mai durea și furunculul. Și totuși, Barras descrisese situația absolut limpede. Planul lui de salvare era singura cale logică.

Fără să vrea, Jennings își exprimă printr-o privire admirația pentru Barras.

— Asta cam așa e, spuse el. Și apoi reluă: Dar cum o să izbutești, dacă n-ai planurile vechii mine?

— Trebuie să izbutim, răspunse Barras cu o bruscă intensitate.

— Bine-bine, spuse Jennings împăciuitor. N-avem decât să încercăm. Apoi oftă: Oh, dacă am fi avut măcar planurile, nu ne-am afla acum în situația asta înfiorătoare. Doamne, ce tâmpiți erau oamenii pe vremea aceea! Îl săgeta o durere în ceafă. Ah, fir-ar al naibii de buboi! Iau drojdie de bere ca să-mi treacă. Dar tare mă tem că nici asta nu-mi ajută la nimic!

În timp ce Jennings își potrivea mai bine bandajul pe furuncul, icnind de durere, se întoarse și Hudspeth, care-i informă:

— Am cercetat totul, domnule Barras. Puțul de la vechea mină din Groapa Scursorilor e bunișor. E ceva moloz în el, dar nu prea mult. Partea proastă ar fi că e nițel gaz de mină pe-acolo. Asta nu-mi prea vine la socoteală. Am coborât un om legat de o funie, și când l-am scos la suprafață era cam amețit. Cred că am putea curăța puțul de dărimături și de gaze în douăzeci și patru de ore.

Barras îi spuse:

— Mulțumesc, domnule Hudspeth. Acuma o să merg personal la puțul de la Groapa Scursorilor.

Nu mai rămăsese nici o umbră de îndoială: Barras se ocupa personal de toate. Avea ceva sublim calmul acesta al lui. Cu multă hotărâre preluase conducerea, domina totul fără cel mai mic efort, subjuga panica, avea un aer suveran.

În timp ce ieșeau din birou cei patru bărbați, prin curtea minei venea în mare grabă tânărul doctor Lewis, care lucra acum ca asistent al doctorului Scott. Se bâlbâia:

— Am auzit chiar acum... Mă întorceam de la o naștere... Pot fi de vreun folos?

Făcu o pauză, într-o așteptare înfrigurată, participând în imaginație la săvârșirea unor acte de un eroism dramatic, în adâncul minei. Era un om săritor, optimist, cu obrajii veșnic îmbujorați: îi citeai pe față clocotul idealurilor și entuziasmului; la Sleescale i se spunea întotdeauna „tânărul doctor Lewis”. Jennings se uită la el de parcă îi venea să-i dea „tânărului doctor

Lewis” un picior îa tânărul său fund. Pe urmă nu-l mai învrednici măcar cu o privire.

În schimb Barras îi răspunse amabil:

— Mulțumesc foarte mult, doctore Lewis. S-ar putea să avem nevoie de dumneavoastră. Duceți-vă în birou, și Saul Pickings o să vă facă o ceașcă de cacao fierbinte. S-ar putea să avem nevoie de dumneavoastră mai târziu.

„Tânărul doctor Lewis” o luă din loc nemaîncăpându-și în piele de bucurie. Barras, Jennings, Armstrong și Hudspeth porniră mai departe către puțul vechii mine din Groapa Scurșorilor. Abia acum începea să se lumineze de ziuă. Era un frig strașnic. Căzură câțiva fulgi de zăpadă, care tremurau gingaș venind din cerul încă nevăzut.

Pe cei patru îi însoțeau vreo douăzeci și cinci de mineri, străbătând în tăcere curtea frământată. Curând dispărură învăluiți în zăpadă și întuneric, de parcă ar fi trecut dincolo de o cortină. Aceștia formau prima echipă de salvare.

Acum începu să se răspândească vestea prin oraș. În mahalaua Teraselor ușile se deschideau pe rând, și bărbați și femei izbucneau afară. Fugeau în jos pe strada Cowpen, și pe măsură ce alergau, rândurile lor se îrigroșau. Alergau de parcă nu s-ar fi putut stăpâni, de parcă mina s-ar fi prefăcut dintr-o dată într-un magnet care-i atrăgea, îi atrăgea în ciuda voinței lor. Alergau pentru că trebuiau să alerge. Alergau fără să scoată un sunet.

Martha află vestea de la doamna Brace. Primul ei gând fu mai puțin de spaimă și durere, cât de recunoștință: „Slavă Domnului că Sammy al meu nu era la mină!” încheștându-și mâinile pe piept, îl trezi pe Sammy, apoi își luă paltonul în spinare și fugi, împreună cu Sammy, până la mină. O porni în goană și bătrînul Hans Messuer.

Hans tocmai bărbierea un client foarte matinal când află vestea, așa că acum alerga ținînd în mîna stîngă pămîtuful de săpunit. David află ce s-a întimplat în timp ce se întorcea în oraș pe bicicletă și goni cit putu de repede, mai departe, până la mină. Soția Boxerului află vestea cit era încă în pat, iar Cha, fiul Boxerului, o află în ușa laterală a cărciumii. Susan Plinsa află totul în timp ce-și rostea rugăciunile de dimineață. Doamna Reedy, moașa, află în timp ce-l asista pe „tânărul doctor Lewis” la o naștere. Jack Reedy, fiul ei mai mare, află tocmai când se îndrepta către circiumă să bea un păhărel ca să mai prindă inimă. Alăturându-i-se lui Cha Leeming, Jack porni și el în fugă spre mină. Mama lui Ned Softley află pe drumul către spălătoria publică. Bătrînul Tom Ogle află când era la closet. Și alerga și Tom Ogle, încheindu-se la pantaloni.

În câteva minute, cinci sute de bărbați și femei se înghesuiau în curtea minei, și mulți alții mai rămaseră pe afară. Așteptau cu toții în tăcere. Mai toate femeile cu șalul pe umeri, bărbații fără paltoane.

Formau o masă neagră, care contrasta cu fondul alb al zăpezii. Părea un cor uriaș, adunat în tăcere sub cerul pe care zăpada îl întuneca.

Nu erau ei actorii în această dramă, și totuși participau la ea. Stăteau în tăcere, într-o tăcere de moarte, sub cerul acela mut, veșnic, întunecat de zăpadă.

Se făcuse ora nouă și ninge tare, când Barras, Jennings și Armstrong se întoarseră din sectorul Snook și reintrară în curtea minei. Privind lumea, Armstrong întreabă:

— Să pun oamenii să închidă porțile?

— Nu, spuse Barras, cercetând gloata cu privirile sale mioape, detașate. Pune să se facă un foc în curte. Un foc mare. Să-l aprindă în mijlocul curții. Le e frig oamenilor care stau acolo.

Se aprinse și focul. Charlie Gowlan, Jacke Wicks și mecanicii de la ascensor aduseră stâlpi de armare ca să-i pună pe foc. Aduseră mulți. Tocmai când focul se întetea, sosi prima echipă de voluntari de la minele Seaton. Se îndreptară îndată spre Groapa Scursorilor.

Apoi veniră macaragii de la Tynecastle, aducând uneltele și utilajul de salvare în trei camioane. Armstrong nu se mai mișca de lângă telefon. Barras și Jennings se întoarseră la Groapă. Gazele făceau imposibilă coborârea pe puț în jos, dar curând aveau să le înlăture...

Se și apucaseră să monteze scripeții ascensorului, mașina care-l puneă în mișcare și un ventilator.

La ora unsprezece sosi și Arthur Barras. Arthur fusese la Tynecastle, petrecuse week-end-ul acolo, la familia Todd. Sosise de un sfert de oră, cu trenul. Se repezi în birou, grăbit și înspăimântat.

— Tată, exclamă el, dar e îngrozitor!

Barras se întoarse încet către el.

— Esfâșietor.

— Cu ce te pot ajuta? Fac orice îmi spui. Vai, tată, ce întâmplare nenorocită!

Barras îl privi pe fiu cu ochi grei. Făcu un gest neputincios cu mâna și spuse:

— Ce să-i faci, Arthur, așa a fost vrerea Domnului.

Arthur îi întoarse lui taică-su privirea, cu o expresie chinuită pe față.

— Vrerea Domnului... Repetă el cu glas straniu. Ce înseamnă asta?

În clipa aceea intră Armstrong Ca o furtună.

— La „Exploatarea carbonifere reunite” demontează două pornpe, pe care ni le trimit încoace. Cred că au și pornit. Ne mai vine și o pompă nouă cu turbină de la „Horton”; domnul Probert zice că face orice ca să ne ajute.

— Mulțumesc, domnule Armstrong! Îi răspunse Barras ca un automat.

Urmă un răstimp de tăcere încordată, stânjenită, până ce bătrânul Saul Pickings intră șchiopă tând și aduse trei cești mari de cacao fierbinte. Saul avea peste șaptezeci de ani și un picior de lemn. Cu toate astea, se mișca foarte sprinten, șontâc-șontâc, îndeplinea tot felul de treburi mărunte și mai ales se pricepea la cacao. Arthur și Armstrong luară fiecare câte-o ceașcă; Barras refuză. Dar Arthur și Armstrong stăruiră pe lângă el să bea, spunându-i că o să-i facă bine.

Armstrong adăugă chiar că era imposibil să lucreze cu stomacul gol.

Barras persistă însă în refuzul său; părea puțin exaltat.

Saul Pickings spuse:

— Tânărul doctor Lewis ar vrea să știe dacă mai aveți nevoie de el. Dacă trebuie să mai aștepte, îi duc lui ceașca asta de cacao.

„Tânărul doctor Lewis” băuse până acum patru cești de cacao, iar eroismul lui se cam diluase între timp. Se văzuse silit să și întrebe, foarte politicos, unde e toaleta.

Barras se uită la Armstrong.

— N-ar fi rău dacă doctorii din oraș ar putea aranja între ei să avem pe câte unul de serviciu aici, în zilele următoare. Să facă cu schimbul.

— Asta e o idee foarte bună, domnule Barras! Exclamă Armstrong.

Ieși repede, să pună iarăși mâna pe telefon.

— Tată, reîncepu Arthur cu un fel de disperare, dar cum s-a întâmplat? Trebuie să știu și eu.

— Da, dar nu acum, răspunse Barras. Nu acum.

Arthur se întoarse și-și lipi fruntea de geamul rece, cu flori de gheață pe el. Pentru moment, tonul tatălui său îi închisese gura.

Apoi intră, agitat, șeful pompierilor, Ebenezer Camhow. Își pusese uniforma, care conținea o cantitate apreciabilă și destul de plăcută de ceaprazărie de un roșu-aprins și opt nasturi de alamă deosebit de importanți, pe care Camhow avea grijă să-i lustruiască până scânteiau. Șeful pompierilor era mic, bondoc și chel, părea o sferă. Mare amator de uniforme.-Începuse mai întâi să poarte șapca de la epitropia școlilor, și acum ajunsese să aibă două funcții înalte:

Șeful pompierilor și șeful fanfarei din Sleescale. Cânta la patru instrumente, inclusiv triunghiul*, și lua întotdeauna premiu la ex- <Notă>

*Instrument muzical de percuție </ notă>

Poziția regională pentru florile pe care le cultiva, în ultimii cinci ani stinsese un singur foc, mai curând o flacără, la o fabrică de bere dărimată.

— Sunt la dispoziția dumneavoastră, domnule Barras! Declară el. Oamenii mei sunt afară în curte. I-am aliniat pe toți, cu toții posedă și diploma de sanitar autorizat să dea primele ajutoare.

Aștept ordinele dumneavoastră, domnule Barras!

Barras mulțumi comandantului pompierilor. Saul Pickings îi oferă ceașca de cacao rămasă fără stăpân, și apoi șeful plecă. Ieșind în curte, șeful avea un aer atât de important și de oficial, încât doi reporteri sosiți tocmai atunci de la Tynecastle îl traseră în poză, și fotografia lui apără a doua zi dimineață în ziarul Tynecastle Argus.

Șeful pompierilor și-o decupa ca s-o păstreze.

Soseau tot felul de oferte de ajutoare – telegrame, telefoane.

Domnul Probert de la „Oțelăriile Horton” se deplasă personal la fața locului, iar „Exploatarea carbonifere reunite” mai trimiseră încă trei echipe de salvare.

Înainte de ora douăsprezece, Barras și cu Arthur se duseră să inspecteze lucrările de pregătire la Groapa Scursorilor. Gura minei se afla pe nenorocitul

de teren viran, cunoscut sub numele de Snook, o țarină plină de movile și gropi pe unde se prăbușise pământul.

Acum era acoperit de zăpada spulberată de un vânt sălbatic. Lumea îi zicea „pământul chinuit”. Cu tot focul din curtea minei Neptun, lumea plecase de acolo și se adunase pe Snook. Se țineau departe de lucrătorii care înălțau scripetii și celelalte instalații muncind repede, cu râvnă. La apropierea lui Barras și a lui Arthur, mulțimea le făcu loc să treacă, fără nici un murmur. Numai un grup de bărbați nu se feriră într-o parte. Atunci, Arthur dădu cu ochii de David.

David se afla în fruntea grupului care nu voia să le facă loc. În grupul acela mai erau Jack Reedy, Cha Leeming și bătrânul Tom Ogle. David așteptă până ce Barras ajunse în dreptul lui. Părea că i s-a întins pielea pe umerii obrazilor, atât din cauza frigului, cât și din cauza tensiunii lăuntrice. Ochii i se încrucișară cu ai patronului. Sub privirea lor acuzatoare. Barras se uită în pământ. Apoi David vorbi:

— Oamenii ăștia vor să știe ceva.

— Și ce anume?

— Vor să știe că se va face totul pentru a salva muncitorii din mină.

— Asta și facem. Urmă o pauză. Barras ridică ochii. Mai e și altceva? X

— Nu, spuse David încet. Deocamdată nu.

Atunci se înfipse înaintea bătrânului Tom Ogle.

— Ce sân t vorbele astea de pomană? Strigă el la Barras. Își ieșise din minți. Cu puțin înainte făcuse o încercare spectaculoasă de a se arunca în puțul minei vechi. De ce nu-i salvați? Cu funii și scripeți nu faceți mare brânză. E și băiatul meu acolo, băiatul meu, Bob Ogle.

De ce nu trimiteți oameni în subteran ca să-i scoată?

— Facem și noi ce putem, prietene, spuse Barras, calm și plin de demnitate.

— Nu sunt prietenul dumitale, hârâi Tom Ogăe, și ridicând pumnul îl pocni pe Barras drept în obraz.

Arthur se cutremură. Charlie Gowlan și alți câțiva oameni îl traseră pe Tom Ogie la o parte, în ciuda strigătelor și împotririlor sale. Barras rămase locului, drept ca o lumânare. Nu încercase să se apere, primise lovitura cu un fel de exaltare sufletească, de parcă undeva în adâncul firii iui, puținul acela îi aducea o satisfacție. Se îndreptă liniștit către puț, porunci să se aprindă încă un foc și rămase să supravegheze personal operațiile de montare a instalației.

Stătu la mină toată ziua. Rămase acolo până se montă la puț instalația de ridicare, cu mașina ei cu aburi, cu ventilatorul, și până ce se curăță gazul din adâncuri. Rămase acolo până ce începură să coboare în adâncuri echipe de muncitori, care făceau cu schimbul la evacuarea rambleiajului de steril ce bloca drumul. Rămase acolo până la montarea unor pompe noi, la amândouă puțurile verticale de la numărul 17. Una instalată la ascensorul principal, evacua o mie de litri pe minut, iar cealaltă, o turbină, arunca afară aproape

două mii de litri pe minut. După aceea, porni de unul singur înapoi, către vila Law.

Nu era obosit și nici prea flămând. Oscila între amorțeala trupului și aceea ciudată exaltare a minții lui. Părea cu totul impersonal; ceea ce făcea era o simplă iluzie. Făcea impresia unui condamnat la moarte care primește liniștit verdictul. Nici nu înțelegea pe de-antregul situația, încrederea în deplina lui nevinovăție îi rămăsese nestrămutată.

Mătușa Carrie avusese grijă să fie pregătită supa de vacă pentru el. La orice oră ar fi venit. Mătușa Came știa că dacă Richard are o zi grea, cel mai mult din toate îi place supa de vacă. Barras mănca supa, împreună cu o aripă de pui și o felie de brânză de Cheddar, sortul său preferat. Dar de fapt mănca tare puțin și nu bău decât apă.

Pe mătușa Carrie, rămasă tot timpul pe planul al doilea, cu un aer servil, dornică de a se face utilă, Barras nici n-o băgă în seamă, în realitate nici n-o vedea.

La masă, Hilcla șezu în fața lui. Își ațintea mai tot timpul ochii asupra lui taică-su, îl privea intens, cu un fel de deznădejde, în cele din urmă, ca și cum n-ar mai fi putut suporta situația, îi spuse:

— Dă-mi voie să ajut și eu, tată. Dă-mi voie să fac ceva!

Pe Hilda o scotea din minți faptul că într-o situație atât de grea ca aceasta ea nu putea să fie nimănui de folos.

Barras își ridică privirile grele până la ea, îi întâlni ochii, o observă pentru prima dată. Îi răspunse:

— Dar nu e nimic de făcut. Se face tot ceea ce trebuie. O femeie nu are ce să se-amestece.

Apoi o părăsi. Urcă scările și se duse în camera soției. Ca și lui Arthur, îi spuse și ei:

— Așa a fost vrerea Domnului.

Sever, cu expresia aceea indescifrabilă pe față, se întinse, așa îmbrăcat cum era, pe patul lui.

Dar după patru ceasuri se afla din nou la mină. Porni imediat către puțul de la Groapa Scurșorilor. Știa că șansa reală de a pătrunde în sectorul Paradis se afla doar acolo. Coborî și el în puț.

Oamenii lucrau cu schimbul în adâncuri, atât de repede încât înaintau cam câte doi metri pe oră, curățind dărimăturile de pe calea principală de acces. Dar erau mult mai multe dărimături decât se credea. Nici muncitorii însă nu se dădeau bătuți. Atacau molozul care se prăbușea venind ca valurile, unul după altul. Se izbeau în sterilul adunat acolo, cu disperarea nebună a unor luptători asediați.

Progresul pe care-l făceau în înaintarea lor avea ceva supraomenesc.

Când o echipă istovită părăsea, clătinându-se pe picioare, frontul de lucru, prelua ștafeta o altă echipă.

— Galeria aceasta merge drept spre apus, îi spuse Jennings lui Barras. Ar trebui să ne ducă destul de aproape de locul cu pricina.

— Da, replică Barras.

— Ar trebui să ne găsim aproape de capătul minei vechi, reluă Jennings.

— Da, replică Barras.

În. Douăzeci și patru de ore, echipele de salvare izbutiseră să curețe sterilul care bloca vechea galerie de acces de pe o porțiune de aproape cincizeci de metri. Răzbătură dincolo, unde drumul era liber, și dădură peste o porțiune degajată din mina părăsită. Izbucni un strigăt puternic de bucurie, un strigăt care urcă de-a lungul puțului vertical și răsună în urechile celor care așteptau la suprafață.

Dar acest strigăt nu mai fu urmat și de un al doilea, îndată după porțiunea aceea, galeria principală cobora o pantă intrând într-un șanț lat, de netrecut, întrucât era plin ochi de apă.

Murdar, plin de praf de cărbune, fără guler și fără cravată, cu un fular vechi de mătase înfășurat în jurul gâtului umflat, Jennings se holbă la Barras.

— O, Doamne! Exclamă el cu deznădejde. Dacă am fi avut măcar un plan, am fi știut de la început la ce să ne așteptăm.

Barras nici nu clipi.

— Planul nu ar fi îndepărtat însă și șanțul cu apă. Trebuia să ne așteptăm la dificultăți. Trebuie să săpăm cu dinamită o nouă galerie, peste băltoaca asta.

Cuvintele lui Barras aveau o severitate atât de inflexibilă, încât îl impresionară până și pe Jennings.

— Ei bravo, așa îmi place! Spuse el, deși îi venea să plângă de oboseală. Haideți atunci, să ne apucăm să aruncăm în aer acoperișul ăsta blestemat.

Și începură să arunce în aer tavanul, urmărind ca piatra tare ca fierul să cadă în apă, pentru ca șanțul să fie acoperit cu steril și deasupra apei să se poată tăia un nou drum de acces. Montară un compresor, ca să furnizeze aer pentru ciocanele pneumatice; puseră la bătaie forezele cele mai bune, cu diamant. Era o muncă ucigătoare.

Se desfășura în mijlocul întunericului, prafului, sudorii și fumului produs de exploziile dinamitei. Se desfășura într-o nebunie infernală. Numai Barras rămânea calm. Calm și de nepătruns. Era stăpân pe situație. El era motorul, el era forța diriguitoare. Timp de optsprezece ceasuri stătu acolo, în Groapa Scurșorilor, fără să se îndepărteze măcar o clipă.

Întorcându-se refăcut, după șase ore de odihnă, Jennings se rugă de el:

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnule Barras, du-te și te odihnește puțin, că te omori de tot!

Domnul Probert, Armstrong și câțiva funcționari superiori de la Departament stăruiră cu toții pe lângă el: făcuse atâtea eforturi, și o să fie nevoie de cel puțin cinci zile până vor sparge tunelul pe deasupra șanțului, așa că trebuia să-și rezerve forțele până atunci.

Până și Arthur se rugă de el:

— Du-te și dormi, tată... Te rog... Tată... Te rog!

Dar Barras nu-și îngădui dect să aștească din când în când câte-o jumătate de oră, în scaunul lui de la birou; nu se mai întoarce acasă până în seara celei de-a patra zile. O porni iarăși pe jos. Era un ger cumplit, și pământul – acoperit încă de zăpadă. Căzuse și un st rât nou. Și cit de albă era! O porni îngândurat pe Cowpen Street în sus...

Dar de fapt nu se gândea la nimic. De când cu accidentul refuza să mai gândească, în subconștientul lui gândirea se detașase; elaborase planul acestui puternic atac asupra minei și se înverșunase cu o voință neștrămutată să se concentreze numai și numai asupra operațiilor de salvare. Aerul său de glacială detașare persista și îl susținea.

Sub crusta exterioară înghețată, la o mare adâncime, acționau curenți puternici. El nu-i simțea. Și totuși, curenții acționau.

De jur împrejurul lui, ulițele erau pustii. Toate ușile închise.

Nicăieri nu se juca nici un copil. Majoritatea prăvăliilor aveau obloanele trase. Asupra mahalalei Teraselor se lăsase calmul agoniei, tăcerea deznădejdiei. Două femei se apropiau, gata să se încrucișeze pe trotuar, venind una de ia un capăt al uliței Alma, și una din partea opusă. Erau prietene. Pașii lor se întâlniră, dar femeile își evită privirea. Niciuna nu rosti vreun cuvânt. Tăcere: zăpada înăbușea până și zgomotul pașilor lor. Prin case – aceeași tăcere, în locuințele bărbaților îngropați de vii erau așezate pe masă tacâmurile pentru gustarea de dimineață. Nici noaptea nu se trăgeau storurile.

La casa cu numărul 23 de pe ulița Inkerman, Martha prepara o budincă proaspătă la cuptor; mâncarea asta le plăcea la amândoi – și lui Robert, și lui Hughie. Sammy și David ședeau tăcuți pe scaune, fără să se uite la mama lor. Se întorseseră de la puțul Groapa.

Amândoi dăduseră o mână de ajutor acolo; David nu se mai ducea la școală de patru zile. Nici nu călcase măcar prin preajma școlii. Uitase de școală, uitase de examenul lui, uitase de Jenny. Ședea tăcut, cu capul îngropat în palme, gîndindu-se la taică-su, gîndindu-se la propria sa amărăciune.

Ft După rumoarea și fierbințeala din adâncul minei vechi, Barras avea impresia că frigul îl pălmuieste. Mergând ca în vis, din piept îi izbucni un oftat adânc. Dar el nu-și dădu seama de asta. De fapt nu-și dădea seama de nimic. Intră în vila Law. Îl aștepta o corespondență imensă – vrafuri de scrisori: scrisori de elogii, scrisori de condoleanțe, de solidaritate, o telegramă de la Stapleton, deputatul de Sleescale, alta de la lordul Kell, proprietarul terenurilor pe care se afla mina Neptun. O altă telegramă, trimisă de lordul primar al orașului Tynecastle, suna astfel: „Eforturile dumneavoastră eroice pentru salvarea sinistralilor cuceresc admirația noastră supremă.

Stop. Ne rugăm Domnului ca eforturile dumneavoastră să fie încununare de succes. Stop.” Și încă o telegramă, cu un mesaj din partea coroanei, plin de grațioase condoleanțe. Le cercetă cu grijă. Curios!

Cercetă și o scrisoare de la soția unui fabricant de tuburi de cauciuc din Leeds, care se oferea să furnizeze gratuit – subliniat – cinci sute metri, sau chiar mai mult – subliniat – de tub de cauciuc cu diametrul de șase milimetri,

de la fabrica soțului ei, pentru a li se putea trimite minerilor îngropați supă fierbinte. Curios! Barras nici nu zâmbi.

Se întoarse la mină a doua zi dis-de-dimineată. Echipele de salvare izbutiseră să coboare destul de mult nivelul apei de pe puțul vertical, ca să poată scafandrii pătrunde înăuntru. Scafandrii se văzură siliți să lupte cu apele înalte de șase metri, pe orizonturile principale, și totuși, își croiră drum pe orizonturile Globe Coal și Paradis, până la capăt. Cercetară totul cu răbdare, cu zel, temeinic.

Barras știa mai bine decât toți cât de inutilă avea să fie această cercetare. Scafandrii nu găsiră altceva decât cadavrele a șaptezeci și doi de oameni înecați.

Se întoarseră la suprafață. Raportară că nu au găsit pe nimeni în viață. Raportară că e nevoie de cel puțin o lună pentru evacuarea completă a apei de pe cele două orizonturi. Apoi începură să scoată la suprafață cadavrele: înecații, legați pe aceeași funie, ieșeau legănându-se din mină, în lumina strălucitoare de afară, pe care n-o vedeau.

Acum toate eforturile se concentrau asupra străpungerii peretelui dinspre Groapa Scurșorilor: își dădeau seama foarte bine că era posibil să se afle închiși între zidurile de steril oamenii dați lipsă.

Deși trecuseră zece zile de la data catastrofei, mai erau șanse ca aceștia să se afle în viață. Cu o vigoare sporită, cu un zel nebunesc, muncitorii își înzeciră eforturile deasupra șanțului cu apă. Își încordau mușchii, își concentrau nervii, făceau tot ce le sta în putință. La șase zile după prima explozie cu dinamită, răsună cea din urmă șarjă.

Răzbătură prin stâncă și reluară drumul de-a lungul galeriei principale de acces, dincolo de curmătura inundată. Istoviți, dar nemaîncăpându-și în piele de bucurie, membrii echipei de salvare își croiră drum mai departe. La șaizeci de pași înainte spre vest, se izbiră de un nou obstacol. Tavanul de piatră se prăbușise cu totul.

Se opriră, și speranța le îngheță în inimă.

— O, Doamne! Gemu Jennings. Stâncă asta ar putea să se întindă și pe-o jumătate de milă. N-o să ajungem niciodată la ei. Cu asta le-am pus cruce!

Sfârșit, fără pic de vlagă, se rezemă de stâncă și-și îngropa fața în pumni.

— Trebuie să răzbim înainte! Răsună deodată vocea puternică a lui Barras. Trebuie să răzbim!

CAPITOLUL XXIV.

Harry Brace muri primul. Avea inima slabă, nu mai era nici așa tânăr, și îl răpusese baia în apa rece a șanțului. Muri pur și simplu de oboseală. Nimeni nu a știut când și cum a murit, până ce nu se întâmplă ca Ned Softley să se atingă cu mâna de fața înghețată a lui Harry. Ned strigă că Harry s-a dus.

Asta se întâmplă către sfârșitul celei de-a treia nopți, deși, bineînțeles, pentru ei acum era veșnic noapte, întrucât lămpile se stinseseră de mult, iar luminările speciale pentru mină se consumaseră, cu excepția uneia pe care Robert o păstrase cu gândul s-o folosească într-un caz de absolută nevoie.

Bezna nu era chiar așa nesuferită, îi învăluia ca o mantie, părea că-i unește într-un fel de tovărășie, îi adăpostea cu blândețe.

Fuseseră zece cu totul: Robert, Hughie, Boxerul, Pat Reedy, Iisus Plînsa, Swee Messuer, Ned Softley, Harry Brace și alți doi mineri, pe nume Benett și Seth Calder. Prima zi o petrecuseră bătând în peretele de piatră, aproape tot timpul... Ta-ta. Ta-ta... Ta-ta-tatap... Mereu, mereu... Ta-ta... Ta-ta-ta-tap... ca un aspru tam-tam într-un ritual tribal. Bocănitul ăsta în piatră le făcea bine; și apoi, servea ca să indice poziția lor în această adâncime întunecată; zeci de mineri îngropați în subteran izbutiseră să fie salvați numai călăuzindu-și salvatorii către ei prin bătăi în piatră... Ta-ta... Ta ta...

Ta-ta-ta-tap... Îndeplineau această operație cu schimbul. Dar către sfârșitul celei de-a doua zile, Boxerul izbucni deodată:

— Încetați! Pentru numele lui Dumnezeu, încetați, că nu mai pot suporta ciocănitul ăsta, lua-l-ar dracu!

Era rîndul lui Ned Softley să facă semnale. Se opri pe dată.

Realitatea este că toți păreau să se bucure când încetară ciocăniturile. Au făcut o pauză de circa o oră, după care au căzut cu toții de acord, chiar și Boxerul, că semnalele trebuiau continuate. Era posibil ca echipa de salvare care venea dinspre Groapa Șcursorilor să se afle în imediata lor apropiere.

— A, trebuie să fie foarte, foarte aproape, spuse Swee Messuer.

Drept care, Ned Softley reluă ciocăniturile: ta-ta... Ta-ta... Tata-ta-ta...

Tap.

Curând după aceea, Iisus Plînsa a ținut prima slujbă religioasă.

Mai tot timpul, Plînsa stătuse în genunchi, rugându-se în sinea lui.

Stătea puțin la o parte de ceilalți și se ruga cu patimă, cu fervoare, ca însuși Iisus Hristos în grădina Ghetsemani. Iisus Plînsa era un omuleț serios și tăcut, nu căuta să se bage cu de-a sila în sufletul oamenilor și nu le impunea punctul lui de vedere decât tot printr-un mijloc tăcut: broșurelele lui religioase și afișele mari pe care le purta prin oraș, unul pe spinare și unul pe piept. La Whitley Bay sau la meciurile de fotbal de la Sleescale, Plînsa rămânea întotdeauna tăcut în mijlocul mulțimii zgomotoase, stătea pur și simplu în picioare, fără să scoată o vorbă, sau umbla încet și tăcut înainte și înapoi, făcând reclamă pentru lacrimile lui Iisus. El era cel mai liniștit agent de publicitate pe care-l avusese vreodată Iisus și fără nici o îndoială era totodată și un agent foarte bun. Așadar, nu stătea în firea lui Plînsa să le impună celorlalți cu de-a sila o liturghie. Dar, culmea ciudățeniei, tocmai Robert, care nu se ducea în viața lui la biserică, spusese că e cazul să țină o liturghie.

Plînsa dorise din suflet să facă o slujbă religioasă, măcar că nu îndrăznise să pomenească de ea. Ținuse mult de tot la o slujbă, și acum o oficie cu multă bucurie, începu cu o rugăciune. Era o rugăciune foarte nimerită, în care nu era vorba nici de sfârșirea veșmintelor, și nici de femeia îmbrăcată în purpură. Era o rugăciune plină de bună-credință și de greșeli de gramatică și se sfârși foarte liniștit, cu vorbele: „. Așadar, scoate-ne de aici, Doamne sfinte, pentru gloria Mântuitorului. Amin”

Apoi Plânsa ținu o mică predică. Luă un text simplu, din evanghelia după Ioan, cartea a opta, versetul doisprezece: „Căci eu sunt lumina lumii, și cel ce vine după mine nu va păși în beznă, ci se va bucura de lumina vieții”.

Le-a vorbit simplu, le-a vorbit pe tonul cel mai obișnuit cu putință.

Apoi au cântat împreună imnul O, Mântuitorule, chinul ni-l curmă!:

Departa au umblat printre munții de gheață, Departa de casă, de-a Domnului turmă!

Spre tine cărarea acum mă învață, O, Mântuitorule, chinul mi-l curmă! '

După ce se stinse ecoul glasurilor lor, se așternu tăcerea. Niciunul dintre ei nu voia să rupă această tăcere. Stăteau cu toții foarte liniștiți, în ceea ce-l privește pe Boxer, el personal nu stătea chiar așa de liniștit, ci scrișnea din dinți. Dar degeaba, că până la urmă tot el a fost cel care nu s-a mai putut ține.

— O, Doamne, gemu Boxerul, o, Doamne-Dumnezeule, ajută-mă!

Și Boxerul începu să plângă. Omul ăsta cit un munte, tare ca cremenea, avea totuși o undă de duioșie în el. Acum stătea cu capul în mâini, zguduit de suspine. Era îngrozitor să-l auzi plângând, să-i simți durerea cutremurătoare. Toți aveau nervii zdruncinați și nici unuia nu-i venea ușorsă-și manifeste bărbăția pe burta goală.

N-aveau nimic de mâncare și nici un strop de apă. Doar un ochi de băltoacă, format de picăturile care se prelingeau încet ca sângele, din tavan. Și ce ciudat, ieșiseră din potopul acela înspăimântător, și acum aveau așa de puțină apă, încât abia le ajungea să-și umezească buzele sau să înghită o gură de lichid sălcu, cu gust de cărbune.

Plânsa se apropie de Boxer și începu să-l mângâie cu vorba. Era grozav de bucuros că poate să-i fie de ajutor Boxerului, și de fapt chiar și Boxerul se bucură o vreme.

Pe urmă, unora dintre ei li s-a făcut foame. Cel mai infometat era Pat Reedy, mezinul printre ei. Robert avea în buzunar trei bomboane de tuse. Îi strecură una lui Pat și apoi încă una. Cât timp o fi trecut oare între cele două bomboane? Cinci minute, sau cinci zile? Dumnezeu știe! După cea de-a doua bomboană, Pat șopti:

— A fost bună, foarte bună, meștere.

Robert zâmbi. Vru să-i dea lui Pat și cea de-a treia bomboană, dar îl reținu sentimentul ciudat pe care ți-l dă conștiința că un anume obiect este cel din urmă. „Am să i-o păstrez”, gândi Robert.

Aceeași dorință de a păstra ceva pentru mai târziu îl făcu pe Robert să nu aprindă ultima lumânare, deși la început beznă nu li se păruse câtuși de puțin b'lândă, ci greu, foarte greu de îndurat, după ce atâta vreme se bucuraseră de licărirea galbenă a luminării așezate în mijlocul cercului lor, ca un mic foc de tabără.

Întunericul făcea ca socoteala timpului să fie mult mai greu de lănut. Dintre toți, numai Robert avea un ceas, dar și acela se oprise de mult, când intrase în apa din șanț. Hughie era frământat mai mult decât toți ceilalți de problema timpului. Băiatul era tăcut de felul lui, dar acum era încă și mai

tăcut ca de obicei. Realitatea este că de când dăduseră de noul obstacol, stâncile prăbușite, Hughie nu mai scosese nici un cuvânt. Stătea jos lângă taică-su, cu sprâncenele încruntate, apăsător de gânduri. Tot corpul îi era încordat din pricina gândurilor tiranice, într-un tirziu, rosti cu glas scăzut:

— Tată! De când sintem aici?

— N-aș putea să-ți spun, Hughie.

— Tată, dar tu de când crezi că sintem?

— De vreo două zile, sau poate trei.

— Azi ce zi e, tată?

— Nu știu, Hughie... Probabil să fie miercuri.

— Miercuri...

Hughie oftă și se rezemă țeapăn de peretele de stâncă. Dacă n-ar fi fost decât miercuri, atunci nu era chiar așa de rău, însemna că mai rămân trei zile bune, trei zile întregi până la meci. Trebuia neapărat să iasă din mina asta până sâmbătă, trebuia, trebuia!

Cuprins deodată de o spaimă chinuitoare, luă bucata de piatră și începu să bocănească: Ta-ta... Ta-ta... Ta-ta-ta-ta-tap!

Când încetă Hughie să mai bocănească, urmă un lung răstimp de tăcere. Atunci s-a întâmplat ca Ned Softley să întindă mâna să se mai dezmoștească și s-a atins de fața lui Harry Brace. La început a crezut că Harry doarme; atunci a încercat încă o dată, încetișor, cu grijă, și degetele au nimerit drept în gura rece, căscată, a lui Harry, care murise de mult.

Robert aprinse lumânarea. Da, Harry Brace se stinsese. Bietul Harry! Nu mai ajunsese niciodată să-i cumpere nevastă și bandajul acela suspensor pentru hernie, pe care i-l promitea mereu. Robert și cu Boxerul ridicară trupul lui Harry. Trăgea tare greu. Sau poate or fi fost ei prea slăbiți, îl duseră mai departe, de-a lungul galeriei, la vreo treizeci de metri, îl așezară pe spate, Robert îi încrucișa mâinile pe piept și-i închise ochii. Plânsa dormea. Dormea pentru prima dată după trei zile. Sforăia din greu. Robert nu vru să-l trezească. Rosti el un Tatăl nostru la căpătâiul lui Harry, și apoi se întoarse, împreună cu Boxerul.

— Hai să mai ardem un căpețel de lumânare, băieți! Spuse Robert. Măcar așa, ca să mai prindem inimă.

Pat Reedy începuse iar să plângă, fără glas, mai mult ca un scâncet; pentru a doua oară în viață se întâlnea cu moartea, și asta îi producea aceeași tristețe ca și înainte.

— Fă-te-ncoa, băiete, îi zise Robert cuprinzându-l pe după umeri. Pat se zguduia din tot trupul. Ar fi momentul să-ți dau o treabă de făcut, continuă Robert. Nu vrei să mai ciocănești și tu puțin?

Dar Pat clătină din cap.

— Aș vrea să-i scriu mamei, spuse el, și nemaiputându-se stăpâni hohoti de plâns.

— Bine, spuse Robert grav, ai să-i scrii mamei. Eu am un ciot de creion. Cine are o bucată de hârtie?

Ned Softley avea un carnetel în care însemna vagonetele de cărbune. L-l dădu lui Robert. Robert smulse din el o foaie dublă, o puse pe dosul carnetului și i-o dădu lui Pat, împreună cu creionul.

Pat le primi oftând plin de recunoștință. Apoi se mai înveseli, începu imediat să scrie cu litere mari înflorite: „Dragă mămico...”

Dar imediat se opri cu capul într-o parte și citi ce-a scris. „Dragă mămico...” și iar se opri. „Dragă mămico... Citi el, și se opri din nou.

Se puse din nou pe plâns. Plânse amarnic. N-avea decât cincisprezece ani băiatul.

Când Robert socoti că au ars destulă lumânare, Pat își simțea inima ceva mai ușoară. Robert luă carnetul, creionul și hârtia dublă și le puse în buzunar. Stinse lumânarea. Apoi igi petrecu brațul sting pe după umerii lui Pat, de parcă ar fi vrut să-l apere de o primejdie.

Băiatul adormi.

Și Robert moțai nițel. Timpul trecea. Se trezi în întunericul tăcut, neîntrerupt, și fu cuprins de un lung acces de tuse. Era tușea lui intimă, familiară, nu prea zgomotoasă. Hainele ude se uscaseră pe el, și asta nu-i făcea bine. „Sigur că o să mă apuce iar boala, când ieșim”, gândi el. Pe urmă cu o vagă strângere de inimă, își spuse: „Dacă ieșim”. Mai trecu multă vreme. Fără doar și poate că echipele de salvare au ajuns în apropierea lor. Fără îndoială că trebuie să fie pe-aproape.

— Tată, începui iar Hughie, în ce zi suntem, tată?

— Nu știu, Hughie dragă.

Robert încercă să-i vorbească liniștit, rațional.

— Tată... Dar ce zi e azi?

— N-aș putea să-ți spun, Hughie.

Robert încercă iar să vorbească liniștit, rațional, cu înțeles, dar glasul îi rămase vlăguit, fără culoare.

— Bine, tată... Dar ce zi e azi? Știi, meciul, tată... Meciul echipei United, tată... United... Până sâmbătă trebuie neapărat să ies de aici.

Neapărat... Trebuie neapărat, tată.

Glasul tăcutului Hughie răsuna acum strident, isteric, începu să se legene agitat în întuneric. Trebuie neapărat să iasă până sâmbătă! Trebuie! Sâmbătă trebuie să fie afară!

Și de fapt era duminică seara.

Se trezi Boxerul. Acum toată lumea părea că doarme; erau oare urme de gaz de mină în aer? Sau îi apucase slăbiciunea? Boxerul începu să vorbească:

— O, Doamne, ce vis am putut avea! De-ar ști biata nevastămea... O, Doamne, ce n-aș da să pot bea o halbă! Foamea nici n-o mai simt, numai de bere aș avea poftă. Aoleu, Doamne, ce vorbe-mi ieșiră din gură? Și eu, care am făgăduit să mă las de băutură dacă tu, Doamne, ne scoți de-aici! O, Doamne, scoate-ne de-aici! Te rog, Doamne, pentru numele lui Dumnezeu!

Și Boxerul ridică glasul, aproape țipând.

Începu să țipe și Ned Softley. Apoi țipară și alții:

— Scoate-ne de-aici! Scoate-ne de-aici!

De astă dată, nici Iisus Plânsa nu mai era stăpân pe el. Deodată, izbucni cu glas spart:

— O, Dumnezeule, dar cât timp va mai trece până ne vei mântui?

Glasurile lor izbucneau ca urletele unor fiare închise în cușcă.

Pe urmă a murit Bennett, și șase ceasuri mai târziu – Seth Calder. Erau ortaci, lucrau împreună de aproape paisprezece ani.

Paisprezece ani truseră împreună, se îmbătaseră împreună, jucaseră popice împreună. Și totuși, părea atât de straniu să și moară împreună! Dintre ei doi, Bennett era cel mai tăcut; în schimb Seth Calder, când simți că începe să se ducă, gemu într-una:

— Nu vreau să mor. Sunt încă tânăr. Am nevastă tânără. Nu vreau să mor!

Și totuși a murit.

Acum erau cu toții slăbiți, niciunul nu mai avea destulă vlagă ca să mai miște cadavrele lui Bennett și Seth Calder. Și apoi, lui Robert îi mai rămăseseră în buzunar doar două chibrituri, împreună cu capătul acela de lumânare, îi dădu lui Pat Reedy ultima bomboană de tuse. Fără îndoială că nu mai aveau mult până să răzbată echipele de salvare! Fără doar și poate! O, Doamne, dar fă-i să vină mai repede, că altfel degeaba mai vin!

Zăceau pur și simplu, nemaiavând putere să se miște. Nu mai aveau putere nici măcar să se ducă la locul acela de trebuință. Zăceau pur și simplu. Și, zăcând așa, Robert avu o idee. Strigă pe fiecare pe rând, de câte trei ori. Dacă după al treilea strigăt nu primea nici un răspuns, însemna că omul s-a sfârșit.

A fost rândul lui Ned Softley să nu mai răspundă. A murit probabil tot așa de calm ca și Harry Brace. Ned avusese întotdeauna reputația unui tont, dar de murit a murit frumos. N-a scos nici măcar un scâncet.

Apoi s-a stins Swee Messuer: tare era spurcat la gură băiatul ăsta, dar acum luaseră sfârșit și poveștile lui porcoase.

După moartea lui Swee s-a întâmplat că Plânsa a înnebunit. Ca și ceilalți, tăcea de multă vreme. Dar deodată s-a ridicat în picioare.

Stătea așa, în picioare, în întuneric; cu toată beznă însă, ceilalți își dădură seama că a înnebunit. ^

— Îi văd! Începu el să aiureze, îi văd pe cei șapte îngeri care stau în fața Domnului! Îi aud cum sună din trâmbițe. Mi s-a vestit ziua judecății de apoi!

La început se făcure că nu-l bagă în seama, dar Plânsa îi dădea înainte:

— Îi aud sunând din înrobite, întâi sună primul inger* și apoi cade grindina stropită cu sânge.

Boxerul se ridică în capul oaselor.

— Măi Plânsa, fie-ți milă de noi și lasă-ne-n pace, că nu mai pot!

Dar Plânsa îi dădu înainte, cu același glas de om în extaz:

— Sună din trâmbiță al treilea inger și se prăbușește steaua Pelinului. Pelinul și fierea, iubii mei frați, ele sunt soarta noastră pe această lume. Pe

noi ne zdrobește lăcomia omului. Și cel de-al patrulea înger sună din trâmbiță și apoi al cincilea, și încă o stea cade în mina fără fund, și din adâncul ei se înalță un nor de fum. Noi sin tem în mină, iubiții mei frați, și aerul e întunecat din pricina fumului din mină, și pe frunțile noastre purtăm pecetea Domnului, iar asupra mai-marilor, care ne-au adus aici, se va revărsa pedeapsa meritată.

O văd, fraților. Mie mi-a fost hărăzit darul profeției. Eu sunt profetul din mina Paradis.

Atunci Robert își dădu seama că Plânsa a înnebunit.

— Stai jos, omule, te rog! Se rugă el de Plânsa. Hai, te rog, stai jos! Nu mai durează mult până o să ne găsească. Stai jos aici și așteaptă liniștit. De acum înainte nu mai avem mult.

Iisus Plânsa continuă:

— Și cel de-al șaselea înger sună din trâmbiță lui, și un glas răsună din cele patru hornuri ale altarului de aur, care se află înaintea Domnului, și cei patru îngeri sloboziți se pregătesc să omoare o treime dintre oameni cu fum și pucioasă, iar restul oamenilor care nu mor de pe urma acestor flageluri, și nu se căiesc de faptele mâinilor lor, și nici de crimele lor și nici de vrăjitoriile lor și nici de păcatele lor trupești și nici de jafurile lor...

Glasul lui Plânsa creșu din ce în ce, ajungând un țipăt care umplea galeria, iar răsunetul și reverberațiile lui voiau parcă să cutremure tavanul.

Boxerul gemu:

— Nu mai pot suporta vorbăria asta!

Bâjbâind cu mâinile, se târî înainte, către Plânsa.

Nebunul își urmă însă delirul cu un glas teribil:

— Și acum sună al șaptelea înger...

Dar înainte ca cel de-al șaptelea înger să sune, Boxerul nimeri glezna lui Plânsa și-l trase jos. Plânsa căzu gemând.

— Dar cel de-al șaptelea înger sună din trâmbiță... Îl văd, văd mileniul pe care-l aduce nebunia și lăcomia omului. Bani... Bani...

Bani... Pentru bani suntem noi zdrobiți și uciși. Prorocesc eu... Din locurile înalte se prăbușesc ei... Și curge nu sânge, ci apă... Sângele mielului Domnului... Vino, mamă, dă-mi Cartea Psalmilor, și o să cântăm imnul dragostei; dă-mi, mamă, mina și ține-mă strins, pentru că așa nu e nici un păcat, vino, Mântuitorule, vino...

Glasul lui se stinse tăgănat. Plânsa zăcu la pământ câteva minute, gemând, apoi tăcu. Prorocirile lui îl istoviseră. Se istovise singur. Plânse puțin. Iisus Plânsa plânse puțin. Apoi Iisus Plânsa se stinse.

Timpul trecea. Robert îi dădu lui Pat Reedy să bea. Băiatul își pierduse pe jumătate cunoștința. Vomită apa cu miros de cărbune peste mâinile lui Robert, pe care acesta le făcuse căuș.

— O, Doamne, de-ar veni mai repede salvatorii! Spuse Boxerul, într-un fel de delir. Pentru că altfel degeaba mai vin.

Se târî până la zidul de piatră prăbușită și începu să bocănească.

Dar acum era prea slăbit ca să mai poată ciocăni. Piatra îi căzu printre degetele lipsite de vlagă.

Timpul trecea. Boxerul își încheșta mâna pe gât și rosti cu glas spart:

— O, Doamne, măi Robert, aș da orice pentru o halbă de bere.

Apoi căzu într-o parte și nu se mai clinti.

Pe urmă muri și Pat Reedy. Zăcea destins în brațele lui Robert, ca un copil la sânul maniei. Către sfârșit începuse să aiureze. Apoi deodată spuse:

— Vino, mamă, ca să ne putem arăta cu adevărat recunoștința.

Pe urmă, Robert îi strigă la rând pe toți. Când termină, spuse:

— Am mai rămas doar tu și cu mine, Hughie.

Hughie răspunse mecanic:

— Ce zi e azi, tată? Repetă încă o dată întrebarea, apoi spuse:

Tată, tare aș vrea să beau ceva, dar nu mă pot mișca.

Robert se târi cum putu și-i dădu lui Hughie să bea.

Hughie îi mulțumi.

— S-a sfârșit totul, tată, spuse el. Și-acum încă se mai gândea la meci. N-o să-mi mai acorde un al doilea prilej.

Robert spuse:

— Nu, Hughie.

Hughie spuse:

— Tare aș fi vrut să joc, tată!

Robert spuse:

— Știu, Hughie.

Robert pierduse orice speranță. Ascultase neîncetat, își încordase auzul, dar nu prinsese nici un sunet de la oamenii care se apropiau. Probabil că s-au poticnit pe undeva. Au dat de apă, sau de o teribilă prăbușire a tavanului. Robert depășise și faza nădejdi, și faza deznădejdi.

Încetșor, așeză trupul lui Pat Reedy pe jos și-l cuprinse pe Hughie pe după umăr. Poate că niciodată nu-i arătase lui Hughie destulă atenție. Hughie îi semăna prea tare lui, era prea tăcut și prea închis în sine. Nu-l iubise destul pe Hughie.

Încercă să-i vorbească băiatului, dar era greu. Nu mai putea rosti cuvintele ca lumea. Tuși iar. Tușea avea gust de sare și-i ieșea din gură strâmb, ca și cuvintele.

Timpul trecea. Trupul lui Hughie fu străbătut de un fior.

Hughie muri, gândindu-se la meciul pe care n-avea să-l mai joace niciodată. De fapt muri de inimă rea.

Timpul trecea. Robert îl sărută pe Hughie pe frunte și încercă să-i încrucișeze brațele pe piept, așa cum făcuse cu Harry Brace. Dar nu mai avea putere nici pentru asta. Nu mai avea putere nici măcar să tușească. Rosti încetșor Tatăl nostru. Cuvintele rugăciunii le rosti cum trebuie, cu toate că tușea îi era deformată.

Gândurile lui Robert începură să rătăcească: i se păru ciudat ca tocmai el să moară ultimul, ca tocmai el, care era ofticos, să reziste mai mult decât atâția

oameni sănătoși. Păi, nu spusese el întotdeauna că nu tușea o să-l omoare? Nici acum nu murea din pricina ei Pierdu simțul timpului și locului, i se păru că se află pe râul Wansbeck în sus, la pescuit, cu David, băiețelul lui drag... I se păru că-i arată lui David cum să arunce undița... Că-l privește pe David cum prinde primul păstrăv din viața lui, un păstrăv micuț și pistruiat... „Ei Davey, nu-i așa că-i grozav?”

Timpul trecea. Robert se mișcă, deschise ochii. Aprinse ultimul căpețel de lumânare. Se gândi că e păcat să nu-l folosească, întrucât avea posibilitatea alegerii, își spuse că ar prefera să nu moară pe întuneric.

Lumânarea aruncă un licăr gălbui pe formele spectrale și tăcute ale morților din jurul lui. Își dădu seama că în curând va muri și el.

Nu simțea nici un pic de frică, nimic... Dar în cele din urmă se gândi totuși că ar vrea să-i scrie lui David... Pe David îl iubise întotdeauna.

Căută prin buzunare carnetul, creionul și foaia de hârtie. Se strădui să-și adune gândurile, cu un efort dureros, și apoi scrise: „Dragă David, când măvor găsi ai săprimești acest bilet. Am făcut tot ce ne-a stat în putință, dar degeaba. Ne-a înecat apa în Băltoacă.

Am izbutit să dau telefon la suprafață, și Bănos ne-a îndreptat către Groapa Scursorilor dar prăbușirea aceasta de piatră ne-a oprit, pentru că e o prăbușire mare de tot. Hughie s-a stins adineauri A murit fără durere. Spune-i maică-ti că am făcut și slujba religioasă. Nădăjduiesc că tu Davey ai să faci ceva în viață și ai să profiți de ea. Al tău tată”.

Se gândi un răstimp, fără să-și dea seama că se gândește, și apoi adăugă pe dosul biletului: „P. S.: Fam îndoială că Barras a avut planurile acestei mine părăsite instrucțiunile lui au fost corecte.”

Robert împături hârtia și o puse sub maiou, lipită de pieptul lui supt. Ședea ghemuit, cu spatele rezemat de peretele prăbușit, parcă ar fi stat pe gânduri. În creierul lui începu să se strecoare întunericul, ca niște valuri informe. Tuși. Tușea lui. Blinda, intimă, tușea care-i semăna. Apoi trupul îi alunecă încet în jos și căzu, întinzându-se într-o parte. Zăcea întins pe spate, cu brațele desfăcute, de parcă s-ar fi rugat de cineva. Ochii stinși erau larg deschiși. Zăcea acolo printre tovarășii lui, morți înainte. Lumânarea mai pălpâi o dată slab, și apoi se stinse.

CAPITOLUL XXV.

Ultima ședință a Comisiei de anchetă, instituită pe baza articolului 83 din legea exploatărilor carbonifere, cu privire la cauzele și împrejurările catastrofei din mina Neptun se apropia de sfârșit. Era o înghesuială nebună în primăria din Lamb Street, și o mulțime imensă aștepta afară. O senzație de încordare părea să se amestece cu lumina soarelui de după amiază, pătrunzând prin ferestrele cu rame de metal în atmosfera aburită a tribunalului. Pe fotoliile judecătorilor stăteau comisarul guvernamental, deputatul Henry Drummond, consilier regal, asistat de asesorul tehnic, adjunctul inspectorului-șef al minelor, în sală se aflau inspectorul divizionar și domnul Jennings, inspectorul local, ambii reprezentând Ministerul Minelor;

domnul Lynton Roscoe, consilier regal, avocat pledant, asistat de jurisconsultul John Bannerman din Tynecastle, reprezentând pe domnul Richard Barras de la mina Neptun; deputatul Harry Nugent și Jim Dudgeon din partea Federației minerilor din Marea Britanic; Tom Heddon din partea Asociației minerilor din Sleescale; domnul William Snagg, jurist din Tynecastle, reprezentând pe urmașii victimelor; colonelul Gascoigne, care asista la proces ca reprezentant al lordului Kell, proprietarul terenurilor. Pe băncile din față, în mijlocul publicului, se aflau Barras, Arthur, Armstrong, Hudspeth și alți funcționari din administrația minei Neptun. Urmau apoi trei rânduri de martori, printre care David, Jack Reedy, Harry Ogle și alți câțiva muncitori din mahalaua Teraselor, instalați imediat îndărătul lui Nugent. Urmau apoi rudele morților, majoritatea femei îmbrăcate în haine negre, ieftine, unele dintre ele nu aveau nimic pe cap, pentru că-și coborâseră șalurile pe umeri. Toate erau ușor nedumerite, pline de respect amestecat cu spaimă, lipsite îndeobște de înțelegerea lucrurilor care se petreceau în jurul lor. Restul sălii era plin de mineri și orășeni. N-aveai loc nici să arunci un ac.

Urmându-se practica oficială obișnuită, se acordase un oarecare răgaz între procedura catastrofei și efectuarea anchetei.

Dar acum, de șase zile fără întrerupere, cu începere din 27 iunie 1914, tribunalul ținea ședință după ședință, sala răsună de zumzetul glasurilor. Fuseseră chemați și rechemați să depună cincizeci și patru de martori. Se puseseră cincisprezece mii de întrebări și se ascultaseră toate răspunsurile. Cuvintele zburau încoace și încolo, aspre, convingătoare, furioase, sute de mii de cuvinte. Heddon, cu violența lui aprinsă, pierzându-și șirul argumentației, era mereu chemat cu asprime la ordine; Jim Dudgeon, binevoitor și prea puțin stăpân pe gramatică, sprijinind logica liniștită a lui Nugent; colonelul Gascoigne, cu veșnicele lui chițibușuri legate de cote de nivel, repere topografice și cartografice și formațiile geologice; Lynton Roscoe, versat în arta retoricii, stăpân pe gesturi și pe propozițiile elegant alcătuite.

— Dar acum totul era pe sfârșite. Se apropiau cu repeziciune de încheiere. Avocatul Lynton Roscoe, consilier regal, se afla în acest moment în picioare; era o figură impunătoare, corpulent, fâlcos, cu buza de sus acoperind-o pe cea de jos, și rumen la obraji ca un om care bea mult vin de Porto. De la ora două tot lua un supliment de interogatoriu martorilor, iar acum, cu un gest plin de dramatism, se întorcea către consilierul guvernamental, în sală – tăcere.

Comisarul guvernamental: Aveți vreo solicitare de făcut, domnule Roscoe?

Lynton Roscoe: Este problema domnului Richard Barras, domnule comisar. Cred că dacă l-aș chema să facă o ultimă depoziție am putea ajunge la o concluzie corespunzătoare în chestiunea discutată.

Comisarul: Cu toată plăcerea, domnule Roscoe.

A fost chemat Richard Barras. Și-a părăsit imediat locul unde ședea și a intrat în boxa martorilor. A rămas acolo în picioare, drept ca lumânarea, fără nici un pic de rezervă, cu o ușoară roșcată pe pomeții săi proeminenți și capul

înclinat într-o parte, de parcă abia ar fi așteptat să răspundă la toate întrebările, cu maximum de candoare. Arthur, cu umerii gârboviți, așezat pe scaunul său, nu-și ridică ochii din podea și-și acoperea fața cu mâinile, ca să nu i-o poată scruta nimeni.

Lynton Roscoe: Domnule Richard Barras, vă rog să mă iertați că vă deranjez din nou, dar există câteva puncte pe care aș dori să le subliniez. Dacă nu mă înșel, ne-ați spus că sunteți proprietarul minei carbonifere Neptun, că sunteți inginer de mine și că aveți treizeci și cinci de ani de experiență în acest domeniu.

Barras: Așa este.

Lynton Roscoe: Firește, experiența dumneavoastră în domeniul exploatărilor carbonifere este vastă?

Barras: Da, cred că nu exagerez dacă spun acest lucru.

Lynton Roscoe: Atunci, repetând, domnule Barras, (rar) ați știut în vreun fel oarecare, atunci când ați început să exploatați filonul Digului, că vă aflați mai mult sau mai puțin aproape de abatajele inundate ale vechii mine Neptun?

Barras: N-am avut nici cea mai mică idee.

Lynton Roscoe: Cu alte cuvinte, domnule Barras, aș vrea să spun că, după impresia mea, nu există decât două mijloace pentru a afla unde te găsești în subteran: primul mijloc este forajul experimental, iar celălalt recurgerea la documente. Sau, pe scurt, un plan al exploatărilor?

Barras: Exact.

Lynton Roscoe (persuasiv): Dar, la urma urmei, forajul nu poate să-ți spună decât ceea ce se află în direcția respectivă. Și se pot comite și erori considerabile. De fapt, adeseori forajul nu-ți spune mare lucru, sau chiar nimic.

Bănos: În orice caz, într-o situație ca a noastră, este neconcludent.

Lynton Roscoe: Întocmai. Acum, în ceea ce privește cealaltă metodă, ați avut vreun document sau plan, sau schiță a vechilor exploatări ale minei Neptun?

Barras: Nu.

Lynton Roscoe: Un asemenea plan, dacă a existat vreodată, fără doar și poate a fost pierdut sau distrus, chiar în acele vremuri de demult, la începutul exploatării cărbunelui, când documentele de arhivă nu erau tratate cu tot respectul necesar. Nu a fost niciodată în posesia dumneavoastră un asemenea plan?

Barras: Niciodată.

Lynton Roscoe: Prin urmare, nu aveți câtuși de puțin cunoștință de primejdia care amenința. (Dramatic:) Și în lumina logicii și a rațiunii, dumneavoastră ați fost o victimă a catastrofei în egală măsură cu acei bieți nefericiți care au pierit, (întorcându-se către comisarul guvernamental:) Domnule comisar, acesta era elementul pe care am considerat necesar să-l subliniez din nou. Nu doresc să-l reținem mai mult pe domnul Barras.

Comisarul guvernamental: Vă mulțumesc, domnule Barras, vă rămân îndatorat.

Barras ieși din boxa martorilor, drept, cu capul sus, parcă ar fi dorit să fie văzut de toată lumea. Atât de impresionantă era ținuta lui, încât un ușor murmur de aplauze involuntare se înălță dinspre părțile laterale ale tribunalului. Richard se bucura de sentimentele cele mai sincere din partea publicului. Purtarea sa în decursul anchetei fusese comentată favorabil și, adăugându-se eforturile lui din timpul operațiilor de salvare, îi ridicase prestigiul până la popularitate.

Când Barras își reluă locul lângă Arthur, se ridică liniștit Harry Nugent, deputatul. Nugent era un om calm, cu un aer de seriozitate și stabilitate, cu o privire directă și luminoasă. Era înalt, slab, cu fața osoasă și cadaverică, dar cu o frunte frumoasă, pe care fluturau câteva șuvițe subțiri de păr. Deși la început nu era prea simpatic, Nugent avea o căldură, o sinceritate calmă, care înlătura curând prejudecata nefavorabilă creată de înfățișarea sa neatrăgătoare. De cinci ani reprezenta în parlament circumscripția Edgely din regiunea Tyneside. Era recunoscut ca o forță în plină dezvoltare în mișcarea laburistă, și unii dintre partizanii săi se și grăbeau să-l prezinte ca viitor lider al partidului. Se întoarse cu fața spre comisarul guvernamental și vorbi, aplecându-se ușor.

Harry Nugent: întrucât prietenul meu s-a rechemat martorul principal, v-aș putea cere permisiunea, domnule președinte, să-l aduc în fața dumneavoastră ca martor pe David Fenwick?

Comisarul guvernamental: Dacă vi se pare că acest lucru ar putea fi într-o oarecare măsură util...

S-a citat numele lui David Fenwick. David s-a ridicat și s-a îndreptat repede spre partea din față a sălii. Avea o expresie serioasă, stăpânită. De șase zile, mereu intra și ieșea din boxa martorilor, era mereu supus la interogatoriu, când amenințat, când lingușit, când luat peste picior, când tratat cu binișorul dar în tot acest timp se menținuse cu încăpățănare pe poziție. Cu mâna pe Biblie, depuse iar jurământul.

Harry Nugent: Acum din nou, domnule Fenwick, în privința tatălui dumneavoastră, Robert Fenwick, care și-a pierdut viața în această catastrofă...

David: Da.

Harry Nugent: Dumneavoastră susțineți și acum că în timp ce lucra pe orizontul Băltoaca, și-a exprimat neliniștea cu privire la posibilitatea unei inundații?

David: Da, a vorbit în repetate rânduri despre aceasta.

Harry Nugent: Cu dumneavoastră?

David: Da, cu mine.

Harry Nugent: Acum vă rog, domnule Fenwick, să-mi spuneți dacă dumneavoastră ați acordat sau nu importanță celor comunicate de tatăl dumneavoastră.

David: Da, am acordat importanță. Eram îngrijorat. De fapt, așa cum v-am mai spus, am mers până acolo încât să vorbesc chiar și cu domnul Barras personal.

Harry Nugent: Deci, ați discutat efectiv această chestiune cu domnul Barras personal?

David: Da.

Harry Nugent: Și care a fost atitudinea sa?

David: A refuzat să mă asculte.

Lynton Roscoe (ridicându-se): Domnule comisar, protestez! Nu numai în legătură cu acest martor, ci și în legătură cu ceilalți martori, domnul Nugent a învârtit lucrurile într-un mod inadmisibil. Mi se pare de-a dreptul imposibil să accept depășirea oricăror limite.

Comisarul guvernamental: Domnule Roscoe, veți avea posibilitatea de a supune și dumneavoastră acest martor la un supliment de interogatoriu, dacă veți dori s-o faceți, (întorcându-se către Nugent:) Pe de altă parte, mi-aș permite să observ, domnule Nugent, că după impresia mea nu mai avem nimic nou de aflat de la martor.

Harry Nugent: Nu mai am nimic de adăugat, domnule comisar.

V-am atras doar din nou atenția asupra posibilității care a existat de a se fi găsit mijloacele de evitare a catastrofei.

Nugent se așează la locul său. În schimb, Lynton Roscoe sări din nou în picioare și, cu un gest foarte pompos, îl opri pe David, care tocmai dădea să părăsească boxa martorilor.

Lynton Roscoe: Numai o clipă, domnul meu, unde spui că a avut loc această pretinsă conversație?

David: Pe malul râului Wansbeck, când eram la pescuit.

Lynton Roscoe (neîncrezător): Și dumneata pretinzi să credem că tatăl dumitale, deși temându-se cumplit de moarte, s-a dus foarte liniștit să se distreze la pescuit? (Pauză sardonică.) Să fim sinceri, domnule Fenwick, tatăl dumitale era un om învățat?

David: Era un om inteligent.

Lynton Roscoe: Mă rog, mă rog, domnule, mulțumește-te să răspunzi la întrebările mele. Repet: Era un om învățat?

David: într-un sens mai larg al cuvântului.

Lynton Roscoe: Eu aș spune, domnule, cu toate că dumneata nu vrei să recunoști acest lucru, că nu era un om învățat. De exemplu, nu cunoștea câtuși de puțin știința exploatărilor miniere. Te rog să-mi răspunzi cu „da” sau „nu”.

David: Nu.

Lynton Roscoe: Dumneata cunoști această știință?

David: Nu.

Lynton Roscoe (sarcastic): După câte înțeleg, dumneata te ocupi cu profesoratul, nu?

David (aprins): Dar ce are profesoratul meu de-a face cu catastrofa din mina Neptun?

Lynton Roscoe: Tocmai asta e întrebarea pe care îmi propusesem să ți-o pun eu duminică, domnule meu. Dumneata ești profesor suplinitor într-o școală a Consiliului districtual, fără să ai măcar, după cât cred, calificarea licenței în litere. Ai recunoscut că nu te pricepi câtuși de puțin la ingineria de mine. Și totuși...

David: Eu...

Lynton Roscoe: Un moment, domnule! (Bătând cu pumnul în masă.-) Ai avut sau nu ai avut vreo împuternicire din partea muncitorilor să acționezi în această chestiune?

I David: Nu.

Lynton Roscoe: Atunci, cum te așteptai dumneata ca domnul Barras să bage în seamă amestecul duminică impertinent?

David: Era oare un lucru atât de impertinent să încerc să salvez viețile acestor sute de muncitori?

Lynton Roscoe: Nu fi insolent, domnule!

David: Insolența nu e numai apanajul dumneavoastră.

Comisarul guvernamental (intervenind): Cred, domnule Lynton Roscoe, așa cum am menționat și mai înainte, că am epuizat utilitatea acestui martor.

Lynton Roscoe (cu un gest de neputință): Dar, domnule comisar...

Comisarul guvernamental: Cred că am putea închide această problemă, dacă aș declara, fără nici un fel de prejudecată, că nu-i atribui domnului Richard Barras decât cele mai nobile intenții.

Lynton Roscoe (zâmbind și înclinându-se): Vă mulțumesc respectuos, domnule comisar guvernamental!

Comisarul guvernamental: Doriți să mai adăugați ceva, domnule Roscoe?

*

Lynton Roscoe: Dacă-mi permiteți, domnule comisar guvernamental, aș recapitula pur și simplu faptele pe scurt. Ne putem felicita, constatând că situația cauzată de catastrofă este într-adevăr atât de clară. Lipsa oricărui plan, desen sau schiță, care să indice abatajele vechii mine Neptun este mai presus de orice îndoială.

Aceste exploatări vechi așa cum am arătat, au fost părăsite în anul 1808, cu mult înainte de a se fi adoptat vreo dispoziție legislativă care să ceară înregistrarea unor planuri sau prezentarea de informații cu privire la abandonarea unei mine și, după cum vă puteți închipui, într-o vreme când păstrarea arhivelor și documentelor și, de fapt, însăși exploatarea minelor în general se găseau într-un stadiu cum nu se poate mai primitiv. Dacă îmi permiteți, domnule comisar guvernamental, aș sublinia că acest fapt nu incumba câtuși de puțin responsabilității noastre! Din mărturiile depuse rezultă că domnul Richard Barras era un patron care se bucura de încrederea salariaților săi și că efectua operațiile de exploatare a sectorului Băltoaca

conform celor mai bune și nobile tradiții ale industriei miniere. El nu cunoștea primejdia care plana aci.

Nu pot să cred că domnul Nugent, în cursul suplimentului de interogatoriu luat martorului Fenwick, a vrut într-adevăr să sugereze că unii dintre oamenii care și-au pierdut viața în cursul catastrofei și-ar fi exprimat anterior neliniștea cu privire la pericolul scurgerii apei în sectorul Băltoaca.

În consecință, domnule comisar, vă cer ca în urma analizării mărturiei lui Fenwick cu referire la cele comunicate lui de către tatăl său să declarați formal că nu există nici un temei care să susțină o asemenea sugestie monstruoasă, în cel mai bun caz a fost vorba de lucruri discutate în trecut, într-o conversație întâmplătoare; noi suntem în posesia mărturiilor depuse sub prestare de jurământ de către toți funcționarii cu răspundere ai minei, în sensul că niciunul dintre muncitori sau dintre locuitorii orașului nu și-a exprimat față de ei nici un fel de teamă sau neliniște.

Martorul Fenwick a insistat, cu o înverșunare pe care noi o deplângem, asupra întrevederii cu domnul Richard Barras din seara de 13 aprilie trecut. Dar, domnule comisar guvernamental, ce importanță ar fi putut să acorde directorul oricărei mine din țară unei discuții stârnite în mod atât de nepotrivit și de impertinent, ca cea provocată de Fenwick în seara despre care e vorba? Dacă vreo persoană cu muncă de răspundere și totodată competența, ca de pildă domnul Armstrong sau domnul Hudspeth sau vreo altă persoană oficială, ar fi ridicat această problemă, bineînțeles situația ar fi fost cu totul diferită. Dar ce însemnătate putea avea dacă un om din afară vorbea în termeni atât de puțin informați și atât de echivoci despre primejdie și apă, și umezeală în mină? Vă rog să rețineți, domnule comisar, că mina Neptun era de la bun început o exploatare umedă, și cantitatea de apă care se scurgea în ea nu putea constilui câtuși de puțin o indicație a inundației ce se apropia.

Într-un cuvânt, domnule comisar guvernamental, noi am stabilit pe deplin că domnul Barras nu avea câtuși de puțin cunoștință de faptul că se lucra în imediata apropiere a vechilor exploatări, inundate. Nu exista nici un plan, din pricina unei lacune a legislației dinainte de 1872. Aceasta este esența situației, domnule comisar guvernamental, și, cu permisiunea dumneavoastră, las problema noastră, în acești termeni, la latitudinea dumneavoastră.

Comisarul guvernamental: Vă mulțumesc, domnule Roscoe, pentru admirabilul și lucidul rezumat al problemei pe care ni l-ați expus. Nu mai știu prea bine, domnule Nugent, dacă ați dori sau nu să mai luați cuvântul.

Harry Nugent (ridicându-se încet în picioare): Domnule președinte, în momentul de față aș avea foarte puține de adăugat.

Mai târziu însă, am de gând să ridic întreaga problemă a legislației referitoare la minele umede, în Camera Comunelor. Aceasta nu este prima inundație care s-a produs până acum. Am mai avut cazuri similare, provocate de lipsa posibilității de a consulta planurile necesare, și de pe urma acestei situații au rezultat imense pierderi de vieți omenești. Mă văd silit să insist asupra gravității acestei chestiuni. Dacă e vorba de a obține o anumită

securitate a muncii în mine, atunci cred că a sosit de mult timpul să facem ceva în această privință. Cunoaștem cu toții prea bine cazuri de neglijență, sau aș putea să spun chiar un cuvânt mai grav decât neglijență, în munca în subteran, din partea proprietarilor de mine, când aceștia se apropie de o anumită limită, mai ales când situația prezintă șanse de a obține un cărbune mai rentabil. Este o deficiență morală care nu poate fi despărțită de sistemul proprietății particulare. Chiar și în anii buni, în minele din țara noastră s-au înregistrat în medie patru morți pe zi, timp de trei sute șaizeci și cinci de zile pe an. Gândiți-vă și dumneavoastră, domnule comisar guvernamental: un om ucis la fiecare șase ceasuri; un om rănit la fiecare trei minute. Am fost acuzat de înverșunare în cazul de față. V-aș ruga să înțelegeți că pe mine personal mă preocupă mai puțin această chestiune locală decât problema generală a securității în mină. Noi suntem siliți să ne slujim de aceste accidente pentru a face propagandă în vederea îmbunătățirii condițiilor de muncă și a obținerii unei legislații mai favorabile, întrucât numai când se întâmplă asemenea accidente putem obține și noi oarecare înțelegere. Așa-zisul progres în industria carboniferă, în loc să aibă drept rezultat scăderea proporției morților și accidentelor, a avut efectul contrar, sporirea numărului lor. Și noi credem în mod sincer că atâta vreme cât mai dăinuie sistemul economic al proprietății particulare, această risipă de vieți omenești va continua. Domnule comisar guvernamental, asta este tot ceea ce am de spus în momentul de față.

Comisarul guvernamental (grăbit): Atunci, urmează să declarăm ancheta închisă. Aș vrea totuși să-mi exprim recunoștința față de cei care au luat parte la cercetări. De asemenea vreau să transmit condoleanțele mele familiilor atât de crunt lovite, în special familiilor acelor zece mineri ale căror cadavre nu au fost încă scoase din mină. În concluzie, doresc să-l felicit pe domnul Richard Barras pentru eforturile eroice depuse în vederea salvării minerilor îngropați de vii, și vreau să înscriem chiar acum în procesul-verbal că din mărturiile depuse în prezența mea rezultă pe deplin că domnul Barras părăsește acest tribunal cu reputația absolut intactă.

Un murmur, un imens oftat de ușurare se răspândește în sală, slăbind încordarea de până acum. Când se ridică în picioare comisarul guvernamental, se auzi mai întâi zgometul scaunelor mutate din loc, iar apoi zumzetul glasurilor sporovăind. Se deschiseră ușile duble din spate, și sala începu să se golească repede. Când Barras ajunsese împreună cu Arthur la scările de afară, colonelul Gascoigne și câțiva alții se repeziră să-l felicite. De fapt se auziră chiar și câteva slabe ovații. Se îngrămădiră și alți oameni în jurul lor, dornici să-i strângă mina. Cu capul descoperit și fața ușor îmbujorată, ținându-se drept ca lumânarea, Barras rămase în capul scărilor. În spatele lui era Arthur, palid și acum, palid ca moartea. Barras nu era câtuși de puțin grăbit să părăsească locul asupra căruia se concentra lumina. Publicității. Privea în jur cu o expresie de vioiciune, chiar de triumf, gata să primească orice mină care i se întindea. Un fior de emoție se detașa din întreaga sa atitudine și se răspândea ca un val către oamenii masați acolo, în așteptare. Se înălțară noi ovații și apoi altele, de

data asta mai puternice decât înainte. Profund satisfăcut, Barras începu să coboare încetișor scările, cu capul gol și acum, însoțit de Gascoigne, Lynton Roscoe, Bannerman, Armstrong, Jennings, și la urmă de tot – Arthur. Mulțimea se dădea respectuoasă la o parte în fața acestui grup impunător. Barras porni înaintea lor, traversă trotuarul, cu capul sus, cu ochiul gata să selecționeze figurile cunoscute, răspunzând cu grăbire la saluturi, rostind când și când vreo vorbă gravă, simțind pulsul sentimentelor masei îndreptându-se pe o cale puțin ocolită către el – omul care părăsește tribunalul cu reputația absolut intactă, nepătat de noroiul cu care încercaseră unii să-l împrăște; în urechi îi răsunau încă acele ultime cuvinte: „Eforturile eroice depuse în vederea salvării minerilor îngropați de vii”. Drumul acestui grup către vila Law se transformă într-un fel de alai triumfal.

În sala tribunalului, David rămase nemișcat pe scaunul său ascultând ovațiile, troptele greoaie de afară și uitându-se la pereții aburiți, fără să vadă nimic; privea în gol, parcă spre muștele care bâzâiau pe la ferestrele murdare. Făcu un efort să se stăpânească.

N-are nici un rost să te lași pradă disperării, n-are absolut nici un rost. Simți o atingere pe umăr, care-l făcu să se întoarcă încetișor.

În sala goală se afla doar Harry Nugent, stând acum în picioare lângă el. Nugent îi spuse cu blândețe:

— Ei, s-a terminat.

— Da.

Cercetând fața impasibilă a lui David, Nugent se așeză pe scaun lângă el.

— Nu cumva te așteptai la mai mult?

— Sincer vorbind, da! David păru să se cufunde în gânduri grave. Da, de fapt mă așteptam să se facă dreptate. Eu știu precis că e vinovat. Ar fi trebuit să fie pedepsit. Și cind colo, ce se întâmplă? I se aduc omagii, îl aclamă, și-i dau drumul să plece liberși nevătămat.

— Nu trebuie să le pui prea rău la inimă.

— Nu mă gândesc la mine. De ce-aș face-o? Mie nu mi s-a întâmplat nimic. E vorba de ceilalți.

Pe buzele lui Nugent înflori un ușor zâmbet. Era un zâmbet cum nu se poate mai prietenos, în cursul anchetei avusese des prilejul de a-l vedea pe David și de a-i vorbi. Se simțea puternic atras de băiat.

— La urma urmei, nici ceea ce am obținut nu e puțin lucru, spuse Nugent dus pe gânduri. Acum o să putem sili Ministerul Minelor să ia măsuri în această problemă a minelor părăsite și inundate. De ani de zile așteptam noi un prilej favorabil. Asta-i problema principală, dacă izbutești să vezi lucrurile în această lumină.

— David își înălță capul, izgonind cu încăpățânate vidul dinăuntru lui, junghiul ucigător al înfrângerii.

— Da, înțeleg, mormăi el.

Expresia din ochii lui David altera pe dată seninătatea lui Nugent. Nu se putu stăpâni să nu-l cuprindă cu brațul pe după umeri.

— Eu știu ce-i în inima ta, băiete, dar nu trebuie să te necăjești.

Comportarea ta a fost mai mult decât mulțumitoare. Nici nu poți să-ți închipui cât de utilă ne-a fost mărturia depusă de tine.

— Dar n-am făcut nimic. Am încercat, însă n-am izbutit. De o viață întreagă tot vorbesc că o să fac ceva, și când colo...

— Ai să faci. Dar așteaptă cu răbdare prilejul. Nu fi dezamăgit.

Eu am să țin contactul cu tine. Am să văd ce se poate face, și între timp, sus inima! Se ridică și aruncă o privire către ușa în care Heddon stătea la taifas cu Jim Dudgeon, așteptându-l. Ascultă, David, să vii la gară astă-seară la ora șase. Am să-ți spun o vorbă.

Îi făcu un semn încurajator din cap și se îndreptă către Heddon și Dudgeon. Apoi plecară toți trei către localul provizoriu al sindicatului, de pe Cowpen Street.

Câteva clipe mai târziu, David se ridică de pe scaun și-și luă pălăria. Părăsi tribunalul și o porni în jos pe Freehold Street. Era vlăguț. Cu seriozitatea fără limită ce-l caracteriza, se concentrase cu totul asupra anchetei. De șase zile, nici nu mai dăduse pe la școală.

Și când colo, iată rezultatul. Strânse cu încăpățănare din umeri, izbutind din nou să se stăpânească. Nu era momentul potrivit pentru a-și permite luxul de a face o criză de nervi, de a da frâu liber furiei și istericalelor.

Străbătu Freehold Street, apoi traversă și intră pe Lamb Street.

Dar acolo, când ajunse cam prin dreptul fundăturii Scut, îl strigă cineva. Era măcelarul Ramage. Purta o haină murdară, albastră de în și era încins în jurul mijlocului cu un șorț enorm albastru cu alb.

Tocmai venea de la abator, unde asistase la o tăiere. Pe dosul mâinilor avea pete mari de sânge închegat. Aburul cald al dupăamiezii îl învăluia într-o irizare roșiatică.

— Hei, Fenwick, fa-te-ncoa!

David se opri, dar nu scoase o vorbă. Ramage slăbi nițel strânsoarea gulerului în jurul gâtului gros, apoi își înfipse degetele mari de la amindouă miinile în chimirul lat și se lăsă nițel pe spate, măsurându-l pe David cu privirea.

— Și zi așa, ți-ai terminat treaba pe ziua de astăzi la primărie?

Rosti el cu sarcasm apăsător. Nici nu mă mir ca pari așa încântat de tine însuși. Martor mi-e Domnul că ai fost o adevărată mândrie a orașului, toată săptămâna asta. Te tot înălțai cocoșește și te luai la hartă cu Lynton, de parcă ai fi fost un clănțău de avocat. Ramage rânji și mai aspru. Se vedea bine că era la curent cu ancheta până în ultimele amănute. Dar, continuă el, să fiu în locul tău, nu m-aș simți chiar așa de bine. Vezi să nu te trezești că toată chestia asta te costă mai mult decât te-ai așteptat!

David stătu locului fără o vorbă, înfruntându-i privirea. Simțea că-l amenința o primejdie. Urmă o pauză, după care Ramage părăsi tonul sarcastic. Sprâncenele i se îmbinară, și măcelarul își luă obișnuita atitudine teroristă:

— Da ce mă-ta-ți închipui că ai făcut? Crezi că poți să lipsești șase zile de la școală, așa, fără voie? Te-i fi crezând cumva stăpân peste toate...

— Am asistat la anchetă pentru că am fost obligat.

— Nu-i adevărat. Te-ai dus numai așa, de-al dracului. Te-ai dus ca să-l improști cu noroi pe unul dintre fruntașii orașului, un om de vază așa cum sunt și eu, și încă cel ce s-a îndurat de tine și ți-a dat slujba pe care n-o meritai. Ca un câine rău, te-ai încovrigat și ai mușcat mâna care te hrănea. Dar să-mi zici mie cuțu dacă n-ai să plângi în pumni pentru ce-ai făcut!

— Asta mă privește numai pe mine, îi răspunse David scurt, și dădu să plece.

— Stai ușor, urlă Ramage, că n-am terminat încă cu tine! Am știut eu dintotdeauna că ești un agitator, care ațâți lumea, cum o ațâța și tajcă*tu. Ești un socialist nerușinat, asta ești! N-avem nevoie de profesori ca tine în școlile noastre. Ai să fii dat afară.

Urmă o pauză. David îl privi ținând pe Ramage.

— Nu mă puteți concedia.

— Nu? Ei, nu mă-nebuni! Da de ce să nu pot? Ramage lătra ca un câine rău, cu un aer de triumf. Poate-ți va face plăcere să afli că aseară noi am convocat o ședință a consiliului școlar, pentru a discuta purtarea ta, și am căzut de acord în unanimitate să-ți cerem demisia.

— Cum?

— Nici un cum! Mîine dimineață ai să-ți primești de la Strother preavizul. El are nevoie de un om eu licența în litere în buzunar; nu de unul ca tine, un miner cu o spoială de învățătură.

Un minut întreg, Ramage savura din plin satisfacția de a scruta fața lui David. Apoi cu rânjetul sardonice înțepenit pe buzele lui groase, se întoarse pe călcăie și intra legănându-se greoi în măcelărie.

David o porni pe Lamb Street în jos, cu capul în pământ, cu ochii ținând la vârful picioarelor, își deschise ușa de la casă, intra în bucătărie și cu gesturi automate se apucă să-și facă un ceai. Jenny era la maică-sa, la Tynecastle. O trimisese acolo anume, pentru o săptămâna, ca s-o cruțe de toată neliniștea anchetei. Se așeză la masă amestecând cu lingurița în ceașcă, mereu-mereu, fără să soarbă măcar o înghițitură de ceai. Va să zică încercau să-l dea afară. De la început își dăduse el seama că Ramage nu glumește. Bineînțeles, ar fi putut să lupte, ar fi putut să facă apel la Asociația profesorilor din nordul Angliei. Dar la ce-ar fi servit? Trăsăturile feței i se înăspiră.

Nu, lasă-i să facă ce vor. O să vorbească el cu Nugent la ora șase.

Oricum voise să scape de profesorat, era o fundătură fără perspective de evadare. Mai ales pentru el, care voia să realizeze ceva în viață.

O, Doamne! Mult ar fi vrut să se realizeze, să facă în sfârșit ceva!

Plecă de acasă la șase fără un sfert și se îndreptă către gară. Dar nu parcursese încă jumătate din drum, când auzi o zarvă nebună în capul străzii, și, ridicând privirile, dădu cu ochii de doi vânzători de ziare care coborau în goană dealul, fluturând nebunește în mână niște afișe. Se opri și el, cumpără

un ziar și din nou îi veni ră în minte, pe primul plan, zvonurile și temerile înăbușite, pe care „obsesia anchetei” le trecuse pe ultimul plan. Pe pagina întâi se întindea titlul cu litere de-o șchioapă:

LA NOAPTE EXPIRĂ ULTIMATUMUL BRITANIC.

CAPITOLUL XXVI.

În a doua sâmbătă a lunii septembrie 1914, către ora unu, Arthur se întorsese la vila Law venind de la mina Neptun. În mină lucrurile reveniseră întru totul la normal, munca reîncepuse, toată povestea tragică – a catastrofei părea îngropată și uitată. Străbătu bulevardul cu pași obosiți. Intră pe terenul proprietății lor, și, așa cum se așteptase, plin de temeri, văzu că a sosit automobilul cel nou.

Venise cu el chiar Bartley, care fusese la Tynecastle și urmăse un curs de o lună. Îl trăsese pe alee, în fața vilei. Era decapotabil, cu o caroserie lustruită, de culoare maro și cu alămuri strălucitoare.

Barras stătea în picioare lângă mașina nouă, și când Arthur trecu pe acolo, îl strigă:

— Uite, Arthur, a sosit în sfârșit!

Arthur se opri. Era îmbrăcat în hainele de lucru, îndreptă o privire indolentă către mașină, și în cele din urmă răspunse:

— Văd.

— Am atâtea lucruri pe cap, incit automobilul mi-e indispensabil, explică Barras. Mi se pare ridicol că nu mi-am dat seama de lucrul acesta mai înainte. Bartley zice că merge splendid. O să ne ducem astă-seară până la Tynecastle, ca să-l încercăm.

Arthur rămase pe gânduri, și într-un târziu spuse:

— Îmi pare rău... Dar n-am să pot veni.

Barras râse. Râsul ăsta al lui era la fel de nou ca și mașina. Reluă:

— Prostii! Petrecem seara cu familia Todd. Am aranjat să luăm cu toții cina la restaurantul Central.

Arthur nu se mai uită la automobil, ci își pironi privirile asupra lui taică-su. Obrajii lui Barras nu erau de fapt îmbujorați, dar îi făceau impresia asta: ochii și buzele aveau mai multă rotunjime ca oricând, în special ochii mici păreau mai proeminenți îndărătul lentilelor puternice. Era agitat și oarecum chiar emoționat. Probabil emoția se datora sosirii automobilului.

— Nu știam că ai obiceiul să dai mese la restaurantul Central, spuse Arthur.

— Nu am obiceiul, îi răspunse Barras enervându-se deodată.

Dar acum e un prilej deosebit, Alan pleacă pe front, cu batalionul lui. Suntem cu toții foarte mândri de el. Și pe urmă a trecut multă vreme de când nu l-am mai văzut pe Todd. Vreau neapărat să-i fac o vizită.

Arthur se mai gândi un minut, apoi întrebă:

— Nu l-ai mai văzut pe Todd de când s-a produs catastrofa la mina noastră?

— De atunci, îi răspunse scurt Barras.

Urmă o pauză.

— Tată, chiar m-am întrebat adeseori de ce nu l-ai rugat pe Todd să vină să te ajute în timpul anchetei.

Barras se întoarce brusc:

— Să mă ajute! Cum să mă ajute? Concluziile anchetei au fost foarte satisfăcătoare, nu?

— Satisfăcătoare?

— Da, așa am spus, repetă aspru Barras. Își scoase batista și șterse un fir de praf de pe radiatorul mașinii. Eu te întreb dacă vii la Tynecastle sau nu.

— Da, tată, am să vin, răspunse Arthur cu ochii în pământ.

În tăcerea care urmă, gongul îi chemă la masă. Arthur intră în casă în urma lui taică-su. Barras avea un mers mai sprinten ca de obicei. Lui Arthur i se păru chiar că s-ar grăbi, în ultima vreme, mersul lui taică-su se iuțise atât de mult, încât simula graba.

— Un automobil admirabil, îi informă Barras în timpul mesei, uitându-se la mătușa Carrie. Caroline, într-o zi trebuie să vii și tu să faci un tur cu noi.

Mătușa Caroline se îmbujora de plăcere, dar înainte de a fi putut răspunde, Barras puse mâna pe ziar – o ediție specială adusă de Bartley de la Tynecastle. Parcurgând repede cu privirea pagina din mijloc, Barras exclamă deodată, satisfăcut:

— Aha! Ia uitați-vă ce de vești! Și încă bune! Pupilele i se dilatău ușor. „O înfrângere serioasă a nemților, pe Marna. Pierderi grele. Au fost prinși de mitralierele noastre într-un foc de anfiladă...

Pierderi enorme, apreciate la patru mii de morți și răniți.”

Pe Arthur îl izbi faptul că taică-su primea aceste pierderi, măcelărirea acestor patru mii de oameni, cu o ciudată aviditate inconștientă, îl străbătu un fior.

— Da, sigur, rosti el pe un ton cu totul lipsit de naturalețe, sunt într-adevăr pierderi enorme. Patru mii de oameni. Cam de patruzeci de ori mai mult decât au murit la noi în mină.

Tăcere mormântală. Barras lăsă ziarul în jos. Ochii lui bulbucăți îl fixară pe Arthur. Apoi, pe un ton ridicat, îi spuse:

— Trebuie să ai un ciudat simț al valorilor, ca să pomenesci de nenorocirea noastră de la mina Neptun în aceeași ordine de idei cu războiul. Dacă nu încetezi să clocești gânduri negre cu privire la lucrurile cărora li s-a pus de mult cruce și pe care oamenii le-au dat uitării, ai să devii de-a dreptul morbid. Trebuie să te stăpânești. Nu-ți dai seama că e vorba de o situație în care națiunea e în primejdie?

Barras se încruntă și-și aruncă iar ochii pe jurnal.

Se așternu din nou tăcerea. Arthur înghiți cu noduri ce mai avea în farfurie, și apoi se duse imediat sus. Se așeză pe marginea patului simțindu-se îngrozitor de indispus și începu să privească pe fereastră. Ce se întâmpla cu el? Fără doar și poate că ceea ce spusese taică-su era în mare parte adevărat. Devenea morbid, cu adevărat morbid, dar ce putea să facă? O sută cinci

oameni își găsiseră moartea în mina Neptun. El nu-i putea uita. Oamenii ăștia continuau să trăiască alături de el, mâncau cu el, mergeau cu el, lucrau cu el, îi hăituiau visurile. Nu-i putea uita. Tot măcelul ăsta, cum îl numise taică-su, acest oribil carnaj, masacrarea a mii de oameni de către obuze, gloanțe, bombe și șrapnele păreau doar să-i adâncească și să-i intensifice introspecția bolnăvicioasă. Războiul în sine nu însemna nimic. Era doar ecoul, reverberația profundă a catastrofei de la Neptun. Era deopotrivă o nouă oroare și totodată o aceeași oroare. Victimele războiului erau victimele minei. Războiul era catastrofa de la Neptun, amplificată până la dimerisiuni gigantice, o creștere în intensitate a valului ucigaș, o întindere a mlaștinii în care se înecase idealul frumos al valorii vieții omenești.

Arthur nu-și găsea locul, în ultima vreme îl îngrijorau propriile lui gânduri. Își simțea mintea ca o retortă fragilă în care se agitau convulsiv gânduri înspăimântătoare, ca niște substanțe chimice al căror amestec poate oricând deveni explozibil. Se simțea incapabil să reziste la acțiunea și reacția chimică a acestor gânduri active.

Dar lucrul care-l înspăimânta celmai mult era atitudinea lui față de taică-su. Îl iubea, îl iubise și-l admirase dintotdeauna pe taică-su, și totuși, adeseori, când se găseau, împreună, se trezea supraveghindu-l, criticându-l fără voie, observându-l cu grijă, punând cap la cap observațiile, ca un detectiv care-l spionează pe Dumnezeu.

Ar fi vrut din toată inima să se lase de acest spionaj, care i se părea o impietate, dar nu era în stare: îl împiedica însăși schimbarea produsă în taică-su. Știa că s-a schimbat, știa precis lucrul ăsta. Și-i era frică.

Rămase multă vreme să mediteze, așezat pe marginea patului.

Apoi se lăsă pe spate și închise ochii. Se simți deodată obosit. Ar fi vrut să doarmă. Nu-și putea stăpâni somnul. Când se trezi era târziu.

Adunându-și mințile, ofta, se ridică și începu să se îmbrace.

La ora șase cobori la parter și-l găsi pe taică-su în hol, așteptându-l. Când se apropie Arthur, Barras se uită semnificativ la ceas. În ultima vreme, ceasul ăsta reprezenta o adevărată obsesie.

Devenise un tic la Barras, să-l deschidă și să se uite la cadran, încruntându-se, ca un om foarte grăbit, într-adevăr, în ultima vreme timpul părea să fi căpătat o nouă semnificație pentru Richard Barras, de parcă trebuia să folosească din plin fiecare clipă.

— Mă temeam că ai să întârzi.

Și, fără să aștepte răspunsul lui Arthur, Barras porni către mașină.

Când se instala împreună cu taică-su în automobil și se așternură la drum către Tynecastle, Arthur încetă să se mai simtă deznădăjduit. La urma urmei, vizita de astăzi era destul de plăcută.

N-o mai văzuse de un veac pe Hetty, și gândindu-se că o s-o întâlnească din nou, îi creștea inima. Și mașina se comporta frumos.

Arthur nu era insensibil la elasticitatea grațioasă a suspensiei, la mișcarea cursivă, netedă, a roților. Trase cu coada ochiului la taicăsu. Barras

stătea drept, cu o expresie încântată pe față, și totuși cu un aer concentrat, ca un copil care încearcă o jucărie nouă.

Intrară în Tynecastle. Străzile erau aglomerate, radiind un tumult și o agitație, pe care Barras părea să le savureze. La hotelul Central, portarul principal le deschise portiera mașinii cu gesturile acelea largi, pe care oamenii din bransa lui le rezervă pentru mașinile scumpe. Barras înclină din cap către portar, iar acesta îl salută politicos.

Intrară în holul destul de ticsit și la fel de agitat ca și strada.

Mulți bărbați erau în uniformă militară. Pe aceștia, Barras îi privi cu un aer aprobator.

Apoi Hetty le făcu veselă semn dintr-un colț al holului, un colț bine ales, în preajma căminului. Fratele ei, Alan, se ridică în picioare la apropierea lui Barras și a lui Arthur. Primul lucru pe care-l spuse Barras fu:

— Unde e tatăl vostru?

Alan zâmbi. Îi ședea foarte bine uniforma de sublocotenent și era bine dispus, pentru că avea un avans de câteva păhărele date pe Gât.

— Tata e iarăși bolnav. I-a revenit icterul. Vă roagă să-l iertați.

Barras păru descumpănit. Făcu o mutră lungă.

Urmă o tăcere percepută conștient de toată lumea, dar Barras își reveni repede, îi zâmbi vag lui Hetty. Peste o clipă, intrară toți patru în restaurant.

Odată așezați la masă, Barras își ridică șervetul și aruncă o privire prin sala plină de oameni și de veselie. Bărbații cei mai veseli, cei mai zgomotoși, erau îndeobște îmbrăcați în haine kaki.

— E foarte plăcut aici, spuse el. În ultima vreme mă cam simțeam apăsător de griji, îmi pare bine că mai pot avea și eu un moment de recreație.

— Vă bucurați că lucrurile s-au aranjat, spuse Alan, privindu-l pe Barras cu aerul unui om care știe totul.

— Da, îi răspunse lapidar celălalt.

— Ăștia sunt o bandă de șnapani, continuă Alan. Dacă ar avea prilejul, ar fi în stare să vă joace chiar pe dumneavoastră pe degete, îl cunosc pe Heddon ăla; e un porc. De altfel e și plătit să fie porc, dar realitatea este că e și născut porc.

— R Alan! Protestă Hetty strâmbându-se.

— Dar știi asta, Hetty, spuse Alan degajat. Eu am avut de-a face cu oamenii. Te dau în gât dacă nu-i dai tu pe ei mai înainte. E o chestie de autoconservare.

Arthur se uita pe furiș la taică-su. Pe fața lui Barras revenea ceva din vechea expresie glacială. Părea că încearcă să se adapteze la o nouă concepție. Făcînd un efort vizibil de a schimba subiectul, Barras întrebă:

— Pleci luni, Alan?

— Exact.

— Bănuiesc că te bucuri să intri în viitoare.

— Bineînțeles, încuviință Alan cu glas tare. E o distracție strașnică.

Chelnerul însărcinat cu aducerea băuturilor se apropie de masa lor. Barras luă lista cu copertă roșie și medită prelung. De fapt nu era atâta o dezbatere cu lista de vinuri, cât o dezbatere lăuntrică.

Într-un târziu, se hotără:

— Cred că ar trebui să dăm un caracter sărbătoresc zilei de azi, La urma urmei, e un prilej rar.

Comandă Sampanie, și chelnerul se îndepărtă, frângându-se din șale.

Hetty părea încintată. În fața lui Barras se simțea întotdeauna înfricoșată. Aerul solemn și demnitatea lui distantă o cam intimidau și-i impuneau resperr. Dar astă-seară Barras era atât de diferit, cu ospitalitatea asta emoționantă, survenită pe neașteptate. Hetây îi zâmbi. Zâmbetul ei era dulce și respectuos.

— E foarte plăcut, murmură ea. Cu o mână își mângâia mărgelele, iar cu cealaltă strângea piciorul paharului din fața ei. Se întoarse către Arthur. Ce zici ce bine-i stă lui Alan uniformă?

Arthur se sili să zâmbească.

— Lui Alan îi stă bine orice.

— Ei nu, zău, Arthur, nu ți se pare că uniformă îl pune în valoare?

— Da, aprobă Arthur cu buzele înțepenite.

— Da ce afurisită treabă să tot trebuiască să răspunzi ia saluturi!

Remarcă Aian, încântat de sine. Așteaptă numai să te primească și pe tine în corpul auxiliar feminin, că ai să vezi tu, Hetây, ce mare bucurie.

Hetty mai sorbi o înghițitură de Sampanie. Stătu puțin pe gânduri, cu încântătorul ei căpșor aplecat într-o parte.

— Și ție, Arthur, ți-ar sta admirabil în uniformă.

Arthur îngheță de tot.

— Numai că eu nu mă prea văd în uniformă.

— Păi bine, Arthur, dar tu ești destul de subțirel. Ai o siiuetă tocmai potrivită ca să porți centură și diagonală de ofițer, și pe urmă chiar coloritul tău e potrivit. Ți-ar sta minunat în kaki.

Toate privirile se întoarseră spre Arthur.

— Asta așa e, Arthur, confirmă Alan. Îi faci praf pe toți. Ar trebui să plecăm împreună pe front.

Arthur simți că-l cuprinde un tremur, dar nu izbuti să-și dea seama din ce pricină. Avea nervii extrem de încordați, toată seara aceasta i se părea anormală și îngrozitoare. Ce căuta aici taică-su, bând Sampanie în localul ăsta aglomerat? Și de ce aprobă el pălăvrăgeala patriotardă și lăudăroasă a lui Alan Todd, atât de nepotrivit prin toată agitația asta cu caracterul lui Barras?

— Tu auzi, Arthur? Insistă Alan. Ar fi trebuit să vii cu mine, am fi făcut-o lată împreună.

Arthur se sili să vorbească. Cu un efort deosebit, izbuti să lege ceva, care pe cit posibil să nu-l angajeze.

— Cred că distracția o să meargă și fără mine, Alan. Ca să-ți spun adevărul, eu unul nu prea sunt ahtiat după așa ceva.

— Vai, Arthur! Spuse Hetty dezamăgită, întrucât îl socotea pe Arthur pur și simplu proprietatea ei, îi plăcuse întotdeauna să-l vadă că se prezintă frumos în lume, „că strălucește”, cum se exprimă ea.

Or, această ultimă remarcă a lui Arthur nu era de natură a-l face să strălucească, își încruntă fața vioaie, cu o expresie deopotrivă de fascinantă și dezaprobatoare. Vai, Arthur, e caraghios să vorbești așa! Doamne ferește, dar cineva care nu te cunoaște ar putea să-și închipuie că Ji-e frică.

— Aș, prostii! Spuse Barras indulgent. Chestia este că Arthur încă n-a avut timp să pună lucrurile astea la punct în mintea lui. Ai să-l vezi într-o bună zi cum se și repede la cel mai apropiat birou de recrutare.

— Da, da, știu, zise Hetty, plecând ochii ei de ingenuă cu priviri calde, catifelate.

Într-un fel, regreta puțin cele spuse.

Arthur nu mai rosti un cuvânt. Rămase cu privirile ațintite în farfurie. Refuză Sampania. Refuză desertul, îi lăsă pe ceilalți să vorbească înainte, fără să se amestece.

La capătul celălalt al salonului, unde se afla un ring de dans cu parchetul bine ceruit, răsunară primele acorduri ale unei orchestre.

Intona cu vigoare imnul regal, God Save the King, și toată lumea se ridică în picioare, cu un zgomot infernal de scaune și mese date la o parte. La sfârșit, se înălțară ovații puternice și prelungi. După aceea, orchestra trecu la muzica de dans, dar cântă mai puțin zgomotos.

Sâmbătă seara se dansa întotdeauna la restaurantul Central.

Hetty îi zâmbi peste masă lui Arthur: amândoi erau buni dansatori și le plăcea grozav să danseze împreună. Adeseori i se spusese lui Hetty că atunci când dansează cu Arthur formează un cuplu încântător. Îl aștepta s-o poftască la dans. Dar el ședea acolo, morocănos, cu ochii în farfurie, și n-o invita.

În cele din urmă, toată lumea remarcă proasta lui dispoziție, și Alan, totdeauna foarte îndatoritor, se aplecă spre soră-sa, întrebând-o:

— Hetty, nu vrei să faci câțiva pași cu un bătrân soldat?

Hetty zâmbi cu o vioiciune mai mare chiar decât cea obișnuită ei. Alan dansa prost, greoi, și nu-i plăcea să danseze. Drept care, lui Hetty nu-i făcea absolut nici o bucurie să-l aibă de partener. Dar fata simula încântarea; se ridică și dansară împreună.

Cât cei doi se aflau pe ring, Barras spuse:

— E tare drăguță Hetty. Atât de rezervată, și totuși plină de energie.

Barras rosti acestea pe un ton plăcut, mai liniștit; de când mâncase și băuse Sampanie, părea toropit.

Arthur nu-i răspunse; trăgea mereu cu coada ochiului către Hetty și Alan, care dansau. Se străduia din răputeri să se • împotrivească” inexplicabilei indispoziții, să și-o înfrângă.

Când se întoarseră Hetty și cu Alan, Arthur o invită de politețe pe fată la dans. Rosti invitația cu un aer rigid, simțindu-se încă înghețat și rănit în sinea lui. Era o încântare să ctansezi cu Hetty. Fata se lăsa moale în brațele lui, și

parfumul care era una cu făptura ei părea că i se strecoară în suflet cu fiecare mișcare a trupului. Și totuși, tocmai pentru că încerca o asemenea încântare, își făgădui, cu perversitate, că nu o va invita decât la acest unic dans.

După aceea, Hetty rămase pe scaun, bătând măsura cu piciorul încălțat elegant, până ce, într-un târziu, simți că nu mai poate suporta.

Exclamă deodată, cu expresia ei cuceritoare de tandră vioiciune:

— Dar ce, astă seară nu dansează nimeni?

Arthur răspunse repede:

— Sunt obosit.

Barras întrerupse tăcerea care urmă.

— Dacă ți-aș putea fi câtuși de puțin folositor, Hetty, sunt la dispoziția ta. Însă tare mă tem că nu cunosc niciunul din pașii ăștia moderni!

Fata îl privi neîncrezătoare, puțin surprinsă și nedumerită.

— Dar nu e de loc greu de învățat. Nu faci altceva decât să mergi, îi spuse ea.

Pe fața lui Barras strălucea zâmbetul cel nou, zâmbetul acela vag, de încântare.

— Mă rog, dacă nu ți-e frică, atunci trebuie măcar să încercăm.

Baras se ridică și-i oferă fetei brațul.

Arthur se simțea complet înțepenit. Cu fața încordată, privea siluetele lui taică-su și a lui Hetty mișcându-se încet, îmbrățișate, la celălalt capăt al încăperii. Taică-su o tratase întotdeauna pe Hetty cu un aer protector, distant, iar fata fusese întotdeauna timidă și reverențioasă față de el. Iar acum dansau împreună. O vedea bine pe Hetty cum surăde, cu zâmbetul ei cochet, cu fața întoarsă în sus, cu aerul unei femei măgulite de atenția care i se acordă.

Apoi îl auzi pe Alan vorbindu-i, invitându-l să iasă afară și, mecanic, se ridică și părăsi împreună cu Alan restaurantul. Nu mai încăpea nici o îndoială că Alan băuse prea mult. Era roșu ca para focului. La toaletă se întoarse cu fața spre Arthur, clătinându-se pe picioare.

— Mă Arthur, babacul tău a ieșit la zar cu bani grei. Nici nu-mi vine să cred să scoată el paraua; să cazi jos ce masă a dat ca să cinstească plecarea bătrânului soldat!

Lăsă amândouă robinetele să curgă din plin în chiuvetă, apoi se întoarse iar către Arthur. În mare taină îi spuse:

— Știi, Arthur, babacul meu e supărat foc pe al tău, că nu l-a pus să-l sprijine la anchetă. N-a zis el mare lucru, dar știu eu ce știu.

Știe el bătrânul soldat ce zice, măi Arthur.

Arthur îl privi stânjenit.

— Nu, zău, Arthur, dar să știi că nu e cazul să-ți mănânci ficații, îl asigură Alan cu un gest prietenos de om înțelept care-i încredințează o taină. N-are rost să te frământă, Arthur. Asta ți-o spun așa, ca între prieteni, ca între prieteni buni și vechi.

— Arthur nu putea să-și desprindă ochii de la Alan. Dar nici de vorbit nu putea. Un amestec de îndoială, nesiguranță și teamă îl cuprinse într-un vâlmășag și-i tăiase graiul.

— Ce vrei să spui? Întrebă el în cele din urmă.

Deodată, chiuveta de la toaletă se umplu, și apa dădu pe dinafară, răspândindu-se pe pardoseală, revărsându-se într-una.

Ochii lui Arthur se întoarseră uluiți către apa care venea potop.

Așa se stârnișe și potopul din mina Neptun. Inundase drumurile acelea ascunse și întortocheate din adâncul pământului, înecându-i pe oameni într-un vârtej de groază și beznă. \parDeodată, întregul trup îi fu zguduit de un spasm. Se gândi cu îndârjire: „Vreau să descopăr adevărul. Chiar de-ar fi să mor din pricina asta, sunt hotărât să descopăr adevărul!”

CAPITOLUL XXVII.

În drum spre casă, Arthur așteptă până ce automobilul ieși din aglomerația de la Tynecastle, iar apoi, în timp ce luneca lin pe porțiunea mai liniștită, în linie dreaptă, dintre Kenton și Sleescale, spuse repede:

— Tată, vreau să te întreb ceva. /

Barras tăcu o clipă; stătea în colțul lui, sprijinit de tapiseria moale, cu trăsăturile feței învăluite de întunericul din interiorul mașinii.

— Mă rog, spuse el cu rea-voință. Ce dorești?

Tonul tatălui său era de natură să-l împiedice să vorbească, dar Arthur ajunsese într-un stadiu în care nimic nu-l mai putea împiedica.

— E vorba de catastrofă., Barras făcu un gest de nemulțumire, aproape de repulsie.

Arthur mai mult simți decât îi văzu gestul. După o pauză, îl auzi pe taică-su spunând:

— De ce trebuie oare să insiști atâta cu povestea asta? E un subiect care-mi produce dezgust. Am petrecut o seară încântătoare, mi-a plăcut foarte mult să dansez cu Hetty. Nici nu-mi închipuiam că am să pot învăța așa de bine pașii ăștia noi. Nu vreau să fiu tulburat de un lucru pe deplin rezolvat și uitat.

Arthur răspunse cu o voce clocotitoare:

— Dar eu, tată, nu l-am uitat, și nici nu-l pot uita.

Barras rămase o vreme absolut nemișcat.

— Arthur, pentru numele lui Dumnezeu, termină odată cu chestia asta! Vprbea cu oarecare reținere, de parcă s-ar fi străduit să-și înfrâneze o nervozitate crescândă; rezultatul era o posomorită amabilitate care îi pătrundea cuvintele. Să nu crezi că nu m-am așteptat la asta. M-am așteptat! Acum ascultă-mă și încearcă să fii înțelept. Doar tu ești alături de mine, nu? Interesele mele sunt și interesele tale. Ai acum aproape douăzeci și doi de ani. Foarte curând, vei fi asociatul meu la mina Neptun. Am să aranjez eu și lucrul ăsta, când o da Dumnezeu să se termine războiul. Toată lumea a uitat de catastrofă, numai tu o ții într-una cu ea. Dar e nebunie curată!

Arthur simți că-i vine rău. Amintindu-i de interesele sale materiale în proprietatea asupra minei, taică-su acționase ca și cum i-ar fi oferit un șperț. Vocea lui Arthur tremura.

— Eu nu consider că e o nebunie. Vreau să cunosc adevărul.

Barras își pierdu stăpânirea de sine.

— Adevărul! Exclamă el. Omule, dar n-am avut toată ancheta aia? Doar a durat unsprezece zile și s-au întors toate lucrurile pe față și pe dos și s-au lămurit pe deplin. Știi bine că am fost absolvit de orice imputare. Asta este adevărul care-ți trebuie. Mai vrei ceva?

— Ancheta aceea a fost o anchetă oficială. Cu o asemenea procedură e foarte ușor să ascunzi realitatea.

RCare realitate? Izbucni Barras. Ce, ți-ai ieșit din minți?

Arthur privi drept înaintea lui, la spinarea rigidă a lui Bartley, care se deslușea dincolo de geamul despărțitor.

— Tată, tu nu știai tot timpul ce riscuri există?

— Noi nu putem să nu ne luăm anumite riscuri, răspunse furios Barras. Toți trebuie s-o facem, în exploatarea minelor nu e vorba decât de riscuri peste riscuri, zi și noapte, oricând. De riscuri n-ai cum să te ferești.

Arthur nu se lăsă de loc abătut din drumul lui.

— Dar nu te-a avertizat Adam Todd, înainte de a începe exploatarea cărbunelui din filonul Dig? Continuă el necruțător. Ții minte ziua aceea când te-ai dus la el în vizită. Nu ți-a spus că e o primejdie? Și tu i-ai dat totuși drumul înainte, rară să ții seamă de avertismentul lui.

— Vorbești niște prostii cit tine de mari, îi spuse Barras aproape țipând. Eu sunt cel care ia hotărârile. Neptun este mina mea și trebuie s-o administrez așa cum mă taie capul. Nimeni n-are dreptul să se amestece. O administrez cât mai bine cu putință.

— Cât mai bine pentru cine?

Barras se zbătu violent ca să-și recapete stăpânirea de sine.

— Dar ce crezi tu, că mina e o instituție de binefacere? Eu urmăresc să scot un profit, nu?

— Asta este, tată, spuse Arthur pe un ton fără expresie. Ai urmărit să scoți un profit, un profit imens. Dacă ai fi pompat apa din vechea mină Neptun înainte de a te apuca să exploatezi cărbunele acela, ar fi fost înlăturată orice primejdie. Dar cheltuielile de evacuare a apei ți-ar fi înghițit mare parte din profit. Cheltuiala, gândul de a cheltui atâția bani cu pomparea apei din mină, te-a covârșit. Așa că te-ai hotărât să riști, să sfidezi, să nu ții seamă de apa din galerii și să expui la primejdie pe toți oamenii aceia.

— De ajuns, spuse cu asprime Barras. Nu-ți permit să-mi vorbești în felul acesta.

Farurile unui vehicul care venea din sens opus îi luminară o clipă fața. Era congestionat, fruntea îi era roșie, ochii ieșiți din orbite, indignați. Arthur își încleșta amândouă mâinile pe pernele mașinii, ca să-și stăpânească tremurul. Buzele îi păliseră, întreaga ființă îi era sfâșiată de o spaimă înfiorătoare.

Din nou simți acea ciudată neliniște care se ascundea îndărătul cuvintelor lui taică-su, graba de a eluda, de a se eschiva; îi dădea vaga impresie a unui act de dezertare. Nu mai scoase nici o vorbă, până ce automobilul coti pe alea vilei Law și se opri în fața scărilor principale. Intră în casă urmându-l pe Barras; în vestibulul luminat, cu tavanul înalt, cei doi bărbați se înfruntară. Așa cum stătea, rezemat de capul sculptat al balustradei scărilor, Barras avea „o expresie cu totul ieșită din comun.

— În ultima vreme ai avut cam multe lucruri de spus: da, da, chiar foarte multe. Nu crezi îrisă că ar fi preferabil să treci mai degrabă la un fapt efectiv?

— Nu te-nțeleg, tată.

— Nu ți-a dat prin gând că te-ai putea înrola în rândul celor care luptă pentru țară? Îi aruncă el repezit peste umăr, și apoi se întoarse și urcă scările cu pași greoi.

Arthur rămase locului, cu capul răsturnat pe spate. Privea țință la taică-su, o siluetă care se «ndepărta încet. Chipul palid al lui Arthur era schimonosit, în cele din urmă i se lămurii senzația pe care o încerca: dragostea lui pentru taică-su se stinsese. Iar din cenușa ei simțea că se naște altceva, un lucru sinistru și îngrozitor. •

CAPITOLUL XXVIII.

În aceeași seară de sâmbătă, nu prea târziu însă, Sammy se plimba pe bulevard cu Annie Macer. De ani de zile, în fiecare sâmbătă seara, Sammy făcea aceeași plimbare cu Annie. Asta intra în felul lui de a-i face curte fetei.

În fiecare sâmbătă seară, în jurul orei șapte, Sammy și Annie se întâlneau la colțul străzii cheiului. De obicei Annie ajungea prima la locul întâlnirii și se plimba cuminte în sus și-n jos, așteptându-l pe Sammy. Purta întotdeauna ciorapi groși de lână și pantofi bine văcsuiți. Sammy întârzia de fiecare dată. În mod obișnuit ajungea pe la șapte și zece, îmbrăcat în costumul lui bun din stofă albastră, întotdeauna proaspăt bărbierit și cu fruntea nobilă și strălucitoare.

— Am întârziat, Annie, spunea Sammy zâmbind.

Niciodată nu-și cerea scuze pentru întârziere, nici măcar nu-i trecea prin cap că ar trebui să facă așa ceva. De fapt fetei i s-ar fi părut un lucru cu totul nepotrivit dacă Sammy s-ar fi scuzat pentru că a făcut-o să aștepte.

Și porneau în plimbarea lor „pe bulevard în sus”. Nu mergeau la braț, întrucât asta nu intra în felul obișnuit al lui Sammy de a-i face curte lui Annie. Nu se țineau de mână, nu se strângeau în brațe, nu se sărutau, nu manifestau niciunul din semnele mai exuberante de afecțiune. Sam și cu Annie erau foarte serioși. Și apoi, Sam o respecta pe Annie. Uneori, când ajungeau în partea cea mai întunecoasă a bulevardului, Sam, liniștit și sentimental, își trecea brațul pe după talia fetei, în timp ce-și continuau plimbarea, dar numai atât. Sammy și cu Annie pur și simplu se plimbau.

Annie știa că mama lui Sammy „n-o vede cu ochi buni”. Dar pe de altă parte mai știa că Sammy o iubește. Și asta îi era de ajuns.

După ce se plimbau pe bulevard în sus, se întorceau spre centru.

Sammy saluta din cap cunoștințele, „Bună, Ned”, „Noroc, Tom”, pe urmă o lua pe Lamb Street și intrau la plăcintăria doamnei Plânsa, unde clopoțelul suna, și geamurile prost chituite ale ușii zornăiau de câte ori venea vreun client. Stând în picioare în plăcintăria cam întunecoasă a doamnei Plânsa, mâncau fiecare câte-un pateu cald cu sos și beau pe din două o sticlă mare de limonada. Annie prefera berea caramel, dar băutura favorită a lui Sam era limonada, și asta însemna, bineînțeles, că Annie insista întotdeauna să bea limonada.

Uneori Sammy mânca două pateuri, dacă avea mai mulți bani, după o săptămână de lucru mai bună, pentru că plăcintele doamnei Plânsa ți se topeau pur și simplu în gură. Dar Annie refuza. Ea știa foarte bine cum trebuie să se poarte o femeie. Annie era o femeie la locul ei, și nu mânca niciodată mai mult de o plăcintă, în timp ce Sam ataca cea de-a două bucată, ea își lungea sosul de pe degete. Apoi, câteodată, flecăreau puțin cu doamna Plânsa, după care se plimbau iarăși până la colțul cheiului. Acolo rămâneau o vreme să privească agitația de pe stradă, mai intensă sâmbătă seara, înainte de a-și lua rămas bun. Și în timp ce urcau în mahalaua Teraselor, Sammy se gândea ce seară minunată a fost, ce fată minunată e Annie și ce noroc are el că poate să iasă cu ea.

Dar în seara aceea, în timp ce Sam și cu Annie coborau bulevardul, se vedea bine că ceva tulbură apele. Annie avea o expresie foarte supusă în timp ce Sammy, cu un aer chinuit părea să dea o luptă teribilă pentru ca să poată explica ce vrea.

— Lartă-mă, Annie, continuă Sammy, dând furios cu piciorul într-o piatră ce-i stătea în drum. Zău, fetițo, n-aș fi crezut că o să te superi așa de rău.

Annie îi spuse cu glas scăzut:

— Nu-i nimic, Sammy, eu nu mă supăr așa de rău. Nu face nimic.

Pentru Annie, toate acțiunile lui Sammy erau întotdeauna perfecte; și totuși, fața ei, așa cum apărea palidă în umbra pomilor de pe bulevardul întunecos, era tulburată.

Sammy dădu iar cu piciorul într-o piatră.

— Nu mai puteam suporta mina. Pe cinstea mea că nu mai puteam, Annie! Să cobor în fiecare zi în subteran, gândindu-mă că tata și cu Hughie zac acolo în adâncuri, e peste puterile mele. Pentru mine n-o să mai poată fi niciodată același lucru să muncesc în mină.

Zău, Annie, niciodată, cel puțin până i-or scoate la suprafață pe tata și pe Hughie.

— Înțeleg, Sammy, încuviință Annie.

— Acuma bagă de seamă, că propriu-zis eu n-aș vrea chiar să plec, continuă Sammy, tot așa chinuit ca și până atunci. Eu nu sunt pentru ăia care sună din goarnă și bat cocoșește din aripi. Pentru mine ăsta-i doar motivul. Eu trebuie pur și simplu să plec din mina aia. Zău, acum mi se pare că orice e mai bine. Decât să lucrezi în mină.

— Bine, Sammy, îl liniști ea. Eu înțeleg ce vrei tu să spui.

Annie pricepea foarte bine că Sammy, un bun miner, căruia îi plăcea munca și care era necesar acolo în mină, nu s-ar fi dus niciodată la război dacă nu s-ar fi întâmplat nenorocirea din mina Neptun. Însă tristețea cu care îi încuviințase Annie vorbele îl lăsase pe Sammy mai încurcat decât oricând.

— Vai, Annie, exclamă el cu o izbucnire neașteptată de sentimente. Tare era bine dacă nu se întâmpla nenorocirea aia din mină! Asta mă tot gândeam la ieșirea din schimb în ziua aceea, când îmi scoteam uneltele. Și pe urmă mai e și chestiunea cu Davey al nostru. Sunt tare necăjit de ce i-au făcut. Sunt îngrijorat, fetițo, de felul cum a primit el lovitura. Sammy se înfierbintă și mai tare: N-a fost de loc drept să-l dea afară de la școală. Ramage i-a făcut-o, să știi. Că el totdeauna s-a uitat chiorâș la noi. Dar zău, Annie, ce rușine să faci un asemenea lucru!

— Nu-i nimic, Sammy, o să-și găsească el altă slujbă.

Sammy clătină din cap.

— Nu, fetițo, el a terminat cu profesoratul. S-a apucat acum să lucreze cu Harry Nugent. Harry i-a dat foarte multă atenție lui Davey când depunea mărturie, și din asta, bănuiesc eu, trebuie să iasă ceva.

Sammy oftă. Dar să știi, fetițo, că băiatul s-a schimbat foarte mult.

Annie nu-i răspunse; se gândea că și Sammy se schimbasesc foarte mult.

Se plimbară înainte pe bulevard, fără să-și vorbească. Se întunecase de tot, dar când ajunseră în dreptul vilei Law, luna ieși ca o corabie dintre malurile norilor și aruncă o lumină aspră și rece asupra clădirii pătrate, îndesate, aproape răuvoitoare în mulțumirea ei de sine. Lingă poarta mare albă, sub unul din fagii înalți care se aliniau de o parte și de alta a aleii, se aflau două siluete, strânse una în alta – un tânăr în uniformă și o fată cu capul gol.

Ajungând la capătul bulevardului, Sammy se întoarse către Annie.

— Ai văzut cine era? Dan Teasdale și Grace Barras.

— Da, i-am văzut, Sammy.

— Mă gândesc că n-ar fi bine să-i vadă Barras acolo.

— Nu, Sammy.

— Barras! Scutură Sammy din cap și scuipă. A ieșit el bine din încurcătură. Dar eu unul nu mai lucrez pentru el. Nu mai lucrez pentru el nici dacă ar fi să se roage de noi în genunchi.

Apoi, între Annie și Sammy reveni tăcerea, în timp ce se îndreptau spre plăcintăria doamnei Plânsa. Annie se ținea cât putea de tare, dar gândul că Sammy pleacă la război o paraliza. Altă fată în locul ei ar fi refuzat să mai meargă la plăcintărie. Dar Annie știa că Sammy vrea să meargă; și de aceea Annie merse și ea și se strădui vitejește să-și mănânce pateul, în seara aceea, Sammy nu mănă decât un pateu și nu bău nici jumătate din paharul de limonadă.

Stând în picioare, mai târziu, la colțul străzii Cheiului, Sammy făcu un efort să-și recapete zâmbetul de altădată.

— Nu te pierde cu firea, fetițo. La urma urmei, mina n-a făcut mare lucru pentru mine. Poate că războiul o să facă un pic mai mult.

— Poate, zise Annie. Apoi continuă, cu respirația întretăiată:
Trebuie să te văd mâine, Sammy. Vreau neapărat să te văd până nu pleci.

Sammy încuviință din cap, păstrându-și încă zâmbetul pe buze, după care exclamă:

— Hai, fetițe, sărută-l pe băiatu, să-i arăți că nu ești supărată pe el!

Annie îl sărută, dar imediat după aceea își întoarse fața de la el, ca nu cumva Sammy să-i vadă lacrimile din ochi. Plecă apoi repede către casă, cu capul în pământ.

Sammy urcă încetisor în mahalaua Teraselor. Era un tâmpit, știa bine că e un tâmpit, s-o lase pe Annie, să-și lase el bunătate de slujbă, pentru un război care nu-l interesa. Și totuși, simțea că n-are încotro. Catastrofa minieră produsese o schimbare în el – da, da, exact așa cum se întâmplase și cu David. N-avea nici cea mai mică importanță încotro merge; ceea ce avea importanță era doar posibilitatea de a scăpa de mină.

Ajungând pe ulița Inkerman, o găsi pe maică-sa așteptându-l ca de obicei, la fereastră, țeapănă, așezată pe scaunul tare, cu speteaza dreaptă, în clipa în care intră el pe ușă, maică-sa se ridică să-i facă puțină cacao fierbinte.

Îi dădu o ceașcă de cacao și, stând în picioare cu brațele încrucișate sub sâni, împungând aerul cu coatele osoase, îl privea atentă, cu ochii sumbri dar iubitori.

— Să-ți tai o bucată de prăjitură, fiule?

Sammy, trintit pe scaun, cu șapca dată pe ceafă, ridică pentru prima dată ochii și se uită la maică-sa.

Era foarte schimbată. Deși în sinea ei nu se răzvrătise împotriva catastrofei, ci o primise cu priviri întunecate, cu fatalismul calm al unei femei care a cunoscut și a acceptat întotdeauna primejdia muncii în subteran, totuși catastrofa de la Neptun lăsase urme și în sufletul Marthei. Și mai ales pe obrazul ei. Fața îi era acum mai zbârcită, obrații mai supti, o șuviță cărunță aducea o ciudată dungă în părul ei negru pieptănat strins, și pe frunte i se săpaseră multe brazde, un întreg desen. Dar se ținea și acum dreaptă ca lumânarea.

Vitalitatea ei părea inepuizabilă.

Lui Sammy îi venea rău la gândul că trebuie să-i spună maică-si.

Dar n-avea încotro. Și fiind un om lipsit de subtilitate, îi vorbi pe șleau:

— Mamă, m-am înrolat.

Martha se făcu cenușie la față. Obrajii și buzele ajunseră la culoarea șuviței cărunte din păr, iar mâna i se repezi instinctiv la gât.

Din ochi țâșniră priviri sălbatice.

— Cum? În armată? Rosti ea cu un efort supraomenesc.

Sammy încuviință trist:

— Regimentul cinci pușcași. Azi după amiază mi-am scos uneltele din mină. Grupul nostru de recruți pleacă luni în tabără.

— Luni, se bâlbâi ea, pe același ton de neliniște sălbatică, neîncrezătoare.

Se așeză pe un scaun, fără să-și ia ochii de la băiat. Se așeză încetisor, cu multă, multă grijă, cu mâna înțeleștată pe gât. Părea zdrobită, doborâtă de ceea ce-i spusese băiatul. Și totuși, încă refuza să creadă în cele auzite, îi spuse cu glas scăzut:

— N-au să te primească. Au nevoie de mineri aici în țară. E imposibil să înroleze un bărbat voinic ca tine.

Sammy evită să se uite în ochii ei rugători.

— M-au și înrolat.

Vorbele lui o făcură pe maică-sa una cu pământul. Urmă o tăcere prelungită, după care Martha întrebă mai mult în șoaptă:

— Dar de ce a trebuit să faci un lucru ca ăsta, Sammy? De ce a trebuit să faci asta?

Sammy răspunse cu încăpățănare:

— N-am încotro, mamă, nu mai am inima să intru în mină.

CAPITOLUL XXIX.

Era aproape de ora cinci, în marțea următoare, și cu toate că nu se întunecase de tot, strada era cufundată în liniște când David intră în fundătura de pe Lamb Street și se duse acasă. Se opri în vestibulul îngust, și prima lui privire se îndreptă spre lavița nichelată, pe care Jenny, cu un nedezmîțit simț al etichetei, îi punea întotdeauna scrisorile, într-adevăr, pe tăviță se afla o scrisoare.

David o ridică, și fața lui întunecată se lumineă brusc.

Se duse în bucătărie, se așeză lângă focul firav din vatră și începu să-și scoată ghețele. Cu o mână desfăcea șiretul, cu cealaltă ținea scrisoarea, pe care o parcurgea în grabă cu privirea.

Jenny îi aduse papucii. Era un lucru neobișnuit pentru ea, dar în ultima vreme Jenny se comportase de cele mai multe ori într-un chip neobișnuit. Era îngrijorată, aproape timidă, avea tot felul de mici atenții față de el, ca și cum ar fi supus-o total aerul lui mîhhorât și bicisnic.

David îi mulțumi cu o privire. Simți că răsuflarea ei poartă mirosul dulceag al vinului de Porto, dar se abținu să-i spună ceva.

De fapt îi spusese prea des și se săturase de atâtea vorbe zadarnice.

Fata îi explica întotdeauna că nu bea decât foarte puțin, doar un păhărel, când se simte deprimată. Bineînțeles, rușinea – textual – concedierii lui de la școala nouă din strada Bethel o predispunea la stări de deprimare.

David citi scrisoarea încet, cu atenție, apoi o lăsă pe genunchi și privi îndelung la foc. Fața lui era rigidă, imobilă, matură. Cele șase luni ce se scurseseră de la catastrofă păreau să-l fi îmbătrânit cu cel puțin zece ani.

Jenny se învărtia prin bucătărie, prefăcându-se foarte ocupată, dar aruncându-i din când în când pe furiș câte-o privire, de parcă ar fi fost curioasă să știe ce conține scrisoarea. Simțea că în mintea lui David se ciocnesc

curente tainice din adâncuri; de înțeles nu înțelegea pe deplin, și în ochii ei stăruia o privire ciudată, aproape înfricoșată.

— E ceva important? Întrebă în cele din urmă.

Vorbele îi scăpară aproape fără voie de pe buze, nu și le mai putuse reține.

— E de la Nugent, răspunse David.

Fata se uită la el cu aerul omului care nu înțelege nimic, dar apoi trăsăturile i se înăspiră de ciudă. Ea privea cu neîncredere prietenia asta spontană, neașteptată cu Harry Nugent, care se stărnise în urma dezastrului de la mina Neptun; i se părea un fel de alianță din care ea era lăsată la o parte, lucru care-i stârnea gelozia.

— Credeam că e vorba de vreo slujbă, că nu mai pot suporta să tevădșomând.

David se trezi cu un efort și o privi în față.

— Într-un fel, e într-adevăr vorba de o slujbă. Știi, Jenny, e răspunsul la scrisoarea pe care i-am trimis-o lui Harry Nugent săptămâna trecută. Se înrolează în corpul auxiliar, la ambulanțe, pleacă pe frontul din Franța ca brancardier, și am hotărât că cel mai bun lucru ar fi să plec și eu cu el.

Lui Jenny i se tăie respirația – reacția ei fu mult mai intensă decât și-ar fi putut închipui cineva. Se înverzi la față, căpătă o culoare cadaverică, și trupul parcă i se împuțina. Părea distrusă. O clipă, David se temu că o să-i vină rău. De o vreme îi era mereu rău, în mod foarte ciudat. Sări în picioare și se apropie de ea.

— Nu te speria, Jenny. N-ai nici cel mai mic motiv să te sperii.

— Dar de ce trebuie să pleci? Vorbi fata cu glasul acela speriat, care tremura într-un mod ciudat. De ce trebuia neapărat să-l lași pe acest Nugent să te tragă după el în toată povestea asta? Doar tu nu crezi în războiul ăsta, așa că nu e nici o nevoie să pleci.

Pe David îl mișcă îngrijorarea fetei; în ultima vreme se cam resemnase cu gândul, cu convingerea chiar, că Jenny nu-l mai iubește ca altădată. Și tocmai de aceea, acum nici nu știa ce trebuie să răspundă. Că nu era mânat de patriotism, asta știa și el. Tot angrenajul politic care dusesse la război era în mintea lui legat de angrenajul economic care dusesse la catastrofa de la mină Neptun. Și îndărătul aparatului politic, ca și îndărătul celui economic, el vedea aceeași poftă nemăsurată de putere, de bogăție: setea nestăvilită de înavuțire. Dar, măcar că era lipsit de patriotism, simțea că în acest război nu se poate pune deoparte. Același sentiment îl avea și Harry Nugent. Era îngrozitor să pleci pe front, dar era și mai îngrozitor să nu pleci pe front. Nu era neapărată nevoie să meargă pe front ca să omoare oameni. Putea pleca pe front ca să salveze oameni. Să stai deoparte, ca o figură ștearsă, în timp ce omenirea e înțeleștată într-o luptă chinuitoare, însemna să te califici singur, pentru totdeauna, drept un impostor. Ca și cum ai sta pe marginea de sus a puțului de la Neptun, privind cum coboară în mină ascensorul înțesat de oameni purtând pe frunte pecetea predestinării la dezastru, iar tu ai sta la o parte,

spunând: „Măi fraților, voi sunteți în cușcă, dar eu unul nu vreau să vin cu voi, pentru că nu sunt de acord cu groaza și cu primejdia ce vă amenință și consider că ele nu-și au rostul”.

David întinse mâna și mângâie obrazul lui Jenny.

— E greu să-ți explic, Jenny. Tu știi ce ți-am spus... De când s-a produs nenorocirea... De când m-au dat afară de la școală... Renunț la licența în litere, renunț la învățământ, renunț la tot. Vreau să rup cu trecutul și să mă alătur muncii sindicatelor. Ei bine, atâta vreme cât continuă acest război, aici în țară nu avem șanse să se realizeze ce vreau eu. Ar însemna să bat pasul pe loc. Și pe urmă, s-a înrolat și Sammy, și acum se înrolează și Harry Nugent. Asta-i tot ce a rămas de făcut pentru un bărbat.

— Vai, nu, David! Scheună ea. Nu poji să pleci!

— Toate or să se aranjeze, spuse el pe un ton mângâietor. N-are rost să te îngrijorezi pentru atâta lucru.

— Dar nu se poate. Nu poți să mă lași tocmai acum. Nu poți să mă părăsești într-un moment ca ăsta.

În mintea ei se și ivi imaginea unei Jenny părăsite nu numai de soț, dar și de toți ceilalți oameni în care avusese încredere.

— Bine, Jenny, dar...

— Nu poți să mă părăsești tocmai acum. Jenny nu se mai putea stăpâni, vorbele ei năvăleau ca un potop: Ești soțul meu, nu mă poți părăsi. Nu înțelegi că o să am... O să avem un copil?

Se făcu tăcere deplină. Vestea îl ului. Nu se așteptase niciodată la așa ceva. Apoi Jenny începu să plângă, lăsându-și capul în jos, în timp ce lacrimile îi șiroiau pur și simplu pe obraji. Plângea cu aceeași amărăciune cu care își răscumpăra întotdeauna ofensele pe care i le aducea lui David. Iar David nu putea rezista lacrimilor ei; o cuprinse în brațe.

— Nu plânge, Jenny, te rog din suflet nu mai plânge. Îmi pare bine, îmi pare nespus de bine; doar știi că dintotdeauna mi-am dorit lucrul ăsta. Dar adineauri m-ai luat prin surprindere. Atâta tot. Nu mai plânge, Jenny, te rog, nu plânge, că doar nu e vina ta.

Fata mai suspină și se mai smiorcăi la pieptul lui lipindu-se cât mai tare de el. Îi reveniră culorile în obraji, și acum, că-i spusese adevărul, părea mai ușurată.

— Să nu mă părăsești acum, David, te rog rămâi măcar până se naște copilul nostru.

Era ceva aproape jalnic în insistența lui Jenny de a spune „copilul nostru”; dar David nu remarcă nimic.

— Desigur, Jenny.

— Îmi figăduiești?

— Îți făgăduiesc.

David se așează pe un scaun și o trase pe Jenny pe genunchi. Ea își lipi capul de pieptul lui, de parcă i-ar fi fost frică să-l lase s-o privească în ochi.

— Vai, cum ești și tu, îi spuse David cu blândețe, să plângi pentru atâta lucru! Doar știai că o să fii încântat. De ce naiba nu mi-ai spus până acum?

— Am crezut că ai să te superi. Ai avut atâtea griji, și pe urmă te-ai și schimbat în ultima vreme. Ca să fii sinceră, trebuie să-ți spun că mi-era frică de tine.

— Dar nu vreau să-ți fie frică de mine, Jenny, îi răspunse cu glas dulce David.

— Atunci, te rog nu pleca, David! Te rog nu mă părăsi până nu se sfârșesc toate astea!

David o apucă gîngăș de bărbie și-i ridică obrazii plânși spre fața lui. Privind-o drept în ochi, îi spuse:

— Nici n-o să mă mai gîndesc la armată până n-ai să fii tu iarăși bine, Jenny.

David se opri și-și aținti privirile în ochii ei. Jenny păru iar vag speriată, gata să se dea înapoi, să tresară, să plângă. Pe urmă îi spuse:

— Ascultă, Jenny, dar tu îmi făgăduiești că n-ai să mai bei blestematul ăla de Porto?

De data asta nu veni nici o ripostă. Jenny se lăsă învăluită de o multășteptată ușurare, care-i aduse un hohot de plâns.

— Da, David, îți făgăduiesc, se lamenta ea. Zău că îți făgăduiesc, îți jur că o să fii cuminte. David, tu ești cel mai bun soț de pe lume, și eu sunt o proastă, o tâmpită și o rea. Dar zău, David...

David o ținu strâns în brațele lui, mingăind-o cu mai multă tandrețe ca orîcînd. În întunecimea tulbure a minții lui, simți o rază de lumină, aducătoare de speranță, lovind din plin ținta. Avu o viziune a unei vieți noi, născîndu-se din moarte – fiul lui Jenny și al lui; și în orbirea lui, David se simți că se poate de fericit.

Deodată, se auzi soneria. Jenny înălță capul îmbujorată, ușurată, trecînd de la plîns la voioșie cu ușurința copiilor.

— Cine o mai fi? Întrebă ea plină de curiozitate.

David și Jenny nu erau obișnuiți să audă soneria de la ușa din față la o oră atât de târzie. Făceau tot felul de supoziții, dar înainte de a putea ajunge la vreo concluzie, necunoscutul sună din nou. Cu o mișcare foarte elegantă, Jenny se ridică și se duse repede să deschidă ușa.

Se întoarse peste o clipă, foarte emoționată, ba chiar profund impresionată.

— E domnul Arthur Barras, anunță ea. L-am poftit în hol. Ce spui, David, ți-ai fi închipuit tu să fie chiar domnul Barras-junior?

Dorește să-ți vorbească.

Pe fața lui David reveni expresia rigidă de mai înainte, iar ochii l se înăspriră.

— Cevrea?

— Nu mi-a spus. Firește, nici nu mi-a trecut prin cap să-l întreb.

Dar ce chestie, să vină el în vizită la noi! O, Doamne, dacă mi-ar fi trecut măcar prin vis că o să vină, aş fi făcut focul în odaia din faţă.

Urmă un răstimp de tăcere. Lui David nu i se părea foarte importantă latura socială a acestei întâmpănări deosebite. Se ridică de pe scaun şi se îndreptă, fără pic de grabă, către uşă.

În hol, Arthur se plimba agitat încolo şi înapoi. Căzuse pradă unei stări de puternică tensiune nervoasă, şi intrarea lui David îl făcu să tresară vizibil. O clipă, se uită la David, cu ochii lui larg deschişi, aproape holbaţi şi apoi veni repede în întâmpinarea lui.

Mai întâi spuse:

— Lartă-mă, te rog, dacă te deranjez cumva, dar simţeam că trebuie neapărat să vin să te văd. Apoi, cu un gest brusc, Arthur se trânti într-un scaun şi-şi cuprinse obrajii cu palmele. O clipă mai târziu izbucni: îţi cunosc sentimentele, şi să nu crezi cumva că te țin câtuşi de puţin de rău. Nu te-aş fi condamnat chiar dacă ai fi refuzat să mă primeşti. Dar trebuia neapărat să vin. Mă aflu într-o asemenea stare, încât trebuia neapărat să vin să-ţi vorbesc. Mie mi-ai fost întotdeauna simpatic, David, şi chiar pot spune că te admir. Aşa cum simt eu lucrurile, eşti singurul om care-mi poate veni în ajutor.

— David se aşeză calm în faţa lui Arthur, de partea cealaltă a mesei. Contrastul dintre ei era de-a dreptul dramatic: unul era sfâşiat de o agitaţie chinuitoare, pe când celălalt se arăta pe deplin stăpânit, faţa-i exprimând deopotrivă forţă şi răbdare.

— Ce doreşti? Întrebă David.

Tot atât de brusc, Arthur îşi desfăcu mâinile de pe ochi şi-şi aţinti privirile asupra lui David, cu insistenţa unui om care se agaţă de ultima lui şansă.

— Doresc adevărul. Asta doresc. Nu-mi găsesc tihna, nu-mi găsesc somnul. Nu-mi găsesc liniştea până ce nu obţin adevărul.

Vreau să ştiu dacă tatăl meu e vinovat de catastrofa petrecută.

Trebuie să ştiu. Trebuie neapărat să ştiu. Şi te rog din suflet să mă ajuti.

David îi evită privirea, uimit de faptul inexplicabil că Arthur părea predestinat să-i stârnească mila ori de câte ori revenea înaintea ochilor lui.

— Dar ce pot eu să fac? Întrebă David cu glas scăzut. Am spus tot ce am avut de spus, la anchetă. Dar a vrut oare cineva să mă asculte?

— Bine, dar ancheta se poate redeschide.

— Şi care ar fi folosul?

Din gura lui Arthur izbucni o exclamaţie, ceva între un hohot de râs şi un suspin de plâns, un sunet a cărui semnificaţie era înecată de amărăciune.

— Dreptatea! Exclamă el răspicat. Respectul cuvenit omului şi dreptăţii. Gândeşte-te la oanteni aceia care au murit ruşi deodată de lumea exterioară, pierzându-şi viaţa într-un chip cumplit.

Gândeşte-te la suferinţele pe care le-au îndurat soţiile şi copiii lor.

Oh, Doamne! Sunt lucruri care nu te lasă nici măcar să te gândești la ele. Dacă tatăl meu e vinovat, ar fi o cruzime oribilă să accepți ideea că toate astea au fost trecute cu vederea și date uitării.

David se ridică și se îndreptă spre fereastră. Voia să-i ofere lui Arthur prilejul de a-și reveni în fire. Pe urmă începu să vorbească:

— Exact așa gândeam și simțeam și eu la început, spuse David.

Ba poate chiar mai rău., în sufletul meu se născuse ura... O ură înfiorătoare. Dar m-am străduit din răputeri să mă înalț deasupra ei. Crede-mă, te rog, nu e ușor de loc. Așa e în firea omului, să aibă reacții violente. Când un om aruncă în tine cu o bombă, prima ta reacție este s-o ridici de jos și să i-o azvârli înapoi. Am discutat pe-ndelete despre toate astea cu Nugent, când era aici. Mi-ar părea bine să-l cunoști pe Nugent, Arthur, pentru că este omul cu mintea cea mai sănătoasă pe care l-am întâlnit vreodată. Dar să știi, a arunca îndărăt bomba zvârlită spre tine nu aduce nici un folos nimănui. E mult mai bine să uiți de omul care a aruncat-o și să-ți concentrezi tot focul, asupra organizației care a creat bomba. N-are rost să cauți pedepsirea unui individ pentru dezastrul din mina Neptun, când de fapt e vinovat întreg sistemul economic care stă la baza acestui dezastru, înțelegi, Arthur, ce vreau să spun? Ce rost are să rezezi o rămurică, dacă boala care minează copacul se află în chiar rădăcina lui?

— Asta înseamnă că tu nu ai de gând să faci nimic? Întrebă cu disperare Arthur. Cuvintele părură că i se împotmolesc în gât.

Nimic? Absolut nimic?

David clătină din cap. Trăsăturile lui erau acum rigide și triste.

— Am să încerc să fac ceva, spuse el încet. Dar îndată ce vom scăpa de război. N-aș putea să-ți spun ce, nici n-aș ști să-ți spun. Dar de încercat, am să încerc, crede-mă.

Se făcu tăcere. Arthur își frecă ochii cu palma, într-un gest nervos, nedumerit. Fruntea i se brobonise de sudoare. Se ridică să plece.

— Va să zică nu vrei să mă ajuți? Repetă el, cu vocea sugrumată.

David îi întinse mina.

— Renunță, Arthur, îi spuse el pe un ton sincer și afectuos. Nu te lăsa obsedat de asta. Pentru că altfel înseamnă să suferi tu mai mult decât toți ceilalți. Caută să uiți totul.

Arthur se înroși puternic, fața lui subțire de băiețel arăta speriată, descompusă.

— Nu pot, spuse el cu același glas chinuit. Nu pot uita de toate astea.

Părăsi încăperea și ieși în vestibul. David îi deschise ușa din față. Afară ploua. Fără să-l privească, Arthur spuse noapte bună și se afundă în întunericul umed. David rămase o clipă în pragul casei, ascultându-i pașii grăbiți până se stinseră pe alee. Apoi nu mai auzi decât răpăitul molcom al ploii.

CAPITOLUL XXX.

Arthur nu ajunsese la vila Law decât târziu, după ora șapte. Date fiind tumultul și agitația din mintea lui, dorea să fie singur. Trăgea nădejde ca cina să se fi terminat între timp. Din păcate însă, nu se terminase. Când intră el, toată lumea se afla în jurul mesei.

Barras jubila. Fusese la Tynecastle și adusese vestea unei noi victorii. Era vorba de bătălia de la Loos, din ziua de 26 septembrie, în care armata britanică de pe frontul de vest obținuse o strălucită victorie, cu prețul a numai cincisprezece mii de vieți omenești.

Ziarul Tynecastle Argus aprecia pierderile inamicului la nouăsprezece mii de morți și răniți, șapte mii de prizonieri și o sută douăzeci și cinci de tunuri capturate. Ziarul Northern Star mergea chiar ceva mai departe, socotind douăzeci și unu de mii de morți și răniți la inamic și trei mii de prizonieri.

Barras strălucea de emoție și satisfacție. Mâncând cotlete, citi tare comunicatul publicat de ziarul Northern Star. Vocea lui suna fermă și oficială. Până atunci Barras nu cumpăraseră niciodată vreun ziar de seară. Se mulțumise întotdeauna cu Times, dar de la o vreme nu mai putea făr&Argus s&unorthem Star, care apăreau după amiază.

Deseori le cumpăra pe amândouă. Cu ziarul în mână, sări brusc în picioare, și plecând de la masă se duse la peretele din față. Acolo atârna o hartă la scară mare, pe care erau înfipite nenumărate stegulețe ale armatelor aliate. Consultând cu grijă ziarul, Barras schimbă locul la vreo pinci-șase stegulețe britanice, marcând astfel înaintarea trupelor.

Uitându-se pe ascuns la taică-su, Arthur simți cum i se înfige în creier un gând înspăimântător. Barras acesta, care împingea stegulețele înainte, era însuși impulsul care dăduse naștere războiului. Prin faptul că jubila auzind de câștigarea câtorva palme de pământ, mai mult niște tranșee răscoli te de obuze, se făcea vinovat în esență de moartea miilor de soldați.

După ce mută stegulețele, Barras cercetă cu multă atenție harta. Acum se aruncase trup și suflet în acest război, se integrase în el. Se trezise patriot și trăia într-un adevărat vârtej al uitării. Era membru în vreo șase comitete și mai fusese propus și în consiliul refugiaților din nordul Angliei.

Telefonul suna de dimineață până seara... Automobilul făcea naveta de nu știu câte ori pe zi între Sleescale și Tynecastle.

- Cărbunele ieșea în valuri din sectoarele Five Quarter și Globe și se vindea ca pâinea caldă, pe prețul minunat de două lire tona, franco la gura minei.

Barras se întoarse la masă. Așezându-se la locul lui, aruncă pe furiș o privire către Hilda, Grace și Arthur, de parcă ar fi vrut să descopere dacă ei observaseră alura de general cu care împinsese steagurile înainte. Apoi, cu o evidentă satisfacție, se cufundă din nou în lectura ziarului, își pierduse cu totul ciudatul aer rigid și detașat de odinioară; arterele de la tâmpile erau acum ușor proeminente și lăsau să i se întrezărească zvâcnirile pulsului. Avea o înfățișare agitată, aproape febrilă; era oarecum asemănător cu un pacient care nu vrea în ruptul capului să se așeze la pat, sfidând prescripțiile medicale, un bolnav

căruia îi crește metabolismul și i se accelerează toate funcțiile organismului, în timp ce-și citea jurnalul, nu încetă să bată darabana cu degetele pe masă. Sunetul acesta ca de tobă semăna în mare măsură cu tam-tamul înfrigurat al minerilor îngropați în adâncurile pământului.

Urmară câteva minute de tăcere, în care nu se auzea nimic altceva decât ciocănitul rapid al degetelor lui Barras; apoi se produse un lucru de necrezut. Barras citi de două ori – de la cap la coadă – un anunț dintr-o rubrică de știri scurte, înălță capul.

— Lordul Kell a avut deosebita generozitate de a-și pune casa din Londra la dispoziția autorităților, pentru a fi transformată, în mod provizoriu, într-un spital de răniți. Lucrările de amenajare vor fi terminate în decurs de-o lună. De pe acum se caută infirmiere voluntare. Lordul Kell și-a exprimat dorința ca toate infirmierele din corpul auxiliar voluntar să fie recrutate, pe cât posibil, din nordul țării.” Barras făcu o pauză. Apoi se uită către Hilda și Grace, cu acea insistență blinda, nevinovată. Voi n-ați vrea cumva să mergeți?

Arthur prinsese parcă rădăcini în scaun. Taică-su, stânca pe care era clădită unitatea familiei, stânca de neclintit, de care până atunci se spărseseră zadarnic toate rugămințile Hildei! Arthur se făcu palid ca moartea. Ochii lui se holbară și o săgetară pe Hilda, cuprinși de teamă, de neliniște.

Fata roși brusc, puternic. Era ca un om ce nu poate să-și creadă urechilor, întrebă:

— Vorbești serios, tată?

Barras răspunse cu aceeași blândă insistență:

— Hilda, vorbesc eu vreodată altfel?

Sângele din obrajii Hildei se scurse la fel de repede cum năvălise. Fata se. Uită la soră-sa, care stătea alături de ea, nerăbdătoare, cu ochii mari. Glasul Hildei tremura de bucurie.

— Eu cred, tată, că amândouă am fi bucuroase să mergem.

— Bine! Spuse Barras laconic, și se grăbi să se cufunde din nou în lectura ziarului.

Cu alte cuvinte, chestiunea era închisă.

Hilda schimbă repede o privire cu Grace, după care întrebă:

— Tată, când am putea să plecăm?

Barras răspunse dindărătul ziarului:

— Curând, după câte îmi închipui. Probabil săptămâna viitoare.

Mă întâlnesc mâine la Tynecastle cu consilierul Leach. Am să-i vorbesc și am să fac toate cele necesare. După o pauză, Barras reluă pe un ton mai mult decât semnificativ: Aș fi fericit ca măcar voi, Hilda și Grace, să vă faceți datoria față de patrie.

Arthur simți cum îi transpiră mâinile. Ar fi vrut să se ridice și să iasă din odaie, dar nu fu în stare s-o facă. Rămase cu ochii ațintiți în farfurie, îl năpădi iar senzația de greață, pe care i-o aducea de obicei o tulburare profundă.

Hilda și Grace ieșiră din cameră. Arthur le auzi pur și simplu, zburând pe scări în sus, ca să discute minunea petrecută. Mătușa Carrie se și afla în

camera mamei lor, la etaj. Arthur făcu din nou efortul de a se ridica, dar picioarele lui pur și simplu refuzară să se miște. Stătea acolo, paralizat, ținut de curentul animozității care țâșnea spre el dindărătul ziarului. Rămase în expectativă.

Și într-adevăr, așa cum se așteptase, taică-su lăsă ziarul jos.

După aceea vorbi:

— Sâni de-a dreptul încântat de hotărârea promptă a surorilor tale de a-și servi patria.

Arthur tresări ca ars de bici. Înăuntrul lui clocotea, încercând să răbufnească, un întreg ocean de sentimente. Odinioară, clocotise în el dragostea. Acum era vorba de frică, de suspiciune, de ură. Dar cum se petrecuse oare această prefacere? Arthur știa într-o oarecare măsură, și poate că totuși nu știa. Era obosit de încordarea acelei zile, i se părea că i s-a îngroșat și i s-a întunecat mintea. Răspunse greoi:

— Hilda și cu Grace doresc doar să scape de aici.

Pe fruntea lui Barras se răspândi roșcata inegală care-i păta pielea. Rosti pe un ton destul de ridicat:

— Nu zău! Și de ce ar face-o?

Arthur răspunse cu indiferență; acum parcă nici nu-i mai păsa ce spune și ce nu spune:

— Pentru că nu mai pot suporta atmosfera de aici. Înainte numai Hilda ura casa asta, dar acum o urăște și Grace. De când s-a întâmplat catastrofa. Deunăzi le-am auzit vorbind între ele. Tocmai spuneau că tu te-ai schimbat foarte mult. Hilda zicea că trăiești ca un bolnav de friguri.

Barras făcu impresia că lasă vorbele să lunece peste el fără să-l atingă. Era un artificiu pe care-l învățase în ultima vreme: să se ferească de orice chestiune care ar fi putut să-l tulbure; dobândise capacitatea supremă de a-și inhiba simțul dreptății și nedreptății.

Lui Arthur i se păru că taică-su e în clipa aceea ca Pilat din Pont, când s-a spălat pe mâini.

Barras așteptă să treacă o vreme, iar apoi vorbi pe un ton măsurat:

— Arthur, atitudinea ta mă neliniștește. Să știi că te-ai schimbat foarte mult.

— Tu te-ai schimbat foarte mult!

— Și să știi că nu numai eu sunt neliniștit din pricina ta.

Astă-seară am întâlnit-o pe Hetty la Birourile Organizației Centrale.

Și ea este foarte neliniștită și nefericită din pricina ta.

— N-am ce-i face lui Hetty, spuse Arthur cu aceeași amărăciune și nepăsare.

Tonul lui Barras spori în demnitate.

— Alan a fost elogiat în telegramele sosite de pe front. Hetty mi-a istorisit astăzi că au primit de curând astfel de vești. A fost propus pentru Crucea militară.

— Nici lui Alan n-am ce-i face, zise Arthur drept orice răspuns.

Roșeața vineție de pe fruntea lui Barras se răspândi acum până către urechi și către pielea moale a gâtului. Venele și arterele de la temple ieșiră și mai tare în relief și zvâcniră vizibil. Vorbi cu glas răspicat:

— Tu nu simți nici o dorință de a lupta pentru țară?

— Nu vreau să lupt pentru nimic, răspunse Arthur cu glas înăbușit. Nu vreau să ucid pe nimeni. Și așa au fost destule omof uri.

Noi am făcut un început bunișor la mina Neptun. Din pricina asta, îmi vine rău numai să mă gândesc la omoruri. Glasul lui Arthur se ridică brusc, strident, isteric: înțelegi, sau nu înțelegi? Dacă nu s-ar fi întâmplat asta, probabil că aș fi putut și eu să fug cu arma în mină, ca toți ceilalți, să alerg la atac, arătând drăguț și elegant în uniformă, să alerg căutând un om pe care să-l ucid. Dar s-a întâmplat ceva. S-a întâmplat catastrofa. Am văzut oamenii aceia uciși, și nu mi-au plăcut. Vezi tu, am avut destul răgaz ca să gândesc...

Arthur se întrerupse, cu respirația întretăiată. Nu îndrăzni să se uite la taică-su, dar simți privirea acestuia ațintită asupra lui.

Se lăsă o tăcere grea, care dură mult. Apoi Barras făcu gestul obișnuit, o mișcare măsurată a mâinii către buzunarul din stingă de la vestă, o gravă cercetare a cadranelor ceasului. Arthur auzi pocnind capacul ceasului închis la loc, și semnificația acestei acțiuni îl izbi deodată, ca patologică și alarmantă. Taică-su avea o întâlnire la TVnecastle, o nouă ședință de comitet, apoi alta, și iar alta: tocmai taică-su, care avea tabietul de a nu ieși niciodată de acasă, taică-su, care avea tabietul de a asculta muzica lui Haendel în liniștea propriei lui case, taică-su care trimisese la moarte pe toți oamenii aceia în adâncul minei Neptun.

— Nădăjduiesc că înțelegi, spuse Barras într-un târziu ridicându-se de la masă, că nu-mi ești indispensabil la mină. Caută să meditezi asupra acestui lucru. Cine știe, poate te va ajuta într-un fel să-ți faci și tu datoria.

Acestea fiind zise, Barras ieși din odaie, închizând ușa în urma lui. Peste două minute, Arthur auzi automobilul torcând ca un motan și, ceva mai târziu, sfârâind încetșor pe alee.

Lui Arthur îi tremurau buzele, îi tremura tot trupul, de parcă l-ar fi înecat deodată un potop de slăbiciune îndârjită.

— N-o să facă el una ca asta! Strigă Arthur deodată, adresându-se camerei goale. N-o s-o facă!

Capitolul xxxi într-o dimineață de la sfârșitul lui septembrie, Joe Gowlan părăsi foarte devreme, pe neașteptate, orașul Sleescale. Deși nu spusese nici de ce pleacă, nici unde pleacă, Joe avea motivele lui s-o facă, și motivele erau destul de îndreptățite. Urmând un itinerar discret, se întoarse prin Yarrow și porni către Platt Lane.

Străbătând cu pași rari ulița aceea, în frigul umed al dimineții de toamnă, își dădu seama că la fabrica Millington se desfășoară o activitate neobișnuită. Uitându-se peste ulucile înalte, văzu că se ridică un șopron lung de tablă ondulată și că un camion, intrat cu spatele în curte, descarcă niște utilaj greu. Cercetând cu multă prudență, Joe descoperi un nod ieșit din

scândurile gardului și iscodi pe acolo. O, Doamne! Dar ce zarvă! Două strunguri noi urmau să fie băgate în sala mașinilor, pe urmă o foreză, niște matrițe și forme noi. Oamenii trăgeau și săltau de ele. Porterfield, contramaistrul, striga și înjura ca un birjar, Irving alerga din sala de proiectare cu un teanc de documente în mână. Gânditor, Joe își îndreptă ținuta și pași în clădirea administrației.

Se văzu silit să aștepte la nesfârșit, în biroul de informații, până să poată fi primit de Millington, dar nici întârzierea, nici privirea neprietenoasă a lui Fuller, secretarul principal, nu-l tulburară câtuși de puțin. Intră cu pas ferm.

— Sunt Joe Gowlan, domnule Stanley, zâmbi el cât se poate de respectuos și totuși sigur pe sine. Poate că nu mă mai țineți minte.

Mi-ați făgăduit că n-o să-mi trimiți ușa în nas dacă mă întorc la dumneavoastră.

— Aha! Rosti reținut, sec, Stanley Millington. Din nefericire însă, acum nu mai avem nevoie de pudleri. Dar armata? Un băiat voinic ca tine ar trebui să fie pe front.

Aerul radios al lui Joe se topi într-o expresie de regret în veci neconsolat. Se așteptase la această dificultate, dar el nu avea câtuși de puțin intenția de a ajunge vreodată pe front. Răspunse fără cea mai mică umbră de șovăială:

— M-au respins de două ori, domnule Millington. Degeaba mai încerc. Din cauza genunchiului. Un cartilaj, sau mai știu eu ce.

Probabil mi l-am distrus cu boxul.

Stanley n-avea nici un motiv să creadă că băiatul minte. După o pauză, întrebă:

— Dar ce-ai mai făcut de când ai plecat de la noi?

Joe răspunse cu modestie fără să clipească măcar:

— Am lucrat în construcții, la Sheffield. Am fost maistru la o antrepriză. Conduceam o echipă de peste treizeci de oameni. Dar de când am plecat de la întreprinderea Millington nu m-am mai simțit un om așezat. Tot timpul mă frământam cu gândul că poate o să-mi deschideți aici o perspectivă mai bună, așa cum mi-ați făgăduit.

Din nou o pauză. Millington luă o linie de pe masă și începu să se joace cu ea, în culmea agitației. Era încurcat, copleșit de treburi, de planuri, de contracte. Deodată, îi trecu prin cap o idee. O primi cu brațele deschise. Ca mai toți oamenii lipsiți de inteligență și aflați într-un post de răspundere, se măgulea cu gândul că are ceea. Ce numea el „capacitatea de a lua repede o hotărâre”, și în momentul de față se simți gata să pună în aplicare această capacitate. Ridică brusc capul și îl privi pe Joe, cu un aer oarecum protector, scoțându-și cât mai mult în evidență propria lui demnitate.

— Noi am cam schimbat lucrurile pe aici, știi?

— Nu, domnule Stanley.

Millington cercetă linia din mâna lui cu un fel de triumf istovit.

— Acum fabricăm material de război, anunță el pe un ton impresionant. Facem grenade, șrapnele și obuze de cinci kilograme.

Fie că era, fie că nu era istovit, aerul de triumf al lui Stanley rămânea în orice caz pe deplin justificat. Pentru că în sfârșit întreprinderea Millington devenise un nume răsunător, în ultimii ani, afacerile lănceziseră, lănceziseră chinuitor. Vechile piețe se îngustaseră, iar altele noi nu erau de loc ușor de găsit. Mulți muncitori buni fuseseră concediați, iar Clubul cultural devenise ceva mai puțin sociabil decât înainte, în ciuda eforturilor inimoase ale lui Stanley, părea că plutește în aer o amenințare. Nu era greu de prevăzut că într-o bună zi fabrica Millington ar fi putut să se închidă definitiv.

Dar imediat după izbucnirea războiului, bătrânul domn Clegg se năpustise greoi și respirând șuierător în biroul lui Stanley. Bătrânul Clegg era acum foarte bătrân, foarte obosit, foarte necăjit și pe deasupra și chinuit de astmă. Dar în această împrejurare se dovedise posesorul unei inspirații divine, providențiale.

— S-a sfârșit cu noi, dacă nu ar mai rămâne o singură porțiță de scăpare, spusese Clegg cu o sinceritate brutală. A început războiul, așa că am putea să ne străduim cu același succes să desfacem căzile și bolțurile noastre și în Groenlanda, că tot degeaba, în schimb le trebuie armament, muniții, tone și tone, mai multe decât le-ar putea oferi toate arsenalele din țară, puse unul peste altul. Asta este șansa noastră, domnule Stanley, și trebuie să ne agățăm de ea, ba încă repede. Trebuie să riscăm. E nevoie de o reprofilare. Dacă n-o facem, peste șase luni tragem obloanele. Pentru numele lui Dumnezeu, vă rog, domnule Stanley, hai să discutăm serios chestia asta!

Discutară serios, bătrânul Clegg găgâind și horcăind, dar izbutind totuși să umple urechile alarmate ale lui Stanley cu planul lui.

Actualele instalații puteau să corespundă necesităților, cu oarecare adăugiri...

Ei aveau secția de topitorie, atelierul de mașini, aveau patru cuptoare și un cubilou. Dar bineînțeles niciuna dintre aceste instalații nu se preta ca lumea la fabricarea armamentului greu. Tot ce puteau face era să se concentreze asupra producției de material mărunț – șrapnele, schije pentru umplut șrapnelele, grenade de mină și obuze de mic calibru.

— Asta ne trebuie, remarcă Clegg emoționat. Așa o să realizăm beneficii și totodată o să câștigăm și războiul.

Acest ultim argument trăsese greu în cumpănă, pentru că dăduse pintoni patriotismului de care era animat Stanley Millington.

Adoptă ideea lui Clegg, își dădu seama de toate resursele pe care le-ar fi adus, instala noi oale pentru topit metalul și încă un cubilou.

Așa începuse fabrica Millington să producă material de război și, pe de altă parte, pentru prima dată în cinci ani să producă și bani, dar așa, cu nemiluita, de parcă în forme s-ar fi turnat nu schije de șrapnel, ci lire de aur. Era cum nu se poate mai ușor. Simplitatea acestui proces îl ului cu totul pe Stanley. Un departament din cadrul guvernului îi primi oferta cu o grabă febrilă, comandându-i o jumătate de milion de bombe Mills și oferindu-i prețul de trei mii cinci sute de lire pe mia de bucăți. Se cereau cu insistență o sută,

două sute, trei sute de tone pe săptămână. Stanley avea în mână un teanc întreg de contracte; acum asamblau matrițele pentru obuzele de opt kilograme și strungurile grele; fabricile care se ocupau cu producția de explozibile strigau, țipau să li se dea proiectile într-un ritm mult mai rapid decât putea Millington să le producă.

Iată în linii mari situația care-l determinase pe Stanley să-și oprească privirea cu un aer atât de important asupra lui Joe. Făcu o mișcare rapidă, hotărâtoare.

— Știi, Gowlan, s-ar părea că ai apărut tocmai la momentul potrivit. Nu prea am mână de lucru, și asta mai ales din pricina înrolărilor, pentru că eu nu sunt omul care să pun piedici unui muncitor dornic să se ducă pe front. De curând tocmai a plecat Hughes, maistrul topitor, și așa avea nevoie de cineva care să-l înlocuiască. Domnul Clegg nu mai e în stare să se ocupe și de asta. În ultima vreme n-o prea duce bine cu sănătatea; ca să fiu sincer, o parte din munca lui o îndeplinesc eu personal. Dar în atelier așa avea nevoie de un maistru, că doar nu pot să mă aflu în trei locuri deodată. Mă bate gândul să te pun pe tine la încercare acolo. Ti-aș da șase lire pe săptămână, în cursul lunii de probă. Ce zici, primești?

Ochii lui Joe străluciră: oferta era cu mult mai bună decât se așteptase; aproape că nu izbuti să-și ascundă bucuria și nerăbdarea.

— Ce să zic, domnule Stanley? Zic da, răspunse el grăbit.

Oferiți-mi pur și simplu posibilitatea să vă arăt ce sunt în stare.

Entuziasmul care străbătea în mod evident cuvintele lui Joe avu darul de a-l mulțumi pe Millington.

— Păi atunci, hai să mergem. Se ridică. Vino să te dau pe mână lui Clegg.

Îl găsiră pe Clegg în șopronul topitoriei, supraveghind instalarea noilor matrițe. Arăta într-adevăr ca un om bolnav. Stătea încovoiat, sprijinit într-un baston, îi curgea nasul, murdărindu-i mustața cărunță. Nu-l mai ținea minte de loc pe Joe, dar, la cererea lui Stanley, îl conduse în topitorie. Dată fiind experiența lui anterioară, Joe se convinse dintr-o privire că are calificarea necesară pentru a face față necesităților. Erau în total șase oale de topit, și procesul de producție era cât se poate de simplu. Amestecai fonta cu plumb și cu doisprezece la sută stibiu pentru a ajuta la întărire, aprindeai focul dedesubt și apoi turnai amestecul topit în tipare. Joe se prefăcu a asculta foarte atent vorbăria interminabilă a lui Clegg, dar de fapt ochiul lui ager se învârtea tot timpul în jur, cântărind pe cei peste patruzeci de oameni care munceau în lumina flăcărilor roșii, alimentând oalele, ocupându-se de matrițe, desfăcând piesele turnate, încărcând în vagonete și scoțând afară grenadele nou făcute, semănând cu niște ananași mici și necopti, în sinea lui, Joe își spuse că toată treaba e simplă ca bună ziua, o cursă pe care calul favorit o câștigă plimbându-se. „Am și prins mișcarea, o pot face și cu ochii închiși.”

— De fapt, totul se rezumă la conducerea pricepută a oamenilor, remarcă domnul Stanley, îi urmasă pe Clegg și pe Joe în atelier, și esențialul este să menții producția la un nivel ridicat.

Cu aerul său liniștit dar foarte eficient, Joe îi răspunse:

— Lăsați pe mine, domnule Stanley! Vă rog să mă credeți că am să mă apuc de lucru pe brânci.

Domnul Stanley încuviință din cap și se depărta, împreună cu Clegg.

Și Joe, exact așa cum spusese, se apucă chiar în clipa aceea să muncească pe brânci. Din capul locului îi făcu pe toți să vadă și să simtă că el, Joe, e șef acolo. Cu toate că până atunci nu i se întâmplase încă să dețină un post de conducere, în sinea lui se simțea pe deplin calificat pentru o asemenea treabă; nu suferea de nici un complex de inferioritate, de nici un fel de scrupule sau de neîncredere, era degajat și expansiv. Se arunca în vârtejul treburilor, aflându-se când colo, când dincolo, peste tot, supraveghind malaxarea amestecului, aprinderea focului, turnarea în forme, gata oricând să intervină cu un cuvânt de laudă sau, la nevoie, cu un potop de înjurături.

La sfârșitul primei luni, producția atelierului înregistra un spor substanțial, și Millington fu încântat. Se felicita pentru hotărârea pe care o luase, și chemându-l pe Joe în birou, îi aduse personal laude și-i confirmă totodată numirea în slujbă. Fără îndoială, Joe era departe de a cruța vreun efort pentru a se face util cu orice prilej. Nu se întâmpla nicicând ca Millington să intre în atelier fără ca Joe să joace tontoroiul în juru-i, rămânând respectuos cu un pas în urma lui, scoțând în evidență o activitate care era în curs, făcând o propunere, ieșind la iveală cu vreo idee nouă, plin de elan și dând maximum de randament. După cum se exprima chiar Joe, „îl peria pe Stanley de ți-era mai mare dragul”, iar acesta, înclinat prin firea lui să se lase covârșit și zăpăcit de năvala treburilor, începu să-l aprecieze pe Joe ca pe un om de nădejde.

Joe își petrecea liniștit serile. Se gândise o clipă să se instaleze din nou la familia Sunley. Dar asta numai o clipă. Din diferite motive, Joe nu mai dorea să se întoarcă în Scottswood Road și să se încurce din nou în situațiile de care fusese legat mai înainte.

Îi trecu prin cap gândul că în sfârșit l-a prins pe Dumnezeu de picior: munca la Millington mergea strună, banii curgeau gârlă, pluteau în aer emoția și senzația transformării, în urma recomandării lui Sim Porterfield, contramaistrul atelierului mecanic, închirie o cameră mobilată în mahalaua Yarrow, la doamna Calder, în casa cu numărul 4 de pe Beech Road. Bătrânica, foarte simpatcă, era uscățivă și toată numai vine și tendoane. Dat fiind că era membră a comunității religioase Penuel, dat fiind că era de o vârstă foarte respectabilă și preocupată să țină o curățenie strașnică în casă, nu era primejdie ca ea să pună în vreun fel la încercare virtutea lui Joe, stricându-i astfel perspectivele de progres în viață.

Pe măsură ce lunile treceau, Joe căută să-și concentreze tot mai mult eforturile pentru a profita de șansa cea mai favorabilă. Și cu cât își concentra mai mult eforturile pentru a juca o carte mare, cu atât privirile i se îndreptau mai des asupra atelierului mecanic și asupra lui Sim Porterfield.

Sim era un om scund și tăcut, cu fața smeadă, cu o bărbuță neagră, o nevastă habotnică și nesuferită și cu o pasiune pentru jocul cu inele numit

quoits. Felul lui de-a fi, atât de taciturn, îi adusese reputația de „gânditor”. De fapt era membru al filialei din Yarrow a societății fabiene și se străduia din răspuț să pătrundă cu mintea sa greoaie și lipsită de orizont operele lui Karl Marx. Nu era simpatizat de muncitori și nici de Stanley, care îl cam suspecta pe Sim ca „socialist”. Dar era un om tare pașnic și de treabă. Chiar el îl angajase pe Joe în după-amiaza aceea memorabilă, în care, cu șapte ani în urmă, băiatului i se oferise prima lui șansă de a-și câștiga pâinea la fabrica Millington.

Era așadar firesc ca Joe să se împrietenească cu Sim, să fie toată ziua în preajma lui, să-i îndure tovărășia greoaie, să renunțe la bucuriile mai ușurate pe care i le putea oferi răgazul de sâmbăta după amiaza, pentru a-l însoți pe Sim la terenul de sport, unde, la o partidă de quoits, înfingeau inelele de metal în pământul moale. Și era cu atât mai firesc ca Joe să petreacă multă vreme studiindu-l pe Sim și plănuiind fără pic de răutate în mintea lui cum ar trebui să procedeze mai bine pentru a-l da în gău. Partea proastă era că Sim se dovedea muncitor bun și serios. Niciodată nu l-a văzut cineva bând mai mult decât o halbă, niciodată n-avea obiceiul să se țină de fuste – și niciodată nu șterpelea măcar o piuliță de la atelier.

Joe începu să se teamă că nu va izbuti să-l bage mesa pe Sim.

Când colo, într-o seară, plecând de la fabrică, odată cu lăsarea întinericului, un necunoscut îi vârî pe furîș în mână niște manifeste, făcându-se apoi nevăzut pe Platt Lane în jos. Ajungând la primul felinar, Joe se uită, fără pic de interes, la hârtiile lipicioase: „Tovarăși! Proletari din toate țările! Jos războiul! Nu-i lăsați pe agitatorii la război să vă pună pușca în mână și să vă trimită să ucideți un muncitor german! Gândiți-vă cum vă tratează ei atunci când faceți grevă pentru a obține un salariu omenesc. Fără voi, n-ar putea duce războiul. Opriți-l chiar acum! Nici muncitorul german nu vrea să lupte, așa cum nu vreți nici voi. Nu-i lăsați să vă trimită pe front, să vă transforme în simplă carne de tun. Muncitori de la arsenale, încetați lucrul! Capitaliștii vând Germaniei armament britanic. Jos capitalismul! Jos războiul!”

Joe recunoscuse acest gen de literatură și tocmai se pregătea să arunce manifestul la canal, când deodată îi fulgeră prin minte un gând. Împături cu grijă filele și le puse în portmoneu. Cu un ușor zâmbet pe buze, o porni sprinten către casă.

A doua zi era mai amabil decât oricând, și într-una intra și ieșea din atelierul mecanic. Luă prânzul într-un colț al cantinei, împreună cu Sim, care era veșnic fără haină pe el. Deodată însă, Joe deveni țăv, se îndreptă către biroul direcției și ceru să fie primit de domnul Millington. După care rămase multă vreme închis în biroul lui Stanley, ținând un sfat tainic cu acesta.

În seara aceea, la ora șase, când sirena sună prelung încetarea lucrului și muncitorii ieșiră grăbiți, punându-și hainele din mers, năvălind ca un roi din sala mașinilor, Stanley, Clegg și Joe se aflau la ușă. Fața lui Millington ardea de indignare. Când se apropie Sim, Millington întinse repede brațul și-l opri:

— Porterfield, ai făcut agitație subversivă în fabrica mea.

— Cum? Întrebă prosteste Sim.

Toată lumea întoarse capul și holbă ochii la el.

— Te rog să nu negi, îi spuse Stanley cu vocea tremurându-i de supărare, știu absolut tot. Tu și cu blestematul ăla de Marx al tău.

Am fost un prost că nu te-am bănuț până acum.

— Dar n-am făcut nimic, domnule director! Mai apucă Sim să zică înainte de a i se tăia cu totul respirația.

— Ești un mincinos nerușinat! Strigă Sta «ley. Ai fost văzut împrăștiind manifeste! Ce-ai acolo, în buzunarul dinăuntru? Și băgând mână în jacheta deschisă a lui Sim, Stanley scoase un teanc de hârtii. Ia ujtă-te! Și asta tot nimica e? Otravă subversivă! Și tocmai în fabrica mea! Ești concediat pe loc. Du-te și ia-ți banii de la domnul Dobbie și te rog să nu-ți mai arăți mutra de filogerman prin preajma întreprinderii noastre!

— Domnule Millington, dar vă rog, ascultați-mă... Strigă Sim înnebunit.

Zadarnic. Stanley se și întorsese cu spatele, pleca foarte țănoș, împreună cu Joe și Clegg. Sim se uită prosteste la unul din manifestele de pe jos, îl ridică, așa ca prin vis, și dădu să-l citească. După cinci minute, când ieșea împleticindu-se pe poarta întreprinderii, se văzu înconjurat de o gloată de oameni care-l așteptau. Izbucniră. Strigăte mâniaoase. Cineva urlă:

— Uite-l pe îpuțitul de nemțofil! Îsta-i porcul, băieți! Să-i tragem o mamă de bătaie, să ne pomenească!

Și mulțimea îl incolăci pe Sim.

— Lăsați-mă în pace! Gâfâi el, și bărbuța lui ridicolă se înălță, sfidând parcă gloata. Credeți-mă că n-am făcut nimic.

Drept răspuns, primi lovitura unui bolț de oțel peste ureche, începu să dea orbește cu pumnii în dreapta și-n stingă. Dar cineva îl lovi cu bocancul între picioare. Sim căzu în genunchi, orbit de durere.

„Nemțofil! Porcscârbos! Auzea într-una, tot ca prin ceață. Mai simți o ultimă durere violentă ca un junghi, când un bocanc cu blacheuri îi zdrobi coastele. Apoi se scufundă în întuneric.

Trei săptămâni mai târziu, Joe veni să-l vadă pe Sim, care zăcea încă la pat. Picioarul drept îl avea prins în scândurele, coastele îi erau puse în ghips, iar pe față îi stăruia o expresie de uluire.

— Dumnezeuule mare, Sim! Spuse Joe, mai mult bolborosind.

Dar nici nu-rni vine să cred! Nu mi-am revenit nici acum din cele întâmpăate. Și unde mai pui că s-au apucat ăștia și mi-au dat tocmai mie slujba din care te-au scos pe. Tine?! Vai, Doamne, de ce a trebuit să faci tu lucrul ăsta, Sim?

Înainte de a pleca, Joe avu grijă să-i lase pe masă o tăietură din ziarul Yarrow News: „Muncitorii britanici dau o lecție unui ticălos”.

La sfârșitul reportajului se afla și următoarea informație: „Astăzi, domnul Joseph Gowlan îmbină calitatea de supraveghetor al topitoriei și al atelierului mecanic de la fabrica de muniții Millington”.

Sim, înlemnit, citi articolul prin ochelarii săi înguști, apoi, tot așa înlemnit, ridică volumul care se afla pe podea, lângă patul lui.

Dar de fapt nu-l înțelegea cu adevărat pe Marx.

După această întâmplare, acțiunile lui Joe crescuseră în fața lui Millington, iar prestigiul său în întreprindere deveni de-a dreptul uriaș. Apoi veni și acea neuitată dimineață de luni, când Stanley sosi târziu la fabrică, tulburat la culme de comunicarea telefonică pe care o primise: Clegg era ținut la pat și nu putea să se mai ocupe de treburi. Joe se și afla în birou, chipurile pentru a verifica, împreună cu Stanley, foile de pontaj ale muncitorilor.

În schimb, Stanley părea zorit de parcă l-ar fi urmărit moartea cu coasa. Pe deasupra era și în toane rele, iar când se afla sub presiune, îți făcea impresia că numai și numai pe umerii lui apasă greutatea imensă a unui mare număr de întreprinderi. Intră în birou, în culmea agitației, cu pardesiul fluturând, cu fularul desfăcut, iar în momentul în care își agăță fularul în cuier și-și scoase mănușile, strigă la Fuller să-l trimită pe Dobbie, casierul, la el. Căutând în buzunarul dinăuntru al pardesiului, se opri o clipă încremenit, după care făcu un gest de enervare.

— Fir-ar al naibii să fie! Apoi, întorcându-se către Joe: Mi-am uitat carnetul de cecuri, își trecu mâna prin păr și-i vorbi iar lui Joe:

Fii bun, te rog, ia mașina și du-te repede la Hilltop după ele. Roag-o pe Laura, vreau să spun pe doamna Millington, sau întreabă pe vreuna dintre servitoare de un plic lung pe care l-am lăsat în sufrageria mică, unde luăm gustarea de dimineață. Cred că e acolo, pe masă, sau poate în hol, știu și eu? Du-te repede, te rog, până nu pleacă Dodds cu mașina.

Joe se grăbi să îndeplinească rugămintea. Ieși din birou și se duse în curte, unde se afla mașina lui Millington, trasă la scară, cu motorul încă duduind, îi explică cele trebuincioase șoferului Dodds, și peste un minut se aflau în drum spre Hilltop.

Era o dimineață senină dar rece, și aerul înviorător îți producea o senzație plăcută. Joe se așeză în față, lângă Dodds, și în goana mașinii aerul intra pe fereastră biciuindu-i obraji și colorându-i plăcut, în sinea lui creștea, se umfla sentimentul succesului, senzația importanței sale din ce în ce mai mari pe această lume. Când automobilul ajunsese în vârful dealului – cam la vreo două mile de fabrică – și intra pe aleea în semicerc din fața casei Millington – o vilă mare și modernă, având priveliște înspre terenul de golf – Joe sări jos, urcă în fugă treptele de la ușa principală și sună.

Îi deschise o slujnică, îmbrăcată curățel. Joe îi zâmbi frățeste – nu era el omul care să neglijeze pe cineva.

— Am fost trimis de la fabrică să vorbesc cu doamna Millington, anunță Joe.

Slujnica îl pofti în hol. Joe rămase în picioare lângă căminul în care ardea un foc de cărbuni, și așteptă atent și precaut. Deși fotoliile erau comode și păreau foarte moi, socoti că e mai bine pentru el să rămână în picioare, îi plăcea holul. Era confortabil și ieșit din comun.

Nu prea încărcat – un singur tablou pe unul din pereți, și atât. Joe aprecie însă că era vorba de un lucru deosebit de rafinat. Știa destul ca să-și dea seama că mobila e foarte veche, mobilă stil.

Apoi intră Laura. Coborî încet scările, cu un aer calm și foarte îngrijit. Purta o rochie de cenușiu perle, cu manșete și guleraș alb.

Cu un aer de totală detașare, îi aruncă o privire rapidă, impersonală și-l întrebă:

— Ce s-a întâmplat?

Joe se simți puțin intimidat, cu toată firea lui atât de sigură pe sine. Începu să se bâlbâie:

— Am venit după niște hârtii. Le-a uitat domnul Millington pe masa unde luați micul dejun.

— A, da.

Laura se mai uită puțin la el, cu un fel de curiozitate. Joe roși până-n vârful urechilor, neștiind cum să se comporte, conștient de faptul că e supus unui examen, că e cântărit și judecat, își blestema în gând stânjeneala neobișnuită, dar de fapt tocmai asta îi fu de mare folos: curând, Laura îi zâmbi ușor. Era surâsul unei femei plictisite, care deodată reacționează la un capriciu de moment.

— Parcă te-am mai văzut cândva? Întrebă ea.

— Am avut plăcerea să dansez o dată cu dumneavoastră, doamnă Millington. La serata fabricii, zise el dezlegându-și limba.

— A, da, acum îmi amintesc, încuviință Laura.

Joe răsereverențios. Începuse să-și recapete stăpânirea de sine.

— În orice caz, eu n-aș fi putut uita vreodată, doamnă Millington. A fost un eveniment care nu-mi poate ieși din minte.

Laura continuă să-l privească cu un oarecare interes, îmbrăcat cu un costum de un albastru frumos, Joe i se înfățișa ca un bărbat bine; avea o culoare splendidă în obraji, zâmbetul îi descoperea dinții albi și puternici, și pe deasupra mai avea și ochi frumoși, aproape negri, și părul creț.

— Stanley mi-a vorbit deunăzi de dumneata, îi spuse Laura gânditoare. Avansezi. Iar apoi, după o pauză: Dumneata ești cel pe care l-a părăsit iubita, nu? Arboră un zâmbet rece, ușor amuzată. Sau poate o fi fost tocmai invers?

Joe se grăbi să plece privirea, simțind că Laura îi citește gândurile și-și bate joc de el.

— În orice caz, totul s-a sfârșit, mormăi el.

Laura făcu încă o pauză, aproape un minut, până să mai spună ceva.

— Bine, mă duc să-ți aduc hârtiile. Se îndreptă către ușă, dar înainte de a ieși se opri și îl întrebă cu obișnuitul ei aer detașat: N-ai vrea să bei ceva?

— De obicei nu pun alcool în gură, și în orice caz nu dimineața.

Știți, eu vreau să răzbat în viață.

Ca și cum nici nu l-ar fi auzit, Laura scoase carafa din raftul de sus al barului din lemn de nuc și-i turnă un whisky cu sifon. Apoi ieși din odaie.

Când se întoarse, îl găsi sorbind încetișor băutura, îi dădu hârtiile, cu observația:

— Va să zică vrei să răzbați în viață?

— Firește, doamnă Millington, răspunse el cu grabă și respect Urmă o tăcere, în cursul căreia Laura își aținti cu un aer p! Ictisit ochii asupra focului din cămin. Joe o privi fără o vorbă. Nu era frumoasă. Avea fața palidă, cu ușoare umbre vineții sub ochi. Albul ochilor ei nu era pe de-a-ntregul limpede. Avea părul negru, foarte banal. Nici silueta ei nu era de loc remarcabilă. Avea un trup bine făcut, dar de loc remarcabil, șoldurile vădeau o ușoară tendință de îngrășare, iar despre glezne nu s-ar fi putut spune că sunt subțiri., Dar. Era foarte, foarte elegantă. Nu în sensul banal al cuvântului: era elegantă pentru că era impecabilă. Rochia de un gust rafinat, părul și mâinile perfect îngrijite. Cu aceeași admirație mută, Joe înțelese că Laura e o femeie pretențioasă și minuțioasă. Nu-și putu alunga gândul că trebuie să poarte lenjerie de corp de foarte bună calitate.

Dar între timp își terminase whisky-ul și nu putea găsi nici un pretext pentru a mai rămâne. Lăsă paharul pe polița căminului și spuse:

— Ei, ar cam trebui să mă întorc la fabrică.

Laura nu-i răspunse. Ridică ochii de la foc și din nou arboră zâmbetul ei rece. Ușor ironic, și-i întinse o mână rece și fermă. Joe îi strânse mâna cu profund respect și deosebită politețe – și el avea mâinile foarte îngrijite – și peste o clipă ieși.

Așezându-se iar pe perna automobilului, simți că ametește. Nu știa, nu putea fi sigur, dar avea senzația ciudată, neverosimilă, că i-a făcut oarecare impresie Laurei Millington. Se putea foarte bine să fie doar un gând nebunesc, totuși îi stăruia prin minte și-i aduse în piept un val cfescând de încântare.

Joe își dădea perfect de bine seama că exercita o atracție puternică asupra femeilor; cum să nu-și fi dat seama, când nu se întâmpla niciodată să meargă pestradă fără să simtă privirile admirative pe care le stârnea? Laura nu spusese nimic, nu făcuse nimic, avusese o purtare destul de rezervată și rece; dar Joe se pricepea la femei; și simțise ceva stăpânit cu prea multă fermitate, un fel de licărire îndărătul acelei indiferențe plictisite a ei.

Joe, care nu poseda nici o faimă de scrupule morale în întreaga sa alcătuire, jubila în sinea lui. O, Doamne, de-ar fi fost adevărat!

Întotdeauna dorise să fie obiectul pasiunii nebunești a unei lady.

Adeseori, când se plimba, amestecat în mulțimea de pe Grainger Street, observa câte-un automobil oprindu-se, și o femeie cu înfățișarea disprețuitoare, câi se poate de elegant îmbrăcată, care traversa repede trotuarul, intrând într-un magazin de lux. Lăsa în urma ei o dâră de parfum scump, exasperant în felul lui, pentru că se împletea cu senzația nesuferită că femeia e inaccesibilă.

Asta îl stârnea întotdeauna pe Joe, îl făcea să-și înfunde mâinile în buzunare și, intens conștient de farmecele sale masculine, se jura că într-o bună zi o să pună mâna pe o femeie ca asta, pe o lady.

— Să fiu al dracului dacă n-am să ajung!

Nu erau rele nici damele, la urma urmelor. Dar o adevărata lady era altceva. Și la gândul acesta, se pierdea din nou în turma oamenilor de rând, făcându-și loc cu umerii lui voinici, cu buza de jos pornită înainte, oprindu-se eventual la o vitrină unde erau etalate obiecte de lenjerie străvezii ca funigiei. Asemenea lucruri purtau femeile din categoria asta, și imaginația lui, respingând rufăria grosolană, de bumbac, care-i stătea lui la dispoziție, se înălța ca ciocârlia spre un viitor care avea să-i poată satisface pe deplin dorințele sale rafinate.

În vreme ce se întorcea cu mașina la fabrică, lui Joe îi reveniră în minte toate acestea; de emoție, aproape ca nici nu mai putea să șadă. Se tot uita în oglinda retrovizoare, admirându-se, trecându-și palma prin părul ondulat, lucios. Ajuns la birou, îi predă lui Stanley hârtiile și se întoarse radios în hala turnătoriei.

Dar zilele treceau, una după alta, și nu se întâmpla nimic, absolut nimic. De aceea, încântarea de sine a lui Joe începu să scadă.

Așteptă un semn, măcar o vagă indicație a interesului pe care i l-ar fi purtat Laura. Dacă ar fi fost să judeci după interesul manifestat de Laura, ai fi putut să zici că Joe nici măcar nu exista, începu să creadă că s-a înșelat. Iar mai târziu chiar se convinse că s-a înșelat. Deveni morocănos și țăfnos, își vărsă focul pe muncitorii din turnătorie, și sfârși prin a petrece o noapte de orgie în tovărășia unei tinere necunoscute, vulgară și zgomotoasă, ale cărei degete de la picioare, cu unghiile murdare, reușiră în cele din urmă să-l dezguste.

Trecură trei luni, și apoi, într-o după-amiază geroasă de la sfârșitul lui noiembrie, tocmai când Joe se sfătuia cu Stanley în privința unor matrițe defecte, Laura intră în birou. Trecuse pe acolo ca să-l ia pe Stanley în oraș, și automobilul ei personal aștepta afară.

Când o văzu intrând încet, înfășurată în blănuri moi de vulpe care • puneau în valoare ovalul palid al obrazilor ei, Joe simți cum îi zvâcnește inima, gata-gata să-i spargă pieptul.

Stanley ridică nasul din hârtii, puțin iritat, în toamna aceea, Stanley manifesta o tendință tot mai pronunțată de a fi iritat; în biroul cu aer greu, aburit, Stanley arăta palid, ofilit, jilav.

— Surmenajul, protesta el, cu un glas plângăreț. Gândește-te și tu, de șase săptămâni Clegg nu a mai venit la slujbă.

Realitatea era că după ce zămislise ideea reprofilării fabricii pentru producția de materiale de război – ca și cum durerile facerii ar fi fost prea grele pentru constituția lui firavă – bătrânul domn Clegg căzuse la pat, și doctorul anunțase că avea să-și prelungească mult lăuzia. De fapt nu era cu totul exclus ca să nu se mai poată pune niciodată pe picioare. Și tocmai asta îl neliniștea pe Stanley, în ultima vreme Millington se cam lăbărțase, și chiar el se plângea din când în când, sub impulsul momentului, ba că îl strânge cureaua, ba că și-a pierdut condiția fizică, ba că nu mai poate juca golf de două ori pe săptămână, așa cum era obișnuit, în asemenea situații, tonul pe care vorbea era cel al unui

bărbat care tocmai și-a pierdut butonul de la guler și nu mai conținește cu acuzațiile adresate tuturor celor din casa că i l-ar fi luat.

— Sunt gata într-o clipă, Laura, mormăi el. Bănuiesc că-l cunoști pe Gowlan. Joe Gowlan. Singurul om de aici, în afară de mine, care muncește cu adevărat.

Joe nici nu îndrăzni să ridice capul. Bolborosi câteva cuvinte de circumstanță, și îndată ce avu posibilitatea își strânse hârtiile și plecă din birou.

Stanley căscă și trânti condeiul pe masă.

— Sunt obosit, Laura, spuse el. Sunt al dracului de obosit.

Aseară am băut prea mult gin cu vermut, și în schimb. Am dormit prea puțin. Toată ziua am fost ca o cârpă stoarsă. O Doamne! Când mă gândesc în ce formă eram altădată! Ascultă-mă pe mine, îmi lipsește antrenamentul la golf, asta e! Trebuie să reîncep să fac dușuri reci dimineața. Ce n-aș da să am puțin timp ca să-mi revin în formă!

M-am plictisit de ritmul ăsta infernal, care mă mână mereu înainte.

Banii curg, e drept, dar la ce naiba mai servesc? Clegg e încă bolnav la pat, după cum știi. Eu nu mai pot rezista așa. O să mă văd obligat să-l scot la pensie și să angajez pe altcineva, să am și eu un subdirector.

— Bineînțeles, îl aprobă Laura.

Stanley își stăpâni căscatul, care-l cuprindea iar. Făcu o mutră țâfnoasă.

— Dar e al dracului de greu să găsești un om ca lumea. Toți sunt angajați sau sunt pe front, fericiții. Și totuși, o să trebuiască să dau un anunț la ziar. Da, asta am să fac. Luni.

Laura își netezi blănurile moi cu degetele albe și suave, de parcă haina mătăsoasă i-ar fi dat o senzație de voluptate.

— De ce nu-l încerci pe individul ăsta, pe Gowlan? Spuse ea așa, într-o doară.

Stanley se holbă la ea, uluit, și începu să strige:

— Gowlan?! Joe Gowlan subdirectorul meu! Exclamă el după un hohot scurt de râs. Ei, aici se vede cât de puțin te pricepi tu la afaceri, draga mea. Doar până mai deunăzi Gowlan nu era decât un simplu muncitor. Doamne ferește, dar ce spui tu e de-a dreptul ridicol!

— Da, se poate, încuviință indiferentă Laura. Ce mă pricep eu?

Și dădu să plece. Dar Stanley nu o urmă.

— Slujba lui Clegg e o chestie de mare răspundere. Ce naiba?

E vorba de a conduce toată mașinăria când lipsesc eu. E o tâmpenie să-ți închipui că Gowlan ar fi în stare să facă față la așa ceva. Apoi Stanley își frecă bărbia, nehotărât. Dar la urma urmei, știu și eu?

Realitatea este că-i într-adevăr un băiat foarte capabil, în ultimele trei luni m-a ajutat în fel și chip. E foarte simpatizat de muncitori, e foarte ager. Da, și pe urmă, e cât se poate de corect. Adu-ți aminte cum m-ă avertizat de porcul ăla de Porterfield. Moașă-sa pe gheață, Laura, te pomenești că până la urmă ideea asta n-o fi chiar așa de proastă?!

Laura se uită la ceasul minuscul de mână, pe care-l purta peste mânășă.

— Lasă-ți ideea în pace, Stanley, că e timpul să plecăm.

— Stai frate, ascultă-mă nițel. Eu îți spun cu toată sinceritatea că asta ar rezolva o bună parte din dificultățile în care mă zbat. Tu știi bine că suntem în război, și tocmai astea sunt timpurile în care oamenii promovează. Cred că cea mai bună idee ar fi să-l încerc pe Gowlan în acest post.

— Trebuie să faci cum crezi tu că e mai bine.

— Doamne ferește, Laura, am procedat eu vreodată altfel?

Zău, însă acum țin foarte mult la ideea asta. Ce-ai zice dacă l-am pofiti într-o seară la cină, să vedem ce impresie ne face la amândoi?

— Cum dorești. Dar acum trebuie neapărat să plecăm, ca altfel întârziem.

Stanley rămase o clipă cufundat în gânduri, cu fruntea încrețită ca o foaie de tablă ondulată, apoi, cu un gest brusc, își trânti gambeta pe cap și întinse mâna să-și ia paltonul. Veni în urma Laurei pe coridor, și, în timp ce traversa curtea, strigă către sala mașinilor după Joe.

Joe îi ieși în întâmpinare, și Stanley, în timp ce-și aranja paltonul, i se adresă pe un ton indiferent:

— Apropo, Joe, era cât p-aci să uit. Voiam să te invit să iei cina cu noi într-o seară. N-ai vrea să vii mâine? Îți convine?

Joe rămase locului, mut de uimire.

— Da, îmi convine perfect, se bâlbâi el într-un tirziu.

— Atunci, așa rămâne, declară Stanley. Dacă uit cumva să-ți mai spun, vii la noi hiâne la șapte jumătate.

Joe încuviință din cap. Simțea că peste umărul lui Stanley îi cercetează, cu un aer rece care nu promitea nimic, ochii întunecați ai Laurei. Apoi soții Millington îi întoarseră spatele și se depărtară.

Joe se uită în urma lor, cuprins de o emoție violentă. Cum îi mai bătea inima! Îi venea să chiuie de bucurie, în sfârșit! În sfârșit!

Va să zică, avusese totuși dreptate. Se întoarse la lucru, scăldat în sudoare. Dar era sudoarea victoriei.

Când seduse acasă în seara aceea, nu putu sta liniștit. Nu-și afla locul, simțea nevoia să găsească pe cineva căruia să-i povestească ce s-a întâmplat, nu era în stare să păstreze închisă această delicioasă încântare în sufletul lui. Îl apucă o dorință ciudată, o ispită, căreia rtu izbuti să i se împotrivească. Traversând podul, luă tramvaiul către oraș și-și purtă încântarea până la casa dirii Scottswood Road.

Intră în căminul familiei Sunley cu un aer degajat, găsindu-i pe toți strânși la cină: Alfred, Ada, Clarry și PÂryllis.

Sally nu era acolo, plecase cu o trupă de concerte care de curând întreprinsese un turneu în Franța. Primirea făcută de familia Sunley îi spori și mai mult sentimentul propriei măreții.

— Să vezi și să nu crezi! Repeta într-una Ada. E o adevărată încintare să te avem iar printre noi.

Joe primi să-și ocupe vechiul lui fotoliu de lângă sobă și acceptă și Oferta Adei de a trimite pe cineva să aducă puțină șuncă, pentru a-i pune pe masă o a doua cină – el o numi gustare, în timp ce mânca sandvișurile făcute de Ada, îi înfirmă pe toți despre succesul lui la fabrica Millington. Întinzând mâna după muștar, adăugă cu nonșalanță:

— În treacăt fie spus, mâine seară iau cina cu domnul și doamna Millington, în casa lor din Hilltop., Admirația lor, amestecată cu uluire, îi dădu lui Joe fiori de strașnică bucurie. Joe era lăudăros din fire, în specia! Când găsea un public care să se preteze a-l asculta, așa că de data aceasta avea ocazia să se laude cit îl ținea gura. Vorbi pe larg despre frumusețea și noblețea profesiei sale. Cineva, anunță el cu gura plină de șuncă, trebuia să fabrice gloanțe, bombe și obuze, ca să-i sprijine pe băieții de pe front, înzestrarea armatei este un lucru de viitor. Chiar de curând auzise că e vorba să se ridice niște ateliere la Wirtley, pe un maidan din vârful dealului Yarrow. În speță, era vorba de ateliere pentru umplerea obuzelor cu explozibil. Astea se aflau destul de aproape de tppitoria la care lucra el. Domnul Stanley spusese că or. Să angajeze în curând sute de fete acolo, ca să încarce obuzele cu trinitrotoluen. Domnul Stanley aflase vestea direct de la Londra. Joe aruncă o privire prietenoasă către Clarry și Phyllis. Le spuse:

— Voi două de ce nu vă băgați în chestia asta? O să vă plătească de trei ori mai mult decât la magazinul Slattery, și munca e un fleac, pur și simplu.

Cea mai interesată păru Ada, care-l întrebă:

— Știi sigur că e adevărat, Joe?

Joe vorbi cât mai emfatic:

— Bineînțeles că știu sigur. Dar ce-ți închipui că sunt? Dacă nu știu eu, cine vrei să știe? Dacă am spus o vorbă, e vorbă.

Ada, legănându-se fleșcăită în balansoar, rămase pe gânduri. În epoca aceea de la începutul războiului, munca lui Alf și a altor zugravi era tot mai rar căutată la Tynecastle; în ultima vreme intrau în casă mult mai puțini bani decât ar fi dorit Ada, pentru că bineînțeles Clarry și Phyllis aveau salarii foarte reduse. De aceea, spuse:

— Te rog, Joe, dacă mai aflu ceva m privința asta, ține-mă și pe mine la curent, Ada fusese întotdeauna însuflețită de o slăbiciune, un fel de blândă tandrețe maternă față de Joe. În seara aceea băiatul i se păru mai chipeș ca oricând – un adevărat gentleman plin de viață și debordând de energie. Ada oftă; cât dorise ea să-l aibă pe Joe de ginere! O rușine că Jenny dăduse cu piciorul norocului, cu atât mai mult cu cât acum lucrurile luaseră o întorsătură atât de bună pentru Joe.

După ce ieșiră Clarry și Phyllis, iar Alf se duse în spatele casei să se ocupe de porumbeii lui, Ada se uită la Joe și oftă cu multă tristețe. Apoi îi vorbi pe un ton confidențial:

T – N-ai mai auzit nimic de Jenny?

— Nu, spuse Joe.

Și imediat, scoțându-și tabachera, se îndeletnici cu aprinderea unei țigări.

Ada oftă.

— Așteaptă un copil. Luna viitoare. Da, trebuie să mă duc acolo și să mă îngrijesc chiar eu de sănătatea ei! La începutul lui decembrie.

Joe se înecă cu fumul de la țigară. Tuși, se sufocă, se făcu roșu ca racul. După o pauză, spuse:

— Cum adică, o să se mărească familia?

I Ada încuviință trist:

— Asta le pune capac la toate. Biata Jenny! Și, colac peste pupăză, David ține morțiș să se înroleze. Pe urmă, Dumnezeu știe ce o să se mai întâmple. A fost dat afară din învățământ. Ai mai pomenit așa ceva? Știi, Joe, eu am spus întotdeauna că fata asta și-a făcut-o singură. Și acum gândește-te, după toate s-a mai și lăsat să cadă grea.

Pe Joe îl apucară din nou convulsiile.

— Mă rog, mă rog, izbuti el să spună după ce-l mai lăsă tușea.

Bănuiesc că lucruri din astea se pot întâmpla oricui.

După aceea, Ada deveni încă și mai dispusă la confidențe, în semiîntinericul din odaie avură o foarte plăcută conversație intimă.

La capătul ei, când Joe trebui în cele din urmă să plece, Ada se simți mult consolată și socoti că vizita băiatului i-a făcut foarte mult bine.

Joe se întoarse la casa din Beech Road, Yarrow, cu o expresie ciudată pe fața. Slavă Domnului că a scăpat din Sleescale la timp! În seara aceea se arătă cum nu se poate mai amabil cu proprietăreasa lui stafidită, îi vorbi cu multă blândețe, și în general avu aerul că o felicită că e bătrână și urâtă, și mai ales că n-are nici o fată.

Veni în sfârșit și ziua următoare. Joe nu era în stare să se gândească la nimic altceva decât la invitația pentru seara aceea. După ce termină lucrul la fabrică, intră la frizeria lui Grigg de la capătul – de jos al străzii lui; se bărbieri, insistând să-i dea și perdaf, și se tunse.

Apoi se duse acasă și făcu b baie. Rămase gol-goluț pe marginea căzii și stătu așa, fluierind și făcându-și manichiura. Era absolut hotărât ca în seara aceea să strălucească mai mult ca oricând.

După ce termină cu baia se duse în camera lui, care-i servea totodată de dormitor și de odaie de peste zi. Cu o deosebită grijă, își puse costumul cel mai bun, un gri-deschis cu dungulițe foarte discrete, modelul fiind copiat după un costum în care-l văzuse odată pe un filfizon dintr-o operetă jucată la teatrul Empire. Avea ambiția să poată îmbrăca și el un smoching; tare ar fi vrut să aibă un costum de seară, dar știa că n-a sosit încă timpul pentru așa ceva. În orice caz, chiar și cu griul acela banal, arăta splendid: bărbia era netedă și proaspătă, părul dat cu briantină, ochii strălucitori și energici, lăntșorul subțire de la ceas prins cât mai sus pe nasturii de la vestă, și un ac de cravată cu p perlă falsă. Zâmbi chipului său reflectat scânteietor de oglindă, exersa un salut reverențios și studie câteva poziții de eleganță și nonșalanță; apoi

zâmbetul i se schimbă într-un rânjel când îi veni în minte gândul: „Băiete, în sfârșit, ai pătruns în citadelă. Dacă strunești bine caii nu te mai oprește nici dracul.”

Își relua înfățișarea gravă, și urcând panta până la vila de la Hilltop făcu repetiții mentale pentru a adopta nota potrivită – reverențioasă și totuși plină de bărbăție; expresia lui în momentul când urca scările, gata să cucerească[^] era magistrală.

Aceeași slujnică drăguță, Bessie, îi pofti în hol, în care Laura stătea în picioare, singură, cu brațul gol sprijinit pe polița căminului și un picior cu papucul de casă întins spre foc. Era îmbrăcată extrem de simplu, în negru, și constituia un tablou spectaculos; lumina flăcărilor îi încălzea fața palidă și scânteia pe unghiile ei frumoase și îngrijit lustruite. Joe se simți deodată furnicat de un sentiment de admirație. „E grozavă! Își spuse în sinea lui, parol, e grozavă!”

Cuprins de o încordare destul de obișnuită la el, dar purtmd în schimb o înduioșătoare expresie de umilință pe obraz, înainta către ea și o salută.

Urmă o pauză, dominată de stânjenală. Joe își frecă mâinile, i'și netezi părul, își îndreptă cravata și zâmbi.

— Azi a fost frig, strașnic de frig pentru luna noiembrie. Cred că diseară o să înghețe.

Laura întinse celălalt papuc către foc și spuse doar atât:

— Serios?

Joe se simți jignit: parcă i-ar fi dat peste nas; femeia asta îl intimidă și-l domina cu un cap. În viața lui nu mai cunoscuse asemenea persoană. Insistent cum era, relua vorba:

— Câtă amabilitate din partea dumneavoastră ca să mă poftiți astă-seară la masă! Vă rog să mă credeți că e o mare onoare pentru mine. Când mi-a adresat invitația domnul Stanley, era să cad jos de emoție.

Laura se uită la el, zâmbindu-i fără zâmbet, după cum avea obiceiul; cînțări din ochi lanțul de fante de mahala, perla falsă și simți parfumul ucigător de briantină. Apoi se hotărî parcă să-l scape pe băiat de asemenea situație înfiorătoare și își întoarse capul.

— Stanley coboară într-un minut, îi spuse ea privind din nou la flăcările din cămin.

Joe era intimidat și nu reușea să o înțeleagă. Ar fi fost în stare să dea tot ce avea ca să cunoască precis și pe de-a-ntregul gândurile ei și adevărul cu privire la poziția lui în ceea ce-o privea.

De fapt nu știa nimic și-i era cam frică de ea. Mai întâi și întâi că Laura era, fără doar și poate, o lady. Nu în sensul prostesc în care gândea și spunea Jenny acest cuvânt – îi venea să rida în hohote când își amintea de politețea găunoasă a lui Jenny, de eticheta ei plicticoasă, de degetul mic pe care-l ținea îndoit, de reverențe, de prostestile formule „Vai, ce drăguț din partea dumneavoastră” și „Vă _rog, după dumneavoastră”; nu, Laura era departe de a fi o femeie în genul ăsta. Laura posedea secretul adevăratei elegante. Ea nu

trebuia să se prefacă, să se forțeze; așa cum exprima Joe lucrurile într-un fel memorabil: „Ori era cucoană, ori la loc comanda!”

Laura mai avea și o anumită detașare, greu de înțeles, care însă îl încânta și-l fascina. Simțea bine că nu e femeia care să insiste vreodată asupra unui lucru; Joe era convins că dacă Laura nu ar fi de acord cu o chestiune, ar lăsa-o baltă și și-ar păstra propria părere, împreună cu acel ciudat zâmbet fără zâmbet. Ai fi zis că Laura are înăuntrul ei o ființă tainică, batjocoritoare. Joe bănuia că nu era de loc convențională în sinea ei, că probabil era în complet dezacord cu ideile conformiste în privința vieții. Totuși, pe plan exterior nu s-ar fi putut spune că Laura vădea o totală lipsă de convenții; era foarte minuțioasă în îngrijirea propriei persoane, și gustul cu care se îmbrăca era desăvârșit, fără pic de ostentație însă. Cu toate acestea, Joe nu putea să se împotrivească sentimentului pe care i-l inspira Laura, și anume că se ridica mai presus de convențiile sociale; intuiția părea să-i sugereze lui Joe, așa, pe jumătate și aproape irațional, că, Laura' disprețuia absolut pe toată lumea – chiar și pe ea însăși.

Gândurile îi fură întrerupte de apariția lui Stanley, care intră degajat, îi strânse mâna lui Joe și-l bătut pe umăr, încercând mult prea fățiș să-l facă pe băiat să se simtă la largul lui.

— Fii binevenit în casa mea, Gowlan! Să știi că noi nu suntem de loc ceremonioși de felul nostru, așa că te rog foarte mult să te simți ca acasă. Se instalează în mijlocul carpetei din fața căminului, cu picioarele răscrăcărâte, ca să-și încălzească spatele la foc, după care exclamă: Dar cu problema cealaltă cum rămâne, Laura? Ce se aude cu rația de rom pentru combatanți?

Laura se îndreaptă spre barul din lemn de nuc, unde se afla o frapieră și niște pahare. Băură fiecare câte-un Dry Martini. Apoi Joe și cu Millington mai băură un rând; iar Millington, care-și goli foarte repede paharul, mai bău și un al treilea.

— Măi Gowlan, am început să mă cam întrec în pahare, remarcă el plescăind din buze, și din nefericire, nici nu fac destulă mișcare.

Aș vrea ca într-o bună zi să-mi revin în formă, să mă pun la punct cu fizicul. Să fiu iarăși sportiv, cum eram la colegiu.

Și zicând acestea, Millington își încorda brațul și-și pipăi încruntat mușchii.

Ca să-i treacă supărarea, Stanley mai bău un pahar, după care intrară în sufragerie, pentru cină.

— E foarte curios, se lamenta Stanley în timp ce-și potrivea șervetul pe genunchi – și de fapt adresându-se fripturii reci din farfurie – e foarte curios cât de repede poți să-ți pierzi condiția fizică. Afacerile sunt ele bune în felul lor: câștigi bani, te legi de un birou, dar la urma urmei dă-o naibii, că tot sănătatea rămâne bunul cel mai de preț. Shakespeare a spus chestia asta, sau cine?

— Parcă era Emerson, sugeră Laura uitându-se la Joe. • Joe nu răspunse. Biblioteca pe care o avea acasă era alcătuită dintr-o ediție broșată din Anecdote franțuzești, decoltate și Biblia doamnei Calder, pe care aceasta i-o

pusese cât mai îmbietor în fața vitrinei cu fructe de ceară. Duminica după amiaza când se simțea într-o dispoziție mai religioasă, Joe citea din ea ceea ce numea el „părțile porcoase”.

— Tare mi-ar fi părut bine să fi putut intra în armată remarcă Stanley lamentându-se din nou. Avea obiceiul proștilor de a pisa același subiect până ți se făcea lehamite. Da, la armată poți într-adevăr să-ți pui la punct condiția fizică.

Urmă o scurtă tăcere. Stanley își fărâmă chifla într-un acces de nemulțumire. Deși în general avea un aer optimist, degajat, era adeseori supus unor accese de nemulțumire: regretul morocănos al omului care se vede cu ochii lui chelind și îmbătrânind. Stanley fusese de altfel întotdeauna predispus la nemulțumire față de soarta lui în viață. Cu șase luni în urmă tânjea după posibilitatea de a câștiga bani și de a restabili faima firmei sale; și totuși, acum, după ce izbutise să realizeze aceste năzuințe, simțământul lui de ratare persista încă.

Stanley continuă să monopolizeze conversația. Laura vorbea foarte puțin, iar Joe, recăpătându-și încetul cu încetul siguranța de sine, nu interveni decât arareori, cu câte-o observație rostită cu grijă, de obicei întărind spusele lui Stanley. Uneori, în timp ce Stanley trăgea câte-un discurs despre bridge sau despre golf, și în special la un moment dat când se lansă în amănunte despre felul în care trăsese o anumită lovitură într-o partidă de golf, privirile lui Joe întâlneau peste masă ochii Laurei. Lipsa intenționată de expresie din privirea ei îl umplu de o tainică tristețe, începu să se întrebe care or fi de fapt sentimentele ei față de Stanley. Era căsătorită de șapte ani cu el. Nu avea copii. Era oare întotdeauna foarte drăgălașă cu Stanley și asculta într-adevăr tot ce spunea el, sau poate că de fapt nici nu asculta? Oare femeia asta nu ascundea nici un sentiment îndărătul paravanului de indiferență glacială? Era plămădită din gheață? Sau ce naiba era cu ea?

Joe știa că la început Stanley fusese nebun după Laura. Luna lor de miere durase șase săptămâni, dacă nu chiar mai mult. Dar acum nu mai era chiar așa de nebun după ea. Și apoi, nici el nu mai avea înfățișarea aceea de don juan irezistibil. Ba chiar, după cum exprima Joe lucrurile, „era cam dărâmat”.

După desert, Laura îi lăsă singuri. Joe se repezi să-i deschidă ușa, într-un acces de politețe stângace. Apoi Stanley își alege o havană din cutie, o aprinse și, cu un gest mărinimos, îi întinse cutia și lui Joe.

— Servește-te, Gowlan'ăi spuse el. Ai să vezi că nu-s^ele de loc.

Joe luă o țigară de foi, și privirea lui exprima deopotrivă umilință și recunoștință, în fond îl irita aerul condescendent al lui Millington. „Așteaptă numai, puțin, gândi el în sinea lui, și-am să-ți arăt eu ție!” între timp însă, se arăta reverențios din cap până-n picioare, își aprinse trabucul, fără să-i scoată banderola de hârtie.

Urmă o tăcere mai iungă, timp în care cu picioarele întinse sub masă și cu stomacul potolit, Stanley trase din țigară și se uită la Joe.

— Să știi, măi Gowlan, îl anunță în cele din urmă, că-mi ești foarte simpatic.

Joe zâmbi cu modestie și se întrebă ce naiba avea să urmeze după asta.

— Să știi că eu sunt un om fără prejudecăți, cu mintea deschisă, reluă Stanley cu multă expansivitate – după cocteilurile de la început mai băuse și o jumătate de sticlă de Sauterne și se simțea predispus la expansivitate. Și să știi că pentru mine nu contează câtuși de puțin din ce familie se trage un om, dacă e băiat de treabă. Din partea mea poate să fie fiu de duce sau de gunoier, că mie nu-mi pasă nici cit negrasub unghie. E cinstit? Atunci, mi-e totuna! Mă-nțelegi?

— Vai de mine, cum să nu vă înțeleg, domnule Stanley?!

— Ei bine, Joe, continuă Millington, atunci uite ce e: dacă tu înțelegi ce vreau să spun, atunci am să fac un pas mai departe. De vreo două luni încoace nu te-am slăbit din ochi și poți să-ți spun că sunt destul de satisfăcut de cele ce-am văzut. Millington se întrerupse, își plimbă țigara dintr-un colț al gurii în celălalt, cercetându-l cu atenție pe Joe. Apoi rosti rar: Clegg e finito. Asta este numărul unu.

Numărul doi: am o idee, Gowlan. Vreau să te pun la probă ca subdirector al întreprinderii mele.

Joe era cât p-aci să leșine.

— Subdirector?! Murmură el cu glas pierit.

Joe căzu pradă unei emoții atât de puternice, încât i se păru că toate lucrurile din cameră se învârtesc înaintea ochilor lui. Adulmecase el ceva care plutea în aer, dar era departe, tare departe de ce auzise cum. Se făcu alb ca hârtia la față și scăpă trabucul în farfurie.

— Vai de mine, domnule Stanley! Apucă el să rostească înainte de a-și pierde respirația cu totul. De data asta nu mai era nevoie să joace teatru, gesturile lui erau perfect sincere și pe deplin convingătoare. Vai de mine, domnule Stanley...

— E-n regulă, Joe! Nu te trece cu firea. Lartă-mă, te rog, dacă te-am luat prin surprindere, dar nu uita că suntem în război, în asemenea vremuri, toate se întâmplă pe neașteptate. Curind, ai să prinzi și tu firul lucrurilor. Și parcă-mi șoptește ceya la ureche că n-ai să mă dezamăgești.

Valul de fericire îl transportă pe Joe. Postul lui Clegg... Pentru el... Subdirector la fabrica Millington!

— Știi, măi Joe, eu am încredere în tine, îi explică Millington cordial. Și sunt gata oricând să-mi susțin aprecierea cu argumente.

Iată de ce îți ofer acest post.

În momentul acela sună telefonul din hol, și înainte ca Joe să poată deschide gura, intră Laura.

— E pentru tine, Stanley, anunță ea. Te caută maiorul Jenkins.

Stanley se scuză și se duse la telefon.

În cameră se lăsă tăcerea. Joe o simțea pe Laura acolo, simțea perfect prezența ei lângă ușă, în fața lui, în preajma lui, cu atenția îndreptată asupra

lui. În piept îi zvâcnea o inimă teribil de fericită, se simțea puternic, beat de încintare, strălucind deviată. Ridică ochii și se uită la ea. Dar Laura îi evită privirea și-i spuse cu o politețe glacială:

— Înainte de a pleca, te rog să-ți bei cafeaua care te așteaptă în hol!

Joe nu răspunse. Nu era în stare să rostească o vorbă, în timp ce stăteau acolo, nemișcați, încordați, în cameră răzbea din când în când glasul lui Stanley, vorbind la telefon.

CAPITOLUL XXXII.

Lui Jenny i se apropia sorocul, și comportarea ei în această perioadă era de-a dreptul exemplară. Și nu numai într-o privință, ci în toate. Din după-amiaza aceea de marți, când îi mărturisise lui David starea ei, Jenny devenise „altă femeie”. Mai avea ea micile ei momente de țăfnă sau de plâns (dar unde s-a văzut femeie însărcinată căreia să-i poți intra întotdeauna în voie?) și de ceea ce ea numea „bâzdâcuri” – adică poftă neașteptată, și în cele mai nepotrivite momente, pentru cele mai ciudate și mai exotice alimente – generalizate simplu sub numele de „ceva bun”. De pildă o apuca pofta de gurițe de turtă dulce, mai ales că „se lăsase de pâine”, sau ceapă murată, sau icre de hering pe pâine prăjită. Și maică-sa, Ada, avusese întotdeauna asemenea capricii alimentare, așa că Jenny se simțea pe deplin îndreptățită s-o apuce din când în când „bâzdâcurile”.

Pregătea un trusou foarte atrăgător pentru fetiță – era sigură că o să fie fetiță, pentru că tare o mai dorea. Voia să aibă o fetiță și ca s-o poată găti cât mai frumușel, și pentru că băieții erau niște nesuferiți! Seară de seară stătea până târziu într-o parte a căminului, în timp ce David stătea în partea cealaltă. Jenny avea aerul cel mai domestic cu putință, împletea, croșeta sau croia îmbrăcămintea pe baza indicațiilor din revistele cu sfaturi pentru gospodine și din Revista bebelușului. Din când în când se cufunda într-un vis cu ochii deschiși, plănuiind viitorul micuței ce avea să vină pe lume.

Avea să fie actriță, o actriță renumită, sau – poale chiar mai bine – o cântăreață de succes, primadonă la opera cea mare. Talentul maică-si avea să se dezvolte la ea și avea să cunoască unul după altul triumfuri răsunătoare pe scena teatrului Covent Garden, avtnd la picioare inimile unor bărbați distinși și nenumărate buchete de flori, în timp ce dintr-o lojă Jenny avea s-o privească cu tandrețe și înțelegere, simțind că și ea ar fi putut să se bucure de același succes dacă s-ar fi ocupat cineva de ea. Dar această cale era legată și de multe ispite, de mari ispite; gândindu-se la ele, fruntea lui Jenny se încrețea întristată.

Deodată, scena se schimba, și Jenny se vedea o maică, o călugăriță anglicană, palidă și spiritualizată, cu o tristețe ascunsă în adâncul inimii ei, cu scena și cu lumea împinse pe planul din fund, iar ea trecând prin peristilul unei mari mănăstiri și intrind în capela sumbră, începea serviciul religios, răsunau acordurile unei orgi, și glasul călugăriței scotea sunete argintii de o splendidă puritate. Ochii lui Jenny se umpleau de lacrimi, și fantezia ei de un trist romantism se avânta spre țarmuri și mai tragice. Până la urmă n-avea să

existe nici o fetiță, nici o primadonă, nici o călugăriță. Ea, Jenny, avea să moară, simțea asta undeva în străfundul inimii, era o absurditate să-și închipuie că o să aibă vreodată puterea de a aduce pe lume un copil, cu atât mai mult cu cât întotdeauna o obsedase presimțirea că va muri în fragedă tinerețe, își aduse aminte de Lilly Blades, o vânzătoare din: magazinul de mode al lui Slattery, care era o prezicătoare extraordinară și îi ghicise o dată în cafea că o să cadă răpusă de o boală cumplită. Se și vedea murind în brațele lui David, care, cu fața distrusă, desfigurată de durere, o implora să nu-l. Lase singur pe lumea asta. Pe măsuta de la căpătâiul ei se afla o vază cu trandafiri albi, și însuși doctorul, așa inimă de piatră cum era, stătea în fundul odăii sfișiat de tristețea priverii care i se înfățișa înaintea ochilor.

Pe obrajii lui Jenny curgeau lacrimi veritabile, și David, ridicând deodată capul, exclama: ^ „Doamne, Jenny! Dar ce s-a întâmplat?

„Nu-i nimic, David, ofta ea, cu zâmbetul acela firav, angelic.

Sunt fericită. Sunt cu adevărat fericită.”

După aceea hotărî că trebuie neapărat să-și ia o pisică, fiindcă avea nevoie să vadă în casă o ființă domestică veselă și cu adevărat umană. Rugă pe toți cunoscuții să.-I facă rost de-o pisicuță; toată lumea, dar absolut toată lumea, trebuia să cuture țara în lung și-n lat ca să-i facă rost de-o pisicuță. Și când Harry, băiatul măcelarului, îi aduse o pisicuță, Jenny se simți în al nouălea cer. Mai târziu, când comisionarul de la magazinul Murchison îi aduse o altă pisică, iar doamna Plânsa, în ziua următoare*, îi trimise încă una, nu mai era chiar așa de încântată. După ce dăduse sfoară-n țară, era imposibil să le dea pisicile înapoi. Până la urmă a trebuit să le înece pe cele dbuă din urmă, lucru care i-a sfâșiat inima. Bietele ființe rară apărare, dar ce era să facă? În schimb, își dădu multă osteneală până să găsească un nume potrivit pentru supraviețuitor, îlboteză Drăguțul.

Apoi începu să-și reia îndeletnicirile muzicale. Stătea toată ziua la pian, exersând, încercându-și vocea și învățând două cântece de leagăn. Voia să se perfecționeze, în stadiul acesta, atitudinea ei exprima o căință tainică. Nu era destul de bună pentru David. Ar fi trebuit să fie mai bună, din toate punctele de vedere, mai talentată, mai intelectuală, ar fi vrut să fie în stare să susțină o conversație cu David, să poarte discuții, discuții adevărate, despre probleme care-l interesau pe el, despre subiectele importante din domeniul social, economic și politic. Animată de aceste idei, de vreo două ori se cufundă în niște cărți, ca să-și îmbogățească intelectul și ca să aducă apa la moara discuțiilor filosofice. Dar cărțile nu erau prea îmbietoare, așa că în cele din urmă se văzu silită să renunțe la ele.

Dar pe de altă parte, dacă nu putea fi deșteaptă, putea cel puțin să fie o nevastă bună. A, da, asta într-adevăr, își cumpără o cărticică, intitulată După-amiezi însorite în căminul fericit, și o citi pe nerăsuflăte. O citi cu seriozitatea cu care își învață copiii lecția, mișcând buzele, ca și cum ar fi citit cu glas tare, apoi repetând frazele pe de rost, în timp ce croșeta ținând cartea deschisă pe

genunchi, în urma unei „după-amiezi deosebit de însorite”, își aținti asupra lui David ochii umezi de lacrimi și exclamă cu un aer patetic: /

— David, sunt o mică proastă, și atâtă tot! Dar de fapt nu sunt rea la inimă. Aicea spune că toți greșim în viață, dar cu toții ne putem ridica deasupra greșelilor. Nu sunt o nevastă rea, zău, David, nu-i așa că de fapt nu sunt rea?

David o asigură cu multă răbdare că nu e o nevastă rea. Jenny se uită la el o clipă, și apoi dădu drumul la o cascadă de sentimente:

— O, David, tu ești cel mai bun bărbat care a existat vreodată.

Zău așa, David, tu ești cel mai bun bărbat de pe lumea asta.

Niciodată nu i se păruse Jenny mai copil. De fapt chiar era un copil. Era pur și simplu ridicol ca tocmai ea să aibă un copil. David îi arată blindețe. Adeseori noaptea, când dormeau unul lângă altul, ea tresărea, tulburată și speriată, și prin somn se lipeai de el. David îi simțea trupul umflat și mișcările copilului din pânțele. Îl năpădea atunci afecțiunea și căuta să-i aline scâncetul copilăresc.

O întrebase pe Jenny dacă n-ar fi vrut ca Martha, maică-sa, să-i vadă de casă și s-o îngrijească și pe ea, în timpul lăuziei. Supusă cum era în ultima vreme, ba chiar cât se poate de supusă, Jenny acceptase.

Dar când Martha veni la ei acasă pentru a aranja lucrurile, acea unică întrevvedere dintre ele dovedi că reconcilierea era imposibilă. Martha îl întâlni pe David în drum spre casă. Era aprinsă la față.

— Nu pot face treaba asta, declară ea, stăpânindu-și nervii, și n-are nici un rost. Cu cât am mai puțin de-a face cu ea, cu atât mai bine. Eu n-o pot suferi și nici ea nu mă înghite. Așa că mai bine punem capăt poveștii.

Și Martha se îndepărtă în grabă, înainte ca David să poată spune ceva.

De aceea, au aranjat ca Ada Sunley să se deplaseze de la Tynecastle. Ada sosi în 2 decembrie, pe o zi umedă, cu vânt cumplit.

Debarcă greoaie din tren, cu o valiză galbenă, legată cu sfoară, pentru mai multă siguranță. David, care o întâmpină la gară, cară valiza până în Lamb Lane. Ada era într-o dispoziție bună și degajată, deși nu părea prea încântată că a trebuit să vină acolo. Sau cel puțin nu părea prea încântată de David. Era rezervată și cam rece față de el. Pe de altă parte, o simțai gata să-și manifeste nemulțumirea față de diversele lipsuri din casă; abia venise, și-l și trimise pe David să cumpere o ploscă pentru pat. Făcea tot felul de pregătiri, se agita toată ziua. Se dădea pur și simplu peste cap. Văzându-se lipsită de confortul camerei ei din fundul casei, așa dezordonată și murdară cum era, smulsă din tihna indolentă a balanșoarului în care-i plăcea atât de mult să se lege, se lansă deodată într-o activitate cu totul nefirească pentru ea. Era de fapt mai mult agitația zgomotoasă și greoaie a unei femei grase. Era plină de asiduitate în atențiile cu care o înconjură pe Jenriy, plină de asiduitate și de compătimire. Tot timpul părea că-i spune: „Haide, vino cu mine, biata mea mielușică!

Cel puțin bine că e maică-ta lângă tine.”

De altfel, Ada era deosebit de activă și la vorbă, îi dădea lui Jenny tot felul de vești. Sally a terminat pe neașteptate turneul ei de iarnă cu spectacolul de pantomimă, compania a dat de bucluc, nu era o trupă bună, iar Sally șoma din nou, în căutarea unui angajament. De altfel, adăugă Ada cu mult regret, s-ar fi zis că Sally nu face. Niciodată altceva decât să fie în căutarea unui angajament. Se vorbea pe ici, pe colo de organizarea unor concerte pentru soldații răniți și s-ar fi putut foarte bine să fie solicitată să ia parte la ele, xdar asta ar însemna muncă voluntară, de pe urma căreia nu avea să câștige nici un gologan. Ada se plângea în egală măsură de incapacitatea lui Sally de a câștiga un salariu bun și stabil ca și de ambiția stupidă care o îndemna să continue toată povestea asta cu teatrul, atât de lipsită de perspectivă. Adei îi părea grozav de rău că fata părăsise slujba de la centrala telefonică.

Înaintând treptat-treptat, pe o cale ocolită, Ada ajunsese la un moment dat să pomenească și de Joe. Se afla împreună cu Jenny la bucătărie, a doua zi după sosire. Tocmai îi prepara un ceai lui Jenny, și așa, în treacăt, fără vreo intenție deosebită, Ada spuse:

— Apropo, știi, a fost Joe pe la noi.

Jenny, care se întinsese pe divan, rămase deodată țeapănă, și fața ei palidă și languroasă se închise ca o scoică. După un răstimp de tăcere, spuse cu un glas înghețat;

— Nu știi nimic despre Joe Gowlan, și nici nu-mi pasă. Mi-e silă de el. Ada potrivea cu grijă clopotul care păstra ceaiul fierbinte.

— Ei, și totuși, află, Jenny, că a trecut pe la noi. E un băiat tare drăguț. Și de atunci a mai venit de vreo două ori. Nu e nevoie neapărat să-l bârfești pentru că pur și simplu ți-a scăpat din mină. Să știi, Jenny, aia a fost din greșeala ta, prințeso. Părerea mea este, și o susțin până la mormânt că e un băiat cit se poate de drăguț. O să le bage pe Phyllis și pe Clarrie ca muncitoare la fabrica de materiale de război, care e vorba să se înființeze la Wirtley. S-a întors la uzinele Millington și-i merge foarte bine.

— Ți-am spus că nu vreau nici măcar să aud de Joe Gowlan!

Exclamă Jenny cu vocea crispată. Dacă te interesează, pot să-ți spun că urăsc și detest până și numele lui.

Ada, așezându-se la masă și punându-și mâinile durdulii pe clopotul de pe ceainic ca și cum ar fi vrut să și le încălzească, continuă s-o piseze, înnebunitor:

— Nici nu știi ce mult a progresat băiatul. A ajuns acum șef de secție, are o slujbă curată și cum nu se poate mai plăcută. Se îmbracă admirabil. Zău, Jenny, ultima dată când a trecut pe la noi mi-a spus că se duce să ia cina la Millington acasă. Auzi tu, sus la Hilltop, Jenny, în casa lor. Ascultă-mă pe mine, prințeso, mare greșeală ai făcut că l-ai lăsat pe Joe să-ți scape printre degete. Ți-a intrat adevăr mi-ar fi plăcut și mie ca ginere.

Jenny era albă ca hârtia la față, strângea tare din pumni. Glasul ei sună strident:

— Mamă, nu-ți dau voie să vorbești în felul ăsta! Nu-ți dau voie să-l pui pe Joe alături de David! Joe e un ticălos fără pereche, iar David e cel mai bun bărbat de pe lumea asta!

Și se uită sfidătoare la Ada. Dar de data asta Jenny nu mai putea s-o domine pe maică-sa. Starea în care se afla o slăbise din punct de vedere fizic, iar din punct de vedere moral era mereu ispitită să ajungă la un compromis. Ada avea în sfârșit un prilej minunat de a o sili pe Jenny „să i se închine” și nu lăsa să-i scape prilejul.

— Ha, izbucni ea, scuturând din cap. Auzi fel de-a vorbi! Cine te-ar auzi ce spui, nici nu și-ar închipui că te-ai jucat cu el ca mița cu șoarecele.

Jenny plecă ochii. O scutură un fior și nu mai scoase o vorbă.

În clipa aceea, ușa se deschise și intră David. Tocmai se întorcea de la administrația portului, unde căpătase o slujbă temporară. Ada se întoarse către el, cu un ușor zâmbet condescendent. Dar înainte de a putea vorbi; Jenny, întinsă pe canapea, scoase un țipăt dureros și-și duse mina la pânțe.

— O, Doamne, șopti ea apoi. Am simțit un junghi.

Ada șovăi, uitându-se la fiică-sa cu un amestec de resentiment și de îndoială.

— Dar nu se poate, spuse în cele din urmă. Mai ai o săptămână până să-ți vină termenul.

— Ba se poate, răspunse Jenny, abia suflând. Eu știu că se poate. Uite, iar m-a apucat.

— Ei, asta-i bună! Declară Ada. Da, te pomenești! Deodată, o cuprinse compătimirea: Biata mea mielușică! Îngenunche și-și puse mâna pe burta lui Jenny. Da, da, să știi ca asta este. Ei, ce zici, ai mai pomenit așa ceva? Și apoi se răsti brusc la, David, de parcă dintr-o dată situația s-ar fi schimbat cu totul, iar el ar fi fost de vină din cine știe ce pricină nedeslușită: Haide odată, adu doctorul! Ce stai și te zgâiești la ea?

Aruncându-i în grabă o privire lui Jenny, David porni să-l aducă pe doctorul Scott. Îl găsi tocmai când prelua serviciul de gardă la cabinet. Scott era un bătrânel osos, roșcovan, foarte repezit și scurt la vorbă, și pe deasupra cu un obicei supărător de a horeai și a scuipa, drept în mijlocul urtei conversații. Din toate punctele de vedere era foarte departe de a avea aerul unui profesionist. Purta mereu pantaloni de călărie și o haină lungă, cadrilată, cu niște buzunare imense, pline de tot felul de lucruri: pilule, pipă, o bucată de bandaj, două cutii goale de termometru, un bisturiu de buzunar niciodată sterilizat și o sondă de cauciuc, pe care veșnic o scăpa prin odaie când își scotea batista murdară. Dar cu toată ciudățenia lui, cu toate că era atât de neglijent și departe de a fi aseptice, era un doctor foarte bun.

Această primă durere a lui Jenny nu i se păru însă o chestiune extrem de urgentă. Își trase nasul, horcăi, și după ce scuipă, încuviință din cap:

— Trec eu pe-acolo, peste vreun ceas. Apoi strigă prin ușa deschisă, către sala de așteptare: Următorul, vă rog!

David era neliniștit de faptul că Scott n-a venit imediat, întorcându-se acasă, descoperi că Jenny și cu Ada se duseseră amândouă sus în dormitor. Perpelindu-se, aștepta sosirea doctorului Scott, și totuși, când acesta își făcu apariția pe la ora șapte, și măcar că durerile lui Jenny se agravasera mult, doctorul îl asigură pe David că pentru moment nu poate face nimic. David înțelese că prima naștere e totdeauna o chestiune de lungă durată și-l înfrebă pe doctor dacă Jenny o să aibă mult de suferit. Privind două minute bune la focul din bucătărie, înainte de a scuipa în ei, doctorul Scott răspunse:

— Nu, cred că n-o să dureze prea mult. Mă întorc înainte de douăsprezece.

Dar era greu să aștepti până la miezul nopții. Durerile lui Jenny se înțețiră, junghiurile deveniră mai frecvente. Fata părea că nu mai are nici putere și nici curaj să îndure chinul. Era ba îmbufnată, ba speriată, ba isterică, ba istovită. Dormitorul, asupra căruia revărsase atâta grijă și osteneală împodobindu-l cu perdele noi de voal la ferestre, cu pătuțul înzorzonat cu danteiute așezat într-un colț și cu mileurile cochete de dantelă de pe masa de toaletă, devenise acum un loc de dezordine și zăpăceală. Una din pozne o făcu Ada, vărsând ceainicul. Dar punctul culminant și cel mai tragic fu atins când un mieunat slab, urmat de un țipăt înfiorător al lui Jenny, dezvălui faptul că Drăguțul se afla sub pat.»

Apoi se dădu bătută. Deși Ada îi repeta că trebuie să se plimbe puțin, Jenny stătea trimită de-a curmezișul patului, ținându-se de burtă și plângând de mama. Focului peste cearșafurile răvășite. Uită tot ce scria în Revista bebelușului și în După-amiezi înSORITE în căminul fericit, își pierdu cumpătul și se lăsă în voia soartei: zăcea pe patul în dezordine, tolănită cu burta în sos, cu picioarele desfăcute, cu cămașa de noapte ridicată, cu părul răvășit pe obrajii supți și palizi, cu fruntea șiroind de sudoare. Din când în când închidea ochii și striga:

— O, Doamne, Doamne! Au, au, au! Iar m-a apucat! O, Doamne, mă doare! Ah, șalele! Vai, mamă! Dă-mi să beau puțină apă. Ah, m-apucă mai rău. Repede, mamă, pentru numele lui Dumnezeu!

Toată povestea se dovedi a fi mult mai puțin romantică decit și-o închipuise Jenny.

Scott sosi la douăsprezece fix și se duse direct sus. Trintind ușa în urma lui, îl izola pe David de el, de Ada și de țipetele lui Jenny.

Dar țipetele continuară, apoi se auzi pasul apăsător al ghetelor lui Scott, după care – tăcere.

David se gândi: „Slavă Domnului, i-a dat cloroform!” Rămase în bucătărie, cu spinarea încovoiată, pe scaunul din fața focului, acum aproape stins. Simțise durerea fiecărui junghi împreună cu Jenny, iar acum liniștea cloroformului îi aducea o ușurare pe care o așteptase parcă în agonie. Suferințele omenesti îl afectau întotdeauna profund, iar suferința lui Jenny îi apărea ca un simbol al tuturor durerilor inevitabile pe care le îndură oamenii. Se gândea la ea cu -tandrețe. Uită de toate certurile, hărțuierile și cicălele ei,

de capriciile și țăfha și deșertăciunea ei. Începu să se gândească la copil, și copilul îi apărui ca un simbol de viață nouă care se înălța din moarte. Avu viziunea câmpurilor de bătaie, pe care zăceau morții în poziții stranii, mai stranii chiar decât cele ale morților din adâncul minei.

Curind avea să fie și el acolo, pe cimpul de luptă, în Franța.

Nugent îi scrisese de pe front, unde servea ca brancardier la un spital de campanie de pe lângă regimentul de pușcași din Northumberland.

Înrolându-se la același comandament din Tynecastle, avea să plece și el împreună cu regimentul de pușcași și spera ca unitatea lui să se poată afla în apropierea unității lui Nugent. '

Din odaia de deasupra se auzi un geamăt și apoi un cântec.

Cânta Jenny. Desluși o strofă dintr-un vechi cântec sentimental de-al ei, dar cuvintele pe care le auzea acum se cam încălceau și sunau tare unt, chiar deșucheat. Desigur, alt efect al cloroformului. Narcoza îi făcea uneori pe oameni să cante, ca la beție.

Și apoi urmă iar tăcerea, o tăcere prelungă, întreruptă de apariția bruscă a unui alt glas, un glas nou și subțire; nici al lui Jenny, nici al Adei, nici al lui Scott, un glas cu totul și cu totul nou, care țipa și tiuia ca un fluier. Sunetul acelui glas subțirel, care se năștea din durere și din țipăt și din beznă, urmând unui răstimp de tăcere, îl lovi pe David drept în inimă. Din nou simbolul: din haos se nasc zorile noi. Rămase absolut țeapăn, cu miinile împreunate, cu capul înălțat, cu un straniu presentiment în priviri.

Peste o jumătate de oră, Scott cobori greoi scările și intră în bucătărie. Fața lui oglindea expresia aceea obosită și neplăcută lăsată adeseori de faceri pe obrajii doctorilor istoviți și deziluzionați.

Scotoci prin buzunare ca să găsească o stafidă neagră. Scott susținea întotdeauna că poartă stafidele astea la el ca să le dea copiilor; mai ales că, tot el spunea, stafidele erau un remediu admirabil pentru viermi intestinali. Realitatea era însă că îi plăceau la nebunie lui personal și de aceea le avea mereu prin buzunare.

Găsind în sfârșit o stafidă, începu ș-o mestece. Apoi spuse pe un ton neutru, indiferent:

— Ei, a sosit și pachetulul.

David nu vorbi, înghiți în sec; dădu din cap.

— Băiat, zise Scott, ca un fel de răspuns automat, încercând să toarne puțin entuziasm în vorbele lui, dar neizbutind.

— Dar Jenny cum se simte?

— O, nevasta dumitale se simte bine, chiar foarte bine. Scott făcu apoi o pauză și-i aruncă lui David o privire foarte ciudată: Dar copilul are o constituție nițel mai plăpândă. O să trebuiască să aveți grijă de el, în multe privințe.

Îi mai aruncă iar o privire ironică lui David, dar nu mai zise nimic. Era un băț rin destul de vulgar, cu clientela mai ales din clasele de jos, mai mult oameni de la țară și mineri. Acum însă nu era de loc vulgar. Părea doar istovit deviată, care, într-un'moment ca acesta, îi apărea teribilă și de neînțeles.

Căscă, întinzându-și mâinile deasupra capului, îl salută din cap pe David și scuipă în focul acum stins. Pe urmă plecă.

David rămase câteva clipe în mijlocul bucătăriei, după care urcă scările. Bătu la ușa dormitorului și intră. Voia să fie alături de Jenny și de copil. Dar Jenny era sfârșită, pur și simplu sfârșită, nu-și revenise pe deplin nici de pe urma anesteziei, și pe deasupra era încă pradă unui fel de acces de isterie. Ada era și ea foarte agitată și furioasă, și-l alungă imediat din odaie, cu gesturi repezite. Neavând încotro; trebui să se supună și se întoarse la paner, își așternu culcușul pe divanul din hol. Adormi numai când în casă se stinseră toate zgomotele.

Dar a doua zi dimineată văzu copilul, în timp ce-și lua gustarea – o ceașcă de cacao cu pâine – Ada aduse jos copilul, mândră de parcă ar fi fost făcut de ea. Pruncul era spălat de curind, pudrat și îmbrăcat în hăinuțe cu multe zorzoane, după modelul din Revista bebelușului, ceea ce dădea o amploare considerabilă trupușorului mic cit {Aminul. Și totuși, în ciuda zorzoanelor, copilul era urât și firav. Avea părul negru, ochi care clipeau des, nasul turtit și borbănat, mucos; pe deasupra, era palid, pricăjit și cu un aer bolnăvicios. Era așa de unt și mic acest copilaș, incit îi topi lui David inima, umplând-o de un nou gen de tandrețe. Lăsă jos ceașca de cacao și luă copilul pe genunchi. Prezența lui acolo i se părea un lucru deopotrivă absurd și minunat. Ochii copilului clipeau timid către el. Și prin acest fel timid de a clipi i se părea lui David că ochii copilului își cer iertare.

— Ei, haide, haide, spuse Ada, reluând pruncul și legănându-l în sus și-n jos. Taică-tu e tare stângaci cu odorașul mamei.

Ea avea ideea aceea prostească, potrivit căreia nici un bărbat n-ar fi în stare să țină în brațe un copil fără ca acesta să sufere serioase consecințe. Era destul de ciudat însă că pruncul nu plânsese de loc cât se aflase pe genunchii lui David, în schimb începu să plângă tocmai acum, și urla încă de mama focului când îl scoase Ada din cameră.

David plecă la noua lui slujbă, cu gândul la copil. Și tot la copil îi era gândul când, la sfârșitul zilei de muncă, se întoarse acasă, începuse să îndrăgească pocitania aceea mititică.

Nu încăpea îndoială că era vorba de un copil plăpând. Jenny recunoscuse și ea acest lucru, și cu timpul adoptă o expresie elegantă, pe care o folosea în prezența oaspeților. Privind plină de compătimire spre copil, adăugă imediat:

— Micuțul de el! Doctorul afirmă că nu e prea robust.

Doctorul Scott îi prescrise niște pudră și o alifie cu care să-l ungă și pe de altă parte insistă ca Jenny să-l alăpteze direct. După câteva proteste, Jenny se conformă.

Amintirea nașterii – considerată în momentul acela un chin înfiorător și de neuitat – se mai estompase, și Jenny începu să se înveselească, în scurtă vreme îi trecu și dezamăgirea că are băiat și nu fată. Dorința ei era să-i dea numele David. Se rugă suav de fotul ei să-l boteze pe băiețel cu numele lui.

— Doar e copilul tău, David, spuse ea, cu o logică naivă. Se uită la el, drept în ochi, și zâmbi; ochii ei erau limpezi și frumoși. E firesc ca băiețelul să-ți poarte numele.

Dar David voia neapărat să-i spună Roberi. Ținea ca tatăl său mort și fiul său viu să fie pentru el Roberi. Iar Jenny, după ce-l contrazise, venind cu propuneri de alte nume, ca de pildă Hector, Archibald sau Victor, pe care le socotea superioare din punct de vedere al sonorității și importanței, acceptă până la urmă, foarte supusă. Ținea cu tot dinadinsul să-i facă pe plac lui David în absolut orice privință. Așadar, băiețelul se alese cu numele de Robert.

Trecură trei săptămâni. Ada se întoarse la Tynecastle, Jenny putea acum să iasă din cameră și să se odihnească, lasciv, cu aer de convalescentă, pe divanul de la paner. Și totuși, din multe puncte de vedere, i se părea că îndatorirea de a-l alăpta pe Robert o apăsa ca o povară. Pe măsură ce-i reveneau puterile și viața ei se apropia de normal, hotăririle la care o împinsese imaginația ei romantică începeau treptat să-și piardă din atracție și farmec. Dintr-un biet micuț plâpând, Robert devenise acum o biată pacoste. Cind se simțea obosită, Jenny era încântată dacă putea să-l lase pe David să-i dea lui Robert doctoria, să-l scalde și așa mai departe. Și totuși, pe Jenny o supăra oarecum, în chip ciudat, interesul pe care-l manifesta David pentru copil.

— Dar nu-i așa că tu tot pe mine mă iubești mai mult? Nu-i așa, David? Exclamase ea deodată într-o seară. Nu cumva iubești copilul mai mult decât pe mine?

— Cum poți să-ți închipui una ca asta?

Și David râse de ea, ingenunchind cu mânecile suflecate lingă băița de tinichea unde mir- • -il Robert se zbenghuia în apa plină de clăbuci.

Jenny nu-i răspunse, și, fără să-și ia ochii de la ei, pe față i se așternu o expresie din ce în ce mai vădită de nemulțumire.

Într-adevăr, odată cu apropierea Anului nou, Jenny deveni mereu mai nemulțumită și mai agitată. Ai fi zis că totul merge pe dos și că nimic nu e cum trebuie. Ar fi vrut ca David să plece pe front, ar fi vrut și totuși n-ar fi vrut. Ba era mândră de acest lucru, ba înspăimântată. Ca să-și liniștească mintea, începu să citească romane ieftine, întrucât nu mai găsea prin casă revista După-amiezi însozite în căminul fericit. Uitase și de muzică în ultima vreme. Nici nu mai punea mâna pe pian și nu cânta nici măcar cântece de leagăn. Stătea vreme îndelungată în fața oglinzii, cercetându-și înfățișarea, ca să-și recapete încrederea că nașterea nu dăunase cu nimic chipului și siluetei ei. Își dădu din nou seama că nu are prieteni. Era complet eliminată din șuvoiul evenimentelor, viața trecea peste ea. Pierdea toate prilejurile de bucurie. Era un lucru tare supărător și chinuitor pentru Jenny, avea uneori impresia că a murit de mult. Pe lângă toate, și vremea se înrăutățise. Era o umezeală cumplită și, cu toate că acum ar fi avut voie să iasă din casă, ce rost avea să meargă pe ploaie? Pe urmă, din patru în patru ore, trebuia să-i dea lui Robert să sugă, și acest lucru, firește, ridica probleme ori de câte ori ar fi avut de gând să facă o plimbare mai lungă.

Dar în ajunul Anului nou ploaia încetă, se ivi soarele, și Jenny simți că nu mai poate rezista. Trebuia neapărat să facă o mică plimbare. Neapărat, neapărat! De ani de zile, de secole nu se mai plimbase. Simțea neapărat nevoia să se ducă la Tynecastle, să-și vadă mama. O dată luată această hotărîre, se însenină la față, urcă scările în grabă, se îmbracă frumos și cobori iar la parter. Era ora patru, îi dădu lui Robert să sugă, îl puse în pătuțul lui și-i scrisese lui David câteva cuvinte, făgăduind să fie înapoi la ora opt.

Când se întoarse și dădu peste biletul lui Jenny, David fu bucuros pe de o parte la gândul că în sfârșit, biata de ea, face o plimbare, iar pe de altă parte deosebit de încântat să rămână singur cu Robert.

Robert dormea în pătuțul lui din colț, lingă plită. David își scoase ghetetele și umblă în ciorapi, ca nu cumva să facă zgomot, își pregăti un ceai și se bucură să-l bea în tovărășia lui Robert. Apoi puse mâna pe o carte și se instala lângă pătuțul copilului, să citească.

Erd Dincolo de bine și de rău, de Nietzsche. Pe David îl interesa foarte mult opera lui Nietzsche. Numai că acum se uita mai des la Robert decât la Nietzsche.

La șapte și jumătate, Robert se trezi, gata să-și primească porția de mincare. Stătea cât se poate de liniștit, întins pe spate, cu ochii ținți la ciucurii de la baldachinul de deasupra lui. „Ce ciudată priveliște asupra lumii trebuie să aibă el de aici!” gândi David.

Timp de o jumătate de oră și mai bine, Robert își păstră aceeași încântare în ciudata contemplare a lumii, stăvilindu-și foamea cu ajutorul degetului mare; în cele din urmă însă, degetul se dovedi insuficient, și după câteva scâncete preliminare, se puse pe plâns.

David îl ridică din pătuț și începu să-i alinte. O vreme, încercările îi fură încununate de succes dar apoi Robert începu iar să plângă.

David se uită îngrijorat la ceas. Opt și jumătate; probabil d Jenny a scăpat trenul, și acum nu mai avea altul decât la zece!

Deodată, își dădu seama că fără Jenny, Robert e legat de mâini și de picioare.

Făcu tot ce-i stătu în putință. Văzu că Robert dă semne de agitație, constată că s-a udat și, cu toate că nu avea prea multă experiență la înfășat copiii, îl schimbă. Pruncul păru încântat și, în semn de recunoștință, când se simți ridicat în sus, îl trase pe David de păr cit putu.

David râse, și râse și Robert. Se vedea că-i e foame, dar pe de altă parte părea destul de liniștit. David îl puse pe carpetă din fața căminului, și copilul se tolăni în voie și începu să zvârle cu piciorușele înspre foc. În general, părea acum mult mai zdravăn decât în urmă cu câteva săptămâni.

Era mai gras, se făcuse mai frumușel și nici nu mai avea nasul veșnic înfundat. Dar în seara asta îl rodea o foame cumplită, și începu din nou să urle cit îl ținea gura, mai ales că se făcuse aproape zece.

Din ce în ce mai indignat de întinderea lui Jenny, David se lăsă în patru labe și începu să discute cu Robert, să-l alinte și să-l potolească, în momentul

acela, ușa se deschise de perete fi intri Jenny. Era extrem de bine dispusă. Fusese la cinematograful cu Clame și băuse, conform obiceiului, vin de Porto. Rămase în prag, cu o miră în șold, cu buzele roșii, lățite într-un zâmbet încântat. Apoi, deodată, începu să râdă. Râdea de nu mai putea, ia vederea tabloului pe care-l alcătuiau David și cu Robert așezați pe covoraș.

David strânse din buze.

— Nu mai ride așa! Îi spuse răstit.

— Nu mă pot stăpâni, chicoti ea. E ceva... Mi-a venit ceva în minte.

— Ce vrei să spui?

— A, nimic, făcu ea repede. Doar un fel de glumă.

Urmă o scurtă pauză. David se ridică în picioare și luă copilul de jos.

— I-e foame copilului, spuse el furios, clocotind de indignare.

Nu vezi că vrea să sugă?

Jenny înainta cu pași cam nesiguri.

— Ei bine, atunci dă-l încoa, că doar numai eu pot să rezolv chestia asta, nu?

Îi luă copilul din brațe și se trânti pe divan. Poate că gesturile ei nițel cam largi își aveau cauza lor: două pahare de Porto. David o privi încruntat. Jenny își desfăcu bluza dintr-o mișcare. Sinii ei mari și plini ca niște ugere zvâcniră afară albi, grași, cu vinișoare albastre.

Laptele picura din sfârcuri. Când Robert se cuibări la unul din ei și începu să sugă, țâșni laptele și din celălalt, îmbujorată și fericită, Jenny zâmbi, legănându-se, în plină desfătare a simțurilor, fără să-i pese de laptele care curgea.

Dar David întoarse capul. Se simți deodată cuprins de revoltă.

Se prefăcu o vreme că ațtă focul, apoi își întoarse fața spre Jenny.

— Te rog să nu uiți că-ți cer să ai grijă de Robert în lipsa mea!

Îi spuse el cu un glas scăzut dar grav.

— Da, David, așa am să fac! Exclamă ea patetic. Știi bine că așa am să fac.

A doua zi, David se duse la Tynecastie, și de acolo fu concentrat imediat la tabăra de la Catterick. Peste trei luni, la cinci aprilie, plecă pe frontul din Franța, împreună cu corpul de ambulanță de pe lângă batalionul cinci al regimentului de pușcași din Northumberland.

CAPITOLUL XXXIII.

În a doua duminică din luna septembrie 1915, automobilul lui Hetty opri ușurel pe aleea cu pietriș de la vila Law. Stând în picioare la fereastra din sufragerie, cu miinile în buzunar, Arthur se uita cum Hetty – o femeie foarte elegantă, în costutkaki – coboară din mașină și înaintează către ușa din față.

Arthur știa că Hetty urma să vină în ziua aceea. Ar fi fost de altfel imposibil ca cineva din vilă să nu știe de sosirea ei. Discutase de lucrul ăsta și mătușa Carrie, pomenise și maică-sa, iar sâmbătă, în timpul prânzului, Barras se uitase la toți din jurul mesei și declarase pe un ton neobișnuit, mai mult decât semnificativ:

— Măine vine la ceai Hetty. Și-a luat o zi liberă anume pentru asta.

Arthur nu răspunsese. La urma urmei, ce credeau ei despre el, că e imbecil? Lucrurile erau cusute cu ață albă; acel „anume pentru asta” era o expresie străbătută de un umor sinistru.

În ultimele opt luni, Hetty venise destul de des la vila Law.

Fiind una dintre primele voluntare înrolate în Serviciul Feminin de Ambulanțe, Hetty izbutise acum să capete un post de comandă în cadrul corpului voluntarelor, și anume chiar la cartierul general din Tynecastle. Îi făcea adeseori mari servicii lui Barras, în cadrul diverselor lui activități, repezindu-se de la Tynecastle la Sleescale cu mașinuța ei tip sport și aducându-i diverse acte oficiale ce urmau să fie semnate de el. Însă în duminica aceasta, Arthur știa bine că Hetty nu vine din vreo însărcinare oficială, își luase o zi liberă ca să poată fi drăgălaș neoficială. Arthur înțelegea bine acest plan străveziu și, în ciuda amărăciunii din suflet, îi venea să rida în hohote de toată povestea.

Hetty intră în odaie. Văzându-l acolo, lingă fereastră, îi zâmbi – și ce zimbet luminos avea!

— Și-i întinse amândouă mâinile, ciripind ușor, plină de incintare.

— Priveai pe fereastră ca să mă vezi venind? Vai, ce drăguț din partea ta, Arthur!

Era extrem de bine dispusă; radia fericirea; dar Arthur se așteptase la lucrul ăsta. De aceea nu-i răspunse tot printr-un zimbet, ci rosti pe tonul cel mai plat cu putință:

— Da, te așteptam.

Ar fi fost normal ca tonul lui să constituie un avertisment pentru Hetty, dar ea nu se lăsă descurajată.

— Dar unde sint ceilalți? Întrebă în treacăt

— Au dispărut cu toții, îi răspunse el. În modul cel mai convenabil cu putință, s-au făcut cu toții nevăzuți, ca noi doi să putem rămâne singuri.

Ea rise, cu un aer plin de reproș.

— Dacă te-ar auzi cineva, ar crede că nu vrei să rămânere singuri, însă eu știu că nu e în intenția ta să fii nepoliticos. Eu te cunosc, chiar mai bine decât te cunoști tu însuși. Ei haide, spune, ce-ai vrea să facem? Nu vrei să ieșim la plimbare?

Arthur se îmbujora puțin la față și-i evită privirea. Peste o clipă însă, îi răspunse:

— Da, mă rog. Dacă vrei tu, să facem o mică plimbare.

Arthur își luă pălăria și pardesiul și porniră împreună pe drumul pe care se plimbau de obicei, către Sluice-Dene. Numai că în ultima vreme, mai bine zis de câteva luni încoace, nu se mai plimbaseră pe acolo. Era o zi liniștită de toamnă, dumbrava începuse să se coloreze în arămiu, sub picioarele lor trosneau ferigutele. Se plimbau în tăcere. Când ajunseră la capătul dumbrăvii, se așezară pe rădăcina înaltă a unui stejar, scos din pământ de o mică prăbușire de teren. Acesta era locul unde se așezau ei întotdeauna. Jos, în vale,

se așternea orașul, cufundat în tihna duminicală, iar mai departe nemărginirea mării, licărind până hăt-depart, unde se contopea cu cerul. Turnul de extracție al minei Neptun se înălța masiv și negru pe fondul senin al mării și al cerului. Arthur se uită îndelung la aceste instalații urâte, care aduceau a spânzurătoare.

Curând, după ce-și potrivise cu grijă fusta ca să-și acopere – cu o cuminenție nu lipsită de seducție – picioarele elegante, Hetty îi urmări privirea.

— Arthur! Exclamă ea. De ce te uiți așa încrunțat spre mină?

— Nu știu nici eu, rosti el trist. Afacerile merg strună. Cărbunele se vinde cu două lire jumătate tona.

— Nu ăsta e motivul, spuse ea, simțind deodată că o îmboldește curiozitatea. Zău, Arthur, te rog spune-mi și mie. Tare aș vrea să știu! De o vreme ești teribil de ciudat. Te-ai schimbat cu desăvârșire.

Zău, dragul meu, te rog spune-mi, cine știe, poate am și eu posir bilitatea să-ți fiu de vreun folos.

Arthur se întoarse către Hetty. Un val de căldură străbătea prin carapacea amărăciunii lui. Simți îndemnul de a-i istorisi fetei totul, de a-și lua de pe suflet greutatea îngrozitoare care-l apăsa și-l zdrobea. Cu glas scăzut, îi spuse:

— Nu-mi iese din minte nenorocirea de la Neptun.

Deși uluită de această dezvăluire, Hetty izbuti să se prefacă, îi răspunse cu aerul omului care nu vrea să supere un copil necăjit:

— Cum adică, dragul meu?

— Sunt convins că nenorocirea putea fi împiedicată la timp.

Hetty îi privi îndelung fața melancolică. Era exasperată. De data asta simțea că trebuie neapărat să pătrundă în inima acestei enigme atât de supărătoare.

— Dragul meu Arthur, pe tine te obsedează o anumită chestiune. Nu ți s-ar ușura oare chinul dacă mi-ai împărtăși-o și mie?

Arthur întoarse capul către ea și rosti rar următoarele cuvinte:

— Hetty, sunt convins că viețile tuturor oamenilor acelora au fost sacrificate cu bună știință.

După aceea, Arthur se opri brusc. La urma urmei, ce rost avea să-i spună ei? Tot n-ar fi înțeles niciodată.

Și totuși, Hetty avu o vagă viziune asupra obsesiei morbide care-l rodea pe Arthur și-i ardea mintea, îi luă mâna într-a ei. Îi vorbi cu blândețe, ca unui copil:

— Chiar dacă ar fi așa, Arthur, tu nu crezi că cel mai bun lucru este să dai totul uitării? A trecut atâta vreme de atunci... Și e vorba doar de o sută de oameni. Ce contează asta față de miile și miile de viteji care au căzut răpuși în război? Asta ar trebui să ții tu minte acum, dragul meu. Suntem în război. E un război mondial, deci cu totul altceva decât o neînsemnată catastrofă minieră.

— Nu e de loc altceva, îi răspunse Arthur, prinzându-și cu -putere tâmpilele în mâini. Este exact același lucru. Eu nu izbutesc să văd lucrurile în altă lumină... Nici nu izbutesc măcar să le despart în mintea mea. Oamenii de pe front sunt uciși exact ca și oamenii din mină, în chip cu totul inutil; și încă într-un mod îngrozitor. Catastrofa și cu războiul reprezintă pentru mine exact același lucru, în ochii mei, ele se îmbină într-un unic și imens măcel.

Hetty prelua frânele situației. Lăsa la o parte labirintul de încurcate meandre prin care o conducea el și o apucă pe drumul cel mai scurt, într-un fel, ținea mult la Arthur. Hetty era o ființă practică și se mândrea cu această însușire. Pe lângă asta, intenționa să fie bună cu Arthur.

— Îmi pare foarte bine că mi-ai spus și mie, Arthur, începu ea.

Tu te-ai lăsat ros de gânduri până te-ai îmbolnăvit de tot. Și toate astea pentru un fleac. Te-am văzut eu în ultima vreme că te porți cam ciudat, dar habar n-am avut pentru ce. Eu am crezut... Adică, drept să-ți spun, nici n-am știut ce să cred.

Arthur o privi sumbru vreme îndelungată.

— Ce anume ai crezut?

— Mde, șovăi ea, am crezut că poate ți-e... Adică vreau să spun că tu nu dorești să te duci pe front.

— Păi, chiar nu doresc.

— Nu, Arthur, eu mă gândeam că poate ți-e frică să te duci pe front.

— Se prea poate să fie și așa, spuse el fără nici o intonație. La urma urmei nu e imposibil să fiu un fricos.

— Prostii! Făcu ea cu hotărâre, și îi mângâie mâna. Te-ai adus singur într-un hal îngrozitor de nervi. Dar asta li se-ntâmplă chiar și oamenilor celor mai curajoși. Uite, chiar Alan mi-a spus că înainte de a porni la atacul de pe urma căruia a câpătat decorația îi era o frică îngrozitoare. Ascultă-mă și pe mine, dragul meu. Te-ai lăsat prea mult ros de gânduri și îngrijorare. Ți-ar trebui o schimbare, de pildă să participi la o viață mai agitată. Cred că a sosit timpul să mă ocup serios de tine.

Privirea ei deveni întrebătoare. Hetty zâmbi, foarte dulce, dar și sigură de sine, perfect conștientă ca e o reprezentantă a sexului frumos, că e atrăgătoare, că e echilibrată și stăpânită. Reluă:

— Ascultă-mă, te rog, dragul meu Arthur, copilaș prostuț ce ești, tu nu-ți aduci aminte de week-end-ul acela petrecut la Tynecastle, când ai vrut să ne logodim și eu ți-am spus că suntem amândoi prea tineri?

— Ba da, spuse el încet. Sigur că mi-aduc aminte de ziua aceea.

Nu-mi vine chiar așa ușor s-o uit.

Hetty își ridică spre el ochii negri, cu un aer intim, și-i mângâie mâna.

— Ei bine... Lucrurile s-ar schimba cu totul, dragul meu Arthur, dacă ai intra în armată.

Arthur înțepeni. Va să zică, în sfârșit, s-a produs evenimentul de care-i era teamă. S-a produs sub masca odioasă a tandrețilnumai că Hetty nu observa accesul brusc de dezgust care-l făcea pe Arthur atât de țeapăn,

împiedicându-l să scoată o vorbă. Ea se lăsă transportată de propriul ei sentiment, care nu era atât dragoste, cât senzația că face sacrificiul suprem. Veni mai aproape de el și murmură:

— Știi cât de mult țin la tine, Arthur. Încă de când eram copii.

Ar trebui să ne logodim și să punem capăt tuturor neînțelegerilor acestora stupide. Tu îl necăjești și îl îngrijorezi pe tatăl tău și pe toată lumea, chiar și pe biata de mine. Ai fi de zece ori mai fericit în armată.

De asta sunt sigură. Amândoi am fi mai fericiți, ne-am distra de minune.

Arthur continua să tacă. Dar când Hetty își ridică fața puțin îmbujorată, încadrată tulburător de părul blond, mătăsos, puțin răvășit acum, Arthur răspunse țeapăn expresiei ei rugătoare:

— Nu mă-ndoiesc că ar fi minunat. Din nefericire însă, eu m-am hotărît să nu intru în armată.

— Vai de mine, Arthur, strigă ea, e imposibil ca tu să gândești serios una ca asta!

— Și totuși, ăsta e adevărul.

Prima ei reacție a fost disperarea, începu să vorbească repede.

— Dar ascultă-mă, Arthur, fii bun, te rog, și ascultă-mă. Curând n-o să mai fie vorba de o chestiune la liberă alegere a individului.

N-o să mai fie poate așa ușor cum crezi tu. În curând se va introduce recrutarea obligatorie. Eu știu. Am auzit vorbindu-se la Cartierul General. Or să fie recrutați toți bărbații între optsprezece și patruzeci și unu de ani, în afară de cei scutiți în mod legal. Dar nu văd cum ai putea să fii scutit. Cel mult ar fi vorba ca taică-tu să decidă dacă ai sau nu dreptul la insigna aceea de mobilizat pe loc.

— Taică-meu n-are decât să facă ce vrea, răspunse Arthur cu glas scăzut și plin de amărăciune, în orice caz, îmi dau seama că tu ai discutat cu el despre mine.

— Te rog, dragul meu! Îl imploră ea. Fă lucrul ăsta de hatârul meu, te rog, te rog mult!

— Nu pot, spuse el pe un ton hotărât, care nu mai admitea nici un fel de replică.

Hetty se împurpura de rușine, îi era rușine într-o oarecare măsură pentru el, dar în cea mai mare măsură pentru ea însăși, își retrase cu grabă mina de pe a lui. Ca să-și dea o clipă de răgaz, se prefăcu a-și aranja părul, cu spatele către el, apoi i se adresă, pe un ton cu totul schimbat:

— Nădăjduiesc că ești totuși în stare să înțelegi că pentru mine e o situație de-a dreptul îngrozitoare să Mu ca și logodită cu un bărbat care refuză să facă singurul lucru normal și frumos ce se cuvine.

— Lartă-mă, te rog, Hetty, îi răspunse Arthur cu glas scăzut, dar tu nu vezi...

— Taci, te rogi îl repezi ea. În viața mea nu m-am simțit mai jignită decât acum; niciodată! E ceva... E ceva de-a dreptul inadmisibil. Să nu crezi că sunt chiar așa de îndrăgostită de tine. Am făcut tot ce-am făcut de hatârul lui taică-

tu. El e un bărbat adevărat, im un neisprăvit ca tine. Bineînțeles, lucrurile nu mai pot continua așa. Nu vreau să mai am de-a face cu tine.

— Mă rog... Îi răspunse el într-o șoaptă abia auzită.

De data aceasta, jignindu-l, Hetty încercă o satisfacție tot atât de mare ca și satisfacția dinainte, când fusese gata să se sacrifice pentru el. Furioasă la culme, își mușcă buzele până la sânge.

— Nu-rhi rămâne decât să trag o singură concluzie. De fapt, ce altă concluzie ar putea trage cineva din această situație decât că ți-e frică? Asta e realitatea. Hetty făcu o pauză, apoi îi aruncă drept în față cuvântul cel mai greu: ești un laș. Ești un laș, un laș scârbos.

Arâhur păli. Hetty aștepta să-l audă răspunzându-i, dar Arthur nu răspunse. Atunci, cu un gest de dispreț abia reținut, fata se ridică.

Se ridică și Arthur. Se întoarseră la vila Law, fără să mai scoată o vorbă. Arthur îi deschise ușa din față, dar de îndată ce intrară, el urcă direct în camera lui, lăsând-o singură în hol. Hetty rămase acolo, cu capul dat pe spate, cu ochii înecați în lacrimi de furie și de autocompătimire, după care, brusc, se răsuci pe călcâie și intră în sufragerie.

Barras se afla singur acolo, și studia harta de pe zid, cu stegulețele înfipite în ea. Dând cu ochii de Hetty, se întoarse și-și frecă mâinile, întâmpinând-o plin de efuziune.

— Ei, Hetty! Exclamă el. Ce ai să-mi relatezi?

Până atunci, pe tot drumul până la vilă, Hetty se ținuse foarte tare. Dar amabilitatea binevoitoare de pe fața lui Barras o făcu să se fringă. Izbucni în plâns.

— Vaij Doamne, Doamne! Suspină ea. Nu mai pot. Sunt așa de amărâtă!

Barras se apropie de ea. O privi atent, și apoi, neputând să-și stăpânească un impuls, își petrecu' brațul pe după umerii ei gingași și atrăgători.

— Vai, micuța mea, dar ce s-a întâmpjat? O întrebă cu un aer protector.

Zdrobită, Hetty nu-i putu răspunde, dar se lipi de el, de parcă ar fi găsit un refugiu pe furtună. Barras o strânse de umeri, căutând s-o liniștească.

Hetty avea sentimentul – nelămurit și destul de ciudat – că Barras îi poartă de grijă, că o salvează de Arthur. Totodată avea senzația, din ce în ce mai învăluitoare, a vitalității și forței pe care o • iradia acest bărbat, închizând ochii, se lăsă în voia acestei simțiri noi și stranii, se lăsă ocrotită de Barras.

CAPITOLUL XXXIV.

Trecuseră șase luni de la numirea lui Joe ca subdirector al fabricii, și în tot acest timp, fusese mai mult decât ocupat. Sosea devreme în Platt Lane și pleca târziu; era întotdeauna la fața locului când avea cineva nevoie de el; izbutea în pennanență să facă impresia unui om cu o energie și un entuziasm fără margini. La început fu cât se poate de prudent. Cu agerimea lui caracteristică, își dădu seama că nici Fuller, contabilul-șef, nici Irving, șeful atelierului de proiectare, și nici Dobbie, casierul, n-au văzut cu ochi buni avansarea lui. Erau oameni mai în vârstă și, în mod firesc, prea puțin dispuși

să primească ordine de la un tânăr de douăzeci și șapte de ani, ridicat atât de repede din anonimat. Mai ales Dobbie, un tip uscat și colțuros,. Arătând mai mult a mașină de calculat, cu wince-nez prins pe nasul ca un cioc de pasăre și cu un guler tare, ca de preot anglican, era acru ca oțetul cu Joe. Dar Joe avea grijă de toate. Știa bine că o să-i vină și lui momentul socotelilor. Și între timp, nu scăpa nici cel mai mic prilej de a se băga pe sub pielea lui Millington.

Pentru Joe nu exista nimic peste puterile lui, nu exista lucru de la care sa dea înapoi. Era întotdeauna gata, săritor, dispus să-l scutească pe Stanley de cine știe ce îndatorire mărunță și neplăcută.

Ceea ce, cu timpul, duse la o extindere a responsabilităților lui. În martie propusese ca în fiecare sâmbătă dimineață să țină ședință cu Millington, la care să discute toate chestiunile mai importante din cursul săptămânii. La sfârșitul aceleiași luni, insistă pentru instalarea a încă șase creuzete și sprijini ideea angajării unor femei la atelierul de matrițare. Îl numi pe Vie Oliver șef al atelierului mecanic, iar pe bătrânul Sam Doubleday – șefia topitorie; îi avea acum în buzunar și pe unul, și pe celălalt, în aprilie, domnul Clegg muri, iar Joe trimise la înmormântare o coroană cât toate zilele.

Încetul cu încetul, Joe ajunsese nu numai să se afle cel mai des în preajma lui Millington, dar și să lucreze cot la cot cu el, să cunoască toate dedesubturile și amănuntele conducerii. Joe fu de-a dreptul uluit când află ce profituri imense realizează fabrica. Dacă ar fi fost să ia numai exemplul bombelor Mills, pentru care statul îi plătea lui Stanley șapte șilingi și șase penny bucata, deși costau doar nouă penny. Or, bombele astea le produceau ei în cantități uriașe, cu zecile de mii. „Doamne-Dumnezeule!” își spuse Joe în sinea lui. Și începură să-l mănânce teribil palmele. Salariul lui, ridicat acum la șapte sute cincizeci de lire pe an, începu să i se pară pur și simplu un mizilic.

Drept care, își înzeci eforturile. Izbuti să se împrietenească cu Stanley; erau atât de intimi, încât adesea prânzeau împreună la birou, de cele mai multe ori sandvișuri și bere; uneori mergea și el la clubul lui Stanley – clubul County – și tot împreună se duceau și la restaurantul hotelului Central. S-a întâmplat chiar ca Joe să-l însoțească pe Millington la prima ședință a Comitetului local pentru înzestrarea armatei. S-a întâmplat, și încă într-un mod foarte iscusit și fără ca cineva să-și dea seama cum. Când Stanley era plecat, răspunderea părea să apese în mod absolut firesc și de drept pe umerii foarte lați ai lui Joe. „Discută chestiunea asta cu domnul Gowlan”, deveni expresia obișnuită a lui Stanley ori de câte ori dorea să scape de plictiseala unei întrevederi neplăcute, în felul acesta, Joe începu să ia contact cu persoane importante, să-și facă relații utile și chiar să efectueze personal unele dintre achiziții: fierul vechi, plumbul și mai ales stibiul. Prețul stibiului se ridicase la douăzeci și cinci de lire tona. Și tocmai în chestiunea prețului plătit pentru stibiu realizează Joe prima înțelegere cu Mawson.

Jim Mawson era un bărbat masiv și fălcos, cu niște ochi mici, deosebit de pătrunzători și bine ascunși îndărătul pleoapelor grele.

De unde pornise și cum se ridicase, se știa încă și mai puțin decît în privința lui Joe, și tocmai de aceea Joe prinse de la bun început simpatie pentru el. În general Mawson se dădea drept angrosist și antreprenor. Nucleul afacerilor lui îl constituia un mare antrepozit de pecheiul Malmo, cu o firmă veche, astăzi aproape ștearsă, pe care cu greu se mai putea citi: „Jim Mawson, fier și metalurgie, funii și otgoane, pânzeturi, păr și seu, deșeuri de cauciuc, piei de iepure, zdrențe, oase etc. Angrosist, antreprenor și comerciant”.

Dar activitatea Sui Mawson era cu mult mai vastă; ca antreprenor căpătase contractul pentru noile „baracamente” de la Wirtley, era foarte activ și la bursa de valori și schirnb din Tynecastle; făcea parte dintre cei care profitau din plin de pe urma războiului:

Era cunoscut ca un om fără odihnă și care se îmbogățea pe zi ce trece, în special o anumită latură, mai mult sau mai puțin secundară, a activității lui Mawson îl interesa mult pe Joe, când se întîmpla să audă de ea, și-i făcea impresia a fi tipică pentru inteligența lui Mawson.

Orașul Tynecastle fusese și el lovit de criza de hârtie, și Jim Mawson, dându-și bine seama de această situație, angajase o echipă de codane – niște fete sărmane de prin mahalaua Malmo – care ieșeau în fiecare zi la ora cinci dimineața și adunau hârtiile zvârlite în cutiile de gunoi din oraș. Strîngeau hârtia și cartonul – cartonul era lucrul cel mai important. Și toate zdrențăroasele astea căpătau doi șilingi și șase penny pe săptămână, ceea ce, după părerea lui Jim, era mai mult decît meritau, în schimb Jim primea pe aceste resturi un preț uluitor. De fapt însă, ceea ce îl încânta pe Joe era ideea în sine: „Auzi, dom'le, geniu! Să scoți gologani din gunoi!”

Realitatea era că Joe se simțea frate bun cu Jim Mawson, și în prezența acestuia nu se vedea cătuși de puțin obligat să-și mascheze scopurile; i se părea că și Mawson se simte în egală măsură și în același fel atras de el. După conversația lor preliminară în privința stibiului, Mawson îl pofti pe Joe la el acasă. Stătea într-o hardughie răvășită din Peters Place – o casă ipotecată, pe care o obținuse evacuându-l pe proprietar.

Era plină de o mobilă galbenă, foarte greoaie, de covoare lungi, rău aranjate pe scări, și de murdărie.

Joe o cunoscuse acolo pe doamna Mawson, o bătrânică mărunță, cu părul creț, ageră la minte și foarte mândră de faptul că ținuse pe vremuri o casă de amanet. Joe se dădu peste cap să se pună bine cu mămica Mawson. O saluta jovial, dar plin de respect, se înclina atât de adânc asupra mâinii ei încărcate de inele dar și de murdărie, încât ai fi crezut că vrea să i-o lingă.

Masa era alcătuită dintr-o friptură de vacă, gătită cu ceapă, înfiorătoare, servită direct din tavă, stropită cu câteva sticle de beredin cea mai tare. După cină, Mawson îi strecură o vorbă lui Joe, și-i vîndu un pont cu privire la jocul de bursă. Scuipându-și cuvintele din colțul gurii, tolănit placid și tăcut într-un fotoliu mare de piele, Mawson îi spuse:

— Hm! N-ar fi rău să-ți cumperi niște acțiuni Frank's Ordinary.

Înainte de război nu făceau doi bani. Trănestește ăștia niște biscuiți, ca pentru ocași, mucegăiți, nici la câini nu i-aș da. Dar în tranșee sunt la mare preț. Au început să dea un dividend de cincisprezece la sută.

N-ar fi rău să pui mâna pe un pachet de acțiuni, pină nu se taie dividendele.

Cumpărând exact în momentul schimbării cursului, Joe câștigă trei sute de lire dintr-un foc, pe baza pontului vândut de Mawson, și, bucuros la culme, începu să întrezărească un viitor fericit prin colaborarea cu Mawson. Și-apoi, ăsta era doar începutul. Războiul avea să țină încă multă vreme și avea să-l facă om. Era cel mai minunat război pe care-l văzuse vreodată. Nădăjduia din tot sufletul ca războiul să țină la infinit.

O singură pată umbra strălucirea perspectivelor lui Joe; Laura. De câte ori se gândea la Laura – și se gândea destul de des – fruntea lui se încrunta nedumerită și nemulțumită, îi era imposibil, de-a dreptul imposibil să afle ce se ascundea în inima ei. Era convins că, pe o cale destul de ocolită și greu de aflat, Laura fusese persoana căreia i se datora prosperitatea lui actuală; de fapt, îi datora foarte mult și, nu numai postul pe care-l deținea, în mod inconștient, se trezea acceptând diverse sugestii din partea ei, sau imitându-i exemplul, chibzuind bine situațiile și căutând să se cizeleze conform etaloanelor ei, sau întrebându-se cum i-ar plăcea Laurei să arate cutare ori cutare lucru. Deși nu știa încă prea multe, se descurca destul de bine. Încetă să-și mai dea părul cu briantină, pomăda aceea foarte parfumată care o făcuse odată să ridice ușor dintr-o sprinceană; nu mai purta ghetete maro decât la costumul maro; nu mai purta cravate așa de tipătoare; ținea lanțul de ceas întins între buzunarele de jos de la vestă, nu la cele de sus; și într-o seară întunecoasă aruncase în râul Tyne toate brelocurile din duble, chiar și perla falsă. Iar în chestiuni de detalii mai intime, această influență nevăzută a Laurei ajunsese de-a dreptul precumpănitoare. De exemplu, după ce aruncase o singură privire asupra băii din vila de pe Hilltop, cu pachetele de săruri pentru parfumat apa, cristaluri, dezodorizante pentru toaletă, vaporizatoare, Joe se duse direct la drogherie și, cu multă hotărâre, ceru o perie de dinți.

DTn nenorocire însă, Laura se încăpățina cu o intransigență neînchipuită să rămână inaccesibilă. E drept că de văzut se vedeau, și încă des. Dar întotdeauna în prezența lui Stanley. Joe ar fi vrut să fie singur cu ea, ar fi dat o avere la săraci numai să poată rămâne singur cu ea. Pe de altă parte, se temea să facă el primul pas. Nu era chiar așa sigur; se îngrozea la gândul că ar putea face o greșală boacăna, care să-l coste și situația lui minunată, și perspectivele încă și mai minunate. Ce mai tura-vura? Nu îndrăznea.

Noaptea stătea în camera lui și se gândea numai la Laura: o dorea; îi evoca chipul; se întreba ce-o fi făcând ea în clipa aceea. Poate făcea baie; poate se pieptăna; poate își trăgea ciorapii lungi de mătase. O dată toate aceste evocări îl înfierbântară așa de tare, încât sări în sus și se repezi ca nebun la primul telefon public. Formă numărul ei, cu inima bătând să-i spargă pieptul;

dar la celălalt capăt al firului răspunse glasul lui Stanley; cuprins de panică, Joe scăpă receptorul din mână și se retrase cu coada-ntre picioare spre casă.

Era un lucru înnebunitor. Când se gândea la Laura avea aceeași senzație că la prima experiență sexuală din viața lui: reprezenta ceva nou și straniu, ceva dorit, ceva ce trebuia descoperit. Dar'nu putea să descopere nimic. Deocamdată, Laura rămânea o enigmă. Făcea eforturi disperate să-i sondeze caracterul, și din când în când îi sclipea în minte câte-o licărire de înțelegere, în primul rând, o bănuia sătulă până-n gât de vorbăria afectată și pretențioasă a lui Stanley, de bombăneala și accesele lui de nemulțumire, ca și de patriotismul lui, care în ultima vreme luase niște proporții considerabile. Joe o simțea pe Laura plictisită la culme să-l tot audă pe Stanley trăgând discursuri despre spiritul foștilor studenți de colegiu, despre idealurile lui înalte; sau să audă genul acela de scâlâmbăială cu care oamenii mari se adresează copiilor, iar Stanley b rezerva pentru momentele lor de tandrețe.

— Ce mai face micuța mea Pusi-Pusi? Îl auzise el o dată pe Stanley murmurând, și ar fi putut jura că Laura s-a făcut țeapănă de enervare.

Și totuși, Laura îi era credincioasă lui Stanley. Asta își repeta mereu Joe în mintea lui, asta era porcăria cea mai mare.

Joe era foarte plin de el. Avea despre el însuși ideea că e un bărbat frumos, irezistibil. Problema care se punea era însă dacă și Laura îi împărtășea această idee.

Joe o interesa pe Laura. Nu s-ar fi putut spune că-i era indiferent, îi recunoștea pare-se calitățile și avea aerul că-i acordă puțină atenție, dar oarecum cu ironie. Nu-și făcea nici un fel de iluzii cu privire la moralitatea lui. Toate declarațiile lui solemne de bunăcredință, afirmarea sforăitoare a unor idealuri înalte se izbeau de zâmbetul ei fără zâmbet, și totuși, când, cu multă abilitate, căuta să abordeze alte laturi, rezultatul era de-a dreptul dezastruos. O dată, o singură dată, la ceai, făcuse o glumă ceva mai vulgară. Stanley răsese zgomotos, însă Laura împietrise, fața ei își pierduse orice expresie, înghețase. Joe roși cum nu mai roșise niciodată. Simțea că moare de rușine. Ciudată ființă și Laura asta! Nu se putea asemui cu nici un alt tip de femeie. Era o făptură cu totul aparte.

Chestiunea muncii pentru front avu darul de a scoate și mai mult în relief ciudățenia Laurei. Toate cucoanele din Yarrow înnebuniseră cu totul din cauza acestei munci. Era o adevărată erupție de uniforme și o epidemie de organizații, comitete și societăți, legate de sprijinirea operațiilor militare. Sora Laurei, Hetty, din Tynecastle, nu umbla îmbrăcată decât în uniforma kaki.

În schimb, Laura nici nu voia să audă de așa ceva. Ea nu se ducea decât la cantina noilor ateliere de muniții de la Wirtley, și asta doar pentru că, după eum îi spusese în ironie lui Joe, îi plăcea să asiste la hrănirea animalelor. Ajuta la servitul cafelelor și sandvișurilor pentru lucrătorii de acolo, dar atâtă tot. Laura rămânea închisă în ea însăși, iar Joe, spre marea lui disperare, nu izbutea să se apropie câtuși de puțin de ea.

Veni vara, și în iunie situația era încă neschimbată. Apoi, în ziua de 16 a acestei luni, Stanley îi aduse lui Joe cea de-a doua surpriză amețitoare din viața lui. Era douăsprezece și un sfert, când Millington, care lipsise toată dimineața de la fabrică, băgă capul pe ușa biroului lui Joe și-i spuse:

— Gowlan, vreau să-ți vorbesc. Vino la mine în birou. Pe Joe îl surprinse gravitatea tonului adoptat de Stanley. Cu un aer puțin vinovat, se ridică și intră în biroul particular al patronului. Acesta se trânti pe un scaun și începu să răvășească nervos niște hârtii de pe masa de lucru, în ultima vreme, Stanley părea mereu agitat. Era un tip ciudat. Lăsa în general impresia unui individ cu totul banal; din punct de vedere intelectual era o arhivă de clișee; avea ideile cele mai banale, axate pe prejudecăți imuabile, și-i plăcea să facă numai lucrurile cele mai banale. Era un pasionat jucător de bridge și golf; îi plăceau romanele polițiste bune sau romanele de aventuri despre comori ascunse; credea cu convingere că orice englez prețuiește mai mult decât cinci străini; în timp de pace nu se întâmpla vreodată să lipsească de la expoziția anuală de automobile, cu demonstrațiile ei de rigoare; era și un mare pisălog; povestea de șapte mii de ori aceleași anecdote sau întâmplări; era în stare să vorbească ceasuri întregi despre victoria primei echipe de rugby a colegiului St. Bede asupra echipei Giggleswick, realizată pe când absolvise el liceul. Și totuși, întreg acest eșafodaj era construit pe o stranie temelie de nemulțumire, sub care era îngropată o complexă tendință de evadare. Adeseori sosea luna dimineața la birou cu buzele pleoștite, cu un aer blazat, de parcă ar fi vrut să spună: „O, Doamne, iar trebuie s-o iau de la capăt!”.

Afacerile îi mergeau strună, și la început, asta făcuse ca barometrul să indice timp frumos. Îi plăcea să câștige bani; or, aici câștigase bani cu nemiluita; mai bine zis, vedea pur și simplu banii curgând șuvoi către el – cam o mie de lire pe săptămână. Acuma însă, lozinca se schimbase: „Banii nu sunt totul în viață”. Nemulțumirea lui crescuse și mai mult când se înființa Ministerul Aprovizionării Armatei. Atunci, fabrica Millington fu încadrată în schema oficială; întreprinderea era direct legată, prin contract, de noile ateliere de încărcare a munițiilor de la Wirtley. Pionieratul se terminase; totul era bine stabilit, rânduit, și cât se poate de oficial; în general, Stanley avea acum mult mai puțin de făcut; se abătuse pe perioadă de acalmie asupra lui; și cu toate că mereu bombănise afirmându-și nevoia unui răgaz de tihnă, când se ivi posibilitatea de a-l căpăta se simți nemulțumit.

Toate începură să-l zgândăre. În special îl zgândăreau fanfarele.

Ori de câte ori trecea o fanfară pe stradă, trâmbițând cântecul La Tipperary drumu-i lung, sau Am plecat la cătănie, obrajii lui Stanley se înroșeau, ochii îi scăpărau, spatele îi devenea rigid. După ce trecea fanfara, și muzica se auzea din ce în ce mai slab, iar tropăitul bocancilor răsună numai în inima lui, Stanley ofta și se prăbușea, frânt din șale, în fotoliu.

Îl mai zgândăreau și anunțurile de pe străzi. Suburbia Yarrow răspunsese eroic la apelul pentru voluntari, și în multe ferestre din împrejurimi se putea citi anunțul: „Din această casă a plecat un BĂRBAT, să lupte pentru

rege și țară”. Cuvântul BĂRBAT era scris cu litere mari; or, Stanley Millington se mândrea întotdeauna că e un bărbat mare.

Cât despre afișe, ce să mai spunem? Când trecea prin dreptul afișelor, cu degetul acela care arăta spre el și nu-l lăsa în pace, Stanley rumega, spumega și roșea, strângând pipa între dinți și întrebându-se cât timp o să mai poată răbda această situație.

Până la urmă însă, nu degetul acuzator îl făcuse pe Stanley să se hotărăscă, ci banchetul de la vechiul lui liceu, St. Bede. Banchetul avusese loc în seara anterioară, în localul Dilley din Tynecastle.

Astfel încât acum Millington îl privea cu gravitate pe Joe peste masa de lucru. Cu aceeași gravitate îi declară:

— Joe, în Franța se desfășoară marea aventură, și eu nu iau parte la ea!

Joe nu înțelese ce vrea să spună, și singurul lucru pe care-l simți fu o imensă ușurare la gândul că Stanley nu adulmecase nimic în privința afacerilor lui dubioase cu stibiul.

— M-am gândit că ție nu trebuie să-ți ascund, continuă Stanley, și glasul lui se înalță aproape isteric. M-am hotărât să plec pe front.

O tăcere încărcată de electricitate. Șocul fu atât de puternic, încât Joe se pierdu de tot. Păli și bolborosi cu greu doar atât:

— Nu se poate. Cum o să lăsbți fabrica?

— Discutăm noi mai târziu despre fabrică, spuse Stanley, măturind subiectul cu un gest și pornind a vorbi ca o mitralieră: Ascultămă pe mine. Aseară m-am convins. Aseară, la banchet. Dumnezeu, nici nu știu cum am rezistat până acum! Crede-mă, te rog, toți, dar absolut toți, în afară de mine, erau în uniformă. Toți colegii mei, camarazii mei, îmbrăcați militar, și eu în civil. Parcă aș fi fost un străin, parcă n-aș fi fost de-al lor. Toți se uitau la mine, știi, așa, de parc-ar fi spus: „Ia uită-te și la învârtitul ăsta!”. Hampson, care mi-a fost coleg de clasă – și nu-i de loc băiat rău – s-a făcut că nici nu mă cunoaște. De, el a ajuns maior-în Batalionul Școlilor Publice. Și pe urmă să-l fi văzut pe Robbins – un gândăcel acolo, care nu era nici măcar în echipa secundă de fotbal; acum e căpitan și are două barete, care arată că a fost rănit de două ori. Ei, te rog să mă crezi, Gowlan, că nu mai rezist! Trebuie neapărat să intru și eu în horă.

Joe trase aer în piept și apoi îl expiră tremurând. Încerca să-și adune mințile răvășite. Nu izbutea să se convingă că-i adevărat. Era prea frumos ca să fie adevărat.

— Domnule Millington, dar dumneavoastră faceți o operă de importanță națională. Cum o să vă lase să vă înrolați?

— Trebuie să mă lase! Latră Stanley. Acum întreprinderea merge de la sine. Contractele vin în mod automat. Dobbie ține contabilitatea, și pe urmă, ce, nu ești tu aici? Joe, tu cunoști acum. Ucrurile din fir în păr.

Joe plecă repede ochii în jos.

— Mda, asta cam așa e, murmură el.

Stanley sări în picioare și începu să se plimbe în lung și-n lat prin cameră.

— Dragul meu, eu nu sunt un om cu preocupări morale și religioase dar pot să-ți spun – și cred că nu greșesc – că de când m-am hotărât să răspund la chemarea patriei mă simt moralicește înălțat. Știi, spiritul sfântului George, patronul Angliei, n-a murit încă. Trăiește, zău așa! Noi luptăm pentru dreptate, domnule, și cum crezi dumneata că s-ar putea găsi un om de treabă care să rămână cu brațele încrucișate și să tolereze raidurile aeriene și atacurile submarinelor și violarea unor femei cinstite, bombardarea spitalelor și chiar a copiilor? Dumnezeuule, dar numai cât citești în ziare despre ele, și-ți fierbe sângele-n vine!

— Vă înțeleg perfect, spuse Joe, cu ochii în podea. E iadul pe pământ. Dacă n-ar fi blestematul ăsta de genunchi al meu...

Poate vă amintiți că Joe își descoperise o meteahnă la un genunchi, vizitând cabinetul unui chirurg obscur de pe strada Negustorilor, căruia îi pusese în palmă șapte lire și șase șilingi ca să-i dea un certificat. Genunchiul acesta îl făcea pe Joe să schiopăteze îngrozitor ori de câte ori mirosea a praf de pușcă.

...Dar pe Stanley, care pășea acum agitat prin cameră, nu-l interesa decât propria lui persoană.

— Am dreptul la gradul de locotenent, știi? Doar am fost trei ani în corpul auxiliar la colegiul St. Bede. Mi-ar trebui câteva săptămâni ca să-mi aranjez treburile, după aceea aș îmbrăca uniforma Batalionului Școlilor Publice.

Din nou tăcere.

— Înțeleg, spuse Joe încet; apoi tuși ca să-și dreagă glasul. Mă tem că doamna Millington n-o să fie prea încântată.

— Da, bineînțeles, ea nici nu vrea să audă de plecarea mea, râse Stanley bătându-l pe Joe pe umăr. Ei, haide-haide, lasă mutra asta plouată. Fii bărbat, ce Dumnezeu?! Sigur, e drăguț din partea ta că te necăjești pentru mine, dar nu te teme, ~porcăria asta de război n-o să mai dureze mult odată ce intru eu în luptă. Stanley se întrerupse brusc și se uită la ceas. Acum uite ce este, eu trebuie să alerg, să mă întâlnesc cu maiorul Hampson, cu care iau masa. Dacă nu mă întorc până la trei n-ar fi rău să te rezezi până la fabrica Rutley și să discuți cu ei despre grenadele astea din urmă pe care le fabricăm. Bătrânul John Rutley a stabilit întâlnirea, dar nu-i nimic, că și tu poți să-i spui perfect despre ce e vorba.

— Bine, spuse, Joe trist, mă duc eu.

Așadar, Joe se duse la Rutley, angajând o conversație plictisitoare și complicată despre matrițele pentru grenade, în timp ce Stanley se rezezi cu mașina, și în culmea emoției, să ia masa cu Hampson. La ora cinci, când Stanley, după consumarea unei cantități serioase de băutură stătea revărsat într-un fotoliu la club, cutremurindu-se de râs la auzul unei povești de-a lui Hampson despre o oarecare domnișoară dintr-un oarecare șantan din Franța,

Joe îi strângea mîna cu fermitate, dar cu deosebită politețe, domnului Rutley în persoană. Bătrînelul își spunea, aprobîndu-l în ciuda voinței lui, că ăsta-i într-adevăr un tînăr care știe ce vrea.

În aceeași seară, Joe se duse glonț la Mawson, nerăbdător să-i împărtășească noutățile. Mawson tăcu multă vreme, stînd țeapăn pe scaun, cu mîinile împreunate pe burtă, cu fruntea încrețită pînă la jumătatea cheliei, cu ochii mici, ațintiți gînditori asupra lui Joe.

— Ei, spuse el meditativ, cred că asta o să ajute.

Joe rânji fără voie.

— O să ne meargă bine și mie, și ție, continuă Mawson foarte rece, după care ridică glasul și urlă: Mămico, adu-ne o sticlă de Scotch!

Băură o sticlă întreagă, așa în doi, și totuși, cînd Joe porni spre casă, spre miezul nopții, amețeala învăluitoare pe care o simțea nu se datora whisky-ului. Era beat de emoție și fericire fiind perfect Conștient de noile perspective care i se deschideau, perspectivele de a câștiga putere și bani, și câte și mai câte. În sfîrșit, ajunsese în inima lucrurilor, cum îi spusese Jim. Era călare pe situație, cot la cot cu grangurii. Dar trebuia să bage bine de seamă pînă să ajungă și el un grangur, un grangur mai dat naibii ca toți ălalți. Ei, da, acum apucase și el pe Dumnezeu de-un picior! Grozav oraș Tynecastle! Un aer minunat, străzi minunate – acum avea o idee nouă: proprietățile funciare, da, o să aibă proprietăți, într-o bună zi o să aibă o mulțime de proprietăți. Și ce noapte minunată era! Ia uite ce frumos cădeau razele lunii pe clădirea aceea albă de acolo! Dar ce clădire era? Un closet public? Nu-i nimic – și un closet public putea să fie minunat!

La colț cu Grainger Street îl acostă o femeie de stradă.

— Șterge-o, cățea ordinară! Îi spuse Joe, dar fără răutate.

Merse mai departe, rîzînd, cu ochii mari deschiși, nemaîncăpîndu-și în piele de bucurie. „Mie îmi trebuie femei de altă calitate, gîndi el; o calitate superioară.” Se gîndi încîntat la Laura, la obiceiurile, la eticheta care o încătușa, la farmecul ei inaccesibil. „Dă-le dracului de dame! Femeile în genul Laurei sunt altceva, dom'le, altceva, înțelegi?” Și imaginația sa idilizantă îl purtă pe aripile ei în seara aceea departe de tot, împreună cu Laura, mai ales cînd ajunse acasă și se întinse în pat.

Dar a doua zi dimineată la nouă fix era la fabrică, în Platt Lane, proaspăt ca scos din cutie și mai atent și mai reverențios ca oricînd față de Stanley Millington. Constatară că au de pus la punct nenumărate lucruri. Dar Joe era meticulozitatea întruchipată, nu-i scăpa nimic.

— Doamne ferește, Joe, exclamă Stanley căscînd, după ce lucraseră împreună vreo două ceasuri și mai bine, dar ești un adevărat jandarm! N-aș fi crezut că ai un ochi așa format să prindă toate detaliile, îl bătu vesel pe umăr, după care continuă: Să știi că-ți sunt profund recunoscător. Dar între timp mă duc nițel să beau un whisky cu Hampson. La revedere.

Era destul de greu de interpretat expresia de pe fața lui Joe cînd îl văzu pe Stanley dispărînd săltăreț pe ușa biroului.

Zilele trecură una după alta, toate amănuntele fură puse la punct și în cele din urmă sosi și după amiaza plecării lui Stanley la Comandamentul de la Aldershot. Se înțelese cu autoritățile să meargă cu mașina până la nodul feroviar de la Carnton, și acolo să se urce în expres, ca să evite transbordarea din personalul de la Yarrow. Și, ca un simbol deosebit de afecțiune, îl rugase pe Joe să vină, împreună cu Laura, să-l conducă la gară.

Era o după-amiază ploioasă. Joe sosi prea devreme la Hilltop și trebui să aștepte zece minute în hol, până să coboare Laura. Era îmbrăcată cu un taior simplu albastru, și la gât purta o blană moale, neagră, care izbutea să dea obrazului ei palid acea strălucire ciudată, mereu emoționantă pentru Joe. El sări de pe scaun, dar Laura se îndreptă încet către fereastră, de parcă nici nu l-ar fi observat. Se așternu tăcerea. Joe o privea.

— Îmi pare rău că pleacă, spuse el în cele din urmă.

Laura se întoarse și se uită lung la el, cu acea expresie tainică pe care Joe nu izbutise niciodată s-o descifreze, își dădu seama că Laura e tristă și poate chiar supărată; nu voia ca Stanley să plece; asta era mai presus de orice îndoială.

Tocmai atunci intră și Stanley, degajat și optimist, de parca ar fi avut trei șiruri de medalii pe piept, își frecă mâinile, încântat.

— Ce zici ce vreme îngrozitoare? Eh, în sfârșit, cum e proverbul ăla: Cu cât e ziua mai urâtă, cu atât e fapta mai frumoasă, nu, Joe?

Ha-ha-ha! Dar cum stăm cu rația de rom pentru combatanți, Laura?

Laura sună, și Bessie aduse pe o tavă sandvișuri și ceai. Stanley era enervant de bine dispus. O luă în râs pe Bessie că i s-au înecat corăbiile, își turnă un whisky cu sifon și se învârti de o sută de ori prin cameră mâncând sandvișuri și vorbind cu gura plină.

— S grozave sandvișurile astea, Laura! Mă tem că peste o săptămână, două n-o să mai fie nutreț dintr-asta. O să fie nevoie să-mi trimiți câte-un pachet, Laura. Aseară îmi povestea un prieten cum se mai fistăcesc ei când după multă așteptare le vine câte un pachet de acasă. Și tot sortimentul e alcătuit din pateuri cu carne, budincă cu stafide și plăcinte cu mere. Stanley râse. Acum putea să spună orice, fără să roșească. Putea să râdă, să rida oricât de voios privind caricaturile lui Bairnsfather împotriva învârtiților și lașilor, începu să cotcodăcească: Hampton ăsta, ca un pezevenghi bătrân ce este (și Stanley chicoti), tocmai îmi spunea de un proiect de a trimite pe front cutii de conserve cu stufat irlandez. Unii dintre băieți sunt grozavi pe front. Mă întreb cum o să fie norocul meu. Ai citit numărul de săptămână asta al revistei Bystander? Phii, a fost formidabil, pur și simplu formidabil!

După aceea, pe Stanley îl apucă un nou acces de patriotism.

Măsurând camera în lung și-n lat, vorbi cu încântare despre ce-i spusese maiorul: amesteca puști mitraliere, contraatacuri, măști cu gaze, cazemate, manualul pușcașului, obuziere și curaj britanic.

În timp ce Stanley vorbea, Laura stătea la fereastră cu profilul ei trist proiectat pe tufișurile din grădină, de pe care picura ploaia.

Laura, loială ca întotdeauna, Asculta cu sfințenie*descărcarea de patriotism a lui Stanley. Deodată, Stanley trânti paharul pe masă și spuse: -

— Ei, cred că ar fi cazul s-o luăm din loc. Să nu scap cumva trenul veseliei. Aruncă o privire pe fereastră. Fetițo, cred că ar fi cazul să-ți iei fulgarinul, că o să mai plouă.

— Nu-i nimic, răspunse Laura. Se ridică de pe scaun, paralizind toată agitația zgomotoasă a lui Stanley prin atitudinea ei absolut imobilă. Ai tot ce-ți trebuie în mașină? X

— Fii pe pace, îi răspunse Stanley, pornind înainte către ușă.

Se urcă în automobil – nu cel de la fabrică, ci automobilul particular al lui Stanley, o mașină decapotabilă, model sport pe care o luaseră cu doi ani în urmă. Era parcată în dreptul scărilor, cu capota trasă. Stanley apăsă demarorul, ambreie și porniră.

Drumul urca, prin cartierul mărginaș Hillbrbw, lăsând în urmă ultima vilă singuratică. Apoi o lua pe o porțiune dreaptă către câmpie. Stanley conducea cu un fel de surescitare nervoasă și lua toate virajele cit mai strâns.

— Merge ca un aeroplan, nu? Exclamă el încântat. Zău, parcă îmi și pare rău că n-am intrat la aviație.

— Băgați de seamă să nu derapați! Îl avertiză Joe. Drumurile sunt cam alunecoase.

Stanley râse din nou. Joe, rămas singur pe canapeaua din spate, nu-și mai lua ochii de la profilul calm al Laurei, așezată în față.

Liniștea ei impenetrabilă îl descumpănea și-l fascina deopotrivă:

Stanley conducea ca un tâmpit, dar ea era absolut netulburată. Nu cumva Laura voia să se sinucidă? În orice caz, el, Joe, n-avea nici un chef să moară într-un accident de mașină.

Trecură ca fulgerul pe lângă vechea biserică St. Bede, o siluetă cenușie cam austeră, purtând patina și urmele vremii, care se ridică în mijlocul unei adunături de pietre funerare vechi, joase, acoperite cu licheni, dintr-un cimitir izolat, deschis la marginea câmpiei.

— Minunată clădirea asta veche! Spuse Stanley arătând cu capul către ea. Ai fost vreodată înăuntru, Joe?

— Nu.

— Are niște strane minunate de stejar. Trebuie neapărat să te duci să le vezi într-o zi.

Apoi automobilul începu să coboare dealul, trecând prin satul Cadder și printre fermele răspândite în împrejurimi. Peste douăzeci de minute ajunseră la gara Caraton. Expresul întârzia, așa că, după ce aranja chestiunea bagajelor, Stanley începu să se plimbe încet în sus și-n jos pe peron, alături de Laura. Joe, prefăcându-se că duce o conversație amabilă cu hamalul, îi supraveghea cu coada ochiului, plin de gelozie. „Al naibii să fie, își spuse în sinea lui, al naibii să fie, dar tare mă tem că ea totuși îl iubește!”

Un șuierat ascuțit, și apoi un zgomot sacadat anunțară apropierea trenului.

— A venit, conar'ale, spuse hamalul. N-a intirziat decât patru minute. Stanley se apropie grăbit.

— Ei, Joe, în sfârșit, a sosit momentul. Da, hamal, alege primul vagon de fumători, dacă se poate un loc cu fața spre locomotivă.

Ascultă, Joe, să-mi scrii negreșit. Ție îți pot încredința toate treburile, că sunt în miini sigure. Da, da, e-n regulă, e splendid, un loc foarte bun. Sunt convins că tu o să faci tot ce-o să fie necesar.

Stanley dădu mâna cu Joe, care i-o strânse bărbătește, prea lung, apoi o sărută de adio pe Laura și sări în compartiment. Stanley Millington era sentimental până-n măduva oaselor, Și acum, că sosise momentul plecării, era foarte mișcat. Se plecă peste fereastră, simțindu-se din cap până-n picioare bărbatul care merge pe front și-și ia adio de la nevastă și de la cel mai bun prieten. Două lacrimi i se furișară din ochi, dar izbuti să le alunge cu un zâmbet.

— Joe, să ai grijă de Laura.

— Mai e vorbă, domnule Stanley?!

— Să nu uitați să-mi scrieți.

— Nici o grijă!

Urmă o pauză; trenul nu se urnea din loc. Pauza se prelungi, stânjenitor.

— Mă tem că o să plouă iar, spuse Stanley, umplând golul din conversație. Urmă o nouă pauză seacă. Trenul sesmuci înainte, iar Stanley strigă: Ei, am plecat! La revedere, Laura! La revedere, dragul meu!

Trenul se zgudui, se opri. Stanley se încruntă, privind pe linie înainte.

— Probabil că ia apă. Mai durează câteva minute.

Dar imediat, trenul pomi din nou, desprinzându-se ușurel din stație, după care începu să ia viteză;

— Ei, gata, la revedere, la revedere!

De data asta Stanley plecă de-a binelea. Joe și Laura rămaseră pe peron, până ce se mistui și ultimul vagon. Joe făcea semne prelungi cu batista, foarte sentimental. Laura nu se clintea. Era mai palidă ca de obicei și avea în ochii umezi o strălucire greu de interpretat. Joe observă. Se întoarseră în tăcere către mașină. Când ieșiră de sub acoperișul gării și ajunseră la automobil, ploua iar. Laura se îndreptă către portiera din spate, dar cu un aer de deosebită grijă Joe întinse mina ca s-o oprească.

— Dacă stați acolo, o să vă ude pipăia, doamnă Millington.

Plouă din ce în ce mai tare.

Laura șovăi, apoi, fără să scoată o vorbă, se urcă în față. Joe încuviință din cap, ca și cum ar fi aprobat o acțiune cit se poate de înțeleaptă și rezonabilă din partea ei, apoi se urcă și el și puse mâna pe volan.

Conducea încet, în parte pentru că ploaia încețoșă parbrizul, dar în special pentru că voia să prelungească drumul. Cu toate că atitudinea lui era plină de respect și de o deferentă ostentativă, abia își mai încăpea în piele de bucurie, la gândul situației în care se afla: «Stanley plecat pe negândite Dumnezeu știe încotro, depărtându-se din ce în ce mai mult cu fiecare clipă ce

trecea, iar Laura cu el în automobil, aici, acum. Furișă o privire prudentă către ea. Stătea cât mai departe de el, lipită de portiera mașinii, cu privirea ațintită drept înainte; Joe simțea perfect ostilitatea Laurei, o simțea dușmănoasă în fiecare fibră, încordată la maximum, gata să se apere de orice atac.

Se gândi că trebuie să se poarte cu multă atenție față de ea. Nu putea fi vorba în nici un caz să-și lipească genunchiul de al ei. Trebuia adoptată o metodă cu totul diferită. Era o chestie de strategie de săptămâni, sau poate chiar luni de zile. Trebuia să meargă încetșor și prudent, să cucerească terenul centimetru cu centimetru. Avea senzația ciudată că Laura aproape îl urăște.

Deodată, rosti cu un glas de blând regret:

— Tare mă tem că nu vă sunt prea simpatic, doamnă Millington!

Tăcere; Joe se uită și el țintă înainte.

— Nu m-am gândit prea mult la asta, răspunse ea, destul de disprețuitoare.

— Aha, înțeleg. Joe rise ușor, ca să-i stăvilească mânia. N-am vrut să spun nimic. Mă gindeam doar că la început m-ați ajutat puțin, știți, atunci la fabrică, dar în ultima vreme ați... Dar, în sfârșit, nu știu nici eu...

— Ești bun să conduci puțin mai repede? Spuse ea. La șase trebuie să fiu la cantină.

— Vai, desigur, doamnă Millington. Joe apăsă piciorul pe accelerator, măbind viteza mașinii ceea ce avu drept rezultat că ploaia ricoșa de pe parbriz înăuntru. Apoi reluă: Speram doar că o să-mi permiteți și mie să fac ceva pentru dumneavoastră, dacă vă pot fi de folos. Domnul Stanley a plecat. Un om grozav soțul dumneavoastră. Oftă. El într-adevăr mi-a deschis un drum în viață. Aș fi în stare să fac orice pentru el, absolut orice.

În timp ce vorbea, începu să plouă torențial. Se aflau în plin câmp, și vântul se întetea. Automobilul, adăpostit doar de capota lui subțire, neavând geamuri laterale, ca limuzinele, primea din plin șfichiuirile ploii biciuitoare.

— Vai de mine, strigă Joe, dar vă udă îngrozitor.

Laura își ridică gulerul de la taior.

— Nu-i nimic.

— Cum să nu fie? Dar uitați-vă, sinteți udă learcă. E îngrozitor. Trebuie să ne oprim o clipă. Trebuie să ne adăpostim undeva. E o adevărată rupere de nori.

Într-adevăr, parcă venise potopul, și Laura, fără fulgarin, era udă learcă;» Se vedea bine că dacă mai stă câteva minute ploaia o pătrunde până la piele. Și totuși, se încăpățâna să tacă. Dar Joe, zăbind silueta bisericii vechi pe partea stingă a șoselei, întoarse brusc automobilul și opri cu o smucitură în fața scărilor.

— Repede! O îndemnă el. Înăuntru! E ceva îngrozitor, de-a dreptul îngrozitor. O luă de braț, forțând-o să iasă din automobil. Ea se supuse, luată prin surprindere de gestul lui cu totul neașteptat Joe o conduse repede pe poteca scurtă care ducea spre porticul bisericii, șiroind de apă. Ușa era

deschisă. Repede, înăuntru! Strigă Joe. Dacă nu intrați o să răciți îngrozitor. E nemaipomenit, nemaipomenit!

Intrară în biserică.

Nu era prea mare. Li se păru cald înăuntru, după vântoasa de afară, și cam întuneric. Te izbea un miros de tămâie și de luminări arse. Altarul abia se deslușea, cu crucifixul lui mare de alamă. De la liturghia de duminică rămăseseră două vase rotunde de alamă, cu flori albe. Atmosfera era tăcută, calmă, de parcă ar fi fost dintr-o altă lume, cu totul deosebită. Ploaia care bătea în acoperișul metalic sporea intimitatea liniștită dinăuntru.

Privind curios în jurul lui, Joe porni pe intervalul dintre bănci, și în subconștient remarcă stranele greoaie din lemn sculptat, de care pomenise Stanley.

— A dracului biserică, ce veche și caraghioasă e! Dar cel puțin bine că nu plouă înăuntru. Apoi glasul lui redeveni plin de atenție și sollicitudine. Nu cred că va trebui să așteptăm' mult până trece ploaia. Vă duc eu la timp la cantină.

Întorcându-se, văzu deodată că Laura tremura toată. Stătea în picioare, lipită de speteaza unui jilt, strângându-și mâinile una într-alta.

— Vai, Doamne, rosti Joe, pe frumosul său ton de om amabil care-și face reproșuri pentru orice. Din cauza mea s-au întâmplat toate astea! Jacheta dumneavoastră e udă learcă. Dați-mi voie să v-oscot

— Nu, spuse ea, mă simt foarte bine și așa.

Laura își ferea privirile de ale lui și își mușca sălbatic buzele, Joe avu senzația vagă că înăuntrul ei se dă o luptă ciudată, profundă, tulbure.

— Vai, dar trebuie neapărat, doamnă Millington, insistă Joe cu aceeași amabilitate plină de respect și dădătoare de curaj.

Îi atinse reverul taiorului.

— Nu, nu, bolborosi ea. N-am nimic, crede-mă. Nu-mi place aici^N-ar fi trebuit să venim. Ploaia...

Laura se întrerupse și, cu mișcări repezite, își scoase singură jacheta. Respira găfiit. Joe văzu cum i se ridică și i se coboară sinii sub bluza albă de mătase, care, udă pe alocuri, i se lipea de piele.

Calmul Laurei dispăruse, pare-se, sub impresia întunericului din acest loc tăinuit, a ploii care bătea darabana pe acoperiș, a tăcerii.

Privirile îi rățăceau speriate. Joe o privea țință, mut, fără s-o poată înțelege. Laura fu din nou străbătută de un fior. Apoi, deodată, Joe înțelese totul, îi năvăli în obraji tot sângele, îl năpădi o căldură sufocantă. Făcu un pas înainte.

— Laura! Rosti el cu respirația ini: tăia ta. Laura!

— Nu, nu, găfâi ea, vreau să plec, vreau să...

Pe când vorbea, Joe o cuprinse în brațe. Se îmbrățișară nebunește, buzele fiecăruia căutând gura celuilalt. Laura scoase un geamăt Chiar înainte ca buzele ei să se întredeschidă sub apăsarea gurii lui, Joe își dădu seama că era nebună după el, că în toate lunile din urmă s-a luptat din răspuțeri cu ea însăși. Joe fu năpădit de o beție ametoitoare. Lipiți unul de celălalt, se

îndreptară spre strana din fața, plină de perne și mare cil un pat. Măinile fiecăruia îl căutau pe celălalt, buzele Laurei erau umede de dorință. Ploaia bătea mereu în acoperiș, și întunericul din biserică îi învălui într-o irizare roșiatică, în clipa cea mare, strigătul ei de bucurie trupească se înalță înaintea altarului. Aplecată asupra lor, silueta de pe crucifix îi privea.

SFÂRȘITUL VOLUMULUI I.

Vol. II.

CAPITOLUL I.

În momentul intrării în vigoare a proiectului Derby*, relațiile dintre Arthur și taică-su ajunseseră de-a dreptul intolerabile.

Situația dintre ei era de fapt o stare de război nedeclarat. Niciunul nu încerca să^și ascundă ostilitatea față de celălalt. Numele lui Arthur era trecut în Registrul Național, dar, cu toate că primise hârtiile oficiale trimise în virtutea noului plan, el nu li s-a conformat.

Faptul de a nu fi dat urmare acestei solicitări n-a atras nici un fel de comentariu imediat. Acasă, la vila Law, venind de fiecare dată târziu la masă, îl evita pe Barras, pe cât era posibil. La mină, la Neptun, stătea mai tot timpul în subteran, sosind devreme și coborând în adâncuri, împreună cu Hudspeth, înainte ca Barras să vină la administrație. Și totuși, în ciuda tuturor precauțiilor, îi era bineînțeles imposibil să scape de inevitabilele întâlniri, pline de animozitate, de încordare și însoțite de conflicte deschise. Când intra în birou, murdar și obosit, la capătul zilei de lucru, Barras se prefăcea că nici nu-l bagă în seamă, din cauza treburilor urgente în vârtejul cărora era prins. Tot timpul se străduia să-i sugereze lui Arthur cum nu se poate mai limpede că la mină nu e nici o nevoie de el. Ridicând deodată capul dintr-un maldăr de hârtii, Barras părea că dă cu ochii <notă>

*Referire la proiectul care prevedea obligativitatea serviciului militar, introdus în Anglia în 1915.

</ notă>

De Arthur și se încrunta de parcă i-ar fi spus: „A, va să zică ești aici, tot aici? Iar când Arthur se pregătea să plece, Barras îl urmărea cu privirea, turbând de mânie, ciocnind cu degetele în birou și adoptând acea expresie crispată a unui om jignit care suferă o profundă • neplăcere.

Arthur vedea bine că taică-su nu putea suferi prezența lui la mină. Către începutul lui ianuarie, Arthur simți că trebuie neapărat să se plângă de calitatea noilor stâlpi de armare aduși în sectorul Pive Quarter. Barras se aprinse într-o clipă:

— Vezi-ți de treaba ta, și lasă-mă pe mine să-ți văd de-a mea! Când o să am nevoie de sfatul tău, fii sigur că am să ți-l cer.

Arthur nu răspunse. Știa că stâlpii de susținere sunt de calitate inferioară, unii dintre ei chiar mâncați la capete. Se speria pur și simplu

conslatând calitatea proastă a materialelor pe care le folosea taică-su. Prețurile crescând vertiginos și producția fiind în efervescență,' mina Neptun era o hax.na în care curgeau banii. Și totuși, în ciuda chiar și a lecției pe care i-o dăduse catastrofa minieră, nu se cheltuia un ban, măcar, pentru asigurarea unor condiții mai bune de lucru și a securității muncii în subteran.

Chiar în seara aceea, ziarul Tynecaslle Argus anunța, cu. Litere de-o șchioapă, intrarea în vigoare a legii serviciului militar obligatoriu.

Citind vestea, Barras nu-și putu ascunde satisfacția.

— Asta o să-i mai scuture niței pe chiulangii, anunță el din capul mesei. Era și timpul să se facă o verificare pentru a-i descoperi pe învârtiți. Cred că foarte mulți stau ascunși prin vizuini și le țâțâie inima de frică. Barras râse scurt, triumfător. O să-i pună nițel pe gânduri.

Era ora cinci și se întâmplase – lucru destul de rar – ca Arthur să fie acasă; și măcar că Barras se adresase mătușii Carrie, șfichiul biciului era îndreptat către Arthur.

— Carolinc dragă, e un adevărat scandal, continuă el cu glas puternic, să vezi în jurul tău atâția tineri apți pentru serviciul militar care zac aici, în loc să plece să-și apere țara. Deocamdată s-au învârtit ei în fel și chip, strecurându-se în diverse slujbe, deși nimeni n-are nevoie de ei acolo. Știi, se prefac că n-au înțeles aluzia și nu se înrolează în armată. Ei bine, pe legea mea, eu cred că a sosit timpul să fie expediați pe front cu un picior în spate.

— Da, Richard, murmură mătușa Carrie, aruncând o privire tremurătoare către Arthur, care nu-și lua ochii din farfurie.

— Bineînțeles, știam eu că o să vină și legea asta, continuă Barras pe același ton. Și pe de altă parte, nu mă. Îndoiesc că voi avea un cuvânt-de spus în aplicarea ei. Rămâne între noi, dar fapt cert este că am fost solicitat să funcționez ca judecător la tribunalul local.

— La tribunal, Richard? Întrebă mătușa Carrie, și cu frecare cuvânt glasul ei scădea.

— Da, chiar așa, declară Richard, evitând cu grijă privirea lui Arthur. Și pot să te asigur că eu unul n-o să admit nici un fel de baliverne sau dulcegării, în sfârșit, de astă dată se iau lucrurile în serios, și cu cât mai curând își va da lumea seama de asta, cu atât mai bine. O discuție asemănătoare am avut și cu Hetty, deunăzi. Și ea e absolut convinsă că a sosit dfe mult momentul să fie treziți la realitate toți învârtiții și lașii. Și să fie smulși din mijlocul nostru.

Arthur ridică încet ochii și se uită la taică-su. Barras era îmbrăcat cu un costum nou, gri, și purta o floare la butonieră, în ultima vreme își comanda mereu costume noi, și nu numai atât, dar și le făcea mult mai elegante, mai moderne decât purtase el înainte.

Arthur îl bănuia că și-a schimbat croitorul în Tynecastle. În plus, își luase obiceiul de a pune întotdeauna o floare la butonieră, în general o garoafă roz, aleasă dintre plantele noi din seră. Înfățișarea lui era de un rafinament exagerat, îi străluceau ochii, avea un aer febril, încordat, cu totul neobișnuit pentru el.”

— Așteaptă numai puțin, Caroline, și ai să vezi ce se întâmplă, râse el, nemaîncăpându-și în piele de mulțumire. Să vezi cum o să se îmbulzească lumea la cercul de recrutare când vor începe tribunalele să-i ia pe ăștia în primire.

Urmă un răstimp de tăcere, în cursul căruia mătușa Carrie, cuprinsă de un acces de spaimă cumplită, repezea priviri când la unul, când la altul. Apoi Barras se uită la ceas: gestul lui obișnuit.

— Ei, Caroline, rosti el pe tonul unui om care deodată revine la fapte, trebuie s-o iau din loc. Să nu se ostenească nimeni să mă aștepte. Probabil am să întârzii. O duc pe Hetty la teatrul Kirig. Ce să faci, măcar că e război, trebuie să ne distrăm și noi puțin. Se joacă Fata din munți, cu toată trupa din Londra. Am auzit că e un spectacol foarte bun. Hetty zicea că abia așteaptă să-l vadă.

Barras se ridică și, instinctiv, duse mâna la butonieră, să controleze dacă floarea se găsește acolo. Apoi, fără să-l bage în seamă pe Arthur, dar salutând-o pe Caroline cu un gest vioi din cap, părăsi încăperea.

Arthur rămase așezat la masă, absolut nemișcat și fără să scoată, un sunet. Știa bine că Hetty iese mereu în lume cu taică-su: costumele noi de haine, floarea de la butonieră, lustrul de falsă tinerețe pe care-l arbora Barras erau semne care indicau aceeași concluzie.

Totul începuse ca un fel de nobilă compensație – Arthur se purtase mizerabil cu fata, așa că Barras simțise că pe umerii săi apasă obligația de „a o împăca și a o distra puțin pe Hetty”. Și totuși, Arthur avea o mică bănuială că relațiile merseseră mult mai departe, dincolo de limitele unei simple consolări. De știut însă, nu știa cu precizie.

Gândurile care îl frământau îlfăcură să ofteze. Oftatul lui tetirni neliniștea mătușii Carrie. Nemaiaflându-și locul pe scaun, mătușa îl întrebă:

— Arthur, dar tu n-ai mâncat mai nimic astă-seară, de ce nu iei

O șarlotă? Murmură ea.

— Nu mi-e foame, mătușă Carrie.

— Vai, dragă, dar sunt așa de bune! Îi reproșa ea, cu glasul tulbure de emoție., * '

Arthur clătină din cap în tăcere văzând-o pe Carrie prin vălul de durere care-l covârșea. Deodată îl cuprinse o dorință nebuna de a

l se destăinui, de a-i dezvălui mătușii foată supărarea care-i chinuia mintea. Dar se stăpâni, dându-și perfect de bine seamă că n-ar fi slujit la nimic. Mătușa Carrie era foarte bună, îl iubea pe Arthur în felul ei, dar timiditatea care o caracteriza, teama amestecată cu respect pe care i-o inspira Barras o făceau de-a dreptul incapabilă să-l ajute.

Arthur se ridică de la masă și ieși din sufragerie, în hol rămase cu capul aplecat, neștiind ce să facă. Într-un moment ca acesta, firea lui slabă simțea mai mult ca oricând nevoia de compătimire. Măcar de-ar fi avut-o pe Hetty lângă el. I se puse un nod în gât. Se simți neputincios, pierdut. Apoi se întoarse și urcă încet scările. Tocmai când trecea prin dreptul camerei maică-si, se opri deodată. Un gând neașteptat îi dădu pînteni; puse mâna pe clanță și intră.

— Bună seară, mamă. Cum te mai simți?

Maică-sa întoarse repede capul. Din mijlocul pernelor, care o susțineau din toate părțile, fața ei grasă și palidă se îndreptă spre el, mirată și plângăreață.

— Mă doare capul, îi răspunse ea. Și tu m-ai speriat îngrozitor ca ai deschis ușa prea brusc.

— – Iartă-mă, mamă.

Se așeză cuminte pe marginea patului ei.

— A, nu, Arthur! Protestă ea. Nu acolo, dragul meu, că nu pot suporta să-mi șadă nimeni pe pat. Mai ales acum, când mă doare capul așa de tare. Sunt foarte chinută.

Arthur se ridică iar în picioare, roșindu-se puțin.

— Iartă-mă, mamă, spuse el din nou.

Se strădui să înțeleagă punctul de vedere al maică-si, refuzând cu orice preț să se simtă jignit. Doar era mama lui. Din adâncămile subconștientului îi reveni o amintire a tandreții ei de demult, o senzație vagă că 6 simte aplecându-se la căpătâiul lui, ca în copilărie, revărsată toată asupra-i, cu halatul de dantelă desfăcut, învăluindu-l, ocrotindu-l. Acum cedă acestei amintiri din copilărie și, tânjind după dragostea ei plină de duioșie, exclamă cu glasul înecat de emoție:

— Mamă, îmi dai voie să discut ceva cu tine?

Maică-sa îl privi cu același aer de câine bătut.

— Mă doare capul așa de rău!

— Nu te țin mult. Zău, mamă, am mare nevoie de sfatul tău.

— LNu, Arthur, protestă ea închizând ochii, de parcă ar fi sperit-o nerăbdarea lui. Crede-mă, nu pot. Altă dată, eventual. Am o migrenă înfiorătoare.

Arthur se trase înapoi, redus la tăcere, cu chipul complet schimbat, lovit de felul cum îl respinsese.

— Arthur, ce crezi tu că-mi provoacă mie durerile astea de cap, de atâta vreme? Continua ea cu ochii închiși. Mi-am pus de multe ori întrebarea dacă nu cumva provin din cauza tirului artileriei din Franța. Știi, vreau să spun, din cauza vibrațiilor, care ajung prin aer până la noi. Bineînțeles, eu nu aud zgomotul obuzelor, asta înțeleg perfect, dar m-am gândit dacă nu cumva vibrațiile astea stârnesc cine știe ce poveste. Firește însă, asta n-ar putea să explice de ce mă doare spinarea. Și să știi că în ultima vreme mă doare destul de tare.

Spune-mi, Arthur, tu nu crezi că această canonadă ar putea să aibă vreo influență asupra bolii mele?

— Știu și eu, mamă? Răspunse el greoi, și se opri, adunându-și gândurile. În orice caz, nu văd cum ar putea să te doară din cauza asta spatele.

— Dar bagă bine de seamă, eu una nu mă prea plâng din pricina spinării. Alifia pe care mi-a dat-o doctorul Lewis e foarte bună.

Conține tinctură de aconit, beladonă și cloroform. Știu, pentru că am citit rețeta. Toate astea trei sâht otrăvuri mortale. Zău, nu ți se pare ciudat că otrăvurile au un efect așa de bun când sunt administrate extern? Dar ce-ți spuneam? A, da, despre vibrații. Chiar deunăzi am citit în ziar că din cauza acestor vibrații s-au produs ploile astea cumplite de la noi, în ultima vreme. Cred că asta dovedește adevărul spuselor mele.

În orice caz, de aici rezultă că vibrațiile astea există, sunt prezente. Iar doctorul Lewis îmi spunea că în medicină se cunoaște o stare malativă numită migrena artileriștilor. Bineînțeles însă, principala cauză a tuturor acestora este sleirea nervilor. Asta a fost întotdeauna boala mea, dragă Arthur. Nervii mei sunt pur și simplu sleiți.

— Da, mamă, încuviință Arthur cu glas scăzut.

Mai urmă o mică pauză, după care doamna Barras reîncepu să vorbească. O jumătate de oră vorbi într-una despre starea sănătății ei, apoi, ridicând deodată mâna la frunte, îl rugă din suflet să părăsească încăperea, deoarece o obosește. Arthur se supuse fără nici un cuvânt. Se întoarse, și după un sfert de ceas o auzi sforăind de se cutremura odaia.

Cu fiecare zi ce trecea, Arthur era din ce în ce mai pătruns de sentimentul că se află izolat în mijlocul propriilor lui necazuri. La asta se adăuga tot mai intens senzația că i s-au tăiat legăturile cu alți oameni, ba chiar că este un paria, în mod instinctiv, începu să-și restrângă domeniul de activitate. Nu ieșea din casă decât pentru a se duce la mină, și chiar acolo surprindea din când în când priviri ciudate, aruncate pe furiș, în special de către Armstrong și Hudspeth, dar și de câțiva dintre ceilalți. Pe străzi, când se ducea la Neptun sau când venea dintr-acolo, auzea adeseori oamenii strigând ocări în urma lui. Certurile cu taică-su erau cunoscute acum de toată lumea, fiind atdbuite refuzului său de a se înrola în armată. Barras nu șovăise câtuși de puțin să-și proclame pe față convingerile; atitudinea sa hotărâtă și patriotică era aplaudată de toată lumea; toți considerau că face un lucru foarte frumos refuzând afecțiunii sale paterne să stea în calea simțământului datoriei, în această situație de primejdie națională. Arthur era de-a dreptul paralizat văzând că tot orașul pândește desfășurarea conflictului dintre taică-su și el.

În timpul lunii februarie, lucrurile se înrăutățiră din ce în ce, iar pe la mijlocul lui martie intră în acțiune tribunalul special din Sleescale. Completul de judecată era alcătuit din cinci oameni:

James Ramage, pânzarul Bates, bătrânul Murchison, preotul Enoch Low de la capela New Bethel Street și Richard Barras. Prin voturile unanime ale acestor judecători, i se încredințase președinția tribunalului, în afară de ei, în componența tribunalului mai intra reprezentantul armatei, căpitanul Douglas de la cazarma din Tynecastle, ca procuror militar. Drept grefier al Tribunalului special funcțiorța Rutter, secretaruj Consiliului Municipal din Sleescale. /

Arthur urmărea primele acțiuni ale tribunalului cu un interes în care se amestecau deopotrivă încordarea și durerea. Nu i-a trebuit mult timp să se

convingă de. Severitatea tribunalului; unul după altul, judecătorii refuzaseră în toate cazurile scutirea de serviciul militar.

Douglas era un dictator înrăit, și după ce îi ironiza cu un talent deosebit pe petiționari, ridica ochii și declara lapidar:

— De omul asta am nevoie pe front.

Ramage și tatăl lui Arthur plesneau amândoi de un patriotism nestăvilit; iar ceilalți nu contau. Linia adoptată era de o severitate exagerată. Membrii tribunalului susțineau că, intrucât petiționarul trebuia să dovedească temeiurile unei obiecții la serviciul combatant, numai reprezentantul serviciului combatant îi putea scuti.

Serviciul combatant era soluția vitală, iar alternativa – închisoarea pentru nesupunere.

Indignarea lui Arthur față de metodele arbitrare ale tribunalului creștea violent din zi în zi. Cu fața palidă, abia stăpânindu-și mânia, îl privea pe taică-su când se întorcea de la administrarea justiției, întotdeauna, dar absolut întotdeauna, Barras venea entuziasmat. Și, cu intenția de a-l provoca pe Arthur, Barras adeseori se apuca să-i povestească mătușii Caroline incidentele mai deosebite ale ședinței la care participase, în ultima zi a lunii martie se întoarse acasă în aceeași dispoziție, întârziind la ceai, parcă și mai încântat ca de obicei. Ștergându-l ostentativ cu privirea pe Arthur, se așează pe un scaun și începu să ronțăie pâine prăjită cu unt. Apoi începu să vorbească despre un caz ce-l preocupase foarte mult în după-amiâza respectivă: un tânăr student la Teologie, care cerea să fie scutit de serviciul militar din motive religioase.

— Știi care a fost prima întrebare a lui Ramage? Spuse Barras, cu gura plină de pâine prăjită. L-a întrebat dacă face vreodată baie.

Barras se opri din mestecat pentru ca să râdă triumfător. Dar Douglas a mers chiar mai departe, îmi aruncă o privire cu coada ochiului și apoi începu să latre la el: „Știi că un om care se împotrivesc la serviciul militar este susceptibil de condamnare la moarte prin împușcare?” Ei, ce crezi? Cu asta l-a dat gata. Merita să-l vezi cum s-a muiat și &-a făcut mic, mic de tot. Până la urmă a acceptat să se înroleze. Peste trei luni o să fie în Franța.

Barras râse iarăși. Arthur nu mai putu să suporte. Sări în sus de pe scaun, pălind la față de nu i se mai distingeau nici buzele.

— Și tu găsești că asta e amuzant, nu? Te bucuri la gândul că i-ai trântit o pușcă în mână în ciuda voinței lui? Îți place că l-ai silit să plece la vânătoare, să-mpuște, să omoare, să asasineze pe cineva în Franța. „Omoară-l tu ca să nu te omoare el”. Ce deviză splendidă!

De ce n-o pui pe o pancartă deasupra fotoliului tău la tribunal? Ți s-ar potrivi de minune. Da, ți s-ar potrivi de minune. Dar dacă tu n-ai nici un pic de respect pentru viața omului, să știi că eu am. Pe mine n-ai să mă poți speria într-atât încât să mă faci să ucid oameni. N-ai să poți! N-ai să* poți, și gata!

Arthur se întrerupse, gâfâind. Cu un gest deznădăjduit, se răsuci pe călcăie și se îndreptă spre ușă. Dar Barras îl opri.

— Stai o clipă, zise el. Avem ceva de vorbit împreună.

Arthur se întoarse; o auzi pe mătușa Carrie icnind de spaimă.

Urmă o pauză.

— Mă rog, spuse Arthur, cu glas dornol.

Se întoarse la masă și se așeză iar.

Barras mai luă niște pâine prăjită și continuă să mestece cu ochii ațintiți în gol. Mătușa Carrie se făcuse pământie la față. Trăind o adevărată agonie, îndură câteva clipe tăcerea; la un moment dat însă, nu mai putu suporta. Se scuză cu glas tremurător, se ridică grăbită, și ieși din odaie.

Barras își termină ceaiul, se șterse la gură cu un gest puțin nervos, apoi îl fixă pe Arthur cu ochii aceia proeminenți, injectați.

— Evorba doar de atât, spuse el cu glas stăpânit; te întreb pentru ultima dată: Intri în armată, sau nu?

Arthur înfruntă privirea lui taică-su; era foarte palid la față/ dar și foarte hotărât. Îi răspunse:

— Nu!

Pauză.

— Aș vrea să înțelegi cât se poate de lămurit că nu am nevoie de tine la Neptun.

— Mă rog...

— Oare asta nu te ajută să te răzgândești?

— Nu!

O nouă pauză.

— În cazul ăsta, spuse Barras, cred că ar trebui să afli și tu că tribunalul va lua în discuție cazul tău marțea viitoare.

Vorbele lui taică-su îl azvârliră pe Arthur într-o bulboană de temeri, care-l îmbolnăveau. Nu-și ma-i putu ridica privirea din podea, în adâncul inimii lui nădărduse că taică-su nu va merge niciodată atât de departe. Cu toate că nu avea nici o slujbă oficială la mina Neptun își închipuise întotdeauna că se află în afara prevederilor noii legi.

— Cred că a sosit timpul să înțelegi că n-o să te apere cu nimic faptul că ești fiul meu, continuă greoi Barras. Ești tânăr și apt pentru serviciul militar. N-ai absolut nici o scuză. Părerile mele sunt bine cunoscute. Nu te las să te ascunzi în spatele meu.

— Și tu-ți închipui că în felul ăsta mă poți lua cu arcanul la armată? Îl întrebă Arthur, cu vocea cutremurată de emoție.

— Da. Așa cred. Și realitatea e că ăsta ar fi lucrul cel mai bun pentru tine.

— Te înșeli profund. Arthur simțea pur și simplu cum tremură sufletul în el. Ce, tu-ți închipui că mi-e frică să mă prezint în fața Tribunalului special?

Barras râse scurt, după cum avea obiceiul. * 1 – Chiar așa!

— Ei, află că n-ai dreptate. Am să mă prezint. Am să mă prezint.

Fruntea lui Barras se congestionă.

— În cazul ăsta, ai să fii tratat ca orice învârtit ordinar. Am și discutat toată chestiunea cu căpitanul Douglas. N-o să existe nici un fel de tratament preferențial. Eu unul sunt absolut hotărât. Va trebui în orice caz să te duci la armată.

Se făcu tăcere în cameră.

— Dar ce vrei tu să-mi faci? Întrebă Arthur cu glas scăzut.

— Încerc să te silesc să-ți îndeplinești datoria. Barras se ridică brusc. Stătu o clipă lângă bufet, drept ca lumina, cu pieptul scos în afară. Ascultă-mă: du-te mâine la Tynecastle și înrolează-te. Pentru binele tău, înrolează-te de bunăvoie, înainte de a te înrola cu de-a sila. ăsta este ultimul meu cuvânt, adaugă Barras, după care ieși din odaie.

Arthur rămase așezat la masă. Simțea și acum tremurul acela interior. Se sprijini în cot și-și lăsă capul în palmă.

În această atitudine îl găsi mătușa Carrie, care se strecură în odaie după zece minute. Se sperie de el, și-i cuprinse umerii încovoiați cu brațele.

— Vai, Arthur, îi șopti. Ea. N-are rost să te împotrivești lui taică-tu. De ce nu-ți bagi mințile-n cap? Zău, pentru. Binele tău, trebuie s-o faci.

Arthur nu răspunse, ci continuă să privească drept înainte, palid și tulburat.

— Știi, Arthur.-Dragul meu, continuă mătușa Carrie pe un ton rugător, există unele lucruri cărora nu poți să li te împotrivești.

Nimeni nu știe asta mai bine decât mine. Pur și simplu trebuie să cedezi – fie că vrei, fie că nu. Zău, Arthur, tu-mi ești tare drag. Mă doare când văd cum vrei să-ți distrugi existența, Arthur, trebuie să-i faci pe voie lui taică-tu.

— Și totuși, n-am să-i fac, răspunse tânărul, mai mult ca pentru sine.

— Vai, nu, Arthur, îl imploră ea, te rog nu te încăpățâna! Te rog, te rog! Mă tem să nu se întimple ceva înfiorător. Și pe urmă, gândește-te și la rușinea pe care o s-o suferi, rușinea cumplită. Te rog din suflet, făgăduiește-mi că ai să te porți cum vrea tatăl tău!

— Nu, șopti el, trebuie să merg până la capăt, așa cum mi-am propus.

Ridicându-se, Arthur se strădui, cîbînit, să-i zâmbească mătușii Carrie, după care se urcă în camera-lui.

A doua zi dimineață primi citația prin care era chemat să se prezinte m feța Tribunalului special. Barras aranjase să fie de față la sosirea factorului, și își supraveghea fiul pe furiș, fără să-l slăbească din ochi. Îl privi cum deschide plicul galben, de hârtie subțire. Dar – dadă Barras se aștepta ca Arthur să scoată vreo vorbă, atunci trebuie să recunoaștem că a fost dezamăgit. Băiatul vâri citația în buzunar, și părăsi încăperea, își dădea seama că taică-su mizase pe firea lui supusă. Numai că, așa cum taică-su era hotărât să-și urmeze calea, era și el hotărât să nu i se supună. Nu avea o fire prea dârză, dar acum, un fel de exaltare îi turna forțe noi în vine.

Trecură cele câteva zile până la dimineața de marți. Citația lui Arthur era pentru ora zece, în localul școlii din Bethel Street.

Tribunalul se instalase în sala de festivități a școlii, unde dispunea de spațiu suficient, publicul puțind sta la galerie în partea din fund.

La capătul sălii se afla o estradă înaltă, cu o masă la care erau așezați cei cinci judecători. Grefierul Rutier stătea într-o parte a mesei, iar căpitanul Douglas, comisarul militar, de partea cealaltă. Pe peretele din spatele mesei era desfășurat un steag mare al imperiului britanic; dedesubt era o tablă neagră, astăzi nefolosită, cu câteva resturi de cretă, și o etajeră, pe care se afla o sticlă de apă, ciobită la gură, cu un păhărel pus pe gâtul ei.

Arthur ajunsese la școala din Bethel Street exact la zece fără cinci.

Roddam, subofițerul de serviciu, îl informă că e primul pe listă și, cu un semn destul de brusc, îl conduse, trecând pe ușile batante, până în sală.

La apariția lui Arthur, în tot tribunalul se stârni un zumzet de emoție. Ridicând capul, văzu că galeria era ticsită de lume. Arthur recunoscuse pe cițiva mineri – Harry Ogle, Joe Kinch, Jake Wicks, noul pontator, și încă vreo douăzeci de alte figuri. Erau și foarte multe femei, femei din mahalaua Teraselor și din oraș, printre care Hannah Brace, doamna Reedy, bătrâna Susan Calder, doamna Plânsa. Și banca rezervată reprezentanților presei era plină. Lângă fereastră stăteau în picioare doi fotoreporteri. Arthur plecă repede ochii, cu sentimentul dureros că procesul lui face senzație.

Timiditatea lui nervoasă, și așa ajunsă la culme, păru să crească și mai mult. Îi era frică. Se așeză pe scaunul ce-i era destinat, în mijlocul sălii, și, foarte agitat, începu să frământa batista în mână. Firea lui sensibilă se ferise întotdeauna de reflectoarele publicității. Iar acum se afla chiar în mijlocul acestor reflectoare, îl străbătu un fior.

Profunda lui slăbiciune de caracter îl împinsese până aici și, paradoxal, tot aceasta îl anchiloza în hotărârea de a merge mai departe pe drumul ales. Dar nu avea rezistența morală. Era perfect conștient – și încă în mod dureros – de situația în care se află, de ostilitatea generală a mulțimii. Toate astea îl făceau să sufere îngrozitor. Se simțea ca un criminal de rând.

Tocmai atunci izbucni la galerie un nou zumzet, care scăzu aproape imediat. Pe o ușă laterala intrau, pe rând, membrii tribunalului, însoțiți de Rutter și de căpitanul Douglas, o matahală cu fața roșie, ciupită de vărsat. Roddam, aflat îndărătul lui Arthur, îi spuse „Ridică-te!”. Arthur se ridică. Apoi înălță capul și ochii, care, magnetizați parcă, se ațintiră asupra lui taică-su. Acesta tocmai se instala în jilțul oficial, cu spetează înaltă. Arthur îl privi ca pe un judecător. Nu-și putea retrage ochii, simțea că e prins într-o plasă ireală, într-o încordare hipnotizată.

Iăarras se aplecă peste masă către căpitanul Douglas. Se sfătuiră îndelung, apoi Douglas încuviință din cap, cu o privire aprobatoare, ridică din umeri și bătu puternic în masă cu încheieturile degetelor.

Ultimele șoapte ale conversației de la galerie și din sală încetară. Douglas își plimbă încet peste sală ochii săi metalici, ca niște țevi de pușcă, cuprinse întregul public, pe reprezentanții presei și pe Arthur într-o singură privire,

dură, apoi se întoarse către colegii săi de la masă. Vorbi tare, ca să-l poată auzi toată lumea.

— Cazul de față este deosebit de neplăcut, spuse el, întru-cât privește pe însuși fiul stimatului nostru președinte, care a adus un ajutor atât de prețios tribunalului nostru. Faptele sunt limpezi. Acest tânăr, Arthur Barras, deține[^] un postjmitil la mina Neptun, fiind totodată apt pentru serviciul combatant. Nu e nevoie să repet în fața dumneavoastră- ceea ce cunoașteți foarte bine. Dar înainte de a deschide dezbaterile, trebuie neapărat să exprim toată admirația mea personală pentru domnul Barras – senior, care, cu patriotismul și curajul neprecupețit care-l caracterizează nu s-a sustras de la îndatoririle sale nici când a fost vorba de a se opune sentimentelor părintești. Cred că nu greșesc dacă afirm că îi datorăm respect și cinste pentru tot ceea ce a făcut.

Vorbele lui Douglas fură acoperite de un ropot de aplauze.

Nimeni nu încercă să le potolească, dar după ce încetară, căpitanul continuă:

— Vorbind în calitate mea de reprezentant al autorităților militare, aș dori să fac următoarea declarație: în ceea ce ne privește, noi suntem gata să venim în întâmpinarea împricinatului în acest caz nefericit și trist. E suficient ca Arthur Barras să se conformeze situației sale de tânăr apt pentru serviciul combatant, și atunci el se va bucura de toate avantajele posibile în ceea ce privește încorporarea și instrucția.

De la distanța la care se afla, în partea cealaltă a tribunalului, îl fixă pe Arthur cu privirea lui aspră, întrebătoare. Arthur își umezi buzele arse. Văzu că lumea așteaptă un răspuns de la el. Adunându-și toate puterile, spuse:

— Refuz serviciul combatant.

— Ei haide, haide, doar nu vorbești serios!

— Ba vorbesc foarte serios.

După o pauză imperceptibilă, tensiunea crescuse și mai mult.

Douglas schimbă rapid o privire cu Barras, de parcă și-ar fi exprimat incapacitatea de a face mai mult, iar James Ramage, înfigând capul înainte, ca și cum ar fi vrut să împungă cu coarnele, întrebă:

— De ce refuzi să lupți?

Începuse interogatoriul.

Arthur își întoarse privirile către măcelar, care, cu ceafa lui groasă și fruntea îngustă, cu ochii mici și duși în fundul capului, părea să întrunească atributele unui taur și ale unui porc. Arthur răspunse cu glas scăzut, aproape neauzit:

— Nu vreau să ucid.

— Vorbește mai tare, strigă Ramage, nu se-aude nimic! Arthur ta, cu vocea înecată:

— Nu vreau să ucid.

— Dar de ce? Insistă Ramage.

El unul ucisese multe ființe vii în viața lui. Era pur și simplu incapabil să înțeleagă această mentalitate ciudată.

— Ar fi împotriva conștiinței mele.

Pauză. Apoi Ramage, cu glas grosolan:

— Ei, prea multă conștiință strică.

Părintele Enoch Low se grăbi să intervină. Era un bărbat înalt și slab, cu un aer cadaveric, cu nările supte și cu o retribuție foarte mică. James Ramage, principalul susținător al bisericii lui, acoperea jumătate din această retribuție. Așadar, părintele Low era omul pe care te puteai bizui întotdeauna să-l sprijine pe Ramage, și să-i justifice micile glume.

— Ei haide, haide, îi spuse el lui Arthur, doar ești creștin. Nimic din religia creștină nu împiedică omorul legal în slujba țării tale.

— Nu există omor legal.

Părintele Low își sumeți capul osos.

— Ce vrei să spui?

Arthur îi răspunse, vorbind repede și agitat:

— Eu nii mă pricep așa bine la religie, cel puțin nu în sensul în care înțelegeți dumneavoastră religia. Dar dumneavoastră vorbiți despre creștinism, despre religia lui Iisus Hristos. Ei bine, eu unul nu mi-l pot închipui pe Iisus Hristos luând în mână o baionetă și înfigând-o în burta unui soldat neamț. Și, dacă-i vorba pe așa, nici în burta unui soldat englez. Eu unul nu mi-l pot închipui pe Iisus Hristos trăgând cu o mitralieră germană sau cu o mitralieră englezească, și secerând zeci și zeci de oameni absolut nevinovați.

Părintele Low roși îngrozit. Era speriat la culme.

— Hulești, păcătosule! Murmură el întorcându-se către Ramage.

Dar Murchison nu voia să lase baltă o discuție abia începută.

Băcanul cel mărunțel și gălbejit ca tutunul ținea să arate cât de bine cunoștea Sfinta Scriptură. Aplecându-se înainte, destul de viclean, de parcă ar fi cântărit o litră de șuncă, îl întrebă:

— Nu știi că Iisus Hristos a spus „Dinte pentru dinte, și ochi pentru ochi”?

— Nu, strigă Arthur, Iisus n-a spus niciodată asta!

— Ba da, ascultă-mă pe mine, urlă Murchison, e scris în Bibliei După care Murchison se lăsă victorios pe speteaza scaunului.

Acum interveni Bates, pânzarul. El avea o întrebare șablon, o întrebare pe care nu exista să n-o pună. I se părea că sosise momentul potrivit pentru a o scoate din sac. Mângâindu-și mustățile lungi, ca pe oală, întrebă:

— Dar dacă un neamț ți-ar ataca mama, ce-ai face?

Arthur făcu un gest de neputință, dar nu răspunse.

Bates se trase iar de mustață și repetă aceeași întrebare:

— Dar dacă un neamț ți-ar ataca mama, ce-ai face?

Arthur își muscă buza, care tremura.

— Cum pot eu să explic ce am în minte și în suflet, răspunzând la o asemenea întrebare? Poate că și în Germania se pune aceeași întrebare în legătură cu soldații noștri. Cum de nu vă dați seama?

— Ce-ai face: l-ai ucide pe neamț, sau l-ai lăsa să-ți ucidă mama? Insistă Bates greoi.

Arthur renunță. Nu-i răspunse, și Bates, cu un aer copilăros, triumfător, se întoarse către colegii săi.

Se făcu tăcere. Toți cei de la masă păreau acum că-l așteaptă pe Barras. Iar Barras părea că tot pe el se așteaptă. Deodată își dresе glasul. Ochii îi străluceau, și pomeții proeminenți erau roșii. Privea țintă peste capul lui Arthur.

— Deci refuzi să recunoști necesitatea acestei mari mobilizări naționale, acestui uriaș conflict mondial, care cere sacrificii din partea noastră a tuturor?

Auzindu-l pe taică-su, Arthur se simți iar cuprins de un tremur, și sentimentul propriei sale slăbiciuni îl paraliza. Ar fi dorit să dea dovadă de calm și curaj, să-îbă puterea de a se exprima cu hotărâre și elocință. Și când colo, buzele îi tremurau și nu izbuti decât să bolborosească:

— Eu nu pot recunoaște necesitatea adunării oamenilor în turme pentru a se măcelări reciproc, și nici necesitatea împinziri' întregii Europe cu femei și copii flămânzi. Și asta în special când nimeni nu știe exact pentru ce se fac toate aceste sacrificii.

Barras se înroși și mai tare.

— Dar războiul ăsta se duce tocmai pentru a se pune capăt războaielor.

— Asemenea vorbe s-au spus întotdeauna! Exclamă Arthur, și glasul lui căpătă din ce în ce mai multă putere și rigiditate. Și același lucru se va spune pentru a-i determina pe oameni să se ucidă între ei, și cu prilejul războiului următor.

Ramage nu-și mai găsea locul pe scaun. Luă tocul din fața lui și începu să înțepe masa cu el. Era deprins cu metode mai tari în ședințele tribunalului, și această digresiune îl scotea pur și simplu din sărite.

— Terminați odată cu șovăielile astea; să-i dăm drumul înainte cu treaba! Exclamă el, într-un apartе indignat.

Barras, care în trecut fusese totdeauna dispus să-și manifeste disprețul față de Ramage, de data asta nu dădu nici un semn de nemulțumire în fața întreruperii., își păstră expresia statuară, începu să bată darabana cu degetele pe masă.

— Aș vrea să cunosc adevăratul motiv pentru care refuzi să intri în armată.

— Dar vi l-am spus, răspunse Arthur, trăgându-și repede răsuflarea.

— Doamne-Dumnezeule! Exclamă iarăși Ramage. Dar ce tot vorbește ăsta? Ce tot bate apa-n piuă? Ori vorbește pe șleau, ori dacă nu, să-și țină gura.

— Explică-te, i se adresează părintele Low lui Arthur, cu un aer de compătimire și superioritate binevoitoare.

— Nu pot spune nimic în plus față de ce am arătat, replică Arthur cu glas sugrumat. Eu sunt împotriva jertfelor nedrepte și inutile de vieți omenești. Nu vreau să am nici un amestec în treaba asta – nici pe front, și nici în a/ ara lui.

Spunând aceste ultime cuvinte, Arthur îl fixă cu privirea pe taică-su.

— Doamne-Dumnezeule! Gemu iarăși Ramage. Auzi, domnule, în ce hal a ajuns să gândească omul ăsta!

Dar tocmai atunci se produse o întrerupere. O femeie de la galerie se ridică în picioare, mărunță, stăpână pe sine, cu aerul că știe ce spune. Era doamna Plânsa, Eastrigă orglas limpede și răspicat:

— Băiatul are dreptate. Voi, ceilalți, greșiți cu toții. Să nu ucizi!

Amintiți-vă de porunca Domnului, și atunci chiar de mâine războiul se va sfârși.

Se ridică pe dată un val de murmure, o furtună de proteste. Mai multe glasuri strigară:

— Rușine!

— Taci!

— Dați-o afară!

Doamna Plânsa se văzu înconjurată, împinsă către ușă și azvârlită afară din tribunal.

După restabilirea ordinii, căpitanul Douglas bătău foarte sonor în masă.

— Dacă se mai produce o asemenea întrerupere, voi da dispoziții să se evacueze sala.

Se întoarse către colegii săi. În toate cazurile judecate până atunci, se ivise câte-un moment în care se impunea ca necesară o concentrare a forțelor comitetului, înclinate în general spre digresiuni, pentru a se determina astfel o precipitare a hotărârii. Or, în cazul de față era limpede că lucrurile merseseră prea departe.

Douglas îl ascultase pe Arthur cu un dispreț pe care nu izbutise sau nu-și dăduse osteneala să și-l ascundă. Era un tip despot, sever și agramat, ridicat în grad după ani de zile de serviciu ca plutonier.

Avea fața aspră, o piele tare, ca de animal, și mentalitatea cazonă înrădăcinată în cursul anilor petrecuți în careul cazărmii, îi vorbi lui Arthur cu o politețe rece:

— Uite ce e, dacă nu te superi, să privim lucrurile și altfel. Zici că ești împotriva militariei. Dar te-ai gândit ce te așteaptă dacă te sustragi?

Arthur păli, conștient de valul de neagră dușmănie care se scurgea de la Douglas către el.

— Asta nu-m[^]poate schimba atitudinea.

— Ei bravo! Dar în orice caz nu-mi închipui că ții morțiș să te pună la popreală pe vreo doi-trei ani, acolo.

În tribunal se făcu o tăcere de moarte. Arthur simți că toată atenția fascinată a mulțimii e concentrată asupra lui. În mintea lui își spunea: „De fapt nu sunt cu adevărat aici, în situația asta îngrozitoare”.

În cele din urmă, străduindu-se să vorbească, răspunse:

— Nu vreau să intru în închisoare, după cum majoritatea soldaților nu vor să meargă în tranșee.

Privirea lui Douglas se aspri. El declară, cu glas mai puternic:

— Soldații merg la război pentru că socotesc acest lucru de datoria lor.

— Poate că și eu socotesc de datoria mea să merg la închisoare.

Din mulțimea care înțesa galeria se înalță un ușor oftat.

Douglas se uită furios în sus; apoi se întoarce către Barras. Ridică din umeri și în același timp își aruncă hârtiile pe masă, cu un gest concludent, ca și cum ar fi vrut să spună: „îmi pare rău, dar totul e zadarnic”.

Barras își îndreptă spatele, luându-și o poziție foarte țeapănă.

Își trecu mâna cu grijă peste frunte. Părea că ascultă discuția care se desfășura acum cu glas scăzut între colegii lui judecători. Apoi declară, pe un ton oficial:

— Văd că sunteți cu toții de aceeași părere cu mine.

După aceea făcu un gest eu mina, pentru a obține liniște. Urmă un răgaz de un minut, și, în aceeași tăcere de moarte, privind ca și-i până atunci pe deasupra capului lui Arthur, Barras pronunță verdictul:

— Analizându-ți cu multă grijă și seriozitate situația, declară.

El, folosind formula precisă, obișnuită, tribunalul a stabilit că nu-ți poate acorda scutirea de serviciul militar.

Imediat urmă o furtună de aplauze, urale puternice și prelungi, pe care grefierul Rutier nu încercă de loc să le liniștească. O femeie de la galerie strigă:

— Bravo, domnule Barras, bine ați făcut, conașule!

Căpitanul Douglas se aplecă peste masă și îi întinse mâna. La fel procedară și ceilalți membri ai tribunalului. Barras le strânse mâinile la toți. Ținuta sa impresionantă, deși vag detașată, privirea sa, căutau să se îndrepte către galeria de unde veniseră aplauzele și glasul aprobator al acelei femei.

Arthur rămase în picioare, în mijlocul sălii, cu fața palidă, trasă, cu capul în piept. Părea că așteaptă să se întâmple ceva. Era chinuit de sentimentul că după depășirea punctului culminant de intensitate, se prăbușise acum pe treapta cea mai de jos. Înalță capul de parcă s-ar fi străduit să surprindă privirea lui taică-su. Îl străbătură fiori. Apoi se întoarce și părăsi tribunalul.

În seara aceea, Barras veni acasă târziu. În hol dădu peste Arthur. Se opri o clipă, și, cu aerul acela curios, pe jumătate chinuit și pe jumătate nedumerit, îi spuse deodată:

— Dacă vrei, poți să faci apel. Știi doar că ai dreptul la apel.

Arthur îl privi serios pe taică-su. Acum simțea că poate fi calm, că se poate stăpâni.

— Tu m-ai împins aici, zise Arthur. N-am să fac apel. Am să merg până la capăt pe aceeași linie.

Urmă o pauză.

— Mă rog, zise Barras pe un ton aproape plingărej. Te privește personal.

Îi întoarce spatele și intră în sufragerie.

Când urcă scările, lui Arthur i se păru că o aude pe mătușa Carne plângând.

În seara aceea, până tirziu, orașul vui de emoție și agitație.

Gestul lui Barras produsese o extraordinară senzație. Patriotismul crescuse ca o adevărată febră, molipsindu-i pe toți. O mulțime de oameni porniră în marș, fluturând steaguri și cântând imnul soldătesc La Tipperary drumu-i lung. Mulțimea sparse geamurile de la casa doamnei Plânsa, apoi năvăli asupra prăvăliei lui Hans Messuer.

De câțeva vreme, bătrânul Hans era privit cu suspiciune, ca străin, și în acest acces de nemăsurat zel patriotic suspiciunile împotriva lui nu mai cerură nici un fel de confirmare. Oamenii îi devastară frizeria, sparseră toate oglinzile și ferestrele, fărâmară sticlele cu loțiuni, sfâșiară perdelele și făcură bucăți firma cu dungi roșii și albastre – simbolul meseriei de frizer și totodată mândria bătrânului Messuer. Sculindu-se din pat, cuprins de panică, bătrânul Hans Messuer fu atacat de mulțime, și la plecarea ei rămase în nesimțire pe podea.

Două zile mai târziu, Arthur fu arestat și dus la cazarma din Tynecastle. Totul se petrecu într-o liniște și ordine perfecte. Acum intrase în angrenajul mecanismului, și o dată declanșată, mașinăria se mișca automat, independent de voința lui. La cazarmă Arthur refuză să accepte uniforma militară. Drept care, fu imediat judecat de Curtea Marțială, condamnat la doi ani muncă silnică și trimis la.

Închisoarea Benton, pentru executarea pedepsei.

Ieșind de la această a doua judecată, se minuna și el cum s-au petrecut toate, în mintea lui stăruia, ciudat, o singură imagine: fața lui taică-su – congestionată, zăpăcită, ușor nedumerită.

CAPITOLUL II.

Duba se opri cu o smucitură în fața închisorii Benton. Se auzi un zgomot de zăvoare care se deschid. Arthur se ridică în capul oaselor în boxa mică și întunecoasă, încercând să-și învingă amețeala și să înțeleagă pe deplin că se află aci, înăuntrul dubei care-l ducea la închisoare.

Duba mai zvâcni o dată înainte, și se opri din nou cu o smucitură. După aceea, cineva descuie ușa dubei și o deschise larg, lăsând să pătrundăbrusc înăuntru aerul răcoros al nopții. De dincolo de ușă se auzi glasul unui paznic:

— Ieșiți!

Arthur și încă patru deținuți se ridicară din boxele lor înguste și ieșiră. Stătuseră cam înțepenți tot timpul călătoriei de la Tynecastle la Benton, dar acum ajunseseră la capătul ei în curtea închisorii.

Era o noapte apăsătoare, cu norii atârând greu. Ploua cumplit, și tot asfaltul din curte era presărat cu băltoace. Arthur aruncă în grabă câteva priviri în jurul lui. Văzu zidurile înalte, cenușii, cu coama aspră, crenelată, văzu șiruri nesfârșite de împletituri de gratii, paznici în pelerine lucioase de mușama. Simți tăcerea și întunericul inform, străpuns doar de pata anemic gălbuie a unei lămpi din gang. Cei cinci deținuți statură în ploaie, cu apa șiroind pe ei, până când unul dintre paznici strigă un ordin. Deținuții fură conduși într-o cămăruță văruiată. După întunecimea de afară, albeața luminoasă de aci le lua ochii, în camera aceasta cu pereții goi, un ofițer ședea

la o masă. În fața lui se aflau niște hârții și un registru. Era un om mai în vârstă cu țeasta cheală, strălucitoare.

Paznicul din dubă se îndreptă către ofițer și-i vorbi. Arthur cercetă cu privirea pe cei patru deținuți care-l însoțiseră în dubă.

Primii doi erau niște oameni mărunței, pricăjiți, cu cravate negre și cu niște fețe lungi de quaker, semănând atât de bine între ei, încât nu încăpea nici cea mai mică îndoială că erau frați. Cel de-al treilea bărbat avea figura unui om lipsit de voință, predispus la deznădejde.

Ochelarii cu ramă subțire de aur, prinși pe șeaua nasului, îi dădeau aerul unui biet contopiș. Ca și cei doi frați din secta tremuricilor, părea că nu-i în stare să facă rău nici unei muște și se simțea teribil de stânjenit. Al patrulea bărbat era o huidumă murdară și neșesălată, cu barba nerasă de câteva zile. De fapt era singurul din tot grupul pe fața căruia nu citeai cătuși de puțin surprinderea sau supărarea că se află unde se află.

Ofițerul de la masă încheie conversația cu paznicul dubei.

Ridicându-și condeiul, strigă:

— Ia aliniați-vă!

El era funcționarul însărcinat cu primirea deținuților, începu să citească cu glas tare amănuntele în legătură cu sentința fiecăruia dintre ei lucru care, se vedea bine, era o simplă formalitate, și el o îndeplinea ca atare. După aceea trecu într-un registru numele, ocupația, religia deținutului, pedeapsa pe care o avea de ispășit și suma de bani aflată asupra lui.

Mai întâi veni rândul matahalei murdare, care n-avea nici un ban la el, nici măcar un gologan de sămânță. Era condamnat pentru bătaie și violență, n-avea nici o ocupație și urma să execute trei ani de muncă silnică. Se numea Hicks. Apoi veni rândul lui Arthur. Avea la el exact patru lire, șase șilingi și zece penny și jumătate. Când ofițerul termină de numărat banii, rosti sarcastic, adresându-se grămezii de bani de argint de lingă bancnote:

— Învârtitul ăsta n-o duce rău deloc.

Urmară la rând cei doi frați quakeri și conțopistul prăpădit. Toți trei erau „opoziționiști din motive de conștiință” *, și ofițerul strivi între dinți o sudalmă la adresa celor lipsiți de caracter ce refuză să lupte cu arma în mină.

După ce termină înregistrarea deținuților, se ridică și descuie o ușă interioară. Le făcu un semn cu degetul, fără să scoată o vorbă, și cei cinci bărbați intrară într-un coridor lung, mărginit de celule mici, de o parte și de alta. Ofițerul le comandă:

— Dezbrăcarea!

Se dezbrăcară ik piele. Frații din secta quaker-ilor erau înnebuniți la gândul că trebuie să se dezbrace de față cu alții, își scoaseră hainele încet și timid, și înainte de a ajunge la costumul lui Adam rămaseră încă o clipă în izmene, tremurind de rușine, cu inima cât un purice. Probabil că lui Hicks i se păreau ridicoli. Despuindu-se, Hicks dezgoli un trup uriaș, murdar și păros, acoperit în mare parte de bube roșietice. Stând cu picioarele crăcănate, se rânjea la tremurici și le făcea gesturi deșuchate.

— Hai, fetițelor, că îndată mergem la îsot.

— Ține-ți gura! Îi strigă ofițerul.

— Am înțeles, să trăiți! Îi răspunse Hicks, foarte supus.

Apoi se îndreptă spre cântar și se urcă pe el.

Toți fură cântăriți și mășurați. După terminarea acestor operații, Hicks, care – se vedea de la o poștă – cunoștea toate chițibușurile de parcă ar fi fost la el acasă, o luă înaintea celorlalți, pe pardoseala de ciment, către baie. Baia era pe jumătate plină cu o apă caldută, murdară, la suprafața căreia plutea un strat de jeg, acoperind de altfel și cea mai mare pană a căzii.

Arthur se uită la Hicks, care își bălăcea trupul bubos în apa soioasă. Se întoarse către ofițer și-l întrebă cu glas înăbușit:

— Trebuie neapărat să mă bag și eu în baie?

<Notă>

*Denumire dată în Anglia celor care în mod deliberat au refuzat să plece pe front, în numele unor motive de conștiință </ notă>

Ofițerul nu era lipsit de umor. Îi. Spuse:

— Da, dragul meu. După care adaugă: Vorbitul e interzis.

Arthur intră în cadă.

După baia murdară, își primiră hainele de deținuți. Lui Arthur îi dădură o vestă galbenă de flanelă, i/ mene din același material, o pereche de ciorapi și o uniformă kaki, plină toată de ștampile ca niște săgeți mari, negre, îi era tare mică, pantalonii îi ajungeau doar nițel mai jos de genunchi. Ochii oprindu-i-se asupra tunicii scurte și strimte, i se înfiripă în minte gândul că în sfârșit e îmbrăcat și el în kaki.

Se deschise o ușă interioară și intră doctorul. Era un bărbat rotofei, cu fața roșcovană și cu o mulțime de dinți de aur. Intră grăbit, cu stetoscopul pregătit, atârându-i de urechi, și trecu la consultații într-un ritm cât se poate de repezit. Se uită în grabă la fiecare bărbat în parte, ținându-se cât mai departe de el, cu un aer impersonal și automat. Ii porunci lui Arthur să spună treizeci și trei, îl ciocăni de câteva ori și-l întrebă dacă a suferit vreodată de boli venerice. Apoi trecu mai departe. Arthur nu-l ținu de rău pe doctor pentru graba lui. Se gândi că dacă el ar fi fost doctor acolo, la închisoare, probabil că ar fi fost la fel de repezit. Se străduia din răspuț să judece totul fără nici un fel de părtinire, în sinea lui făcuse legământul să fie calm.

De altfel, aceasta i se părea acum singura cale: o acceptare liniștită a inevitabilului. Cu o seară înainte gândise la toate și chibzuise cu muștă grijă un plan întreg, își dădea seama că altminteri ar fi înnebunit.

După vizita medicală, ofițerul cel chel ieși împreună cu doctorul, lăsându-i în grija unui nou paznic, care intrase fără zgomot și fără să fie băgat în seamă și care acum îi cerceta mut, cu luareaminte. Era un individ scund și îndesat, cu un cap pătrat și o expresie respingătoare, care nu încuraja la nici un fel de apropiere. Avea buza de sus cam scurtă, de fapt ambele buze foarte subțiri, iar capul lui lat, diform, părea încordat, mereu la pândă. Se numea Collins.

După ce isprăvi cercetarea din privire a arestaților, fără o vorbă, paznicul Collins dădu fiecăruia câte un număr de deținut și numărul celulei. Toate astea cu aerul cel mai degajat cu putință.

Arthur căpătă numărul 115 și i se repartiza celula numărul 273. Apoi paznicul Collins deschise o ușă grea de fier.

— Acum ieșiți! Repede! Le strigă el.

Ieșiră cu toții și, sub privirile impasibile ale paznicului Collins, o porniră în șir indian spre clădirea principală a închisorii.

Din punct de vedere arhitectonic, închisoarea era construită ca un puț; un enorm puț; adânc, cu celule de jur împrejur, cu galerii de celule, așezate una peste alta până la o mare înălțime. Fiecare galerie era străjuită de atâtea bare groase de fier, încât fațadele îmbinate ale galeriilor dădeau impresia unei uriașe cuști. Aerul dinăuntru era rece și, în pofida izului de dezinfectant, avea mirosul acela de pământ rece și jilav, specific închisorilor. Când îl simți, Arthur fu scuturat de un fior.

Paznicul Collins îl conduse la celula 273. Era în galeria a treia.

Arthur intră în celula lui: o încăpere de patru metri pe doi și foarte înaltă, cu pereți din cărămidă, zugrăviți în culoarea muștarului până la jumătate, iar mai sus – văruiți. La mare înălțime, pe un/ perete, se găsea o ferestruică zăbreliată, care aproape nici nu semăna a fereastră. Numai în zilele cu soare strălucitor mai pătrundea o rază de lumină prin ea. Un bec electric, apărat de o plasă și care putea fi s aprins și^stins doar de afară, dădea celulei o licărire leșinată.

Pardoseala era de ciment, și pe ea se afla un ulcior smălțuit și obiectul igienic. Duhoarea a sute de asemenea obiecte igienice alcătuia mirosul specific al închisorii.

Patul era făcut dintr-o scândură de aproape doi metri, lată de vreo patru palme. Avea pătură, dar saltea nu. Deasupra patului se afla un prichici cu o cană smălțuită, o farfurie, o lingură și un cuțit de cositor. Deasupra prichiciului erau atârnate o plăcuță cu un creion. Așezată foarte îmbietor sub plăcuță, se afla o mică biblie.

După ce-și astâmpără curiozitatea cercetând din ochi celula, Arthur se întoarse și-l văzu pe paznicul Collins că stă la ușă, de parcă ar fi așteptat să-i audă impresiile. Buza de sus era și mai ridicată; iar capul o pornise și mai mult înainte. Văzând că Arthur nu face nici un fel de comentariu, se întoarse fără o vorbă și plecă la fel de tăcut, cu pași de pisică.

Când se trânti ușa, cu un zornăit metalic – o ușă grea, cu un vizor micuț de tot, zăbreliat – Arthur se așeză pe marginea scândurii care-i slujea drept pat. Se afla la închisoare. Asta era o celulă de închisoare, și el se afla în această celulă. Acum nu mai era Arthur Barras. Era condamnatul nr. 115.

Oricât de hotărât ar fi fost, tot îl copleși un val rece de spaimă':

Era mai rău, mult mai rău decât se așteptase. Afară îți venea foarte ușor să sporovăiești despre pușcărie, dacă habar n-aveai ce înseamnă viața de acolo. Dar o dată înăuntru, nu-ți mai era chiar așa ușor.

Închisoarea era un loc îngrozitor. Nu, nu, n-o să fie prea ușor.

La ora șapte i se dădu cina. Era o masă specială, acordată suplimentar noilor-veniți. Consta dintr-o supă cu fulgi de ovăz, care părea mai mult apă chioară. Cu toate că-i veni greață văzând terciul ăsta, Arthur se strădui să-l mănânce. Îl mănăcă stând în picioare. După ce isprăvi, se așeză iar pe marginea patului. Știa că în asemenea condiții a gândi e o primejdie de moarte. Și totuși, nu avea nimic altceva de făcut. N-avea destulă lumină ca să poată citi Biblia și n-avea nimic deosebit de scris pe plăcuță.

Se întrebă în gând de ce se află acolo. Se găsea acolo pentru că nu voia nici în ruptul capului să omoare oameni, pentru că nu voia în ruptul capului să iasă pe câmpul de luptă și să înfigă o baionetă în trupul altui om, într-o mlaștină pustie din Franța. Nu se făcuse vinovat de vreun omor; nu, nu de asta se afla aici, ci tocmai pentru că refuzase să se facă vinovat de omor.

Era un lucru de o ciudățenie nemaipomenită, ba chiar din cale-afară de amuzant. Dar pe măsură ce se gândea mai mult la el, lucrul devenea din ce în ce mai puțin amuzant. Curând, palmele începură să-i asude, dovada fizică a nevrozei de care suferea. Transpirația îi țâșnea pur și simplu din podul palmelor, încât până în cele din urmă se temu că n-o să i se mai oprească niciodată.

Deodată, în timp ce ședea acolo pe pat, un zgomot neașteptat, un fel de urlet, îl făcu să tresară. Se stărnise în fundul puțului închisorii, în galeria cea mai de jos, la carcerele izolate; era un urlet de brută, de-a dreptul neomenesc, izvorât dintr-un instinct nestăpânit. Arthur sări în sus. Nervii lui vibrară plini de compătimire, ca niște coarde de vioară. Asculta tremurând. Urletul se înălța din ce în ce mai tare, într-un crescendo insuportabil. Apoi încetă brusc, îl curmase ceva cu o subită violență, în tăcerea care urmă se auzi un zumzet alcătuit de comentariile cu privire la chipul în care urletul fusese făcut să înceteze.

Arthur începu să se învârtască în sus și-n jos prin celulă. Pășea repede, și curând grăbi și mai tare pasul. Aștepta mereu să reînceapă urletele. Dar nici vorbă de așa ceva. Ajunsese aproape să alerge, înapoi și-ncoace, pe pardoseala de ciment a celulei, când deodată se auzi bătaia unui clopot, și luminile se stinseseră.

Arthur rămase nemișcat în mijlocul celulei, apoi își scoase încetișor uniformă kaki, cu săgețile ștampilate pe ea, și așa, pe-ntuneric, se întinse pe priciul de scânduri. De dormit nu putea fi vorba, își spunea că în momentul acela n-ar avea cum să se aștepte la somn, dar pe de altă parte, cu timpul avea să se obișnuiască și cu scândurile tari. Prin minte i se învâlmășeau și-i scăpărau ca într-un caleidoscop tot felul de gânduri amare, ca o roată uriașă de artificii care s-ar fi învârtit prin celulă, din ce în <•••> mai mare, până o umplea toată. Un vârtej de fețe și scene care se iveau și dispăreau înăuntrul roții. Tatăl lui, Hetty, Ramage, mina Neptun, morții de la Neptun, oameni întinși pe câmpul de luptă cu un protest înghețat în privirea fixă, toate amestecate și învâlmășite, învârtindu-se repede, tot mai repede, în vârtejul roții dureroase. Se

agăță cu mâinile transpirate de marginea patului, căutind un sprijin împotriva acestui haos, pe când ceasurile nopții se scurgeau unul după altul.

La cinci și jumătate dimineața, sună clopoțelul închisorii. Era încă întuneric. Arthur se sculă. Se îmbracă, își împături așternutul și deretică prin celulă. Nici nu terminase bine, când auzi cheia învârtindu-se în broască. Zgomotul acesta al cheii învârtindu-se în broasca celulei avea ceva cu totul deosebit: un scârțit, cp scrâșnetul a două bucăți de metal frecate aspru una de alta. Sunetul acesta îl zgâria până-n măduva oaselor. Paznicul Collins aruncă în celulă niște saci pentru poștă.

— Coase-i! Strigă el, și trânti ușa.

Arthur ridică sacii, niște bucăți de canava gălbuie, de calitate ordinară. Nu știa cum să-i coasă, îi lăsă jos. Șezu pe marginea patului, uitându-se nedumerit la pânza de sac, până la ora șapte, când se auzi din nou cheia în broască și primi masa de dimineață. Era alcătuită din aceeași fiertură apoasă de fulgi de ovăz, însoțită de data asta și de un colț de pâine neagră.

După ce mănă, îl văzu pe Collins vârându-și din nou capul teșit pe ușă. Paznicul se uită cu atenție la sacii necusuți, apoi îl privi curios pe Arthur. Totuși, nu făcu nici un fel de comentariu. Pe un ton destul de blând, îi spuse doar atât:

— Hai afară, la plimbarea de dimineață.

Plimbarea se făcea în curtea închisorii, un careu de asfalt murdar, străjuit de ziduri înalte și de o gheretă de pază aflată la un capăt. Din gheretă, un paznic supraveghea cercul de oameni care se plimbau târându-și picioarele. Se uita țintă la buzele lor, pentru î se asigura că nu vorbesc între ei. Din când în când le mai striga: „Vorbitul interzis!” Deținuții cu state mai vechi de închisoare își perfecționaseră până într-atât tehnica, încât izbuteau să vorbească între ei iară să-și miște de 'oc buzele.

În mijlocul curții era _d closet, înconjurat de o bandă circulară de tablă, sprijinită pe niște pari nu prea înalți, în timp ce se învârtteau prin curte, deținuții ridicau mâna, cerându-i voie paznicului să se ducă la closet. Când se aflau acolo, li se vedeau capetele deasupra benzii de metal și picioarele dedesubt. Era considerat un mare privilegiu să poți sta mai mult la closet – și paznicul acorda această favoare numai protejaților lui.

Arthur se învârti, împreună cu ceilalți, târându-și picioarele, în lumina palidă a zorilor, cercul de oameni care se învârtteau târșâind tălpile părea o realitate pe care rațiunea omenească nii o poate pătrunde, devenea un lucru la fel de grotesc ca un circ al nebunilor.

Fețele mohorâte ale oamenilor erau abătute, gânditoare, înjosite, deznădăjduite. Trupurile lor erau impregnate de mirosul închisorii, brațele atârnav neomenește pe lângă trup.

În al doilea deținut din fața lui, Arthur îl recunoscuse pe Hicks.

Acesta se rânji la el peste umăr, în chip de salut.

— Vrei o țigară, fătălăule? Îl întrebă Hicks, rostind cuvintele din colțul gurii.

~ Vorbitul interzis! Strigă paznicul Hali, din turnul lui. Ehei, 514, n-ai voie să vorbești!

În cerc, mereu în cerc, învârtindu-se și iar învârtindu-se, aidoma roții din creierul lui Arthur, înconjurând mereu centrul acela obscen, closetul. Paznicul Hali era stăpânul absolut al manejului, și vocea lui pocnea ca un bici.

— Vorbitul interzis! Nu vorbiți!

Ca niște călușei într-un bâlci dement asta era plimbarea de dimineață!

La ora nouă intrară în atelier. Era o cameră lungă și goală, în care se coseau sacii de poștă. Arthur mai primi vreo câțiva saci.

Paznicul Beeby, supraveghetorul atelierului, îi dădu sacii, și văzându-l nepriceput, se aplecă asupra lui și-i explică: „

— Uite, bă prostovane, așa trebuie să-i coși. Înfipte acul de canava prin două cute ale pânzei de sac, arătându-i, cu destulă bunăvoință, cum trebuie făcute împunsăturile. Apoi adăugă, cu o ironie oarecum prietenească: Dacă izbutești să coși mai mulțiori, diseară primești cacao. Ai înțeles, bă prostovane? Un castronaș cu cacao fierbinte!

Bunătatea care vibra în glasul paznicului Beeby îi mâi dădu puțin curaj lui Arthur. Se apucă să coasă sacii de poștă. Erau vreo sută de deținuți în atelier, și toți făceau același lucru. Lingă Arthur stătea un bătrân cu părul sur și cu favoriți. Cosea cu multă dibăcie și foarte repede, ca să-și asigure cana cu cacao de seară. De fiecare dată când arunca jos un sac gata cusut, se scărpină la subțioară și-i arunca o privire furișă lui Arthur. Dar de vorbit nu vorbea. Dacă ar fi vorbit și-ar fi pierdut cana cu cacao.

La ora douăsprezece sună iarăși clopoțelul, încetară lucrul în atelier și porniră în șir indian către celule, să-și ia masa. În celula lui Arthur scârțâi cheia în broască. Masa consta dintr-o zeamă lungă, cu pâine și margarina râncedă. După masă, paznicul Collins deschise vizorul. Ochiul lui, zărit prin vizor, părea sinistru și uriaș.

— Să știi că n-ai venit aici să tai frunze la câini, îi spuse Collins.

Dă-i drumul înainte cu sacii ăia!

Arthur îi dădu drumul înainte cu sacii ăia. Îl dureau degetele de atâta cât împungea cu acul de canava prin pânza de sac. Făcuse chiar și o bășică la degetul mare. Începuse să lucreze mecanic, ca un robot. Habar n-avea nici ce face, nici de ce o face; gesturile lui începuseră să se automatizeze, repetându-se la infinit, împungând într-una sacii de poștă.

Din nou scutii cheia în broască. Paznicul Collins aduse cina:

Iar terci, și iar o bucată de pâine. Intrând în celulă, se uită la sacii de poștă, apoi se uită la Arthur, și buza lui scurtă îi dezgoli dinții. Nu încăpea îndoială că, din cine știe ce pricină, paznicul Collins nu-l înghițea pe Arthur. Dar nu se grăbea de fel, avea încă destule iuni la dispoziție, și dintr-o îndelungată experiență știa bine că o să-și sporească mult mai mult plăcerea dacă procedează pe îndelete. De aceea, cu un aer gânditor, spuse doar atât:

— Asta-i tot ce-ai lucrat? Să știi că aicea nimeni nu poate, nimeni n-are voie să tragă chiulul. *

— Nu sunt încă deprins, răspunse Arthur.

În mod cu totul inconștient, încercă să adopte un ton cât mai lingușitor, de parcă și-ar fi dat seama ce important este să se pună bine cu paznicul Collins. Ridică ochii, obosiți de munca încordată, și i se păru că paznicul Collins a mai crescut, în special părea să-i fi crescut capul, lat și diform, care căpătase o înfățișare amenințătoare, fantastică. Arthur trebui să-și pună palma streășină la ochi ca să se poată uita la paznicul Collins. *

— Ai face mai bine să te grăbești cu deprinsul. Deși vorbise cu blândețe, paznicul Collins își apropie și mai tare capul diform. Să nu crezi că dacă tragi chiulul de la armată, aici o să fie trai pe vătrai.

Dă-i drumul înainte cu sacii, până sună iar clopoțelul!

Arthur îi dădu drumul înainte cu sacii până auzi clopoțelul, îl auzi la ora opt. Sunetul lui umplu puțul adânc al închisorii, căpătând o sonoritate uriașă. Arthur își dădu seama că de atunci încolo avea să fie smgur-singurel toată noaptea, fără să-l necăjească nimeni.

Se așeză pe marginea priciului și se uită la săgețile mari. Negre, de pe pantalonii lui kaki. Urmări cu degetul conturul săgeților. De ce oare purta o uniformă cu săgețile astea? Era acoperii tot de săgeți; tot trupul, ca într-un vârtej orb și orbitor, îi era străbătut de săgeți mari și negre. Avea sentimentul ciudat că a încetat să mai existe, avea senzația unei anihilări spirituale. Săgețile astea îl omorâseră.

La ora nouă se stinseră luminile, și după ce șezu prostește un scurt răstimp pe întuneric căzu ca trăsnet, așa îmbrăcat cum era, pe priciul de scânduri. Adormi.

Dar nu dormi multă vreme. Curând după miezul nopții, îl trezi același urllet care-l tulburase și în noaptea trecută. De data*aceasta însă, urletele se repetară la nesfârșit, de parcă nimeni nu și-ar fi dat seama de ele. Erau urletele sălbatice ale unei ființe pierdute. Arthur sări în sus, în mijlocul întunericului. Somnul îl odihni[^] Era iarăși treaz și viu, teribil de viu, dureros de viu; și nu mai putea suporta nici urletele, nici întunericul, nici singurătatea. Strigă cu glas ridicat:

— Încetează! Încetează! Pentru-numele lui Dumnezeu, încetează!

Începu să bată cu. Pumnii în ușa celulei. Striga și izbea ca un nebun, și după un minut îi auzi și pe alții strigând și bătând. Din catacombele întunecate ale galeriei se înalță un val de strigăte și bătăi în uși. Dar nimeni nu-i băga în seamă, așa că vuietul puternic al strigătelor și bătăilor în uși se stinse treptat-treptat, topindu-se în întuneric și tăcere.

Arthur mai rămase un timp cu obrazul lipit de grilajul rece al ușii închise, cu pieptul agitat, cu brațele întinse. Apoi se smulse de la ușă și începu să măsoare pardoseala în lung și-n lat. Nu avea destul spațiu pentru mișcare, și totuși simțea că trebuie să se miște neîncetat, îi era cu neputință să stea locului, Măinile îi rămăseseră încheștate și părea că nu are de loc puterea să și le descheșteze. Din când în când se trântea pe patul de scânduri, cu fața-n jos.

Dar zadarnic, nervii lui torturați nu puteau fi potoliți. Numai mersul părea să-l mai ușureze. Trebuia neapărat să pășească, să meargă fără încetare.

Pășea încă prin celulă, când auzi cheia în broască. Scrâșnetul cheii inaugura o nouă zi. Tresări la auzul zgomotului, și apoi rămase în picioare, în mijlocul celei, cu fața spre paznicul Collins. Începu să gâfâie.

— N-am putut dormi din cauza urletelor ălor. N-am putut dormi din cauza lor. -

— Vai, ce păcat! Îl ironiza Collins.

— N-am putut dormi. Ce e cu urletele acelea?

— Vorbitul interzis.

— Dar ce e cu urletele acelea? Ce se întâmplă?

— Ți-am spus că e interzis să vorbești. Daeă vrei să știi, un tip a înnebunit, și e pus sub observație pentru alienație mintală. Și acuma fine-ți gura. Vorbitul interzis, mai repetă o dată paznicul Collins înainte de a ieși.

Arthur își strânse fruntea în mâini, luptând din răspuțuri să se stăpânească. Capul îi atârna pe piept, picioarele îi păreau incapabile să-i mai susțină trupul. Se simțea bolnav de moarte. Nu putu nici să se atingă de zeama lungă pe care i-o lăsase paznicul Collins în castronașul obișnuit de lut. Mirosul supei îl făcea să-i vină rău. Se așază pe marginea priciului. Lăsă supa neatinsă.

Deodată, auzi cheia răsucindu-se în broască. Intră paznicul Collins, care se rânji la el întrebându-l:

— De ce nu-ți iei gustarea de dimineață?

Arthur îi aruncă o privire fără expresie.

— Nu pot.

— Ridică-te când îți vorbesc!

Arthur se ridică.

— Mănâncă!

— Nu pot.

Buza de sus a lui Collins se trase mai tare înapoi, subțire și vânătă.

— Așa, poate că n-o fi destul de bună pentru tine? Nu e destul de bună pentru un învârtit? Mănâncă, chiulangiule.

Arthur repetă fără expresie:

— Nu pot.

Paznicul Collins își mângâie încetișor bărbia, în sfârșit, lucrurile începeau să meargă bine.

— Știi ce o să ți se întâmple? Îl întrebă el. Dacă nu te supui, ai să fii hrănit cu forța. O să ți se bage pe git un tub, și o să ți se toarne supa prin tub. Am mai făcut eu lucrul ăsta, și dacă e nevoie, nu mă dau în lături să-l fac din nou.

— Iertați-mă, spuse Arthur, cu ochii în pământ. Simt că dacă o mănânc o să-mi vină să vărs.

— Pune mâna pe castronaș! Îi porunci Collins.

Arthur se opri și luă castronașul în mână. Paznicul Collins nu-l slăbea din ochi. De la început simțise o vie antipatie pentru Arthur, întrucât era un

gentleman binecrescut și învățat. Și mai era încă un motiv. Collins i-l explică vorbind pe îndelete:

— Să știi, măi chiulangiule, că te-am cântărit din ochi. Mie nu-mi plac chiulangii. Din clipa în care ai intrat, mi-am și dat seama cit îți poate pielea. Știi, eu am un băiat pe front. Și, știi, asta explică o mulțime de lucruri. Asta explică de ce o să trebuiască să mănânci supa aia. Mănâncă-ți supa, chiulangiule!

Arthur începu să bea din zeama lungă, înghiți doar jumătate din fiertura apoasă și dezgustătoare, apoi, cu un glas apăsător, spuse:

— Nu pot.

În clipa în care vorbi, simți că i se întoarce stomacul pe dos.

Vărsă pe cizmele paznicului Collins.

Acesta se făcu livid, în mintea lui socoti că Arthur a făcut-o anume, ca să-i murdărească lui cizmele. Pe moment uită de tehnica obișnuită a sadismului lui. Fără să șovăie, îl pocni violent în obraz.

Arthur păli ca un mort. Îl privi pe paznicul Collins cu ochi chinuți.

— N-ai voie să faci asta, spuse el respirând greu. Am să te reclam că m-ai bătut.

— Serios? Paznicul rânji, trăgându-și buza de sus cit putu de tare. Atunci, na, ține și asta, ca să ai ce reclama!

Luându-și avânt, îi izbi lui Arthur, cu sete, un pumn care-l doborî la pământ.

Arthur se izbi de pardoseala de ciment și rămase nemișcat.

Gemu slab. La auzul geamătului, paznicul Collins, care-și aminti de fiul său aflat în momentul acela în tranșee, zâmbi sinistru, își șterse cizmele murdare pe tunică lui Arthur și apoi ieși din celulă. ^u același rânjet care-i dezgolea dinții, trăgându-i buza subțire în sus. Se auzi din nou cheia răsucindu-se în broască.

CAPITOLUL III.

În ziua în care Arthur zăcea în nesimțire în băltoaca de zeamă lungă de pe pardoseala de ciment a celulei sale, Joe. Ca un om înțelept ce era, stătea în fața unei farfurii cu stridii la restaurantul hotelului Central din Tynecastle. Printre alte descoperiri pe care le făcuse Joe în ultima vreme se numărau și stridiile. „Dom'le, sunt extraordinare stridiile astea, pur și simplu extraordinare!” Cel mai extraordinar era să vezi însă câte stridii poate mânca un om. Joe, dacă avea chef, înghițea pe nerăsuflăte până la optsprezece stridii, fără să clipească, și de fapt avea mai totdeauna chef. „Dar să fiu al dracului, tîre-s bune, mai ales dacă le pui condimente și storci puțină lămâie pe ele... Cele mai bune-s alea grase și mari.”

Deși existau anumite restricții la unele alimente, de pildă la carne și la pui, totuși oamenii care știau să se descurce puteau totdeauna să găsească stridii la restaurantul Central, dacă era sezonul potrivit. Realitatea era că Joe putea să găsească orice la restaurantul Central. Trecea atât de-des pe-acolo, încât ajunsese să fie un obișnuit al casei, îl cunoșteau toți, toți alergau după ci,

și cel mai repede dintre toți alerga oberchelnerul, bătrânul Sue. De fapt se numea Suchard, dar Joe avea obiceiul de a se bate pe burtă cu oamenii, găsimu-le diminutive.

— De ce nu cumperi și dumneata, acolo, câteva acțiuni ale societății Crocker și Dickson? Îl sfătuisese delical Joe pe bătrânul Sue cu câteva luni în urmă. Nu fi așa speriat, că doar știu eu bine că nu faci speculații de bursă. Doar ești un om cu casă grea, nu-i așa, Sue?

Dar chestia asta e cu totul altceva. Crede-mă, nu ți-ar strica de loc să pui mâna pe vreo sută de acțiuni, doar așa, ca distracție.

Peste o săptămână, Sue îl aștepta pe Joe la intrarea sălii în care se servea grătar. Se rupea din șale făcându-i temenele, gata să îngenunche recunoscător înaintea lui, poftindu-l să se așeze la masa cea mai bună din salon.

— Aha, va să zică a mers strună, Sue? Nici nu-i nevoie să-mi spui. Cit ai scos din chestia asta? Șaizeci de lire probabil. Ei da, îți ajunge o vreme pentru trabucuri, nu? Ka-ha! Așa merge treaba, știi?

Tu ai grijă de mine, și eu am grijă de tine.

„Banii! Își spuse Joe în sinea lui, luând ultima stridie în vârful furculiței și lăsând-o cu multă îndemânare să lunece pe gât. Cu bani poți într-adevăr să ai totul în viață.” în timp ce chelnerul strângea cochiliile sidefii și-i aducea o fleică înfșânge, Joe se uită cu un aer binevoitor prin salonul în care se servea grătar. Pe atunci, acest salon al restaurantului Central semăna cu o adevărată stațiune balneară.

Chiar și duminica era plin ochi. Era locul de întâlnire al tuturor oamenilor de succes, al afaceriștilor care-și băgaseră mâinile până la coate în haznaua cu bani. Joe îi cunoștea aproape pe toți: Bingham și Howard, amândoi membri în Consiliul înzestrării Armatei; avocatul Snagg; Ingram de la fabrica de bere „Ingram Too-good”; Wainwright, magnatul bursei din Tynecastle; Permington, specialistul în gemuri sintetice. Joe urmărea în mod deliberat stabilirea unor legături cu ei; voia să cunoască pe toți bogătașii, pe oricine-i putea fi de folos. Pentru el simpatia nu conta câtuși de puțin; îi cultiva doar pe cei de pe urma cărora putea trage un profit; dar maniera lui era așa de afabilă, degajată, și era un om de lume atât de perfect, încât trecea pretutindeni drept băiatul cel mai simpatic.

Doi bărbați așezați la o masă dinspre fereastră îl remarcară. Se uitară la el, Joe îi salută înclinându-și capul, iar ei îi făcură un semn amical cu mâna. Joe zâmbi strașnic de încântat în sinea lui. „Ehe, ăștia doi sunt băieți deștepți. Bostock și Stokes, da, da, așa oameni zic și eu, nu se-ncurcă!”

Bostock lucra în branșa încălțăminte. Pe vremuri, înainte de a începe războiul, făcuse afaceri mărunte și ajunsese să aibă o fabricuță prăpădită în mahalaua East Town. Dar în ultimele optsprezece luni reușise să pună mina pe o mulțime de contracte care-i asigurau comenzi pentru armată. Bineînțeles, banii grași nu proveneau atâta din contracte, deși nici alea nu erau de azvârlit. Banii ieșeau de la cizme. Pentru că cizmele lui Bostock n-aveau în ele nici un centimetru de piele. Nici măcar de sămânță. Mai deunăzi, când se întâlniseră

seara la clubul County, și Bostock se întrecuse nițel cu băutura, îi mărturisise acest lucru lui Joe. Bostock folosea un fel de scoarță de copac la confecționam! Cizmelor și era garantat că scoarța nu putea rezista mult. Dar, mărturisi Bostock cu lacrimile-n ochi, ce mai contau lucrurile astea? În orice caz, cizmele aveau să supraviețuiască bieților soldați care le purtau. Din păcate...

— Zău, dom'le, spune dacă nu e păcat! Bâlbâia Bostock deasupra paharului de șampanie, într-un acces de durere patriotică.

Stokes se ocupa cu confecțiile, în ultimele luni izbutise să cumpere toate proprietățile de deasupra atelierului său, așa că acum putea să facă pe grozavul din când în când, pomenind în treacăt de „fabrica lui”. Era cel mai mare patriot din tot ținutul Crockerstown; nu putea deschide gura iară să pomenească de „necesitățile imperioase ale națiunii”, silea muncitoarele să lucreze ore suplimentare neplătite, le redusese pauza de la prânz, și adeseori le ținea la lucru până la opt seara, chiar și duminicile. Dar și așa nu prididea cu treaba și dădea majoritatea lucrărilor spre executare la domiciliu, locatarilor din casele de raport din împrejurimi. Le plătea șapte penny pentru cusutul unei perechi de pantaloni de călărie, și un șiling și șase penny pentru o uniformă completă. Cămășile kaki le dădea la lucru plătindu-le cu doi șilingi duzina, din care scădea aproape trei penny pentru un mosor de ață. Pantalonii militari îi dădea în lucru pentru finisare cu un penny și un sfert perechea, brâiele – la opt penny duzina, iar procurarea acelor și aței rămânea pe seama femeilor.

— Și ce profit scoateți? Întrebase avid Joe, lingându-și buzele.

De pildă să luăm curelele astea, sau brâiele.

Joe știa sigur că cineva „sus-pus” le cumpără de la Stokes la prețul de optsprezece șilingi duzina. Iar pe Stokes îl costau în total doi șilingi și zece penny! Ții, era o adevărata minune! E adevărat că un porc de socialist calculase că Stokes plătea în medie lucrătoarelor sale care executau munca la domiciliu cam un penny pe oră și îndrăznise să ridice în Consiliul Municipal problema exploatării abuzive a muncii. „Ah, prostii!” gândi Joe. „Dă-o-n masa de exploatare! Ce, parcă femeile astea nu umblau cu limba scoasă după lucru? Și câte nu erau? Uită-te numai la zdrențăroșii ăștia care fac coadă la margarina, de pildă! Și p-ormă, ce naiba, suntem, ori nu suntem în război?”

Din experiența de până atunci, Joe trăsesese concluzia că nimic nu e mai bun decât războiul pentru a-l ajuta pe om să se pună în valoare. Cel puțin așa gândea el, atribuind totul războiului. La fabrica Millington el se pusese în bună măsură în valoare și ajunsese ca toți să-i știe acum de frică. Și Morgan, și Irvine, chiar și încuiatul ăla de Dobbie. Joe zâmbi. Se lăsă pe speteaza scaunului și, cu multă grijă, desprinsese banderola de la o havană mai ușoară. N-aveau decât Stokes și cu Bostock să-și fumeze havanele cu banderolă cu tot, împutuții ăștia de parveniți; Joe știa mai bine ce trebuia să facă. Zâmbi, dus pe gânduri, visător. Însă deodată se îndreptă din șale, atent și binevoitor, întrucât îl văzuse pe Jim Mawson apropiindu-se. Se așteptase să-l vadă pe Mawson, căci, deși duminica lua totdeauna masa acasă, pe la ora două își făcea negreșit apariția la restaurant.

Jim își croi drum prin salonul înțesat și se așază la masa lui Joe.

Își ridică greoi ochii cu pleoapele pleoștite către Joe, care la rândul lui îl salută fără o vorbă, înclinând doar capul; salutul acesta era caracteristic pentru doi oameni ca ei, care știau foarte bine ce vor.

Mai trecu o bucată de vreme, în care Mawson cercetă plictisit lumea din restaurant.

— Ce iei, Jim? Whisky? Întrebă într-un târziu Joe.

Jim clătină din cap și căscă. Altă pauză.

— Cum mai merg lucrurile pe sus, pe la voi?

— Merg binișor. Cu gesturi calculate, Joe scoase din buzunarul de la vestă o hârtiuță. Săptămâna trecută, spuse el, am avut o producție de două sute de tone de schije pentru șrapnele, zece mii de grenade Mills, o mie de grenade dintr-alea cu mâner și o mie cinci sute obuze pentru mortiere grele.

— O, Doamne! Exclamă Jini întinzând foarte liniștit mâna către o scobitoare din vasul mic de sticlă. Păi, măi Joe, dacă nu bagi bine de scamă, o să faci tu singur să se termine prea repede războiul ăsta împuștit.

Joe rânji prudent.

— Nu te frământa, bă Jim! Cu obuzele alea nu faci mare brânză; unele nu sunt în stare să spargă nici o nucă de cocos. Pe cuvântul meu că-n viața mea n-am văzut atâtea mulaje găunoase cum am avut săptămâna trecută. Asta din cauza fontei ăleia pe care ne-ai livrat-o ultima dată. O porcărie. Cel puțin jumate din ele au ieșit ca niște roate de șvaițer. Rebuturi. A trebuit să le lipim bine găurile cu lut șf să le vopsim de două ori; ca să nu se cunoască.

— Aoleu! Oftă Jim. N-o să-și atingă ținta, ah?

— Ce țintă, mă Jim? Eu cred că o să fie mare lucru dacă o să iasă măcar din țeava.

— Păcat! Încuviință Jim, care se muncea pe rupte cu scobitoarea. Apoi întrebă: Cât poți să primești săptămâna asta?

Joe își lăsa capul într-o parte, prefăcându-se că gândește profund.

— Cred că n-ar fi rău să-mi trimiți vreo sută cincizeci de tone.

Mawson încuviință din cap;

— Dar uite ce e, Jim, continuă Joe, facturează-mi săptămâna asta pe trei sute cincizeci de tone. M-am plictisit să mă mai chinui doar pentru o sută de tone în plus.

Privirea enigmatică a lui Jim ar fi vrut parcă să-l întrebe: „Dar oare nu e nfi un pericol?”

— Nu trebuie să ne pripim, zise el în cele din urmă, gânditor.

Nu uita că mai e și Dobbie.

— Ei, dă-l în mă-sa, ce contează ăla? Cum, dacă vine factura, o să știe el ce și cât folosim noi la turnătorie? Dacă lui îi ies bine socotelile pe hârtie, o să creadă că știe perfect tot ce se-ntâmplă.

Poate că Joe vorbea cu oarecare patimă împotriva lui Dobbie:

Micile lui încercări anterioare de a corupe acest casier colțuros și pisălog, cu pince-nez-il lui iscoditor, se dovediseră uluitor de infructuoase. Din fericire,

Dobbie, dacă se amestecă cumva, nu era greu de tras pe sfoară. Toată făptura lui era legată trup și suflet de scrupulozitatea cu care făcea calculele financiare, în schimb, habar n-avea de latura practică a lucrurilor. Trecuseră multe luni de când Joe începuse aceste mici tranzacții amuzante cu Jim Mawson. De pildă, chiar acum comandase o sută cincizeci de tone de fier vech'i, însă factura pe care o avea s-o parafeze ca fiind exactă urma să fie făcută pe trei sute cincizeci de tone. Dobbie avea să plătească trei sute cincizeci de tone, iar Mawson și cu Joe urmau să împartă frățeste diferența de două sute de tone, la prețul de șapte lire tona. Profitul net: un mizilic de o mie patru sute de lire acolo! Numai un aspect, de altfel cu totul secundar, din activitatea combinată a lui Jim și Joe.

Și totuși, suficient în sine ca să-i facă pe amândoi recunoscători din inimă pentru mana cerească pe care o reprezenta războiul.

O dată încheiată cu succes această tranzacție, Mawson se lăsă pe speteaza scaunului, cuprinzându-și cu tandrețe burta. Urmă apoi o tăcere.

— Ia uite-i p-ăia doi – se trag încoace, declară el în cele din urmă.

Stokes și Bostock se ridicaseră de la masa lor și, îndreptându-se spre Joe și Jim, rămăseseră acum în picioare lângă ei. Amândoi erau roșii ca para focului de aâita mâncare și băutură, foarte fericiți și-și dădeau niște aere teribile. Stokes întinse tabachera lui, plină de havane, către Joe și Mawson. Când Joe își puse deoparte trabucul lui, fumat numai până la jumătate, și se aplecă asupra tabacherei din piele de crocodil, legată în aur, dând să-și aleagă o țigară, Stokes îi spuse, făcându-i în mod inutil cu ochiul:

— Nu & nevoie neapărat să le miroși, că mă costă o jumătate de dolar bucata.

— Bestiile astea nu se joacă-cu prețurile, zise Bostock; plin de solemnitate. El nu băuse decât patru pahare de rachiu. Se cam clătina pe picioare, dar avea un aer grav și măreț. Voi știți că acumă până și un prăpădit de ou a ajuns să coste cinci penny?

— Eh, dumneavoastră vă dă mâna în orice caz, zise Joe.

— Aș, ce, eu mănânc ouă? Întrebă Bostock. Nu fac bine la ficat.

Și pe urmă-s și prea ocupat. Tocmai sunt pe punctul de a-mi cumpăra o hardughie împuțită la Kenton, pentru că așa vor nevastă-mea și cu fiică-mea. Ah, ce ți-e și cu muierile astea! Dar ceea ce vreau să spun este că nu văd cum o să mai putem continua războiul ăsta, dacă a ajuns și un rahat de ou, să coste cinci penny.

Retezând capătul havanei, Mawson spuse:

— Știi că te poți asigura împotriva acestui risc? Îți dau cuvântul meu că eu așa am făcut. M-am asigurat cu cincisprezece la sută împotriva cazului în care războiul s-ar termina anul ăsta. CYede-mă că merită.

Bostock ripostă cu același aer grav:

— Mă Jim, eu îți vorbesc despre ouă.

Stokes îi făcu lui Joe cu ochiul:

— Știi de ce trece găina drumul?

Bostock se uită la Stokes, și apoi rosti foarte solemn:

— Știe mă-ta!

— Ba mă-ta! Răspunse Stokes, lipindu-se de umărul lui Bostock, cu un aer de mare tandrețe, dar de fapt ținându-se de el ca să-și recapete echilibrul.

Joe și cu Mawson nu se putură stăpâni și schimbă între ei o privire rapidă de dispreț: Stokes și Bostock pur și simplu habar n-aveau ce să facă cu banii și erau niște lăudăroși: ăștia n-or să reziste mult ritmului în care se desfășurau lucrurile; într-o bună zi o să se-aleagă praful de ei. Părerea bună pe care o avea Joe despre sine însuși se umflă, măgulită, în urma acestui schimb mut de priviri pline de subînțeles dintre Mawson și el. Aproape că începu să-i fie scârbă de Stokes și Bostock; se simțea mai presus de ei, mai presus de amândoi. Își mângâie mulțumit trabucul cu buzele și scoase un rotocol de fum, pufnind batjocoritor.

— Bă Jim, tu cum îți omori vremea azi după-amiază? Îl întrebă Stokes binevoitor...

Mawson se uită la Joe, întrebându-l din ochi. Apoi răspunse:

— Cred că o să mă duc la clubul County.

— A, păi asta e perfect și pentru noi, zise Bostock. Hai să ne ducem cu toții la club.

Joe și cu Mawson se ridicară, și tot grupul se îndreptă către ieșire. O portăreasă învârti servil ușa turnantă, făcând loc acestor patru bărbați triumfali, bine hrăniți și bine îmbrăcați, stăpâni ai universului. Coborau treptele restaurantului, alcătuind un grup impozant. Joe rămăsese puțin mai în urmă, aranjându-și fularul de mătase albastră.

Mawson se întoarse către el și-i vorbi pe un ton intim:

— Haide, Joe, vino și tu, nu-i rău să ne ducem acolo. Facem o partidă de biliard.

Joe își consultă ceasul de platină, pe care-l purta la mână, și simula regretul:

— Îmi pare rău, Jim, dar am treabă.

Bostock râse nechezând ca un cal și îl amenință în glumă cu degetul grăsului:

— Fac prinsoare că e vorba de o fustă; o anumită doamnă Brown, nu?

Joe clătină din cap și spuse pe un ton suav:

— Am treabă.

— He-he, la război ca la război; dacă nu curge, pică.

Toți îl priviră cu invidie.

— Ei, atunci la revedere, zise Bostock. Adio și-un praz verde.

Mawson, Bostock și cu Stokes o porniră spre club. Joe se uită în urma lor, apoi coborî pe trotuar, traversă cu pași sprinteni strada și se îndreptă spre automobilul lui, parcat în apropiere. Dădu drumul la motor și porni către Wirtley. Ii promisese Laurei s-o ia de la cantină, în timp ce conducea gânditor pe străzile cufundate în liniștea duminicală, capul îi era plin de socoteli bănești, afaceri, obuze, oțel, toate în cadrul planului propus de Mawson, iar

pintecel plin de o mâncare copioasă și de băutură; se simțea foarte bine, conștient de toate acestea, incintat la gândul după-amiezii care-l aștepta. Zâmbi; erazâmbetul strălucitor, al omului mulțumit de sine.

Tare bună fată Laura; îi datora foarte mult ei. Îl învățase tot felul de lucruri: cum să-și facă nodul la cravată, cum să-și asorteze cravatele la costumele noi; îl ajutase să-și găsească și apartamentul micuț, cu intrare separată, în care locuia de șase luni. Îl șlefuisese. Ei da, la urma urmei, asta era plăcerea ei: să-l servească. După cum îi plăcuse să-i aranjeze intrarea la clubul County și, pe o cale tot atât de discretă, să facă familiile Howard, Pennington și chiar și pe doamna John Rutley să-l invite în casele lor. Laura era moartă după el. Zâmbetul lui Joe se accentua. Acuma o înțelegea perfect pe Laura. Se măgulise întotdeauna cu gândul că se pricepe la femei: alea speriate, alea frigide – alea erau de fapt niște „prefăcute”; dar niciodată până atunci nu mai avusese ocazia să cunoască o femeie în genul Laurei. Nici nu e de mirare că nu izbutise Să reziste insistențelor lui, sau mai degrabă să reziste propriilor ei porniri.

Când intră cu mașina în piața din spatele fabricii de muniții Wirtley – pentru motive lesne de înțeles întotdeauna se întâlneau acolo – o văzu pe Laura trecând colțul cu mersul ei elegant, îl încântă punctualitatea ei.' O salută scoțându-și pălăria și îi deschise portiera automobilului, dar nu cobori. Laura se urcă, și el porni mașina fără să scoată un cuvânt. Se îndreptă către apartamentul lui.

Tim de câteva minute, niciunul dintre ei nu vorbi. Era tăcerea caracteristică deplinei familiarități, îi plăcea s-o simtă lângă el. Era o femeie strașnic de bine făcută; și-i ședea de minune taioarele astea bleumarin. Sentimentul lui Joe față de Laura era acum acela al unui soț, care încă mai ține la soția Lui. Firește, nu mâi. Erau prea multe emoții și nici prea mult entuziasm; însăși conștiința faptului că-i era atât de atașată îi tocea pofta de ea.

— Unde ai luat masa? Îl întreabă Laura în cele din urmă.

— La restaurantul Central, răspunse pe tonul cel mai plat cu putință.

Dar tu?

— Am mâncat o felie de pâine cu slănină, chiar aici, la cantină.

Joe râse grațios; știa el bine că pe Laura n-o interesează mâncarea.

— Nu te-ai mai săturat odată de cantina asta? Îți place așa să stai și să dai zeamă lungă la canari?

— Nu. Rămase o clipă pe gânduri. Îmi place să simt că mai am încă în mine instincte de om cumsecade.

Joe râse iar, lăsă baltă acest subiect și începură să vorbească despre lucruri banale, între timp ajunseră la capătul Șoselei Nordului, unde, într-un rond foarte liniștit dindărătul arterei principale de circulație, se afla apartamentul lui. De fapt era jumătate din parterul unei case împărțite în două, cu niște camere foarte înalte, cu șemineuri și stucaturi, împrejmuită de peluze care se întindeau în față și-n spate, ceea ce dădea și mai mult impresia

unui imobil foarte spațios. Casa i-o mobilase chiar Laura, cu foarte mult bun-gust. Laura avea fler pentru asemenea lucruri. Nu era o gospodărie complicată, și dimineața venea o femeie care deretica.

Din punctul de vedere al intimității lor însă, erau în perfectă siguranță, întrucât casa era așezată la peste opt kilometri de Yarrow.

Cu destulă discreție, lăsaseră pe cei care o vedeau pe Laura intrând și ieșind să înțeleagă că ar fi sora lui.

Joe deschise ușa și intră cu Laura. Aprinse radiatorul electric din odaia de peste zi, și, așezându-se, se apucă să-și scoată pantofii.

Laura își turnă un pahar de lapte și bău, uitându-se la spinarea lui Joe.

— Bea și tu un whisky cu sifon, îi propuse ea.

— Nu, nu mă prea tentează.

Joe luă de pe masă ediția de (duminică a ziarului preferat și-l deschise la pagina economică.

Laura îl cercetă o vreme în tăcere, și termină de băut laptele.

Câteva minute se învârti prin cameră, dereticând, prefăcându-se că are treabă, având aerul că așteaptă ca Joe să spună ceva. Apoi, pe nesimțite, se strecură în dormitor. Joe o auzi mișcându-set dezbrăcându-se; își lăsă ziarul jos și rigji. În fiecare duminică du. Păamiază se culcau ca doi oameni liniștiți și așezați așa cum aljii se duc la biserică. Dar întrucât în ultima vreme pofta lui nu mai era chiar așa de nestăpânită, îl distra să o „necăjească nițel pe Laura”. De data aceasta așteptă nici mai mult, nici mai puțin decât o jumătate de oră, prefăcându-se că citește înainte de a intra, cu un căscat ostentativ, în dormitor, Laura era întinsă pe pat, într-o cămașă de noapte albă, simplă, dar dintr-un material foarte frumos și foarte elegant croită; își aranjase părul minunat, își împăturise frumos hainele pe scaun și lăsase să plutească în toată camera parfumul ei, ca o discretă evocare.

Joe trebui să admită că avea de-a face cu o femeie foarte stilată.

Cu o săptămână în urmă avusese o mică escapadă cu o lucrătoare de la fabrica de muniții Wirtley – o însoțise la ea acasă, în cămăruța ei; sigur, era o fetișcană destul de drăguță, îl atrăsese coloritul ei roșcat, în contrast cu cel oacheș al Laurei, dar, într-un fel, cămașa ei de noapte de o eleganță de mahala, așternutul sărăcăcios îl dezgustaseră.

Joe se dezbracă încet, fără grabă, dându-și seama că Laura nu-și ia ochii de la el. Zăbovi o mulțime până aranja cheile, își scoase tabachera de aur, apoi își sortă monedele din buzunar pe scrin.

Rămase numai în indispensabili, stătu chiar o vreme să-și numere, foarte concentrat, banii, înainte de a veni să se așeze pe marginea patului.

— Îți făceai socoteala citi bani să-mi dai mie? Îl întrebă ea cu glasul stăpânit dintotdeauna.

Joe izbucni într-un hohot de râs, bucuros într-un fel că poate să lichideze printr-o singură erupție explozivă tot amuzamentul pe care-l acumulase.

— La urma urmei, Joe, continuă ea pe același ton ironic, chiar mă gândeam că de fapt eu sunt partenerul care dă mai mult. Ți-arn dat tabachera,

ceasul, butonii, toate cadourile astea mărunte, chiar și uzufructul automobilului. Ba nu te-ai lăsat până n-ai smuls de la mine și mobila asta. A, bine, știu că tu mereu ai de gând să-mi dai un cec, și mie de fapt nu-mi pasă nici cât negru sub unghie dacă mi-l dai sau nu. Sper că nu sunt meschină. Doar atât voiam să-ți spun: că adeseori mă întreb dacă nu-ți dai seama cât am făcut pentru tine, într-un fel sau altul.

Extrem de bine dispus, Joe își pipăi mușchii brațului.

— Ei, răspunse el, ce-ai făcut ai făcut pentru că așa îți place ție.

— Va să zică asta-i părerea ta? Laura se opri o clipă. Apoi continuă: Și când mă gândesc cum a început povestea noastră... În dimineața aceea, când ai venit la noi acasă după cotoarele de la cecuri. O clipă de slăbiciune prosteasca. Și acum uite unde am ajuns!

— Vai de mine! Zâmbi el cu fățărnicie; în orice caz, toi aici am fi ajuns. Doar știi că ești moartă după mine.

— Vai, dar ce drăguț te exprimi! Zău, eu cred în mod sincer, Joe, că tu nu ții absolut de loc la mine. Pur și simplu te-ai servit de mine, te-ai servit de mine cât ai putut, ca să-ți poți croi un drum...

— Dar ce, nu ți-am fost și eu de folos?

Tăcere...

— Este extraordinar cât de bine te pricepi să mă faci să-mi fie silă de mine, spuse Laura, rostind vorbele cu greu.

— Ei lasă, Laura, nu mai vorbi așa, protestă el.

Apoi, aruncându-și de pe el maioul, se strecură în pat lângă ea.

Laura oftă, sau mai degrabă gemu, conștientă de propria ei slăbiciune, de dorința care o înrobea. Apoi se lăsă moale, oferindu-i-se.

Dormiră cam un ceas după aceea. Joe avu un somn agitat.

Totdeauna îl enerva faptul că Laura se mai agăța de el, după ce dorința lui fusese satisfăcută, în primele zile petrecute împreună, avusese orgoliul să-i demonstreze Laurei cât e de viril, să o facă să realizeze contrastul dintre vigoarea lui și evidenta moleșeală a lui Stanley. Dar acum se săturase de toate astea; nu mai avea cătuși de puțin intenția să-și risipească resursele fizice pentru ea. Când Laura deschise ochii și se uită la el, Joe îi înfruntă privirea, peste pernă, cu un zâmbet fix, ușor ironic.

— Nu mă mai iubești, Joe?

— Tu știi cât te iubesc.

Laura oftă; lăsă ochii în jos.

— O, Doamne! Spuse ea.

— Ce este?

— Nimic. Grozav de nesuferit poți să fii când vrei! Uneori mă faci să mă simt o ființă îngrozitoare. După o pauză, continuă; La drept vorbind, cred că sunt într-adevăr îngrozitoare, dar n-am încotro.

Joe continuă s-o privească, conștient de râsul acela interior, plin de satisfacție, care-l stăpânise toată ziua. Ajunsese la marea subtilitate de a savura o plăcere inexplicabilă, din analiza jocului de emoții oglindite pe fața

Laurei; o cerceta din ochi, mai ales în momentele lor culminante, și trăgea concluzii măgulitoare cu privire la importanța propriei lui persoane ca generator al furtunii din inima ei. Da, da, era limpede ca bună-ziua că el, Joe, era „stăpânul”:

Bineînțeles, mai ținea la ea, dar nu-i strica de loc Laurei ca din când în când să se simtă mică, dependentă de el. Acum, văzând-o cuprinsă de o dispoziție tandră, se prefăcu zglobiu, jucăuș.

— Cred că ar trebui să ne luăm ceaiul, spuse el. Mi s-a uscat gâtul.

Începuse să zâmbească satisfăcut, când deodată sună telefonul.

Zâmbind încă, se aplecă peste ea și ridică receptorul.

— Alo! Da, e domnul Gowlan la telefon. Da, Morgan. Da.

Nu știu, habar n-am... Cum? Glasul lui Joe se schimbă puțin. Urmă o pauză mai lungă. Apoi: Serios? Doamne ferește, ce spui? Va să zică ați primit-o la birou... Da. Morgan,. Sigur. Bine, vin îndată.

Da, da, vin chiar eu.

Joe puse receptorul în furcă și se întoarse încet pe jumătatea lui de pat. Urmă un răstimp de tăcere.

— Ce este? Întrebă Laura.

— Păi... Joe își dresese glasul. Știi...

— Păi ce?

Joe șovăi, tot trăgând de marginea cearșafului.

— A sosit o telegramă la administrație Laura se ridică în capul oaselor. Deodată, zise:

— S-a întâmplat ceva cu Stanley?

— Mai nimic, se grăbi Joe să spună. N-are absolut nimic. A suferit doar un șoc în urma exploziei unei bombe.

— Șocat de o bombă, repetă Laura.

Îi păliră până și buzele.

— Da, asta-i tot, răspunse el. Altceva nimic.

Laura își duse mâna la frunte.

— O. Doamne! Spuse cu glasul stins. Știam eu că o să se întâmple așa ceva. Știam eu...

— Bine, dar nu e nimic grav, repetă Joe. Nu te tulbura. N-are nici măcar o zgârietură. A fost îngropat de explozia unui obuz și l-au trimis acasă, în țară, ca să-și revină. Nu e nici măcar rănit. Ascultă-mă pe mine, n-are nici pe dracu.

Joe încercă să-i ia mâna într-a lui, dar Laura și-o trase înapoi, furioasă.

— Lasă-mă! Izbucni ea în lacrimi. Lasă-mă-n pace!

— Tu nu-nțelegi că nu e nici măcar rănit?

Laura îi întoarse cu violență spatele, sări jos din pat și-și scoase dintr-o mișcare cămașa de noapte, suspinând. Goală, cu trupul alb aplecat deasupra scaunului, începu să se îmbrace, răvășind hainele din pricina grabei și nervozității.

— Laura, dar ascultă-mă, protestă el.

N-o mai văzuse plângând până atunci.

— Taci, te rog! Strigă ea. Orice ai să-mi spui, nu poate decât să strice și mai tare lucrurile. Tu mi-ai făcut un rău cumplit. M-ai făcut să-mi fie silă de minevși acum Stanley! O, Doamne!

Trăgându-și pe ea jacheta, cu mișcări grăbite, smulse la repezeală pălăria de pe masă și plecă în fugă din cameră, cu capul gol, plângând cu sughituri.

Joe rămase o vreme într-un cot, apoi, ridicând din umerii goi, întinse mâna către noptieră, căscă și-și aprinse o țigară.

CAPITOLUL IV.

Era în primăvara anului 1916. Trecuseră aproape paisprezece luni de Când Hilda și Grace veniseră la Londra, pentru a sluji ca infirmiere. Hilda era mai fericită ca oricând. Transformarea supărătoare a tatălui ei, toate ecourile dureroase ale catastrofei din mina Neptun, toată afacerea aceea sinistă a întemnițării lui Arthur, relatată în scrisorile triste ale mătușii Carrie, o afectaseră în mică măsură. Grace venise la ea plângând și-i spusese:

— Vai, Hilda, dar trebuie să facem ceva pentru Arthur. Nu putem să stăm aici cu brațele încrucișate și să-l lăsăm în voia soartei.

Dar Hilda îi răspunsese tăios:

— Și ce putem noi face? Nimic. Doar atât, să ne ținem deoparte.

Ori de câte ori Grace încercă să abordeze acest subiect, Hilda îi retează vorba cu aceeași bruschete.

Casa lordului Kell se afla în piața Belgrave. Vila aceasta imensă, din care se scosese toate podoabele – cu excepția candelabrelor de cristal cu mii de fațete și a câtorva tablouri și tapiserii – fusese prefăcută într-un spital, pentru care era extrem de potrivită. Șase camere mari, fiecare dintre ele cât o sală de bal, cu tavanele înalte și dușumelele de stejar lustruit fuseseră transformate în saloane pentru răniți. Sera uriașă din fundul curții devenise sală de operații; aici trăia Hilda clipele ei cele mai fericite.

Îi mersese de minune îfi Belgrave Square. În șase luni devenise stăpână pe toată învățătura pe care o infirmieră obișnuită ar fi acumulat-o în decursul a trei ani de instrucție. Sora-șefă,

Domnișoara Gibbs, o vedea cu ochi buni pe Hilda, considerând-o cu totul ieșită din comun. Miss Gibbs o recomandase călduros la sala de operații. Aci, Hilda își putu desfășura din plin calitățile, dovedindu-se foarte aptă pentru misiunea ce-o îndeplinea, întunecată, închisă în ea, dar ordonată și precisă în mișcări, funcționa în sala de operații ca un mecanism exact și sever, care nu da niciodată greș. Hilda studia din plin, în tot timpul liber pe care-l avea la dispoziție, dar de fapt, perfecționarea ei se datora mai mult instinctului, temperamentului ei. Era suficient să te uiți o dată la Hilda și-ți dădeai seama că e cu neputință să facă o greșală. Domnul Ness se uită de câteva ori la Hilda, în timpul primei săptămâni pe care o petrecu fata în sala de operații; îi aruncase câte-o privire iute ca săgeata, ori de câte ori Hilda reușise să-i ghicească intențiile, dându-i cu anticipație ceea ce el nici nu apucase să-i ceară. Ness era titularul, un omuleț nervos, brusc, care transpira supărător în timp ce lucra, realizând însă adevărate minuni în chirurgia abdomenului. După

un timp îi sugeră foarte calm domnișoarei Gibbs că ar fi util s-o promoveze pe Hilda ca asistentă a lui, la operații.

Când Hilda află despre interesul pe care-l purta Ness muncii ei, nu se arată cu nimic încântată; onorurile distinse ce i se aduceau, după cum se exprimă pompos domnișoara Gibbs, o lăsară pe Hilda cu totul rece. Bineînțeles, în sinea ei încercă un mic fior de satisfacție, dar și-l înnăbuși repede și nu se lăsă copleșită. Succesul îi întărise și mai mult firea hotărâtă, mănându-i ambiția pe o culme și mai înaltă decât înainte. Când stătea alături de Ness și-l privea cum face inciziile, suturile și anastomozele, mintea ei nu aspira câtuși de puțin la momentul în care, ca soră de la chirurgie, avea să fie asistenta lui.

Nu, ea îl urmărea pe Ness cum operează, concehtrându-și speranțele asupra zilei în care avea să opereze și ea. Asta era ambiția Hildei; dorise dintotdeauna să fie doctoriță; să facă chirurgie. Dintotdeauna. Începuse cam târziu poate, dar vremea nu era încă pierdută; n-avea decât douăzeci și cinci de ani. Și de când se produsese evenimentul miraculos al emancipării ei de la vila Law, Hilda își jurase în inima ei că nimic n-o va putea împiedica să-și îndeplinească țelul, între timp se simțea fericită – avea un țel pe care-l întrezărea, avea munca ei și o avea pe Grace lângă ea.

Grace nu înregistrase același succes fulgerător. De fapt, nu înregistrase nici un fel de succes. Neglijentă, nepunctuală, dezordonată – biata Grace n-avea niciuna din calitățile esențiale pentru dobândirea succesului. Pe când Hilda se înălța ca o rachetă către înălțimile amețitoare așe sălii de operații, Grace rămase la subsol, să frece podelele și să spele Ifgheanele.

Dar fata nu se supăra. Era foarte mulțumită; era așa de mulțumită, încât fusese de două ori chemată în fața domnișoarei Gibbs și admonestată pentru că servise ceai soților răniților în bucătăria spitalului, și altă dată pentru că strecurase țigări unui plutonier sancționat fiindcă o înjurase pe sora de la salon.

Domnișoara Gibbs nu șovăia câtuși de puțin să declare că Grace e nepricepută, deznădăjduit de nepricepută. Domnișoara Gibbs mai spunea că dacă Grace nu izbutește să-și corijeze defectele n-o să se aleagă nimic de capul ei.

Dar dacă s-ar fi îndreptat, Grace n-ar mai fi fost ea însăși; iar pe de altă parte, nimeni altcineva în afară de domnișoara Gibbs și de Hilda nu părea a dori ca Grace să se îndrepte. Fata era extrem de simpatizată de celelalte infirmiere. La căminul lor, o casă de pe strada Sloane, la vreo cinci sute de metri de spital, în cămăruța dezordonată a lui Grace, totdeauna se afla câte ceva, cerându-i sau dându-i o țigară, o revistă ilustrată, o placă de patefon sau o șocolată proastă, mai bine zis un surogat dinâr-aceia de război. Sau ceva care o pofta la un ceai ori la cinema, sau ca să-î facă cunoștință cu fratele vreuneia dintre infirmiere, sosit acasă în permisie. Or, tocmai acest lucru nu-l putea suferi Hilda. În camera, e: bine rânduită și austeră, nu intra nimeni. De fapt Hilda nici nu voia să vină ceva; sau cel puțin nimeni în afară de Grace Da. Asă e drept, Hilda voia să vină Grace, ar fi vrut s-o păstreze pe

Grace numai și numai pentru ea, și din toată inima, Hilda îi îngheța pe toți, tăia scurt vizitele de prietenie, reteza din rădăcină toate amicițiile legate de Grace.

— Ia ascultă, îi spuse ea disprețuitoare într-o zi pe la sfârșitul lui martie, trebuie neapărat să te afișezi peste tot cu creatura aia de Montgomery?

— Monty nu e fată rea, Hilda, îi răspunse Grace, scuzându-se.

Și n-am mers decât la Kardomach.

— Bine, dar e o femeie imposibilă! Strigă Hilda geloasă. Joia viitoare am să te rog să-ți petreci jumătatea de zi liberă cu mine. Am să aranjez eu un program.

Hilda aranja majoritatea lucrurilor pentru Grace și, în dragostea ei acaparatoare față de soră-sa, continua să-i dicteze fiecare mișcare. Iar Grace – simplă, nevinovată și docilă ca întotdeauna – se supunea cu bucurie.

Dar un lucru în privința căruia nu voia să i se supună Hildei îl constituiau scrisorile. Grace nu se certa cu ea și n-o contrazicea, însă în privința scrisorilor, pur și simplu refuza să se supună Hildei. Or, aceste scrisori o necăjeau cumplit pe Hilda. În fiecare săptămână, și uneori de două ori pe săptămână, soseau din Franța scrisori cu timbrul ostașilor de pe front, toate scrise de aceeași mână, o mână de bărbat. Hilda își dădea seama că Grace întreține o intensă corespondență cu cineva de pe front, și în cele din urmă nu mai putu rezista curiozității, într-o seară de aprilie, în timp ce străbătea împreună cu Grace străzile întunecate spre căminul infirmierelor, Hilda o întreabă:

— Parcă azi iar ai primit o scrisoare. Din Franța, nu?

Grace îi răspunse afirmativ, fără să ridice ochii din pământ.

Pentru că era tulburată, Hilda deveni mai rece și mai severă.

— Dar cine îți scrie?

La început Grace nu răspunse. Se împurpura la față, în întuneric, în cele din urmă, răspunse totuși – pentru că Grace era lipsită de orice artiticiu, și nu se ferea niciodată de nimeni:

— Dan Teasdale.

— Dan Teasdale. Hilda repetă cu glas deopotrivă uluit și batjocoritor. Cum adică, Teasdale, băiatul brutarului?

Grace îi răspunse foarte simplu:

— Da.

— Doamne ferește! Izbucni Hilda. Nu vrei să spui că... Vai de mine, dar în viața mea n-am auzit o tâmpenie mai maro...

— De ce ți se pare o tâmpenie?

— De ce? Rânji batjocoritor Hilda. Cum de ce? Dar nu ți se pare că e un sentimentalism ieftin și de prost gust să înfiripezi o idilă cu un vlăjgan necioplit, băiat de brutar?

Grace păli, dar glasul îi rămase cit se poate de calm.

— N-ai decât să spui orice răutate, Hilda. Dan Teasdale nu face nici un lucru rușinos îmi scrie cele mai frumoase scrisori pe care le-am primit vreodată. Eu nu văd ce e așa ieftin și de prost gust în chestia asta.

— Se prea poate să nu vezi tu, îi spuse Hilda șfichluitoare. Eu în schimb văd, și nu-ți dau voie să te porți ca o găsculiță de liceu îndrăgostită. Și așa, prea multe femei fără cap și-au irosit existența în mod inutil. „Eroii de pe front!” Vai, dar e dezgustător, dezgustător! Trebuie neapărat să pui capăt acestor scrisori.

Grace clătină din cap.

— Lartă-mă, Hilda, dar nu pot.

— Dar trebuie, îți spun!

O nouă clătinare din cap.

— Degeaba, că n-am s-o fac, îi răspunse ea.

Grace era pe punctul de a izbucni în lacrimi, și totuși în glasul ei răsună o ciudată hotărâre, care avu darul de a zădărnici furia Hildei, înlocuind-o prin teamă.

Hilda nu mai spuse nimic în seara aceea, în schimb, adoptă o anumită atitudine, prin care încercă s-o convingă pe Grace. Se purta glacial cu ea, îi vorbea tăios, și în general o ignora, cu un fel de dispreț suveran. Păstră această atitudine timp de două săptămâni. Și totuși, scrisorile continuau să sosească.

Apoi, cuprinsă de o panică secretă în adâncul inimii, Hilda își schimbă deodată atitudinea. Se muie cu totul, îi ceru scuze lui Grace și începu s-o mângâie și s-o alinte; o convinse să vină cu ea la Kardolmach, o braserie pe placul infirmierelor. O trată acolo cu cele mai bune lucruri pe care le puteau procura banii și trecerea Hildei pe lângă patroana localului.

O săptămână întreagă o răsfăță cât putu pe Grace. Iar fata se complăcea în acest răsfăț, cu aceeași supunere ca și atunci când Hilda o certase. Apoi făcu o nouă încercare de a o convinge pe Grace să înceteze corespondența cu Dan. Dar totul fu în zadar. Grace nu admise în ruptul capului să înceteze de a-i mai scrie lui Dan.

Hilda pândeă scrisorile, scrisorile astea interminabile și nesuferite. Dis-de-dimineață, zi de zi, cobora la cutiile de scrisori, cercetându-le cu un fel de ură. Deodată, într-o dimineață din iunie, observă cu o tresărire că ștampila scrisorii sosite de curând era din localitatea Loughborough.

După gustarea de dimineață, o opri pe Grace și o întrebă cu glas reținut:

— Erănit?

— Da, îi răspunse fata ferindu-și privirea.

— Grav?

— Nu.

— E în spital?

— Da.

Pe Hilda o cuprinse o tainică ușurare: în adâncul inimii simți înfiripându-se mulțumirea. Loughborough era departe, foarte,.

Foarte departe, iar întrucât rana nu era gravă, Dan avea să se întoarcă foarte curând în Franța. Și totuși, îi spuse cu un rânjel batjocoritor lui Grace:

— Ar fi fost firesc să-l aducă aici, așa se întâmplă în cele mai bune romane de cinci parale.

Grace se întoarse brusc cu spatele. Dar înainte de a ieși din cameră, Hilda continuă:

— Ar fi fost splendid să se trezească din anestezie și să te, găsească pe tine la căpătâiul lui, gata să i te arunci de gât.

Tremurul din glasul Hildei arăta cât de mult o dureau chiar pe ea vorbele rostite. O dureau cumplit, și totuși nu se putea stăpâni să nu le rostească. O ardea pe suflet gelozia.

Grace nu-i răspunse. Intră în rezerva răniților purtând în buzunarul șorțului scrisoarea lui Dan. O citi și o reciti de nu știu câte ori, în timpul gărzii.

Dan participase la marea ofensivă de pe râul Somme, fusese rănit la antebrațul stâng și la încheietura miinii. Dițpă cât scria el, avea să se vindece foarte repede. Brațul nici măcar nu-l durea; doar atât că deocamdată nu se putea folosi de mână.

Pe la sfârșitul lui iulie, scrisorile lui Dan începură să sosească mai puțin regulat. Dar în seara ultimei zile a lunii, în timp ce Grace cobora strada Sloane, văzu chiar în faja căminului infirmierelor un bărbat în uniformă, cu brațul atârând într-o eșarfă. Era singură și mergea încet, fiindcă era obosită și copleșită de gândul întemnițării lui Arthur, de toate schimbările care se petrecuseră acasă, la Sleescale. I se părea că toate merg pe dos. Domnișoara Gibbs îi ținuse iarăși o predică teribilă din pricina neglijenței de care dăduse dovadă. Și peste toate, Grace era tare necăjită că nu mai primea vești de la Dan. Extraordinar cât de mult ajunsese să fie legată de aceste scrisori ale lui Dan! Dând cu ochii de silueta aceea în uniformă, se opri, nefiind prea sigură pe cine vede. Și deodată fu sigură. Inima îi bătea, să-i spargă pieptul. Era Dan. Trecu strada și o salută.

— Dan! Mi s-a părut... Da, mi s-a părut mie că tu ești.

Pe fața lui Grace strălucea bucuria revederii. Oboseala îi pieri ca prin farmec și uită că o clipă înainte fusese sleită și tristă, îi întinse băiatului mâna. Dan i-o strânse timid, fără o vorbă. Timiditatea lui Dan față de Grace ajunsese aproape o boală. Mai că-i era frică să se uite la ea. Cum Grace nu mai văzuse niciodată un om căruia să-i fie frică de ea, i se părea totul atât de ridicol, încât îi venea să râdă și să plângă totodată. Repede, înainte de a apuca să facă o asemenea prostie, îl întreabă:

— Mă aștepți de mult, Dan? De ce n-ai intrat în cămin?

— Nu, spuse el, nu voiam să te necăjesc. Am sperat doar să te văd o clipă, când te întorci acasă.

— O clipă! Grace zâmbi iar. Deodată, se uită la brațul lui rănit.

> Cum îți mai merge cu rana?

— Doctorii au avut de furcă în ceea ce privește închietura... Știi, tendoanele, zise Dan. Am fost trimis aici, pentru a urma un tratament

ortopedic la clinica Langham. Cu electricitate și cu una din mașinile alea noi pentru exerciții fizice. Trebuie să urmez un tratament de șase săptămâni, înainte de a mă putea întoarce pe front.

— Șase săptămâni!

Izbucnirea de bucurie a lui Grace avu darul să-i redea băiatului încrederea în sine. Drept care îndrăzni, deși destul de stângaci, să-i spună lui Grace:

— Mă întrebam dacă... Adică, voiam să-ți propun, dacă-ți face plăcere... Dacă nu ai nimic mai bun de făcut...

— Nu, se grăbi ea să spună, n-am nimic mai bun de făcut. Și sigur că-mi face plăcere. Se opri o clipă, privindu-l cu ochi strălucitori. Părui răvășit îi ieșea de sub cascheta de infirmieră, dându-i un aer comic; iar pe obraz avea o pată de funingine. Măine am două ore libere. Vrei să luam ceaiul împreună?

Dan râse, fără să-și ia ochii de la pavaj.

— Chiar asta voiam să te rog.

— Știu, știu, îmi pare rău, am făcut o prostie, m-am invitat singură, dădu ea drumul la un potop de vorbe, dar zău, Dan, nici n-am cuvinte să-ți spun cât mă bucur, în astea șase săptămâni putem să facem o mie și unu de lucruri. Grace se întrerupse. Nu cumva mai e vreo altă fată căreia i-ai scris și cu care vrei să te plimbi?

Dan ridică ochii cu atâta tristețe și indignare, încât acum fu rândul ei să râdă. Râse fericită. Era o minune că-l putea vedea iar. Dan fusese întotdeauna un admirabil tovarăș de conversație și de distracție: asta încă din zilele acelea de demult, când o plimba pe bulevard cu camionul bnrării și o pofta să-și aleagă din coșul lui cea mai frumoasă plăcintă. Același Dan care-i făcuse fluier din mlădițe de răchită și care-i arătase cuibul de cintezoii la Sluice Dene și care-i adusese împletituri din spice de grâu de la ferma lui Ivory.

ȘL cu toată uniforma lui de sublocotenent și brațul prins în eșarfă, Dan nu se schimbaseră cu nimfe față de zilele acelea frumoase de demult. Grace știa că Dan ar fi trebuit să se întoarcă de pe front foarte aspru și impunător, complet schimbat pe dinăuntru și pe dinafară. Dar, ca și ea, Dan nu se lăsa de loc schimbat nici pe dinăuntru, nici pe dinafară; rămăsese același băiat sfios și la locul lui.

Lui Grace nici prin cap nu-i trecea că e îndrăgostită de el; atâta știa însă cu siguranță, că de când plecase de la vila Law nu mai cunoscuse o asemenea fericire, îi întinse mâna.

— Atunci, rămâne pe mâine la ora trei, Dan. Așteaptă-mă în fața clădirii. Dar să nu vii înăuntru, pentru că altfel ar păți-o Maryjane, că ți-a dat drumul.

Înainte ca Dan să apuce să mai spună ceva, Grace o zbughi pe scări.

A doua zi la ora trei se întâlniră și o porniră împreună să ia ceaiul la localul cel nou al cafenelei Harris de pe strada Oxford.

Acolo se așezară la taifas. De îndată ce izbutea să-și înfrângă timiditatea, Dan devenea unul dintre cei mai interesanți interlocutori – sau cel puțin așa socotea Grace. Iar el voia s-o facă pe Grace să vorbească, fiind nerăbdător s-o

asculte, lucru care făcu asupra fetei o impresie neobișnuit de plăcută, încurajată astfel, ea își dădu drumul la gură, împărtășindu-i toată îngrijorarea în privința lui Arthur și a lui taică-su. Dan o ascultă în tăcere, plin de înțelegere.

De când sa produs catastrofa aceea, toate s-au întors pe dos! Urușnică, încasă, încheie fata cu seriozitate și triste. Nici nu mă mai pot gândi la casa noastră așa cum era mai demult. Nu știu cum să-ți spun, dar sunt aproape hotărâtă să nu mă mai întorc niciodată acolo.

Dan încuviință din cap.

— Te înțeleg, Grace. * Fata îl privi cu seriozitate.

— Nici tu n-ai să te mai întorci la Neptun, nu-i așa Dan? Oh, mă înspăimânt la gândul că ai putea să intri iar în mina aia înfiorătoare.

— Mde, răspunse el, și eu cred că m-am cam săturat. Știi, am avut timp să chibzuiesc pe-ndelete la toate astea. Impresia mea este că de fapt nu mi-a plăcut niciodată la mină. Dar ce rost are să mai repetăm astea toate, că doar s-au spus de atâtea ori și până acum – știi, chestia cu catastrofa și cu toate celelalte. Dan făcu o pauză. Dacă scap cu bine din război, vreau să mă apuc de agricultură.

— Foarte bine, Dan.

Și sporovăiră așa mai departe. Statură atâta de vorbă, încât chelnerița veni de două ori și-i întrebă pe un ton foarte sever dacă nu doresc să mai comande ceva.

După aceea făcură o plimbare prin Hyde Park; înconjurară eleșteul Serpentina, apoi se întoarseră pe la Colțul Statuilor. Până să-și dea ei bine seama, se și făcuse ora cinci. Grace se opri în fața căminului infirmierelor.

— Zău, Dan, spuse ea, dacă nu te-am plictisit prea tare, n-ai vrea să mai ieșim și altădată împreună?

Grace și cu Dan începură să iasă mereu împreună. Se duceau în locurile cele mai ciudate cu putință și se distrau grozav. Vai, ce bine se distrau împreună! Se plimbau pe la Chelsea, pe malul Tamisei, luau vaporețul până la Putney și autobuzul până la Richmond, descopereau niște ceainării mici și drăguțe, mâncau macaroane și supă italienească cu orez și legume la restaurantele din Soho – tot atâtea lucruri banale și frumoase, pe care alții le făcuseră de un mihon de ori înainte, dar pe care Grace și cu Dan nu le mai făcuseră până atunci.

Întâmplarea cea mai ieșită din comun s-a produs într-o seară:

Tocmai când se întorceau de la o plimbare prin Kensington Gardens, în fața căminului infirmierelor se întâlniră față-n față cu Hilda.

Aceasta știa perfect de plimbările celor doi și, cu toate că ardea de nerăbdare s-o ironizeze pe Grace, se ținuse deoparte, distantă, ignorând-o. Dar de data asta Hilda se opri. Îi zâmbi glacial lui Dan, și apoi rosti:

— Bună seara.

Tonul pe care îl salutase răsună ca o palmă; Dan îi răspunse politicos:

— Bună seara, domnișoară Barras.

Urmă o pauză, după care Hilda adăugă:

— Domnule Teasdale, pare-se că dumneata profiți strașnic de război.

Grace exclamă atunci cu aprindere:

— Dan a fost rănit, dacă te referi cumva la asta.

— Nu, răspunse Hilda pe același ton superior, nesuferit. Nu asta am vrut să spun.

Dan se îmbujora la față. O privi pe Hilda drept în ochi. După un răstimp de tăcere penibilă, Hilda vorbi din nou.

— O să fie o extraordinară ușurare când s-o termina războiul.

Atunci o să ne putem întoarce fiecare la locul ce ni se cuvine.

Era imposibil ca cineva să nu simțise înțelesul vorbelor ei. Dan se simți tare nenorocit. Spuse repede noapte bună, le strânse mâinile fără să se uite la Grace și se îndepărtă.

O dată ajunse în localul căminului, Hilda se întoarse disprețuitoare către Grace.

— Grace, mai ții minte când jucam jocul ăla „familiile fericite”?

Ți-aduci aminte de domnul Plăcintă, fiul brutarului?

Și Hilda începu să urce agale scările, cu buzele înțepenite în zâmbetul ei rece și aspru.

Dar Grace fugi după ea și o prinse cu furie de braț.

— Dacă mai îndrăznești să-mi vorbești vreodată așa, găfli ea, mie sau lui Dan, n-am să mai am de-a face cu tine cât oi trăi.

Ochii surorilor se întâlniră într-o privire lungă, arzătoare.

Oricât de ciudat ar părea, Hilda fu aceea care trebui să-și plece privirile.

Următoarea plimbare pe care o aranjaseră Dan și cu Grace trebuia să aibă loc în joăa din ultima săptămână petrecută de Dan la Londra. Urma să fie și ultima lor întâlnire. Dan își mișca acum bine încheietura, părăsise eșarfa care îi susținuse brațul, și trebuia să se întoarcă la batalion în luna următoare.

Se duseră împreună la Kew Gardens. Dan era nerăbdător să viziteze” grădina zoologică; era pasionat de parcuri, și pe acesta îl lăsaseră anume pentru ultima lor plimbare. Din nefericire, nu părea de loc să fie un succes această ultimă întâlnire a lor. În primul rând era o zi posomorită, cu nori amenințători, în al doilea rând, purtarea Hildei îi tulburase pe amândoi. Dan era tăcut, iar Grace mohorâtă.

Era tare tristă. Nu mai încăpea nici cea mai mică umbră de îndoială:

Grace își dădea seama că-l iubește pe Dan. Și i se rupea inima când se gândea că pleacă înapoi în Franța fără să știe că ea îl iubește.

Bineînțeles, Dan n-avea cum s-o iubească. El o considera doar o prietenă. Cine naiba era s-o iubească pe ea? Era proastă, neglijentă, dezordonată; nu era nici măcar drăguță. Plimbându-se mută alături de Dan, mut și el, pe Grace o cuprinse o durere cumplită, care-i strângea gâtul.

Merseră să privească păsările de apă de pe lacul amenajat dincolo de câmpul cu campanule. Erau niște rațe frumoase, și Dan declară că rațele sunt frumoase. Apoi adăugă trist:

— Dacă o să apuc vreodată, aș crește și eu niște rațe ca astea.

Tare mi-ar plăcea!

Grace răspunse:

— Sigur, Dan.

Grace spusese doar atât, pentru că doar atât avusese poftă să xpaâă.

Stăteau alături, în picioare, la malul apei, două siluete irzsădăjduite, ca privirile îndreptate spre păsările cu penajul viu îorat. Deodată, începu să plouă, o ploaie repede de vară.

— Os Doamne! Strigă Grace.

— Trebuie să fugim, spuse Dan. O să fie un potop.

Se repeziră către un adăpost, în sera orhideelor. Altă dată, într-o zi obișnuită, s-ar fi distrat grozav de fuga lor către adăpost. De data asta însă, nu i distra deloc. Cătuși de puțin.

Grace era îmbrăcată în mantaua albastră a uniformei dar Dan n-avea manta, și tunica i se udă de tot. Când ajunseră în seră și apucară să-și tragă sufletul, Grace se întoarse plină de îngrijorare către Dan și se încruntă.

— Dan» te-a udat până la piele, întorcându-se și privind în toate părțile, Grace se asigură că sunt singuri. Nu poți să stai așa ud. Dă-mi voie să-ți scot tunica și să ți-o usuc pe ȳ? Ile caloriferului.

Dan dădu să refuze, dar închise gura tot așa cum o deschisese.

Fără o vorbă» își scoase tunica și i-o dădu lui Grace. Dintotdeauna avusese obiceiul să i se supună lui Grace, așa că procedă la fel și de data asta. Apoi, când fata luă tunica, apăru un grădinar bătrân de partea cealaltă a serei, îi văzuse alergând să se adăpostească, îl salută din cap pe Dan și-i zâmbi lui Grace.

— Domnișoară infirmieră, vino încoace și usuc-o aici, că țevile asăea sunt mai bune.

Grace îi mulțumi grădinarului și-l urmă către o nișă unde se aflau mai multe țevi încolăcite. Scutură tunica lui Dan și o întinse, cu căptușeala în afară, pe țevile calde. Apoi descoperi un ciob de oglindă, pe care-i pusese grădinarul deasupra țevilor. Se uită să vadă cum arată. Vântul îi răvășise părul; avea o înfățișare mai neglijentă ca oricând; „Doamne, gândi ea îngrozită, dar sunt o oroare! Nici nu e de mirare că Dan nu mă poate suferi.”

Așteptă să se usuce tunica, ascultând în mică măsură, mai mult din politețe, sporovăiala grădinarului bătrân și vorbăreț. Venea și pleca într-una, trâncănind neîncetat – mai ales despre dificultatea procurării combustibilului pentru calorifer. Când tunica se usca, Orace i-o aduse înapoi lui Dan. Tânărul privea la ploaia de afară. Se întoarse nenorocit către ea.

— O să fie un week-end ploios.

— Da, așa mă tem și eu, îi răspunse Grace.

Apoi, întinzând brațele, Grace îi ținu tunică, și-l ajută să se îmbrace. Dan îi aruncă o privire lungă, nedumerită, plină de pasiune, văzând-o cum stă cu brațele desfăcute, nenorocită și răvășită de vânt, înaintea lui. O privi lung – lung de tot, și deodată, din pieptul lui izbucniră vorbe nestăpânite, aproape ca un geamăt:

— Te iubesc, Grace, te iubesc! Strigă el, și fără să știe cum, se tjeziră unul în brațele celuilalt. Tunica zăcea acum la pământ. Inima fetei zvâcnea nebunește. Era transportată de fericire.

— Vai, Dan! Șopti ea.

— Trebuie să-ți spun, Grace, trebuie, trebuie neapărat. Nu mă mai pot stăpâni! Îi tot spunea el, repetând aceleași scuze.

Inima lui Grace saltă „ntr-una, nebună de fericire; ochii îi erau inundați de lacrimi; dar acum îi reveniseră tăria și liniștea.

— Chiar mă iubești, Dan?

— Vai, Grace...

Fata ridică ochii spre el.

— Când te întorci pe front, Dan?

Pauză.

— Luni.

— Azi ce zi e, Dan?

— Cum, Doamne, e joi.

Grace îl privi calmă.

— Dan, hai să ne căsătorim sâmbătă!

Băiatul se făcu alb ca hârtia. Se holbă la ea, și tot sufletul i se revărsă în privirea aceea.

— Grace, șopti el.

— Dan!

Bătrânul grădinar, care îriscodea curios dindărătul orhideelor, uită complet de criza de cărbune; era cât pe-aci să facă o criză de inimă.

Se căsătoriră sâmbătă. Grace se luptă din răspuțeri cu domnișoara Gibbsca să obțină o învoire pentru week-end. Asta a fost luna lor de miere. Au petrecut-o pe malul mării, la Brighton. După cum prevăzuse Dan, a fost un week-end ploios, un week-end foarte ploios; ploaia n-a conținut o clipă, dar pentru Grace și Dan, ploaia a contat foarte puțin.

CAPITOLUL V.

Către sfârșitul după-amiezii aceleia de august, colivia ascensorului se ridică încet din puțul sectorului Paradis, și Barras, însoțit de Armstrong și Hudspeth, păși în curtea minei. Barras era îmbrăcat în costumul de lucru: o jachetă de culoare închisă și pantaloni de călărie, o șapcă mică de piele și un baston solid în mână. Se opri o clipă în fața birourilor administrației, schimbând două vorbe cu Armstrong și Hudspeth. Își dădea perfect de bine seama că lucrătorii de la suprafață nu-și mai luau ochii de la el. Se comporta exact ca un actor primind aplauze într-un moment cheie al spectacolului.

— Eu cred, spuse el cu aerul că atunci ar chibzui lucrurile, că ar trebui să anunțați și ziarele, cel puțin ziarul Argus. Cred că o să le facă plăcere să afle.

— Sigur, domnule Barras, spuse Armstrong. Măine le dau neapărat telefon.

— Anunță ziarelor toate amănuntele devizului privitor la cheltuielile pe care le va necesita săparea noii galerii.

— Desigur, domnule Barras.

— A, pentru că veni vorba, Armstrong, poate n-ar fi rău să le arăți că principalele motive care m-au determinat să iau această măsură sînt de ortfin patriotic. De îndată ce intrăm din nou în sectorul Paradis, vom putea dubla producția noastră de cărbune.

Barras salută din cap și-i părăsi, îndreptându-se spre poarta ce dădea în stradă; apoi, perfect conștient de demnitatea sobră pe care acest costum de lucru rezervat pentru intrarea în subteran o conferea persoanei sale, o porni pe jos prin oraș, către vila Law. La fiecare doi-trei pași trebuia să-și ridice șapcuța, pentru a răspunde la saluturi – care respectuoase, care familiare, care prietenoase.

Căpătase în ultima vreme o popularitate de necrezut. Desfășura o colosală activitate patriotică. Oricît de ciudat s-ar părea, întemnițarea lui Arthur contribuise să i-o intensifice. La început, Barras primise acest uluitor rezultat al metodelor sale de convingere cu un fel de tresărire de spaimă. Dar își reveni foarte ușor, adaptându-se situației. Imaginația lui, înăbușită de succesiunea rapidă a propriilor sale transformări, nu permitea să fie tulburată de imaginea fiului lui, care suferea în închisoare. Barras își fixase poziția admitînd deschis realitatea întemnițării lui Arthur și făcînd tot posibilul să menționeze cît mai des în public acest lucru, cu acel regret al omului cîstit, cu conștiința nepătată.

Toată lumea era perfect de acord, recunoscîndu-se în unanimitate că Barras se purtase extraordinar. Procesul se bucurase de multă publicitate în presă – ziarul Argus a reprodus amănuntele într-un reportaj pe două coloane, sub titlul Un tată spartan, în timp ce Sunday Echo a publicat pe prima pagină un articol special: Să ne scoatem pălăria în fața marelui patriot. Gestul lui făcuse senzație nu numai la Sleescale, ci și în orașul Tynecastle.

Barras era înconjurat acum de un nimb de glorie, departe de a-l supăra în vreun fel. În repetate rînduri, luînd masa cu Hetty la restaurantul Central, avusese ocazia să observe că lumea vorbește despre el, că e în centrul atenției tuturor, ceea ce-i producea un fior de satisfacție nestăpînită. Acum ieșea mult în lume, de parcă s-ar fi scăldat în aprobarea generală. Ajunsese în acea stare de spirit în care întreaga structură a existenței sale era în mod ostentativ exteriorizată.

La început fusese vorba de o reacție de apărare; acum însă, ajunsese o atitudine deliberată. El nu avea momente de reflecție interioară, de introspecție tainică, de autoanaliză. N-avea timp pentru așa ceva! N-avea pic de timp! Omul

acesta mereu congestionat, mereu cu respirația întretăiată, îți dădea impresia că aruncă vorbele din mers, peste umăr, grăbindu-se, grăbindu-se neîncetat, îl absorbeau total aspectele exterioare, îl acapara tot mai mult spectacolul public pe care-l dădea, îl subjugă lumina rampei, zgomotul, aclamațiile și mulțimea.

Își sporise foarte mult și activitatea de la tribunal. Ajunsese acum aproape o imposibilitate, chiar în cazurile cele mai justificate, să se obțină scutirea de serviciul militar, din momentul în care Barras își lua locul în fotoliul judecătoresc. Bătând nervos darabana pe masă, îți făcea impresia că ascultă argumentele incoerente și protestele agitate, cu o imparțialitate simulată. Nu-l interesa câtuși de puțin logica vreunui caz și nu-i dădea nici o atenție. Hotărârea lui era dinainte stabilită: să nu acorde nici o scutire.

Pe măsură ce trecea timpul și ecourile stârnite de intransigența sa părură să mai slăbească, începu să facă mare caz de rapiditatea metodelor lui, urgentând succesiunea proceselor și mândrindu-se cu numărul de cazuri pe care le rezolva în fiecare ședință. Seara, după asemenea zile victorioase, se întorcea acasă cu o satisfacție caldă și cu sentimentul că a câștigat aprobarea semenilor săi.

Și totuși, acum, în timp ce mergea în susul străzii Cowpen, pe fața lui se putea citi o altă satisfacție, mult mai profundă. Felul cum aranjase astăzi lucrurile la Neptun îl făcea să strălucească, plin de încântare de sine. De luni întregi îl amara închiderea forțată a orizontului Paradis, dar pe de altă parte nu se putea hotărî să-și ia inima-n dinți și să facă față marilor cheltuieli legate de săparea unei noi galerii de acces, prin bazaltul subminat de inundație.

Acum însă, făcând intervenții la autoritățile de resort și prezentând lucrurile în lumina cea mai bună, izbutise să obțină compensarea cheltuielilor necesare galeriei, urmând să livreze ulterior guvernului cărbune din sectorul Paradis. Costul galeriei avea să fie acoperit chiar înainte de a începe lucrările. Așadar, nimic nu stătea în calea beției fascinante cu care Barras acumula profituri de pe urma războiului. Prețul cărbunelui livrat franco la gura minei rmai crescuse cu încă zece șilingi per tonă. Mina Neptun făcea să-i curgă banii în buzunare mai repede decât și-ar fi închipuit vreodată. În adâncul ființei sale stăruia conștiința tainică a propriilor lui posibilități materiale; și tocmai asta îl vrăjea pe Barras, îl îmbăta ca un stupefiant.

Nu era un om avar; dar avea pur și simplu sentimentul, conștiința averii lui. Obișnuia să cheltuiască – îi făcea chiar plăcere, o plăcere aproape copilăroasă, gândul că pentru el cinci lire însemnau la fel de puțin ca cinci penny. Și starea lui actuală de surescitare îi impunea unele cheltuieli bănești, ca să nu aibă senzația că viața care-i deschidea atâtea și atâtea perspective trece prosteste pe lângă el. În ultima vreme, tendința lui acaparatoare luase forma unei noi manii. Făcuse schimbări uluitoare la vila Law. Cumpăraseră mobilă nouă, covoare noi, cumpăraseră alt gramofon, automobilul, câteva fotolii luxoase, o instalație specială pentru condiționarea apei de băut, înlocuiseră vechea orgă americană cu o mică orgă electrică.

Un element semnificativ era faptul că nu mai cumpăra tablouri.

Într-adevar, mania tablourilor, aparținea unei faze depășite din viața lui, o fază de acaparare ținută mult mai mult în frâu. Și cu toate că senzația de a fi proprietarul „comorilor” lui de artă îl consola încă – așa cum dovedea câte-o observație binevoitoare, de genul: „Am investit o avere în tablourile mele!” – totuși, în timpul anilor de război nu și-a mai sporit colecția, își îngăduia acum plăceri mai spectaculoase, mai spontane și mai excentrice, începuse să facă achiziții în mod capricios, după cum îi trăsnea prin cap; căpătase o adevărată pasiune de a cumpăra „orice chilipir care se ivește”; frecventa neîncetat Arcada Tynecastle, unde se aflau magazine de bibelouri și antichități; și niciodată nu se întorcea din asemenea expediții fără să aducă triumfător acasă cutare sau cutare nouă achiziție.

Și cadourile pe care i le făcea lui Hetty trădau de fapt aceeași evoluție. Nu mai era vorba de simple expresii ale devotamentului său părintesc de mai înainte, nu mai erau bomboane, parfumuri sau vreo cutie de batiste legată cu o panglică frumoasă. Acum cadourile se situau pe altă treaptă psihologică.

Gândind astfel, zimbi fără să-și dea seama. Pe nesimțite, ajunsese aproape s-o considere pe Hetty o destindere normală, menită să elimine încordarea eforturilor pe care le făcea. Hetty îi plăcuse întotdeauna. Chiar și pe vremuri, când, fetița de doisprezece ani, îi sărea pe genunchi, cerându-i o bomboană – vreun drajeu din acelea pe care Barras le purta în buzunarul de la vestă – simțise față de Hetty o reacție curioasă, încă de pe atunci aspirând în nări mirosul ei de copil bine spălat, mirosul (Je săpun și de apă de colonie, se gândise mereu că Hetty o să fie o nevestică dulce de tot pentru Arthur. Acum însă, dată fiind purtarea dezgustătoare a Lui Arthur, lucrurile se schimbaseră cu totul. Schimbarea începuse în duminica aceea în care Hetty, izbucnind în lacrimi, în sufrageria vilei Law, îl lăsase pe Barras să o consoleze. Din clipa aceea, Barras a început să „compenseze” lipsurile lui Arthur. Judecând lucrurile la suprafață, ceea ce îl determina pe Barras să se poarte astfel era compătimirea:

Hetty trebuia să fie neapărat despăgubită, să fie smulsă din amărăciunea singurătății; apoi, când s-a produs și catastrofa finală a întemnițării lui Arthur, era necesar ca Hetty să fie făcută să uite.

Toate acestea erau în deplină armonie cu dispoziția sufletească a lui Barras. Acum însă, datorită noii neliniști care-l îndemna mereu înainte, procesul se intensificase.

Era vizibil că Barras se îmbrăca mult mai elegant; își schimbase croitorul, purta cravate și ciorapi de mătase; își luase obiceiul de a intra în salonul de cosmetică Stirrocke, în preajma străzii Grainger, ca să-și facă un masaj al feței și un tratament pentru păr cu vibratorul electric. Treptat-treptat, începu să adopte în mod conștient o anumită nuanță de galanterie atunci când o scotea pe Hetty în lume.

Astă-seară, Hetty urma să-l însoțească la Teatrul Regal, ca să vadă noua revistă Zig-Zag.

Urcând aleea spre vila Law și deschizând ușa casei, Barras se simți învăluit de o plăcută senzație de nerăbdare, un fel de mâncărime prin tot corpul. Se duse direct la etaj, și făcu o baie. Stătu multă vreme întins în apa fierbinte, conștient de virilitatea lui. Apoi se îmbracă și se dichisi, după care coborî să-și aleagă o floare de pus la butonieră.

În seră dădu peste mătușa Carrie, care tocmai terminase jumătatea de oră de masaj zilnic făcut lui Harriet, și acum se ducea în grădina de zarzavat, să taie câteva fire de sparanghel, în anii aceștia de război, mătușa Carrie dăduse o atenție specială grădinii de zarzavat; ba mai mult, își extinsese activitatea, începând să crească și păsări; așa se făcea că, deși numeroase familii așteptau multe zile până să poată obține o bucată de carne, deși în general lumea mânca mult mai prost ca altădată și oamenii stăteau ceasuri întregi la coadă pentru un kilogram două de cartofi, niște resturi de carne sau o sută de grame de margarina – dacă nu chiar cincizeci – masa scumpului Richard era excelentă și îmbelșugată.

Văzându-l că intră în seră, mătușa Carrie înălță ochii. Se uită la el și murmură:

— Ai avut o zi grea, Richard.

Richard o cercetă cu o neobișnuită indulgență în ochi.

— Caroline, știi că m-am hotărât să sap galeria aceea nouă în inima sectorului Paradis.

— Vai, Richard, asta-i o veste mare, nu? Se emoționa ea, cu atât mai mult cu cât simțea ce favoare îi acordase Barras împărtășindu-i această confidență.

— Vom putea, în sfârșit, să-i scoatem la suprafață pe cei zece mineri, rosti el cu gravitate. Asta mă bucură mult, Caroline.

— Desigur, Richard.

— Trebuie să le facem funeralii. Am să aranjez eu totul. Le datorăm un omagiu.

Mătușa Carrie înclină capul. După o pauză, se îndreptă către ușă.

— Mă duceam să tai niște sparanghel pentru cina ta. E o trufanda.

Caroline așteptă nerăbdătoare ca Richard să spună ceva: el o lăuda întotdeauna pentru sparanghelul excelent pe care-l cultiva.

Barras dădu din cap.

— Apropo, Caroline, te-aș ruga ca diseară să nu uiți să-mi lași niște sandvișuri. S-ar putea să mă întorc tirziu. O duc pe Hetty la teatru.

Mătușa Carrie roși: inima ei făcu un salt din pieptul îmbrăcat în bluza de mătase decolorată de soare și se cuibări tocmai în ghețele vechi și rupte pe care le folosea la grădinărit, îi răspunse cu glas tremurător:

— Bine, Richard.

Apoi mătușa Carrie ieși în grădină.

Dar, în timp ce tăia sparanghelul, o munceau gândurile. După toată nenorocirea lui Arthur – având obiceiul să vorbească în eufemisme, mătușa Carrie folosea și de astă dată un cuvânt ambiguu pentru condamnarea la

închisoare – relațiile dintre Hetty și Richard pur și simplu o chinuiau. Bineînțeles, Richard era mai presus de orice reproș. Dar mătușa Carrie nu mai era așa de sigură în privința lui Hetty; privea cu multe aprehensiuni cadourile făcute fetei în ultima vreme: uneori mătușa Carrie o ura pe Hetty.

Toată seara aceea, mătușa Carrie se frământă și se tot frământă la nesfârșit. Hotărî să nu se culce pînă nu se întoarce Richard.

Era aproape unsprezece când Banas se inapoie la vila Law.

Venise și Hetty cu el. Barras îi propusese să facă această plimbare cu automobilul, ca să se mai răcorească după căldura de la teatru.

După aceea, avea să-l pună pe Bartley s-o conducă acasă cu mașina.

Intrară foarte veseli în salonaș.

— Dar știi că nu pot să stau mult, declară foarte senină Hetty.

Luă țigara pe care i-o oferea Barras și se cocoță pe brațul unui fotoliu, picior peste picior, legănându-se. Avea niște glezne splendide.

— Nu vrei un sandviș? Îi propuse el cu zâmbetul acela de miel blând.

După care se îndreptă spre sufragerie, să ia tava pregătită de mătușa Carrie.

Nu mai încăpea nici o îndoială: era limpede că nu avea chef s-o lase pe fată să plece acasă. Dar Barras nici nu-și puse măcar întrebarea: De ce? Se considerase întotdeauna un om moral, care se mulțumea să-și satisfacă mașinal necesitățile fizice la izvorul dragostei legitime, aflat în odaia de sus. Dar de când cu catastrofa de la mină, lucrurile se schimbaseră. Starea de încordare în care trăia îi accelerase funcțiile vitale, îi turnase în vine o adevărată febră.

Cunoștea acum o toamnă târzie a glandelor sale cu secreție internă.

Uneori avea un extraordinar simț al propriei sale bunăstări fizice. E adevărat că de vreo două ori i se întâmplase să aibă o amețelă cumplită, un adevărat vârtej care-l făcea să se clatine, silindu-l să se agațe de mobila cea mai apropiată, ca nu cumva să se prăbușească.

Dar el știa bine că astea sunt fleacuri: în viața lui nu se simțise mai bine ca acum...

Reintră în salon.

— Uite, draga mea.

Hetty acceptă, fără o vorbă, un sandviș cu friptură de pui.

— Dar ce-ai devenit deodată așa tăcută? O întrebă el, după ce se uitase de mai multe ori cu coada ochiului la trupul ei micuț, dar foarte ispititor.

— Ți se pare, răspunse fata, ferindu-și ochii.

Admirația întipărită pe fața lui o făcu deodată să se simtă prost...

Era imposibil să nu-ți dai seama de schimbarea intervenită în purtarea lui Barras. Într-adevăr, de cîteva săptămîni atitudinea lui, atențiile și cadourile repetate sugeraseră declanșarea unei crize iminente, dar lui Hetty nu-i venea de loc la socoteală apropierea unui punct culminant. Ei nu-i plăcea așa ceva. Ar fi vrut să continue să se bucure de toate avantajele, fără a da însă nimic în schimb.

În primul rând că Hetty era, după cum se definea singură, „o fată bună”. Nu avea principii de înaltă moralitate; era castă în mod deliberat, o ferea de păcat conștiința valorii pe care o reprezenta pe piață virginitatea ei. Urmărea planul ferm să facă o partidă bună, o căsătorie care să-i aducă și bani, și o situație; pentru atingerea acestui scop, ea știa perfect ce important este să-și păstreze fecioria. Ceea ce de altfel nu-i venea prea greu, pentru că, deși Hetty stârnea în cei din jur efecte afrodisiace, ea în schimb nu simțea nici un fel de imbold sexual. Soră-si, Laura, îi fusese hărăzită porția amândurora.

La început, atențiile cu care o înconjura Barras o măguliseră și-i alinaseră supărarea, întemnițarea lui Arthur căzuse ca o lovitură cumplită adusă orgoliului ei. Dintr-o singură trăsătură de condei, această întâmplare îl scotea complet pe Arthur din planurile frumoase de viitor pe care și le făurise Hetty. Acum nu-l mai putea lua de bărbat, în nici un caz, pentru nimic în lume. Era firesc deci să accepte consolarea pe care i-o oferea Barras; simplul fapt că era văzută cu el în public o ajuta extraordinar să „salveze aparențele”; se putea spune că ea și cu Barras s-au unit împotriva unui om slab de înger, împotriva unui laș care-i dezamăgise cumplit pe amândoi.

În salon ardeau câteva dintre lămpile noi cu abajur, aruncând pete de lumină blindă pe covor și lăsând tavanul într-o tainică semiobscuritate.

— Vai, ce drăguț! Exclamă ea, ridicându-se și ducându-se la abajururi ca să le cerceteze franjurile. Apoi se întoarse veselă. De ce nu fumezi un trabuc?

Îi venise ideea de a se pune la adăpost de Barras făcându-l să se ocupe cu fumatul.

— N-am poftă de trabuc, răspunse Barras greoi, fără să-și ia ochii de la fața ei.

Hetty râse ușurel, parcă ar fi ascultat cineștie ce glumă, după care spuse:

— Atunci, mai fume; eu o țigară.

Barras i-o aprinse, iar Hetty se duse până la gramofon și puse discul cântat de Violet Lonainede-ai fi singura fată din lume.

— Măine iau ceaul cu Dick Purves și cu soră-sa la localul Dilley, spuse Hetty a,șa, într-o doară.

Barras se schimbă la față. Ajunsese la stadiul geloziei; nu putea să-l vadă în ochi pe tânărul Purves. Locotenentul de aviație Dick Purves – un tovarăș de joacă destul de șters din copilăria lui Hetty – ajunsese acum eroul zilei, în timpul ultimului raid aerian executat de nemți asupra comitatelor de nord-est, Purves se ridicase de unul singur deasupra unui zepelin minat de vânt, și din înălțimea întunecată lansase o bombă care doborâse în flăcări dirijabilul.

Orașul Tynecastle se înnebunea acum după Dick Purves. Se zvonea că va fi decorat cu Crucea Reginei Victoria; iar între timp era suficient să se arate într-un restaurant ca să fie întâmpinat cu zgomotoase manifestări de admirație.

Toate acestea îi veniră în minte lui Barras, care spuse morocănos:

— Am impresia că te ții scai de acest Purves.

— Vai de mine! Protestă Hetty. Știi bine că nu-i adevărat.

Numai că în ultima vreme e foarte la modă. Înțelegeți ce vreau să spun. Toată lumea o să se uite către masa noastră și o să ne pizmuiască. Asta o să facă petrecerea și mai atrăgătoare.

Barras făcu un gest de enervare, amintindu-și de flăcăul chipeș dar prostuț, cu ochi albaștri fără expresie, ca de copil, părul blond pieptănat cu cărare la mijloc și parcă lipit cu ceară, cu un zâmbet încrezut pe buze, privirile în căutare de admiratori, și țigara veșnic atârnată în colțul gurii. Făcu un efort serios să-și înăbușe iritarea, între timp se întorsese la canapea și se așeză congestionat, respirând greoi. După o clipă, îi spuse:

— Hetty, vino și așează-te aici.

— Prefer să mă mișc puțin după ce am stat atâta pe scaun, răspunse ea degajată.

— De ce nu vrei să șezi lângă mine?

O pauză. Hetty își dădu seama că-ar fi fost imposibil să-l refuze fără a-l ofensa cumplit. Așadar, cu inima îndoită, se apropie și se așeză în capătul celălalt al canapelei.

— Văd că astă-seară mă terorizezi, îi spuse ea.

— Serios?

Hetty încuviință din cap cu cochetărie, sau cel puțin încercă, fără să izbutească prea bine, să facă pe cocheta. Era prea conștientă de prezența lui în preajma ei, de fața lui congestionată, de umerii voinici, chiar și de valurile de grăsime care îi bulbucau vesta.

— Îți place brățara pe care ți-am dat-o? Întrebă Barras în cele din urmă, pipăind șuvița subțire de platină pe care o purta fata la încheietura mâinii.

— Bineînțeles, se grăbi ea să răspundă. Mă cam răsfeți, zău așa!

— Sunt un om destul de bogat, îi răspunse Barras. Îmi pot permite luxul de a-ți oferi multe lucruri.,-

Barras era cât se poate de stângaci, și mai ales lipsit de experiență. Emoția pusese total stăpânire pe el, aproape înăbușindu-l.

— Ai fost întotdeauna foarte bun cu mine, îi spuse Hetty plecând ochii.

Barras întinse mâna ca s-o apuce de braț, dar în clipa aceea gramofonul se opri, și Hetty sări în sus ușurată, ca și cum de acolo i-ar fi venit salvarea.

— Vreau să pun placa și pe partea cealaltă, spuse ea, și întoarse discul.

Barras o privi cu ochii bulbucăți pe sub sprâncenele groase, continuând s-o învâluie în zâmbetul acela fix și lacom. Respira mai greu ca oricând, și buza de jos îi atirna stupid.

— E foarte drăguță melodia asta, continuă Hetty; are ritm și haz.

Bătu măsura pocnind din degete, hotărâtă să nu se mai lase trasă din nou pe canapea. Se mișca prin odaie în ritmul muzicii. Dar în momentul când trecu prin dreptul lui, Barras se întinse după ea, o apucă de încheietura brațului și o trase cu forța pe genunchii lui.

Totul se întâmplă atât de repede și spontan, incit ai fi zis că amândoi au fost luați prin surprindere. Hetty nu știa dacă trebuie să țipe sau nu. De luptat însă nu se luptă. Pur și simplu se uită lung la el.

Și tocmai atunci, când împietriseră în această atitudine, ușa se deschise brusc îndărătul lor și intră mătușa Carrie. Zgomotul neobișnuit din salonaș la o oră atât de tirzie o făcuse să coboare scările; dar spectacolul care i se înfățișă o ținui în prag, de parcă încremenise. Holbă ochii îngrozită. Fața ei căpătă culoarea cenușie.

Era momentul cel mai cumplit din toată viața ei. În clipa aceea îngrozitoare simți că-i vine să leșine. Apoi însă, cu un efort supraomenesc, își veni în fire, se întoarse, părăsi încăperea împleticindu-se pe picioare. O porni în fugă sus, ca un strigoi, împiedicându-se de trepte.

Nici Barras, nici Hetty nu observaseră nimic. Barras nu avea ochi decât pentru Hetty, nu simțea decât apropierea ei, parfumul ei, apăsarea șoldurilor ei fine pe coapsele lui.

— Hetty, îi spuse el cu glasul înecat de emoție, tu știi cit de dragă-mi ești?

Cuvintele lui avură darul de a o smulge din starea aceea ciudată, ca de transă.

— Nu, te rog, nu mă ține așa!

Barras îi dădu puțin drumul și-i puse palma pe genunchi.

— Vai, te rog! Strigă ea, împotrivindu-se cu hotărâre. Nu-ji permit să faci asta. Nu-mi place.

— Bine, Hetty, dar... Gâfâi el.

— Nu, nu! I-o reteză ea. Să știi că eu sunt alt gen de fată, cu totul alt gen decât îți închipui.

Hetty simți deodată cât de mult îl urăște pentru că-și permisese s-o aducă în situația asta atât de neplăcută; simți că-l urăște pentru că stricase totul, pentru că pusese capăt atitudinii lui proteguitoare și cadourilor lui prin gestul acesta oribil. O scârbea obrazul lui gros și congestionat, crețurile de sub ochi, nasul cărnos. Prin contrast, mutra lui îi evoca trăsăturile fine și tinerești ale lui Dick Purves.

— Dă-mi drumul, te rog, strigă ea, dă-mi drumul, că altfel țip!

Barras îi răspunse lipind-o mai strins de el și sărutând-o cu patimă pe gât. Hetty nu țipă, dar, cu agilitatea unei pisici, se smulse din îmbrățișarea lui, trântindu-i totodată un pumn în obraz. Apoi sări în picioare, își aranjă rochia și-și trecu mina prin păr.

— Ești un babalâc scârbos și rău! Îi strigă ea, de parcă l-ar fi scuipat. Ești mai îngrozitor ca nenorocitul ăla de băiat al tău. Nu te pot suferi! Nu te pot suferi! N-ai știut că sunt fată cuminte? Ei, atunci află asta de la mine, așa să știi. Mă mir că nu ți-e rușine! Nu mai vreau să te văd în ochi cite zile oi avea.

Barras se ridică în culmea agitației, încercă să vorbească, dar până să apuce să scoată un cuvânt, Hetty se și repezise afară, lăsându-l pe el acolo. Barras rămase o clipă descumpănit, cu mina întinsă după ea, de parcă ar fi încercat încă s-o mai rețină. Inima îi bătea în piept ca un ciocan, urechile îi vâjâiau, creierul i se învălmășea, îl covârși senzația că e bătrân, că din cauza asta nu a putut să profite de fată.

Rămase în camera pustie învăluită în lumina blândă, clătinându-se pe picioare doborât de o amețeață cumplită. O clipă îi trecu prin minte gândul că o să facă o congestie cerebrală, își duse mâna la tâmpile, care-i plesneau de durere, și se prăbuși țeapăn pe canapea.

CAPITOLUL VI.

Între timp, din întunecimea propriei ei odăi, mătușa Carrie auzi zgomotul automobilului care o ducea pe Hetty înapoi la Tynecastle. Fasciculele de lumină albă ale farurilor se învârtiră o clipă înspăimântător prin odaia ei, și după aceea, în beznă și tăcerea care urma, mătușa Carrie începu să tremure ca o nenorocită ce era.

Ceea ce văzuse în salonaș zdruncinase din rădăcini credințele ei cele mai scumpe și mai sacre. Cine și-ar fi închipuit că Richard? Tocmai Richard! Mătușa Carrie începu să tremure din ce în ce mai tare; se zguduia din toate mădulele, într-o agitație de-a dreptul vrednică de milă, și cele două lacrimi neobișnuit de mari care-i izvorâră din ochi picară pe jos, aruncate de clătinarea capului ei, nestăpânită ca la un paralizic. „O, Doamne, o, Doamne!” exclamă în sinea ei mătușa Carrie, în culmea tulburării.

Pentru mătușa Carrie, Richard era un crez. Era de fapt crezul ei în întregime. De cincisprezece ani îl sluja pe Richard, nu numai cu brațele, ci și cu sufletul. Îl sluja pe Richard de la distanță, dar asta n-o împiedicase să-l adore pe Richard și să-și ferece cu gelozie adorația în adâncul tainic al inimii ei. Pentru mătușa Carrie, alt bărbat nici nu exista. E adevărat că la un moment dat manifestase un oarecare atașament pentru memoria răposatului prinț Albert, pe care, pe bună dreptate, îl considerase un om de treabă, dar asta era doar o palidă rază de lună pe lângă strălucirea solară a admirației pentru Richard. Mătușa Carrie exista doar pentru acest soare, se scălda în lumina lui, care-i încălzea întreaga existență închistată și chinuită. Și acum, după cincisprezece ani de cind îi punea papucii de casă la îndemână, îi pregătea mesele, îi dădea rufele la spălat, îi tăia sparanghel din grădină, îi umplea sticla cu apă fierbinte, îi alunga cu religiozitate moliile din garderobă, îi împletea ciorapi scurți și lungi, precum și fulare – într-un cuvânt, după cincisprezece ani de slugărit ca o sclavă plină de adorație, mătușa Carrie îl văzuse pe Richard ținând-o pe Hetty Todd pe genunchi și pipăind-o. Într-un acces de durere amestecată cu milă de ea însăși, mătușa Carrie își îngropa capul cuprins de tremur în mâinile ei tremurânde și suspină cu amărăciune.

Și deodată, în timp ce stătea astfel, plângând doborâtă, auzi bastonul lui Harriet. Ori de câte ori Harriet dorea să i se dea atenție sau îngrijire, ridica bastonul așezat la îndemână lângă patul ei și bocănea în perete ca să vină mătușa Carrie. Era procedeul obișnuit, și în momentul acela mătușa Carrie își dădu seama că Harriet bocănește ca să-i ceară doctoria. Dar Carrie nu avea putere să se ducă la soră-sa. Nu se putea urni din loc, din cauza gândurilor privitoare la Richard, la acest nou Richard, acest sărman Richard, atât de fantastic și totodată de înspăimântător.

Mătușa Carrie nu înțelegea un mare adevăr: că Richard cel nou nu era decât Richard cel vechi, lipsit de cunună. Nici prin cap nu-i trecea lui Carrie că aceste noi înclinații care o șocau își aveau de fapt originea în vechile lui înclinații. Ei i se părea că Richard, bietul de Richard, e doar victima unei calamități neînțelese. Nici nu-și putea da măcar seama ce fel de calamitate putea să fie asta. Ea nu vedea decât un zeu prefăcut în clown, un arhanghel devenit satir, și asta îi sfâșia inima. Plângea, plângea într-una. Richard, cu Hetty Todd pe genunchi! Plângea fără să se poată opri și nici plânsul nu-l mai putea îndura.

Apoi, o tresărire o aduse din nou la realitate, făcând-o să-și dea seama că Harriet bate în perete. Erau mai bine de cinci minute de când bătea Harriet, și, cu toate că în subconștientul ei își dădea vag seama de bătaia aceasta, mătușa Carrie nu se mișcase încă pentru a răspunde chemării. Nu putea să se ducă la Harriet cu ochii așa umflați, orbită de lacrimi, cu mâinile tremurânde. Și pe deasupra mai avea și o insuportabilă senzație de sufocare, dovada faptului că ceva nu era în regulă cu ea. Și totuși, trebuia să se ducă, trebuia neapărat să-i dea lui Harriet doctoria. Dacă nu-i dădea doctoria, Harriet avea să bocănească tot mai tare și mai tare, până scula toată casa. Și de aici ar fi putut să se nască cine știe ce nouă întâmplare îngrozitoare, și atunci s-ar fi zis cu mătușa Carrie.

Stăpânindu-și suspinele cu ultimele resurse de energie, mătușa Carrie își șterse ochii umflați, cu care nu mai vedea nimic, și porni pe bâjbâite, de-a lungul coridorului, către odaia lui Harriet.

Coridorul era întunecos, pentru că noaptea era întunecoasă, și în agitația ei, mătușa Carrie nu aprinsese lumina electrică din capul scărilor. Și odaia lui Harriet era cufundată în întuneric, un întuneric profund, pe care licărul verzui allămpiței de pe noptieră nu izbutea să-l alunge. Din cauza migrenelor chinuitoare, Harriet nu putea suferi strălucirea puternică a becurilor electrice fără abajur. De data aceasta, mătușa Carrie se bucura la gîndul că întunericul din odaie îi ascunde lacrimile de pe obraz. Nici nu se gîndea să aprindă lumina.

La intrarea mătușii Carrie, Harriet fremăta în patul din care conturul ei estompat, ca de vacă tolănită, abia se zărea. Se cutremură toată de furie, și văzând-o pe Carrie își clănțani dinții falși, dezgolindu-i într-un rinjet.

— De ce n-ai venit, Caroline? Strigă ea. De o jumătate de oră tot bat degeaba.

Mătușa Carrie își înăbuși un suspin, stăpânindu-și glasul cit putu mai bine.

— Lartă-mă, te rog, Harriet, nu știu ce mi s-a întâmplat. Să-Ji...

Să-ți dau acuma doctoria?

Dar Harriet nu era câtuși de puțin dispusă a lăsa chestiunea să treacă așa ușor, cu una, cu două. Zăcea întinsă pe pat, în întuneric, înconjurată de sticlute și flacoane, și fața ei, turtită ca o lună plină, era palidă de furie și autocompătimire.

— E o adevărată rușine, spuse ea, cum mă neglijează toată lumea. Eu zac aici cu o migrenă de-mi crapă capul, mor să-mi dea cineva doctoria și nu vine nici țipenie de om în odaia mea.

Tristă și rușinată, cu capul plecat, clipind din ochii timizi și umflați, mătușa Carrie spuse înghițindu-și plânsul:

— Harriet, crede-mă te rog că-mi pare rău. Vrei să-ți dau acum doctoria?

— Mai e vorbă?

— Bine, Harriet.

Și ascunzându-și fața, mătușa Carrie se îndreptă pe băjbâite către măsuță, spunându-și în sine ea: „O, Doamne-Dumnezeule, să-i dau lui Harriet doctoria și să ies repede din odaia asta, până nu mă prăbușesc!”

— Să-ți dau valeriană, Harriet? Întrebă Carrie.

— Nu, zise Harriet țăfnoasă, astă-seară vreau doctoria aia veche a mea cu bromură, bromura aia aromatică pe care mi-a prescris-o mai demult doctorul Lewis. Cred că de fapt aia îmi face mai bine ca toate celelalte. E pe colțul poliței de colo.

— Bine, Harriet.

Mătușă Carrie se îndreptă ascultătoare către raftul respectiv și începu să băjbâie și să se încurce printre sticlute. Erau atâtea sticlute!

— Unde ai zis, Harriet, că e sticla?

— Acolo, o repezi Harriet. Astă-seară ești complet nătângă.

Acolo, sub mâna ta. Am pus-o chiar eu acolo ultima dată când m-am dat jos din pat. Mi-amintesc perfect.

— Care, asta? Mătușa Carrie simțea că o părăsesc de tot puterile. „O, Dumnezeuule, să ies de aici până nu mă duc dracului de tot”, gândi ea. Apoi întrebă: Care, Harriet, asta?

— Nu! Cea de alături, sticluța aia verde de colo. Ce Dumnezeu e cu tine? Da, da, aia! În sfârșit, ai nimerit-o.

Mătușa Carrie luă ca năucă sticla și se îndreptă către măsuță, îi tremura așa de tare mâna, încât nici nu putu să ridice păhăruțul gradat, cu care doza doctoriile.

— Câtă doctorie să-ți pun, Harriet?

— Două linguri pline! Ce dracu, nu mai știi nici atâta lucru? Nu ești în stare nici măcar să citești indicațiile?

Într-adevăr, mătușa Carrie nu era în stare să citească. Mătușa Carrie era oarbă, mută și disperată... Gesturile ei erau gesturile unui automat; mintea ei era dusă departe, pe un tărâm îngrozitor, grotesc, în care Richard ținea pe genunchi o fată cu numele de Hetty Todd.

Mătușa Carrie nu era în stare să facă decât ceea ce i se poruncea, și pentru moment nu dorea nimic altceva decât să se întoarcă în camera ei și să dea frâu liber valurilor de lacrimi care-i umpleau inima, gata să se reverse. Cu multă greutate turnă două linguri din doctoria care i se păruse că i-a indicat-o Harriet. Vag de tot, în mijlocul întunecimii din încăpere, a încurcăturii și zăpăcelii din mintea ei, la care se adăuga și cicăleala lui Harriet, prin

disperarea îngrozitoare ce-i clocotea în suflet, lui Carrie i se păru, totuși, că doctoria are un miros deosebit. Dar se gândi că această impresie se datorește probabil gustului lacrimilor pe care le vărsase – și-al celor pe care nu le vărsase încă... În plus, Harriet cerea cu insistență doctoria și-i tot”

Spunea să se grăbească și să nu mai fie nătângă.

Mătușa Carrie înainta către pat, încovoiată, cu capul într-o parte, cu mâna întinsă. Harriet se ridică în capul oaselor și-i smulse furioasa din mână paharul cu doctoria.

— Caroline, astă-seară ai fost îngrozitor de proastă și înceată, îi reproșa ea cu asprime. Tocmai când vezi că mor de nevoia de a-mi lua doctoria.

Închizând ochii și strângând pleoapele, după cum îi era obiceiul, Harriet înghiți doctoria dintr-o sorbitură furioasă. O înghiți dintr-o sorbitură furioasă și apoi, o clipă, rămase așa dreaptă, în capul oaselor, cu ochii închiși, cu pleoapele strânse și cu paharul de „doctorie în mână. Apoi deschise ochii și țipă:

— Nu-i asta doctoria!

Când țipă îi căzu paharul din mână.

Lacrimile mătușii Carrie înghețară într-un val de groază, Q Mntură de secundă rămase împietrită de frică, apoi se repezi la comutator și făcu lumină în odaie. Se năpusti la măsută, să vadă ce sticlă era. Din piept îi izbucni un țipăt strident, ca de animal înfricoșat. Pe sticluță scria „Loțiune pentru masaj”, îi dăduse lui Harriet. O loțiune otrăvitoare. Țipă, chiar mai tare decât Harriet.

Harriet se apucase cu mâinile de stomac și se zvârcolea în așternut. Pentru prima dată de când căzuse la pat, Harriet suferea într-adevăr o durere. Se chinuia îngrozitor. Fața îi pălise, ajungând aproape verzuie, și buzele, arse de loțiune, i se umflaseră.

— Apă, șopti ea slab, înăbușindu-se, strângându-și disperată cu amândouă mâinile burta grasă și albă. Mă arde!

Pe jumătate leșinată de groază, mătușa Carrie se repezi la sticla cu apă de pe lavabou și-i întinse lui Harriet un pahar plin. Dar apa nti-i intra pe gât. Harriet nu putu bea; tot lichidul se răspândi pe așternutul curat și frumos, fără să pătrundă printre buzele umflate.

Harriet părea că nici nu-și dă seama că apa o udă peste tot.

— Apă, șopti din nou, la fel de firav. Mă arde.

Dar oricât se strădui, nu izbuti să bea apa care să-i potolească, arsura.

Prin amorțeala panicii care o cuprinsese pe mătușa Carrie străbătu o rază de înțelepciune. Trântind paharul pe toaletă, ieși ca fulgerul din odaie, ca să cheme un doctor. Alergă pe coridor și în jos pe scări, picioarele ei lungi și pline de monturi făcând adevărate minuni de viteză, în sălița din spate dădu peste Ann, care se ducea să se culce.

Mătușa Carrie, gata s-o răstoarne pe Ann, se agăță de brațul ei.

— Un doctor! Gemu ea. Telefonează după un doctor, oricare dintre ei, să vină îndată, un doctor, repede, repede!

Ann se opri o clipă, s-o privească pe mătușa Carrie. Era o femeie cumpănită, tăcută de felul ei. Dându-și seama că s-a întâmplat ceva grav și înspăimântător, nu mai zăbovi să pună nici un fel de întrebări. Se repezi la telefon și, foarte pricepută, îl sună pe doctorul Lewis, care făgădui să vină imediat. După aceea stătu o clipă să chibzuiască și, pentru orice eventualitate, mai ales ca să evite cine știe ce întârziere neprevăzută, îi dădu un telefon și doctorului Proctor, cel pe care-l consulta ea personal, și-l rugă și pe acesta să se repeadă până la vilă.

Între timp, mătușa Carrie fugise în cămară, căutând niște scrobeală. Ea avea credința că scrobeala e un bun antidot. Când se întoarse cu pachetul de scrobeală în mână, îl văzu deodată pe Richard ieșind din salon. Venea încetișor, smuls din meditația lui de această agitație neobișnuită. Sprijinindu-se de cadrul ușii Richard întrebă greoi:

— Ce s-a întâmplat?

— Harriet! Icnii mătușa Carrie, ținând scrobeala atât de strâns în mâna ei agitată, încât un firicel subțire de praf alb se scurse prin colțul pachetului.

— Harriet? Repetă Rich'ard fără să înțeleagă.

Mătușa Carrie nu mai putea aștepta, nu putea indura zăbava; se întoarse cu un nou strigăt și fugi sus. Barras o urmă încetișor.

Harriet zăcea și acum în pat, sub lumina puternică a becului, printre nenumăratele șiruri de sticlute, încetase să mai geamă.

Zăcea, sucită într-o parte, contorsionată, cu buzele întredeschise, umflate îngrozitor. Pe gura înnegrită apăruse o spumă de mucus, ca niște urdori.

Din când în când, picioarele îi tresăreau, și la fiecare spasm dintracestea Harriet scotea un scurt horcăit, înnebunită de groază la auzul acestui horcăit scurt, dar rar, mătușa Carrie amestecă scrobeala cu apă, într-o grabă dementă, și se strădui să toarne lichidul printre buzele umflate ale muribundei, încercarea ei nu izbutise încă în momentul când intră Richard în odaie. Rămase uluit privind o pe Harriet.

— Harriet! Exclamă el cu vocea tulbure.

Harriet îi răspunse vărsând puțin din scrobeala preparată de mătușa Carrie.

Richard înainta mut de uimire.

— Harriet, murmură el din nou, proteste.

Îl întrerupse intrarea precipitată a doctorului Lewis, care venea vesel, cu geanta lui neagră. Dar când o zări pe Harriet, veselia îi pieri pe dată. Manierele lui se schimbă într-o clipită și, cu glas scăzut, o rugă pe mătușa Carrie să-i telefoneze doctorului Scott să vină de urgență. Mătușa Carrie se grăbi să se conformeze. Richard se retrase în nișa cu geamlâc, de unde urmărea scena în tăcere. Silueta lui părea o ciudată întruchipare a destinului.

Doctorul Scott veni în mare grabă, iar doctorul Proctor, care făcuse drumul pe jos de la Sleescale, ajunse exact în același timp cu el. Cei trei doctori ținură un consult grăbit în privința lui Harriet. Îi aplicară tot felul de tratamente, îi făcură injecții cu mici seringi, îi ridicară pleoapele inerte, îi

pompară lichid în stomac și apoi făcură ca același stomac să arunce afară conținutul său, foarte îmbelșugat.

Văzură cu toții ce bine mâncase Harriet în seara respectivă – era de-a dreptul extraordinar, nu-ți venea să crezi că o femeie a putut să înghită atâta sparanghel. Dar Harriet nu văzu nimic. Și fiindcă Harriet murise, nici n-avea să mai vadă vreodată ceva.

În cele din urmă, după o ultimă încercare de a o reanima, doctorii fură siliți să renunțe la luptă, și, ștergându-și fruntea de sudoare, doctorul Lewis înainta către Richard. Acesta stătea și acum, la fel de țeapăn, în nișa cu geamlăc.

— Îmi pare foarte rău, stimate domnule Barras, dar mă tem că nu mai avem ce-i face.

Doctorul Lewis părea sincer tulburat.

Barras nu răspunse. Uitându-se la el, doctorul Lewis desluși pulsul puternic al arterelor temporale, congestionarea întunecată a frunții, și o dată cu compătimirea îi veni și gândul instinctiv că probabil, Barras are tensiunea foarte ridicată.

— Am făcut tot ce ne-a stat în putință, adăugă doctorul Lewis.

— Da, zise Richard, cu un glas a cărui semnificație era impenetrabilă. Pe doctorul Lewis îl cuprinse un nou val de compătimire. Se uită lung la Barras, cu ochii întristați. Bineînțeles, nu știa că omul la care se uita era din toate punctele de vedere, asasinul lui Harriet.

CAPITOLUL VII.

Până și Hilda era afectată. Săptămâni întregi de la întoarcerea ei și a lui Grace la spital, după ce asistaseră la înmormântarea mamei lor la Sleescale, Hilda rămase taciturnă, meditativă. Acum recunoștea și ea că la vila Law domnea o atmosferă anormală. Pentru că era neliniștită, vorbea repezit cu pacienții, era dură cu Ness, își făcea toată treaba cu un zel mecanic și neobosit. Iar față de Grace se purta iarăși cu același aer posesiv, plin de afecțiune și gelozie.

Jumătatea lor de zi liberă era pe sfârșite, și cele două surori se plimbau împreună încetșor pe Regent Street. Se îndreptau de fapt spre Oxford Circus, ca să ia autobuzul până ia Knightsbridge.

Înceind o diatribă amară împotriva complicațiilor umilitoare ale vieții de familie, Hilda se uită pe furiș la Grace, și-i spuse sarcastic:

— Întotdeauna mi-ai făcut teorii că ții să pui lucrurile la punct cum e mai bine. Poftim, acum ai șansa cea mai bună de a te întoarce acasă și de a încerca s-o faci.

— Mda, zise calm Grace, numai că acum n-aș putea fi de prea mare folos.

— Ce vrei să spui?

Tocmai atunci, autobuzul pe care-l așteptau sosi în stație.

Grace rămase tăcută până când se așezară jos, și imediat după aceea o anunță că o să aibă un copil.

Hilda se înroși îngrozitor la față. Cine ar fi privit-o în momentul acela ar fi zis că o să-i vină rău. Rămase absolut nemișcată, până când taxatoarea le luă banii de bilete; apoi vorbi cu glas scăzut, rănită pină în fundul inimii:

— Colac peste pupăză! Parcă n-ar fi fost destulă pacoste căsătoria ta. Parcă n-am fi avut destule necazuri și așa, în ultima vreme. Ești o proastă, Grace, o găscă fără pereche.

— Eu nu cred că sunt chiar așa proastă, răspunse Grace.

— N-ai decât, dar eu sunt convinsă, i-o trânti Hilda furioasă, păbind.

Copiii făcuți în timp de război n-au prea mare haz.

— Așa cred și eu în general, dar poate că al meu o să aibă.

— Ești o proastă fără pereche, șuieră Hilda privind drept înainte. Ți-ai pierdut mințile cu prăpăditul ăla de Teasdale. Și acuma... Asta-ți mai lipsea! O să trebuiască să pleci din spital, îmi vine rău fiind mă gândesc. Eu nu vreau să am nimic de-a face cu povestea asta. Până acum m-am ferit de toate complicațiile de familie, și tot așa o să mă feresc și de data asta. Vai, dar e o prostie cumplită, un lucru așa de ordinar, de-a dreptul scârbos, așa cum fac cele mai ordinare și mai scârboase infirmiere, peste tot în țara asta.

Auzi, să faci copii de război cu niște eroi de front. O, Doamne, dar e de-a dreptul greșos. Nici nu vreau să aud de așa ceva. Nici în ruptul capului! N-ai decât să pleci, și să-ți faci javra aia de copil și singură.

Grace nu spuse nimic. Avea obiceiul acesta simplu de a nu spune nimic atunci când răspunsul cel mai potrivit consta tocmai în a nu spune nimic. De fapt, de la căsătoria ei cu Dan, apropierea dintre ea și Hilda nu se mai refăcuse pe deplin. Și acum le puneă capac la toate! Faptul că Grace, pe care ea o ocrotise și o alintase, drăguța de Grace, micuța care dormise în brațele ei, avea acum să facă un copil, un copil de război, o lovea și o îngrețoșa atât de tare pe Hilda, încât se jură să nu se amestece cu nimic în toată povestea asta dezgustătoare, în momentul când se ridică țeapănă ca să coboare la stația Harrod, Hilda avea lacrimi în ochi.

Așadar Grace trebui să-și aranjeze de una singură toate complicațiile, descurcându-se cum putea. A doua zi dimineață, se duse să stea de vorbă cu domnișoara Gibbs. Conform tradiției, domnișoara Gibbs ar fi trebuit să fie plină de bunăvoință la auzul unei asemenea vești; totuși, ca și Hilda, domnișoara Gibbs nu fu de loc binevoitoare, îi ținu următorul discurs, în mijlocul căruia scânteiară adesea furia și dinții ei albi:

— Sunt sătulă până-n gât de comediile astea, domnișoară Barras.

Da de ce-ți închipui dumneata că te-am ținut noi aici – ca să îngrijești răniții sau ca să perpetuezi specia umană? Noi ne-am străduit să fii de folos oamenilor. Și când colo, iată cum ne răsplătești! Mă văd silită să-ți spun, domnișoară Barras, că nu sunt prea încântată de dumneata. Ești departe de a te dovedi la fel de reușită ca sora dumatăle. De ea poți să fii sigură că nu vine hodoronc-tronc într-o zi să-ți anunțe că face un copil. Ea rămâne mereu în sala de operații, și-și face datoria. Luna aceasta ai primit trei muștrări pentru neglijență și pentru că ai stat de vorbă pe coridor.

Și acum mai vii și cu povestea asta. E foarte greu. Nu sunt de acord cătuși de puțin. Am terminat.

Grace se simți teribil de rușinată. Hilda și cu domnișoara Gibbs făcuseră ca toată istoria asta să pară ceva indecent, ca și cum ar fi făcut un copil din flori, nu ca o femeie măritată. Numai că Grace nu era omul pe care să-l întristezi ușor. Grace era așa de simplă, o fire atât de deschisă și de nepăsătoare, și totdeauna persoana cea mai modestă de pe lume, măcar ca>vea o capacitate extraordinară de a-și păstra liniștea și optimismul chiar în împrejurări când, după cum spunea domnișoara Gibbs, „e foarte greu”.

În felul ei lipsit de conformism, Grace își urmă neabătută planurile. De la înmormântarea mamei-si îi sporise și mai mult oroarea de a se întoarce la vila Law. Îi scrisese mătușii Carrie, și răspunsul acesteia, plin de temeri înăbușite și de presimțiri triste dar pioase, încheindu-se de altfel cu unpost-scriptum șovăitor, deși subliniat de două ori, o făcu pe Grace să înțeleagă destul de limpede că nici vorbă nu putea fi de a se întoarce acasă.

Se mai gândi puțin la cele scrise de mătușa Carrie, apoi hotărî ce urma să facă. Într-un fel, lui Grace nu-i era greu să ia o hotărâre; chestiunile pentru care Hilda s-ar fi frământat timp de o jumătate de lună nu constituiau o sursă de îngrijorare pentru Grace. Ea nu părea să cântărească și să chibzuiască lucrurile, ci făcea impresia că ia hotărârile pe loc. Într-adevăr, lui Grace îi fusese hărăzită capacitatea de a face din armăsar țintar. Și asta, tocmai pentru că nu se gândea niciodată la ea însăși.

În prima sâmbătă din ianuarie, având zi liberă de la spital, Grace se urcă în tren și se duse în comitatul Sussex. Îi trăsnise ei prin cap că o să-i placă acolo în sud, unde era cald și soare, cu totul altfel decât în nordul neospitalier și bătut de vânturi înfricoșătoare. Nu știa prea multe despre comitatul Sussex; dar una dintre infirmiere își petrecuse un mic concediu la Winrush, aproape de nodul de cale ferată Parnham. Grace luă de la ea adresa gazdei, o oarecare doamnă Case.

Trenul o duse pe Grace în Sussex, zgâlțâind-o și zguduind-o, și tot așa o lăsă pe peronul nodului de cale ferată Parnham. Era o gară fără nici un haz, care nu prevestea nimic bun. Câteva șoproane de tablă ondulată, niște ocoale de vite fără. Vite, și piramide făcute din bidoane de lapte, care intrau unul într-altul. Dar pe Grace n-o descurajă nici asta.

Dădu cu ochii de o tăbliță indicatoare* pe care scria „Winrush”.

Distanța înscrisă acolo era doar de o milă, așa că porni pe jos.

În ziua aceea bătea un vânt puternic, dar aerul era înviorător, proaspăt. Vântul aducea un miros reavăn de pământ jilav, care se îmbina cu briza sărată a mării. O lovi dureros, ca un cuțit în inimă, gândul că în aceeași lume în care se află un loc atât de plăcut ca acesta se putea desfășura un război care pocea chipul naturii, îi mutila trupul, îi strica frumusețea, ucidea oamenii. Fruntea ei tânără se înnegura. Dar amărăciunea i se mai risipi când ajunse la Winrush.

Din clipa în care intră în această localitate, Grace se simți fermecată.

Era un sătuleț cât o jucărie – doar o ulicioară, care ducea din câmp la malul mării. Pe la jumătatea ulicioarei era o prăvălioară, cu o firmă pe care scria grosolan și simplu: „Doamna Case – Băcănie – Textile – Farmacie”. Despre partea farmaciei nu se zărea mare lucru, afară doar de un pachet de bicarbonat, pus la fereastră. Și totuși, lui Grace îi plăcu enorm prăvălia. Se uită vreme îndelungată pe fereastră, recunoscând toate zaharicalele pe care le îndrăgise în copilărie. Erau niște acadele, numite Subțirelul, bineînțeles cam subțirele și raționalizate, și altele numite Hornarul-gâtului, niște bomboane frumoase, roșu cu alb, făcute doar ca să te păcălească, pentru că văzându-le așa de mari sperai că au alună înăuntru. Și când colo, nu aveau. Deși Grace zăbovi multă vreme la vitrina prăvăliei, până la urmă își luă inima-n dinți, trase aer în piept și intră înăuntru. Intră atât de hotărâtă în prăvălie, încât de la primul pas se împiedică, gata să cadă, pentru că înăuntru era întuneric și trebuia să coboare o treaptă, pe care n-o văzuse. Când tocmai încerca să-și recapete echilibrul după ce se izbise de un butoi, răsună o voce dindărătul teighelei:

— O, draga mea! Blestemata aia de treaptă!

Ținându-se bine de butoi, Grace se uită la persoana care i se adresase cu „dragă mea”, înțelese că trebuie să fie doamna Case. Îi spuse:

— Nu-i nimic, nu m-am lovit. Așa sunt eu, cam neghioabă. Sper că n-am deteriorat butoiul.

Doamna Case îi spuse, încântată că poate să facă o glumă:

— O, draga mea, eu sper că butoiul nu te-a deteriorat pe dumneata.

Grace zâmbi; de altfel, oricine ar fi zâmbit doamnei Case pentru că era o ființă cu totul deosebită, un adevărat capriciu al naturii:

Mărunțică și bătrână, cu ochii strălucitori ca mărgелеle, dar din nefericire și cu o cocoasă în spinare. Cocoșa doamnei Case n-ar fi trebuit să aibă o notă romantică – avea șira spinării deformată, întrucât din copilărie suferise de morbul lui Pott – și totuși, acum era romantică; într-adevăr, pe de o parte capul îi intrase așa de mult în trup, iar pe de altă parte ochii ca mărgелеle îi străluceau așa de frumos, încât capul ei pe umeri îți făcea impresia comică a unei cloști stând pe ouă. O cloșcă de altfel cam roșcată la culoare, pentru că pielea doamnei Case era roșcovană și zbârcită. Numai sub nas avea o pată mai întunecată, care te făcea să bănuiești că doamna Case prizea tabac, și asta era adevărul.

— Aș dori să vorbesc cu dumneavoastră despre camerele de închiriat, intră în subiect Grace. Mi-a dat adresa dumneavoastră o prietenă a mea, infirmiera Montgomery.

— A, da, spuse doamna Case frecându-și mâinile, dusă pe gânduri. Mi-aduc aminte de ea, era o persoană tare simpatică. Doriți camerele pentru la vară?

— Nu, le-aș lua chiar de la începutul primăverii, spuse Grace repede; după aceea adăugă: Vedeți, situația mea e puțin diferită.

Vedeți, o să am un copil.

— Aha, văd, spuse doamna Case după o vreme.

— Vedeți, de asta situația e puțin diferită.

— Da, da, draga mea, asta văd și eu. Într-adevăr, situația e nițel diferită. Da, da, asta pot vedea și eu.

În acest punct a” versației, Grace izbucni în ris; așa de des pronunțaseră verbul tea, și doamna Case și ea, în contrast cu această prăvălie, în î nu vedeai absolut nimic din pricina întunericii. O clipă mai tirziu răsese și doamna Case, dar nu chiar așa entuziasmată, Apoi zise:

— Mi se pare că tare-ți place să glumești. Te superi dacă te întreb de soțul dumitale? E la război, sau unde e, draga mea?

Grace nu se supără câtuși de puțin, îi vorbi doamnei Case despre Dan Teasdale, justificându-se mai mult sau mai puțin, iar doamna Case se arătă din nou prietenoasă; simțea bine că i se luase o piatră de pe inimă, îi spuse:

— Dragă mea, știam eu mai mult ca sigur că e așa cum spui, pentru că eu cunosc oamenii după față; la mine nu există, însă, știi, în ziua de azi nu strică puțină precauție, că, deh... Trebuie să te gândești și la războiul cu nemții, și la o bucată de pâine. Dragă mea, poate vrei să te conduc să-ți arăt camerele.

Camerele erau splendide; sau cel puțin așa i se părură lui Grace. Erau două încăperi care comunicau între ele, la etajul doi.

Podelele erau denivelate, la drept vorbind și tavanele sufereau cam de aceeași boală* a arcuirii; când te îndreptai spre pat, trebuia să ai grijă să lași capul bine în jos; cât despre odaia de ședere, fără doar și poate nu era destinată șederii în picioare; dar pe de altă parte, odăile erau foarte curate; aveau perdele de voal, cârpite de curând. Printre alte obiecte se remarcă o frumoasă fotografie de la încoronarea reginei Victoria, o vitrină cu ouă a tot felul de păsări, adunate de nepotul doamnei Case, o fotografie mărită a soțului doamnei Case, care lucrase la Căile Ferate și murise pentru că i se deplasase un rinichi. Fereastra dădea spre o priveliște splendidă: o grădină lungă, cu un pâlț de vișini, și Grace își imagina cum aveau să arate primăvara, în freamătul înmuguririi. Departe, pe câmp, se zăreau niște vaci și o lizieră de ulmi. Grace rămase la fereastră, și în ochi i se ivi o lacrimă – o înduioșă toată frumusețea asta, făcând-o să se gândească la Dan.

Se întoarse către doamna Case.

— Aș vrea să iau odăile, dacă sunteți bună să mi le închiriați.

Doamna Case încuviință foarte mulțumită.

— Vino jos, draga mea, să bem o ceașcă de ceai și să stăm de vorbă.

Coborâră, întâi Grace și apoi doamna Case – ținându-se de balustradă, pentru că șchiopăta – și statură mult de vorbă, bând mai multe cești de ceai. Odăile doamnei Case erau libere, și pe urmă ea nici nu era o femeie hrăpăreață.

— Dacă aș zice cincisprezece șilingi pe săptămână chirie – zise plecând capul într-o parte cu aerul întrebător al unei găini – date fiind împrejurările, dragă mea, ți s-ar părea că cer prea mult?

— Nu, de loc, răspunse Grace. Și chestiunea fu rezolvată fără nici o târguială.

După aceea mai tăifăsuiră o vreme, ajungând să se înțeleagă din ce în ce mai bine. Doamna Case era o sursă inepuizabilă de informații utile, în sat era și telefon. La ferma bătrânului domn Purceii, care, fără doar și poate, era un om destul de amabil ca să le dea voie să se slujească de el. Până la Fitelhampton nu erau decât cinci kilometri, și acolo se găseau mulți doctori de nădejde. Conversația dintre Grace și doamna Case dură multă-multă vreme, și cu toate că până la urmă ajunse să cuprindă și confidențe referitoare la deplasarea rinichiului răposatului domn Case, fapt care-l deplasase până la urmă pe lumea cealaltă, conversația fu extraordinar de plăcută și călduroasă.

Mai târziu, luând trenul de 16,10 de la nodul de cale ferată Parnham, Grace se simțea cum nu se poate mai fericită și mai mulțumită. Grace nu era o fată deșteaptă, Hilda și cu domnișoara Gibbs ar fi putut susține că Grace e neglijentă și proastă și delăsătoare. Hilda și domnișoara Gibbs ar fi trimis-o pe Grace la o maternitate bine organizată și utilată, cu paturi igienice și dușuri de mână și ar fi considerat-o nebună dacă ar li văzut-o pornind către Parnham și lipindu-și nasul nițeluș cam cârn de fereastra prăvăliei doamnei Case.

Întorcându-se la căminul surorilor de ocrotire, Grace era așa de fericită, încât ar fi vrut să se împace cu Hilda. Radioasă, se și îndreptă spre odaia Hildei. Din pragul ușii, cu obrajii îmbujorați de aerul răcoros al serii, cu ochii strălucind de încredere și speranță îi spuse:

— Știi, Hilda, am aranjat totul. Am găsit un loc admirabil în Sussex.

— Zău? Făcu Hilda pe un ton glacial.

De fapt ardea de nerăbdare să știe unde a fost Grace și ce a aranjat, dar era prea mândră și prea jignită în mândria ei ca să-și trădeze sentimentele.

Treptat, chipul lui Grace își pierdu aerul radios.

— Să-ți povestesc? Întrebă șovăitoare.

— Altă dată, îi răspunse Hilda luând o revistă și începând s-o răsfoiască.

Grace, ieși din odaie. Dar cum închise ușa, Hilda sări în sus, gata să vină după ea. Până la urmă se reținu, pentru că nu-i stătea în fire să umble după nimeni. Rămase încruntată nemișcată, cu o expresie de durere pe fața palidă, apoi aruncă revista cit colo, în colțul odăii. Chiar în noaptea aceea avu loc un raid aerian deasupra Londrei, și ori de câte ori se întâmpla așa ceva, Grace venea în camera Hildei și se strecura în pat lângă ea. În seara aceea însă, deși Hilda o așteptă pe Grace își dori din suflet s-o vadă venind, fata nu apăru.

Timpu trecea. Cum avea o jumătate de zi liberă, Grace se ducea să cumpere tot felul de mărunțișuri care ar fi putut eventual sa-i fie de folos, deși se prea poate să nu-i fi fost. Asta era o mare bucurie pentru ea, îi plăcea în special să colinde magazinele universale. Dan îi scria de două ori pe săptămână. Nădăjduia să poată obține o permisie, ca să vină în Anglia cu prilejul marelui eveniment.

Zicea că are de gând să cerșească o permisie, s-o ia cu împrumut sau s-o fure în cel mai rău caz, ba chiar să dezerteze și să treacă înot Canalul Mânecii.

Dar totul, chiar și traversarea Canalului Mânecii, depindea, bineînțeles, de eventualitatea nesigură a începerii unei ofensive.

Pentru Grace, scrisorile lui Dan erau acum o consolare mai frumoasă ca oricând. Tot mai spera să restabilească bunele relații cu Hilda. Dar în ultima ei zi de lucru la spital, când se duse în odaia Hildei ca să-și ia rămas bun, n-o găsi acolo. Era în sala de operație.

Grace se văzu silită să plece fără să-și ia rămas bun. Și acest gen de plecare o întrista.

CAPITOLUL VIII.

La șaisprezece aprilie 1917, Stanley Millington se întorcea în orașul Tynecastle. În cele câteva săptămâni care trecuseră, Laura stătuse la Sawbridge, în comitatul Warwickshire, unde Stanley primea îngrijiri la spitalul special pentru tratarea nevrozelor funcționale datorate războiului. Joe nu mai știa nimic de ei, până ce, într-o bună zi, află indirect la birou -cspre telegrama sosită la Hilltop care anunța întoarcerea soților. Realitatea era că din seara aceea în care Laura fugise plângând din apartamentul lui, nu mai primise nici măcar un rând de la ea. Faptul că nu fusese invitat să asiste la întoarcerea soților Millington nu putea însă câtuși de puțin să-l împiedice pe Joe de a veni la gară. O, nu, câtuși de puțin! Joe era posesorul unei admirabile îmbinări de îndrăzneală nemaipomenită și de obraz gros, ceea ce constituia pentru el posibilitatea și mijlocul de a rezolva favorabil situațiile cele mai delicate. Și pe urmă, știa că ei s-ar aștepta să-l găsească la gară, nu-i așa? Era gata chiar să treacă cu vederea scena pe care i-o făcuse Laura în ultima zi, și se pregătise să-și demonstreze admirația entuziastă pentru eroismul lui Stanley.

Porni cis automobilul la gară, ca să-l întâmpine pe Stanley cu un cald „Bine ai venit!” cu afecțiunea și sentimentele acelea bărbătești, normale între doi buni camarazi.

Dar când trenul se opri în gară, cea dinții privire aruncată lui Stanley îl făcu pe Joe să-și piardă zâmbetul de pe buze.

— Bine ai venit, Stanley! Îi spuse el cu un entuziasip prudent, Stanley îl lăsă să-i strângă mâna.

— Am fost îngropat de un obuz, îi zise el.

Joe îi aruncă o privire iute Laurei, pe care o găsi teribil de încordată. Pe peron era mare aglomerație, oamenii îi împingeau și-i îmbrânceau, hamalii se luptau cu bagajele, și Stanley, rămas acolo, țeapăn ca un stâlp, părea că le stă în cale tuturor. Evitând privirile lui Joe, Laura îl luă de braț pe Stanley și-l conduse până la bariera mică a controlorului de bilete, în drum Stanley îi făcu din nou confidențe lui Joe:

— Am fost îngropat de-un obuz.

Se urcară în mașină. Tot drumul de la Gara centrală până la Hilltop, Joe se uită cu coada ochiului la Stanley, deși se străduia din răspuțeri să n-o facă, și în creier îi suiau obsedant cuvintele: „Dumnezeule, cine și-ar fi închipuit?”

Nădăjduia din tot sufletul ca Stanley să nu repete iar propoziția aceea.

Dar Stanley o repetă, îi spuse pentru a treia oară:

— Am fost îngropat de-un obuz.

Continuând să-i arui.[^]e câte-o privire cu coada ochiului și străduindu-se să n-o facă, Joe îi spuse:

— Sigur, Stanley, ai fost îngropat de-un obuz.

Stanley nu răspunse nimic. Stătea pe marginea canapelei din spate, de parcă ar fi fost o statuie cioplită în lemn. Ochii îi erau ațintiți înainte, fața – lipsită de expresie. Tot trupul dolofan părea că i s-a topit. Se ținea cu amândouă mâinile de portiera mașinii.

Domnul Stanley, „domnul Stanley al nostru”, se ținea să nu cadă.

— Uite, aproape am ajuns, spuse Joe încurajator. Crezuse că Stanley e sănătos, știa că n-are nici măcar o zgârietură, și-l socotea proaspăt ca scos din cutie. Și când colo, uite-l pe Stanley. Iată ce rămăsese din el. Lui Joe nu-i venea să creadă și trebuia să-și repete într-una în minte: „Uite... Poftim.; asta e”. Se uită pe furiș la Laura.

Pe fața ei nu se putea citi nimic. Stătea acolo, sprijinindu-l pe Stanley cu brațul.

Automobilul se opri în fața casei din vârful dealului, și Joe sări jos. Era cât se poate de îndatoritor și grijuliu.

— Vino pe-aici. Ai grijă la treaptă. Bagă de seamă.

Domnul Stanley băgă de seamă. Ținându-se bine, se dădu jos din mașină și se projăpi pe trotuar. Avea multă grijă, își ținea capul nemișcat, de parcă ar fi vrut să și-l păzească. Arăta ca un om căruia • i-a înțepenit gâtul. Dar pe urmă îți dădeai seama că nu numai gâtul îi înțepenise, ci tot trupul. Mișcările lui păreau efectuate printr-o serie de mici impulsuri. Și nu erau perfect coordonate. Aduceau mai mult cu mișcările unui robot, erau aproape mecanice.

Joe îi spuse:

— Vrei să te ajut?

Stanley nu răspunse – căpătase obiceiul de a nu răspunde – dar după un minut zise:

— Picioarele lucrează destul de bine. Totul pornește de la cap.

Am stat în spital. Am fost îngropat de-un obuz!

În timp ce Laura zăbovea la poartă, dându-i șoferului instrucțiuni în privința bagajelor, Joe îl conduse pe Stanleyân casă. În prag se afla Bessie, servitoarea, așteptând să le deschidă. LVederea domnului Stanley, Bessie holbă niște ochi cât cepele. Joe exclamă plin de entuziasm:

— Ei, Bessie, uite că s-a întors domnul Stanley!

Fără s-o observe pe Bessie, Stanley merse drept în hol și se așeză pe marginea unui scaun, își pipăi nasturii de la vestă, și apoi se uită la Bessie. De data asta probabil că o observase, intrucât îi dădu explicația de rigoare.

Niciuna, nici două, Bessie se puse pe un plâns cu sughituri.

Joe îi scoase șapca lui Stanley.

— Eh! Așa! Zise el cu blândețe. Acum, Bessie, după ce o să ia masa o să se simtă mult mai bine.

Îi zâmbi lui Bessie, pentru că era o fată drăguță și bună, și el se purtase totdeauna frumos cu ea. „

Fata plecă să pregătească masa. Joe o auzi tocmai din bucătărie cum plânge istorisind bucătăresei ce s-a întâmplat.

Stanley își plimbă privirile prin hol. Dar pentru asta nu-și întorcea doar capul, ci tot trupul, încetișor și cu grijă, rămânând țeapăn pe marginea scaunului, în clipa aceea intră Laura.

— Îmi pare tare bine că te-ai întors, Stan, îi spuse Joe frecându-și entuziast mâinile. Nu-i așa, doamnă Millington, că e o plăcere?

— Da.

Laura se îndreptă către Stanley. Fața ei trăda o încordare aproape insuportabilă.

— N-ai vrea să vii sus? Îl întrebă ea.

Dar Stanley refuză. Nu manifesta prea mult interes pentru Laura. De fapt, într-un mod destul de ciudat, părea că-l supără și interesul Laurei pentru el. Se uita mereu de jur împrejur în hol.

Ochii lui erau plini de curiozitate, și îndărătul curiozității părea că se mai ascunde ceva. Erau mai întunecați ochii lui, de parcă se lăsase o pânză neagră peste ei. Și dincolo de această pânză se ascundea acel ceva nelămurit. Când această pâlpâire subterană se înălța spre suprafață, fața lui Stanley vădea semne de emoție. Era greu să-ți dai seama despre ce emoție era vorba, pentru că venea prea brusc la suprafață, și tot așa de brusc dispărea. Dar era o emoție îngrozitoare.

Era teamă. Nu o teamă anumită, ci o teamă pur și simplu. Stanley nu se temea de ceva în mod special. Se temea, doar atât. Isprăvi cercetarea holului și spuse:

— Am călătorit bine.

— Bravo, bravo!

— Atâta doar, că era zgomot.

— Zgomot, Stanley?

— Da, roțile. Prin tuneluri.

„Ce naiba o fi în capul lui?” se întrebă Joe.

— Am fost îngro...

— Bine, bine, îl întrerupse repede Joe. Se auzi sunetul dulce al gongului. Haide, vino să iei masa. O să se simtă mai bine după ce o să ia masa, nu-i așa, doamnă Millington? Nimic mai bun decât prinzul ca să-l facă pe un bărbat să-și revină, he-he!

— După masă trebuie să mă culc nițel, zise Stanley. Asta e una din recomandările doctorilor. A trebuit să făgăduiesc că-i ascult, înainte de a-mi da drumul din spital.

Se duseră la masă. Laura se opri ostentativ în ușa sufrageriei.

— Nu trebuie să fii la fabrică la ora asta? Întrebă ea cu un glas lipsit de expresie și fără să se uite la Joe.

— Aș, de unde?! Răspunse Joe vesel... Acolo treaba merge strună.

— Mă tem că Stanley ar prefera să-l lași singur acum.

Dar pe Stanley îl cuprinse nervozitatea.

— Nu, nu. Lasă-l pe Joe să rămână aici.

Un răstimp de tăcere; Joe zâmbi binevoitor; Laura se îndepărtă, călcându-și pe inimă. Se așezară la masă.

După ce-și termină supa, ca să arate că n-a uitat recomandările medicale, Stanley îi spuse din nou lui Joe:

— După masă trebuie să mă culc nițel, asta e una din recomandările doctorilor. Și când mă scol trebuie să îmi împletesc.

Joe căscă gura de uimire. „Nu e nimic de râs, se gândi el, o, Doamne, nu e nimic de râs.” Apoi întrebă cu glas înspăimântat:

— Să îmi împletești?

Laura făcu o mișcare chinuită, de parcă ar fi cuprins-o un junghi. Ar fi vrut să intervină între ei. Dar domnul Stanley continuă, explicând totul; când dădea explicații părea cel mai fericit.

— Împletitul îmi face bine la cap. La spital am învățat să îmi împletesc, după ce am fost îngropat de un obuz.

Joe se grăbi să se uite în altă parte, oriunde, numai la fața lui Stanley nu. Auzi vorbă, să îmi împletească... Să îmi împletească! Joe se gândi la trecut, își amintea de Stanley, de domnul Stanley așa cum fusese cu un an înainte, de remarcile lui făcute în aceeași încăpere, își amintea de bărbatul optimist și curajos, care voia să le dea nemților vreo două la fund. „Știi doar, pentru Anglia și pentru patronul ei, sfântul Gheorghe.” El era englezul get-beget, care ar fi vrut să intre într-o escadrilă de aviație... He-he, strașnică aventură, nu? Dar intrase la infanteria ușoară, în batalionul școlilor publice, numărul nouă... „domnul Stanley al nostru”, care considera că războiul e pur și simplu minunat. „Dumnezeule, se gândi Joe, mă întreb: cum l-o fi considerând acum?” și deodată, lui Joe îi veni să rida.

• Dar exact în clipa aceea, lui Stanley mai-mai că-i veni să plângă.

— Nu pot, scânci el. Nu pot! Laura interveni cu glas scăzut, aplecându-se către el.

— Ce s-a întâmplat, dragul meu?

Fața lui Stanley se crispa cuprinsă de un tic. Cu toată masca înghețată.

— Nu pot închide borcanul de muștar.

Încerca să închidă borcanul de muștar și nu, izbutea, începu să tremure din tot corpul, de furie că nu putea închide borcanul de muștar.

Joe sări de la locul lui.

— Uite, zise el, ți-l închid eu.

Răsuci lingurița într-o parte, așa ca să se poată închide capacul, și, întrucât tot se sculase de la masă, își luă șervețelul și-i șterse lui Stanley sosul de pe bărbie.

Apoi se așeză la locul lui.

Deodată, Laura dădu semne că nu mai poate suporta. Se ridică brusc de la masă și, scuizându-se cu glas tremurător, se retrase.

— Am puțină treabă, spuse ea, cu capul întors într-o parte, înainte de a ieși.

În cele câteva minute de tăcere care urma, Joe suci și răsuci cu grijă lucrurile în minte, în cele din urmă, îi spuse lui Stanley:

— Știi, bătrâne, e o mare bucurie să te revedem aici. În ultima vreme, fabrica produce bani cu ghiotura. Luna trecută a mers totul de minune.

Stanley încuviință din cap.

— Tipul ăla, Dobbie, pe care-l avem la birou, nu face însă doi bani. Ascultă-mă pe mine, Stanley, dacă tot te-ai întors acum, ar trebui să-i dăm pașaportul.

Stanley încuviință din cap.

— De fapt mă gândeam și eu că n-ar fi rău ca la sfârșitul lunii să scăpăm de el. Ai fi de acord s-o facem, Stanley?

Stanley încuviință din cap. După care Stanley se ridică de la masă, brusc, țeapăn, cu toate că Joe nu-și terminase încă desertul.

— Trebuie să mă culc.

— Desigur, bătrâne, îl aprobă Joe, fără să se supere. Faci cum e mai bine, Stan. Și, apucat de un nou acces de serviabilitate, sări de la locul lui și-l luă pe Stanley de braț. Laura aștepta în fața scărilor, ținând strâns în pumn o batistă udă de lacrimi. Dădu să-l apuce pe Stanley de braț, dar Joe nu se lăsă înlocuit cu una, cu două. Și chiar Stanley părea că se sprijină pe Joe, că se bizuie pe el...

Stanley îi spuse repezit nevستی-si să-l lase în pace. Joe îl ajută să urce scara până în odaia lui, iar acolo îl ajută să se dezbrace.

Se dezbracă la piele, arătându-și trupul uscat. Dezbrăcat, Stanley arăta mai puțin ca un robot viu, cât ca un robot mort. Nu mai era un om, era un cadavru. Părea gata să se culce, dar înainte de a se vâri în pat efectua un mic ritual: se uită sub pernă, se uită în cele două dulapuri și îndărătul perdelelor de la ambele ferestre. Apoi se urcă în pat. Stătu întins pe spate, cu mâinile și picioarele drepte, țepe.

Ochii lui stinși, i se holbau, fără expresie, către tavan. Joe părăsi încăperea în vârful picioarelor.

În josul scărilor, Laura îl aștepta cu ochii roșii și umflați de plâns. Îl întâmpină hotărâtă, aspră, mușcându-și buza, obicei pe care Joe i-l cunoștea atât de bine.

— Nu am de spus decât un singur lucru, rosti cu greu Laura.

Respirația întretăiată îi ridica pieptul, îi cer să te ții cât mai departe de casa noastră.

— Vai de mine, Laura, de ce vorbești așa? Protestă el blând.

Treci printr-un moment greu cu Stan și ai nevoie de tot ajutorul pe care ți-l poți asigura.

— Asta numești tu ajutor?

— De ce nu? Argumentă el mângâietor. Nimeni nu e mai afectat decât mine, nimeni de pe lume. Și totuși, trebuie să discutăm problema. Clătină din

cap cu multă înțelepciune, în ceea ce privește întoarcerea pe front, în cazul lui Stanley, nici nu poate fi vorba de așa ceva. Mă gândesc însă la fabrică...

— Se putea să nu te gândești? Îi spuse ea cu dușmănie.

— Vreau să spun... O opri el cu un gest, având aerul omului acuzat pe nedrept. Dă-o încolo, Laura, acordă-mi și mie puțin credit!

Eu vreau să vă ajut pe amândoi. Vreau să-l aduc pe Stanley la fabrică, să-i stârnesc din nou interesul pentru afaceri, să-i dau tot sprijinul de care sunt capabil.

— Dacă nu te-aș cunoaște, aș crede că ești sincer.

— Păi chiar și sunt. La urma urmei, trebuie neapărat să ne ajutăm unul pe altul în această situație. Pe cuvântul meu, Laura, am să fac tot ce am să pot.

În tăcerea care urmă, Laura rămase cu ochii umflați, ațintiți asupra chipului lui Joe; respirația ei întretăiată era acum și mai scurtă, chinuită.

— Nu cred că vei face ceva, îi spuse ea sufocându-se. Și te urăsc pentru ceea ce ai făcut până acum... Aproape tot atât de mult cit mă urăsc și pe mine.

Cu aceasta, Laura se răsuci pe călcăie și țîșni afară din hol.

Joe, în schimb, rămase exact unde se afla, mângâindu-și ușor bărbia; apoi zâmbi, mai mult în sinea lui, și părăsi casa Millington. Dar se întoarse a doua zi dimineată, înfățișându-se pe la ora unsprezece, ca să-și țină făgăduiala de a-l duce pe Stanley la fabrică.

Laura ieșise în oraș, dar Stanley era acolo. Se sculase și se îmbrăcase.

Ședea pe marginea unui scaun din hol și-și punea plăci la gramofon.

Bineînțeles, gramofonul n-ar fi fost nimic rău în sine, dar muzica pe care o asculta Stanley îl făcu pe Joe să simtă că i se încrâncenează carnea. Protestă pe loc:

— Stanley, dar de ce nu pui o placă mai veselă? Ceva cântat de Bing Boys, nu?

— Mie asta-mi place, îi spuse Stanley, punând placa încă o dată, de la capăt. E singura care-mi place. Am ascultat-o toată dimineata.

Nedumerit, Joe mai suportă încă o dată bucata. Dar îmbinarea dintre muzică și înfățișarea lui Stanley ascultând această bucată era de-a dreptul îngrozitoare. Joe se apropie de gramofon și se uită la placă. Pe ea scria: „Marche funăbre” de Chopin. Se întoarse către Stanley.

— Doamne ferește, Stanley, dar ce-ți trebuie ție comedia asta?

Haide, domnule, vino-ți în fire! Am adus mașina la scară și totul e pregătit. Coborâm în oraș, la fabrică.

Merseră liniștiți până la fabrică și intrară direct în secția de topitorie. Joe aranjase totul dinainte. Se arboraseră toate drapelele britanice, și un steag mare, pe care-l scosese dintr-un fund de dulap, era întins de-a curmezișul atelierului, purtând cuvintele: „Bine a-i venit!” Când Stanley intră în atelier împreună cu Joe, toată lumea întrerupse lucrul și-l aclamă cu vioiciune, în secția aceasta lucrau acum și multe femei, Joe găsind că muncesc mai repede decât bărbații în vârstă și în schimb pot fi plătite mai prost. Femeile scoaseră niște aclamații puternice, iar Stanley se întoarse cu fața către ele, către femeile

care aclamau, femeile în salopete, femeile acelea care umpleau obuze. Se vedea limpede pe fața lui că nu știa ce trebuie să facă în prezența atâtor femei. Mai mult ca oricând, se vedea limpede că omul acesta nu mai avea nicăieri un loc în viață. Joe îi sugerează, vorbindu-i aproape în șoaptă:

— Spune-le ceva, Stanley, spune orice dorești.

Și Joe ridică mina, indemnând lumea să facă liniște.

„Domnul Stanley se întoarse cu fața către femei și le spuse:

— Am fost îngropat de-un obuz. Am stat în spital.

Urmare noi aclamații, și, profitând de zgomotul lor, Joe se grăbi să-i sufle lui Stanley ce să spună mai departe:

— Spune-le că ești bucuros de creșterea producției și că speri să lucreze și mai departe cum lucrează acum.

Domnul Stanley repetă cu glas tare:

— Sunt bucuros de creșterea producției și sper că o să lucrați și mai departe cum lucrați acum.

Noi ovații puternice și prelungi. După aceea, Joe prelua frânele.

Ridică iar brațul ca să se facă liniște, își împinse pălăria mai pe ceafă, își puse degetele mari în răscoiala vestei și le zâmbi strălucitor:

— Sunteți cu toții încântați, la fel de încântați ca și mine, să-l vedeți din nou pe domnul Stanley. Domnul Stanley n-o să vă vorbească despre faptele săvârșite de el, așa că va trebui să vorbesc eu în locul lui. N-o să vă înșir prea multe, pentru că aveți de lucru pentru țara noastră, aveți de îndeplinit o muncă ce trebuie îndeplinită, și nu aveți timp să vă întrerupeți ca să ascultați pe unul și pe altul; dar un singur lucru trebuie să vă spun, și am să vi-l spun aici, de față cu domnul Stanley: suntem cu toții mândri de el. Sunt mândru că sunt asociatul lui în afaceri și știu că voi sunteți mândri să fiți salariații lui. Am făcut planuri, domnul Stanley și cu mine, și el nădăjduiește ca voi toți să continuați să vă faceți datoria aici, așa cum și-a făcut-o și el în Franța, înțelegeți? Trebuie să munciți, să munciți pe brânci, ca să mențineți producția ridicată. Și cu asta am să închei, dar înainte de a vă întoarce la lucrul vostru, aș vrea să cântăm cu toții imnul național, și apoi să strigăm de trei ori ura pentru domnul Stanley; dar știți, așa, de să se cutremure tavanul.

Se așternu tăcerea, iar apoi, în chip emoționant, mai ales din pricina vocilor de femei, cântară *God Save the King* *. Era de-a dreptul mișcător, și în ochii lui Joe sclipiră lacrimile.

După ce l-au rugat pe Dumnezeu să le apere regele, l-au ovaționat pe domnul Stanley, apoi l-au ovaționat pe Joe, apoi au ovaționat pe toată lumea. Pe urmă, cu o feroare aproape mistică, s-au întors la șrapnele, la bombele Mills și la obuzele de opt kilograme.

Joe și cu Stanley porniră pe coridor către birourile direcției.

Dar nu ajunseră prea departe. La jumătatea drumului se afla un obuz imens. Nu-l fabricase Joe, deși mult i-ar fi plăcut să fi fabricat asemenea lucruri. Era un cadou primit din partea lui John Rutley; prietenul Rutley dela Yarrow, coleg cu el în Comitetul pentru Aprovizionarea Armatei. Rutley avea o

uzină imensă, și producea obuze imense: și Joe era cum nu se poate mai mândru de acest splendid obuz calibru 400, care simboliza numeroase lucruri, unul dintre ele – și nu cel mai neînsemnat – fiind prietenia lui John Rutley pentru Joe. Joe îl montase pe un soclu frumos de lemn lustruit, și obuzul stătea acum strălucitor și gigantic, îndreptându-și botul către cer, ca într-un fel de extaz tăcut.

Obuzul îl făcu pe Stanley să se oprească. Privea cu ochii aceia încarc înghețase orice expresie, la obuzul cel mare și strălucitor.

Joe mângâie cu dragoste botul obuzului.

— O frumusețe ghiuleaua asta, nu? Am botezat-o Katie.

Domnul Stanley nu-i răspunse, dar îndărătul valului de ceață care-i estompa ochii începură să pilpâie umbre tulburi.

— Ce n-aș da să fabricăm și noi lucruri mari, dintr-astea! Spuse Joe. Nu mai vorbesc de faptul că din astea scoți și al naibii de mulți bani. În sfârșit, hai să mergem acum la birou. Ne așteaptă Morgan și <notă>

* Imnul național englez; traducerea: Dumnezeu să-l apere pe rege.

</ notă>

Dobbie și trebuie să stăm de vorbă cu ei.

Dar domnul Stanley nu se clinti din loc, nu avea putere să treacă de obuz. Nu-și mai putea lua ochii de la el. Semăna cu obuzul care-l îngropase pe el. Inima i se strânse și începu să tremure.

— Haide odată, omule! Îi spuse Joe nerăbdător. Nu știi că te așteaptă lumea?

— Vreau acasă.

Glasul îi răsuna foarte ciudat. Stanley începu să se retragă din fața obuzului, mergând țeapăn, de-a-ndărătelea.

„Dumnezeule, gândi Joe, iar l-a apucat.” îl luă de braț, ca să-l ajute să treacă de obuz. Dar Stanley nu putea trece de obuz. Pielea de pe frunte i se încrețea într-un tic spasmodic, iar îndărătul vâlului care-i umbrea privirile săka, sălta violent, groaza chinuitoare, îngropată în adincuri. Stanley rosti greoi, sugrumat, înecându-se:

— Dă-mi drumul să plec. Vreau acasă!

— Dar n-ai nimica, Stanley, îi spuse Joe. Nu te necăji, că n-ai nimic. Doar n-o să te muște. Nici nu e umplut cu pulbere. Fii rezonabil, omule!

Numai că Stanley nu putea fi rezonabil. Toată splendida rațiune a lui Stanley fusese aruncată în aer, izgonită din capul lui, de suflul unui obuz ca acesta, pe câmpul de luptă din Franța. Toată fața începu să i se contorsioneze spasmodic, și spasmul devenea tot mai frecvent, iar groaza din ochii lui era oribilă.

— Trebuie să mă duc acasă.

Abia de reușea să mai rostească și atât. Sub fața rece ca o masă mortuară se înălțau talazurile de panică.

Joe gemu resemnat:

— Bine, Stanley; atunci, te duc acasă. N-are rost să facem caz pentru atâta lucru.

Joe voia să evite o scenă la fabrică; Doamne, asta în nici un caz, cu atât mai puțin acum, că lucrurile ieșiseră așa de bine. Ținându-l în continuare de braț, îl conduse ușurel prin atelier. Zâmbetul lui Joe arăta tuturor că totul e în perfectă ordine. Domnul Stanley nu-și revenise încă pe de-a-ntregul pentru că, desigur, era abia ieșit din spital, dar încolo, vai de mine, n-avea nimic.

Automobilul porni către Hilltop, purtând un Stanley țeapăn, înfipt parcă în canapeaua din spate. Iar Joe, cu un ultim zâmbet prietenos și liniștitor, se întoarse în biroul lui. Încuie ușa pe dinăuntru și aprinse o țigară de foi. Fuma dus pe gânduri. Era bună țigara, dar nu la asta se gândea Joe. Se gândea la Stanley.

Fără doar și poate, Stanley era o epavă, își dăduse seama de asta din clipa în care îl zărise la gară. Nici nu și-ar fi închipuit vreodată ce proporții pot să ia urmările suflului unei bombe. Aveau să mai treacă luni și luni de zile până să-și revină Stanley din șoc.

Dacă avea să-și mai revină vreodată.

Între timp însă, Joe urma să preia în și mai mare măsură frânele fabricii Millington. Și lucrul acesta n-ar fi fost echitabil dacă Joe n-ar fi obținut, paralel, mai multe satisfacții materiale decât până atunci.

N-ar fi fost cătuși de puțin echitabil. Joe privi atent capătul arzând al trabucului și calcula lucrurile cu istețime, în momentul de față el scotea vreo două mii de lire pe an, una peste alta – cum s-ar fi exprimat Jim Mawson. Dar asta era un fleac, pur și simplu un fleac.

Trebuia doar să se gândească și la viitor. Doamne, ce șansă i se ivea acum de a-și consolida viitorul, de a stoarce și mai mult, mai mult ca oricând din fabrică! Joe scoase un oftat ușor. Trebuia să facă oarecare restructurări... Asta era cuvântul... la fabrica Millington. Da, da, exact, asta trebuia să facă.

Umezindu-și buzele, puse mâna pe telefon, îl sună pe Jim Mawson. Niciodată nu fusese mai bucuros de legătura lui cu Jim Mawson, de faptul că-și asigurase colaborarea acestuia. Deștept băiat Jim! El se pricepea foarte bine cum trebuie să te apuci de un anumit lucru și cum să cârmești corabia în așa fel încât să eviți primejdiile.

— Alo, Jim! Tu ești, bătrâne? Joe se strădui să-i expună lui Mawson în mod corect situația. Ba chiar cu multă compătimire. Vai de mine, ți s-ar frânge inima dacă l-ai vedea pe bietul băiat. Altfel e întreg la minte și la trup, la fel de sănătos ca mine și ca tine, dar nervii lui... Mă rog... Șocul provocat de suflu, ce vrei?! Da, da, de la un obuz, ai înțeles perfect, Jim.

Urmă o pauză, în timpul căreia se auzi numai vocea lui Mawson, la capătul celălalt al firului. Apoi Joe spuse:

— Bine, Jim, rămâne deci pe mâine seară, la tine, da? Sigur, știu că nu-i nici o grabă. Sigur că-l cunosc pe Snagg, l-am întâlnit la Bostock. Nu-i ăla care a rezolvat afacerea cu contractul? Da, da, sigur. Ei, ce Dumnezeu, Jim, da ce-ți

închipui că sunt eu... Bine, bine, dar ascultă, nu vreau prin telefon... Sigur... Și nevasta ce-ți face?

Bravo, Jim, mă bucur. E o veste strașnică! Bine, bătrâne, pentru moment, îți spun la revedere.

Joe puse receptorul în furcă, dar nu-l lăsă acolo decât un minut, întinse iar mâna lui mare după el, și o sună pe Laura la Hilltop. I se adresă cu un glas liniștit, înțelegător, rezonabil:

— Trebuie să-ți vorbesc, Laura, zău că trebuie. Vai, Laura, dar ce rost are să o ții tot așa? Bineînțeles, eu îți cunosc sentimentele în această privință și nu te țin câtuși de puțin de rău, dar la urma urmei, oameni suntem, nu? Ce Dumnezeu, trebuie să găsim cea mai bună soluție pentru situația de față. Bine, bine, mă rog, poți să-mi spui cum vrei și bănuiesc chiar că merit. Dar pentru numele lui Dumnezeu, să nu înțelegem greșit lucrurile. Trebuie neapărat să te văd, de asta nu ne putem feri. Ce? Bine, bine, Laura, nu te pot sili să mă întâlnești; dacă nu vrei să vii, n-ai să vii... Dar eu am să stau acasă toată seara, așteptând să te răzgândești...

Și mai vorbi – o vreme, până ce-și dădu seama că Laura închise telefonul. Apoi zâmbi mânzește, agăță și el receptorul în furcă și se apucă bucuros și cu nădejde de lucru.

În seara aceea renunță la obiceiul lui de a lua masa la clubul County și se întoarse acasă pe la ora șase. Aprinse focul în cămin, fluierând vesel, bău un pahar de whisky, mâncă plăcinta rece cu carne de berbec, apoi se spală, se pieptănă și se ferchezui, își puse haina de casă cea nouă, în carouri, și se instala în fotoliu, citind ziarul și așteptând.

Din când în când, arunca o privire la ceasul din perete. Uneori, auzind zgomotul unei mașini pe stradă, se îndrepta din șale, atent.

Dar pe măsură ce acele ceasornicului înaintau, o cută îi tulbura frumusețea netedă a frunții. Și totuși, la ora nouă, o sonerie apăsată brusc și ferm îl făcu să sară vesel în picioare.

Laura intră cu un fel de nervozitate violentă. Era îmbrăcată într-o haină de ploaie și purta o pălărie veche, maro, care îi stătea strinsă pe cap. Se stropise pe pantofi; Joe avu impresia că luase drumul pe jos, de la Hilltop. Era foarte palidă.

— După cum vezi, am venit, declară ea neprietenoasă, ba chiar ostilă, își ținea miinile înfipite în buzunare și părea gata de luptă. Ei, ce-ai să-mi spui?

Joe n» încercă nici măcar să se apropie de ea. Rămase cu ochii în pământ.

— Îmi pare bine că ai venit, Laura.

— Ei, și mai departe? Întrebă ea cu același glas stăpânit.

Grăbește-te cu ce ai de spus, că nu pot să aștept prea mult.

— Ia loc, te rog, o invită el, vorbindu-i ca un frate. Nu putem discuta dacă stai în picioare. Ești obosită, pari complet sfârșită.

Plin de tact, Joe îi întoarse spatele și atăță focul, făcându-l să ardă cu flacăra. Laura îl privi cu o ironie rece, apoi, cu un oftat obosit, se lăsă moale într-un fotoliu, îi spuse cu amărăciune:

— N-am mai cunoscut o clipă de odihnă de cind am plecat din camera asta blestemată.

— Știu, răspunse Joe spășit, reluându-și locul în fotoliu și ațintindu-și privirile la foc. Dar bine, Laura, de unde era să știm noi ce o să se întâmple?

— De câte ori mă uit la el... Continuă ea, și suspinele îi puseră un nod în gât. Nu mă mai poate suferi. Ți-ai dat seama de asta, nu?

Parcă îl și supără prezența mea. Trebuie să se ducă la Bournemouth, într-o casă de sănătate. Mi-a cerut să nu vin cu el. Așa-mi trebuie, așa-mi trebuie! O, Doamne; cum mă detest și mă urăsc!

Joe bolborosi câteva vorbe de compătimire.

— Te rog, te rog, strigă ea. Și pe tine te detest și te urăsc.

— Nu e nevoie ca Stanley să afle ceva despre noi, interveni Joe.

Nu-i nevoie să știe nimic!

— Cred și eu, îi răspunse Laura, cu o ironie sălbatică. Dacă nu cumva îți propui să-i spui chiar tu.

— A, nu, răspunse Joe, cu glas ciudat. Se ridică și se îndreptă, spre bufet. Turnă într-un pahar mult whisky și puțin sifon. Sau, cel puțin, dacă și tu ești de partea mea, Laura. Ține paharul ăsta. O să-ți facă bine. Pari deprimată.

Laura luă paharul cu un gest mașinal, fără să-și ia ochii de la Joe.

— Cum adică ^ă fiu de partea ta?

— Păi, Laura, noi trebuie să rămânem prieteni. Joe sorbi o înghițitură din paharul lui, meditând trist. Prieteni la toate, asta este deviza mea. Eu am fost întotdeauna un om prietenos. Vezi tu, situația ar fi destul de proastă dacă s-ar strica prietenia noastră. Lui Stanley nu i-ar face nici un bine, și de fapt nici unuia dintre noi.

Stanley are nevoie acum de mine pentru conducerea afacerilor. Eu am tot felul de idei de extindere sau funcționare a întreprinderii.

Chiar deunăzi vorbeam cu Jim Mawson din Tynecastle. Îl știi pe Mawson, unul dintre cei mai strașnici oameni de afaceri din oraș. Ei bine, ascultă-mă pe mine, dacă Mawson, Stanley și cu mine am lucra laolaltă, nici nu-ți închipui cum am reorganiza turnătorii. Am transforma-o într-o adevărată mină de aur.

— Aha, șopti ea, acum înțeleg ce vrei. De aventura noastră, în orice caz, te-ai plictisit, dar acum vrei să te servești de mine și de tot ce s-a întâmplat între noi...

— Pentru numele lui Dumnezeu, Laura, dar nu fi așa lipsită de inimă! E o chestiune absolut cinstită. O să facem o societate pe acțiuni, și toți o să scoatem bani cu grămada.

— Bani! Tu nu te gândești decât la bani. Ești o ființă josnică.

— Nu sunt decât o ființă omenească, Laura. Oamenii sintem cu toții. De aceea m-am îndrăgostit de tine.

— Termină! Îl repezi ea furioasă.

Urmă un răstimp de tăcere; Laura își bău whisky-ul, care o mai învioră puțin. Joe avea cel puțin avantajul că în tot ceea ce făcea urmărea un scop practic. Laura îl privi cu ură. Îl ura de săptămâni, întregi, îl urase de fapt în toată vremea din urmă, conștientă de manierele lui grosolane, de felul lui vulgar de a vorbi, de egoismul lui nesățios, de fizicul lui grosolan. Și totuși, nu era cu adevărat grosolan, se simțea ea silită să recunoască, măcar că n-ar fi vrut. Era frumos, extraordinar de frumos. Avea un trup musculos, bine făcut, și avea niște ochi negri de-a dreptul cuceritori. Și apoi, ea îl învățase atâtea lucruri – cum să se îmbrace, cum să se îngrijească; într-un fel se putea spune că Joe era creația ei.

— Laura, tot mai ești supărată pe mine? Întrebă el cu umilință.

— Nici nu mă gândeam la tine. După o pauză, Laura îi întinse nepoliticoasă paharul. Hai, mai toarnă-mi un whisky. Cred că îl merit.

El se grăbi s-o asculte. Apoi oftă.

— M-am gândit o mulțime la tine în ultimele săptămâni. Mi-a fost dor te tine.

Laura răsă scurt și dădu pe gât whisky-ul, strâmbându-se de parcă ar fi fost pelin.

— Minți. Te-ai încurcat cu alta în timp ce eu eram plecată, în timp ce^u îngrijeam un bărbat care nu poate să mă sufere, un om lovit de explozie, ofilit și doborât, tu te-ai culcat cu altă femeie.

Haide, haide, mărturisește, spune adevărul!

— Păi, Ji-am spus adevărul, minți el cu toată seriozitatea.

— Nu te cred, îi răspunse ea, simțind totuși cum îi bate inima mai tare. Adăugă: Oricum, n-are nici o importanță... Slavă Domnului, mi-am revenit în simțiri! Puțin îmi pasă dacă te culci și cu o sută de femei. Din partea mea, n-ai decât. Eu una o să mă consacru numai și numai lui Stanley.

— Știu, Laura. Doar atât îți cer: să rămânem prieteni.

Joe se întinse să ia paharul gol și o apucă de mână.

— Cum îndrăznești? Cum poți să faci una ca asta? Strigă Laura smulgându-și mâna dintr-a lui.

Ochii i se umplură de lacrimi și începu să plângă.

— Să rămânem doar prieteni, se rugă el. Doar camarazi.

— Cum poți să mă necăjești așa cumplit? N-am trecut prin destule suferințe? Plec! Lasă-mă să plec!

Se ridică orbește, dar în aceeași clipă el o înconjură cu brațele, oprind-o blând și reținând-o, increzător în forța lui.

— Nu poți să pleci așa, Laura.

— Lasă-mă, lasă-mă! Pentru numele lui Dumnezeu, lasă-mă odată!

Încercă să se desprindă din îmbrățișarea lui, plângând isteric.

— Te rog, Laura, te rog!

Zbătându-se, Laura se simți cuprinsă de un tremur, își simțea trupul tremurând lipit de al lui.

— Vai, Joe, cum poți să faci una ca asta? Strigă ea. Cum ai putut să te porți așa îngrozitor cu mine?

— Laura! H' spuse el, sărutând-o.

— Nu, Joe, nu, șopti ea fără vlagă.

Buzele lui o împiedică să vorbească. Totul se destramă, totul se topi, în afară doar de senzația trupului lui lipit de al ei. Reacția era puternică. Toate săptămânile acelea îngrozitoare petrecute la Sawbridge, singurătatea ei, nervozitatea lui Stanley, monotonia moartă a omului rămas un robot, cu bărbăția îngropată acolo, în gaura aceea de obuz, de undeva din Franța. Laura închise ochii. O străbătu un tremur din cap până-n picioare. Joe n-o iubea cu adevărat, se sluzea doar de ea, și fără/ doar și poate avea să-i dea cu piciorul la prima ocazie. Dar n-avea nici un rost să încerce să i se împotrivească, își dădu vag seamă că Joe o ducea în brațe în dormitor.

Când se înapoie la Hilltop, era aproape zece seara. Doamna Rutley o aștepta în hol.

— Vai, draga mea! Spuse soția lui John Rutley, ridicindu-se și cuprinzând mâinile Laurei, cu sinceră compătimire. Mi s-a spus că ai ieșit să iei puțin aer și n-am putut să rezist dorinței de a te aștepta, îmi pare tare rău de ce s-a întâmplat cu Stanley, draga mea! Muream de nerăbdare să vin să te văd. Pari așa de tulburată! Nici nu e de mirare, de vreme ce, așa cum îi spuneam și lui bărbatu-meu, voi ați fost întotdeauna o pereche minunată, ca două turturele. Dar nu te necăji, draga mea, curând ai să izbutești să-l însănătoșești.

Laura se uită lung la doamna Rutley, o femeie mult mai în vârstă decât ea... Pe față îi apărură un zâmbet schimonosit.

CAPITOLUL IX.

Pe la mijlocul lui noiembrie 1917, Martha află despre Annie Macer. Vestea i-o dădu Hannah Brace, în dimineața aceea aspră de iarnă, fiind foarte necăjită că unei fete cumiți ca Annie i s-a putut întâmpla o asemenea nenorocire. Stătea pe trotuarul din mahalaua Teraselor, cu părul ei nețesălat strâns sub o șapcă bărbătească, cu nasul vânăt de frig, trupul încovoiat, iar în mână cu un preș pe care ieșise să-l scuture.

— Să-mi vină rău, nu alta, când am văzut în ce stare e Annie.

Spaima de pe fața ei blindă nu găsi reflectare pe chipul Marthei.

Nu numai că fața acesteia nu trăda nimic, dar, fără să aștepte bârfa pe care fără îndoială Hannah ar fi dorit s-o înceapă, Martha intră în casă și închise ușa. Și cu toate astea, pe Martha o cuprinse un val de răzbunare triumfătoare. Se așeză la masă, își sprijini bărbia în pumnul osos și începu să se gândească la ce i-a spus Hannah. Pe buze îi înflori un zâmbet sever. Ce, nu spusese ea dintotdeauna că nu-i nimic de capul lui Annie? Iaca, acum se dovedise că Annie nu-i o fată cuminte. Ea, Martha Benwick, avea dreptate, avea întotdeauna dreptate.

Bineînțeles, cel care purta răspunderea era Sammy. Sammy ieșise cam des de acasă când venise ultima dată în permisie; ba chiar, spre marea

supărare a Marthei, lipsise o dată de acasă de sâmbătă de la prânz până luni dimineață. Și acum, poftim rezultatul! Da, Sammy purta răspunderea; dar asta nu-nsemna nimic. După mintea Marthei, bărbatul nu era niciodată de vină. Martha era chiar bucuroasă – da, da, în sinea ci recunoscă crud acest lucru – era bucuroasă de cele întâmplate. Acum Sammy n-avea s-o mai respecte pe Annie. Aș, dimpotrivă! Martha știa că nimic pe lume nu le displace mai mult bărbaților decât când bagă o fată în bucluc. Și pe urmă, Sammy se afla departe, foarte departe, tocmai în Franța. Iar când avea să vină acasă, o știa ea, Martha, să-l pună pe băiat la punct, îndepărtându-l de Annie Macer. Se pricepea ea foarte bine la asta.

Le știa ea pe toate din fir în păr.

Firește, primul pas care trebuia făcut era să se asigure că Hannah Brace are dreptate. Chiar în aceeași dimineață, pe la unsprezece, Martha își trase pe ea paltonul și coborî încet pe Cowpen Street, pândind clopoțelul lui Annie. În zilele acelea, familia Macer se lupta din greu: Pug se dusesse la armata, mai de voie, mai de nevoie, iar bătrânul Macer, care, din cauza minelor marine nu putea pescui în larg, pe lângă că reumatismul îl chinuia din ce în ce mai rău, căută să se descurce și el cum putea, dând cu undița după obleți pe lângă mal. Annie îl ajuta la pescuitul cu undița, înfigea țărșii când se retrăgea fluxul, dimineața în zori, împingea la luntre, puneă momeală în cârligele de siguranță și pornea cu taică-su departe, dincolo de port, când se revărsa lumina asupra apelor cenușii. Apoi, mai spre amiază, după ce se trezea orașul, Annie umbla cu un paner în spinare și cu clopoțelul de alamă în mână, strigând ca precupeții pe străzile orașului Sleescale și căutând să vândă peștele prins.

În dimineața aceea, Martha auzi clopoțelul lui Annie la poalele povârnișului pe care se întindea strada Cowpen. Clopoțelul ăsta al lui Annie o supăra întotdeauna pe Martha, dar acum, când dădu cu ochii de fată, Martha uită cu desăvârșire de el. Dintr-o singură privire vulturească, Martha se lămurii. Hannah Brace avea dreptate, întrădevăr, Annie era însărcinată.

Martha coborî strada, cu pași rari și apăsați, aproape amenințatori, până ce ajunse în dreptul lui Annie. Faia tocmai lăsase coșul jos pe caldarâm, ca s-o servească pe doamna Dale. Martha rămase locului și o privi pe Annie, în timp ce lua peștii curați, goliți de mațe, în mâinile ei curate dar crăpate de muncă și-i puneă pe farfuria întinsă de doamna Dale. În orice caz, Martha trebuia să recunoască un lucru: Annie Macer era curată. Fața ei arsă de vânt era spălată, bine frecată, sortulețul albastru era spălat de curând, călcat și scrobit, brațele, goale până la coate, erau vânjoase și aveau culoarea trandafirică a pielii curate, iar ochii îi erau limpezi, de parcă i-ar fi lustruit vântul. Dar tocmai faptul că trebuia să recunoască despre Annie că e o fată curată, tocmai asta o înverșuna pe Martha mai tare împotriva ei. Stătu și așteptă, cu buzele subțiate de încordare, până ce Annie termină treaba cu doamna Dale.

În cele din urmă, Annie se îndreptă din șale, Dădu cu ochii de Martha, și fața i se lumineă încetișor, abia simțit. Niciodată, de altfel, nu-și schimba Annie prea repede expresia; avea întotdeauna o liniște placidă, aproape greoaie, și

totuși de astă dată nu se putea tăgădui că Annie se luminase la față. Credea că poate Martha vrea să cumpere pește de la ea, și asta era o onoare pe care niciodată nu i-o mai făcuse până atunci. Fata zâmbi neîncrezătoare.

— Am niște obleți frumoși, doamna Fenwick, zise ea. Urmă o pauză, în care Annie se gândi dacă nu cumva fusese prea îndrăzneță.

Drept care adăugă: în orice caz, sunt mai mari decît cei obișnuiți, Martha nu scoase nici un cuvânt și continuă să o privească stăruitor.

Annie încă nu înțelegea. Cu o mișcare ușoară a trupului ei frumos, ridică panerul, legat cu o curea de piele neagră, și-i arătă Marthei peștii pe care-i prinsese.

— I-am pescuit cu tata, chiar azi-dimineață pe la patru, spuse ea, Atunci se prind bine, când nu s-a ridicat încă negară de pe ape.

Vă las vreo doi în pragul ușii când trec pe la dumneavoastră, ca să nu fie nevoie să-i cărați până acolo.

Rar de tot i se întâmpla lui Annie să vorbească atîta dintr-o dată; poate chiar niciodată nu rostise așa multe vorbe laolaltă; vorbise extrem de mult, pentru că era extrem de doritoare să câștige bunăvoința Marthei.

Aceasta nu spuse nimic, dar când Annie ridică ochii de la peștele proaspăt, Martha o străpunse cu o privire înțepată, glacială; o privire care spunea totul. Annie înțelese. Abia după aceea vorbi și Martha:

— N-am nevoie de peștele tău, și nici de vreun alt lucru de la tine.

Martha rămase apoi tăcută, dreaptă, înaltă, amenințătoare, așteptând ca Annie să-i răspundă ceva. Dar fata nu mai deschise gura.

Plecă ochii spre coșul cu pește, de parcă s-ar fi simțit umilită.

Un val de triumf sălbatic o luă pe Martha pe sus. Mai rămase încă puțin în așteptare, până ce, dându-și seama că Annie n-o să mai scoată nici b vorbă, se răsuci pe călcăie și-și văzu de drum, spintecând aerul cu bărbia.

Annie ridică într-un târziu ochii și privi în urma Marthei. În momentul acela, fata avea un aer de noblețe. Fața ei deschisă, bătută de vînt, nu o arăta a fi nici rușinată, nici încurcată, nici furioasă; citeai pe ea doar un fel de tristețe. Mai rămase un timp locului, cufundată parcă într-un profund regret, apoi ridică panerul pe umeri și o luă în susul străzii. Clopoțelul ei răsună iar, cu zvon liniștit și limpede.

După aceea, Martha se dădu peste cap s-o umilească pe Annie în fel și chip. Nu se mai ferea cătuși de puțin de a o „aranja” prin mahala. Era o reacție foarte stranie. Martha nu fusese niciodată amatoare de bârfeală, cît despre mahalagisme, ea disprețuia chiar și ideea în sine; și totuși, acum simțea o plăcere aprigă de a răspândi vestea buclucului de care dăduse Annie.

Își făcea o datorie din a o întâlni pe Annie cît mai des cu putință, și nu se întâmpla niciodată să treacă pe lângă ea fără s-o fulgere cu privirea. Nu rostea nici o vorbă, dar privirea era nelipsită. Martha descoperi un drum pe care-l bătea adesea Annie, un drum pe care-i plăcea fetei să se plimbe seara de una singură – seara când avea și ea o clipă liberă; era drumul care ducea de-a lungul țărmlui și urca clina dealului, dincolo de bărăganul Snook. Martha,

care altă dată nu ieșea cu anii din mahala, și în nici un caz din oraș, începu să facă și ea plimbări pe drumul ăsta. Uneori ajungea mai întâi Annie pe deal și rămânea privind peste mare, iar alteori ajungea Martha înaintea ei; dar și într-un caz, și în celălalt, Martha îndrepta privirea aceea rece și tăcută asupra fetei. Adeseori, Annie părea că dorește să-i vorbească, dar privirea pe care i-o arunca Martha o făcea să-i înghețe cuvintele pe buze. Martha își spunea că de ani de zile suferea din pricina lui Annie; era cazul ca acum, în sfârșit, să mai sufere și Annie din pricina ei.

Dar ca să-l lase pe Sammy să bănuiască măcar că s-a întâmplat ceva, nici vorbă; în scrisorile ei către Sammy, Martha nici nu pomenea de una ca asta. Era mult prtv înțeleaptă ca s-o facă. Îi trimitea pachete mai des ca oricând – și ce mai pachete, o grozăvie; îl făcea pe Sammy să simtă din plin dragostea ei. În schimb, în fiecare săptămână îi încasa solda, pe baza carnetului lăsat de Sammy, și cu acești bani avea posibilitatea să facă ce vrea. Dacă n-ar fi fost banii băiatului, n-ar fi putut s-o scoată la capăt.

Trecură zile, trecură săptămâni. La Sleescale nu se întâmpla mai nimic. Lucrările de la mina Neptun pentru săparea noii galerii de intrare în sectorul Paradis erau destul de avansate. Jenny stătea tot la Tynecastle, la familia ei. Martha nu primea vești de la ea. Harry Ogle, fiul bătrînului Tom Ogle, fusese ales în Consiliul municipal.

Hans Messuer fusese evacuat din spitalul modest în care se afla rănit, și internat într-un lagăr. Doamna Plânsa ținea plăcintăria deschisă numai două zile pe săptămână. Jack Reedy se întorsese de pe front într-o stare foarte gravă, otrăvit cu gaze asfixiante. De la David soseau scrisori regulat, o dată pe lună. Viața își urmă cursul obișnuit.

Și Annie Macer își urmă cursul vieții obișnuite, vânzând peștele pe care îl prindea împreună cu tatăl ei, dis-de-dimineată, când, înainte de a se ridica ceața de pe ape, azvârleau undițele. Toată lumea spunea că e o rușine ca Annie să vândă pește pe stradă, dar ce era să facă? Fratele ei, Pug Macer, nu era omul care să trimită solda acasă familiei, așa că întreținerea ei și a lui taică-su depindea numai de vânzarea peștelui. Tocmai de aceea, în ciuda faptului că era „o rușine”, Annăe continua vânzarea.

Dar într-o bună zi, Annie n-a mai continuat. Era 22 martie și în ziua aceea Annie n-a mai apărut pe stradă cu coșul și cu clopoțelul ei. Martha a căutat-o zadarnic. Și atunci i-a încolțit în minte gândul sălbatic: „Nu cumva i-o fi sosit ceasul, în sfârșit, poate or fi apucat-o durerile!”

Dar nu era asta. Seara, Martha se plimbă ca de obicei pe țărm, trecu pe Snook și urcă faleza. Făcu plimbarea obișnuită și pentru că se deprinsese astfel, și pentru că voia neapărat să vadă dacă Annie e acolo. Dar Annie nu era acolo. Șmartha rămase locului, o siluetă dreaptă, cu înfățișare viguroasă, privind în jos pe cărare și gândindu-se cu asprime că lui Annie i-o fi sunat ceasul, că or fi apucat-o durerile, ca să aducă în sfârșit pe lume copilul ei din flori.

Dar nu era așa. Cum stătea acolo, Martha se încorda deodată și mai tare, înțepenind aproape, căci la poalele dealului o zări pe Annie, care urca poteca.

Suia încet, și Martha o aștepta pregătindu-se să-i arunce privirea aceea rea; aștepta doar ca Annie să ajungă până sus. În seara aceea Annie urcă mai anevoie ca de, obicei. Dură mult de tot până ajunse sus, pentru că urca foarte încet, de parcă ar fi apăsător o povară prea grea pentru umerii ei. Într-un tirziu ajunse totuși pe culme. Și atunci Martha o vesteji cu privirea ei.

Dar Annie nu băgă de seamă privirea. Se opri în fața Marthei, neobișnuit de palidă, găfîind cumplit de pe urma urcușului și încovoiată ca de o mare oboseală, încovoiată de parcă și acum ar fi cărat o povară prea grea. Se uită lung la Martha și apoi se uită lung peste întinsul mării, așa cum făcea întotdeauna, privind către locul unde se afla poate Sammy. Apoi vorbi cu simplitate, de parcă ar fi spus lucrul cel mai neînsemnat cu putință:

— Eu și cu Sammy ne-am căsătorit în luna august.

Martha tresări și se dădu înapoi, ca mușcată de o viperă. Apoi se ținu mai țeapănă ca înainte.

— Minți, zise ea.

Privind din nou către locul în care se afla poate Sammy, Annie rosti dinjuri aceleași cuvinte, dar trist, aproape în silă.

— Ne-am căsătorit în august, când Sammy a venit ultima dată în permisie.

— Nu-i adevărat! Strigă Martha. Nu poate să fie adevărat! Apoi adăugă repede, triumfătoare: Doar eu primesc solda lui Sammy!

Privind și acum către locul în care se afla poate Sammy, Annie îi mărturisi:

— Noi am vrut ca dumneata să primești solda, așa ne-am gândit, și eu, și Sammy. N-am vrut să fii lipsită de ea.

Martha se înăspri și pări de furie. Mândria ei de femeie dominatoare îi zvâcnea în vine. Scrâșni din dinți.

— Nu cred. N-am să cred niciodată.

Annie își retrase încetișor privirea dinspre locul unde se afla poate Sammy. În ochii ei nu licărea nici o lacrimă, dar pe față i se lăsase o umbră întunecată. Părea mai mult ca oricând covârșită de o povară prea grea pentru umerii ei. Îi întinse Marthei telegrama pe care o ținea în mină.

Martha luă telegrama. Era adresată doamnei Annie Fenwick.

Textul era următorul: „Vă informăm cu regret că soțul dumneavoastră, caporalul Samuel Fenwick, a căzut în luptă la 19 martie”

CAPITOLUL X.

Condamnarea lui Arthur expira pe data de 24 aprilie 1918, și în această zi, la orele nouă, ieși pe poarta închisorii, îmbrăcat în hainele lui obișnuite. Străbătu cu capul plecat gangul de piatră cenușie și se îndepărtă cu pași măsurați. Era o dimineață umedă, cu un cer ca leșia, dar pe Arthur senzația de lumină și de spațiu îl surprindea ca un lucru de necrezut. Clipea des, incapabil

să înțeleagă. Cum, nu mai era nici o celulă, nici un zid care să-l oprească? Iuți pasul, dându-și seama că zidurile au rămas în urmă.

Voia să pună o distanță cât mai mare între el și ziduri.

Curând însă, trebui să renunțe la mersul grăbit; nu era în stare de așa ceva. Se simțea ca un om care părăsește spitalul: foarte slăbit, obosind ușor, adus de spate, gălbejit. Mai era și tuns scurt, până la piele, sau mai bine zis până la os – paznicul Collins avusese grijă de asta cu câteva zile înainte de eliberaseră ultima lui glumă – așa că arăta de parcă ar fi suferit o operație la creier, o operație gravă la creier, efectuată în spitalul acela mare pe care-l lăsase în urma lui.

Bineînțeles, tocmai această operație la creier îi făcea să se uite speriat la toți pe care-i întâlnea în cale, să urmărească dacă nu cumva și ei îl privesc. Oare oamenii se uită la el? Se uită? Da?

Străbătu cam un kilometru și jumătate până ajunse la periferia orașului Benton, și acolo intră într-o circiumă frecventată mai ales de muncitori; pe firma de afară scria: „O haltă nimerită pentru camioane”. Se așeză la o masă, fără să-și scoată pălăria, ca să nu se vadă că e ras în cap. Rămase cu privirile ațintite pe masa dinaintea lui și comandă o cafea și două ochiuri. Nu ridică privirea către băiatul care-l servi, dar îi remarcă bocancii, șorțul murdar și degetele îngălbenite de tutun. Omul îi ceru plata pe loc.

Aplecat deasupra mesei, cu pălăria pe cap, Arthur bău cafeaua și mâncă ochiurile. Mânua stângaci cuțitul greu și furculița mare, după ce se deprinsese atâta amar de vreme cu tacâmurile de cositor de la închisoare. Hainele îi erau largi și stăteau strimb pe el. Se mai împuținase la trup. Dar în minte îi stăruia gândul: „Am scăpat. O, slavă Domnului că am scăpat!”

Cafeaua și mâncarea îl făcură să se simtă mai binev așa că la ieșire izbuti să ridice ochii către cârciumar și să-i ceară un pachet de țigări.

Cârciumarul avea părul roșu, și pe fața lui vulgară se citea o curiozitate de mahalagiu.

— Douăzeci?

Arthur dădu repede din cap și puse un șiling pe tejghea.

Roșcovanul adoptă un aer de intimitate și-l întrebă confidențial:

— Ai stat multă vreme acolo?

Arthur înțelese că omul știa de unde vine – probabil majoritatea deținuților eliberați, când părăseau închisoarea, făceau o haltă la circiuma asta. Fața smeadă a lui Arthur fu năpădită de un val de roșcată. Ieși din circiumă fără să răspundă.

Prima țigară n-a fost bună. I-a dat o ușoară amețală, dar pe de altă parte l-a făcut să se simtă mai puțin deosebit de ceilalți oameni de pe stradă.

Un băiețel care se ducea la școală îl văzu deschizând pachetul de țigări și alergă după el, cerându-i să-i dea eticheta. Arthur o căută cu degetele lui acum aspre și insensibile și i-o întinse, în chip misterios, acest gest îl făcu să se simtă mai bine, pentru că băiețelul îi adresase cuvântul, pentru că o clipă se atinsese de căldura mâinii lui. Deodată, se simți mult mai uman.

La Benton luă tramvaiul de Tynecastle de la capăt, în vagon șezu cu ochii în podea, dus pe gânduri. CU timp zăcuse la pușcărie, nu se putuse gândi la nimic altceva decât la lumea de afară. Iar acum, când se afla afară, nu se putea gândi la nimic altceva decît la lumea închisorii, îi răsuna încă în auz cuvintele de rămas bun ale preotului închisorii:

— Nădăjduiesc că șederea ta aici a făcut om din tine.

Apoi îi răsuna în urechi cuvintele doctorului, la vizita medicală:

— Ridică-ți cămașa și lasă-ți jos pantalonii.

Și apoi ultima glumă a lui Hicks, rostită peste umăr, în timpul plimbării în cerc:

— Ei, măi învîrtitule, te așteaptă vreo fustă, diseară?

Dar în special își amintea de ultima bătaie de joc a paznicului Collins. Nici el nu știa din ce pricină simțise îndemnul de a-i întinde mina lui Collins când acesta răsucise cheia în broască pentru ultima dată. Dar paznicul Collins îi spusese „Nici în ruptul capului, măi învîrtitule” și-i scupase drept în palmă. Amintindu-și scena, Arthur își șterse instinctiv mina de pantalon.

Tramvaiul intră repede în Tynecastle, străbătînd aglomerația de pe străzile familiare lui Arthur, și, în sfârșit, se opri în fața Gării Centrale. Arthur cobori din tramvai și intră în gară. Intenția lui era să cumpere un bilet pentru Sleescale, dar în momentul în care ajunsese în fața casei de bilete șovăi. N-avea tăria s-o focă. Se îndreptă către un hamal și-l întrebă:

— Când pleacă trenul spre Sleescale?

— La 11,55.

Arthur se uită la ceasul mare, instalat deasupra standului de cărți. Avea cinci minute la dispoziție, în care să-și scoată bilet și să se urce în tren. Dar nu, nu, nici vorbă încă să se ducă acasă. Fusese informat la timpul potrivit de moartea mamei sale, și acum, înșelându-se singur, se străduia să pună nehotărârea lui pe seama acestui trist eveniment. Se dădu la o parte din fața casei de bilete și se opri în schimb în fața chioșcului de ziare și cărți, studiind cu atenție un afiș pe care scria „începe marea ofensivă”, îi plăcea mulțimea din jurul lui, agitația, mișcarea, obscuritatea. Când o fată grăbită se atinse din greșeală de el, își aminti iar de gluma lui Hicks: „Ei, măi învîrtitule, te așteaptă vreo fustă, diseară?”

Arthur roși, apoi, ca să mai omoare timpul și să amâne hotărârea, intră în bufet și comandă o ceașcă mare de ceai cu o chiflă, în fond, de ce să se ascundă? Simțea nevoia s-o vadă pe Hetty. Era așa de slăbit, obosit, sătul de durere și de dor, incit voia să fie iarăși lingă Hetty, să cadă în genunchi în fața ei, s-o cuprindă cu brațele.

Hetty îl iubea cu adevărat. Ea avea să-l înțeleagă, să-l compătimească și să-l consoleze, îl covârși o tandrețe care-i topi inima, i se păru că nimic altceva nu mai contează, i se umplură ochii de lacrimi. Trebuie, trebuie neapărat s-o vadă pe Hetty!

Pe la ora unu plecă din gară și o porni pe jos către College Road. Urcă încetișor panta, fiindcă era istovit, dar pe de altă parte – și asta era de fapt

motivul principal – fundcă-i era frică. Simplul ghid s-o revadă pe Hetty îi strângea inima. Când ajunse la casa cu nr.

17, era palid și înfrigurat de așteptare. Rămase pe trotuarul de peste drum, privind la casa familiei Todd. Acum, că se află aici, îl cuprinse șovăiala, teama de a intra; îl reținu un noian de gânduri nefericite.

Oare ei or să se bucure să-l vadă intrând așa, netam-nesam, direct de la închisoare? Nu, n-avea destul curaj să urce scările și să sune.

Se mai învărti pe acolo, așa fără rost, chinuit de nehotărâre, ros de dorul fetei, nădăjduind să aibă eventual norocul de a o vedea intrând în casă sau plecând. Când colo însă, nici urmă de Hetty. Pe la ora trei îi apucă iarăși slăbiciunea și simți că leșină dacă nu se așează undeva jos. O porni către locurile virane din marginea orașului, în capătul de sus al aleii. Se îndreptă spre o bancă de sub tei, spunându-și că o să se întoarcă mai târziu, să reia supravegherea casei.

Traversă drumul târindu-și alene picioarele, și la colț se întâlni nas în nas cu Laura Millington.

Surpriza întâlnirii îl făcu pur și simplu să tresară; i se opri respirația. La început Laura nu-l recunoscuse. Fața ei, pe care se citeau semne evidente de îngrijorare aproape apatică, nu dădu semne de recunoaștere. Era cit pe-acum să treacă pe lângă el fără să-l bage de seamă. Apoi, deodată, îl recunoscuse.

— Arthur! Tu ești! Strigă ea înmărmurită.

Arthur rămase cu ochii în pământ.

— Da, rosti el cu greutate, eu sunt.

Fata îl privi ținând, expresia de pe fața ei se schimbă, trista imobilitate fiindu-i pe de-a-ntregul tulburată.

— Ai fost să-l vezi pe tata?

Arthur clătină din cap, mut, evitându-i și acum privirea. Aerul lui disperat o făcu să simtă un cuțit în inimă. Profund înduioșată, se apropie de Arthur și-l luă de braț.

— Dar trebuie neapărat să vii la noi. Și eu mă duc acolo. Nu arăți de loc bine.

— Nu, mormăi el! Dându-se înapoi ca un copil speriat. Nimeni n-o să se bucure de venirea mea.

— Vai de mine, dar trebuie să vii, insistă Laura.

Și tot ca un copil, Arthur se supuse și o lăsă pe Laura să-l tragă înapoi spre casa Todd. Avea sentimentul îngrozitor că s-ar putea să izbucnească pe negândite în lacrimi.

Laura scoase o cheie din poșetă, deschise ușa și intrară împreună în salonașul din fund, pe care Arthur îi cunoștea atât de bine. Fără să vrea, Laura scoase o exclamație de uimire și milă efad văzu că Arthur e ras în cap. Îi apucă de umeri și-l așeză pe un scaun lângă foc. Arthur stătu acolo, cu fața lui gălbejită de închisoare, cu hainele atârându-i mult prea largi pe trupul lui slăbit de închisoare.

Laura se repezi la bucătărie. Nu-i spuse nimic femeii de serviciu, ci îi pregăti repede un ceai și-i prăji câteva felioare de pâine, pe care i le servi cu puțin unt, pe o tăviță. În timp ce Arthur își bea ceaiul și mânca pâinea, Laura îl privi cu ochi înduioșați.

— Mănâncă tot, îi spuse ea biând.

Arthur se supuse. Intuiția lui îl informase pe dată că nici Hetty, nici tatăl ei nu sunt acasă. O clipă, îl părăsiră gândurile obsedante în legătură cu Hetty. Ridicându-și capul, o privi pentru prima dată în' ochi pe Laura.

— Mulțumesc, Laura, îi spuse el umilit.

Fata nu-i răspunse, dar chipul ei palid căpătă din nou expresia aceea înduioșată de parcă l-ar fi încălzit și luminat deodată licărirea focului din cămin. Arthur nu putu să-și stăpânească gindul că Laura a îmbătrânit mult; avea cearcăne sub ochi, era îmbrăcată destul de neglijent, cu părul aproape nepieptănat. Așa amețit cum era, reacționează totuși, uluit la schimbarea pe care o observă la ea.

— Dar, Laura, de ce ești aici singură? S-a întâmplat ceva?

De data asta, ochii fetei trădară o profundă și dureroasă emoție.

— Nu s-a întâmplat nimic. Laura se aplecă și ațâță focul.

Săptămâna asta stau și eu la tata. Știi, între timp lichidez casa de la Hilltop.

— Lichidezi casa?

Laura ipcuviință din cap și apoi adăugă cu glas scăzut:

— Stanley a plecat la Bournemouth, la o casă de sănătate; nu știu dacă ai aflat că a suferit un șoc nervos, fim» 1 îngropat de un obuz.

După ce aranjez lucrurile aici, mă duc și eu să st^u cu el.

Arthur o privi neputincios; creierul lui refuza să funcționeze ca lumea.

— I Dar fabrica, Laura? Exclamă el în cele din urmă.

— S-a aranjat și asta, răspunse ea pe un ton absolut neutru.

Asta a fost încă și mai ușor.

Arthur continuă s-o privească mirat, fără să înțeleagă. Nu mai era Laura pe care o cunoștea el. Expresia imobilă și tristă de pe fața ei era de-a dreptul uluitoare, ca și felul cum îi atârnavă colțurile buzelor, într-un amestec de ironie și durere. Un instinct profund, tănuuit, zămislit de însăși suferințele lui, îl făcu pe Arthur să intuiască un suflet rănit îndărătul acelei pojghițe de indiferență. Dar acum nu era în stare să gândească destul ca să înțeleagă totul; îl copleșea iarăși oboseala necruțătoare. Se așternu o tăcere grea între ei.

— Îmi pare rău că ți-am căzut pe cap și te necăjesc atâta, Laura, zise el într-un târziu.

— Dar nu mă necăjești de loc.

Arthur stătu un timp în cumpănă, gindindu-se că poate fata s-ar bucura dacă el ar pleca acum.

— Dar, știi, dacă tot sunt aici, m-am gândit că... M-am gândit că poate n-ar fi rău să stau s-o aștept și pe Hetty.

Iar tăcere. Arthur simțea privirea Laurei ațintită asupra lui.

Apoi Laura se ridică de pe carpeta din fața căminului, pe care îngenunchease ca să ațâțe focul. Se ridică dreaptă înaintea lui.

— Hetty nu mai stă aici, zise ea.

— Cum?

— Nu, clătină Laura din cap. Acum locuiește la Farnborough...

Știi... Pauză penibilă. Știi, Arthur, acolo e și Dick Purves.

— Dar ce?

Arthur se întrerupse, de parcă l-ar fi înjunghiat în inimă.

— Tu nu știi, continuă ea pe același ton fără expresie. S-a măritat cu el în ianuarie. Laura nu mai putu să-l privească în ochi, dar îi puse mâna pe umăr. Lucrurile s-au precipitat, după ce a fost decorat cu Crucea Reginei Victoria; asta s-a întâmplat curând după anchetă, când a murit maică-ta. A primit decorația pentru că a doborât zepelinul. Știi, Arthur, noi nici nu ne-am gândit... Însă Hetty s-a hotărât peste noapte. Toate ziarele au anunțat căsătoria.

Arthur rămase țeapăn pe scaun, neclintit ca o piatră. De mormânt.

— Va să zică Hetty s-a măritat.

— Da, Arthur.

— N-aș fi crezut. Arthur înghiți un nod, și trupul îi fu cuprins de un spasm, în cazul asta, tare mă tem că n-o să vrea să mai aibă de-a face cu mine.

Ca o femeie înțeleaptă ce era, Laura nu făcu nici o încercare de a-l consola. Arthur, în schimb, se strădui să se ridice în picioare.

— Ei, cred că a sosit momentul să plec, zise el cu glas nesigur.

— Nu, Arthur, nu pleca încă. Nu prea arăți bine.

— Ce-i mai rău... E că nici nu mă simt bine. Cu mare greutate se ridică în picioare, șovăitor. O, Doamne, nu mai știu ce-i cu mine.

Parcă mi-e îmbâcsit creierul. Pe unde ajung mai repede la gară?

Arthur ridică prostește mâna și o duse la frunte.

Laura făcu un pas înainte, stându-i în cale, ca să nu-l lase să iasă pe ușă.

— Nu pleca, Arthur. Nu te pot lăsa să pleci. Ești prea slăbit. Ar trebui să stai în pat.

— Tu ai cele mai bune intenții, Laura, zise el cu vocea îngroșată, clătinându-se pe picioare. De altfel și eu. Amândoi suntem bine intenționați. Arthur râse. Din păcate însă, nu putem realiza nimic.

Laura începu să fie mai hotărâtă. Îl apucă pe după umeri cu un gest decis.

— Uite ce este, Arthur, nu-ți dau voie în nici un caz să pleci în starea în care te afli. Te duci să te culci... Aici... Chiar acum. Te rog să nu mai scoți o vorbă. Când o veni tata, am să-i explic eu.

Sprijinindu-l, îl ajută să treacă prin hol și să urce scările. Aprinse focul în dormitor și, cu gesturi liniștite dar ferme, îl ajută să se dezbrace și să se culce. După aceea încălzi niște apă și-i puse o buiotă la picioare... Il privi cu îngrijorare.

— Ei, cum te mai simți?

— Mai bine, răspunse el mințind.

Stătea crispat, într-o rână, dându-și seama că se află în camera lui Hetty, în patul lui Hetty cea micuță și drăguță. „Te așteaptă vreo fustă diseară, învârtitule?” Lui Arthur îi veni să râdă, dar nu putu râde.

Amintirea îi sfredeli iarăși inima, ca un ghimpe.

Astea se petreceau pe la ora cinci după-amiază. Soarele, răzbind anevoie prin norii joși, trimitea raze piezișe în odaie, luminând tapetul. În grădinița din spatele casei fluierau niște pui de sturz. Totul era așa de tihnit și de necrezut, și moliciunea patului lui Hetty avea ceva de necrezut, și probabil că Laura plecase, și pe Arthur îl duru dorul necunoscut din piept.

— La asta, Arthur. O să te facă să dormi.

Va să zică Laura se întorsese în cameră. Ce bună era cu el!

Sprîjinit într-un cot, Arthur bău castronașul cu supă fierbinte pe care i-l adusese Laura. Se așează lângă el, pe marginea patului, umplind camera tăcută de prezența ei reală. Măinile ei, care-i țineau tăvița, erau albe și moi. Nu se gândise până atunci mai de loc ia fata asta, de fapt nici nu prea ținuse la ea; și când colo, bunătatea ei îi copleșea acum. Nemaiputându-și stăpâni valul de recunoștință, o întrebă tare, aproape plângând:

— Laura, de ce-ți dai tu atâta osteneală pentru mine?

— Uite ce e, Arthur, dacă aș fi eu în locui tău, nu mi-aș mai complica existența cu asemenea întrebări. Fii sigur că totul o să se aranjeze.

Îi luă castronașul gol din mână și-l puse înapoi pe tăvița. Dădu să se ridice.

Dar Arthur întinse mâna și o opri, ca un copil care se teme să rămână singur în cameră.

— Nu mă părăsi, Laura. /

— Cum vrei...

Se așează la loc și puse tăvița pe noptieră, începu să-l mîngie

Gingaș pe frunte.

Arthur suspină, apoi începu să plângă cu sughițuri. Uitând cu totul de sine, se lipi de ea, și-și apăsă obrazul pe trupul ei moale... Îi făcea grozav de bine să simtă netezimea trupului ei pe obraz. Era ceva de necrezut, și întreaga ființă îi fu pătrunsă de un val de ușurare, ca atunci când bei un pahar de lapte cald.

— Laura, murmură el, Laura.

În ea se aprinse deodată văpaia dăruirii. Atitudinea lui, nevoia lui de mângâiere, apăsarea capului lui pe partea de jos a trupului ei stârniră o încordare sălbatică în Laura. Întepenind, privi în partea cealaltă a odăii și-și văzu propriul chip în oglindă. Avu o reacție subită. „Nu, asta nu, gândi ea cu asprime. Asta nu pot să-i dăruiesc”.

Își aplecă iar ochii către Arthur. Istovi încetase să mai plângă, mai avea puțin până să adoarmă. Stătea cu buzele întredeschise, cu înfățișarea unei făpturi lipsite de ocrotire, de putere, de resurse, îi văzu clar slăbiciunea. Era o

tristețe și o melancolie nemărginită în pleoapele lui pleoștite, fără vlagă, în bărbia lui subțiată ca un fir de ață.

Afară, sturzii își încetară cântul, și întunericul nopții se strecură în odaie. Laura rămase mai departe acolo, deși Arthur adormise.

Stătea și-i sprijinea capul. Expresia de pe fața ei era patetică și frumoasă.

/

CAPITOLUL XI.

Arthur zăcu două săptămâni în casa familiei Todd, incapabil să se scoale din pat. Doctorul adus de Laura își exprimă îngrijorarea, temându-se de o anemie aplastică. Era doctorul Dobbie, care stătea tot pe strada lor, la numărul unu. Era bun prieten cu familia Todd, cunoștea perfect povestea lui Arthur și se purta cu blândețe și discreție, fi făcu de mai multe ori hemograma și-l trată cu injecții de mangan intramusculare. Și ~tuși, mai degrabă Laura contribui la vindecarea lui Arthur decât doctorul Dobbie. Atențiile cu care-l înconjura aveau calitatea unui altruism practicat cu pasiune, își lichidase casa de pe Hilltop și-și petrecea tot timpul îngrijindu-l pe Arthur, făcându-i de mâncare, citindu-i, sau pur și simplu stând în tăcere la căpătâiul lui, ca să nu-l lase singur. Ciudată comportare pentru o femeie atât de puțin sentimentală și aparent preocupată numai și numai de ea! Era poate o nuanță de pocăință, de răscumpărare în purtarea ei; poate că fata se agăța de acest pai, din dorința clocotitoare de a-și dovedi că mai rămăsese ceva bun în ea.

Tocmai de aceea, fiecare pas pe care-l făcea Arthur Către vindecare, fiecare vorbă de recunoștință pe care o rostea era o fericire pentru Laura. Îngrijind rănilor lui, și le vindeca pe ale ei.

Taică-su nu se amesteca. Todd nu era genul de om care să se amestece. Și pe urmă, îi era teribil de milă de bietul Arthur, care devenise victima unei catastrofe pentru că înotase împotriva curentului. Todd venea de două ori pe zi să-l vadă și stătea în picioare, destul de stânjenit, făcând puțină conversație. Apoi, oprindu-se, dregându-și glasul și încercând să-și recapete degajarea, se legăna lângă pat, sprijinindu-se mai întâi pe un picior și apoi pe celălalt, ca un cintezoii bătrân și vlăguit. Era de-a dreptul înduioșătoare, dar și comică totodată încercarea evidentă de a ocoli orice subiect periculos: mina Neptun, războiul, Hetty – orice temă care ar fi putut să-l îndurereze pe Arthur. Și întotdeauna, îndreptându-se pieziș către ușă, încheia cu următoarele vorbe:

— Nutj nici o grabă, dragul meu. Poți să stai aici cât poțtești, încetul cu încetul, Arthur se mai înzdrăveni; ieși din odaie, apoi începu să facă scurte plimbări, împreună cu Laura. Ferindu-se de locurile aglomerate, porneau de obicei de-a lungul terenului din marginea orașului, un fel de parc deschis, foarte întins, situat pe un platou; când era senin, se vedeau de aici dealurile Otterburne. Deși Arthur nu-și dădea încă pe de-a-ntregul seama cât de mult îi datorează Laurei, uneori se întorcea spre ea și-i spunea:

— Ce bună ești cu mine, Laura!

— Fleacuri! Îi răspundea ea.

Într-o dimineață luminoasă, cu aer proaspăt, se așezară câteva minute pe o bancă, în partea mai înaltă a platoului, când Arthur reluă subiectul:

— Nu știu ce m-aș fi făcut dacă nu erai tu, oftă el. Probabil m-aș S dus de râpă. Bineînțeles, vreau să spun din punct de vedere moral.

Eu cred că tu, Laura, nici nu știi ce înseamnă ispita de a te lăsa pur și simplu în voia valurilor.

Laura nu răspunse.

— Dar acum mi se pare că m-ai salvat de la înec, m-ai făcut să devin iarăși om. Acum pot privi viața în față, ca un adevărat bărbat.

Din păcate însă, nu e drept. Eu trag toate foloasele, iar tu nu te alegi cu nimic.

— Cine știe?! Răspunse ea pe un ton misterios.

În timp ce vântul se întetea stârnind un vârtej în jurul lor, Arthur îi cercetă cu atenție fața palidă, cu profilul sobru tăiat și imobilitatea pasivă a trupului.

— Laura, știi de cine mi-aduci aminte? Zise el deodată. De una din madonele lui Rafael. O aveam într-o carte, acasă.

Laura roși, cu o senzație dureroasă, și fața i se schimonosi violent.

— Nu vorbi prostii, îi spuse ea cu asprime, și ridicându-se se îndepărtă grăbită.

Arthur privi uimit în urma ei, nedumerit la culme, apoi se ridică 1: și se luă după ea.

Pe măsură ce-i reveneau puterile, Arthur se simțea în stare să se gândească la tăică-su, la orașul Sleescale, la întoarcerea lui.

Trebuia să se întoarcă, așa cerea rațiunea lui de adevărat bărbat. Cu toate că amânarea și timiditatea, făceau parte integrantă din firea lui, avea totuși o lăuntrică încordare care-i dădea forță. Și pe urmă, închisoarea îl mai căluse, îi întetise acea reacție la nedreptate și batjocură care dădea acum un impuls întregii sale vieți.

Într-o seară, pe la sfârșitul celei de-a treia săptămâni, în timp ce jucau împreună bezique, cum li se întâmpla adesea după cină, Arthur declară așa, pe nepusă masă:

— Laura, curând va trebui să mă întorc la Sleescale.

Cu aceasta, subiectul se închise. Acum, că-și anunțase intenția, Arthur se simțea ispitit să amine data reală a plecării. Dar în dimineața zilei de șaisprezece mai, când coborî în micul dejun, după plecarea lui Todd la birou, privirile lui Arthur fură atrase de un pasaj din ziarul Courier. Rămase în picioare, lângă masă, cu jurnalul în mână, ca paralizat. Pasajul respectiv era foarte scurt, o informație de câteva rânduri, pierdută în noianul de știri zgomotoase de pe front.

Și totuși, Arthur îl găsi, pare-se, destul de important. Așezându-se pe scaun, nu-și putea desprinde ochii de la acea simplă informație de șase rânduri.

— Ce s-a întâmplat? Întrebă Laura, scrutându-i fața.

După un răstimp de tăcere, Arthur îi spuse:

— Au răzbătut cu galeria cea nouă până în sectorul Paradis. Au ajuns acum trei zile la fundătură. Au găsit cele zece cadavre, și mâine va avea loc ancheta.

Întreaga greutatea catastrofei se prăbuși din nou asupra lui, ca un val care s-a retras o clipă doar, pentru a te lovi din nou, cu o forță și mai copleșitoare. Minte lui se contractă sub greutatea loviturii.

Vorbi rar, cu ochii țintă la jurnal:

— Au adus chiar și niște rude de pe front... Pentru identificare.

Trebuie să mă întorc și eu. Plec chiar azi... Acum, dimineață.

Laura nu-i răspunse, îi dădu o ceașcă de cafea. Arthur o bău mașinal, izbit din nou de situația care îi schimbase și-i distrusese viața. Situație implacabilă, în fața căreia nu găsea scăpare. Acum trebuia să se întoarcă, trebuia neapărat să se întoarcă.

Terminând micul dejun, se uită peste masă la Laura. Fata căută să-i înțeleagă privirea și intui acea idee fixă care-l mâna necruțător.

Aproape imperceptibil, Laura încuviință din cap. Arthur se ridică de la masă, se duse în vestibul și-și puse pălăria și pardesiul. N-avea bagaje de făcut. Laura îl însoți până ia ușă.

— Arthur, te rog să-mi făgăduiești că n-ai să faci nici o prostie, îi spuse ea cu glas obișnuit, lipsit de orice vibrație emoțională.

El clătină din cap. Tăcere. Apoi, cu un gest impulsiv, îi cuprinse amândouă mâinile într-ale lui.

— Laura, nu mă pricep cum să-ți mulțumesc mai bine, dar în orice caz știi ce e în inima mea. 'Am să te revăd. Curând chiar. Poate atunci am să pot și eu să fac ceva pentru tine.

— Poate, încuviință ea.

Lipsa ei de receptivitate îl reduse pe Arthur la neputință; stătu în pragul vestibulului, descumpănit, neștiind ce are de făcut, îi dădu drumul la mâini.

— Atunci, la revedere, Laura.

— La revedere.

Se întoarce și ieși în stradă. Pe drum, cât străbătu College Road, îl însoți o suflare de vânt care purta câteva picături de ploaie. La zece și douăzeci se afla în gară și-și cumpăra, bilet pentru Sleescale, Trenul local era aproape gol, așa că se urcă într-un compartiment de clasa a treia, în care nu era nimeni. Pufăind, trenul ieși din Tynecastle, străbătu șirul interminabil de gări, trecu prin dreptul atâtor semnale altădată familiare lui Arthur, hurui pe podul de peste canal și, ieșind din tunelul Brent, se opri, într-un târziu, la Sleescale.

Arthur avea senzația ciudată că în sfârșit își revine în fire.

Era unsprezece și jumătate când coborî pe peronul gării, în același moment, un alt pasager cobora dinspre coada trenului, și îndreptându-se amândoi din direcții diferite spre controlorul care strângea biletele la ieșire Arthur văzu, cu o stringere de inimă, că celălalt călător era David Fenwick. David îl recunoscu imediat pe Arthur, deși nu manifestă în nici un fel acest

lucru, fără însă a încerca să-l evite. Se întâlniră și ieșiră pe ușa îngustă, în stradă.

— Bănuiesc că te-ai întors pentru anchetă, zise Arthur cu glas scăzut.

Nu se putuse reține să nu-i adreseze un cuvânt lui David. Acesta încuviință din cap, fără să răspundă însă. Îmbrăcat în uniformă decolorată, porni pe Freehold Street, și Arthur se ținu după el. La colț îi întâmpină o burniță, împinsă de vântul dinspre mare. Urcară împreună pe Cowpen Street.

Arthur îi aruncă o privire speriată lui David, intimidat de tăcerea lui, de stăpânirea de sine severă care i se citea pe față. Curând după aceea, David vorbi și el, parcă s-ar fi silit să-și păstreze calmul și degajarea.

— M-am întors de două zile, spuse el liniștit. Nevastă-mea stă la Tynecastle, la familia ei. Și băiețelul meu tot acolo e.

— Da, murmură Arthur.

Acum înțelese de ce se afla David în trenul acela. Dar nu izbuti să găsească nimic de spus. Din nou se așternu tăcerea între ei, până când, ajungând în fața uliței Inkermann, și deci în preajma fostei lui case, David se opri brusc. Luptându-se din răputeri ca să-și alunge tainica dușmănie din glas, îi spuse:

— Nu vrei să intri o clipă? Trebuie neapărat să-ți arăt ceva.

Pradă unei emoții necunoscute, intensă și covârșitoare, Arthur îl urmă pe David de-a lungul trotuarului prost pavat și intră în casa cu numărul douăzeci și trei. Deschiseră ușa din față. Storurile erau trase, dar în lumina slabă Arthur zări două coșciuge, încă deschise, așezate pe niște scânduri, în mijlocul odăii. Fu o comoție puternică pentru simțurile lui Arthur, care-și simți sângele zbuciumându-se în tot trupul, ca valurile oceanului într-o strâmtoare. Cu inima zvâcnind să-i spargă pieptul, înainta spre primul sicriu, și ochii lui întâlniră ochii stinși ai lui Robert Fenwick. Cadavrul lui Robert zăcea așa de patru ani. Fața era complet saponificată, de o culoare asemănătoare cu ceara albicioasă, cu pielea întărită pe oase, ca o mască mortuară.

Arthur se dădu înapoi și-și acoperi ochii. Nu avea tăria sufletească să întâlnească acești ochi stinși, ochii victimei, fără expresie și totuși acuzatori. Vru să se retragă, scuturându-se înfiorat, și totuși nu putu; era înțepenit, neputincios, amorțit.

David vorbi iar, luptându-se și acum să-și ascundă dușmănia din glas:

— Uite ce am găsit pe cadavrul tatei. Nimeni încă n-a văzut-o.

Arthur își desprinsă încet palmele de pe ochi. Se holbă îndelung la hârtiuța din mina lui David, și apoi, cu o mișcare bruscă, o apucă și o trase mai aproape. Era biletul lui Robert, și Arthur îl citi. O clipă, crezu că moare pe loc.

— Vezi? Exclamă David cu încordare în glas. Asta, în sfârșit, lămurește lucrurile.

Arthur nu-și putea lua ochii de la bilet. Se făcuse pământiu la față și lăsa impresia că o să se prăbușească dintr-un moment într-altul.

— Eu nu intenționez să duc lucrurile mai departe, zise David cu un ton hotărât, dar stins, însă mi s-a părut că e drept să știi și tu de el.

Arthur ridică ochii de pe bilet și privi în gol, departe, peste David. Întinse mina și se rezemă de perete. I se păru că lucrurile din cameră se învârtesc în jurul lui. Parcă s-ar fi adunat, una peste alta, toate suferințele lui, toate bănuielile și temerile lui, ca acum să-l izbească deodată, dindu-i o lovitură zdrobitoare. Păru în cele din urmă că-l descoperă pe David. Împături biletul și-l inapoie. David puse hirtia la loc, în buzunarul dinăuntru al hainei.

Apoi, cu o voce spartă, Arthur rosti doar atât:

— Poți să lași lucrurile în grija mea. Am să-l înștiințez eu pe tata.

Pe Arthur îl trecură fiorii. Simțind că trebuie neapărat să iasă afară, în aer liber, se întoarse orbește și părăsi casa Fenwick.

Urcă spre vila Law, înfruntind ploaia care bicluia cu picături mari bulevardul pustiu. Dar nu simțea ploaia. Mergea ca în transă.

Hârtiuța împăturită, care zăcuse patru ani lipită de inima moartă a lui Robert Fenwick, îi lămurise totul, toate lucrurile pe care le bănuise sau de care se temuse. Acum nu mai era vorba nici de bănuială și nici de teamă. Acum. Știa.

Îl copleși impulsul unei noi convingeri: fusese predestinat să vadă această scrisoare. Sensul scrisorii se lărgi, se adinei, adunând numeroase tâlcuri nepătrunse, flecare de sine stătător și depășind înțelegerea lui actuală, însă toate tinzând către același focar:

Vinovăția lui taică-su. Din inima lui Arthur țâșni văpaia unei furii bolnăvicioase; trebuia neapărat să-l vadă pe taică-su.

Urcă treptele vilei și trase de minerul clopoțelului, îi deschise chiar mătușa Carne. Rămase nemișcată, înțepenită în cadrul ușii, privindu-l cu ochi mari și mirați, după care, cu un strigăt de recunoaștere și de milă, îl cuprinse cu brațele pe după gât.

— Vai, Arthur, dragul meu, suspină ea, îmi pare așa de bine că te văd! Chiar mă întrebam... Nu știam... Aoleu, puișorule, dar nu arăți de loc bine! Vai de mine, dar arăți îngrozitor! Și totuși, bine că te-ai întors!

Stăpânindu-se cu greu, îl împinse înaintea ei în hol, îl ajută să-și scoată pardesiul și puse stăpânire pe pălăria lui, muiată de ploaie. De pe buze îi scăpau mereu crâmpoie de fraze și exclamații pline de afecțiune și compătimire. Era pur și simplu înduioșătoare încântarea mătușii Carrie, stăraită de întoarcerea lui Arthur. Se învârtea tot timpul în jurul lui, se agita, dădea din mâini, îi tremurau buzele.

— Trebuie să-ți dau ceva să mănânci, Arthur, chiar acum. Un pahar cu lapte, un biscuit, ceva. Da, puiule...

— Nu, mulțumesc, mătușă Carrie!

Lăsându-se călăuzit de ea, se opri în fața ușii sufrageriei.

— Tata s-a întors?

— A, nu, Arthur, mormăi mătușa Carrie, tulburată de comportarea ciudată a băiatului.

— Dar se întoarce la prânz?

Mătușa Carrie tresări iarăși, pierzându-și parcă respirația. Apoi își strinse tare buzele, care se agitau nervos.

— Da, desigur, Arthur. Pe la ora unu zicea că vine. Știu că are foarte multe treburi de rezolvat azi după-amiază. Trebuie să aranjeze îrunormântarea, ca totul să fie făcut așa cum se cuvine.

Arthur nu-și dădu osteneala să răspundă. Se uită de jur împrejur, observând toate schimbările produse de la plecarea lui:

Mobilă nouă, covoarele și perdelele noi, lămpile și celelalte instalații electrice din hol. Își aminti de celula lui, de suferințele îndurate la închisoare, și-l străbătu un fior de scârbă în fața acestui lux; îl cuprinse o ură atât de puternică împotriva tatălui său, încît simți cum tremură din toate încheieturile. Apoi o surescitare nervoasă puse 'stăpânire pe el, un fel de euforie pe care nu o mai cunoscuse pînă acum. Se simți deodată puternic, își dădu seama de ceea ce vrea să realizeze și încercă dorința dureros de intensă de a trece la fapte. Se întoarse către mătușa Carrie:

— Eu mă duc nițel sus.

— Da, Arthur, bine, rosti ea mai agitată ca orîcînd. Prânzul îl luăm la ora unu, și încă ce prânz bun! Șovăi o clipă, apoi glasul ei se prefăcu într-o șoaptă înspăimîntată: Dar nu cumva... Nu cumva vrei să-l superi pe taică-tu? Te rog să n-o faci, puiule! Are atâtea lucruri pe cap, e... e nițel cam nervos în ultimul timp.

— Nervos, repetă Arthur.

Părea că încearcă să sondeze sensul mai adînc al acestui cuvînt.

Apoi se îndepărtă și urcă scările, cu pași siguri. Nu se duse în camera lui, ci în biroul lui taică-su. Această încăpere, încă din copilărie îi era inaccesibilă, purtînd pecetea unui tabu. Era o cameră sacră, cu intrarea interzisă. Drept în mijlocul odăii se afla biroul lui taică-su, cu mobilă de mahon solidă, grea, ornată cu stucaturi pe margini și mânere grele de alamă. Biroul era mai sacru, mai inaccesibil decît însăși odaia. Cercetînd din ochi această mobilă, Arthur simți cum îi ard obraji de ură. Biroul trona acolo impunător și solid, îmbibat de personalitatea lui Bafras, simbolizînd pentru Arthur tot ceea ce-l dusesese pe el la pierzanie.

Întorcîndu-se brusc, puse mîna pe vîtraiul de la cămin și înainta spre birou. Cu o violență voită, sparse încuietoea și cercetă conținutul sertarului de sus. Apoi sfărîmă a doua broască și deschise al doilea sertar; rînd pe rînd, cercetă tot biroul, răvășindu-l sistematic.

Biroul era plin ochi de dovezi ale bogăției lui taică-su. Chitanțe, pachete de acțiuni, cambii, lista principalelor ipoteci. Registrul, legat în piele și scris îngrijit cu mîna sigură a lui taică-su, enumera proprietățile și redevențele lui. Celălalt registru, cu o 'etichetă micuță, lipită de el: Tablourile mele, cuprindea prețurile pentru fiecare achiziție în parte, însemnate clar, împreună cu data cumpărării. Un al treilea registru păstra socoteala investițiilor sale.

Arthur trecu repede în revistă coloanele: toate erau titluri solide, recuperabile, investite în loturi mici, în total minimum două sute de mii de lire – cele mai sigure investiții posibile. Cuprins de furie, Arthur zvârli cât colo registrul. Două sute de mii de lire! Îl înnebunea și imensitatea totalului, și grija plină de dragoste, încântarea de sine pe care o dovedea înșiruirea coloanelor nesfârșite de cifre. Bani, bani și iar bani! Bani storși din sudoarea și singele oamenilor. Oamenii nu contau, contau doar banii. Banii și numai banii. Moartea, distrugerea, foametea, războiul – nimic nu avea însemnătate, atâta vreme cât sacii ăștia frumoși cu bani se aflau în siguranță.

Arthur se munci să deschidă încă un sertar. Acum îl mâna spiritul de răzbunare. Voia altceva, mai mult decât simplele dovezi ale averii. Avea convingerea neștrămutată că planul, planul vechilor exploatare ale minei Neptun se află acolo, îl știa bine pe taică-su:

Purta în însăși fibra lui stigmatul lăcomiei hrăpărețe. Cum de nu se gândise până atunci la asta? Taică-su nu distrugea niciodată nimic, nici un document, sau măcar o bucătică de hârtie. Pentru el era o adevărată imposibilitate fizică, un chin, să distrugă un document sau o hârtie. Dacă scrisoarea lui Robert Fenwick spunea adevărul, atunci însemna că planul exista și că e acolo.

Conținutul sertarelor devastate se întindea răvășit pe podea, în cele din urmă, în ultimul sertar de jos, la fund, zări un sul de pergament subțire, foarte pătat, părând lipsit de importanță. Lui Arthur îi scăpă un strigăt puternic. Cu mâna tremurând de emoție, desfășură planul – și, ingenunchind, îl întinse pe podea. Planul demonstra de la prima vedere așezarea abatajelor părăsite, mergând paralel cu filonul Digul, în orizonturile inferioare ale acestuia, și apropiindu-se de el până la un metru. Arthur privi încordat, întrucât vederea îi cam slăbise la închisoare. Descoperi pe plan însemnări, calcule și desene făcute de mâna lui taică-su. Asta era dovada finală, 'ultima nedreptate.

Se ridică de jos și înfășură încet planul la loc. În fața ochilor săi chinuiți se înălța întregul edificiu al cumplitei înșelătorii. Stătea în mijlocul camerei sacre, strângând planul în mâna, cu ochii în flăcări, cu fața palidă, așa cum i-o lăsase șederea la închisoare. Și, conștient de ironia situației, el, delicventul, deținând la rândul lui dovezi ale vinovăției lui taică-su și amuzat de acest paradox al dreptății omenеști, se lăsă furat de un zâmbet. Zâmbetul degenera în convulsiile unui râs isteric, nestăpânit. Îi venea să sfârâme, să ardă, să distrugă totul; ar fi vrut să facă praf odaia aceea, să smulgă tablourile, să facă țandări geamurile. Voia să pedepsească, să răsplătească, să facă dreptate.

Cu un efort supraomenesc, se stăpâni, părăsi încăperea și coborî scara. Rămase în hol, așteptând cu ochii ațintiți asupra ușii din față. Din când în când se uita la pendula înaltă de lângă zid, ascultând în frigurile nerăbdării ritmul încet, implacabil al secundelor care treceau, într-un târziu, tresări. La unu fără douăzeci și cinci se auzi zgomotul automobilului și apoi niște pași agitați. Ușa se deschise de perete, și taică-su intră în hol. O clipă de totală imobilitate. Privirea lui Arthur întâlni privirea lui taică-su.

Arthur trase aer în piept icnind scurt, ca într-un suspin.

Aproape că nu-l putea recunoaște pe taică-su. Era de necrezut în ce măsură se schimbaseră Barras. Mult mai greoi și mai corpulent, cu contururile, altădată aspre ale siluetei lui, buhăite și înmuiate, cu pungi sub ochi, burta căzută, o pernă de grăsime îndărătul gulerului, iar vechea imobilitate statuară – înlocuită de o agitație violentă.

Măinile erau în continuă mișcare, frământând parcă un teanc de ziare, ochii în continuă mișcare, fulgerând priviri în dreapta și-n stânga, avizi să vadă tot ce e de văzut, mintea în continuă mișcare, reacționând prompt la toate divisiunile vieții, neesențiale și lipsite de valoare, într-o dureroasă străfulgerare, Arthur își dădu seamă că sensul, întreaga tendință a acestei agitații artificiale a lui Barras era să confirme prezentul, să respingă trecutul, să nesocotească viitorul;

Era sfârșitul unui proces de dezagregare. Rămase sprijinit de bibliotecă, în picioare, în timp ce taică-su înainta, către mijlocul holului. Dură mult până ce Barras curmă tăcerea:

— Va să zică, te-ai întors. E o adevărată surpriză.

Arthur nu răspunse, îl urmări pe taică-su cum înaintează către masă, pune jos ziarele și pachetele care-i atârnavă de degete. Barras reluă vorba, mișcându-se de colo până colo și aranjând lucrurile pe masă:

— Bănuiesc că știi și tu că războiul mai continuă. Concepțiile mele nu s-au schimbat. Știi doar că nu doresc să țin în preajma mea nici un fel de chiulangii și învârtiți.

Ai lui răspunse cu glas scăzut:

— Eu nu sunt nici chiulangiu, nici învârtit. Am stat la închisoare.

Barras scoase o scurtă exclamație, negăsindu-și astâmpăr, aranjând de șapte ori lucrurile de pe masă.

— Ai stat la închisoare pentru că așa ai vrut, nu? Și să-ți bagi bine în cap că dacă nu te răzgândești ești pasibil de a fi trimis din nou acolo, îți dai seama de asta, nu?

Arthur răspunse:

— Acolo am văzut o mulțime de lucruri, închisoarea e un loc în care poți să vezi o mulțime de lucruri.

Barras încetă aranjarea lucrurilor și repzezi o privire furișă către Arthur. Începu să se plimbe agitat prin hol. Își scoase ceasul frumos de aur și se uită la el. Cu o licărire de dușmănie în ochi, îi spuse lui Arthur:

— După-masă trebuie să mă întâlnesc cu cineva. Astă-seară am două ședințe. E o zi foarte grea pentru mine. Sincer vorbind, n-am timp de pierdut cu tine, sunt mult prea ocupat.

— Mult prea ocupat cu câștigarea războiului, nu? Asta vrei să spui, tată?

Fața lui Barras se congestionă. Deodată, arterele de la tâmplă devin proeminente, vizibile.

— Da! Mă rog, dacă tu zici așa, așa o fi; mă străduiesc din răspuț să câștig războiul.

Buzele strânse ale lui Arthur se crispau spasmodic, îl năpădi un val de sentimente imposibil de stăpânit.

— Nu mă mir că ești așa de mândru de tine însuși. Ești patriot, toată lumea te admiră. Ești membru în diverse comitete, numele tău e pomenit în ziare, ții discursuri despre victorii glorioase, când mii de oameni zac măcelăriți în tranșee. Și tot timpul încasezi bani, mii și mii de lire, storcînd sudoarea muncitorilor tăi de la Neptun, țipînd în gura mare că toate astea le faci pentru Rege și Țară, deși în realitate le faci pentru tine personal. Țasta e adevărul! Glasul lui Arthur atinse punctul cel mai de sus. Ție puțin îți pasă de viață și de moarte. Nu-ți pasă decât de tine!

— Dar cel puțin mă feresc să intru la închisoare! Strigă Barras.

— În privința asta nu trebuie să fii chiar atât de sigur, zise Arthur sufocându-se. N-ar fi exclus să ajungi curînd și tu pe-acolo.

Eu n-am de gînd să mă mai las condamnat în locul tău.

Barras se opri din plimbarea agitată prin cameră. Rămase cu gura căscată.

— Ce vorbe mai sunt și astea? Exclamă el, uimit la culme. Ești nebun?

— Nu, răspunse Arthur vehement, nu sunt nebun, deși mare lucru n-ar fi să înnebunesc.

Barras se uită ținta la el, și apoi, dînd din umeri, îl lăsă în voia lui, ca pe un om de la care nu mai poți spera nimic, își scoase iarăși ceasul din buzunar, cu același gest neliniștit, și îl cercetă cu ochii lui injectați.

— Acum chiar trebuie să plec, spuse el, rostind nedeslușit cuvintele. Am o întîlnire importantă, după-masă.

— Nu pleca, tată, zise Arthur.

Stătea acolo, ajuns la un paroxism de încordare, mistuit de conștiința teribilă a lucrurilor pe care le aflase și pe care le zăgăzuia în el.

— Ce...? Barras se întoarse congestionat, rămas la jumătatea drumului către scări.

— Ascultă, tată, îi spuse Arthur cu un glas care ardea ca un fier înroșit. Acum știu totul în privința dezastrului. Robert Fenwick a scris un bilețel înainte de a muri, E la mine. Știu că tu ai fost vinovat.

Barras tresări vizibil. Ai fi zis că l-a copleșit un val de groază.

— Ce tot spui?

— Ai auzii prea bine ce-am spus.

Pentru prima dată, în ochii lui Barras se ivi o urmă de vinovăție.

— E o minciună. Neg categoric!

— N-ai decât să negi. Dar eu am găsit planul fostei mine Neptun.

Fața lui Barras se făcu sîngerie. Vinele gâtului îi ^vâcniră în afară, groase și întunecate. O clipă se clătină și, instinctiv, se rezemă de masa din hol. Începu să bolborosească:

— Ești nebun! Ți-ai ieșit din minți! Nici nu vreau să te ascult.

— Făceai mai bine dacă distrugeai planul, tată.

Deodată, Barras își pierdu complet stăpînirea de sine. Începu să zbiere:

— Dar ce știi tu despre asta? De ce să distrug ceva? Doar nu sunt criminal! Eu ce am făcut, am făcut cu cele mai bune intenții. Nu vreau să-mi bat capul cu asta. Totul s-a terminat. Acum suntem în război. Am o întâlnire la ora două... O ședință...

Barras se apucă cu deznădejde de balustradă: respirând ca o fiară încolțită, cu fața vânătă de sânge, încercând să treacă dincolo de Arthur.

Arthur nu se clinti.

— Atunci, du-te la ședință! Dar eu știu că tu i-ai omorât pe oamenii aceia. Și o să am grijă să li se facă dreptate.

Barras reluă, găfîind iar, cu glasul sufocat:

— Eu trebuie să plătesc salariile oamenilor. Eu trebuie să asigur rentabilitatea minei. Și eu am riscurile mele, exact ca și ei. Toți suntem oameni. Toți facem greșeli. M-am străduit să iasă lucrurile cât mai bine. Acum totul s-a sfârșit, totul e lichidat. Nu se poate redeschide ancheta. Trebuie să iau prânzul și trebuie să mă duc la întâlnirea de la ora două.

Repetă gestul acela zorit, de a-și căuta ceasul. Nu nimeri buzunarul și nu mai duse gestul până la capăt, uită de el și privi lung la Arthur, simțind o cumplită prăbușire interioară.

Pe Arthur îl năpădi o amărăciune bolnăvicioasă. Asta era tatăl lui, pe care-l venerase. Răspunse cu un glas impersonal, lipsit de orice sentiment:

— Dacă așa stau lucrurile, am să predau autorităților competente planul. Cred că nu ai nimic împotriva acestei idei.

Barras își strânse fruntea în miihi, parcă ar fi vrut să-și stăvilească bubuitul sîngelui în vine.

— Nu-nțeleg ce vrei să spui! Gemu el incoerent. Ai uitat că am o întâlnire. O întâlnire importantă. Trebuie să mă spăl, să iau prânzul.

La ora două!

Se uită la Arthur ca un copil speriat și nedumerit. Repetă convulsiv gestul lui obișnuit, și găsi ceasul. Se uită la cadran, cu fața lui vânătă, descompusă, și apoi făcu câțiva pași precipitați, trecând de Arthur. Urcă scările.

Arthur rămase în picioare în mijlocul holului, cu o figură contractată, încordată. Se simțea secătuit, deznădăjduit. Venise pregătit să dea o bătălie, o luptă disperată pentru afirmarea propriei sale personalități, pentru a cere să se facă dreptate. Și când colo, nu avusese loc nici o bătălie, nici o luptă, nici o dreptate. Acum n-avea să se mai facă niciodată dreptate.

Pentru că n-avea să predea niciodată planul. Prea multă milă îi stârnea această crustă găunoasă a ceea ce fusese altădată un om – tatăl lui. Rezemându-se de balustradă, gârbovit, Arthur se simți zdrobit de fățarnicia și cruzimea vieții. Scoase un suspin adânc, rupt parcă din rundul inimii, îl auzi pe taică-su mișcându-se la etaj: erau mișcări rapide și dezordonate, un dudit de pași. Auzi apa curgând.

Apoi, tocmai când dădea să plece din casă, auzi ceva prăbușindu-se greoi.

Se răsuci pe călcâie și stătu să asculte. Dar nu mai răzbi nici un zgomot, absolut nimic. Alergă sus. Alergă și mătușa Carrie. Se repezără la ușa de la baie și bătură puternic în ea. Nici un răspuns.

Mătușa Carrie scoase un țipăt înspăimântat. Atunci, Arthur își făcu vânt și se izbi cu toată puterea în ușă.

Îl găsiră pe Richard Barras întins pe jos, cu fața pe jumătate săpunită, cu pământul de ras încă în mină. Era conștient și respira găfâit. Suferise o congestie cerebrală.

CAPITOLUL XII

25 noiembrie 1918. O zi frumoasă, cu soare strălucitor. Instalațiile de la gura minei Neptun erau scăldate într-o lumină limpede; conturul turnului de extracție apărea puțin estompat, scripeții se învârteau într-o scânteiere difuză. Din sala mașinilor ieșeau rotocoale lănoase de fum, care atârnavă deasupra puțului minei ca un nimb.

Mergând grăbit spre Cowpen Street, Arthur Barras văzu lumina limpede care scălda mina, irizațiile din jurul scripeților și nimbul alcătuit de rotocoalele de fum. Simți că strălucirea acelei zile inundă și mina Neptun, și viitorul, și ființa lui. Zâmbi.

Era de necrezut că putea fi iarăși fericit, că obsesia apăsătoare și sinistră a minei putuse să se destrame, să se transforme în ceva minunat și strălucitor. O, prin câte îndoieli și temeri și suferințe trecuse el în timpul tuturor acestor ani de război! O, Doamne, câte mai îndurase! Crezuse că și-a ruinat viața. Dar acum se deschidea înaintea lui perspectiva viitorului, limpede și strălucitor, soluția tuturor suferințelor sale, răsplata.

Intră pe porțile deschise ale minei și străbătu cu pas vioi curtea asfaltată. Era îmbrăcat elegant, dar fără nici o ostentație sau stridență. Purta un costum de tweed gri, cămașă cu guler moale și un papion albastru cu alb. Avea 26 de ani, și cu toate că părea mult mai în vârstă, expresia de pe fața lui era ciudat de nerăbdătoare și vioaie.

În birou îl așteptau, în picioare, Armstrong și Hudspeth. Îi salută din cap, își atarnă pălăria în cuierul dindărătul ușii, își netezi părul blond, frumos, deși începuse să se cam rărească în creștet, și se așeză la birou.

— Așadar, totul s-a aranjat, spuse el. Bannerman a pus ieri la punct și ultimele hârtii.

Armstrong își drese glasul.

— Vă rog să rnă credeți că sunt foarte bucuros, spuse el slugarnic. Și vă urez numai succese, domnule Barras. De fapt, nici nu văd de ce să nu aveți succes. Ne-am descurcat destul. De bine la mină și în trecut.

— Dar nici nu se compară cu felul cum o să ne descurcăm în viitor, Armstrong.

— Adevărat, domnule Barras.

Armstrong făcu o pauză, repezind o privire furișă spre Arthur.

Un scurt răstimp de tăcere, după care Arthur se rezemă de speteaza scaunului.

— Aș vrea să vă spun vreo câteva lucruri, pentru ca să putem porni la treabă cu toate situațiile clarificate. Ați fost deprinși ca tatăl meu să poruncească aici, iar acum, că el e ținut la pat, va trebui să vă deprindeți cu mine. Asta este prima schimbare, și cu adevărat numai prima. Vom face noi și alte schimbări, și încă multe. Este momentul cel mai prielnic pentru schimbări. Războiul s-a terminat, și altul n-O'Să mai fie. Oricare ar fi fost deosebirile noastre de principii în timpul războiului, suntem cu toții de acord în privința păcii. Am obținut pacea și avem de gând s-o păstrăm. Am încetat opera de distrugere; slavă Domnului, acum, în sfârșit, o să începem să mai și reconstruim! Tocmai asta o să facem și aici. O să aranjăm în așa fel lucrurile, încât în mină să existe deplină securitate a muncii, excluzând orice eventualitate a unei noi catastrofe. Ați înțeles? O mină Cu deplină securitate a muncii. Și trebuie să existe dreptate pentru toată lumea. Și ca să vă arăt că nu spun doar vorbe goale...

Arthur se întrerupse. Armstrong, dumneata cât câștigai pînă acum?

Patru sute de lire pe an, nu?

Armstrong se înroși, plecând ochii în jos.

— Da, asta e suma, zise el. Dacă socotiți că e prea mult...

— Dar dumneata, Hudspeth? Întrebă Arthur.

Hudspeth răsă scurt și greoi, ca de obicei.

— În ultimii trei ani am primit tot câte două sute cincizeci de lire. Nu știu cum se face, dar nu m-am ridicat de loc mai sus.

— Ei bine, o să te ridici acum, zise Arthur. Armstrong, dumneata o să primești cinci sute de lire, începând chiar cu data de întîi a lunii trecute, iar dumneata, Hudspeth, o să primești trei sute cincizeci de lire, începând de la aceeași dată.

Armstrong se împurpura de-a binelea la față. Bolborosi recunoscător:

— Asta-i strașnic de frumos din partea dumneavoastră, za u așa!

— Da, da, adevărat, adăugă și Hudspeth, și ochii lui stinși căpătără în sfârșit o strălucire.

— Bine; atunci, ne-am înțeles. Arthur se ridică plin de energie.

În dimineața aceasta vă rog să rămâneți amândoi pe aici.

La ora unsprezece o să vină domnul Todd de la Tynecastle. Aș vrea să facem împreună o inspecție generală, înțelegeți?

— Sigur, domnule Barras.

Armstrong încuviință cât putu mai entuziasmat și părăsi biroul împreună cu Hudspeth. Arthur rămase singur în odaie. Se duse la fereastră și stătu o clipă acolo, privind în curtea scăldată în soare:

Oamenii se foiau într-o parte și-n alta, vagonetele înaintau pe șine, o locomotivă de serviciu le manevra de pe-o linie pe alta, pufăind obraznic.

— Cu ochii dilatați, Arthur privea,. Savurându-și propria emoție, își spuse: „N-am suferit de pomană. Am să le-arăt eu lor, acum! În sfârșit, mîi-a venit și mie rîndul.”

Reveni la biroul lui, se așează și scoase din sertarul de sus din stingă un dosar cu note de plată și facturi. Cunoștea bine facturile astea. Majoritatea le știa pe de rost, și totuși nu încetaseră să-l șocheze. Era vorba de chereștea de proastă calitate, cărămizi ieftine, proptele slabe pentru armare, grinzi de susținere putrede, tot felul de materiale disparate sau cumpărate cu hurta, sau, mă rog, cumpărate de unde se nimerea, numai ieftine să fie. Cheltuielile de regie fuseseră reduse la minimum, dacă nu chiar la zero. Peste tot era evidentă încercarea de a eluda, punct cu punct, regulamentul de securitate; până și cablul de rezervă al ascensorului era vechi de zece ani și fusese de fapt cumpărat de ocazie, la licitația bunurilor unei întreprinderi falimentare. Opera lui taică-su. Toate erau opera lui taică-su; o operă pe care trebuia s-o îndrepte el de la A la Z.

Se afla încă așezat în fața biroului, făcând planuri și calcule, când Saul Pickings, care se ținea încă bine, cu toți cei șaptezeci și patru de ani ai lui, își băgă capul pe ușă și anunță sosirea lui Adam Todd.

Arthur sări într-o clipă în picioare și-i strinse mâna lui Todd, bucurându-se sincer că-l vede. Todd nu se schimbase cine știe ce. Era tot așa taciturn, destul de bolnăvicios ca înfățișare, cu albul ochilor cam îngălbenit. Mirosea ca întotdeauna a cuișoare. Poftit de Arthur să stea jos, se așează pe un scaun lângă birou. Era un om fără personalitate și fără prezență; el se afla pur și simplu acolo.

După un scurt răstimp de tăcere, Arthur îi întinse lui Todd dosarul.

— Uită-te nițel la astea.

Todd se uită nițel la alea, umezindu-și din când în când degetul arătător, controlând totul încet și precis.

— Văd că sunt câteva chilipiruri, zise el într-un tirziu.

— Chilipiruri? Reluă Arthur. Aici nu e vorba de chilipiruri.

Toate materialele de aici sunt vechituri și gunoaie.

Bătrânul Todd nu vorbea, dar Arthur își dădu seamă că e de acord cu el. Arthur continuă pe un ton mai scăzut, precaut:

— Uite ce este, domnule Todd, eu vreau să fiu foarte sincer cu dumneata. De fapt, dumneata știi totul de-a fir în păr. Dumneata l-ai avertizat pe taică-meu. Pe mine nu va fi nevoie să mă avertizezi însă.

Eu sunt pornit să îndrept, în sfârșit, situația. Am de gând să fac ca în mina Neptun să domnească securitatea deplină a muncii!

— Da, Arthur, zise bătrânul Todd, ațintindu-și ochii galbeni asupra biroului. Bănuiesc că ai și împluternicirile necesare, nu?

— Da, Bannerman s-a ocupat de toate. Am depus jurământul pe actul necesar, așa că acum eu sunt stăpân, zise Arthur cu vocea scăzută, dar arzătoare. Am să te rog să vii cu mine în dimineața asta să facem o mică vizită. Să vii în subteran. Ai să-mi dai șj mie sugestii cum i-ai dat și lui taică-meu. Singura deosebire este că eu am de gând să țin seama de ele.

— Bine, Arthur.

— Am de gând să înlocuiesc toate gunoaiele și vechiturile astea.

Am de gând să scot toată armătura putredă din mina asta putredă, să dau foc la chereștea, să curăț zidăria. Am de gând să pun armătura din grinzi de oțel la galeria nouă, să cimentez tavanul, să schimb instalația de tracțiune.

— Bine, dar asta o să te coste o mulțime de bani...

— Bani! Arthur râse scurt. Bani au curs gărlă în mina asta, în timpul războiului... Așa cum a curs și apa aceea care a inundat mina, când cu catastrofa. Am să cheltuiesc o parte din banii ăștia, chiar și toți, dacă o fi nevoie. Am să fac o mină nouă aici la Neptun. Și nu mă opresc numai la chestiunea securității. Am de gând să arăt cum se poate obține adevăratul randament de la oameni. Am să instalez băi la gura minei, camere de uscare, vestiare cu dulăpioare încuiate, tot ce trebuie.

— Bine, Arthur, înțeleg, zise Todd.

Arthur se ridică brusc.

— Haidem, zise el. Să mergem.

Făcură întâi înconjurul puțului, cercetară sala mașinilor și sala pompei. Apoi coborâră în subteran, însoțiți de Armstrong și Hudspeth, făcură o inspecție amănunțită, atât la suprafață, cit și în adâncul minei. Vorbiră, discutară, puseră lucrurile la încercare.

Arthur își impuse punctul de vedere în toate privințele, și punctul lui de vedere era totodată și cel mai just.

La ora unu, când se întoarseră la birou, Todd părea cam obosit.

Propuse chiar el să bea un păhărel, și după aceea căpătă o mină ceva mai bună. Mestecând niște cuișoare, făcu lungi socoteli cu creionul, pe un top de hârtie. Într-un târziu, ridică ochii.

— Știi cam cât o să te coste toată povestea? Întrebă el vorbind rar.

— Nu, spuse Arthur indiferent.

— Aproximativ o sută de mii de lire.

— Asta arată în ce putreziciune am stat până acum! Exclamă Arthur strângând pumnul cu vehemență. Avem cu ce acoperi aceste cheltuieli. Mie nu mi-ar păsa nici dacă ar fi de două ori pe-atâta.

Trebuie neapărat să schimb totul.

— Bine, Arthur, zise iarăși bătrânul Todd. Dar nu uita că o să fie destul de greu să facem rost de toate materialele. Fabricile de utilaj minier au fost în gol de producție în timpul războiului și numai patronii mai înțelepți au apucat să se adapteze din nou la producția de pace. Șovăi nițel, apoi continuă: De fapt am auzit că la fabrica din Platt Lane au reînceput lucrul.

— La Millingtoit?

— Fostul Millington, oftă Todd. Doar știi că Stanley și-a vândut fabrica lui Mawson și Gowlan.

Todd își băgă hârtile în servietă și o închise ușurel, fără animozitate.

Arthur îl apucă de braț.

— Ești obosit, îi zâmbi delicat, cuceritor, cum/ și tia el să zâmbească. Trebuie să iei masa cu noi. Ești așteptat la vilă. S-a întors și Hilda acasă. Și Grace cu Dan sunt aici. Stau la noi vreo câteva zile.

Vino neapărat!

Porniră spre vilă cu mașina, în căldura binefăcătoare a soarelui, care-l făcu pe Todd să se simtă mai puțin pesimist decât de obicei:

Arthur întreprindea lucruri frumoase, lucruri foarte frumoase, de care taică-su nici n-ar fi vrut măcar să audă, darmite să le și facă!

Drept care, Todd se trezi cugetând cu voce tare:

— Știi, Arthur, încerc o senzație ciudată când vin la Neptun și nu-l văd pe taică-tu acolo.

Arthur clătină din cap, tranșant.

— Din păcate, mă tem că n-o să-l mai vezi niciodată acolo. Apoi adăugă repede: însă, în orice caz, se simte mai bine, de fapt mult mai bine. Doctorul Lewis spune că s-ar putea să mai trăiască încă multă vreme. Dar partea dreaptă a trupului e complet paralizată. Și vorbirea i-a fost grav atinsă. Se pare că s-a întrerupt ceva, un fascicul de fibre nervoase din creier. Ca să fiu sincer, dragă Todd, nu mai e chiar, chiar... Nu mai e sănătos la cap. Urmă un răstimp de tăcere, după care Arthur adăugă cu glas scăzut: Singura mea speranță este să trăiască destul ca să vadă și el cele ce am să înfăptuiesc la Neptun după ce-oi duce totul la bun sfârșit.

Pe Todd îl învălui deodată o căldură plăcută: asta se datora zilei senine, whisky-ului și unei sincere admirații pentru intențiile frumoase ale lui Arthur.

— Păi da, Arthur, sper să ajungă să vadă și el, zău așa!

Când intrară în vila Law, amândoi se simțeau cuprinși de acest spirit de veselie și entuziasm. Era unu și jumătate. Se făcuse deci ora mesei. Intrară direct în sufragerie, unde se așezară cu toții laolaltă:

Arthur în capul mesei, mătușa Carrie în capătul opus, Todd și Hilda de o parte, Grace și cu Dan de cealaltă parte.

Masa se desfășură într-o atmosferă veselă; în aer plutea o notă de optimism, extazul, miracolul acestei noi și trainice păci. Todd cugeta că în viața lui n-a văzut la vila Law o masă atât de veselă.

Bineînțeles însă că aveai tot timpul senzația că ceva lipsește.

Adevărata prezență dominantă nu era acolo; era ascunsă sus, acea prezență mută și paralizată, și totuși ciudat de importantă, chiar și prin absența ei.

Todd stătu o clipă la îndoială. Apoi se întoarse către Hilda, ca să fie lămurit^

— Hilda, tu îl îngrijești pe taică-tu, nu? Bănuiesc că ți-e de folos experiența pe care ai câștigat-o ca infirmieră.

Hilda clătină din cap.

— Nu, mătușa Carrie e infirmiera.

Răsună în aer râsul cel nou și entuziast al lui Arthur.

— N-ai să ghicești niciodată ce și-a pus în cap Hilda să facă. S-a înscris la. Facultate, să studieze medicina. Pleacă la Londra luna viitoare.

— Medicina! Reluă Todd ca un ecou.

Își ascunse uimirea, prefăcându-se preocupat de friptura de berbec din farfurie.

— Da, Hilda e încântată, adăugă Arthur foarte bine dispus. Se uita zâmbitor la Dan Teasdale. De-aia se poartă așa de drăguț cu noi toți.

Dan roși, perfect conștient de aerul tolerant dar glacial al Hildei, și totodată de situația sa destul de șubredă și stânjenitoare la vila Law. Venise acolo doar ca să-i facă plăcere lui Grace. Chiar și în momentul acela simți mâna lui Grace căutându-i-o pe a lui pe sub masă. Dan i-o strânse în mâna lui caldă și tare, ca s-o încurajeze; se gândi la Grace, la copilașul lor din odaia de sus, la viitor, și nu se mai sinchisi nici cât negru sub unghie de faptul că Hilda îl privea disprețuitor. Deși era roșii ca focul la față, avu curajul să ridice ochii și constată că Todd se uita la el.

— Acum, că s-a terminat războiul, ai să-ți reiei munca în mâna Neptun? Îl întrebă bătrânul.

Dan înghiți strâmb o bucată de cartof.

— Nu, zise el, n-am apuc de agricultură.

Grace vorbi mai lămurit, strângând în continuare mâna lui Dan pe sub masă:

— Știți, domnule Todd, n-am vrut să-l las pe Dan să se întoarcă la mină. Ne mutăm în comitatul Sussex. Am cumpărat acolo o mică proprietate, la Winrush. Am cumpărat-o din prima încasată de Dan la demobilizare, adăugă ea repede.

— Sunt doi încăpățânați, explică Arthur. Eu am făcut tot ce-am putut, zău așa, cinstit, ca să-l conving pe Dan că am nevoie să colaboreze cu mine, la Neptun. Dar el nici nu vrea să audă de așa ceva. E al naibii de independent – plus că n-a vrut să primească nici măcar un gologan. Și bineînțeles că toate astea sunt din cauza lui Grace. Ea a descoperit că localitatea aia, Winrush, e așa de bună pentru nașterea copiilor, încât și-a băgat în cap să aplice rețeta și la pui de găină și porci. *

Fără să se tulbure de loc, Grace spuse:

— Domnule Todd, ar trebui să veniți să ne faceți o vizită. De altfel, curând am să încep să primesc și chiriași în pensiune.

Todd îi acordă lui Grace favoarea rară a zâmbetului său liniștit, minunându-se de entuziasmul și hotărârea ei. I se păru un lucru frumos și înduioșător, dar destul de greu de înțeles. Și pentru că nu înțelegea, se simți deodată tare bătrân.

Tocmai atunci, mătușa Carrie se ridică, cu capul într-o parte, și se strecură fără zgomot afară din odaie. Harriet nu mai era, dar la vila Law exista un alt bolnav de îngrijit, și era din nou nevoie de priceperea mătușii Carrie. Îngrijea de rufele murdare și vărsa din nou oala de noapte – dar de data asta pentru o cauză diferită, cu mult mai sfântă decât odinioară.

Se făcu brusc tăcere, pentru că plecarea ei le aminti tuturor de trupul acela neputincios, înțepenit, întemnițat în camera lui. Gurând, lumea se ridică de la masă. Arthur îl luă pe Todd de braț și-l conduse până la automobilul care

avea să-l ducă la gară. Todd se hotărâse să nu urce în camera lui Barras afirmând cu multă înțelepciune, că vizita lui ar putea să-l tulbure pe bolnav. Arthur și Todd zăboviră o clipă în picioare, lângă portiera mașinii.

— Atunci, am să-ți dau de veste îndată ce aflu ceva în privința utilajului aceluia, spuse Todd oprindu-[^]e. Arthur, să știi că întreprinzi o acțiune frumoasă. Dacă o duci până la capăt, ai să realizezi o mină model.

Cuvintele acestea vibrară puternic în urechea lui Arthur: „o mină model”!

— Asta e tocmai ceea ce am visat eu, zise el cu glas scăzut, o mină model.

Se așternu tăcerea. Todd îi strânse mâna și se urcă în automobil.

Arthur rămase în picioare, în mijlocul aleii. Instinctiv, ridică ochii spre cer/ Soarele îl orbi cu strălucirea lui, lumea îl învălui în căldura ei, trecutul înspăimântător era uitat și îngropat. El, Arthur, se înălțase în mod miraculos, și în față i se concretiza idealul. O, Doamne, ce strălucită reînviere!

Urcă încet la etaj, fericit, ca să-i facă vizita zilnică lui taică-su.

Intră în odaie și se apropie de pat.

Barras zăcea pe spate – o masă de carne informă, inertă, neputincioasă și nemișcată. Mâna dreaptă era contractată, degetele vineții, păreau ale unui cadavru. Jumătate din obraz îi era țeapăn, și pe brazda care i se săpase în colțul drept al gurii se scurgea un firicel de salivă. Părea complet neînsuflețit, numai ochii îi erau vii, și se rotiră spre Arthur, la intrarea acestuia în odaie, dând aceleași semne jalnice de recunoaștere ca și un animal.

Arthur se așeză lângă pat. Toată ura și înverșunarea împotriva lui taică-su se stinsese de mult. Încerca în schimb un calm răbdător, începu să-i vorbească, să-i explice câte ceva din cele ce se petreceau.

Doctorul le spusese că vorbindu-i puteau să-l ajute să-și recapete facultățile mintale. Și, într-adevăr, Arthur își dădea bine seama că Barras înțelege ce-i spune.

Continuă să-i vorbească răbdător, privind țintă în ochii aceia stinși, care se roteau, ochii unei fiare încolțite. Apoi se opri. Văzu că taieă-su se străduiește să vorbească. Un cuvânt încercă să străbat[^] printre buzele acelea pecetluite. De fapt erau două cuvinte, dar buzele lipsite de viață refuzau să le lase să treacă. Arthur se aplecă, se apropie ca să asculte acele cuvinte, dar cuvintele se încâpățâneau să nu ajungă până la el. Nu le putu auzi. Deocamdată.

CAPITOLUL XIII.

Glorioasa pace îl adusese și pe David înapoi în țară. Sosi la Tynecastle sâmbătă 17 decembrie, la ora șase seara, în clipa în care trenul intră în Gara Centrală, el sări jos și alergă de-a lungul peronului, nerăbdător să ajungă la ușa turnantă de la ieșire; era emoționat la culme, murea de dorul lui Jenny și al lui Robert. Prima persoană pe care o văzu fu Sally Sunley. Îi făcu semn cu mâna. Își dădu seama că au primit telegrama lui; Sally îi răspunse și ea, făcându-i un semn prudent. Dar David nu-și dădu seama de nimic; era foarte ocupat să-i explice controlorului de bilete ceva în legătură cu foaia lui de drum. În cele din urmă, trecu de controlor și-i zâmbi, cu răsufierea întretăiată de emoție.

— Bună, Sally! Dar unde e restul familiei?

Furată de salutul lui viguros, de entuziasmul lui, zâmbi și Sally – dar tot așa de silit ca și mai înainte.

— Vai, ce plăcere că te-ai întors. David! Vreau să-ți vorbesc două clipe. Dar ce mult a întârziat trenul! Te aștept de atâta vreme, încât trebuie neapărat să beau o cafea.

— Mă rog, dacă vrei cafea, să ne grăbim să ajungem în Scottswood Road, zâmbi el.

— Nu, zise Sally, trebuie s-o beau aici. Hai să intrăm.

Fără să înțeleagă, David intră după ea la bufet. Sally plăti la bar două cafele și le aduse la una din mesele rotunde cu tăblia de marmură rece. David se uită atent la ea, și apoi protestă:

— Sally, dar eu nu vreau cafea. Adineauri am luat un ceai în tren.

Prefăcându-se că nu-l aude, Sally se așeză la masa pe care o halbă de bere băută de cineva lăsase inele ude. David se așeză la rândul lui, tare nedumerit.

— Vreau să-ți vorbesc, David.

— Bine, cu plăcere, dar nu putem să vorbim când ajungem acasă?

— Acolo n-o să putem.

Sally ridică lingurița și amestecă zahărul din ceașcă, dar nu se atinse încă de cafea. Ochii ei rămaseră ațintiți într-ai lui. Îi puteai ușor citi în ochi o tragică milă, dar David nu-și dădu seama nici de asta. Privindu-i îndelung fața greoaie și urâtică, cu pomeții înalți și bărbia lată, David începu totuși să simtă că lui Sally i s-a întâmplat ceva neplăcut.

Fata își bău foarte încet cafeaua; părea că vrea să prelungească așteptarea la infinit; într-un târziu însă sorbi ultima înghițitură.

Luptându-se din răspuțeri să-și stăpânească nerăbdarea, David întinse mâna să-și ia ranița.

— Atunci, haide să mergem. Nu-ți dai seama că au trecut nouă luni de la ultima mea permisie? Mor de nerăbdare s-o văd pe Jenny și să-mi văd copilul. Ce face Robert, băiețelul meu?

Sally își ridică diri nou ochii negri, fixându-i într-ai lui David, și deodată luă o hotărâre.

— David, să știi că de fapt n-a fost Jenny de vină.

— Cum?

— N-a fost ea de vină, pentru că ea lucra pentru război, sau așa ceva. Sally făcu o pauză. David, tu știi că băiețelul era cam plăpând.

Te rog neapărat să mă crezi că de fapt n-a fost vina lui Jenny.

David rămase să se uite la Sally, prin atmosfera îmbâcsită de fum a bufetului, peste masa de marmură cu cercurile ude. Afară se auzeau strigăte și zgomote vesele, lumea îi ovaționa pe vitejii soldați care se întorceau de la război. O locomotivă scoase un țipăt batjocoritor.

David nu avu nevoie să rostească nici un cuvânt. Înțelese de ce Sally îl privea. În felul acela, înțelese că, deși așteptase cu atâta nerăbdare să-l revadă pe Robert, până la urmă lucrul ăsta n-o să se mai poată întâmpla niciodată.

În timp ce Sally îi povesti totul, cu glas scăzut – o enterită care-l lovise în august, o boală care l-a ținut doar două zile, groaza lui Jenny de a-i comunica vestea – David asculta în tăcere, scrâșnind din dinți. Cel puțin atâta învățase în război: să se stăpânească. După ce Sally termină, David rămase multă, multă vreme ciudat de tăcut.

— Te rog să n-o învinuiești pe Jenny! Îl imploră ea. Mi-a cerut în mod special...

— Nu te teme, că n-o să-i spun nimic. Se ridică, își luă ranița pe umăr și i deschise lui Sally ușa. Plecară de la gară și porniră spre Scottswood Road. În fața casei cu numărul 117, Sally se opri:

— David, eu n-o să intru acum. Mai am puțină treabă.

' David privi lung în urma ei, o urmări cum coboară strada fiind conștient, tocmai prin junghiul care-i sfâșia inima, că a fost foarte frumos din partea lui Sally să-l întâmpine la gară. Ce ființă de treabă era micuța Sally! Poate știa că el, David, fusese împotriva ca Jenny să ia slujba aceea la Wirtley și să-l scoată pe Robert din aerul curat de la Sleescale, improspătat de briza mării, pentru a-l aduce în acest cartier aglomerat al unui oraș mare. Căută să alunge gândul. Silindu-se să alunge și tristețea care-i cătrănea obrazul, intră în casă.

Jenny era singură în odaia de peste zi. Stătea încolăcită pe canapeaua desfundată, fără pantofi, mângâindu-și cu multă compătimire degetele de la picior, acoperite de ciorapii de mătase. Vederea lui Jenny aducând acest omagiu familiar degetelor ei strivite atinse în sufletul lui David o coardă vibrantă a amintirilor. Strigă din prag:

— Jenny!

Fata tresări, ridică ochii, cu gura căscată, apoi întinse brațele emoționată.

— O, David! Strigă ea. În sfârșit!

David străbătu încet odaia. Ajunsă la un fel de paroxism, Jenny îl cuprinse cu brațele și, ascunzindu-și obrazul în haina lui, începură să plângă:

— Vai, te rog, nu te uita așa la mine! Te rog nu fi supărat pe mine, David dragule. N-am putut să fac nimic. Zău că n-am putut.

El alerga de colo până colo, bietul prichindel, și eu eram la slujbă, și nici nu mi-a dat prin gând să aduc doctorul. Și apoi fețișoara lui drăguță s-a subțiat cât un fir de ață, și pe urmă nici nu l-am mai recunoscut, și pe urmă... Vai, David, cât am mai suferit când l-a strâns Dumnezeu la el, o, Doamne, o, Doamne...

Suspînând de ți se rupea inima, Jenny povesti pe larg toate chinurile prin care trecuse, dezvăluind, fără să-și dea seama, amănuntele morții copilului pe care nu-l dorise. David asculta tăcut, cu fața încordată. Apoi, într-un acces de efuziune, Jenny strigă:

— Mi s-ar fi frânt inima dacă nu te întorceai, David, vai, e atât de minunat! Tu nici nu știi – o, Doamne, Doamne – toate lunile astea – spune și tu, David, că mă înțelegi, zău, te rog, că doar n-a fost vina mea. Nici nu știu cum am putut să îndur toate astea. Atâta ce-am suferit! Jenny înghiți un nod de plâns. Dar totul s-a reparat, acum, că te-ai întors, voinicul meu. Viteazul meu bărbat s-a întors de la război! O, Doamne, n-am putut nici să dorm, nici să mănânc...

David se strădui cât putu s-o liniștească, să-i aline durerea.

Apoi, în timp ce ea suspina de zor, acolo pe divan, înșirându-i amănuntele suferințelor ei, chinurile ei la pierderea lui Robert, vorbindu-i despre jalnica așteptare a întoarcerii lui, o pernă de la spatele lui Jenny lunecă pe podea, lăsând să se vadă o cutie mare cu bomboane de ciocolată, pe jumătate goală, și o revistă cu poze foarte decoltate. Consolând-o în continuare, David așază perna la locul ei, fără să spună o vorbă.

Într-un târziu, Jenny înalță capul, și printre lacrimi străluci un zâmbet:

— Îți pare bine că te-ai întors la mine? Hai, David, spune dacă-ți pare bine!

— Da, e minunat să te întorci, Jenny. Făcu o pauză. Apoi reluă:

Războiul s-a sfârșit și o să plecăm îndată, să ne apucăm de ceva nou.

— Sigur că da.-David, sigur că da, încuviință ea, cu un tremur în glas. Și eu vreau. Vai, tu ești cel mai bun bărbat de pe lume! Și ai să-ți iei licența în litere, și curând ai să ajungi director de școală.

— Nu, Jenny, spuse el pe un ton ciudat. Nu vreau să mai predau.

Cariera didactică e lipsită de orice perspectivă. E ceva mort. Trebuia de mult să renunț la ea.

— Și ce-o să faci atunci, David? Întrebă Jenny aproape plângând.

Ochii lui David aveau cearcăne, și fața lui purta amprenta unei asprimi care aproape o ului pe Jenny.

— Harry Nugent mi-a dat o scrisoare de recomandatie către Heddon, de la birourile din Tynecastle ale Sindicatului minerilor. E aproape sigur că o să capăt o slujbă acolo, Jenny. Bineînțeles, mare lucru n-o să fie: la început doar un post de contopiși, ceva, dar oricum, o să fie un început, începutul unor lucruri mari, Jenny. Un zel pătimăș străbătu apatia din glasul lui David. În sfârșit, o îa-mi ajung și eu țelurile adevărate.

— Bine, David, dar...

— Ei da, știu că o să iasă prea puțini bani, o întrerupse el. Două lire pe săptămână, și asta așa, dacă am noroc. Dar în orice caz, o să ne ajungă ca s-o scoatem la capăt. Tu pleci mâine la Sleescale, draga mea, și deschizi casa, în timp ce eu mă reped la Heddon să aranjez lucrurile.

— Bine, David, dar... Se opri ea cu gura căscată de spaimă. Doar două lire pe săptămână, când eu... Când eu câștigam patru?

David o privi fix.

— Jenny, banii nu mă interesează câtuși de puțin. Eu nu umblu după bani. De data asta n-am de gând să accept nici un fel de compromis.

— Bine, dar n-aș putea eu să? Îl imploră Jenny, mângâindu-i ca și altădată reverul hainei. N-aș putea să-mi mai păstrez o vreme slujba, David? Nu e păcat, de vreme ce câștig bani așa de buni?

David își strânse buzele cu un aer hotărât și-și îmbină sprâncenele.

— Jenny dragă, spuse el calm, trebuie să ne înțelegem o dată pentru totdeauna...

— Vai, David, desigur că ne înțelegem, replică ea înghițindu-și lacrimile. Redeveni deodată supusă, și se vârî toată în haina lui. Vai, doar știi cit te iubesc!

— Și eu te iubesc, Jenny, răspunse el vorbind rar. Așadar, ne strângem boarfele și mâine plecăm la căsuța noastră din Sleescale.

— Bine, David.

David se uită drept înaintea lui, ca și cum ar fi privit în viitor.

— De data asta am ceva serios de făcut. Harry Nugent e prietenul meu. Întâi lucrez la sindicat, și pe urmă candidez pentru Consiliul Municipal, înțelegi? Dacă izbutesc...

— A, da, David! Consiliul Municipal! Vai, ar fi minunat, David.

Jenny nu mai contenea cu exclamațiile, ridicându-și către el ochii umezi, plini de admirație. Se și vedea în chip de consoartă a unui consilier municipal. Pe obrazul ei străluci încântarea. Instinctiv, își netezi fusta. Adevărul este că era îmbrăcată cu mult gust, și chiar foarte frumos: avea o bluză dintr-o mătase plină, o fustă foarte elegantă, mulată pe șaolduri, și vreo două inele, care-ți luau ochii. Nu mai încăpea nici o îndoială că avea pe vino-ncoace, și încă din plin.

Poate însă că în ultima vreme muncise cam mult. Sub pudra așternută într-un strat ușor pe obraji, David desluși o rețea fină de vinișoare roșii, ca o floare, o floare ciudată, exotică, aproape frumoasă/ înmugurită sub fard.

Ridicând ochii către el, cu capul înclinat pe umăr, cu buzele pline întredeschise, Jenny era fermecătoare, și perfect conștientă de farmecele ei.

— Ei? Întrebă ea. Mă mai placi? Zâmbi cu mult subînțeles.

Tăticu și mămica s-au dus la Whitley Bay.

— Sally le-a luat bilete la music-hall-ul de acolo. O să se-ntoarcă târziu.

David se ridică brusc și se duse la fereastră; rămase în picioare, privind în curte. Nu-i răspunse nimic.

Jenny lăsă buza în jos. Trebuia să admită că, într-un fel abia simțit, David se schimbaseră. Era mai aspru, mai sigur pe el, mai refractar; vechea lui încăpățănare de băiețel se prefăcuse într-o dură fermitate.

Mai târziu, când Alfred și cu Ada se întoarseră acasă, Jenny își dădu seama încă și mai clar de schimbarea produsă în firea lui David.

Fără să se poarte cătuși de puțin nepoliticos sau dur, David anunță fără posibilitate de replică, și chiar în ciuda întristării Adei, că urma să plece a doua zi cu Jenny la casa lor din Sleescale.

Iar Jenny, chiar dacă va fi nădăjduit, nu izbuti cătuși de puțin să-i schimbe hotărârea. A doua zi în zori, ea plecă la Sleescale cu trenul de zece fără un sfert, în timp ce David se duse să discute tu Heddon.

Biroul filialei din Tynecastle a Federației Sindicatelor miniere[^] se afla aproape de Gara Centrală, pe Rudd Street. Era alcătuit din două odăi simple: un birou la stradă, în care un bătrânel cărunt, cu fața vânătă, ciupită de vărsat, și cu mâini de fost miner, ședea și aranja niște cartoteci într-un dulap imens, și o odăiță mai mică, pe care scria „Intrarea oprită”. Pe jos – nici covor, și nici măcar un linoleum care să acopere scândurile goale și prăfuite; pe pereți – iarăși nimic, în afară de vreo două tabele, o hartă a ținutului și un aviz „Nu scuipați pe podea”. Când Tom Heddon ieși din biroul care-i aparținea, își scoase pipa scurtă din gură și, cu toate că ținti spre căminul fără foc, de fapt încalcă imediat interdicția de pe perete.

— Va să zică dumneata ești Fenwick, zise el. Mi-aduc aminte de dumneata, de la ancheta aceea dinainte de război. L-am cunoscut de altfel și pe tatăl dumitale. Îi strânse grăbit mâna și refuză cu un gest scrisoarea de recomandatie pe care i-o prezentă David. Nu-i nevoie, că mi-a scris și mie Harry Nugent, adăugă el acru.

Îi zâmbi destul de sever lui David. Tom Heddon ăsta, un omuleț aspru și plin de foc – negricios, cu un ciuf de păr gros și negru, cu sprâncene negre, stufoase, și o piele oacheșă, murdară – era de o vitalitate extraordinară. Tot timpul asuda, scuipa, injura. Avea o capacitate uriașă de a mânca, bea, lucra și ocăra în chipul cel mai sălbatic cu putință. Cuvântul lui favorit era „împuțit”. Era un mare orator, improviza cu ușurință, folosea din plin clișeele cele mai banale, dar avea mare promptitudine în ripostă. Minte nu prea avea:

Un mic defect, care, în ciuda dezamăgirii lui, îl ținea, săracul, de cincisprezece ani tot la filiala din Sleescale. N-avea nici o perspectivă de promovare, lucru de care era perfect conștient. Nu se spăla prea des. Avea aerul că doarme îmbrăcat cu lenjeria de corp pe care o purta peste zi. Și chiar asta era realitatea.

— Va să zică, ai făcut războiul ăla împuțit împreună cu amicul Harry? Îl întrebă sarcastic Heddon. Să nu-mi spui cumva că ți-a plăcut! Vino colea, să șezi nițel jos.

Intrară colea, în biroul rezervat lui Heddon. Stătură de vorbă.

Heddon își pierduse în război secretarul – i-l luaseră cu arcanul, pe baza împuțitului ăluia de plan Derby, și căzuse, lovit în cap de un împuțit de glonte, în luptele din pădurea Sampreux. În orice caz, ca să nu-l refuze pe Harry Nugent, Heddon avea să-l pună la probă pe David. Totul depindea numai de băiat – trebuia să pună umărul la. Treabă, să se ocupe în același timp de Revendicări, Ajutoare și Corespondență. Pe de altă parte, David își tăcuse iluzii în privința salariului: nu putea primi decât treizeci și cinci de șilingi pe săptămână.

— Cu timpul o să ajungi să deprinzi stilul meu de muncă, mormăi Heddon. Na, uită-te prin chestia asta!

Cu un aer indiferent, deschise un sertar și îi întinse lui David un ziar – un ziar muncitoresc, The Weekty Worker – un număr vechi de vreo câțiva ani. Pe una din paginile îngălbenite, purtând acea amprentă greu de definit proprie

tipăriturilor păstrate ca ochii din cap, se afla un articol însemnat cu un chenar albastru.

— Uite, ca să mă cunoști, zise Heddon. Hai, citește-l. E un material împutit, scris de mine.

În timp ce Heddon se prefăcea că se uită în altă parte David citi articolul. Era intitulat Curți și curți, și nu era lipsit de un oarecare sarcasm brutal. Articolul pune în contrast curtea regală de la palatul Buckingham cu o altă curte – curtea Bloggs, bine cunoscută autorului. Stilul era stângaci și grosolan, dar contrastele erau reușite, tocmai prin violența lor. „Alteja-sa domnișoara de Fallington purta o toaletă de satin alb; trena ei era brodată cu țechini încrustați. Gâtul său aristocratic era împodobit cu un șirag de mărgăritare neprețuite, iar penele erau bine fixate printr-o diademă de broderie cu diamante”; iar puțin mai jos scria: „Bătrâna doamnă Slaney muncește cu ziua. Nu poartă nici un fel de pene, ci doar o bucată de sac rupt, potrivită în chip de fustă. Locuiește într-o singură odaie, în casa de raport Bloggs, câștigă doisprezece șilingi pe săptămână și e bolnavă de oftică”

David citi articolul până la capăt, furat fără voia lui de seriozitatea și vigoarea materialului. În fond, acest articol era o întruchipare a lui Heddon: un om sincer, fanatic, pătruns de o necruțătoare ură de clasă.

— E tare, zise David într-un târziu, cu toată sinceritatea.

Heddon zâmbi, atins la coarda sensibilă, recunoscând în David un prieten, îi luă înapoi ziarul și-l pături cu grijă la loc, în sertar.

— De aici se poate vedea care-i părerea mea despre ei. Îi urăsc, cu tot neamul lor împutit! Le port eu sâmbetele la vreo câțiva de pe-aici! Îi fac să joace cum le cânt eu! Să luam de pildă Sleescale,.

Orașul ăsta împutit al dumitale. Într-o bună zi, și nu prea târziu, o să facem un târăboi acolo, de-or să le meargă fulgii!

Asta îi stârni interesul lui David.

— Da, da, zise amenințător Heddon, așteaptă numai, să vezi ce-o să fac. Bătrânul Barras e dărimat, și fi-su crede că acum el o să țină hățurile. S-a apucat să zvârle praf în ochi. S-a întins la tot felul de povești dintr-alea cu igiena, a pus băi la gura puțului, și câte și mai câte. Cheltuiește o parte din banii pe care i-a stors tat-su din sudoarea oamenilor și eschivându-se de la impozitul pe profiturile suplimentare și de la suprataxe, și de la câte și mai câte; și pe noi ne face să credem că înalță la Neptun un nou Ierusalim, împutit ca dracu. Dar așteaptă numai Lijel, așteaptă tu, și o să vezi că noi n-am uitat ce ne-au făcut ei, când cu catastrofa. Ehe, au scăpat prea ușor din toată povestea aia! Eu am așteptat numai să se termine războiul, ca să pot să-i iau în unghii. O să-i scutur de-or să-i treacă toate nădușelile, până-i fac praf cu neamul lor împutit cu tot!

Heddon se întrerupse brusc și rămase cu ochii în gol. Câteva minute, înfățișarea lui continuă să fie aspră, întunecată și amenințătoare. Apoi își reaprinsese pipa stinsă și trase către el o tăviță cu corespondența, la care trebuia să răspundă.

— Atunci, de luni îți iei slujba în primire, îi spuse el lui David, încheind întrevederea cu o glumă oribilă: Haide, nu-ți mai lăsa Rolls Royce-ul să te aștepte atâta, că îpuțitul de lacheu o să-și dea demisia din slujbă.

David luă primul tren către Sleescale, și pe drum medita profund și serios asupra tuturor planurilor care-i umblau prin minte.

Făcuse primul pas pe drumul pe care și-l trasase. Nu era un pas senzațional, ci doar o reîntoarcere modestă și obscură la idealurile din trecut. Ceea ce făcea nu se impunea decât prin faptul că era necesar – necesar nu atâta din punct de vedere bănesc, cât din punctul de vedere al scopului urmărit.

Acest scop îl avea foarte clar înaintea ochilor. Și se hotărâse să nu admită nici un fel de compromisuri, să nu umble cu jumătăți de măsură; acum își spunea: „Ori totul, ori nimic!”

O găsi pe Jenny în toiul treburilor cerute de redeschiderea casei, și noutatea acestui eveniment o scosese de pe făgașul obișnuit; Jenny alterna chicotelile emoționate ale descoperirilor cu mici exclamații de spaimă.

— Ei, poftim! David, uitasem cu desăvîrșire de sfeșnicele astea minunate de porțelan. Apoi: O, Doamne! Ce zici cum s-a jupuit platoul de prăjituri? Și tânărul ăla mi-a garantat că e nichelat. Și pe urmă: Nu-i așa că sunt o nevestică gospodină! Nu-i așa, David dragule?

David își scoase haina, își suflecă mânecile cămășii și începu să mute mobila din loc. Pe urmă luă piatra de curățat baia și puțin gaz și, lăsându-se în genunchi, frecă rugina de pe grătarul căminului.

Frecă și podelele, fără să spună o vorbă, după care smulse buruienile din fața casei. Năpădiseră de tot bucățica aceea de pământ pe care Jenny promisese o dată, foarte dulce, că o va transforma într-o grădină. O ajută la treabă până la ora trei, când luară o masă încropită din te miri ce. Pe urmă se spălă, se îmbracă frumos și plecă.

Era minunată senzația de a se afla iarăși în orașul lui, după murdăria, mizeria și groaza războiului. O porni încet pe Lamb Street, simțind cum îl cuprinde din nou în brațe viața orașului Sleescale; privi turnul negru de extracție care se înălța deasupra lui, deasupra orașului, deasupra portului și a mării, în drum către mahalaua Teraselor se întâlni cu vreo câțiva oameni, care se opriră și-i strânseră mâna, felicitându-l că s-a întors viu și nevătămat de pe front... Aerul lor prietenos îi încălzi inima, dând aripi speranței încolțite acolo.

Mai întâi se duse la maică-sa și rămase un ceas cu ea. Moartea lui Sammy își pusese pecetea asupra Marthei, iar vestea că se însurase o afectase într-un mod cât se poate de ciudat: Martha se prefăcea că habar n-are de cele întâmplare; era un lucru pe care îl ștergea cu desăvîrșire din conștiința ei. Tot orașul aflase de căsătoria lui Sammy: Annie născuse un băiețel, care se numea Samuel Fenwick, și avea acum unsprezece luni. Însă pentru Martha, căsătoria nici nu exista: se închistase în ea, fortificându-se ca într-o redută împotriva acestui eveniment, și se legăna cu iluzia mincinoasă că Sammy n-a aparținut nicicând altcuiva decît ei, și numai ei.

Se făcuse ora cinci dnd David plecă de la maică-sa, și porni pe ulița Inkermann către casa lui Harry Ogle, fiul cel mai mare al lui Ogle, frate cu Bob, cel care-și pierduse viața în catastrofa minieră.

Harry era un bărbat de patruzeci și cinci de ani, care pe vremuri îl ascultase și-l admirase f e Robert Fenwick; era un om palid, vioi și nervos, cu un glas teribil de slab și înecat. Dar chiar și fără glas, Harry se bucura printre muncitori de reputația că e „om cu cap”; era secretarul Sindicatului local, casier al Serviciului de asistență medicală și membru laburist al Consiliului Municipal din Sleescale.

Harry Ogle se bucură de sosirea lui David, și după ce-și dădură unul altuia veștile cele mai proaspete, în bucătărioara din spatele casei lui Harry, David se aplecă înainte, încordat, cu un aer de profundă seriozitate.

— Harry dragă! Am venit să te rog să-mi faci un serviciu. Te-aș ruga să mă ajuți să fiu propus candidat în alegerile municipale de luna viitoare. De felul lui, Harry era un om care nu punea multe întrebări și nu-și manifesta niciodată surprinderea. De data asta tăcu vreme îndelungată.

— Propunerea candidaturii e un fleac David, nu asta ar fi greutatea. Mă tem însă că n-ai avea nici cea mai mică șansă să fii alies.

În cartierul tău ai avea drept adversar pe Murchison. El a fost ales mereu, de zece ani încoace.

— Știu eu asta! Dar el nu se duce aproape la nici o ședință a Consiliului Municipal.

Răspunsul lui David păru să-l amuze pe Harry Ogle.

— Poate că tocmai asta îl face să se mențină.

— Deh, Harry, vreau și eu să-mi încerc norocul, zise David cu o răbufnire a impetuozității lui de altădată, acum abia schițată, încercarea moarte n-are.

Din nou se lăsă tăcere.

— Mde, știu și eu? Zise Harry. Dacă tu ții așa de mult... Am să fac și eu tot posibilul.

David se întoarse acasă în seara aceea cu senzația că a făcut un al doilea pas înainte. Nu-i suflă o vorbă lui Jenny, până când, peste zece zile, obține depunerea candidaturii. Abia atunci îi povesti.

Consiliul Municipal! David să candideze pentru Consiliul Municipal! Oh, Jenny era atât de emoționată, în culmea bucuriei!

Dar de ce nu i-a spus nimic până atunci? Ea a crezut că el glumește doar când i-a vorbit în seara aia, în casa din Scottswood Road. Vai, dar era minunat, pur și simplu minunat, vai, David, dragul de el!

Încântată, Jenny se aruncă trup și suflet în viitoarea campaniei, începu să facă propagandă, să ducă muncă de lămurire, își lucră o cocardă frumoasă, făcu „tot felul de mici sugestii”: Clarry avea un prieten în branșa negustorilor de automobile, care ar fi putut să le împrumute o mașină; avea să-l însoțească ea în automobil prin circumscripție; și de ce oare să nu-l convingă pe directorul noului cinematograf să „ruleze pe ecran ceva despre David”? În toate ferestrele casei lipi câte un afiș: „VOTAȚI-L PE FENWICK”, scris cu litere mari, roșii.

Afișele astea stârneau un adevărat extaz în sufletul lui Jenny: prinsese obiceiul să iasă în stradă de mai multe ori pe zi și să le citească cu admirație.

— Vai, David, în sfârșit, o să ajungi și tu celebru! Declară ea foarte încântată; și nu înțelese de ce această remarcă îl făcu pe David să strângă nefericit din buze și să-și întoarcă privirile.

Bineînțeles, socotea mai mult ca sigur că David o să fie ales; încă de pe acum își închipuia micile petreceri la care avea să invite pe soțiile colegilor lui din consiliu; se și vedea făcându-i vizite doamnei Ramage în noua vilă impozantă pe care și-o clădise în vârful dealului de lângă Sluice Dene. Avea o presimțire că din toate astea o să iasă ceva care o să ducă la adevărata lor promovare. De fapt, bineînțeles, Consiliul Municipal nu aducea bani propriu-zis, dar putea duce la ceva, chibzuia dânsa foarte înțelept. Jenny nu înțelegea realitatea. Era pentru dânsa o imposibilitate fizică să înțeleagă motivele care determinau acțiunea lui David.

În sfârșit, sosi și ziua alegerii, în inima lui, David se cam îndoia de perspectivele sale. Numele lui se bucura de stimă în oraș – taică-su murise în mină, frate-su murise în război, iar el personal fusese trei ani pe front. Desigur, exista un iz romantic, foarte util – pe care el îl disprețuia – în întoarcerea lui de la război, pentru a-și depune candidatura la Consiliul Municipal. Dar David n-avea experiență, nu trecuse prin prea multe încercări, în timp ce Murchison. Avea obiceiul, cam prin preajma alegerilor, să extindă foarte mult vânzările pe credit în prăvălia lui, să strecoare câte-o cutie cu săpunuri parfumate sau niște sardele în coșnița clientelor, lucru care nu-l favoriza de loc pe contracandidatul său. Sâmbătă după-amiază, în chiar ziua alegerilor, mergând prin oraș David se întâlnește cu Annie, care venea de la centrul de vot, instalat în școala nouă din strada Bethel. Annie se opri.

— Am fost și te-am votat, zise ea cât se poate de simplu. M-am dus din vreme, ca nu cumva să se închidă urnele.

David se înroși; felul în care îi spusese Annie lucrurile acestea și gândul că ea își dăduse osteneala să meargă și să voteze pentru el, îi provocară o plăcere sinceră.

— Îți mulțumesc, Annie.

Statură față în față, în tăcere. Annie nu vorbea niciodată prea mult, nu făcea destăinuiiri; nici acum nu-și exprima în vorbe mari și late încrederea în victoria lui; și totuși, David simțea un efluviu de urări de bine îndreptându-se din inima ei către el. Simți deodată că are o mulțime de lucruri să-i spună. Voia s-o consoleze de pierderea lui Sammy, s-o întrebe ce-i face băiatul; simți un îndemn nestăpânit de a-i vorbi despre Robert. Dar gălăgia și aglomerația de pe stradă îl împiedicară. În loc de toate astea, îi spuse doar atât:

— În nici un caz n-am să reușesc.

— Mde, zise ea, cu zâmbetu-i firav. Se prea poate să reușești și se prea poate să nu reușești, Davey. Cel mai bine e să încerci.

Apoi, salutând din cap, după cum îi era obiceiul, Annie se întoarse acasă, unde o aștepta copilul.

După întâlnirea cu Annie, lui David îi fulgeră prin minte că fata a rezumat în mod foarte înțelept și încurajator șansele pe care le avea. Când se anunțară rezultatele, află că l-a bătut pe Murchison cu o majoritate foarte mică, de numai 47 de. Voturi. Dar ce mai conta asta, de vreme ce fusese ales?

Jenny, puțin mirată de diferența mică de voturi, era totuși încântată de alegerea lui David.

— Vezi? Ce-ți spuneam eu?

Începu să aștepte cu nerăbdare prima ședință a noului consiliu, la fel de încântată de parcă ar fi fost chiar ea proaspăt aleasă în consiliu.

David nu era nici pe departe atât de vesel. Având acces la procesele-verbale, la arhive, la minutele ședințelor, cercetase viitoarea mărunță și meschină a politicii locale, descoperind obișnuitul amestec de interese sociale, religioase și personale, având drept factor comun binecunoscuta politică, „dacă mă servești în chestia asta, te servesc și eu în ailaltă”. Bineînțeles, Ramage era elementul dominant. De patru ani, el trăgea sforile consiliului. De la început, David își dădu limpede seama că Ramage e omul de care o să se ciocnească.

Noul consiliu se întruni în seara zilei de 2 noiembrie. Prezida Ramage. Ceilalți consilieri erau Harry Ogle, David Fenwick, părintele Enoch Low de la capela din strada Bethel, Strother, directorul școlii, pânzarul Bates, Connolly de la Societatea de gaze și secretarul Rutter. La început avu loc în anticameră un schimb de saluturi pline de efuziune – între Ramage, Bates și Connolly; toți râdeau țâre, cu gura până la urechi, se băteau pe umeri și sporovăiau, veseli nevoie-mare, în timp ce părintele Low, destul de departe ca să nu audă glumele porcoase, se purtă ceremonios cu Connolly și slugarnic cu Ramage. Nimeni, nu-i băga în seamă pe David și pe Harry Ogle. Dar când intrară în sala de consiliu, Ramage îi aruncă lui David o privire glacială.

— Ce păcat că nu e și vechiul nostru prieten, Murchison, printre noi! Glăsui el tare și mitocănos. Parcă-mi cade greu la stomac când văd un străin printre noi.

— Nu-ți face sânge rău, băiete, îi șopti Harry Ogle lui David, ai să te deprinzi tu cu felul lui de a vorbi.

Se așezară cu toții, și Rutter începu să citească procesul-verbal al ultimei ședințe a fostului consiliu, îl citi repede, ca pe-un pomelnic, cu o voce seacă și plictisită, și apoi, aproape fără să facă vreo pauză și fără să schimbe tonul, anunță:

— Prima chestiune este votarea contractelor pentru carne și îmbrăcăminte. Bănuiesc domnilor, că doriți să le considerați aprobate.

— Chiar așa, căscă Ramage.

Se lăsă pe spate în fotoliul lui din capul mesei, cu fața roșie și mare cit un obroc îndreptată spre tavan, cu mâinile împreunate pe burduhanul lui uriaș.

— Da, da, se aprobă, încuviință Bates învârtindu-și degetele mari, cu ochii țintă la scândurile mesei.;

— Se aprobă, domnilor, zise Rutter întinzând mâna după registrul de procese-verbale.

David interveni cu glas liniștit:

— Numai o clipă, vă rog!

Se făcu tăcere, o tăcere foarte ciudată.

— Eu n-am văzut contractele, remarcă David, cu un glas cât se poate de calm și binevoitor.

— Nici nu e nevoie să le vezi, spuse batjocoritor Ramage. Au fost adoptate prin votul majorității.

— A, da? Exclamă David surprins. Eu nu mi-am dat seama căs-a și votat.

Rutter, secretarul, își luă un aer solemn și jenat, privind fix la vârful peniței, de parcă ar fi făcut în mod cu totul inexplicabil o pată de cerneală pe hârtie. Își dădu seama că David se uită la el, și într-un târziu se văzu silit să privească și el în ochii întrebători ai lui David.

— Aș putea să văd și eu contractele? Întrebă David.

De fapt, cunoștea perfect situația acestor contracte; ceea ce dorea era doar să întârzie înregistrarea lor în dosarul de procese-verbale. Aceste contracte erau de multă vreme un scandal public la Sleescale. Cel referitor la îmbrăcăminte nu era prea important: era vorba doar de procurarea uniformelor inspectorului sanitar, a igienistului și a diferiților funcționari locali, și măcar că Bates, pânzarul, realiza beneficii scandaloase de pe urma acestei tranzacții, suma totală nu avea cine știe ce însemnătate.

Cu totul alta era însă situația contractelor de carne. Aceste contracte, care îi acordau lui Ramage monopolul aprovizionării cu carne a spitalului din localitate, constituiau o nedreptate strigătoare la cer. Prețurile stipulate corespundeau cărnii de calitate întâi dar Ramage furniza doar bojoci, carne de la gât și piele.

David luă contractul de carne din mâna nervoasă a lui Rutter.

Cercetă eu atenție documentul; suma era destul de ridicată: era vorba, în total, de trei sute de lire sterline, în mod intenționat, David prelungi cercetarea hirtiiilor acelora de culoare albastră-cenușie.

Ținu în loc ședința, simțind că toți ochii sunt fixați asupra lui.

— Contractul acesta a fost obținut printr-o licitație, pe baza mai multor oferte? Întrebă el într-un târziu.

Incapabil să se mai stăpânească, Ramage se aplecă peste masă.

Fața lui ardea de furie. Era complet scos din fire.

— De mai bine de cincisprezece ani dețin contractul asta. Ai vreo obiecție?

David privi peste masă la Ramage; în sfârșit, sosise primul moment important, prima încercare. Se simțea perfect stăpân pe sine, cât se poate de liniștit, îi spuse cu răceală:

— Îmi închipui că foarte multă lume are obiecții.

— Du-te dracului cu închipuirile tale! Tună Ramage.

— Domnule Ramage, domnule Ramage! Behăi subțirel și milos părintele Low.

Atât în cadrul consiliului, cât și în afara lui, părintele Low întotdeauna se gudura pe lângă Ramage, enoriașul său favorit, omul care pusese piatra fundamentală a capelei din strada Bethel, vițelul de aur din turma lui anemiată și subțiată. Iar acum Low se întoarse către David, admonestându-l țăfnos:

— Dumneata ești nou aici, domnule... Ăăă – Fenwick. Poate ești și nițel prea zelos. Ai uitat că pentru aceste contracte se face publicitatea legală.

David răspunse:

— Da, știu eu, trei rânduri cu litere mărunte, pierdute undeva, printre anunțurile din ziarul local. O publicitate pe care n-o vede nimeni.

— Și de ce ar trebui s-o vadă cineva? Urlă Ramage din capul mesei. Și de ce naiba vii tu să-ți bagi nasul în treaba asta? Contractul e al meu^{de} cincisprezece ani. Și până acum nimeni n-a crâcnit.

— În afară de cei care mănâncă porcăria de carne furnizată de dumneata, spuse David, cu glas neutru.

Se făcu o tăcere de moarte. Harry Ogle îi aruncă o privire alarmată lui David. Rutter, secretarul, păli de spaimă. Ramage, gata să plesnească de furie, trânti cu pumnul în masă.

— Astea-s calomnii! Strigă el. E o lege care pedepsește chestiile astea. Bates, și tu, Rutter, sunteți martori că m-a calomniat!

Rutter își ridică fața supusă, ca să protesteze. Părintele Low se pregăti să behăie ca un mieluşel. Dar Ramage tună iar:

— Trebuie să-și ia vorba înapoi, să-și retragă vorbele împruțite!

Rutter spuse:

— Pomnule Fenwick, mă văd silit să-ți cer să-ți retragi cuvintele.

David era pradă unei stfanii aprinderi. Fără să-și ia ochii de la Ramage, duse mina la buzunarul dinăuntru și scoase un teanc de hârtii.

— Nu e nevoie să-mi retrag cuvintele, zise David, dacă-mi pot dovedi afirmația. Mi-am dat osteneala să strâng niște dovezi. Am aici declarații semnate de cincisprezece bolnavi de la spitalul comunal, de cele trei infirmiere și chiar și de sora șefă. Aceștia sunt oamenii care mănâncă, domnule Ramage, carnea furnizată de dumneata; și, după cum s-a exprimat sora șefă, carnea asta nu e bună nici s-o dai la câini. Permiteți-mi, domnilor, să vă citesc aceste declarații.

Domnul Ramage le poate perfect interpreta ca mărturii legale împotriva domniei-sale.

Într-o tăcere de moarte, David citi mărturiile oamenilor cu privire la carnea vândută de Ramage. Carne tare, plină de zgârciuri și uneori stricată: toate mărturiile concordau în această privință.

Jane Lowey, îngrijitoare la unul din saloanele spitalului, declară că a suferit o dată niște colici cumplite după ce a consumat o bucată de carne de berbec; infirmiera Gibbings de la spital a contractat o infecție cu paraziți intestinali, care nu putea să provină decât din carne alterată.

Când termină David de citit, auditorii păreau împietriți, împăturindu-și liniștit hârtiile, îl putu vedea alături de el pe Harry Ogle, cu chipul agitat de o bucurie sinistră, iar în fața lui pe Ramage, gata să-l apuce damblaua.

— O înșiruire de minciuni, bolborosi Ramage în cele din urmă.

Carnea furnizată de mine este de calitate întâi.

Pentru prima dată vorbi deschis și Ogle:

— Halal de așa calitate-ntâi! Mormăi el.

Reverendul Low ridică o mină imaculată, împăcluitoare, și behăi:

— Cine știe, poate când și când s-o mai fi strecurat și vreo bucată mai proastă, nu?

Harry Ogle murmură:

— De cincisprezece ani ține povestea asta – iacă ce-nseamnă „când și când” cum zice sfinția-ta.

Connolly își vârî nervos mâinile în buzunare:

— Ce de vorbărie pentru un fleac! Hai să votăm. Știa el cum trebuie rezolvate lucrurile definitiv. Repetă deci, cu glas tare: puneți chestiunea la vot.

— Or să te învingă, David, îi murmură Harry Ogle într-o șoaptă înfrigurată.

Ogle cunoștea realitatea: Bates, Connolly, Ramage și Low se țineau întotdeauna ciotcă pentru aranjarea intereselor lor comune.

David se întoarse către părintele Low.

— Vă adresez un apel, ca reprezentant al bisericii.

Dumneavoastră doriți ca bolnavii din spital să mănânce și de acum înainte carne stricată?

Reverendul Low roși puțin, și fața lui căpătă o expresie de încăpățănare.

— Eu nu mi-am format încă o convingere.

David îl abandonează pe reverend, își aținti ochii din nou asupra lui Ramage. Vorbi foarte rar:

— Dați-mi voie să explic lucrurile cât se poate de limpede, în cazul în care consilierii refuză să aprobe la ședința noastră o publicitate de alt gen și de proporții corespunzătoare, care să solicite oferte de carne și de la alți contractanți, voi înainta aceste declarații serviciului sanitar al comitetului și voi cere o anchetă completă asupra întregii chestiuni.

Urmă un duel de priviri între Ramage și David. Dar Ramage fu primul care plecă ochii, îi era frică. De cincisprezece ani escroca astfel Consiliul Municipal, vânzând carne de calitate inferioară și furând la cântar; îi era frică, îi era teribil de frică de eventualele dezvăluiri pe care le-ar fi putut aduce o anchetă, în gândul lui, își spuse: „Dă-l în mă-sa! De data asta trebuie s-o las mai moale, trăsni-l-ar Dumnezeu de porc! Da să știu că mor, și altă dată tot i-o plătesc eu!”

În schimb, cu glas tare, declară cât se poate de morocănos:

— Nu e nevoie să punem la vot. Publicați anunțurile și dați-o dracului. Oferta mea o să fie la fel de bună ca și alelalte.

David se simți purtat de un val de triumf. „Am câștigat, gândi el, am câștigat!” Făcuse primul pas pe un drum lung. Va să zică era în stare să realizeze și el ceva. Iar voința nu-i lipsea câtuși de puțin.

Ședința Consiliului Municipal, își continuă lucrările.

CAPITOLUL XIV.

Din păcate însă, rezultatele alegerii lui David în Consiliul Municipal se dovediră o jalnică dezamăgire pentru Jenny. Entuziasmul ei era veșnic atât de arzător, încât licărul care stăruia după aceea era puțin carbonizat pe la margini... Iar entuziasmul lui Jenny în privința alegerii se înalță ca un foc de artificii, izbucni într-un mănunchi frumos de stele, și apoi se stinse cu un fâsâit.

Jenny nădăjduse că prin alegerea aceasta să obțină o oarecare promovare pe plan social. Mai ales, ardea de dorința de a o „frecventa” pe doamna Ramage. Când doamna Ramage primea cucoanele la ceai, după-amiaza, era un eveniment de bon ton la Sleescale: de obicei veneau doamna Strother, soția directorului școlii, și doamna Armstrong, și doamna doctor Proctor, și doamna Bates, nevasta pânzarului. Păi dacă se ducea doamna Bates, de ce să nu se ducă și doamna Fenwick? Asta era întrebarea pe care și-o puneau Jenny, cu sufletul la gură de nerăbdare. La petrecerile astea, adeseori se făcea muzică, și la urma urmei, cine știa să cânte mai drăguț decât Jenny? În treacăt era un cântec așa frumos! Era pur și simplu clasic, într-un fel: Jenny ardea de dorința de a cânta această bucată în fața tuturor cucoanelor din Sleescale, în salonul elegant al doamnei Ramage din vila cea mare și nouă, clădită din gresie roșie, la Sluice Dene. „O, Doamne, Doamne, se necăjea Jenny, ce n-aș da să pot să intru în relații cu doamna Ramage!”

Dar de la doamna Ramage nu venea nici cel mai mic semn de încuviințare a unor asemenea relații; nici măcar nu schița un zâmbet de salut când se întâlneau la un colț de stradă. Iar apoi, la începutul lui decembrie, se produse un incident îngrozitor, într-o marți după-amiază, Jenny intră în prăvălia lui Bates ca să cumpere o bucată de muselină – „Verișoara Marianne”, care scria în revista Mab's Journal, tocmai dăduse a înțelege că în curând muselina o să fie un demier cri* pentru desuurite femeilor eiegante – și acolo, la tejgheaua pânzăriei, cine cerceta niște dantelă fină? Doamna Ramage. Prinsă fără veste în această situație, doamna Ramage păru foarte amabilă, zău așa! Era o huidumă de femeie, osoasă, cu o față inexpresivă, dând impresia că tocmai a încasat o mamă de bătaie la care a rezistat dârz. Dar în după-amiaza aceea, când pipăia bucățile de dantela, nu părea chiar așa dârză, ci dimpotrivă, agreabilă. Iar când Jenny se trezi lângă ea spunându-și că la urma urmei bărbații lor sunt colegi în același consiliu, toate aspirațiile ei mondene i se urcară la cap. Înainta pe lângă tejghea și, zâmbind cu manierele cele mai de salon, îi arătă doamnei Ramage toți dinții ei frumoși, și i se adresă cu drăgălășenie:

— Bună ziua, doamnă Ramage. Ce ziceți ce frumos e azi după-amiază, cu toate că suntem în decembrie?

Doamna Ramage se întoarse încet. Se uită la Jenny. Lucru îngrozitor, o recunosc pe Jenny, și apoi, deodată n-o mai cunosc.

Pentru că, ce să vezi? Într-o secundă fatală, fața ei se închise ca o stridie. Cu un aer distant și ceremonios, o luă de sus pe Jenny:

— Dar de unde ne cunoaștem noi?

Iar biata Jenny, zăpăcită și lipsită de un sfat înțelept, îi dădu drumul înainte pe panta pe care o apucase, pecetluindu-și singură soarta.

— Sunt doamna Fenwick, murmură ea. Soțul meu e în Consiliul Municipal cu soțul dumneavoastră, doamnă Ramage.

Doamna Ramage o măsură pe Jenny din cap până-n picioare, cu priviri necruțătoare.

<Notă>

*Ultimul strigăt.

</ Notă>

— A, ăla? Zise ea, ridicând din umeri. Aproape întorcându-i spatele lui Jenny, reveni la dantele și-i vorbi pe tonul cel mai dulce cu putință tinerei vânzătoare din prăvălie: Mă gândesc să iau totuși bucata cea mai scumpă, draga mea, și te rog fii drăguță, trimite-mi-o acasă și trece-mi-o în cont.

Jenny se împurpura la față. Mare lucru că n-a murit de rușine!

Ce jignire, și tocmai în fața vânzătoarei ăsteia simpatice de la magazinul de mode! Se răsuci pe călcâie și ieși glonț din prăvălie.

În seara aceea, îi povesti scâncind lui David ce s-a întâmplat. El ascultă cu fața încordată, cu buzele reduse la o linie subțire, și apoi îi spuse răbdător: t

— Jenny dragă, când eu și cu Ramage suntem la cuțite, cum puteai să-ți închipui că femeia o să te stringă în brațe? De trei luni am reușit să-i opresc contractul de carne dintr-aia de-a lui bună de dat la gunoi. Acum încerc să pun stavilă și cadoului de cinci sute de lire pe care spera să-l obțină cerând Consiliului Comunal, fără să clipească din ochi, să-i facă o șosea nouă, pe lângă vila lui de la Sluice Dene. O șosea nouă, care să nu slujească altcuiva decât lui! Că doar nimeni n-are nevoie de ea! La ultima ședință am căutat să atrag atenția că abatorul lui particular, de o murdărie cumplită, contravine la nu mai puțin de șase prevederi legale. Poți să-ți închipui că-i sunt drag ca sarea-n ochi!

Jenny îl privi nemulțumită, gata să izbucnească în lacrimi de reproș.

— Dar ce ai tu de te războiești așa cu oamenii! Suspină ea. Ești un tip așa de ciudat! Ce bine ar fi fost pentru tine dacă deveneai mâna dreaptă a domnului Ramage! Eu țin ca tu să progresezi în viață.

David îi răspunse plin de înțelegere:

— Jenny dragă, dar eu ți-am mai spus că pentru mine acest fel de a progresa în viață pur și simplu nu există acum. Poate că sint într-adevăr ciudat. Dar am trecut prin câteva lucruri ciudate în acești ani din urmă. Mai întâi catastrofa minieră, apoi războiul! Zău, Jenny, tu nu crezi că ar fi timpul ca unii dintre noi să se apuce să combată abuzurile care produc dezastre, cum a fost catastrofa aceea de la Neptun, și războaiele, ca acesta din urmă?

— Bine, David, se tângui ea cu o logică la care nu se putea replica, dar tu nu câștigi decât 30 de șilingi pe săptămână.

Deodată, David oftă din rărunchi, încetă orice discuție în contradictoriu, îi aruncă o privire cuminte, și apoi se ridică și se duse în cealaltă odaie.

Lucrul acesta o făcu pe Jenny să se simtă neglijată de soț, ceea ce-i stârni din nou lacrimi fierbinți de autocompătimire. Începură s-o roadă tot felul de gânduri negre, se posomori la față și deveni arțăgoasă. David se schimbase, se schimbase complet: degeaba mai glumea ea cu dânsul, că parcă nu mai avea nici un pic de putere asupra lui. Încercase cu oarecare ciudă să-l facă să se îndrăgostească din nou de ea, dar până la urmă se dovedise că și din punctul ăsta de vedere el se schimbase foarte mult, devenise ciudat de auster. Ea simțea bine că aspectul trupesc al dragostei, dacă nu se bizuia și pe tandrețe, îi făcea pur și simplu scârbă lui David. Or, asta i se părea ei o adevărată jignire. Ea, una, putea foarte bine să se aprindă într-o clipă, trecând pe loc de la o ceartă violentă la o dragoste pătimasă, dorind pe loc satisfacerea simțurilor – sau, cum zicea ea foarte delicat, „o împăcare”. Dar David nu. Și asta, își spunea în sine ea, era de-a dreptul contra naturii!

Acum, bineînțeles că Jenny, după cum se exprima chiar ea, nu era persoana care „să se lase călcată în picioare”, așa că pe ici, pe colo – și chiar destul de des – găsea prilejul să se răzbune. În primul rând încetă cu desăvârșire orice încercare de a-i face pe plac lui bărbat-su: destul de des se întâmpla ca David să se întoarcă seara târziu acasă și să găsească focul aproape stins și mai nimic de mâncare.

Dar faptul că el nu se plângea niciodată și nu se certa de loc cu ea o exaspera mai rău ca orice, în asemenea seri, ea se străduia din răspuțuri să-l provoace la ceartă și, neizbutind, se apuca să-l sâcâie:

— Tu știi că în timpul războiului eu câștigam patru lire pe săptămână? Adică de două ori mai mult decât scoți tu acum!

— Jenny, dar eu nu m-am băgat în slujba asta pentru bani.

— Nici mie nu-mi pasă de bani, lucru pe care-l știi foarte bine.

Eu nu sunt de loc strânsă la pungă. Dimpotrivă, am inima largă. Nu uita că în luna noastră de miere ți-am făcut cadou un costum. Și ce costum era ăla? Formidabil, pur și simplu! Știi cum vine asta? Parcă eu ți-aș fi făcut ție trusou. Nici pe atunci nu erai de loc răzbătător.

Mie mi-ar fi rușine să mă numesc bărbat dacă n-aș fi în stare să aduc acasă la sfârșitul săptămânii un salariu omenesc.

— Den, Jenny, nu putem toți să gândim la fel.

— E da, sigur! Continuă ea, și, cu multă ciudă, lansă argumentul suprem: Eu una, însă, aș putea să-mi găsesc o slujbă frumoasă, cât ai bate din palme. Azi-dimineață mi-am aruncat ochii prin ziar și am văzut cel puțin cinci-șase slujbe la care m-aș putea angaja oricând.

Vai de mine! Dar aș putea să intru și mâine achizitoare la un magazin de mode.

— Ei lasă, Jenny, liniștește-te. Poate că până la urmă s-o dovedi că nu sunt chiar așa un neisprăvit cum mă crezi tu.

Dacă Jenny ar fi înțeles bine cum stau lucrurile, reconsiderându-le pe baza propriilor ei concepții de viață, ar fi putut eventual să se împace și cu ideea răbdării. În fond, David se dovedea a fi un om foarte capabil în slujba de la sindicat. Heddon îl lua cu el la toate întrunirile sindicale din ținut, și de obicei David era pus să țină discursuri. La Seghill vorbise la sediul institutului local, în fața a o mie cinci sute de oameni, despre hotărârile de la Southport.

Heddon fusese cam zăpăcit de constatările conferinței din ianuarie, și de aceea îi lăsase mână liberă lui David să dirijeze lucrurile cum știe mai bine. Discursul acela a fost un adevărat triumf pentru David:

A vorbit foarte lucid și „viu”; a abordat cu sinceră pasiune toate chestiunile vitale. La sfârșitul întrunirii, când a coborât de pe estradă, a fost înconjurat de o mulțime de oameni care, spre marea lui uimire, au ținut neapărat să-i strângă mâna. Bătrânul Jack Briggs, un om de vreo șaptezeci și șase de ani, călit și de viață, și de băutură, decanul orașului Seghill, i-a scuturat brațul până a început să-l doară.

— Pe legea mea, croncăni bătrânul Jack, în dialectul local asta a fost o dată cuvântare, nu glumă! Să știi că eu am auzit multe cuvântări la viața mea, dar niciuna mai grozavă ca asta. Tu ajungi departe, șefule!

Iar Heddon se făcu ecoul acestei afirmații călduroase și istorice. Realitatea – de necrezut și totuși concretă – era că Heddon, un om nemulțumit și cu prea puțină cultură, nu era de loc invidios pe David. Heddon n-avea prea mulți prieteni, pentru că firea lui violentă îi respingea pe toți, în afară doar de cei înzestrați cu o mare doză de perseverență. Și totuși, pentru David, Heddon nutrise de la început simpatie. El vedea în băiatul ăsta un suflet ales și dezinteresat și, cunoscând atâtea scursuri ale societății, ajunsese fără voia lui să-l îndrăgească mult. Simțea în mod instinctiv că de data asta are de-a face cu un om care și-a găsit vocația firească, un orator înăscut, lipsit de complicații, pătrunzător și sincer, un om onest, deopotrivă inteligent și pasionat, un om care putea face foarte mult pentru semenii lui. Era ca și cum Heddon și-ar fi spus în sinea lui cu asprime: „Pentru numele lui Dumnezeu, măcar o dată în viață să nu fiu pornit, meschin și pizmaș, să fac și eu tot ce-mi stă în putință ca să-l ajut pe băiatul ăsta să se aleagă ceva de capul lui.”

Heddon tocmai citea cu cea mai mare satisfacție relatările asupra ședințelor Consiliului Municipal din Sleescale, strecurate prin ziarele din Tynecastle. Ziarele din Tynecastle făcuseră o descoperire: David. Și atacurile tânărului consilier împotriva excelentelor și bine statornicitelor abuzuri din Sleescale erau pentru ziare o adevărată mană cerească în acest sezon mort. Din când în când, ziarele din Tynecastle îl foloseau pe David pentru titlurile lor țipătoare: Scandal la Consiliul Municipal, sau agitatorul din Sleescale din nou în acțiune!

Heddon se topea de râs când citea astfel de vești – despre replicile tari ale lui David. Dar râsul lui era destul de amar, Scrutându-l peste marginea ziarului, îl întreba:

— Și chiar așa i-ai spus banditului ăluia?

— Merita el să-i fi zis de șapte ori mai rău, Tom!

— Ce n-aș da să fi putut vedea și eu mutra lui Ramage când i-ai zis că abatorul lui împuștit nu e bun nici măcar să ucizi porcii în el!

Modestia bine înrădăcinată a lui David îi era folositoare în relațiile cu Tom Heddon. Probabil că cel mai mic semn de înfumurare l-ar fi ras complet în fața lui Heddon. Numai că el nu manifesta nici urmă de asemenea atitudine, și tocmai de aceea Tom decupa coloanele cele mai semnificative din ziarul Argus și i le trimitea vechiului său prieten Harry Nugent, cu mici sublinieri sau adnotări cu tâlc, făcute cu creionul albastru.

Jenny însă n-avea habar de toate astea, și mai ales n-avea răbdare. Socotea că dacă David e absorbit de munca lui, înseamnă c-o neglijează pe ea. Și această pretinsă indiferență din partea lui o făcea să înnebunească. Jenny era până-ntr-atâta de înnebunită, încât avea cea mai bună scuză de a se consolaj: u vinul tonic de Porto, pe care-l găsea la magazinul Murchison. În primăvara anului 1919, Jenny se apucase din nou zdravăn de băutură. Or, cam tot prin epoca aceea, se produse un eveniment de o deosebită importanță psihologică.

Duminică 5 mai muri bătrânul Charlie Gowlan. Charlie era bolnav de șase luni – avea dropică – și în cele din urmă, în ciuda faptului că mai mulți doctori îi ciocniră abdomenul umflat și lucios, Charlie plecă dintre cei vii. Era un paradox sinistru în faptul că tocmai Charlie Gowlan, care nu fusese niciodată prea pasionat după apă, să ajungă să fie inundat pe dinăuntru. Dar, fie că era, fie că nu era un paradox, Charles dădu ortul popii, singur, părăsit, în mizerie.

Două zile după moartea lui își făcu apariția la Sleescale Joe Gowlan.

Sosirea lui Joe la Sleescale stârni – nici mai mult, nici mai puțin – senzație. Ajunse în dimineața zilei de marți, într-un automobil scânteietor, marca Sunbeam, un Sunbeam 25 nou, verde, condus de un șofer în uniformă măslinie. De îndată ce Joe coborî din mașină în fața vechii lui case de pe ulița Alma, în mahalaua Teraselor, o mulțime de gură-cască se strânsese în jurul automobilului. Harry Ogle, Jake Wicks noul pontator și încă vreo câțiva supraveghetori de la Neptun se aflau în preajma casei lui Gowlan – era aproape de ora înmormântării – și, cu toate că în mahalaua lor răzbiseră unele zvonuri cum că lui Joe îi merge strașnic de bine, totuși oamenii fură pur și simplu orbiți de transformarea lui. Ce mai, Frank Walmsley, care odinioară încărcă vagonete alături de el, i se adresă imediat cu „conășule”. Joe era îmbrăcat cu o eleganță discretă, purta ghetre, avea la manșetă butoni de aur patinat, și la ceas un lanț de platină fină. Era proaspăt bărbierit, avea o manichiură îngrijită și pantofii bine lustruiți, înfățișarea lui strălucea de bogăție, îndrăzneală și nepăsare.

În fața acestui spectacol de opulență pe care-l oferea Joe, Harry, stânjenit, își mută greutatea de pe-un picior pe celălalt, încercând să alunge amintirea zilelor în care Joe împingea vagonete în sectorul Paradis.

— Ce bine îmi pare că te-ai arătat și tu pe-aici, Joe, că noi am pus mână de la mână, ăștia cu slujbe mai acătării, ca să strângem un ban, că, orișicât, n-am vrut să-l lăsăm pe taică-tu să-l îngroape epitropia, ca pe calicii din azil.

— Dumnezeu, Harry, se umflă Joe cu un aer dramatic, dar la ce te referi, la azilul de săraci? Vrei să spui că situația era chiar așa de proastă?

Măsură cu privirea bucătăria scundă și sorbidă în care altădată linsese resturile de budincă de pe cuțit, și apoi se prăbuși asupra mizerabilului sicriu negru în care zăcea trupul umflat de dropică al lui taică-su.

— Doamne! Strigă el înnebunit. Dar de ce nu mi-a spus nimeni?

De ce nu mi-ați scris? Doar mă cunoașteți cu toții, știți unde sunt și ce sunt. Ce Dumnezeu, doar e o țară de creștini, nu? Ar trebui să vă fie rușine, pe cinstea mea, să-l lăsați pe bietul bătrân să se prăpădească în felul ăsta. Ce, v-a venit greu să dați măcar un telefon, la fabrica mea?

Și la înmormântare se arată la fel de afectat, în fața gropii nu-și mai putu stăpâni marea durere și se smiorcăi nițel, într-o batistă mare, de mătase. Toată lumea fu de acord că are o purtare foarte frumoasă. Iar de la cimitir se duse cu mașina drept la Pickings, în Lamb Street, și comandă o splendidă piatră funerară.

— Te rog, Tom, să-mi trimiți după aceea nota de plată, declară el cât se poate de elocvent. Suma nu contează!

Ulterior, Tom trimise într-adevăr nota de plată: realitatea e că o trimise chiar de foarte multe ori.

După înmormântare, Joe făcu un mic tur sentimental prin oraș, manifestând în mod vizibil toate emoțiile omului ajuns care vizitează locuri bine cunoscute, îl impresiona pe Harry Ogle cerându-i să-i procure o fotografie a casei din mahalaua Teraselor, era absolut necesar să-i facă rost de o fotografie, o fotografie mărită, serioasă;

Simțea nevoia unei fotografii a căsuței modeste în care văzuse lumina zilei. Să-l pună neapărat Harry pe Blair, fotograful, să i-o facă și să i-o trimită lui Joe împreună cu nota de plată.

Către sfârșitul zilei, pe la ora șase, Joe trecu să-l vadă pe bunul său prieten David. Vestea vizitei lui Joe la Sleescale făcuse ocolul orașului înaintea lui, așa că Jenny, în afară de faptul că-l informase pe David în această privință, se și pregătise cu multă generozitate și fiori de emoție să-l primească pe Joe.

Dar Joe refuză net ospitalitatea lui Jenny; în seara aceea trebuia neapărat să ia masa cu cineva la restaurantul Central din Tynecastle. Jenny tresări, dar nu se dădu bătută. Apoi, Joe îi aruncă lui Jenny o singură privire calmă și competentă, o măsură pur și simplu din cap până-n picioare, ca un cunoscător, și Jenny văzu clar că nu-i mai merge – acum nu-i mai mergea de loc. O clipă, bucuria din ochii ei se stinse, cochetăria i se spulberă, și fata rămase tăcută, vibrând toată și neputându-și stăpâni invidia.

Era numai ochi și urechi, îi sorbea cuvintele lui Joe, care povestea cum s-a descurcat în viață – și faptul o silea pe Jenny să facă o comparație între cei doi bărbați și între realizările lor: succesul strălucitor al lui Joe și eșecul lamentabil al lui David.

Joe vorbi foarte deschis – el avea întotdeauna darul unei admirabile sincerități. Era limpede că, după părerea lui, războiul se terminase prematur – la urma urmei, era un război suportabil, ce mai? Totuși, nici acum nu mergeau lucrurile prea rău. Scoțându-și tabachera de aur, Joe își aprinse o țigară, pufni pe nas fumul cu aromă de tutun turcesc, și apoi, aplecându-se înainte, îl bătu pe David confidențial pe genunchi.

— Știi că am cumpărat topitoria Millington – vreau să spun, Jim Mawson și cu mine. O, Doamne, mi-e așa milă de bietul Stanley!

Acum au rămas definitiv la Bournemouth și el, și nevastă-sa n-a știut cum să scape mai repede din Platt Lane. Și să știi că, de fapt, era un băiat destul de drăguț, însă tare schimbăcios. Am auzit că acum e o epavă, săracu, bolnav de nervi. Mde, în sfârșit, poate că de fapt lucrurile au luat întorsătura cea mai favorabilă pentru el, dat fiind că noi l-am scăpat de toată bătaia de cap cu fabrica; l-am scutit de încurcături și i-am plătit și un preț, oricum, i-am plătit și un preț. Joe făcu o pauză, sorbi din țigară și zâmbi nevinovat către David.

Lăudăroșenia lui se rafinase mult între timp, căpătase subtilitate și o spoială bine chibzuită de indiferență bonomă. Apropo, știi că noi am primit comanda pentru noile instalații de la Neptun? Cum? A, da, sigur, ne-am reprofilat de îndată ce-am pus cruce războiului, în timp ce toți cretinii stăteau cu fundul pe matrițele și tiparele lor de glpanțe, ghiulele și mai știu eu ce, întrebându-se cu degetu-n gură ce se întâmplă cu ei, noi ne-am întors la unelte, boljuri, bare de susținere și echipament de tracțiune. Știi tu, continuă Joe, devenind mai intim și totodată mai expansiv ca oricând, cât timp ținea războiul, în minele de cărbuni totul era numai producția și iar producția; nimeni n-avea timp să-și recondiționeze instalațiile, chiar presupunând că ar fi putut face rost de utilajul necesar – deși realitatea este că nici asta nu era posibil. Acum, Jim și cu mine ne-am dat cu presupusul că de îndată ce se încheie pacea or să înceapă să țipe cu toții după materiale, și n-o să fie nimeni care să răspundă la țipetele lor, decât ăștia care se scoală mai de dimineață, alde Jim și cu mine. Joe oftă ușurel. Așa că, ce să-ți mai zic? Uite-așa am pus noi mâna pe comanda de utilaj pentru mina Neptun. Oho, să știi că până la sfârșitul anului o să le livrăm pentru mina Neptun materiale în valoare de cincizeci de mii de lire.

Suma aceasta uriașă, de-a dreptul fabuloasă, cincizeci de mii de lire, răsună ca o explozie în odăița plină de mobilă ieftină și de fumul țigării turcești a lui Joe, gata să-i spargă timpanele lui Jenny, biata de ea. Auzi, dom'le, ce afaceri colosale învârte Joe ăsta! Jenfly rămase pur și simplu ținută în scaun de invidie.

Joe văzu limpede efectul produs, remarcă privirea flămândă din ochii lui Jenny, ostilitatea rece din ochii lui David, și toate astea îl ameteau puțin. Cu un aer de superioritate, îi dădu drumul înainte, savurându-și succesul:

— Acum, băgați bine de seamă, cu toate că avem foarte mult de lucru la fabrică – la fabrica Mawson și Gowlan ar fi trebuit să spun – sună mai bine, nu? Iertați-mă, vă rog, dar nu pot să nu fiu puțin mândru de firma noastră. Mă rog, precum ziceam, Jim și cu mine mai învățăm și diverse treburi pe de lături. Să vă dau un exemplu: Ați auzit de Consiliul materialelor de prisos? Nu? Joe clătină din cap, plin de regret. Păcat, era bine să fi auzit de asta. Dacă ați fi auzit, poate scoteați și voi ceva bani, deși nu trebuie să uitați că ori de câte ori întreprinzi ceva trebuie să ai măcar o brumă de capital.

Uite cum e chestia: guvernul, având puteri și mai mari în timpul războiului, a cumpărat și a comandat în dreapta și-n stînga și a ordonat fabricarea a tot soiul de drăcii, de care acum nu mai are nevoie – lucruri felurite, începând cu cizme de cauciuc și terminând cu o flotă de vase comerciale. Și intrucât guvernul nu mai are nevoie de lucrurile astea, bine înțeles că vrea să scape de ele! Joe – ca un supus credincios al coroanei britanice – se legăna cu scaunul, permițându-și să zâmbească îngăduitor în privința modului său de a ajuta statul, după puterile lui modeste, să scape de lucrurile inutile. Vedeți mașinuța aia a mea, de afară?

— Oh, da, Joe! Exclamă Jenny, inecându-se de emoție. E o frumusețe.

— Da, nu e rea de loc, e chiar bunișoară, recunosc Joe. Am cumpărat-o acum o lună. Hai că are haz să vă spun și vouă cum s-a întâmplat. Făcu o pauză, și ochii lui mici, negri scinteiară. Acum șase săptămâni am plecat cu Jim să inspectăm niște materiale inutile dintr-astea de-ale statului, rămase dincolo de Morpeth. La o tăietură de pădure a unei fabrici de cherestea, am dat peste două motoare de tracțiune, folosite mai înainte pentru niște gateri și uitate acolo în graba demontării. Motoarele zăceau printre bușteni și scânduri putrede, erau acoperite de rugină și de buruieni până la volant. Așa când te uitai la ele, ai fi zis că sunt niște gunoaie, dar dacă te uitai expre și mai în amănunt, erau bune, aproape noi. Și făceau două mii de lire bucata, Joe se opri, bonom. Ei bine, eu și cu Jim am făcut o ofertă ca să le cumpărăm drept fier vechi, și oferta noastră a fost acceptată. Am pus să ni se aducă motoarele la Tynecastle, unde le-am curățat, le-am vopsit și le-am vândut pe un preț frumuseț. Am „împărțit câștigul pe din două, și rezultatul – Joe făcu un semn către fereastră: micul autobuz de afară.

Tăcere. Apoi, un oftat de admirație, scăpat, în ciuda voinței ei, de pe buzele lui Jenny. Automobilul ăsta minunat, minunat, care strălucea acolo, afară:” cumpărat, plătit, câștigat, dintr-o singură trăsătură de condei. Ce inteligență în afaceri! Oh, era prea mult, prea mult pentru puterile ei. Nu mai putea îndura!

Joe nu înapinsese lucrurile mai departe, își dădea bine seama când depășea măsura cu floricelele, își întoarse ochii către ceasul ieftin, cu smalț albastru, de

pe cămin, și, scoțând o exclamație, compară ora pe care o arăta acesta cu cea arătată de ceasul lui cu capace subțiri de aur. Sări pur și simplu în sus.

— Dumnezeule! Trebuia să plec de mult. Trebuie să mă grăbesc, că altfel îl fac pe Jim să mă aștepte, îmi pare rău că sunt silit să vă părăsesc atât de curând, dar întâlnirea e la ora șapte, la restaurantul Central!

Le strânse mâinile și se îndreptă spre ușă, volubil și binevoitor, râzând și vorbind, plin de entuziasm, plin de amabilitate și plin de sine. Ușa se trânti, mașina dudu, și Joe dispăru. David se uită la Jenny, cu surâsul lui ușor ironic.

— Eh, ăsta-i Joe, zise el.

Jenny îi întoarse privirea cu răutate.

— Știu eu foarte bine că ăsta-i Joe, se oțărî ea înțepată. Adică, ce vrei să spui?

— Nimic, Jenny, nimic. Dar acum, că a plecat, tocmai mi-am adus aminte că tot mai îmi datorează trei lire!

Atunci, în pieptul lui Jenny se stârni o furtună diavolească, ațâțată de pizmă și de faptul că își putea da seama că Joe terminase definitiv cu ea. Buzele i se răsuciră într-o strâmbătură.

— Trei lire! Râse ea batjocoritor. Asta e un bacșiș pe care-l dă Joe unui chelner, și încă aruncat, așa, pe masă. Joe ăsta are o avere, poate să cumpere o mie de oameni ca tine. ăsta e uri adevărat bărbat, fără doar și poate. Un bărbat care știe să se descurce, face una, alta, și banul pică. De ce nu iei și tu exemplul de la el? Uită-te la automobilul lui, la hainele lui, la bijuteriile lui, la țigările pe care le fumează! Uită-te la el, asta-ți zic, și rușinează-te și tu puțin. Glasul ei urca din ce în ce mai siis, ajungând strident: Joe e genul de bărbat care-și face nevasta să se distreze cum se cuvine, care o duce la restaurante, la ceaiuri dansante și la alte localuri, o scoate în lume, o poartă elegantă și așa mai departe. Eu asta-ți zic: uită-te bine la el și pe urmă uită-te și la tine. Tu nu ești bun nici măcar să-i lingi tălpile lui Joe. Tu nici măcar nu ești un bărbat. Ești un ratat, asta ești. Și asta gândește acum Joe despre tine. Gonind în frumusețea lui de automobil, Joe se reazemă de perne și râde de tine. Râde de tine până nu mai poate. Un ratat, zice el, un ratat, un ratat, un ratat!

Vocea ei răsună și mai strident, apoi spart; în jurul buzelor îi apăruse o'ușoară spumă, și ochii îi scăpărau de ură.

David stătu drept în fața ei, cu pumnii strânși. Se stăpâni cu mare efort, dându-și seama că singura cale de a o face să treacă de această criză era s-o lase în pace. Îi întoarse spatele, ieși din odaie și intră în bucătărie. Jenny rămase în hol, respirind agitat, înfierbântată. Își înăbuși dorința vie de a se duce după David în bucătărie, ca să pună lucrurile la punct; dar își păstra pentru altă dată ironiile și toate insultele usturătoare care-i stăteau pe buze. Cunoștea ea o cale mai bună decât asta. Înghiți în sec. Aroma de țigări scumpe care stăruia încă în aer o înnebunea pur și simplu. Jenny se repezi în odaia ei, își puse pălăria și ieși afară.

Se întoarse târziu. Era aproape unsprezece. Dar David nu se culcase încă. Stătea lângă masa de brad din bucătărie, cufundat într-un exemplar proaspăt al legii cu privire la Comisia pentru industria cărbunelui, lege de curând adoptată. La intrarea lui Jenny în bucătărie, David ridică ochii. Stătea în pragul ușii, cu pălăria strâmbă, cu ochii sticloși, cu obraji brăzdați de vinișoare subțiri roșii.

Era beată moartă.

— 'seara, rânji ea. Tot te mai gândești cum să faci avere?

Vorbea încleiat, și expresia de pe chipul ei era limpede. David sări în sus, îngrozit: n-o mai văzuse beată pină atunci.

— Lasă-mă-n pace! Strigă ea, și, încercând să-l lovească, fu cât pe-acți să se prăbușească. Nu vreau s'te-apropii de mine! Jos labele!

Nu meriți o femeie ca mine!

Lui David i se făcu pur și simplu greață.

— Jenny! O imploră el.

— Ce Șenny – Șenny? Îl maimuțări ea, și făcu și o strâmbătură de om beat. Apoi se clătină către el și își puse mâinile în sold ca bețivii. Grojav mai ești și tu, mă faci să-mi irosesc cei mai fhrumoși ani ai vieții aici. M-am distrat de minune în timpul hăjboiului, când erai plecat. Și vreau să mă distrez bine și acum!

— Te rog, Jenny! O imploră el chinuit. Ar fi mai bine să te culci.

— Nu vreau să mă culc! Cotcodăci ea. Nu vreau să mă culc ca să phofiți tu...

Uitându-se la ea, David își aminti deodată de copilul lor, și durerea stârnită de actuala ei decădere deveni insuportabilă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Jenny, vino-ți în fire! Chiar dacă eu nu mai contez câtuși de puțin pentru tine, gândește-te la copilul nostru, gândește-te la Robert. Nu ți-am vorbit niciodată despre el, nu vreau să te îndurerez. Dar amintirea lui nu înseamnă absolut nimic pentru tine?

Jenny izbucni într-un hohot de răs și răs, și răs, ca la beție, până ce începură să-i curgă balele.

— De mult tot mă țineam să-ți spun și-n pri'ința asta, rânji ea batjocoritor. De mult de tot. Copilul noș'ru! Ia nu mai face pe lordul și nu te omori cu iluziile! De unde știi că era copilul tău?

Fără să-nțeleagă nimic, David o privi dezgustat. Asta o scoase din minți.

— Pros'ule, țipă ea deodată. Era al lui Joe!

David înțelese. Se făcu alb ca varul. O apucă violent de umeri și o propti de pervazul ușii.

— E adevărat?

Privindu-l lung cu ochii ei sticloși, trezită deodată de acest șoc, văzu că a mers prea departe, niciodată n-avusese de gând să-i mărturisească lui Davr'd adevărul, înspăimântată, începu să plângă.

Se pierdu cu firea. Lăsându-se moale la pieptul lui, începu să plângă din ce în ce mai tare, până la isterie.

— O, Doamne, Doamne! Lartă-mă, David, sunt rea, sunt rea.

Sunt foarte rea. Nu mai vreau să am de-a face cu bărbați niciodată, niciodată, niciodată! Vreau să fiu cuminte! Vreau să fiu cuminte!

Nu sunt prea sănătoasă, asta-i nenorocirea. Am o sănătate șubredă, și de aceea trebuie să mai beau din când în când câte-un păhărel, ca să mai prind putere.

Și Jenny îi dădu înainte cu urletele.

Cu aceeași față împietrită și îndârjită, David o trase până la canapea, sprijinindu-i în palmă capul moale. Ajunsă la paroxismul isteriei, Jenny bătea din călcâie. Apoi își dădu iar drumul:

— David, te rog, iartă-mă de data asta și dă-mi prilejul să mă îndrept. Să știi că de fapt nu am o fire rea, zău că nu numai că el mi-a împuiat capul cu vorbe, dar acum, în orice caz, am sffrșit de mult, sunt lucruri uitate de ani de zile ai văzut doar și tu cu ochii tăi, astă-seară, că se purta cu mine de parc-aș fi fost un gunoi. Și tu, David, tu ești cel mai bun bărbat care există, cel mai bun soț de pe lumea asta. Dar mie nu mi-e bine, David, vai, stnt așa de bolnavă!

N-am mai avut o vacanță de-o veșnicie și, zău, nu mă simt bine. Vai, David, dacă ai vrea să mai îmi dai un prilej de îndreptare, zău, David, David!

Privirea întunecată a lui David se ferea de ea. O lăsă să aiureze înainte ca să-și descarce toate remușcărilor chinuitoare. Dar se simțea apăsător de o durere cumplită. Jenny îi dăduse o lovitură îngrozitoare.

El ținea la amintirea micuțului Robert, o păstra în adâncul inimii lui.

Iar ea izbutise să-i pângărească până și asta!

În cele din urmă, Jenny încetă să mai scâncească, se potoliră și bătaile din picioare. Urmă un răstimp de tăcere. David răsuflă adine.

Apoi, cu glas calm, îi spuse:

— Să nu mai discutăm despre asta, Jenny. Ceea ce spui tu e perfect adevărat. Nu ești prea sănătoasă. Mă gândesc că poate ți-ar face bine dacă ai pleca un timp din localitate. Nu ți-ar plăcea să te duci la ferma lui Dan Teasdale, în comitatul Sussex? Aș putea foarte ușor să aranjez lucrurile. Sunt în corepondență cu Dan.

— La o fermă? Întrebă Jenny, tăindu-i-se respirația. Apoi continuă, cu priviri disperate care încercau să pară încântate:

Tocmai în Sussex?

— Da!

— Vai, David! Și Jenny iar se puse pe plâns; perspectiva aceasta neașteptată era atât de minunată, și bunătatea lui David atât de minunată, și totul atât de minunat. Vai, David, ce bun ești cu mine!

Strânge-mă în brațe și spune-mi că tot mă mai iubești.

— Dar îmi făgăduiești că acolo n-ai să te mai atingi de băutură?

— Îți făgăduiesc, David, zău! Zău că da!

Suspînând, Jenny jură, într-un acces de cumințenie și devotament.

— Bine, Jenny; atunci, să aranjez eu lucrurile.

— O, David, spuse ea printre suspine, înecându-se și atârându-se de el. Tu ești cel mai bun bărbat de pe lumea asta.

CAPITOLUL XV.

Într-o dimineață a lunii următoare – iunie – David o conduse pe Jenny la Gara Centrală din Tynecastle. N-a fost mare lucru să aranjeze cu Grace Teasdale s-o primească pe Jenny la Winrush.

Grace a fost încântată. David nu putea să-i plătească o sumă săptămânală prea mare, dar din scrisoarea sinceră și lipsită de orice pretenții a lui Grace David avu sentimentul că soția lui o să fie binevenită acolo.

Jenny era în culmea fericirii. I se suise la cap emoția vacanței, ochii îi străluceau din nou, obrazii i se îmbujoraseră. Toată atitudinea ei era gingașă, caldă pocăită. Se și vedea dând de mâncare la pui, mângâind mieluseii drăgălași și, la sfârșitul celor trei săptămâni, întorcându-se la David purificată, sfințită și mai frumoasă ca oricând.

Vai, ce idee drăguță!

Stătea cu David lângă ușa deschisă a compartimentului după ce-și rezervase un loc la geam, cu fața spre locomotivă punând acolo o grămadă de ziare și o revistă ilustrată. Aprecia amabilitatea lui David de a-i cumpăra revista ilustrată – nu că ar fi încântat-o prea mult alegerea făcută de el, ci pentru faptul că așa era de bon ton, ca o doamnă să pornească în călătorie cu o revistă ilustrată. Și Jenny nu era niciodată mai fericită decât atunci când purtarea ei era de bon ton. Sporovăia într-una cu David, aruncându-i din când în când ocheade pline de tandrețe și melancolie, mărturie a căinței și a sincerității ei în dorința de îndreptare. David era foarte tăcut. Adeseori, Jenny se întreba ce-o fi gândind el despre... Mă rog... Despre „vorbele scăpate” de ea din prostie. Uneori avea vagul sentiment că David uitase complet de povestea aceea, sau că nu crede o iotă din ea, întrucât niciodată nu-i mai suflase o vorbă în această privință... în orice caz, de un lucru era sigură: că a iertat-o. Și lucrul acesta îi mângâia orgoliul lui Jenny. Nici prin cap nu-i trecea ce îngrozitoare lovitură însemnase pentru David dezvăluirea pe care i-o făcuse. O – socotise întotdeauna o soție credincioasă. Păstrase amintirea micuțului Robert cu mare tandrețe. Și ea sfârâmasse toate acestea dintr-o singură vorbă, rostită la beție. David suferea îngrozitor, dar pentru că n-o acuza, nu-i lua interogatorii peste interogatorii, nu căuta să-i smulgă amănuntele sordide și n-o zvânta în bățai, Jenny credea că el nu suferă. Nu-l cunoștea cu adevărat pe David. Nu era în stare să aprecieze forța și totodată gingășia care-l făcea să se închidă în el și să tacă. În adincul inimii ei, Jenny era nedumerită, încântată și, poate, nițel disprețuitoare.

Se uită la orologiul cel mare din capătul peronului.

— Ei, spuse ea, se apropie momentul!

Se urcă în compartiment și închise ușa. Locomotiva fluieră.

Jenny îl îmbrățișa afectuos pe David. Se despărți de el spunându-i:

— Nu-i așa că o să-ți fie dor de mine, David?

Apoi se instala cu un oftat de plăcere. A fost o călătorie lungă, dar a trecut destul de repede, pentru că avea la ea magazinul acela ilustrat, sandvișurile și posibilitatea unui interesant studiu asupra tovarășilor de călătorie. Jenny era foarte mândră de capacitatea ei de a eticheta oamenii: dintr-o singură privire ageră, putea să spună precis ce fel de haine poartă, cit costă pălăria, dacă diamantul este veritabil sau fals dacă sunt sau nu „oameni cu adevărat de bună condiție”.

La ora două, Jenny schimbă trenul, la trei porni pe culoar, bău un ceai și avu o conversație foarte de bon ton cu un tinăr blond și drăguț de la aceeași masă a vagonului-restaurant. De fapt, nu era chiar de la aceeași masă, era de la masa de alături, dar el a schimbat locurile și s-a așezat la masa ei. Ce carghios lucru, să se nimerească a fi tocmai un voiajor comercial! Cu un mic chicot de ris în adâncul inimii ei, își aminti de voiajorul comercial chel pe care-l inventase ea pentru a-l îmbrobodi pe David, în luna lor de miere la Cullercoats.

Bietul David! De fapt, Jenny se purtă destul de distant cu tânărul blond și drăguț – manifesta doar un interes foarte politicos pentru ceea ce-i spusese el, și anume că prezintă mostre de aparatură chirurgicală – a, nici pe grijă, Jenny fu cum nu se poate mai la locul ei, și luându-și rămas hun de la tânăr îi întinse mina ca o adevărată doamnă.

La patru și jumătate ajunse la nodul feroviar Barnham unde o întâmpină în gară Dan Teasdale. Părea mare, voinic și fericit. Era îmbrăcat cu o cămașă veche de la armată, deschisă la gât, cu pantaloni de călărie din pluș cord și cu moletiere'. Dan avea o mașinuță mică, un ForU-ț-transformat în camionetă. Ridicându-i fără nici un efort valiza și punând-o la spate, o conduse pe Jenny în satul Winfush și apoi la fermă.

Pentru Jenny, ferma fu o adevărată încântare. Dar o și mai mare încântare îi produse afecțiunea cu care o întâmpină Grace. Fata îi pregătise ceaiul și o gustare – ouă proaspete, pandișpan și o mulțime de prăjiturile foarte drăguțe, despre care-i spusese că sunt o specialitate locală. Se așezară cu toții la masă – Jenny, Grace, Dan, micuța Caroline-Ann. Iar copilașul cel mic, Thomas, poreclit Dickery-Dock, cocoțat pe tronul lui, fu așezat în dreapta lui Grace. Stând așa la masă, în bucătăria cu dale mari de piatră, Jenny începu să-și manifeste încântarea față de savoarea prăjiturilor, de gustul ouălor proaspete și față de drăgălășenia lui Dickery-Dock. Jenny își exprima încântarea față de tot. Totul era un deliciu, așa declară Jenny.

După ceai, Grace o plimbă peste tot, pe teritoriul fermei, explicându-i că nu e un lot prea mare de pământ, doar patruzeci de pogoane. Au închiriat-o de la bătrânul domn Purceii. Grace nu căută de loc să ascundă ceea ce micuța dar agera Jenny sesizase foarte limpede, îi spusese cu cea mai deplină simplitate că Dan și cu ea o duc foarte greu. Creșterea puilor, principala atracție și totodată ocupație a lui Dan, cerea foarte multă muncă, și era prost răsplătită. Dar pe timpul verii, aveau să primească vizitatori în pensiune, și de la acești vizitatori, zâmbi Grace, aveau să scoată bani. Grace zâmbea adesea:

Era extrem de” fericită de viața ei cu Dan, Caroline – Ann și Dickerydock; trebuia să muncească pe rupte, dar era fericită, îl smulsese pe Dan de la Neptun, îl dusesse cât mai departe de mina aia nenorocită, și asta conta cel mai mult. Cât despre hani, adăugă Grace, banii nu fac nici două parale.

Înduioșată de confidențele Lui Grace, Jenny o aprobă cu căldură. Afectată ca o mironosiță, dar emoționată la gândul că poate sprijini argumentele lui Grace, exclamă:

— Vai, exact așa spune și David al meu! Asta e și părerea lui despre bani.

Obosită frântă de pe urma călătoriei Jenny se culcă devreme în seara aceea. Dormi buștean, și când se trezi, odaia era scăldată în lumina soarelui, pomii se legănau în bătaia vântului, și de undeva se auzea mugetul unei vaci. „Vai, ce drăguț!” se gândi Jenny, mințindu-se singură cu generozitate. Se auzi o bătaie în ușă.

— Intră, cântă Jenny, în culmea bunei stări.

O fată durdulie, singura slujnică a lui Grace, angajată cu ziua chiar de acolo, din sat, intră și-i aduse ceaiul. Fata se numea Peg.

Avea obraji roșii ca cireasă și picioarele scurte și solide ca ale unui pian de concert. Jenny simți imediat că picioarele lui Peg or să fie o mare distracție pentru ea. Avea niște picioare „formidabile”!

După ce-și sorbi ceaiul, Jenny se sculă, își puse capotul și papucii verzi, împodobiți cu pompoane de puf. Erau pufoși, ca și capotul ei, și drăguți. Se îndreptă cu pași mici și gingași către baie.

Era o casă veche, cu podele din scânduri mari și bine lustruite. N-avea tapet pe pereți, dar Grace îi zugrăvisse singură. Culoarea vie a pereților era foarte de efect, în comparație cu lemnul vechi și întunecat. Și odaia de baie era drăguță, foarte simplă, și emailată.

Jenny făcu o baie. Acasă, Jenny nu făcea niciodată baie dimineața, dar, mă rog, când ești în vizită la cineva, orișicât, e firesc... Totuși.

După gustarea de dimineață, Jenny făcu o plimbare de una singură, pe întinsul fermei, descoperind la fiecare pas noi prilejuri de încântare. Puișorii cei scumpi, mânca-i-ar mama, mirosul plăcut al hambarului, grădina drăguței de Grace, cu pietriș și tufe de ochii-șoricelului, și admirabila crescătorie de porci de lapte, care fugiră dinaintea ei, dând din codițe și săltând, săltând, parcă ar fi fost niște ogari în miniatură. „Vai, zău dacă nu-i minunat la țară, minunat!” răsufă Jenny într-un extaz idilic.

La ora unsprezece, Grace o întrebă dacă nu vrea să facă o baie în mare. Îi spuse că în timpul verii, Dan cu ea și cu „familia” se scaldă în fiecare zi, indiferent dacă au sau nu mult de lucru, chiar dacă nu-și văd capul de treburi. Zâmbind, adăugă că și ea, și Dan făcuseră legământ în privința asta. Jenny nu știa să înoate, dar fu bucuroasă să meargă cu ei la plajă – o fișie scurtă de pământ nisipos, la marginea fermei lor.

Jenny rămase să-i privească de pe plajă, în timp ce Grace, Dan și „familia” intrară în apă. Dan o ținea pe Caroline-Ann, iar Grace avea grijă de Dickery-Dock, un prunc de șase luni. Se distrau grozav în apa puțin adâncă

apoi, în timp ce copilașii rămaseră întinși pe nisipul moale și fierbinte, Grace și cu Dan porniră în larg. Se avântară departe de tot. Înotând admirabil, și când se întoarseră arătau exact ca poza de pe coperta revistei lui Jenny. Lui Jenny i se puse un nod în gât. Silueta zveltă dar robustă a lui Grace era'dreaptă și degajată, pielea ei – bronzată. Acum se jucau amândoi, aruncându-și-l pe Dikery-Dock unul altuia, ca pe-o minge. Și ce mult îi plăcea bebelușului! Caroline-Ann alerga de i -!O până colo, în pielea goală, țipând fericit; și rugind mereu pe mămica și pe tatăcu să-l lase pe Dickery-Dock să cadă. Dar mămica și tatăcu nu voiau, și până la urmă Dan o trase pe Caroline-Ann de picior, și căzură cu toții, claie peste grămadă, râzând cât îi ținea gura.

După aceea, jumătatea de oră de răgaz a lui Dan luă sfârșit, așa că el se repezi înapoi, să ducă mașina la Fittlehampton. Jenny se întoarse gânditoare, împreună cu Grace. Într-adevăr, ce contau banii pentru oamenii ăștia fericiți? Aveau o sănătate minunată, respirau aer proaspăt, făceau baie în mare și se zbenguiau în strălucirea soarelui.

Jenny se așează imediat după prânz să-i scrie lui David o scrisoare. Umplu patru pagini, udându-le cu lacrimi, ridicând în slava cerului frumusețile vieții simple și plăcerile pe care ți le oferă șederea la țară. Se duse pe jos până la gara Barnham, ca să pună scrisoarea la cutie, și se simți purificată și înălțată. Avea impresia că în sfârșit se regăsește. Ar putea foarte bine să fie și ea ca Grace, dacă ar vrea; la urma urmei, de ce nu? Zâmbi. Încercă, gingaș, să mângâie un mieluleț, care împungea cu botul către ea, prin gardul viu din marginea aleii. Dar mielul o luă la fugă și se opri în mijlocul câmpului, făcându-și nevoile pe o căpiță de fin. Nu-i nimic, nu-i nimic, n-are importanță, totul era prea minunat pentru a putea fi descris prin cuvinte.

A doua zi, soarele strălucea la fel de luminos, și tot așa și în ziua următoare, și în cealaltă, și totul era încă minunat. Poate însă...

Dacă stai să te gândești, poate că nu era chiar minunat de tot, de tot.

Jenny înțelegea, desigur, că omul se deprinde după o vreme cu unele lucruri, și tocmai de aceea, măcar că-i plăcea foarte mult la fermă, nu-i mai plăcea chiar așa de mult ca la început.

„Curios!” zâmbi Jenny în sinea ei, sâmbăta următoare, în timp ce fuma liniștită o țigară pe plajă. Nu se putea spune că Dan și cu Grace nu s-ar mai fi purtat drăguț cu ea. Dan și cu Grace erau perfecți. Dar – se văzu ea silită să recunoască – era nițeluș, așa, doar ijn picuț, cam plictisitor: pe toată plaja aia nici țipenie de om, ca să nu mai vorbim de o orchestră ceva, sau de lume la promenadă; cât despre hrănitul puilor d ăină, era sătulă până-n gât! Și pe urmă, și porcii ăia! Nici nu mai putea să sufere să vadă în ochi animalele alea murdare.

Se ridică de pe plajă și, simțind că trebuie neapărat să facă ceva, se hotărî să se ducă până la Barnham. Acolo își cumpără încă un pachet de țigări și un ziar de dimineață, apoi intră să bea un pahar de Porto la Gândul vesel. Oh, ce bombă ordinară! Cum naiba nu le era rușine să-i zică „hotel”? Și ea arăta admirabil, doar se vedea într-o oglindă de pe zidul din față, pe care era și

o reclamă pentru berea Bass. Arăta așa de bine, și nu era nimeni care s-o vadă decât baba aia reumatică, cu mâinile strâmbe, care se uita chiondorâș la ea, și aproape că nici nu vru s-o servească. Baba tocmai dăduse de mâncare la găini. „Dumnezeule! Se gândi Jenny, dar ce naiba, n-o să mai scap niciodată de găinile astea blestemate?”

La înapoiere merse destul de repezător, se duse direct în camera ei și începu să citească ziarul. Era un ziar londonez. Lui Jenny îi plăcea la nebunie Londra. Fusesse acolo de patru ori în viața ei, și de fiecare dată se distrase grozav. Citi toate știrile din lumea mondenă londoneză, și pe urmă toată mica publicitate. Asta era de fapt partea cea mai interesantă, zău așa, în special anunțurile și ofertele de serviciu referitoare la vânzătoare de prăvălie, cu practică în comerț.

Jenny se culcă foarte gânditoare în seara aceea.

A doua zi ploua.

— Doamne! Oftă Jenny privind fără expresie la ploaie, care cădea într-una. O duminică ploioasă!

Refuză să se ducă la biserică, se învârti morocănoasă prin vilă și răspunse foarte țăfnoasă la drăgălășiile lui Caroline-Ann. După amiază, Grace se odihni puțin, iar Dan se duse la sură să aranjeze finul. Peste cinci minute, Jenny se înființa și ea în sură.

— A, bună! Îi strigă ea veselă lui Dan, aruncându-i o privire scânteietoare și sprintară, după care se proțăpi în ușă cu un aer foarte cochet.

Dan o privi cât se poate de simplu și fără pic de zâmbet pe față.

— Bună, zise el fără entuziasm și întorcându-i spatele își văzu de treabă, muncind pe rupe la aranjarea finului.

Jenny făcu o mutră plouată. Rămase locului un minut, jignită de moarte, dar căutând să-și salveze mândria. Se mira singură cum de nu și-a dat seama de la început că Dan nu are ochi pentru altă femeie decât Grace. Era un guguștiuc. Apoi Jenny ieși în ploaie.

— Guguștiuc, mormăi ea, un guguștiuc afurisit!

Ziua următoare se arată la fel de ploioasă. Nemulțumirea lui Jenny spori. Cât timp avea să mai sufere ea aici, în groapa asta blestemată și prăpădită? Încă douăsprezece zile; a, nu, asta în nici un caz! Era dornică de puțină viață, de puțină distracție, nu era ea făcută pentru mizeria asta. Începu să-l ocărăască în gând pe David pentru că o trimisese aici, ba chiar să-l urască pentru această faptă.

Păi da, sigur, lui îi convenea! Fără îndoială că el se distra pe rupe la Tynecastle; știa ea foarte bine de ce sunt în stare bărbații când le pleacă nevestele. Se distrează cum nu se poate mai bine, în timp ce ea rămâne înțepenită aici, în mocirla asta nenorocită.

Și, conform felului ei caracteristic de a gândi, Jenny începu să sucească și să răsucescă în minte întreaga chestiune a relațiilor ei cu David. În nici un caz nu avea de gând să suporte așa ceva. Și, la urma urmei, de ce-ar face-o? Ea putea să fie independentă și să câștige patru lire pe săptămână, și pe deasupra

să se bucure și de plăcerile pe care i le oferea Londra, în orice caz, un lucru era limpede: pe David nu-l iubea cine știe ce.

A doua zi ieși soarele, un soare strălucitor, minunat, care însă nu izbuti să aducă pic de căldură pe chipul lui Jenny. Ușile și ferestrele de la fermă erau Jarg deschise, adia o briză admirabilă.

Grace făcea gem de vișine, un gem foarte bun, cu vișine din propria ei livadă. Se învârtea, îmbujorată și fericită, prin bucătăria spațioasă.

I se păru că Jenny arăta nițel abătută, și când mulse singura lor vacă, de rasă Guernesey, îi oferii un pahar de lapte gras, cu spumă.

— Nu-mi place laptele, replică Jenny, și ieși morocânoasă în curtea însoțită.

Albinele bâzâiau dând târcoale florilor; într-un colț, Dan tăia lemne-pentru foc – toporul descria un arc fulgerând văzduhul – iar departe, pe câmp, vitele rumegau la umbră. Era frumos.

Dar nu și pentru Jenny. Acum nu mai putea să sufere toate astea, nu mai putea să le sufere, și pace! Ei îi era dor de Londra, își băgase în cap să se ducă la Londra, avea poftă să se bucure de zarva, forfota și farmecul străzilor. Cu nasul în vânt și cu un mers țănoș, porni până la Barnham și-și cumpără un ziar. Rămase în fața prăvăliei și citi mica publicitate – vai, ce multe anunțuri erau! Jenny era sigură că poate să obțină un post, măcar la unul dintre ele. Așa, mai mult ca să-și omoare timpul, făcu o plimbare până la gară și întrebă ce trenuri sunt pentru Londra. Află că era un expres la ora 4.

Se hotărî într-o clipă. În după-amiaza aceea, în vreme ce Grace era ocupată la bucătărie cu prepararea ceaiului, Jenny își strânse lucrurile și o șterse. Luă trenul de ora 4 pentru Londra.

Când Grace se duse s-o cheme și văzu că și-a luat bagajele și a plecat, se sperie îngrozitor. O ținu tot o goană până la bucătărie.

— Dan! Strigă ea, Jenny a plecat. Dar ce i-am făcut noi?

Dan tocmai își ungea niște gem proaspăt de vișine pe o felie mare de pâine. Se opri.

— Va să zică a plecat, eh?

— Da, dragă! Oare am supărat-o cu ceva? Sunt foarte necăjită.

Dan își reluă cu mult interes operația de întindere a gemului pe pâine. Mușcă o bucată cât toate zilele de mare; apoi, mestecând-o încet, îi răspunse:

— Vezi-ți de treabă, draga mea. Nu merită să te necăjești pentru ea. Mie nu mi se pare că era mare lucru de capul ei.

Se prea poate ca această frază să arate că de fapt tânărul nu era chiar un guguștiuc, cum îl socotise Jenny.

În seara aceea Dan se căzni mult și alcătui o scrisoare către David. Își exprimă regretul pentru faptul că Jenny a fost silită să-și întrerupă șederea la Winrush și adăugă că speră din tot sufletul să ajungă cu bine acasă.

David primi scrisoarea în seara următoare, îi provocă o mare neliniște: Jenny nu sosise încă. Îi aruncă o privire maică-si, care venise să-i facă

menajul, dar nu-i spuse nimic. Gândi că Jenny trebuie să sosească a doua zi. În ciuda tuturor celor întâmplate, o mai iubea încă; avea să vină negreșit.

Dar Jenny nu veni.

CAPITOLUL XVI.

Încetșor și ușurel, mătușa Carrie împinse fotoliul pe roate al lui Richard, aducându-l până la salcâmul din mijlocul peluzei de gazon. Era o zi caldă și însorită, și florile gălbui, abundente, se legănau pe crenguțele copacului, prefăcându-l într-o mare floare aurie ce arunca o umbră plăcută pe gazonul tuns scurt, în această umbră începu mătușa Carrie să-l instaleze pe Richard, cu multe farafastăcuri. Mai întâi și-ntâi, scândurica pe care i-o făcuse Bartley anume pentru picioarele lui Richard. Apoi, buiota cu apă caldă; de fapt, o ploscă de aluminiu, întrucât descoperise că păstrează mai mult timp căldura. Apoi, pătura de lână în care îl ținea învelit de jur împrejur. Mătușa Carrie înțelegea precis ce-i place lui Richard și ce nu-i place, iar marea ei bucurie consta în a-i satisface toate capriciile, cu atât mai mult cu cât știa bine că acum, în sfârșit, era „pe cale de vindecare”.

Mătușa Carrie n-avea să uite niciodată primul semn adevărat că Richard era „pe cale de vindecare”, ziua aceea – mai exact acum trei luni și o săptămână – când Richard i-a vorbit, în pat, zăcând ca un butuc, mut și greoi, cu ochii rostogolindu-se în cap pentru a urmări mișcările ei prin odaie, ochii aceia șterși și totuși vii, ca de bazilic, Richard bolborosise:

— Ești tu... Caroline.

Indescriptibila bucurie a acestui eveniment o făcu pe mătușa Carrie aproape să leșine, ca și cum ar fi fost o mamă care aude primele vorbe ale întâiului ei născut.

— Da, Richard! Apoi, strângându-și mâmile la piept: Sunt eu, Caroline... Caroline.

Richard bolborosi:

— Ce-am spus?

Apoi interesul lui scăzu. Dar restul nu mai avea nici o importanță, esențialul era că a vorbit o dată.

Îmbătată de bucuria acestui semn de bun augur, Carrie își înzecise atențiile cu care-l înconjură, spălându-i tot trupul cu grijă, de două ori pe zi, și racându-i în fiecare seară o fricțiune cu spirt denaturat înainte de a-l pudra cu talc. 'A fost destul de greu să-l ferească de opăreală și de iritația produsă de șederea prelungită în pat; a fost destul de greu să-i schimbe așternutul ud, uneori și de patru ori pe zi, dar Caroline se dovedise în stare să facă față la toate.

Ea îl puneă pe Richard pe picioare, într-adevăr, se părea că începuseră să-i revină reflexele, reflexele părții paralizate,^ mătușa Carrie îi fricționa brațul drept, un ceas încheiat, exact așa cum pe vremuri îi peria părul lui Harriet. În timp ce-l fricționa, ochiul lui Barras se rostogolea, măsurând-o din cap până-n picioare, chiar cu un aer puțin, șmecheresc, și adeseori bolborosea:

— Strașnică femeie ești, Caroline... Dar ăștia își vără coada... cu electricitatea...

Suferea de această manie, crezând că i se aplică un tratament cu șocuri electrice. Acum, de când vorbea, în fiecare seară îi cerea lui Caroline să-i tragă patul de la perete ca să nu i se poată introduce din. Camera alăturată, fire electrice în trup. Îi adresă această rugămintă cu un aer complice, mormăind nedeslușit silabele, amestecând consoanele, uneori omițând câte-un cuvânt întreg.

„Se prea poate să fie ceva și cu chestia asta cu șocuri electrice, dar s-ar putea de fapt să nu fie nimic” – se gândea mătușa Carrie, care nu voia să se angajeze prea mult. Nici prin cap nu-i trecea să pună la îndoială înțelepciunea judecății lui Richard. Ideea ei era să-l intereseze în ceva, să-l stârneasă, să-l facă să iasă din închistare. Or, tocmai asta îi aduse aminte lui Caroline de doamna Humphry Ward*, autoarea ei favorită, pe care în momente de încordare spirituală o găsisese a fi o adevărată vindecătoare. Așadar începu, înainte de amiază și înainte de culcare, să-i citească cu glas tare lui Richard, începând cu Fiica lady-eirose – poate și dintr-o oarecare înclinație egoistă, întrucât asta era lectura ei preferată; iar când ajungea la marele moment al sacrificiului suprem, lacrimi de renunțare șiroiau pe obrajii mătușii Carrie. Iar Richard prjvea fix în tavan, sau își ciupea veșmintele, sau își băga degetul în gură, și la sfârșitul unui capitol declara:

— Își vără ăștia coada. Și apoi adăuga cu glas scăzut: Electricitate!

O dată cu desprimăvărarea, de când se făcuse cu adevărat frumos mătușa Carrie îl plimba pe Richard pe afară, în aerul bun și proaspăt, și lăsându-l în cărucior^pe pajiște mai făcea câte-o nouă încercare; îi puneă cartea deschisă în mâna stângă oferindu-i astfel bucuria de a o citi singur pe doamna Ward. Părea că-i place foarte mult doamna Ward. Dintru început lăsă Fiica lady-ei Rose pe genunchi, scoase ceasul, se uită la el și-l puse la loc în buzunar. Apoi luă un creion și, foarte stângaci, cu mari eforturi, scrise, cu mâna stângă, pe marginea cărții: „începe schimbul de 11 și 15.” Apoi numără patru pagini mai departe, și în josul foii scrise: „12 și 15x 4.

Îeșirea din schimb.” Și după aceea privi îndelung și fix la scrisul tremurat, aproape indescifrabil, cu aerul unui copil triumfător.

Dar în dimineața aceea frumoasă a lunii mai, de îndată ce-l văzu bine instalat și înainte de a-i fi cerut cartea, mătușa Carrie se așeză pe scăunel lângă Barras și-i spuse:

— Richard, azi-dimineață am primit o scrisoare de la Hilda. A mai trecut un examen: Nu vrei să auzi ce scrie?

Barras se uita, fără nici o expresie, la salcâmul galben, care alcătuia parcă o gingașă floare mare aurie.

— Hilda e o femeie strașnică... Și tu ești o femeie strașnică.

Apoi adăugă: și Harriet era o femeie strașnică.

<notă>

* Mrs. Humphry Ward (1851-1916), romancieră engleză, autoare de romane sentimentale, conformistă.

</ notă>

Mătușa Carrie, specializată în a trece cu vederea asemenea mici curiozități, continuă pe tonul cel mai agreabil din lume:

— Richard, Hilda a făcut progrese grozave. Zice că e foarte fericită cu munca ei. Ascultă și tu, Richard.

Apoi îi citi scrisoarea Hildei, datată 14 mai 1920 și scrisă de la o adresă din suburbia londoneză Chelsea. Citi încetișor și foarte deslușit, străduindu-se din răspuțuri, cu maximum de blândețe, să-i stârneasce interesul lui Richard și totodată să-l țină la curent. Dar în clipa în care termină lectura scrisorii, Richard începu să scâncească:

— Dar eu de ce nu primesc scrisori? Nu primesc niciodată scrisori. Unde e Arthur? El e cel mai vinovat... Ce face el la Neptun?

Unde mi-e caietul? Vreau caietul meu!

— Da, Richard. Mătușa Carrie se grăbi să-l ogoiască, și-i dădu caietul. Uite! Liniștește-te!

Cu caietul pe genunchi, Barras se uită șmecherește la ea, până ce mătușa Carrie își luă lucrul de mână și începu să îndeplinească.

Apoi, Barras feri caietul, ca nu cumva vreun ochi iscoditor să vadă ce scrie, îl ținu așa, cu mâna lui diformă, paralizată. Iar cu stângă scrise: ^ „în apărarea minei Neptun, noi note, în completarea celor compuse până acum. Memorandum (aci Barras căută pe bâjbâite ceasul și-l cercetă pe furiș). 12,22 x 3,14 și luat ulterior în considerație...”

Ajuns aci, îl tulbură un zgomot, și, bănuitor, cuprins de o adevărată panică, se întrerupse și, cu un gest greoi, închise caietul.

Venea Ann, traversând peluza de gazon ca să-i aducă laptele. O privi pe Ann cum se apropie și, treptat-treptat, fața lui se luminează, ochiul începu să scânteieze; până la urmă îi zâmbi și o salută cu o înclinare a capului: și Ann era o femeie strașnică. Ann păru că-și dă seama de zâmbetul lui și de clătinările lui din cap, pentru că-i înmână mătușii Carrie tăvița cu ceașca de lapte ferindu-se cu multă grijă să se apropie de Richard, și se îndepărtă în mare grabă.

Fața lui Richard se descompuse ridicol; se înfurie; refuză să-și bea laptele.

— De ce pleacă fata? De ce nu vine Arthur? Ce face? Unde e?

Întrebările i se scurgeau incoerente de pe buze.

— Da, Richard, da, murmură mătușa Carrie. Arthur e la mină, firește. Doar știi că vine acasă abia la prânz.

— Dar ce face? Repetă Barras. Ce-mi ascunde oare?

— Nimic, Richard, absolut nimic. Tu știi doar că el îți vorbește și îți spune de toate. Hai, te rog, bea-ți laptele. Vai, uită-te, l-ai vărsat tot! Haide, fii cuminte! Să-ți dau iarăși caietul? Da, da, e bine.

— Ba nu, nu e bine de loc. Arthur nu înțelege. N-are cap nici cât o vrabie... Și-și vâra coada peste tot. Vrea să mă țină aici legat.

Electricitate... Prin pereți. Dacă nu bagă de seamă – și Richard își roti viclean ochii către mătușa Carrie – dacă nu bagă de seamă, o să intre singur într-un bucluc, un accident... O catastrofă... O anchetă.

Foarte zăpăcit.

— Da, Richard.

— Trebuie să-i vorbesc iarăși... Trebuie să insist... E un moment foarte potrivit.

— Da, Richard.

— Atunci, ia paharul ăsta și nu mai vorbi. Vorbești într-una, de mă amețești și nu pot să lucrez din cauza ta.

Tocmai atunci îl tulbură un alt zgomot de pași. De data asta era Arthur, care venea pe alee. Cu aceeași grabă de om care vrea să ascundă ceva, îi dădu mătușii Carrie paharul gol și apoi îl așteptă pe Arthur să se apropie, prefăcându-se însă indiferent. Dar în sinea lui, sub această pojghiță de nepăsare, tremura, înflorat de ură și neîncredere.

Arthur străbătu pajiștea, ajungând la salcâmul galben. Era îmbrăcat cu pantaloni de golf și încălțat cu bocanci grei de miner.

Mergea încovoiat, cu umerii lăsați, parcă ar fi fost istovit de muncă.

Realitatea era că de mai bine de un an trăgea cât șapte, dându-i mereu înainte, perfect conștient de tensiunea lui nervoasă și totuși hotărât să nu se relaxeze până nu va duce totul până la capăt, în cele din urmă, ameliorările de la mina Neptun se apropiau de sfârșit, se terminaseră băile de la gura puțului, în timp ce vestiarele, combinate cu săli de uscare după ultimele modele, aveau să fie gata la sfârșitul lui iunie.

Se reorganizase totul la gura minei, toate instalațiile, se curățaseră ventilatoarele Pierce-Goff, se băgaseră pompe moderne de aeraj, se înnoise aparatura de închidere, precum și cablurile de la ascensoare, turnurile de extracție fuseseră îngropate în niște conuri de beton și alimentate de la noua centrală electrică. Această nouă mină Neptun era aproape de nerecunoscut – nu mai avea aerul acela de dezordine și neglijență, ci oferea deplină securitate, eficiență și bună organizare.

Dar câte eforturi îi solicitase! Și ce cheltuială! Arthur se simțea însă răsplătit regește, tocmai prin frumusețea acestei creații a lui; acest lucru îl susținea ori de câte ori era necăjit sau deprimat. Pe ici, pe colo mai întâmpinase și unele dificultăți. Oamenii erau înclinați să se îndoiască de bunele lui intenții; în general devenise suspect prin atitudinea lui din timpul războiului. Și pe urmă, temperamentul lui îi juca adesea feste, lăsându-l pradă unei nejustificate melancolii ori de câte ori se simțea singur și lipsit de sprijinul celorlalți.

Asta era starea de spirit care-i încovoia umerii acum, când se apropia de Barras. Tocmai de aceea tonul lui era mai blând, mai îngăduitor ca de obicei.

— Ei bine, tată? Rosti el.

Barras ridică ochii către el și îl scrută cu o ridicolă pretenție de autoritate.

— Ce ai făcut?

— Azi-dimineață am fost în subteran, în sectorul Globe, îi explică blând Arthur, care mai-mai că se bucura să schimbe câteva vorbe cu taică-su. Acolo lucrăm noi acum.

— În sectorul Globe?

— Da, tată. În momentul ăsta cărbunele nostru nu e prea cerut.

Știi, tată, scoatem mai mult cărbune spongios cu pungi de gaz în el, și-l vindem cu 55 de șilingi tona.

— Cincizeci și cinci de șilingi? În ochii lui Barras licări o scânteie de inteligență: păru scos din fire, cu vechiul lui aer de probitate jignită. Cum se poate, eu obțineam optzeci de șilingi pentru cărbunele ăla. Nu e drept... Nu e drept. Tu pui ceva la cale...

Îmi ascunzi ceva.

— Nu, tată. Dar nu uita că prețurile au scăzut de tot. Făcu o pauză. Săptămâna trecută, prețul cărbunelui a mai scăzut cu încă zece șilingi, pe tona livrată franco la gura minei.

Lumina de pe fața lui Barras se stinse, dar el continuă să-l privească bănuitor pe Arthur, în timp ce în mintea lui paralizată continua lupta, într-un târziu, bolborosi:

— Ce ziceam? Și apoi: Spune-mi... Spune-mi... Spune-mi ce faci.

Arthur oftă.

— Am încercat să-ți explic și mai înainte, tată. Fac ce trebuie, ce e mai bine pentru mină. Vreau ca la Neptun să avem și securitatea muncii, și un randament corespunzător – o politică cinstită de colaborare. Tu nu-nțelegi, tată, că dacă îi tratezi pe oameni cum se cuvine, te tratează și ei cum se cuvine. ăsta e primul principiu al înțelepciunii.

Barras reacționa violent. Măinile începură să-i tremure, îi făcea impresia că e gata-gata să izbucnească în plâns.

— Tu cheltuiești bani. Ai cheltuit prea mulți bani.

— N-am cheltuit decât ceea ce ar fi trebuit să se cheltuiască în urmă cu ani. Și asta știi tu foarte bine, tată!

Barras se prefăcu că n-aude.

— Sunt supărat, scânci el. Sunt supărat pe tine pentru că faci cheltuieli așa de mari: ai cheltuit toți banii ăia degeaba.

— Tată, te rog, nu te necăji. Te rog, tată, că tu n-ai voie să te superi.

— N-am voie? Fața lui Barras se umplu de sânge. Începu să se bâlbăie: Ce vrei să spui? Tu ești un tâmpit. Așteaptă numai până săptămâna viitoare, când mă întorc eu ia mină. Așteaptă numai până săptămâna viitoare, și-am să-ți arăt eu ție.

— Bine, tată, îi spuse Arthur fără supărare.

Din casă răsună gongul care-i chema la dejun. Arthur se îndepărtă.

Barras așteptă, tremurând de enervare, până ce Arthur dispăru în casă. Apoi expresia de pe fața lui se schimbă din nou, căpătând iarăși aerul acela de triumf copilăros. Bâjbâi cu mâna pe sub pătură și, cu o privire complice către mătușa Carrie, scoase caietul și scris: „In apărarea minei Neptun. Anchetă săptămăna viitoare cu privire la banii cheltuiți împotriva dorinței mele. Nu trebuie să se uite că eu sunt stăpânul și țin frânele în mâna Memorandum, în timpul absenței temporare de la mină, trebuie supravegheat atent principalul vinovat”.

După ce termină, se uită lung la ceea ce a scris cu încântare copilărească. Apoi, cu o prefăcută inocență, o îndemnă cu un gest pe mătușa Carrie să-l împingă cu scaunul către casă.

CAPITOLUL XVII.

În dimineața aceea, David se trezi cu gândul plăcut că o să-l întâlnească pe Harry Nugent. De obicei, când se scula, primul lui gând era la Jenny – gândul de neînțeles că a plecat, că s-a despărțit de el, că a dispărut în necunoscut. Dar în dimineața aceasta, primul lui gând. Se îndreptă către Harry Nugent. Stătu în pat încă un minut, gândinduse la prietenia cu Harry Nugent, la zilele petrecute în Franța, când porneau împreună, uniți prin targa aceea ruptă, iar la înapoiere cărând cu pași obosiți targa grea, care-i trăgea în jos. Și câte drumuri dintre acestea nu străbătuse împreună cu Nugent, în tăcere!

Îl trezi la realitate zgomotul pe care-l făcea maică-sa trebăluind jos în bucătărie. Mirosul slăninii prăjite ajungea până la el. Sări din pat, se bărbieri, se spală, se îmbrăca și coborî scările în fugă. Deși nu se făcuse încă opt, Martha era în picioare de mai bine de un ceas, focul era aprins, grătarul – curățat și bine frecat, galeria din fața căminului – proaspăt lustruită; era așternută o față de masă nouă, albă, pe care-l aștepta gustarea de dimineață – ouă cu slănină prăjită, feliuțe subțiri, răsturnate chiar în clipa aceea din tigaie în farfurie.

— Bună dimineața, mamă, spuse el așezându-se la masă și punând mâna pe ziarul Herald, așezat lingă farfurie.

Maică-sa dădu din cap, fără o vorbă. Nu prea era ea deprinsă cu multe meremeturi, să tot spună într-una bună ziua și bună seara; Martha nu rostea decât cuvinte utile și nici o vorbă nu era irosită de pomană, îi luă pantofii de jos și începu să-i lustruiască în tăcere.

Încă un minut, David citi ziarul: Cu o zi înainte, Harry Nugent, împreună cu Jim Dodgeon și cu Clement Bebbington inauguraseră noul institut muncitoresc de la Edgeley; era o fotografie a lui Harry Nugent, iar Bebbington apărea și el, înfipt chiar în primul plan, lingă Nugent. Deodată, David ridică ochii și văzu că Martha îi face pantofii. Roșind, o mustră:

— Nu ți-am spus să nu te mai apuci de alde astea?

Martha continuă, netulburată, să-i lustruiască pantofii.

— Întotdeauna mi-am lustruit singur încălțăminte, așa să știi.

Chiar și când erau cinci perechi, nu una. N-are nici un rost să încetez tocmai acum. De ce nu-i lași să mi-i fac eu singur? Insistă el. De ce nu stai jos, să măhânci împreună cu mine, ca oamenii?

— Unii oameni nu se schimbă chiar așa ușor, zise ea, lustruind de zor pantofii, de parcă ar fi vrut să-i facă în ciudă. Și eu tocmai dintr-ăia sunt.

David o privi lung, fără să înțeleagă. Acum, de când venise să-i țină lui gospodăria, nu mai termina cu treburile. Făcea absolut totul.

În viața lui nu fusese mai bine îngrijit. Și totuși, David simțea că maicăsa îi ascunde ceva: în atitudinea ei simțea clocotind ceva întunecat, ca un fel de ironie ce se lăsa bănuită îndărătul fiecărei acțiuni destinate să-i sporească lui bunăstarea.

Privind-o lung, din simplă curiozitate, David căută s-o pună la încercare:

— Mamă, să știi că astăzi iau prânzul cu Harry Nugent.

Martha ridică cel de-al doilea pantof, și silueta ei puternică, dominantă, se profila întunecat pe fereastră, în timp ce fața sumbră păstra o expresie de nepătruns. Suflând praful de pe pantofi, Martha întrebă disprețuitoare:

— Prânzul ai zis?

David zâmbi în sinea lui: Da, asta era, până la urmă Martha se trăda, totuși. De aceea, continuă intenționat:

— Mă rog, dacă preferi să spunem altfel, iau o gustare împreună cu Harry, mamă. Bănuiesc că ai auzit de Nugent, nu? Harry Nugent, deputat. E bun prieten cu mine, și un om cu care merită să fii prieten.

— Așa s-ar pare, zise Martha, și strânse din buze.

David zâmbi și mai vesel în sinea lui, mergând mai departe cu prefăcuta lui lăudăroșenie.

— Da, da, să știi și tu că nu oricine are norocul să ia prânzul cu Harry Nugent, deputat în parlament – și încă fruntaș al Federației.

Zău, mamă, tu nu vezi că e o onoare deosebită?

— Martha înălță capul, cu aceeași expresie de dispreț sumbru pe față și gata să-i trântască o vorbă usturătoare, până când își dădu seama că băiatul râdea de ea. Roși la gândul că a prins-o în capcană și, încercând să nu se dea de gol, se aplecă repede ca să-i încălzească pantofii la foc. Apoi un zâmbet rău îi strânse gura.

— Laudă-te cât vrei, zise ea, pe mine nu mă duci.

— Ba nu, mamă, că e adevărat. Sunt un ciocoi în lege. Sunt chiar mai rău decât crezi tu. N-o să treacă multă vreme, și o să mă vezi îmbrăcat cu cămăși scrobite.

— În orice caz, să știi că eu una n-am să ți le calc, zise ea, și buzele îi tremurară, gata să zâmbească.

Ăsta fusese triumful strategiei lui David. Izbutise să-i smulgă un zâmbet de pe buze.

După o pauză, profitând de buna ei dispoziție, David spuse deodată cu multă gravitate:

— Mamă, atunci te rog nu mai fi așa pornită împotriva mea și împotriva a tot ceea ce fac. Să știi că ceea ce fac eu nu e zadarnic.

— Eu nu sunt pornită împotriva ta, îi răspunse maică-sa stând și acum aplecată asupra vetrei, ca să-și ascundă chipul. Numai atâta, că nu prea îmi stă la inimă ceea ce faci tu. Toată istoria asta cu Consiliul Municipal, cu politica și mai știu eu ce. Și pe urmă, naționalizarea aia, pentru care te tot zbați, și câte și mai câte prostii.

Să știi că eu nu sunt de loc pentru asemenea lucruri. Nu, nu, n-a fost niciodată în obiceiul meu și nici în obiceiul vreunuia dintre strămoșii mei. Pe vremea mea și pe vremea lor, întotdeauna la mină a fost pe de o parte un stăpân, și pe de altă parte muncitorii. Și e de-a dreptul nefiresc și împotriva datinilor să te jîndești la altceva.

Urmă un răstimp de tăcere, în ciuda asprimii cuvintelor ei, David simți că Martha e mai blândă, mai binevoitoare față de el. Avu o străfulgerare și schimbă repede subiectul. Exclamă:

— Mai e ceva, mamă!

— Ia să vedem, ce? Întrebă ea bănuitoare.

— În legătură cu Annie, mamă, zise el, și cu micuțul Sammy.

Acum s-a făcut și el flăcău măricel, și Annie îl crește foarte bine. De mult tot voiam să-ți vorbesc eu în privința asta. Zău, mamă, de ce n-ai vrea și tu să uiți că i-ai purtat pe vremuri pică fetei, și să-i primești în casă? Zău, mamă, tare te-aș ruga s-o faci!

Fața maică-si îngheță pe loc.

— Și de ce-aș face-o-?

— Mamă, dar Sammy e nepoțelul tău. Mă mir că nu ți-a dat până acum fiori de bucurie gândul ăsta. Dacă l-ai cunoaște așa cum îl cunosc eu, nu măndoiesc că ți-ai schimba sentimentele. Și pe urmă, și Annie, zău, mamă, e o fată cit se poate de bună. Gândește-te și tu:

Bătrânul Macer zace în pat acum, plus că e un cusurgiu ce nu s-a pomenit și toată ziua bombăne și se vaită, iar lui Pug îi merge foarte prost la mină; abia dacă au cu ce să-și ducă zilele, așa, de azi pe mâine.

Și toată lumea stă și se minunează cum izbuteste Annie să țină casa aia.

— Și ce mă privește asta pe mine? Zise Martha, strângând din buze cu răutate.

Laudele mărinimoase pe care i le adusese David lui Annie fuseseră pentru Martha un cuțit în inimă. David își dădu imediat seama de asta, văzu că a făcut o greșală.

— Spune-mi, te rog, repetă Martha, ridicând din ce în ce glasul, ce mă privește asta pe mine? Dacă ei au fost totdeauna un neam de oameni ticăloși și zvinturaji?

— Nu, adevărat, nu te privește, zise David calm, și se cufundă din nou în lectura ziarului.

Un minut mai târziu, în timp ce el citea, Martha îi mai puse câteva feliuțe de slănină în farfurie. ăsta era felul ei de a arăta că nu e neînțelegătoare, ci –

după cât o tăia pe ea capul – că e chiar de treabă. David nu dădu nici o atenție acestui fapt. O socoti sălbatic de neînțelegătoare, barbară, dar pe de altă parte știa că nu avea nici un rost să-i mai vorbească. Marthei degeaba îi vorbeai, că tot nu ajungeai la nimic.

La nouă fără un sfert, David împături jurnalul și se ridică de la masă. Martha îi ținu haina.

— Să nu întârzii, te rog, chiar dacă o să iei un ospăț împărătesc.

— Nu întârzii.

Înainte de a ieși pe ușă, David îi zâmbi maică-si; și dacă te supărai pe Martha tot degeaba era, orice ai fi făcut n-o scoteai la capăt cu ea.

Se îndreptă cu pași sprintari spre gară. Era o dimineață rece, simțai în văzduh bruma unui ger timpuriu. Mai mulți dintre băieții care porneau din mahalaua Teraselor către mina Neptun îl salutară.

Dacă ar fi fost cât de cât înclinat spre îngâmfare, asta era prilejul potrivit să se răsfețe, gândi el ironic, își dădu seama că devenise o figură marcantă a orașului – da, da, chiar și a ținutului; dar David făcu această constatare fără pic de orgoliu. Salutul pe care i-l adresă Strother în fața școlii îl amuză pur și simplu: o privire rapidă, pe jumătate speriată, care trăda admirație fără voie. Strother era mort de teamă să nu-l supere pe Ramage, președintele Comitetului școlar.

Suferise cumplit lăsându-se terorizat de Ramage, și tot ceea ce el, David, îi făcuse lui Ramage îl încânta și-l înspăimânta totodată pe Sfrother, dându-i mereu imboldul, rămas neîndeplinit, dea-i strânge mâna lui David. Ce nostim! Când te gândești cu ce dispreț îl privise Strother pe vremuri!

Pe la jumătatea străzii Freehold, zări șirul de case noi ale minerilor, a căror construcție era în curs, pe Hedley Road. Deparie, în zare, văzu oameni cărând samare cu cărămizi, amestecând tencuiala, construind, construind... Toate astea îl ...încântau. Îl încânta simbolul acestor construcții, nota de făgăduință, de victorie. Ah, măcar de-ar putea să dărâme cocioabele din mahalaua Teraselor, cu pardoseala lor de piatră spartă, cu scările rudimentare de lemn, cu pereții viermuind de ploșnițe, cu latrinele în curte, și să facă, dacă ar putea, zece străzi noi ca asta, așa, cum ai răsădi niște plante, drept în fața vilei maiestuoase a lui Ramage, de la Sluice Dene! Gândi David zâmbind.

Se urcă în tren, cu un aer absent, uitând să citească măcar ziarul.

La fel de gânditor coborî la Tynecastle și porni către Rudd Street. La colțul acestei străzi, în fața unui chioșc de ziare, era un afiș care-ți atrăgea atenția ca un țipăt: „Minele aparțin minerilor!” Era un ziar laburist. Afișul de alături atrăgea și el atenția ca un țipăt: „O contesă vine călare la o serată în Park Lane”. Nu era un ziar laburist. „Mde, mai știi?” își spuse David, cu o strălucire care-i înflăcăra deodată mintea. Dar se putea face prinsoare că nu la contesă era gândul lui.

La birou văzu că Heddon nu sosise încă. David își atârână haina și pălăria în cui, schimbă două vorbe cu bătrânul Jack Hetherington, paznicul, apoi intră în odaia dinăuntru. Lucră toată dimineața. La douăsprezece și jumătate își făcu

apariția și Heddon. Părea foarte prost dispus și, așa cum se întâmpla adesea în asemenea împrejurări, era foarte repezit și scump la vorbă.

— Ai fost la Edgeley, Tom? Întrebă David.

— Nu, răspunse Heddon, și începu să arunce în dreapta și-n stângă hârtiile de pe birou, răvășindu-le ca să găsească ceva. Când găsi, acel ceva păru că nu corespunde totuși dorințelor lui. Ce-ai făcut cu rezultatele astea de la Seghill? Se răsti el peste o clipă.

— Le-am înregistrat și le-am îndosariat.

— Ei poftim! Bombăni Heddon. Ești și tu un conștopist dintr-ăia pisălogi!

Se uită repede la David, și apoi din nou își mută privirea, cu un amestec de amărăciune și afecțiune, își dădu pălăria pe ceafă și scuiă violent către focul din cămin.

— De ce ești supărat, Tom? Întrebă David.

— Las-o moartă! Zise Heddon. Și vino cu mine. E ora să mergem la banchetul ăla imputit. Toată dimineața am stat cu Nugent și a zis să nu care cumva să întârziem. Vine și Jim Dudgeon, și Domnul-Dumnezeu atotputernic Bebbington.

Heddon nu mai scoase o vorbă cât merseră pe Grainger Street către hotelul de Nord-Est. Era abia unu fără un sfert, deci mult prea devreme, când ajunseră ei la hotel. Dar se instalară în hol la una din mesele de răchită, și Heddon, după cum avusese probabil și intenția, dădu repede pe gât două pahare, după care păru'că se simte mult mai bine. Se uită la David, cu un fel de veselie ascunsă.

— De fapt să știi că-mi pare tare bine de chestia asta, zise el, numai că o să fie un chin.

— Ce tot spui?

— Nimic, „dulce nu știv ce” – după cum zicea și bătrânul Shakespeare. A, uite că vin și grangurii.

Când intrară Harry Nugent, Dudgeon și Clement Bebbington, Heddon se ridică. David se sculă și el în picioare, îi strânse mina cu căldură lui Harry, și fu prezentat lui Dudgeon și Lui Bebbington.

Dudgeon îi scutură mâna viguros și entuziast, ca unui vechi prieten, în schimb Bebbington îl salută rece și distant. Heddon își termină whisky-ul dintr-o înghițitură, și când Dudgeon propuse să bea cu toții un rând, Nugent clătină pur și simplu din cap, și cu asta intrară în restaurant.

Încăperea lungă, cu pereții de culoare crem și cu ferestre care într-o parte. Dădeau în liniștita piață Eldon, iar în partea cealaltă înspre zarva din jurul Gării Nord-Est, era aproape plină. Dărei fură întâmpinați demaătred'hotel, care îi conduse la o masă, înclinându-se cu mult respect în fața lui Bebbington. Se vedea bine că îl recunoscuse. Clement Bebbington era de câțeva vreme în centrul atenției opiniei publice. Un bărbat înalt, calm, îmbrăcat bine, dar fără ostentație, cu un aer superior, ochii veșnic neastâmpărați, o curtoa/ ie onctuoasă și un zâmbet neplăcut, avea o specialitate de a atrage atenția către el, de a se face subiectul reportajelor din ziare. Avea o înfățișare de om

temperat, pe care i-o dădea fervoarea unei ambiții ascunsă cu multă grijă sub o găoace de indiferență oarecum plictisită.

Mai presus deorice, era un aristocrat, creație a școlii Winchester și a Universității Oxford; se învățea foarte mult prin societatea londoneză, și în fiecare dimineață făcea antrenament la scrimă, în sala Bertrand, ca să-și mențină condiția fizică. Bebbington nu lăsa să se vadă clar dacă ceea ce-l atrăgea către galera laburistă erau convingerile sale, sau motive de sănătate, dar în ultimele alegeri candidase în circumscripția Chalworth, o adevărată fortăreață conservatoare, și câștigase mandatul cu o majoritate frumușică. Nu era încă în Consiliul Executiv, dar nu scăpa din ochi posibilitatea de a ocupa un fotoliu în el. David îl detestă de la prima vedere.

Dudgeon era la polul opus. Ca și Nugent, Jim Dudgeon activa de ani de zile în conducerea Sindicatului minerilor. Era un bărbat mărunțel și grasuț, cu o manieră amabilă, neglijent în ceea ce privește corectitudinea limbajului și vestit pentru hazul cu care istorisea tot felul de lucruri și pentru cântecele de lume cu care se producea adesea. De aproape douăzeci și cinci de ani era ales mereu în circumscripția Seghill, fără contracandidat. Nu exista om căruia să nu-i spună pe numele mic. Așa cum se uita acum la chelner, clipind în dosul ochelarilor cu ramă de os, avea un aer de bufniță bătrână.

Folosindu-se de gesturi expresive ca să indice mărimea și grosimea, comandă un but întreg de berbec și o cană de bere.

Toți comandară: Heddon luă același lucru ca și Dudgeon, Nugent și David cerură câte-o friptură de vacă cu cartofi la cuptor, Bebbington – somn la grătar, pâine prăjiră și apă de Vichy.

— Mă bucur că te văd, îi spuse Nugent lui David: cu zâmbetul lui prietenos, încurajator.

Harry Nugent era foarte prietenos; avea o sinceritate izvorâită din adâncul personalității lui candidă și neșovăielnice. Spre deosebire de Bebbington, el nu-și dădea nici o osteneală să devină convingător; n-avea nimic forțat în manierele lui, era perfect natural și întotdeauna el însuși. Și totuși, David simți că astăzi aerul încurajator al lui Nugent ascundea un scop bine determinat. Mai simți că Bebbington și cu Dudgeon îl cântăreau din ochi. Începu să fie curios.

— Nu-i rău localul ăsta, zise Dudgeon mestecându-și chilia, în timp ce arunca priviri de jur împrejur și-și freca mâinile.

— Îți plac oglinzile, nu? Bebbington afișă o licărire de zâmbei neplăcut. Dacă îți forțezi nițel gulerul, poți avea nemăsurată satisfacție de a-l vedea pe Dudgeon în șase exemplare deodată.

— Da, Clem, chiar așa, încuviință Dudgeon frecându-și mâinile mai bonom ca oricând.

Deși Jim era în stare să ridași să plângă de emoție în momente de criză politică, era totuși insensibil ca un hipopotam în ceea ce privește ironiile sau insultele adresate persoanei lui.

— E drăguță fetișcana aia de colo, cu panglica albastră la pălărie, *

— I-auzi-l pe micul nostru don Juan!

— Ei, măi Clem, eu întotdeauna am avut o slăbiciune pentru blonde.

— De ce nu te duci până la masa ei, să stabilești un rendezvous pentru astă-seară?

— Nu, măi Clem, m-am răzgândit totuși. Ideea nu e rea de loc, dacă n-ar fi să luăm prăpăditul ăla de tren de Londra, la ora trei.

Heddon răsese, iar Bebbington, cu o mirare glacială, păru că abia atunci dă cu ochii de el, pentru ca apoi, imediat, să-l și uile.

Nugent se întoarse către David. \pa — După câte am auzit, te-ai ținut de lucruri mari la Sleescale, și ai întors orașul pe dos.

— Ei, n-aș, zice chiar așa, Harry, răspunse David zâmbind.

— Nu vă luați după el, se amestecă repezit Heddon. Heddon suferea îngrozitor din cauza aroganței lui Bebbington și era hoiărât să nu se lase umbrit de un neisprăvit de politician, descinzând de la Londra. Dăduse pe gât și o halbă de bere neagră, pe lângă cele două whisky-uri duble, așa că era în dispoziția cea mai favorabilă pentru a se da în spectacol: Ce, voi n-ați citit ziarele? Tocmai a izbutit să pună în aplicare un nou program de construcții de locuințe, care n-are asemănare în tot comitatul. A deschis și o clinică de control prenatal, și distribuie lapte pentru copiii nevoiași. Acolo la ci era o bandă de pungași, care ținea frânele în mână; iar administrația locală ajunsese de râsul dinilor; dar acum, în sfârșit, a pătruns și un om cinstit printre derbedeii ăia, și la toți le tremură inima, cu toții se roagă să le dea voie să intre în Armata Salvării. Heddon se încapățână să mai tragă o dușcă de bere. Dacă vreji să știți adevărul, aflați că a dat iama în ei, și acum îi adună pe toți de pe jos.

Urmă un răstimp de tăcere. Nugent părea încântat. Dudgeon își turnă o doză bună de sos picant pe friptură și zise, râzând cu gura până la urechi:

— Ce n-aș da să putem face la fel și cu banda aia a noastră, Harry! Atunci i-am veni repede de haclui Duckham și în chestiunea apei.

„ Când auzi menționându-se raportul acela recent, David se aplecă înainte, foarte interesat.

— Există oare vreo perspectivă imediată de naționalizare?

Bebbington și cu Nugent schimbă o privire, în timp ce Dudgeon se retrase, amuzat, îndărătul ochelarilor cu rame groase, își înfipse degetul arătător pe masă, în fața lui David.

— Tu știi ce a propus șir John Sankey în raportul lui? A cerut ca toate cantitățile de cărbune și toate exploatările carbonifere să fie achiziționate de guvern. Și știi ce a zis domnul Lloyd George în Camera Comunelor, la 18 august? A zis că guvernul acceptă politica achiziționării de către stat a drepturilor de proprietate asupra exploatărilor carbonifere, problemă în care există o unanimitate deplină a tuturor rapoartelor prezentate de Comisia Regală. Așa că, ce vrei mai mult? Tu nu vezi că lucrul e ca și făcut?

Și, ca să-și manifeste bucuria acestei certitudini, Jim Dudgeon începu să râdă.

— Văd, răspunse David liniștit.

— Foarte nostimă și comisia aia, râse Dudgeon și mai jovial.

Merita, zău merita să-l auzi pe Bob Smillie certându-se ca la ușa cortului cu ducele de Northumberland, în timp ce Frank intra tare De tot în marchizul de Bute, în legătură cu pretențiile lui la plata drepturilor de proprietate și servituti. Și toate astea i se trăgeau numai și numai de la semnătura unui băiețel de zece ani: Eduard al VI-lea *. Doamne, ce ne-am mai distrat! Darastanu-i nimic. Eu unul aș fi dat orice pe lume, numai să văd cum îl scalpează pe lordul Kell.

Cică stră-stră-stră-slrăbunicul ăstuia a căpătat toate terenurile lui carbonifere pur și simplu pentru că a fost codoșul lui Carol al II-lea.

Ei, ce zici de comedia asta? A câștigat milioane de pe urma acesior terenuri, pentru că i-a procurat o damă, vezi mata, însăși majestățiisale.

Dudgeon se lăsă pe spate și savura propria lui glumă, făcând să zornăie toate tacâmurile de pe masă.

— Mie nu mi se pare chiar așa de amuzant, zise David cu amărăciune în glas. Guvernul și-a luat angajament față de această comisie. Toată afacerea e o înșelătorie, de mari proporții.

<Notă>

*Eduard al VI-lea (1537-1553), a domnit de la vârsta de nouă an </ notă>

— Tocmai asta a spus și Harry de la tribuna Camerei Comunelor. Dar parcă ce importanță are toate chestiile astea? Hei, chelner, mai adu-mi o porție de cartofi pai!

În timp ce Dudgeon vorbea, Nugent îl cerceta cu atenție pe David, amintindu-și de lungile lor discuții de pe front, când stăteau pe vine la adăpostul sacilor de nisip de la serviciul de ambulanță, în timp ce luna albă străbătea cerul ciopârțit de barajele de sârmă ghimpată, aruncându-și lumina asupra tranșeele pline de noroaie și asupra gropilor de obuz.

— Tot așa, pornit ești în privința naționalizării? Îl întreabă el.

David încuviință din cap fără să scoată o vorbă, în tovărășia în care se afla, nici un răspuns n-ar fi putut avea mai mulți efect decât acesta.

Urmă o scurtă pauză. Nugent îi ceru din ochi părerea lui Dudgeon. Acesta, cu gura plină de cartofi prăjiți, emise un sunet foarte convingător, apoi se uită la Bebbington, care încuviință, ușurel, cu un gest ce nu-l angaja prea mult. În sfârșit, Nugent se întoarse către David.

— Ascultă-mă, David, spuse el cu glas autoritar. Consiliul a hotărât să unească cele trei organizații locale de aici și să creeze. E o organizație complet nouă a acestui ținut. Sediul ei urmează să fie la institutul cel nou de la Edgeley. Și noi dorim să avem acolo un secretar organizatoric, care să fie nu numai casier al ținutului, dar și secretar al Asociației Minerilor din nordul Angliei, având în sarcina Lui problemele despăgubirilor și ajutoarelor. Suntem în căutarea – unui om tânăr și activ. Azi-dimineață i-am vorbit în treacăt lui Heddon despre acest lucru, dar acum vorbim oficial. Te-am poftit să iei masa cu noi aici ca să-ți oferim acest post.

David se uită la Harry Nugent complet uluit, covârșit de această propunere. Roși până-n albul ochilor.

— Adică, a-i vrea să depun candidatura pentru acest post?

Nugent clătină din cap.

Comitetului i s-a prezentat numele tău, împreună cu alte trei nume, săptămâna trecută. Comitetul e aci de față, și tu ești noul secretar.

Nugent îi întinse mâna. Mașinal, David i-o strinse, și atunci întreaga realitate a numirii în slujbă își făcu efectul asupra lui.

— Bine, dar Heddon...

David se întoarse repede către Heddon și-l privi în față. Era evident că fusese preferat el în locul lui Heddon, și ochii i se încețoșară.

— Heddon {i-a dat o recomandare foarte frumoasă, îi spuse, calm, Nugent.

Heddon schimbă cu David o privire în care se oglindimimpede sufletul lui rănit și totuși curajos; apoi, spintecând aerul cu bărbia, dădu drumul unui torent de vorbe.

— În ruptul capului n-am vrut să iau eu slujba! N-ai aux.it că au nevoie de un om tânăr? Și pe urmă, eu pur și simpiu nu mă pot despărți de biroul din Rudd Street. Pentru nimic în lume n-aș fi în stare să-l mai părăsesc!

Surâsul lui Heddon, deși destul de chinuit, izbuti să fie aproape convingător. Heddon îi întinse mâna lui David, felicitându-l.

Bebbington își cercetă ceasul de la mână, istovit de aceste izbucniri emoționale.

— Trenul pleacă la ora'trei, zise el.

Se ridicară cu toții și ieșiră pe ușa laterală, care dădea înspre gară. Mergând spre peronul aglomerat, Nugent rămase nițel în urmă.

El strânse de braț pe David.

— În sfârșit, ai și tu o șansă, o șansă ca lumea, îi spuse el. Am ținut neapărat să ți-o acordăm. O să te ținem mereu sub ochi, să vedem cum știi să te folosești de ea.

Lângă tren aștepta un reporter-fotograf. Văzând un lucru atât de binevenit, Jim Dudgeon își puse ochelarii și adoptă o poză cât mai autoritară: îi plăcea la nebunie să se lase fotografiat.

— Afacerile merg din ce în ce mai bine, îi spuse el lui David.

Astăzi sunt fotografiat pentru a doua oară.

Auzind această exclamație, Bebbington zâmbi glacial. Avu grijă să se situeze în primul plan.

— Nici nu e de mirare, i-o tăie dânsul, dat fiind că în ambele cazuri lucrurile erauvaranjate de mine.

Harry Nugent nu zise nimic, dar când trenul plecă din gară, ultima impresie a lui David, rămas pe peron alături de Heddon, fu seninătatea calmă de pe fața lui Nugent.

CAPITOLUL XVIII.

Pe la începutul lunii februarie, când izbuti să încheie contractul cu societatea Mawson, Gowlan and Co., Arthur simți că în sfârșit lucrurile au pornit pe făgașul cel bun. De un an, afacerile erau dezastruoase. Mina mergea prost. Despăgubirile de război, smulgând cărbune de la nemți, ruinaseră exporturile de care depindeau foarte mult vânzările minei Neptun. Bineînțeles, Franța prefera cărbunele ieftin sau gratuit din Germania, în locul cărbunelui bun dar scump pe care-l oferea Arthur. Și, după toate, se mai băgase și America pe fir. Ca uri concurent puternic și lipsit de scrupule, încerca să acapareze piețele pe care în timpul războiului le deținuse în exclusivitate Anglia.

Arthur nu era de loc prost. El vedea limpede că criza de cărbune existentă mai înainte în Europa produsese o umflare artificială a prețului cărbunelui britanic de export. El simțea cu acuitate iluzia generală de prosperitate, și eforturile lui se îndreptau în mod cât se poate de înțelept către stabilirea unor contracte cu consumatorii locali și către refacerea echilibrului firmei sale, prin vânzarea cărbunelui de la Neptun pe piața internă.

Acest contract în compensație cu firma Mawson-Gowlan fusese subînțeles încă din 1918, când comandase utilajul pentru mina Neptun. Dar Mawson-Gowlan erau niște clienți foarte abrași, și abia acum izbutise Arthur să-i facă să se țină de cuvânt; dar, de fapt, se văzuse silit să-și reducă prețurile la minimum posibil.

Totuși, în dimineața aceea se simțea foarte bine dispus, și, ținând în mână proiectul de contract, se ridică de la birou și intră în camera de lucru a lui Armstrong.

— Ia privește nițel, înseamnă că o să putem acorda oamenilor săptămâna de lucru completă, ba chiar și în două schimburi, timp de patru luni de aci înainte.

Luminându-se la față, Armstrong își scoase ochelarii din buzunarul de la piept – îi slăbise și lui vederea în ultimii ani – și cercetă încet, cu atenție, contractul.

— Firma Mawson-Gowlan! Exclamă el. Ohoho! Da ce poveste grozavă, conașule, dac-ar fi să ne gândim că individul ăsta, Gowlan, încărcă vagonete chiar în mina asta, fiind angajatul tatălui dumneavoastră și subalternul meu!

Pășind în lung și-n lat prin birou, Arthur râse cam fără veselie.

— Știi, Armstrong, mă tem că e mai bine să nu-i amintești amănuntul ăsta când o să vină pe-aici. Il aștept la ora zece. Apropo, am să te rog să fii martor oficial la semnarea contractelor.

— Da, da, am auzit eu că acum a ajuns mare grangur la Tynecastle, spuse Armstrong căzând pe gânduri; Mawson și cu el și-au băgat mâinile până la coate în tot felul de afaceri.

Am auzit că au preluat întreprinderea Youngs – știți, producătorii de armături de alamă din Tynecastle, ăia care au dat faliment luna trecută.

— Da, zise Arthur scurt, ca și cum amintirea unui nou faliment l-ar fi supărat. Firma Gowlan se extinde. Tocmai de-aia am obținut și noi contractul acesta.

Armstrong îl cercetă pe Arthur peste ramele de aur ale ochelarilor și apoi se uită iar la contract, îl citi cu multă atenție, mișcând buzele, fără glas. Pe urmă, evitând să-l privească pe Arthur, spuse:

— Dar văd că există și o cauză penală de despăgubiri.

— Firește!

— Tatăl dumneavoastră nu accepta niciodată așa ceva, murmură Armstrong.

Arthur se supăra întotdeauna când i se dădea exemplul lui taică-su pentru a i se aduce lui un reproș. Pășii în lung și-n lat prin odaie, nițel mai repede, cu mâinile la spate, și declară nervos:

— În ziua de azi nu prea ai de ales. Trebuie să vii jn întâmpinarea dorințelor oamenilor. N-ai încotro; dacă nu faci tu lucrul acesta, atunci îl face altcineva. Și pe urmă, noi nu ne îndoim că vom onora acest contract în minimum de (imp posibil. N-o să avem nici un fel de dificultăți cu muncitorii. Sânicm încă sub control guvernamental, și guvernul a promis în mod solemn că nu va retrage contractul până la 31 august. Avem deci peste șase luni la dispoziție – în care ni se garantează munca neîntreuptă, fără pericol de greve – pentru a îndeplini un contract de patru luni. Ce mai vrei? Și, la urma urmei, dă-o-ncolo, Armstrong, doar știi că avem nevoie să lucrăm.

— Asta-i adevărat, încuviință încet Armstrong. Numai că mă gândeam și eu, așa... Dumneavoastră știți bine ce faceți, nu?

Zgomotul unei mașini care intră în curte acoperi răspunsul rapid al lui Arthur. Se opri locului și se uită pe fereastră. Se făcu tăcere.

— Uite-l pe Gowlan, zise el continuând să privească. Nu s-ar zice că vine să încărca la vagonete.

Peste o clipă, Joe intră în birou. Era impresionant, îmbrăcat într-un costum albastru, la două rânduri, înaintând cu mina întinsă și cu o privire de o cordialitate electrizantă în ochi. Le strânse viguros mâinile lui Arthur și lui Armstrong, iradiind entuziasm în încăpere, de parcă ar fi avut numai motive de încântare.

— Credeți-mă că-mi umple inima de bucurie revenirea la această mină. Vă aduceți aminte că am muncit aici când eram flăcău, domnule Armstrong? În ciuda temerilor lui Arthur, Joe nu avea nici un pic de falsă modestie, a, nu, cătuși te puțin! Sinceritatea lui mărinimoasă și francă era cât se poate de omenească și totodată de înălțătoare. Da, da, chiar sub ordinele dumneavoastră, domnule Armstrong, am căpătat primele noțiuni. Iar de la tatăl dumneavoastră, domnule Barras. Am încasat primii bani pe care i-am câștigat în viața mea. Ei, mă rog! La urma urmei, dacă stai și te gândești, nici n-au trecut chiar așa de mulți ani de-atunci. Se așeză, își ridică pcsie genunchi pantalonii cu dungă ireproșabilă, arborând un aer bonom și triumfător. Apoi continuă, dus pe gânduri: Da, da, trebuie să recunosc că am fost pur și simplu

încântat la gândul că vom putea încheia acest contract. Poate o fi și o latură sentimentală, dar cine se poate feri de asemenea slăbiciuni? Mie îmi place mina asta, și-mi place cum conduceți dumneavoastră lucrurile, domnule Barras. E o întreprindere excelentă, excelentă! Exact asta i-am spus și asociatului meu, Jim Mawson. Sunt oameni care susțin că în afaceri n-au ce căuta sentimentele. După părerea mea, oamenii care zic așa sunt departe de a începe măcar să înțeleagă adevăratul sens al afacerilor.

Nu-i așa, domnule Barras?

Arthur zâmbi; era imposibil ca cineva să reziste farmecului jovial al lui Joe.

— Firește că și noi, de partea noastră, suntem bucuroși să încheiem acest contract.

Joe încuviință amabil:

— Ce, afacerile nu mai merg chiar așa bine, domnule Barras?

A, da, da, știu. Mie nu-i nevoie să vă osteniți să-mi explicați. E al naibii de greu dacă joci totul pe o carte. Tocmai d-aia, Jim și cu mine ne tot întindem ba în dreapta, ba în stângă. Făcu o pauză, cu un aer absent luă o țigară din cutia de pe biroul lui Arthur, și apoi, pe un ton destul de solemn, continuă:

— Știați că o să ne transformăm luna viitoare?

— Adică, deveniți societate pe acțiuni?

— Sigur că da. O societate în nume colectiv. S-a copt momentul pentru așa ceva. Pe piață lucrurile merg strună.

— Dar bănuiesc că nu vă abandonați pozițiile câștigate...

Joe râse din toată inima.

— Drept cine ne luați, domnule Barras? Noi vom primi două sute de mii de lire compensație pentru bunăvoința pe care o manifestăm, un pachet de acțiuni, și posturile cheie în consiliul de administrație.

— Am înțeles.

Arthur avu un ușor tremur. O clipă, gândindu-se la propriile sale neplăceri de la mina Neptun, jinduind după asemenea succese, dori să fi pus și el mâna pe asemenea profituri uluitoare.

După un răstimp de tăcere, Arthur se îndreptă către masa de scris.

— Ce' facem atunci cu contractul?

— A, sigur, domnule Barras, vă rog. Eu sunt gata oricând. Sunt întotdeauna gata să închei tranzacții. Da, da! Tranzacții curate și cinstitute!

— Rămâne o singură chestiune pe care aș vrea s-o ridic. E vorba de clauza penală.

— Da?

— Nu există nici cea mai mică îndoială că noi ne vom îndeplini contractul.

Joe zâmbi nevinovat.

— Atunci, de ce vă faceți griji în privința ei?

— Nu-mi fac griji, dar întrucât am redus atât de simțitor prețurile noastre și am inclus în ele și transportul, și livrarea la Yarrow, considerăm că am putea să cădem de acord asupra eliminării ei. Ce ziceți?

Joe continuă să zâmbescă binevoitor și la fel de prietenos, totuși, cu o undă de regret, oarecum atins în buna lui credință.

— Bine, domnule Barras, dar, pe de altă parte, și noi trebuie să ne luăm unele măsuri de precauție. Dacă noi vă acordăm contractul pentru cărbune cocsificabil, trebuie să ne asigurăm și noi că vom obține acest cărbune. La urma urmei, e fairplay*. Noi ne îndeplinim obligațiile și nu facem decât să ne asigurăm că și dumneavoastră vi le îndepliniți pe ale dumneavoastră. Mă rog, bineînțeles, dacă nu vă convine, atunci trebuie pur și simplu să.

— Nu, spuse repede Arthur. De fapt totul e în regulă. Dacă insistați, atunci sunt de acord.

Mai presus de orice, Arthur ținea morțiș să nu scape conținutul din mână. Pe de altă parte, nu încăpea nici o îndoială că această clauză a despăgubirilor e perfect îndreptățită; era pur și simplu o măsură de prevedere, pe care orice firmă ar fi putut s-o ceară, pe bună dreptate, în aceste vremuri atât de agitate. Joe scoase un stilou <Notă>

* Joc onest, cinstit. (Engl.) </ notă>

Mare de aur cu care să semneze contractul, își puse iscălitura cu o parafă imensă, și Armstrong, care o dată îl ocărise pe Joe în tot timpul cât urcase pe galeria de transport pentru că lăsase un vagonet să scape la vale, de data aceasta se văzu în situația de a certifica cu un scris clar și cu un aer. Umil semnătura lui Joe. Apoi Joe radie din nou entuziasm și, scuturându-le mâinile cu efuziune, se îndreptă către automobilul lui, în care țâșni triumfător înapoi la Tynecastle.

După plecarea lui Joe, Arthur rămase la birou puțin îngrijorat – necăjindu-se așa cum se necăjea întotdeauna după ce lua o hotărâre – și întrebându-se dacă nu cumva s-a lăsat încolțit de Gowlan. Îi trecu prin minte gândul că ar putea să ia unele măsuri de precauție, chiar și împotriva eventualității, foarte puțin probabile, ca ceva să-l împiedice de la îndeplinirea contractului. Sub impulsul momentului, puse mâna pe telefon și ceru legătura cu Societatea Reunită Vulturul, cu care făcea în mod obișnuit tranzacții. Dar rata asigurării pe care o pretindea societatea era prea mare, scandalos de mare, i-ar fi înghițit chiar și cota extrem de mică de beneficii, pe care și-o calculase, închise telefonul și alungă complet din minte acest gând.

Realitatea este că la 10 februarie, cind muncitorii începură să lucreze după programul complet, și încă în două schimburi, Arthur, prins de această activitate intensă, de animația și vioiciunea care domneau la mină, uită cu totul de îngrijorările Lui. După îndelunga perioadă de acalmie în care afacerile merseseră foarte prost, acum simțea din nou pulsul activității, ca și pulsul lui propriu. Merita să trăiești pentru animația aceasta, pentru vigoarea splendidă a minei Neptun. Asta era marea lui dorință: să aibă toată lumea de lucru, să asigure condiții bune. De muncă și salarizare, cu păstrarea unor beneficii

frumusele și pentru conducere. Arthur nu fusese de luni de zile așa fericit, în seara aceea, întorcându-se la vila Law, se duse triumfător la taică-su.

— Acum lucrăm săptămâna întreagă, chiar în două schimburi.

M-am gândit că o să-ți facă plăcere să afli, tată. Îi dăm drumul înainte din plin, cu toate pânzele sus.

În tăcerea care urmă, înfiorată de suspiciune, Barras își aținti ochii asupra lui Arthur. Țintuit în casă de vremea rece, zăcea mai tot timpul pe canapeaua din odaia lui, de veghe pe lângă foc. Era îngrozitor de cald în odaie, ușile și ferestrele fiind bine ferecate, prin contribuția mătușii Carrie, împotriva celor ce unelteau să-i imiculeze electricitate. Un vraf de hârtii mângălite erau ascunse pe jumătate sub pledul cu care se învelea, și alături de el se afla bastonul cu ajutorul căruia putea să umble nițel prin odaie, șontâc-șontâc, târându-și piciorul drept.

— Și de ce nu? Murmură el într-un târziu ridicând ochii către Arthur. Nu așa ar trebui... ar trebui să fie?

Arthur roși nițel.

— Sigur că da, tată, numai că în zilele noastre nu e chiar așa ușor de realizat lucrul ăsta.

— În zilele noastre! Sprâncenele încărunțite ale lui Barras se crispară de ură. În zilele noastre, ha! Tu nu știi ce înseamnă zilele!

Eu am avut nevoie de ani de zile... Ani și ani... Dar aștept, așa, aștept... Zâmbind fără convingere acestei epave umane, Arthur îi spuse:

— Credeam că o să-ți facă plăcere să afli, tată...

— Tu ești un prost! Eu n-am nevoie să aflu, că doar știu toiu.

Așa, așa, ...râzi. Râzi ca un prost! Dar ascultă ce spun eu... Mina n-o să-și revină ca lumea până ce nu mă-ntorc eu acolo.

— Da, tată, zise Arthur ca să nu-l supere. Trebuie să ie grăbești, și să te întorci la mină.

Arthur mai zăbovi o clipă în odaie, apoi, scuzându-se, se duse vesel la ceai. Câteva zile rămase la fel de bine dispus. Savura din plin mesele, savura munca, savura ceasurile de răgaz. Constată cu mirare cât de puține ceasuri de răgaz avusese în ultima vreme; luni și luni de zile fusese legat trup și suflet de mina Neptun. Doar seara mai putea să se destindă nițel și să ia o carte în mână, în loc să stea încovoia i pe scaun gândindu-se plin de încordare cu cine ar mai putea să încheie vreun contract. Le scrisese Hildei și lui Grace. Se simți înviorat și întărit.

Toate merseră strună până în dimineața zilei de 16 februarie, când se așeză la micul dejun și ridică ziarul cu un simțământ de bunăstare și tihnă. Lua gustarea de dimineață singur, așa cum făcea și taică-su pe vremuri, începu să mănânce cu multă poftă dintr-un grape-fruit, când deodată îi atrase atenția un titlu mare de la rubrica de ș^jfi. Îl privi lung, ca vrăjit. Lăsă jos lingurița și citi întreaga coloană. Apoi, uitând complet de mâncare, își trânti șervetul, împinse scaunul înapoi și se repezi la telefonul din hol. Ridicând receptorul,

ceru legătura cu Probert de la Minele Reunite, care era și membru marcant al Asociației proprietarilor de mine din nordul Angliei.

— Domnule Probert, se bălbâi el. Ați citit ziarul Times? Au de gând să desființeze controlul guvernamental asupra minelor? Scrie acolo în mesajul regal. De la 31 martie. Vor să introducă imediat în parlament legislația corespunzătoare.

Răspunsul lui Probert sună astfel:

— Da, Arthur, am văzut și eu... Da, da, știu... Mult mai devreme de cât credeam...

— Bine, dar la 31 martie! Îl întrerupse disperat Arthur. Asia înseamnă luna viitoare. E de necrezut. Doarși-au luat angajamentul să nu ne retragă sprijinul până în luna august!

Glasul lui Probert răspunse rotunjind foarte liniștit cuvintele:

— Arthur dragă, să nu crezi că eu aș fi mai puțin surprins decât tine. Suntem pur și simplu aruncați în focul necazurilor. Echivalca/ă cu explozia unei bombe!

— Trebuie să vă vorbesc! Strigă Arthur. Trebuie să vin la dumneavoastră să vă vorbesc, domnule Probert. Neapărat. Vin chiar acum.

Fără să mai aștepte răspunsul lui Probert, de teamă ca nu cumva acesta să-l refuze, Arthur trânti receptorul. Luându-și repede haina, alergă la garaj și porni mașina ușoară tip sport, cu care înlocuise limuzina lor imensă. Conduse ca un nebun la Hedlington, parcurgând cei șapte kilometri în pantă până la locuința lui Probert în tot atâtea minute. Valetul îl pofti imediat în salonașul de dimineață, unde se afla industriașul. Afundat într-un fotoliu moale de piele lângă focul puternic, Probert fuma o havană, după breakfasi, cu ziarul pe genunchi, în ansamblu era un tablou splendid: încăperea caldă, cu covoare groase, bătrânul distins și demn, bine hrănit, scăldat în aroma stăruitoare a cafelei și a havanei veritabile, savurând o clipă de răgaz înainte de a începe agitația zilei.

— Domnule Probert, izbucni Arthur, dar nu e admisibil să facă una ca asta Edgar Probert se ridică și-i strânse mâna lui Arthur cu o gravitate suavă.

— Băiete dragă, să știi că și eu sunt la fel de necăjit ca și tine, zise el, ținându-i încă mâna într-a lui. Te rog să mă crezi că exact astea sunt și sentimentele mele.

Era un bărbat înalt și impunător, de vreo șaizeci și cinci de ani, cu părul alb-coliliu, bogat ca o coamă de leu, cu sprâncenele groase și negre. Toată ființa lui avea o prestanță extraordinară, lucru pe care-l exploata admirabil în calitatea lui de membru în conducerea Asociației proprietarilor de mine. Era putred de bogat și se bucura de foarte mult respect, mai ales că dona bani din gros la toate operele caritabile care publicau listele filantropilor locali, în fiecare iarnă îi apărea fotografia – o figură nobilă, cu o coamă leonină – pe afișele răspândite pentru colecte în sprijinul spitalului Oddfellows de la Tynecastle. Iar dedesubtul fotografiei, cu litere de-o șchioapă, scria: „Domnul Edgar Probert, generosul nostru susținător, vă roagă să-i urmați exemplul.” De treizeci de ani

în cap storcea și ultima picat ură de sânge din lucrătorii lui. Era o fiară bătrână, dar plin de farmec.

— Ia loc, te rog, dragul meu Arthur, spuse el, făcând un gest larg cu trabucul.

Numai că Arthur era mult prea agitat ca să poată sta jos.

— Dar ce-nseamnă asta? Striga el. Tare aş vrea să ştiu! Pur şi simplu nu înţeleg.

— Mă tem că înseamnă necazuri, răspunse Probert, stând cu picioarele desfăcute pe covoraşul din faţa căminului, privind detaşat spre tavan.

— Bine, dar de ce-au făcut-o?

— Arthur dragă, murmură Probert, guvernul a preluat o cotăparte serioasă din profiturile noastre, ceea ce nu înseamnă însă că ar avea vreo dorinţă să preia şi vreo părticică din pierderile noastre.

Or, ca să vorbim pe şleau, el vrea să scape basma curată, fugind înainte de a se scufunda corabia. Dar acum, fie vorba între noi, mie nu-mi pare rău. Pot să-ţi spun, dar te rog să nu difuzezi, că am primit unele informaţii confidentiale din parlament. Cred că a sosit timpul să facem rânduială în casa noastră, încă de pe vremea războiului clocoteşte o furtună care ameninţă să izbucnească între noi şi lucrători. Trebuie să ne săpăm tranşee, să ne strângem rândurile până la ultimul om şi să luptăm.

— Să luptăm?

Probert încuviinţă, prin valul de fum îmbălsămat revărsat de ţigara lui. Avea un aer extrem de nobil. Arăta ca o combinaţie între împăratul din poveste şi bătrânul înţelept, numai că părea mult mai duios. Cu glasul cât se poate de binevoitor, declară:

— Voi propune o reducere a salariilor cu 40%.

— Cu 40%? Exclamă Arthur înmărmurit. Vai de mine, dar asta înseamnă ca nivelul de trai să fie mai scăzut decât înainte de război.

Muncitorii nu vor accepta în ruptul capului aşa ceva. E absolut exclus. Or să facă grevă.

— S-ar putea să nu aibă prilejul. Probert vorbea fără pic de animozitate, cu acelaşi aer bonom şi detaşat. Dacă nu-şi bagă minţile-n cap de urgenţă, n-o s.; '. Mai primim la lucru.

— Să facem un lock-out? Repetă Arthur, ca să înţeleagă mai bine. Dar asta înseamnă ruină curată.

Probert zâmbi calm, îşi mută privirea din tavan şi o aţinti asupra lui Arthur cu un aer oarecum protector.

— Bănuiesc că mai toţi dintre noi avem o mică avere pusă bine, deoparte încă din timpul războiului. Trebuie să ciupim niţel din ea, cât mai puţin cu putinţă, până ce-şi vin oamenii în fire. Da, da, pur şi simplu, să luăm cu linguriţa din ea.

O mică avere! Arthur se gândi la capitalul investit în instalaţiile şi ameliorările aduse la Neptun; se gândi la actualul lui contract, care-i cerea să lucreze din plin; şi deodată, îl cuprinse un val de furie.

— Eu nu vreau să recurg la un lock-out, și niciodată nu voi refuza să-i primesc pe muncitori la lucru, zise el. Acum lucrăm în două schimburi la Neptun, și, în sfârșit, am eliminat șomajul parțial.

O reducere de 40% ar fi o nebunie curată. Eu sunt dispus să plătesc salarii omeneste. Și n-am să închid o mină care merge din plin. Nu vreau să-mi tai craca de sub picioare de dragul nimănui.

Probert îl bătu ușurel[^]e spinare, cu un aer mai protector ca oricând, amintindu-și de purtarea scandalosă a lui Arthur în problema războiului și disprețuindu-l ca pe-un zevzec necopt, laș și dezechilibrat, sdar mascând toate aceste sentimente îndărătul bunăvoinței lui apostolice.

— Ei, haide, haide, băiete! Zise el împăcluitor. Nu fă din țintar armăsar. Știu că ai o fire năvalnică. Dar o să-ți treacă. Peste o săptămână o să ținem ședința plenară a Asociației. Până atunci o să-ți treacă. Ai să fii și tu de acord cu noi ceilalți. Pentru că, să știi, altă cale n-ai de ales.

Arthur se uită la Probert cu o privire încordată. Un spasm îi crispa din când în când obrazul. N-avea de ales! Asta era adevărat, absolut adevărat; era legat printr-o mie de fire de Asociație, de fapt era legat de mâini și de picioare. Gemu:

— O să fie o nenorocire pentru mine.

Probert îl bătu pe umăr cu ceva mai multă blândețe.

— Muncitorii trebuie ținuti la locul lor, Arthur, murmură ci.

Ai luat gustarea de dimineață? Vrei să sun să-ți aducă o cafea?

— Nu, mulțumesc, mormăi Arthur, cu capul în pământ. Trebuie • să mă întorc.

— Ce face scumpul tău tată? Întrebă Probert cu glasul cel mai suav cu putință. Bănuiesc că-i simți grozav de mult lipsa acolo, la mină. Da, da. Aud însă că face progrese extraordinare. El e cel mai vechi coleg al meu din Asociație. Nădăjduiesc să-l văd din nou acolo pe acest om minunat. Te rog să-i transmiți cele mai călduroase salutări din partea mea!

— Cu plăcere.

Arthur încuviință cu un gest repezit și se îndreptă spre ușă.

— Ești sigur că nu vrei puțină cafea?

— Sigur.

— Arthur avea convingerea – și faptul îi provoca o adevărată suferință – că bătrânul acesta fățarnic îl ia în răs. Ieși cât putu mai repede din casa lui Probert și se lăsă moale pe perna automobilului.

Conduse încet spre mina Neptun, apoi intră în birou și se așeză la masa de lucru. Cu capul îngropat în mâini, trecu în revistă întreaga situație, analizând-o în amănunt. Avea o mină care mergea bine, era minunat utilată și lucra din plin, pe baza unui contract relativ avantajos. Era dispus, și chiar foarte doritor, să le plătească lucrătorilor un salariu corespunzător. Ceea ce oferea Probert ca salariu era derizoriu. Simțind că se înăbușă, Arthur luă un creion de pe masă și făcu socoteala, în raport cu costul vieții, valoarea reală a sumei pe care o propunea Probert corespundea unui salariu antebelic de mai

puțin de o liră pesăptămână. De pildă, pentru lucrătorii de la pompe ar fi fost echivalentul unui salariu de șaisprezece șilingi și nouă penny pentru cinci schimburi pe săptămână, în banii dinainte de război. Șaisprezece șilingi și nouă penny, din care să acoperi chiria, îmbrăcămintea și să hrănești o familie! Era o adevărată nebunie să te aștepti ca oamenii să accepte așa ceva; nici măcar nu era vorba de o ofertă propriu-zisă, era doar o provocare, ca să-i ațâțe la luptă. Și el, Arthur, era legat trup și suflet de Asociație. A s'e gândi măcar să se despartă de ea însemna falimentul. Ar fi fost silit să închidă mina, să lase oamenii fără lucru, să-și sacrifice contractul. Ironia aceasta sinistă a întregii povești aproape că-i stârni râsul.

Tocmai atunci intră Armstrong în birou. Arthur ridică ochii spre el, nervos, încordat.

— Armstrong, te rog să pui oamenii să lucreze ore suplimentare, pentru extragerea cărbunelui acelui cocsificabil. Scoate cât mai mult cu putință și așază-l în grămezi la gura minei. Ai înțeles? Cit mai mult poți. Fă te rog toate eforturile, nu lăsa nici un om nefolosit.

— Am înțeles, domnule Barras, răspunse Armstrong cu glas alarmat.

Arthur nu avea curajul să-l lămurească pe Armstrong chiar atunci despre ce e vorba. Mai făcu niște calcule pe mapa de hârtie, aruncă jos creionul și privi în gol, drept înainte. Era în 16 februarie.

A doua zi avu loc ședința Asociației. Rezultatul a fost transmiterea/ unei circulare secrete către toți proprietarii de mine din ținut, prin care erau înștiințați că se apropie data unui lock-out, și îndemnați să acumuleze rezerve de cărbune. Când Arthur primi acest document confidențial, zâmbi cu amărăciune. Cum Dumnezeu ar fi putut să acumuleze producția a patru luni în numai șase săptămâni?

La 24 martie se vota proiectul de lege pentru retragerea controlului asupra minelor carbonifere. Arthur le dădu preaviz muncitorilor, anulând convențiile de angajare. Iar la 31 martie, cu obligațiile contractuale îndeplinite numai pe jumătate, opri lucrul.

Era o zi ploioasă și tristă. După amiază, în timp ce Arthur stătea în birou aruncând priviri sumbre la ultimele vagonete care ieșeau din mină în ploaia nestăvilită, se deschise ușa pe neașteptate și intră Tom Heddon. Intrarea tăcută a lui Heddon avea ceva aproape sinistru!

Rămase cu aerul lui aspru și formidabil, cu spatele lipit de ușa închisă, cu fața la Arthur. Silueta lui masivă era ușor aplecată, de parcă l-ar fi apăsât pe umeri povara lock-out-ului care se apropia.

— Vreau să vă spun două vorbe, zise el, și apoi se opri. Ați dat preaviz la toți muncitorii din mină.

— Și ce-i cu asta? Întrebă greoi Arthur. Nu mă deosebesc cu nimic de ceilalți.

Heddon râse ușor, cu amărăciune sarcastică.

— Ba, uite cu ce vă deosebiți. Că aveți mina cea mai umedă din tot ținutul, și dumneavoastră le-ați dat preaviz și muncitorilor de la pompe, și celor din echipele de securitate a muncii.

Străduindu-se să se stăpânească, Arthur îi răspunse:

— Heddon, te rog să mă crezi că sunt prea amărât de toate astea ca să mă mai cert cu dumneata. Dumneata știi bine că obligațiile mele mă pun în situația de a da preaviz tuturor categoriilor de muncitori.

— V-ar bucura perspectiva unei noi inundații? Întrebă Heddon cu o inflexiune ciudată în glas.

Arthur ajunsese la capătul răbdării; știa că nu e vinovat cu nimic; așa că, de ce să se lase terorizat de Heddon? Îi cuprinse un val de indignare, îi răspunse:

— Oamenii din echipa de securitate vor lucra mai departe.

— A, da? Îl ironiza Heddon. Făcu o pauză, după care vorbi cu glas aspru și vehement, apăsând pe fiecare cuvânt: Doresc să luați cunoștință de faptul că echipele de securitate continuă lucrul pur și simplu pentru că le-am spus eu s-o facă. Dacă n-aș fi eu la mijloc, eu și cu oamenii care mă sprijină, mina dumneavoastră împutită ar fi inundată în douăzeci și patru de ore. Știți asta? Și, o dală umplută cu apă, s-ar duce dracului! Minerii pe care dumneavoastră îi. Tratați ca pe niște gunoaie, aruncându-i pe drumuri, o să continue să pompeze apa, ca să vă ajute să vă păstrați osânza și confortul din salonul ăla împutit al dumneavoastră. Eu mi-am făcut datoria să vă spun și vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, să vedeți dacă e frumos ce faceți.

Cu un gest precipitat, de parcă s-ar fi temut că nu se mai poate stăpâni, Heddon se răsuci pe călcâie și ieși zgomotos pe ușă. Arthur se așeză în fața biroului. Stătu multă vreme acolo, până se lăsă întunericul, în timp ce toți muncitorii, în afară de cei din echipele de securitate, părăsiră mina. Apoi se ridică și el, și se îndreptă spre casă; într-o tăcere sumbră.

Începu lock-out-ul. Începură săptămâni lungi și chinuite, care se prelungiră cu noi săptămâni lungi și chinuite. Securitatea minei fiind asigurată, nu-ți rămânea decât să stai la o parte și să privești lupta dintre oameni și spectrul mizeriei. Zi de zi, Arthur vedea, cu inima sfișiată, până la ce limite extreme poate fi împins acest conflict inegal – obrajii supti ai bărbaților, ai femeilor, da, da, chiar și ai copiilor, fețele lor întunecate, străzile pe care nu auzeai un riset, j>e care nu se juca nimeni. I se răsucea inima în piept de o durere rece.

Aveau oamenii dreptul să fie atât de cruzi cu oamenii? Se purtase un război ca să se pună capăt războiului, ca să se instaleze marea și durabila pace, o eră nouă și strălucitoare a civilizației noastre. Și când colo, uite ce se întâmplă! Luați-vă blidul de linte, robilor, și trudiți în măruntaiele pământului, în sudoare, murdărie și primejdie! Da, ori primiți blidul de linte, ori de nu, n-aveți decât să muriți de foame!

Pe ulița Inkermann, o femeie a murit la facere; doctorul Scott, când a fost strâns cu ușa de procurorul de la parchet, a folosit un termen pe care, cu un

aer oficial, l-a estompat dându-i eticheta de „subnutriție”. Margarina cu pâine; pâine cu margarina; uneori, nici măcar atât. Ca să crești un fiu voinic, să cânte imnul imperiului.

Asemenea gânduri ardeau incoerent în mintea lui Arthur. El nu putea să reziste la așa ceva și n-avea de gând s-o facă. La sfârșitul primei luni deschise în oraș niște cantine populare, unde se împărțea la oameni ciorbă de la cazan. Organiză un plan filantropic individual, de ajutorare a celor din mahalaua Teraselor care trăiau în cruntă mizerie. Dar eforturile lui nu fură întâmpinate cu recunoștință, ci, dimpotrivă, cu ură. El nu-i ținea de rău pe muncitori, înțelegea motivele dușmăniei lor. Cu un junghi în inimă, se simți incapabil de a întoarce în favoarea lui curentul sentimentelor comune; nu avea câtuși de puțin darul publicității spectaculoase, nu beneficia de un farmec sau magnetism personal. De la început, minerii de la Neptun nu-j acordaseră încredere, iar acum, chiar în fața cantinei unde împărțea ciorba săracilor, pe un perete erau mâzgălite cuvintele: „Jos eu învârtitul!”. Odată ștearsă această lozincă, sau chiar una mai agresivă, ea era rescrisă peste noapte, și a doua zi dimineață ochii lui se izbeau iar de literele mâzgălite cu cretă. Cei mai ostili erau muncitorii mai tineri, în frunte cu Jack Reedy și Cha Leeming; aceștia erau mai ales oamenii care-și pierduseră frații sau tații în catastrofa de la Neptun. Acum, fără ca Arthur să-și poată da seama de pricină, ura acestora se extindea asupra lui.

Farsa aceea sinistră continua la nesfârșit. Cu un straniu sentiment de dezgust, Arthur citi despre organizarea Forței de apărare, o armată de 80000 de oameni, perfect echipată și înzestrată. Forța de apărare – apărare împotriva cui? În luna mai începură tulburări la Minele Reunite, drept care se mobilizară trupe în ținutul respectiv. Apăreau tot felul de Proclamații Regale, iar domnul Probert plecă, împreună cu familia, într-o vacanță binemeritată și cât se poate de plăcută, la Bournemouth, în sudul Angliei.

Dar Arthur rămase la Sleescaleân tot cursul lunilor aprilie, mai și iunie, în iunie începu să primească anonimele – niște cărți poștale anonime, cu calomnii copilărești și injurături grosolane. Sosea câte una pe zi, scrisă lăbărtat de un om fără prea multă știință de carte.

La început, Arthur crezu că e vorba de cineva care-și prefăcea scrisul.

O vreme nu le luă în seamă; totuși, treptat-treptat, ajunseră să-l îndurereze. Cine putea să-I urmărească oare cu atâta răutate? Arthur nu putea ghici nici în ruptul capului. Și apoi, către sfârșitul lunii, vinovatul fu demascât, surprins tocmai când înmâna o carte poștală proaspăt mâzgălită unui comisionar care venea des pe la vila Law.

Autorul anonimelor era Richard Barras.

Dar încă mai greu de suportat era privirea cercetătoare, veșnic bănuitoare, a bonnului. Tot timpul, absolut tot timpul, îl supraveghea pe Arthur, înregistrându-i venirea și plecarea, făcând ochii mari de plăcere când îl vedea abătut, savurând semnele evidente ale necazurilor. Ca un bici îl lovea

pe Arthur ochiul acela sfredelitor, congestionat și senil, slăbindu-i energia, subminându-l, slcindu-l de puteri.

La 1 iulie, o istovire, soră cu moartea, puse capăt lunici.

Muncitorii se văzură înfrânți, umiliți, zdrobiți. Dar Arthur nu câștigase. Pierderea contractului său neîndeplinit era extrem de grea. Și totuși, văzându-și muncitorii revenind în șiruri tăcute și greoaie prin curtea minei, văzând roțile de la turnul de extracție cum prind a se învârti din nou, Arthur își scutură descurajarea. La urma urmei, în viață trebuie să ai și necazuri. Asta fusese un necaz pentru care el nu purtase nici o vină. Dar n-o să se dea bătut. Acum, imediat, chiar din clipa asta avea s-o ia de la capăt.

CAPITOLUL XIX.

Într-o duminică din vara anului 1925, întorcându-se de la plimbarea pe care o făcuse după amiază pe la dune, David o întâlnește pe Armie cu micuțul Sammy, la capătul dinspre răsărit al străzii Lamb.

La vederea lui David, Sammy alergă înainte cu un strigăt de triumf – băiețelul îl iubea grozav – și strigă:

— Sâmbătă iau vacanță. Așa-i că-i grozav?

— Chiar că-i grozav, voinicule!

David îi zâmbi lui Sammy, dar îndărătul zâmbetului stăruia gândul că deși Sammy se făcuse mare, nu arăta prea voinic și (are ar mai fi avut nevoie de o vacanță! Băiețașul împlinise opt ani, avea fața palidă și fruntea înaltă, iar ochii îi erau albaștri, veseli, și se făceau mici de tot când râdea, exact ca ai lui taică-su. Era îmbrăcat foarte curat și îngrijit. Pentru această plimbare pe care o făcea duminica, Annie îi lucrase un costumaș dintr-un cuponjde serj gri, cumpărat de la magazinul Bates. Se înălța repede băiatul, și ghetetele, luate mai puțin pentru frumusețe cit ca să-l ferească de umezeală, păreau enorme, din pricină că avea picioarele tare subțiri, de copil în creștere.

— O să ai multă bătaie de cap, Annie, îi spuse David, întorcându-se către mama lui Sammy, care se apropiase liniștită de ei. Eu știu ce-nseamnă vacanțele astea!

— Sunt supărată pe Sammy, replică Annie, fără pic de supărare în glas. A ținut morțiș să se cațare pe poarta de la Sluice Dene și i-a crăpat gulerul nou de celuloid.

— Am vrut să iau niște ghinde, zise Sammy, foarte serios.

Aveam mare nevoie de ele, Davey.

— Nene Davey, protestă Annie, cu reproș în glas. Sammy, de când ai început să vorbești așa?

— Lasă-l în pace, Annie! Zise David. Doar sârim prieteni, nu?

Ce zici, Sammy?

— Așa e, zâmbi Sammy, cu gura până la urechi.

Și David surise din nou. Dar uitându-se la Annie, îi pieri surâsul de pe buze. Annie părea într-adevăr istovită. Avea cearcăne la ochi și era la fel de gălbejită ca și Sammy, care moștenise paloarea lui taică-su. Se sprijinea ușor cu mina de perete. David știa bine că Annie o duce tare greu, că trage cit șapte,

întrucât pe bătrânul Macer îl înțepenise de tot reumatismul, Pug nu lucra tot timpul la Neptun, iar dânsa mai trebuia să îngrijească și copilul. Știa că Annie spală rufe pe la casele oamenilor și se mai angajează și cu ziua la curățenie, ca s-o poată scoate la capăt. De nenumărate ori se oferise s-o ajute, dar ea nici nu voia să audă de bani, fiind o fire foarte independentă. Ceva îl îndemnă pe David să întrebe:

— Dar dacă stăm strâmb și judecăm drept, tu, Annie, de când n-ai mai avut o vacanță?

Privirea ei placidă căpătă o nuanță de surprindere.

— Păi, am avut vacanță, când eram la școală, zise ea mirată, așa cum are acum Sammy.

Asta înțelegea Annie prin vacanță – pentru ea concediu nu exista, nu avea idee ce-nseamnă schimbarea de aer, de decor, promenadele albe, plajele scăldate în soare, muzica amestecându-se cu freamătul valurilor. Patosul cu care răspunsese fără voia ei îi puse un nod în gâi lui David. Luă o hotărâre rapidă și cu totul neașteptată li spuse, așa. Într-o doară:

— Ce-ar li să vii împreună cu Sammy să stai o săptămână la Whitley Bay?

Annie rămase locului, cu ochii ațintiți la pavajul fierbinte.

Sammy scoase un chiot, și apoi se sperie.

— Whitley Bay, reproduse Sammy ca un ecou. Phiii, ce mi-ar plăcea să merg acolo!

David n-o slăbea din ochi pe Annie.

— Mi-a scris Harry Nugent și m-a poftit să mă întâlnesc cu el la Whitley Bay, în ziua de douăzeci și șase. Apoi David minți: De fapt, mă hotărâsem dinainte să petrec și eu o săptămână în stațiune.

Dar Annie continua să rămână nemișcată, cu ochii în pământ, mai palidă ca oricând.

— A, nu, David, zise ea. Nu cred că se poate.

— Hai, mamă, te rog! Scânci Sammy plângăreț.

— Zău, Annie, nici ție nu ți-ar strica puțină schimbare, și nici lui Sammy.

— Adevărat că astăzi a fost cam prea cald, încuviință ea.

Gândul unei săptămâni petrecute la Whitley Bay, împreună cu Sammy, era extrem de atrăgător, de o strălucire orbitoare dar în mintea ei vedea numai piedici – erau o mie de greutate care se iveau:

N-avea haine, avea „să-î facă de răs” pe David, apoi trebuia să îngrijească de taică-su, Pug putea să se apuce iar de băutură dacă-l lăsa în banii lui. Apoi îi veni o idee minunată. Exclamă:

— Ia-l pe Sammy!

David îi răspunse aspru:

— Sammy nu se mișcă un pas fără maică-sa.

— Haide, mamă, te rog, scânci iarăși Sammy, cu fețișoara lui palidă plină de o disperare care-ți dădea de gândit.

După un răstimp de tăcere, Annie ridică ochii și-i zâmbi lui David, cu zâmbetul ei liniștit dintotdeauna.

— Bine, David, zise ea. Dacă tu ești așa de bun și vrei să ne iei...

Lucrurile erau aranjate. Pe David îl cuprinse deodată o bucurie surprinzătoare. Parcă s-ar fi aprins o strălucire nouă înăuntrul lui.

Se uită în urma lui Annie, care se îndepărta în jos, către sirada Cheiului, alături de un Sammy săltând de bucurie în jurul ei, cu ghetetele lui mari și gulerul rupt, și toate celelalte. Zburda și ciripea într-una despre Whitley Bay. Apoi David se îndreptă către casa lui, luând-o pe ulița Lamb. Acum poteca nu mai era năpădită de bălării, grădinița arăta în sfârșit curată și îngrijită, și un șirag întreg de condurul-doamnei își revărsa galbenul strălucitor pe zid. Pietrele din pragul ușii fuseseră aranjate de Martha ca solzii, lipite cu lut și spoite în alb; iar la stori, Martha potrivise niște perdele croșetate frumos, așa cum numai mâinile ei știau s-o facă. Dintre casele minerilor, doar cele mai frumoase aveau stori cu perdele croșetate – semnul cel mai bun al unui miner gospodar – dar nicăieri, în tot orașul Sleescale, nu găseai împletituri mai frumoase ca astea.

David își lăsă pălăria în vestibul și intră în bucătărie, unde o găsi pe Martha în picioare, pregătindu-i niște bobâlnic pentru ceai.

Martha îl sluja de dimineață până seara, de parcă sub corsajul ei^ sobru s-ar fi ascuns un demiurg veșnic activ, veșnic mândru de creațiile în materie de gospodărie. Bucătăria era atât de curată, încât, la urma urmei, puteai să-ți bei ceaiul și pe podea – curn zicea lumea de pe meleagurile acelea. Mobila de lemn strălucea, vesela de porțelan scânteia pe bufet. Ceasul frumos de marmură, câștigat de tatăl Marthei la concursurile de popice și adus din ulița Inkermann când își părăsise casa veche de acolo, ticăia solemn, ca o sacră bijuterie de familie, pe polița înaltă a căminului, în casă domnea atmosfera senină și înălțătoare a duminicilor.

David o cercetă cu atenție pe Martha. Într-un târziu, îi spuse:

— Mamă, de ce nu vii și tu să stai o săptămână la Whitley Bay?

Eu mă duc acolo în ziua de nouăsprezece.

Martha nu întoarse capul și continuă să analizeze cu aceeași atenție ca și până atunci buruienile din oală: nu putea să suporte o pată pe o foaie de salată sau de bobâlnic. Tocmai când David începuse să creadă că nu l-a auzit, Martha îi spuse:

— Ce să caut eu la Whitley Bay?

— Mde, mamă, ziceam că poate ți-ar face plăcere. Vine. Și Annie cu băiețelul, zise el, căutând să adopte tonul cel mai cuceritor.

N-ar strica să vii și tu.

Martha rămase tot cu spatele la el, și un minut întreg nu-i răspunse nimic, într-un târziu însă, pe un ton absolut neutru, îi spuse:

— Nu. Mă simt bine și aici!

Când se întoarse către el, cu farfuria de mâncare, fața ei era de-a dreptul rigidă.

V David ajunsese acum s-o cunoască destul de bine ca să-și dea seama că n-are rost să insiste mai mult. Așezându-se pe divan, lângă fereastră, puse mâna pe ultimul număr al publicației Muncitorul independent. Articolul lui săptămânal, făcând parte dintr-o serie de foiletoane care-i apăreau cu regularitate de un an de zile, era publicat în pagina întâi, iar pe foaia din mijloc era reprodus, cuvânt cu cuvânt, discursul pe care-l ținuse marți la Seghill. Nu citi niciunul din cele două materiale. David avea 35 de ani. De patru ani încoace muncea pe rupte, organizându-i pe muncitori, ținându-le cuvântări, colindând tot ținutul, fără să se cruțe vreodată. Izbutise să sporească cu peste patru mii de muncitori numărul membrilor de sindicat din Edgeley. Căpătase reputația unui om tenace, puternic și capabil.

Editura Anvil Press îi publicase trei monografii, iar lucrarea sa Poporul și minele îi adusesese^lecorația Russell. Medalia o avea undeva pe sus, rătăcită printr-un sertar. Simți că-l năpădește un val de tristețe. În după-amiaza aceea, jos la dune, ascultase cântecul ciocârliei, care-i amintise de băiețelul deprins să vină, des pe acolo, cu aproape douăzeci de ani în urmă. Apoi își adusesese aminte de Jenny.

Ce Dumnezeu s-o mai fi întâmplat cu ea? Draga de Jenny! Cu toate cele întâmplate, David tot o mai iubea, îi ducea dorul, și din când în când se gândea mult la dânsa. Și acest gând, care răzbise printre razele de soare și trilurile ciocârliei, îl întristase. E adevărat că întâlnirea cu Annie și Sammy îl mai înviorase puțin, dar acum căzuse iar pradă tristeții. Poate că Martha era de vină – ea cu atitudinea ei! Nu era ' oare trudă zadarnică să tot încerci în fel și chip să schimbi cursul vieții maselor mari ale omenirii, când ascunzișurile inimii fiecărei ființe în parte rămân o taină de nepătruns și de neschimbat? Uite, Martha de pildă: ea nu era în stare să ierte pe cineva.

După ceai, David se simți mai bine; cu toate că Martha era așa neînduplecată, de gătit gătea foarte bine. David se apucă să-i scrie lui Harry. În alegerile din anul acela, și Dudgeon, și Bebbington,. Și Harry Nugent izbutiseră să-și păstreze mandatele de deputat. Numai că Bebbington era cât p-aci să și-l piardă: se iscase un scandal public în legătură cu divorțul intentat de sir Peter Outram, în care fusese implicat și numele lui Bebbington. Dar până la urmă, lucrurile se mușamalizaseră, așa că Bebbington izbuti totuși să smulgă o mică majoritate. David îi scrisese mult lui Harry. Apoi puse mâna pe cartea lui Erich Flittner Practica controlului guvernamental. În ultima vreme, pe David îl interesau și Flittner, și Max Sering *, în special cartea celui dinlăun, Atac împotriva colectivității, dar în seara aceasta, sensul cuvintelor lui Flittner îi cam scăpa. Gândurile lui David zburau mereu către „atacul” de la Whitley Bay, și se hotărî în gând să-l învețe pe Sammy să înoate, ceea ce ar fi o distracție grozavă; Pe urmă o să-i cumpere înghețată; sub nici un cuvânt nu trebuia să uite de înghețată.

Nu era imposibil ca și Annie să aibă o slăbiciune tainică pentru înghețată, în special pentru casata siciliană, servită între foi de tort.

Oare Annie avea să rămână tot așa neînduplecată și în fața unei porții de casată? David se rezemă de speteaza scaunului și râse zgomotos.

Realitatea este că în următoarele zece zile nu izbuti de loc să se mai gândească la altceva decât la Whitley Bay, la scăldat, la Annie și la Sammy. În dimineața zilei de 19, când sosi la Gara Centrală din Tynecastle, unde aranjase să-i întâlnească pe Anni și pe Sammy, era de-a dreptul emoționat. În ultimul moment fusese reținut de un dosar pentru plata unor despăgubiri și ajunsese cu sufletul la gură în holul cu casele de bilete, unde-l așteptau Annie și băiatul.

— Mă temeam că am să scap trenul! Exclamă el zâmbind și trăgându-și sufletul, gândind totodată că nu e rău să fii încă tânăr, de ajuns de tânăr că să te emoționezi și să găfâi.

— Dar nu e târziu de loc, zise Annie, pe tonul ei practic dintotdeauna.

Sammy nu zise nimic; îl dădăcise maică-sa să tacă din gură, dar ochii lui albaștri, strălucitori, și fețișoara curat spălată și frumușică exprimau o întreagă filosofie a vieții.

David înșfacă valizele și se urcară în trenul de Whitley Bay.

Annierse supără, pentru că ea ar fi vrut să-și ducă singură bagajul – adică geamantanul pe care-l împrumutase de la Pug; era și greu, și pe urmă era așa de jerpelit, încât îl compromitea pe David. Annie <notă>

*Max Sering (1857-1939), economist german, s-a preocupat de/
problema proprietăților funciare.

</ notă>

Părea necăjită, ca și cum ar fi fost lucrul cel mai nepotrivit de pe lume ca David să care geamantanul, când ea dusesese de atâtea ori singură un coș mare cu pește, de trei ori mai greu. Pe de altă parte se gândi că nu e locul potrivit să protesteze. Se urcară într-un compartiment.

Curând, locomotiva fluieră, și trenul se urni din loc.

Sammy stătea la fereastră, lângă David, iar Annie pe banca din față. Pe măsură ce uruitul roților îi scotea din mahalalele orașului către câmpia întinsă, entuziasmul lui Sammy creștea dincolo de orice margini. Uitând că promisese să tacă ^ri gură, îi împărtăși generos și lui David entuziasmul lui.

— Ia uită-te locomotiva aia, și vagoanele, și macaraua! Strigă el. O, uite coșul ăla de fabrică, ce mare e! Phii! În viața mea n-am văzut un coș așa de mare!

Coșul ăsta de fabrică duse la o conversație foarte palpitantă și totodată amănunțită, cu privire la munca homarilor care curăță asemenea coșuri, începură să discute cit de minunat trebuie să fie să te afli în vârful unui coș „înalt pâriă la cer”, fără nimic între tine și pământul care s-ar afla cu șaiszeci de metri mai jos.

— Ce zici, Sammy, nu vrei să te faci homar de coșuri d, într-astea când ai să fii mare? Îl întrebă David, zâmbindu-i lui Annie.

Sammy clătină din cap.

— Nu, zise el, cu o oarecare reticență. Eu o să fiu ce a fost și tata.

— Miner? Întrebă David.

— Da! Asta am să mă fac, răspunse apăsător Sammy!

— Și aerul cu care copilul rosti aceste vorbe era atât de solemn, încât David nu putu să nu râdă.

— Lasă, că mai ai timp berechet să te răzgândești, îi spuse el.

A fost plăcută călătoria, dar n-a durat prea mult. Curând, au ajuns la Whitley Bay. David închiriasse odăi pe Tarrant Street, o străduță liniștită, care se bifurca din promenada stațiunii, aproape de hotelul Waverley. Gazda îi fusese recomandată de Dickie, secretarul lui de la Institutul muncitoresc. După spusele acestuia, proprietăreasa, doamna Leslie, primea. Adeseori în gazdă delegați sindicali, când se țineau conferințele pe întreg ținutul. Doamna Leslie era văduva unui doctor care murise într-un accident de mină la Hedlington, cu douăzeci de ani în urmă. Un miner, care tocmai executa armarea tavanului, fusese imobilizat de prăbușirea acestuia.

Și ortacii lui nu izbutiseră în nici un chip să-i elibereze antebrațul, prins și zdrobit între două blocuri de bazalt. Doctorul Leslie coborâse în mină; l cu misiunea de a-i amputa minerului brațul, pentru a-l putea salva. Când amputarea era pe sfârșite – operație executată eroic și suportată la fel de eroic de către muncitor, fără anestezie, cu burta în noroiul plin de praf de cărbune, apăsător de stâncile prăbușite, scaldat în sânge, sudoare și murdărie – deodată, din senin și în cea mai perfectă liniște, întreg tavanul se surpă asupra lor, omorându-i pe amândoi. În decursul anilor, toată lumea uitase de accident, dar din cauza acelei prăbușiri a tavanului galeriei, doamna Leslie eră silită să dea camere cu chirie pe ulița aceea mizeră, pe care se înșirau căsuțele de cărămidă roșie – fiecare cu patru metri pătrați de grădiniță la stradă, cu perdeluțe de dantelă de Nottingham, policioare de sticlă la cămin și un pian chinuit, ca vai de el.

Doamna Leslie era o femeie înaltă, oacheșă, cu maniere foarte rezervate; nu avea accese nici de veselie, nici de supărare; nu avea nici comicul caracteristic proprietăreselor din stațiunile maritime și nici vreo altă trăsătură atribuită de tradiție acestora. Cu gesturi liniștite, le ură bun venit noilor-sosiți și îi conduse la odăile lor. Aci însă, doamna Leslie făcu o gafă neașteptată, întorcându-se către Annie, îi spuse:

— Eu ziceam că dumneavoastră și cu soțul să stați în camera asta din față, că 6 mai frumoasă, și băiețelul să vină în cămăruța din dos.

Annie nu roși; mai degrabă s-ar fi zis că pâli la față; și, fără nici o urmă de jenă, răspunse:

— Doamnă Leslie, David e cumnatul meu. Soțul meu a murit în război.

În schimb, doamna Leslie roși, cu acea stinghereală a unei femei foarte rezervate; își schimbă culoarea până-n vârful urechilor.

— Vă rog să mă iertați. Nu știu cum mi-a venit să spun o asemenea prostie. Trebuia de altfel să înțeleg din scrisoare.

Așa că Annie și cu Sammy ocupară odaia din față, iar David cămăruța din dos. Dar doamnei Leslie i se păru, din cine șlic ce pricină, că a jignit-o pe

Annie, așa că se dădu pur și simplu peste cap ca să-i fie agreabilă. Cât ai bate din palme, izbuti să se împrietenească cu Annie.

Vacanța fu cât se poate de agreabilă. Totul merse strună, mai ales sub impulsul lui Sammy; băiatul îl electriza parcă pe David, măcar că David nu avea neapărat nevoie de altcineva care să-l electrizeze. Realitatea era că David se bucura la fel de mult de prezența lui Sammy cât se bucura și Sammy de prezența lui. Au avut vreme bună, iar briza răcoroasă care adie întotdeauna la Whitley Bay nu lăsa căldura să se prefacă în zăpușeală, în fiecare dimineață se scăldau în mare și jucau crochet pe plajă. Mâncau cantități uriașe de înghețată și fructe, și făceau plimbări la Cullercoats, la casa Bruwn, în care o bătrânică demodată ținea o ospătărie a cărei specialitate erau mâncărurile cu crabi. David avea oarecare remușcări la gândul că nu ar constitui cea mai bună hrană pentru stomacul lui Sammy, în schimb lui Sammy îi plăceau la nebunie. Se furișau cu un aer vinovat în sălija din față, în care mirosea a catran și a plase de pescuit.

Ședeau pe canapeaua desfundată și mâncau crabi proaspeți, scoși din crusta aspră, sub privirile patroanei bătrâne, care-i spunea lui Sammy „pușorule” și pufăia mereu dintr-o lulea de porțelan. Crabii aveau un gust minunat; așa de buni erau, incit David ajunse la convingerea că era imposibil să-i facă rău lui Sammy. Intorcându-se de la Cullercoats, Sammy îl ținea de mână pe David, în drumul lor de-a lungul promenadei. Asta era ceasul interpelărilor. David îl lăsa pe Sammy să-l întrebe orice, chiar și năzbâtii, iar Sammy, mergând cu pași mărunți pe lângă el, îl bombarda pur și simplu. Ori de câte ori putea, David îi răspundea foarte serios și exact, iar când nu putea, inventa. Numai că Sammy își dădea întotdeauna seama când inventează. Ridica spre David ochii aceia, care dispăreau aproape cu totul când râdea.

— Nu cumva mă duci, nene Davey?

Ceea ce nu însemna însă că lui Sammy nu i-ar fi plăcut scornelile mai mult chiar decât răspunsurile exacte.

David făcu numeroase plimbări dintr-astea plăcute cu Sammy.

Armie părea că-și dă seama cit le place să umble împreună, așa că mai tot timpul rămânea discret în planul al doilea. De altfel, această tendință de a-și estompa propria personalitate era în firea ei, așa ca de obicei își găsea ceva de făcut tocmai când David și cu Sammy dădeau să plece de acasă – ba că are cumpărături, ba că trebuie să teasă niște ciorapi, ba că a făgăduit doamnei Leslie să bea ceaiul cu ea! În colaborare cu doamna Leslie, Annie plănuia mereu câte-o noutate pentru meniul lor, încercând mai ales să afle ce-i place mai mult lui David. Annie era insufletită de o nețărmurită recunoștință față de el, dar și mai nețărmurită era teama de a nu-l plictisi. Până la urmă, David se văzu silit să discute lucrurile clar cu ea. Joi după amiază intră în casă, venind din soarele strălucitor de afară, și o găsi pe Annie ducând împăturiți pe braț pantalonii lui gri de flanelă:

Tocmai i-i călcase la bucătărie, cu fierul doamnei Leslie. Când mai văzu și asta, David ajunse la capătul răbdării.

— Dumnezeule mare! Strigă el. Dar bine, Annie, ce-ți veni să te apuci de călcat? Cum de stai în casă pe o zi splendidă ca asta? De ce nu vii cu Sammy și cu mine pe plajă?

Annie plecă ochii în jos; era furioasă pe ea însăși, pentru că s-a lăsat prinsă. Drept scuză, îi spuse:

— Am să cobor mai târziu, David.

— Mai târziu! Pufni el. Veșnic spui mai târziu, sau peste două minute, sau după ce termini de vorbit cu doamna Leslie. Pentru Dumnezeu, fată, de ce nu vrei tu să profiți de vacanță? La urma urmei, pentru ce-ți închipui că te-am adus aici?

— Știu eu? Zise ea. Eu credeam că pentru ca să am grijă de tine și de Sammy.

— Ei, asta-i bună! Eu voiam ca tu să te distrezi, să mai ieși nițel în lume, să te bucuri de viață, Annie, și să ne ții și nouă tovărășie.

— Mde, spuse iarăși Annie, cu/îmbetul ci vag, dacă nu vă plictisesc, bine, dar eu credeam că nu vrei să mă ai și pe mine pe cap.

Annie își puse pălăria și veni cu el pe plajă. Statură împreună cu Sammy pe nisipul moale, simțindu-se în culmea fericirii. Din când în când, David îi arunca pe furiș câte-o privire, când Annie își lăsa capul pe spate, cu ochii închiși, îndreptându-și fața spre soarele arzător. David nu izbutea să-i dea de rost. Era o fată admirabilă, așa fusese întotdeauna Annie – curajoasă, descurcăreță, cuminte, liniștită. Ea nu căuta de loc să-și pună în valoare nuri. Și totuși, avea silueta frumoasă, un trup voinic și bine făcut, mâinile și picioarele frumoase, sinii tari, gâtul arcuit și catifelat. Fața ei netulburată, întoarsă acum către soare, avea o frumusețe armonioasă, liniștită, ușor melancolică. Da, da, cu toate că nu se îngrijea absolut de loc, era de o frumusețe aproape clasică, cu care s-ar fi mândrit orice femeie. Și totuși, Annie n-avea pic de vanitate, asta era lucrul cel mai de neînțeles – era de o independență dârză, dar n-avea nici cea mai mică urmă de îngâmfare sau orgoliu. Era așa de puțin încrezută, incit se temea mereu să nu-l plictisească, să nu-i stea pe cap, să nu-l „încurce”. David se întrebă la ce nivel, la ce înălțime amețitoare îi aprecia Annie, din moment ce se purta în felul acesta? Dar în orice caz, chiar judecînd numai după respectul crescând pe care i-l dovedea doamna Leslie – fără doar și poate oglindind admirația reverențioasă cu care-l privea Annie – David își putea da seama aproape limpede că Annie se teme de el. Și, deodată, cum stătea așa într-un cot pe nisip, în timp ce Sammy se zbenguia cu gălețica la marginea unde se spărgeau valurile, David îi spuse:

— Annie, ce umbră s-a ivit între tine și mine în ultima vreme?

Altădată eram așa buni prieteni!

Rămânând nemișcată, cu ochii închiși, îndreptați către soare, Annie răspunse:

— Tu ești cel mai bun prieten al meu, David.

David se încruntă către ea, vânturând nisipul moale printre degete.

— Ce n-aș da să știu ce se petrece în căpșorul ăla al tău! Tare te-aș mai scutura eu, Annie! Uneori am poftă să-ți mai alung din cap ideile năstrușnice. Tu ai devenit un fel de Mona Lisa, zău așa, Annie.

Să mor eu dacă n-aș avea poftă să-ți trag o bătaie bună!

— Eu una nu te-aș prea sfătui, zise ea cu același zâmbet vag. Să știi că-s destul de voinică.

— Uite ce e, răspunse David după un minut de gândire. Acum știu ce am să-ți fac! Cu o severitate comică, se uită la ochii ei închiși. Diseară, după ce-l culci pe Sammy, am să te duc la bălci, și acolo am să te arunc în vârtejul tuturor distracțiilor ălor nebunești și sălbatice. Am să te zvârl pe divanul fermecat, am să te plimb cu automobilele electrice și pe montagne russe. Și când ai să zbârnâi prin aer cu o sută de kilometri pe oră, am să mă uit de aproape la fața ta, să văd dacă a mai rămas ceva din Annie cea de demult.

— Da, cu montagne russe mi-ar plăcea să merg, zise ea cu același calm zâmbitor, derutant. Dar trebuie să fie destul de scump, nu?

David se trînf i pe spate, hohotind de râs.

— Vai, Annie, Annie, nimeni nu te întrece! Bine, frate, dar o să mergem cu montagne russe chiar dacă ar fi să ne coste un milion și să murim amândoi!

Zis și făcut. Momindu-l cu bomboane de mentă, îl culcară devreme pe Sammy, care nu bănuia nimic, și apoi David și cu Annie făcură o plimbare până la Parcul de distracții de la Tynemouth.

Vkitul nu mai bătea aproape de loc, era o seară liniștită, dulce. Fără nici o pricină anumită, David își aminti deodată, cât se poate de viu, de serile pe care le petrecuse aci cu Jenny când erau în luna de miere la Cullercoats. Trecând pe acolo, lui David îi veni poftă să vorbească despre Jenny. ', – •

— Tu știai că am fost o dată aici cu Jenny? O întrebă el pe Annie.

— Sigur că știam, îi răspunse Annie, și, fără să vrea, îi aruncă d privire ciudată.

— Pare o veșnicie de atunci.

— Dar n-a trecut chiar așa de mult timp.

Urmă o pauză, apoi David, cufundat în gândurile lui, năpădit de un va! Nestăvilit de sentimente, îi dădu drumul mai departe:

— Știi, Annie, îi duc dorul lui Jenny. Uneori mi-e teribil de dor de ea. Eu tot mai sper să se-ntoarcă la mine.

Se lăsă o nouă tăcere, care dură multă vreme, și apoi Annie spuse:

— Da, David, și eu sper. Am știut întotdeauna că ești mort după ea.

Merseră mai departe, fără să vorbească, și după aceea, când intrară în Parcul de distracții, se păru că distracțiile n-orsă aibă prea mare succes, pentru că Annie era nu numai tăcută, dar și teribil de intimidată, însă David era absolut hotărât s-o zgâlțâie, s-o smulgă din melancolia ei cu totul nejustificată. Izbutind în primul rând să-și lepede el tristețea, dezlănțui pur și simplu o orgie. O purtă pe Annie peste tot, începând cu palatul oglinzilor, și trecând pe la covorul fermecat. Coborând împreună pe același covoraș, Annie zâmbi cu un licăr de fericire.

— Ei, așa da, zise el aprobator, și o trase către montagne russe.

Acolo era încă și mai bine. Porniră să meargă de-a-ndoaselea, străbătură glonț tunelele. Calea ferată urca și cobora, și Annie își pierduse de tot respirația. Dar cel mai bine sesimțiră la Roata Lumii.

Descoperiră roata pe la ora nouă, și năpustindu-se când către înaltul cerului, când în picaj, spre pământ, sau dându-se peste cap la înălțimi amețitoare, vedeau tot Parcul de distracții cum se rostogolește într-un vârtej nebun de lumini scânteietoare. Nimic nu era mai frumos decât Roata Lumii, nimic nu se putea compara cu ea – în cer, iad, purgatoriu sau în dimensiunile universului nostru. Cu Roata Lumii te urcai la o înălțime de necrezut, de unde ți se desfășura frumoasă, strălucitoare, până hăt-departe, panorama luminilor bâlciului. Urcai domol, cu o încetineală perfidă, înșelătoare, bucurând iile de calmul momentan, admirând, în deplină siguranță, priveliștea.

Spre vârf, abia te mișcai. Și apoi, cât admirai încă liniștit blidul desfășurat sub ochii tăi, carlinga stătea în cumpănă pe culme și, fără veste, se prăbușea în adâncuri. Jos, jos, jos, cădeai într-un abis, într-o întunecime înfricoșătoare. Ți se făcea un gol în stomac, ființă ți se topea în neființă, pierai și renășteai în extazul acestui zbor teribil.

Dar un zbor nu era nimic; carlinga zvâcnea deodată către noi piscuri, și iar se prăbușea cu tine jos, jos, jos de tot; trebuia să mori și să te naști din nou, la nesfârșit.

David o ajută pe Annie să coboare din carlingă. Fata se cam clătina pe picioare, sprijinindu-se de brațul lui, cu obrajii rumeni, cu pălăria strâmbă și cu o privire care vădea bucuria de a se putea ține de brațul lui.

— O, Davey, spuse ea cu sufletul la gură, să nu mă mai duci niciodată cu comedia aia! Apoi începu să râdă, și râse, și râse, și râse așa, liniștită, un râs parcă lăuntric. Și apoi iarăși vorbi, cu respirația întretăiată: Dar a fost minunat.

David își întoarse privirea asupra ei, zâmbind.

— În orice caz, știi că te-a făcut să râzi, zise el. Și eu tocmai asta doream.

Merseră în plimbare pe tot întinsul Parcului de distracții, interesați amândoi deopotrivă de tot ce vedeau. Se revărsau cascade de muzică, șarlatanii țipau, luminile se aprindeau orbitoare, mulțimea se învârtea la nesfârșit. Oameni săraci, veseli, simpli. Erau mineri de pe Tyneside, nituitori de la Shiphead, metalurgist! De la Yarrow, cioplitori de la Seghill și Hedlington și Edgeley. Cu șepcile împinse pe ceafă, cu fularele fluturând, cu țigări puse după ureche. Erau și femeile lor cu ei, îmbujorate la față, vesele, mâncând diverse bunătăți din pungi de hârtie. Cfând terminau de mâncat din ele, umflau pungile cu aer și le pocneau. Aveau și tuburi de hârtie, și suflau în ele, umfindu-le deodată, ca să te lovească în clipa când treceai prin dreptul lor. Erau adevărate saturnalii ale oamenilor de rând, ale umiliților și urgisiților. Deodată, David îi spuse lui Annie:

— Vezi, Annie, ăsta e locul meu în viață. Sunt oameni de un soi cu mine și mă simt fericit în mijlocul lor.

Dar Annie nu vru să recunoască. Ea clătină îndârjită din cap.

— Tu, Davey, o să ajungi departe, în vârf, declară ea, în felul ei deschis, cu vorba înceată. Toată lumea zice așa. La viitoarele alegeri ai să intri în parlament.

— Cine a spus asta?

— Așa zic toți băieții de la Neptun. Chiar deunăzi îmi povесica Pug. Dânșii socot că tu ești singurul care o să faci ceva pentru ei.

— Eh, dacă aș putea! Zise David, oftând din adâncul inimii.

Când se întorceau de-a lungul țărmului spre casă, în Tarrant Street, din mare răsări juna, eât roata carului, și-i privi, în urma lor se stingeau gălăgia și iluminăția bălciului. David îi povesti lui Annie despre planurile lui. De fapt, aproape că nici nu-i simțea prezența, atât de liniștită mergea pe lângă el, vorbind așa de puțin și ascultând așa de frumos, în timp ce David îi înfățișa tabloul tuturor năzuințelor din sufletul lui. Dar năzuințele lui nu erau străbătute de nici un pic de ambiție personală. Nimic pentru el.

Nu visa decât dreptate pentru mineri, pentru cei de un soi cu el, o clasă de oameni asupriți cumplit de atâta amar de vreme.

— Dreptate și siguranță, Annie, încheie el cu glas scăzut.

Mineritul nu seamănă cu nici o altă industrie. Aici se impune naționalizarea. De asta depind viețile oamenilor. Atâta vreme cât ai întreprinderi particulare care nu urmăresc decât profituri mari, ai să constăți în permanență că securitatea muncii e aruncată la gunoi.

Sau prea rar băgată în seamă. Și pe urmă, deodată, se întâmplă, o catastrofă. Așa cum s-a întâmplat la Neptun.

Între ei se așternu tăcerea. Merseră mai departe pe Tarrant Street. Schimbând tonul, David întrebă:

— Nu te-ai plictisit să mă ascuți cum mă bat cu pumnii în piept ca un orator la colțul străzii?

— Nu, zise ea. Nu te bați de loc cu pumnii în piept... Sunt lucruri mult prea adevărate.

— Aș vrea să vii și tu. Să-l cunoști pe Harry Nugent. Sosește mâine aici. Harry e omul care într-adevăr poate să te convingă de ceva. Zău, Annie, o să-ți placă.

— Annie clătină repede din cap.

— A, nu! Nu vreau să-l cunosc.

— Dar de ce? Întrebă el surprins.

— Așa, nu vreau, zise ea neașteptat de hotărâtă, neadmițând nici un fel de contrazicere.

David se simți jignit, fără nici un motiv; retragerea ei de neînțeles, venind după manifestarea lui de prietenie, după efortul lui de a o face să-și iasă din făgașul ei obișnuit, îi produse o durere în suflet.

Lăsă baltă subiectul și se închise în el. Când intrară în casă, respingând oferta lui Annie de a-i prepara ceva de mâncare, David îi spuse îndată noapte bună și se duse glonț în. Camera lui.

A doua zi sosi Harry Nugent. Harry se simți foarte. Bine la Whitley Bay. El afirma, cu mâna pe inimă, că aerul de acolo e cel mai plăcut din lume; ori de câte ori izbutea să aibă un week-end liber, venea să-și umple plămânii cu aerul minunat al golfului. Trase la hotelul Waverley, și David îl întâlni acolo, la ora trei.

Deși era foarte devreme după amiază, luară imediat ceaiul în hol. Nugent era vinovatul, pentru că era un băutor pasionat de ceai; bea ceașcă după ceașcă, și găsea tot felul de pretexte ca să-și justifice pasiunea. Din nefericire, nici nu-i făcea bine, agravându-i dispepsia de care suferea în mod obișnuit. Constituția fizică a lui Nugent era destul de firavă: trupul osos și diform, fața suptă și fără culoare trădau o ființă prea puțin adaptată pentru o viață de agitație. Adeseori suferea foarte rău de pe urma unor boli fără importanță, dar complet lipsite de aureolă romantică; de pildă, o dată se chirluise nici mai mult nici mai puțin de șase luni din pricina unei fistule anale.

Dar niciodată nu se plângea, nu era morocănos și nici nu se dădea bătut. Și pe urmă, încerca o recunoștință absurdă, dar profund omenească, pentru fiecare bucurie a vieții, fie ea cât de mărunță – o țigară bună, un ceai, un week-end la Whitley Bay, o după-amia/,ă pe terenurile de sport de la Kennington. Mai presus de orice, Nugent era un om foarte uman; tocmai aceasta exprima și zâmbetul care i se înfiripa liniștit pe fața urâtă, un zâmbet care-i dădea un aer de adolescent, din cauză că-i descoperea o strungăreață. Și acum, bând a treia ceașcă de ceai, îi zâmbea lui David.

— Ei, cred că n-ar fi rău să-ți spun pe șleau ce doresc.

— Ca de obicei, zise David.

Nugent își aprinse o țigară, o lăsă între degetele îngălbenite de nicotină, îndesându-i firicelele de tutun cu un brusc acces de gravitate.

— David, tu știai că Chris Stapleton e bolnav? Zise el în cele din urmă. Mda, se pare că-i merge din ce în ce mai rău, biet'ul de el.

Noi nici n-am crezut că e așa de grav. Săptămâna trecută a suferi! O operație la Spitalul Francmasonilor – ceva intern, cred că-ți închipui ce înseamnă. Am fost ieri la el. Nu mai cunoaște pe nimeni și e complet dus. Nugent se opri, cu ochii ațintiți la capătul aprins al țigărilor după o îndelungă tăcere, Nugent adăugă: Luna viitoare o să se țină alegeri locale la Sleescale.

• în pieptul lui David crescuseră un val de emoție nebunească, ce-i aprinse un licăr de spaimă în ochi. Se lăsă din nou tăcerea.

Nugent își întoarse privirea către ei și dădu din cap.

— Da, da, chiar așa, David. Am vorbit cu conducerea locală.

Nici nu încăpea vreo îndoială în privința persoanei pe care doresc ei să-o propună. O să ți se depună candidatura pe filiera obișnuită.

Lui David nu-i venea să creadă. Se uită și el la Nugenl, copleşii, incapabil să scoată o vorbă. Apoi i se puse a pânză pe ochi și nici năi-l mai văzu pe Nugent.

CAPITOLUL XX.

Prima persoană pe care o întâlnește David întorcându-se la Sleescale fu James Ramage. În acea dimineață de luni, David se întorsese de la Whitley Bay la Tynecastle cu Annie și cu Sammy și-i urcase în trenul care avea să-i ducă acasă. Apoi se repezise la Edgelcy și lucrase toată ziua pe rupte la institut. La șapte seară ajunsese la Sleescale, și la ieșirea din gară era cit p-aci să se ciocnească cu Ramage, care se îndrepta spre chioșcul de ziare, să cumpere o edific de seară.

Ramage se opri locului în mijlocul pasajului, și David își țelese imediat de pe mutra lui că e laxurent cu toate, în noaptea de duminică spre luni, Stapletoh murise la Spitalul Francmasonilor, și în ziarul Tynecastle Herald din dimineața aceea era inserat un paragraf foarte semnificativ.

— Mda, da, zise Ramage batjocoritor, prefăcându-se cât se poate de amuzat. Va să zică acum ne înfigem șna parlament, eh?

David se strădui să-i răspundă cu amabilitatea cea mai exasperantă cu putință:

— Foarte exact, domnule Ramage!

— Ha! Și” ce, crezi că o să izbutești?

— Da, așa sper, încuviință David, înnebunindu-l.

Ramage înceta de a se mai preface amuzat. Fața lui greoaie se înroși încă și mai tare. Strânse pumnul și-l trânti violent în palma stingi.

— Numai peste cadavrul meu! Îți jur pe Dumnezeu că am să fac tot posibilul să te împiedic. Noi n-avem nevoie de niște păcătoși de agitatori ca să ne reprezinte circumscripția.

David privi fața schimonosită de ură a lui Ramage cu un fel de curiozitate. El îl silise pe măcelar să furnizeze spitalului carne bună, îl combătuse în privința abatorului său infernal, în privința caselor de raport insalubre pe care le avea îndărătul străzii Cheiului, în general vorbind, încercase să-l determine pe James Ramage să facă și puțin-bine. Și când colo, James Ramage ar fi fost în stare să-l ucidă tocmai pentru asta. Mare-i grădina Lui Dumnezeu!

David îi spuse pe un ton calm, fără pic de răutate:

— Bineînțeles, dumneata o să-ți sprijini propriul dumitale candidat.

— De asta poți să fii sigur, explodă Ramage. O să te dărâm pur și simplu în fața urnelor, o să te ștergem pur și simplu de pe fața pământului. O să te facem de râsul dinilor în tot ținutul Tyneside.

Ramage se sufocă în căutarea unor cuvinte mai violente, cu care să repete și să-și umfle mai mult ideea, apoi, încheindu-și discursul cu o bolboroseală incoerentă, se întoarse cu spatele și se îndepărtă furios.

David porni foarte gânditor pe Freehold Street. Știa că opinia lui Ramage nu reprezintă opinia publică. Pe de altă parte însă, era absolut conștient de

opoziția pe care avea s-o întâmpine. Circumscripția Sleescale era în mod normal un mandat câștigat de la bun început pentru partidul laburist, un fief sigur al acestuia. Dar din păcate Stapleton, care deținea mandatul de patru ani, fusese un om în vârstă, sortit să moară de pe urma cumplitei boli care se numește cancer. La ultimele alegeri care aduseseră la putere guvernul Baldwin, circumscripția Sleescale manifestase o ușoară șovăială, și candidatul conservator, Laurence Roscoe, redusese majoritatea obținută de Stapleton la numai 1.200 de voturi. Era absolut sigur că Roscoe își va depune din nou candidatura și tot așa de sigur era că putea fi considerat un adversar primejdios. David îl întâlnește în repetate rânduri: era un băiat tânăr, chipeș, și bogat; la treizeci și patru de ani avea o siluetă lunguiață, cu umerii cam înguști, fruntea cam prea înaltă și cu tendință spre chelie, dinții albi ca mărgăritarele.

Încercând să-și corecteze obiceiul de a sta puțin adus de spate, căpătase în schimb ticul de a ridica din umeri cu o zvâcnitură. Era fiul kii Lynton Roscoe, consilier regal – actualmente ridicat la rangul de baronet, și membru în consiliul de administrație al Minelor Principale din Tynecastle. Urmând tradiția încetățenită în familia lui, tânărul Roscoe era avocat pledant și își asigurase o clientelă frumușică în toată regiunea de nord-est a țării; datorită pe de o parte situației lui taică-su și pe de altă parte propriei sale capacități, era extrem de solicitat, procesele literalmente îi curgeau.

Pe când studia la Cambridge, obținuse o medalie ca jucător de cricket, iar în timpul războiului luptase în aviație, ceea ce-i conferea o aureolă romantică. Realitatea este că îl mai pasiona și acum zborul; își menținuse brevetul de pilot și adeseori se ducea cu avionul de la Heston la conacul lui taică-su de la Morpeth, ca să petreacă acolo week-end-u.

Pentru David avea o semnificație stranie faptul că fiul celui cu care se ciocnise atât de violent la ancheta asupra cauzelor catastrofei miniere îi era acum adversar în alegeri. „Mă rog, mă rog, se gîndea David cu zâmbet sumbru, cu cât se cocoată mai sus, cu atât mai rău o să cadă.”

Intră la el în casă. Martha era așezată în fața mesei și cerceta cu atenție ziarul de seară, prin ochelarii cu ramă de oțel, pe care (trecând cu dispreț peste propunerea lui David de a se duce la un oculist) și-i cumpăraseră de curând la noua sucursală a magazinului Woolworth. De obicei Martha nu-și prea bătea capul să citească ziarul de seară. Dar auzind vestea cea mare, Hannah Brace nu se putuse stăpâni să nu vină și să flecărească în privința paragrafului referitor la alegeri, așa că, o dată în viață, se dusese și Martha în oraș ca să cumpere ziarul. La intrarea lui David se ridică de pe scaun cu un aer vinovat. David își dădu seama că Martha e uimită, zăpăcită, aproape incapabilă să mai gândească. Dar nu voia să se dea bătută, nu era ea femeia care s-o facă. Pe chipul ei întunecat și cu trăsături de comandant, David desluși lupta pe care o dădea în sinea ei ca să nu se lase impresionată. Ascunzând repede ziarul, Martha sări cu gura pe el:

— Te-ai întors cam devreme. Nu te așteptam înainte de nouă.

Dar David nu voia s-o lase să scape numai cu atât.

— Ce zici, mamă, de chestia asta?

Martha făcu o pauză, după care îi spuse cu asprime:

— Mie nu-mi place de loc.

Atâta spuse, după care se îngriji de cina lui.

În timp ce mânca, David făurea planuri de acțiune. Era necesară o campanie viguroasă – așa spuneau ăia, dar nu era chiar așa ușor să fii viguros, atâta vreme cât erai sărac. Nugent fusese de o sinceritate brutală în ceea ce privește banii: i se făcea o concesie destul de mare lui David asigurându-i-se propunerea candidaturii. Dar în orice caz, David nu se lăsa speriat numai de-atâta lucru. Se puteau obține unele reduceri la cheltuieli; bătrânul Peter Wilson era un agent electoral destul de rezonabil. Avea să închirieze o camionetă de la cooperativă și să țină majoritatea discursurilor în aer liber, luând cuvin!Ui și în sala primăriei, în cadrul unui ultim miting electoral. Când Martha îi întinse farfuria cu compot de prune, David îi zâmbi. Știa ea că lui nu i-au plăcut niciodată prunele.

— Prune pentru un deputat!

— Mai stăm noi de vorbă! Îi răspunse ea enigmatică.

Propunerea candidaturii lui David se efectua la 24 august. Nu erau decât doi candidați; era un meci – o luptă deschisă și directă • – între David și Roscoe. Douăzeci și patru august era o zi teribil de umedă, ploua cu găleata, ceea ce – remarcă Roscoe în glumă – era de rău augur pentru unul dintre candidați. David nădăjduia că nu pentru el. I se păru nițel deprimantă încrederea care răbufnea la Roscoe prin toți porii. După cât își putea da el seama, organizarea conservatorilor era de trei ori mai eficientă decât a lui. Peter Wilson, prăpăditul avocat de contencios din Sleescale, mărunț nu numai ca statură, era o apariție de-a dreptul neînsemnată, complet ștearsă de prezența Lui Bannerman, agentul electoral al lui Roscoe, importat de la Tynecastle și îmbrăcat foarte elegant. Și în afară de asta, ploaia bicluitoare crea condițiile cele mai neplăcute pentru oratoria desfășurată de pe platforma unei camionete. De aceea, David, simțindu-se într-o dureroasă stare de inferioritate, se văzu silit să-și amâne inaugurarea campaniei electorale. Se duse acasă și-și schimbă bocancii uzi.

A doua zi însă, cerul era senin, soarele strălucea, așa că David se aruncă tftiip și suflet în viitoarea bătăliei. La ieșirea din șut a schimbului <le dimineată, el se afla acolo, la poarta minei Neptun.

Cu capul gol, cocoțat pe platforma camionetei închiriate de Harry Ogle, flancat de pontatorul Jake Wicks și de Bill Snow – Cha Leeming oferindu-se ca șofer voluntar – David ținu o cuvântare puternică, incisivă și, în mod intenționat, foarte scurtă. El știa bine că oamenilor le e foame la ora cinci, așa că nu-i ținu prea mult.

Roscoe, care în viața lui nu ieșise flămând din mină cu gândul la mâncarea de acasă, ar fi putut eventual să facă această greșală, dar în nici un caz nu David. Cuvântarea lui avu succes.

Platforma electorală pe care o expunea el era simplă și banală.

Dar cu toate acestea, izbutea să ofere un program substanțial de luptă. Dreptate pentru mineri! Ei știau că dacă nu se efectuează naționalizarea, n-avea să li se facă dreptate. Niciodată. Or el, tocmai acest punct îl punea în program, fără alte marafeturi. Iar în această problemă era destul de competent ca să dea bătălia, în fond, era expresia credinței lui de-o viață întreagă.

La sfârșitul primei săptămâni, Tom Heddon se deplasă de la Tynecastle, ca să „spună și el un cuvânt” în sprijinul lui David. Toate cuvântările lui David fuseseră în mod intenționat ținute pe un ton impersonal, lucru urmărit cu grijă de el, deoarece Roscoe lupta cu mijloace cinstite și deocamdată atmosfera era curată, nimeni nu împrăscase pe nimeni cu noroi. Dar Heddon era Heddon, n-avea ce-i face; și măcar că David îl rugase fierbinte, înainte de miting, să-fie mai moderat, Tom nici nu voi să audă de renunțarea la invective. Cu un rânjat acrit pe fața întunecoasă, îi dădu drumul:

— Ascultați-mă pe mine, băieți! În alegerile astea împruțite, e numai doi candidați – Roscoe și Davey Fenwick. Acum, uitate ce e, mă, voi trebuie să știți o vorbă: când Roscoe ăsta dădea mingea de-a dura pe terenurile de cricket de la Eton și Harrow, eu zorzoane la costumul lui elegant, și mă-sa și ta-su și sor-sa stăteau toți acolo și băteau din mânuțe sub caraghioasele alea de umbreluțe ale lor, Davey Fenwick era în fundul minei Neptun, gol până la brâu, trudind și asudând, gâfâind și împingând împruțitele alea de vagonete de cărbuni, așa cum făcurăm și noi, pe rupte, la viața noastră. Acum, ia să-mi spuneți mie, mă băieți, pe care din doi vreți să-l faceți deputat?

Căruia o să-i dați votul – ăluia care se chinuia cu vagonetele alea împruțite, sau ăluia care nu prindea mingea aia împruțită?

Și tot așa îi dădu înainte, cam o jumătate de ceas. Era un discurs mulțumitor, piperat la culme, plin de expresii savuroase. Avu un succes monstru. După aceea, Tom Heddon îi spuse foarte calm lui David:

— Marfă ieftină, măi Davey; m-am plictisit și eu de ea, dar dacă izbutește să-ți fie de vreun folos, te rog să mă crezi că Ji-am oferit l-o din toată inima.

Dacă Tom Heddon ar fi fost un om cu o minte strălucită, ar fi putut foarte bine să lupte chiar el pentru acest loc de deputat; și Tom Heddon știa că ar fi putut da această luptă. Dar întrucât Tom nu era un bărbat cu o minte strălucită, nu-i rămânea decât să fie altruist.

Totuși, altruismul lui nu-l cruța uneori de clipe răzlețe de amărăciune, de gânduri chinuitoare, care-l rodeau în singurătate mai rău decât pe osândiți.

Alegerile fură fixate pentru ziua de sâmbătă 21 septembrie.

Vineri 20, la ora șase seara, David ținu ultimul său discurs electoral la primăria din Sleescale. Sala era arhiplină; ba chiar mulți stăteau, în picioare; intervalele erau pline ochi, și mulți se înghesuiau și în ușile lăsate deschise, întrucât eră o seară destul de caldă. Suporterii lui David erau adunați toți în stradă: Tom Heddon, Harry Ogle, Jake Wicks, Jack Kinch, tânărul Brace, bătrânul Tom, Peter Wilson și profesorul Carmichael, sosit special de la Wallington să petreacă week-end-ul cu David.

Când David se desprinsese din mijlocul lor și înainta spre măsuță ca să ia cuvântul, se făcu o tăcere mormântală. Rămase în picioare îndărătul mesei și al sticlei de apă, în jurul căreia roiau muștele și.

Din care nu bea niciodată nimeni. Se așternuse o tăcere atât deadăncă, încât David auzea jocul domol al valurilor în golful Snook. În fața lui era o mare de chipuri, toate ridicate ca să-l privească. Dincolo de luminile puternice de pe estradă, chipurile acestea, luate laolaltă, aveau o paloare simbolică, o privire care părea vag să imploră. Și totuși, el izbutea să distingă multe fețe cunoscute, ale unor oameni cu care era familiar, în primul rând de bănci o văzu pe Annie, cu ochii ei cumiți ațintiți asupra lui, iar lângă ea erau Pug și Ned Sinclair și Tom Townley, Cha Leeming cu Jack Reedy, morocănos și amărât, Woods, Slattery și încă zeci de alți oameni, muncitori din mina Neptun. Îl cunoștea bine, erau mineri, ortaci de-ai lui. Se simți deodată pătruns de o mare umilință. Dar inima i se umplu, se umflă și se revărsă spre ei. Renunță la orice fel de clișee de cazuistică politică, la orice fel de retorică zgomotoasă, în sinea lui se gândi: „Ține-mă, Doamne! Ajută-mă, Doamne!” Le vorbi simplu, cu cuvinte izvorâte din suflet.

— Vă cunosc pe mai toți cei adunați aici, zise el, cu glasul înfiorat de emoție. Mulți dintre voi lucrați în mina Neptun pe când lucram și eu acolo. Și nu știu cum se face, dar astă-seară, chiar dacă aș putea, tot n-aș avea chef să mă apuc să vă trag un discurs sforăitor.

Eu vă consider prietenii mei, Și ca prieten mă adresez vouă.

Aci, un glas din fundul sălii îi strigă cnvinte de îmbărbătare:

— Dă-i drumul, măi Davey, că noi toți stăm cu urechile ciulite!

Zi-i înainte, băietel!

Urmară ovații puternice și apoi tăcere. David continuă:

— Dacă stai să te gândești, viața tuturor bărbaților și femeilor din sala aceasta e într-un fel sau altul strâns legată de mină. Sunteți aici mineri, sau soții de mineri, sau fii și fiice de mineri. Soarta voastră a tuturor depinde de soarta minelor.

Și tocmai în această problemă a minelor, care e fără doar și poate o chestiune de viață și de moarte pentru noi toți, vreau să vă vorbesc eu astă-seară...

Glasul lui David, ridicându-se pătimaș dar grav, răsună puternic în sala înfierbântată. Deodată, simți că-l însuflețește o forță deosebită, că e capabil să țină oamenii în mână, să-i convingă, începu să-și expună în fața lor argumentele pe care le susținea. Analiză sistemul proprietății particulare, care adeseori nesocotea securitatea muncii minerului, analiză principiul de bază al acestui sistem, și anume goana după profit, în cadrul căreia acționarul societății vine pe primul plan, iar minerul pe ultimul. Trecu apoi la chestiunea banilor încasați de proprietarii terenurilor miniere, acest principiu intolerabil și imoral, care permitea ca sume colosale să se scurgă dintr-un ținut în altul, nu în vederea unor servicii aduse colectivității, ci numai și numai din pricina unui monopol acordat cu sute de ani în urmă. Și apoi David le expuse succint și

alternativa: celălalt sistem, naționalizarea! Un cuvânt strigat în pustiu de ani de zile. Îi rugă din suflet să vadă, să analizeze ce înseamnă naționalizarea. Naționalizarea înseamnă în primul rând unificarea exploatărilor miniere, unificarea conducerii și îmbunătățirea metodelor de producție, care aveau să fie urmate pe rând de o reorganizare a sistemului distribuirii cărbunelui la consumator, în al doilea rând, naționalizarea minelor însemna asigurarea securității muncii în adâncul lor. În toată țara se aflau sute de mine, demodate, învechite, prost utilizate, în care, conform cu principiile sistemului proprietății particulare, minerul trebuia mai întâi și-întâi să se gândească la menținerea, la apărarea slujbei lui și în ultimul rând la denunțare*, primejdiilor și a condițiilor necorespunzătoare de muncă. Dar salariile? Naționalizarea însemna salarii mai bune, pentru că anii slabi din industrie aveau să fie compensați de anii buni. Însemna cel puțin un salariu minimal, cu care se putea trăi. Pe urmă mai însemna și îmbunătățirea condițiilor de locuit. Statul nu putea în nici un caz să permită continuarea stării de neconceput în care se aflau în momentul acela locuințele mine:

Rilor din atâtea ținuturi. Nu ar fi fost spre lauda statului dacă această situație ar fi dăinuit. Această moștenire a locuințelor nenorocite era rezultatul unor ani îndelungați, în care se dăduse frâu liber lăcomiei, egoismului și nepăsării. Oamenii care munceau la mine aduceau un serviciu comunității, un serviciu național,. Legat de multe primejdii; ei trebuiau considerați ca slujbași ai statului. Ei nu cereau decât dreptate, dreptatea care de secole întregi le era refuzată; ei cereau să fie slujitori ai statului, și nu ROBI AI BANULUI,. \par

Timp de o jumătate de oră, David îi ținu încordați, reduși la tăcere; îi ascultau ca hipnotizați argumentele, sorbindu-i cuvintele.

Vorbea cu o convingere care mătura absolut totul din cale. Îi mișcă profund povestindu-le istoria propriei lor clase, nedreptățile care se urmau, una după alta, la fel ca și trădările, îi făcu să strălucească de mândrie amintindu-le istoria glorioasă a propriei lor solidarități, sentimentul tovarășiei de care dăduseră dovadă minerii din toate vremurile, în ciuda tuturor greutăților, curajul cu care înfruntaseră primejdiile.

— Ajutați-mă! Strigă el în încheiere, cu mâinile întinse într-o chemare vibrând de pasiune, ajutați-mă să lupt pentru voi, să obțin în sfârșit dreptate pentru voi!

Tăcu deodată, rămânând în picioare, nemaideslușind aproape nimic din cauza emoției care-i încețoșa ochii. Apoi se așeză brusc.

Urmă o clipă de tăcere mormântală, după care izbucniră aplauzele și ovațiile. Răsunară ca un tunet. Harry Ogle sări în sus și-i scutură puternic mâna lui David. Îl urmară Kinch, Wilson, Carmichael și Heddon.

— Dar știi că i-ai ținut încordați! Îi spuse Heddon, trebuind să strige ca să se facă auzit în zgomotul acela. Toți te ascultau, până la unul!

Wicks îl bătea pe David pe spinare, un pâlcc de oameni zgomotoși se repeziră la el, îl înconjurară, ținând să-i strângă mâna, vorbind toți deodată,

copleșindu-l. În sală era un vacarm infernal, lumea bătea din picioare, aplauda, zăngănea obiecte de metal. Aclamațiile creșteau, găsindu-și ecou în noapte.

A doua zi, David obținut 12424 voturi. Roscoe – 3691. A fost un adevărat triumf, o victorie nesperată, cea mai mare majoritate, obținută în circumscripția Sleescale în ultimii paisprezece ani. Stând cu capul gol în fața primăriei orașului, în timp ce mulțimea, fericită, se înghesuia acolo ca să-l aplaude și să-l ovaționeze, agitându-se ca o mare involburată, David simți cum îl cuprinde amețea, dar înăuntrul lui se înalță o forță nouă, plină de încredere și optimism, într-un fel sau altul, izbândise. Își atinsese scopul.

Roscoe îi strânse mâna, și mulțimea ovaționa și mai zgomotos, tunător. Roscoe știa să piardă elegant; zâmbea, în ciuda dezamăgirii zdrobitoare. Dar Ramage nu zâmbea. Era și el acolo, cu Bates și Murchison. Și nici nu i strânse mâna.

Stătea țeapăn, cu sprâncenele încruntate, se uita urât, și pe fața lui morocănoasă nedumerirea se îmbina cu ostilitatea neiertătoare.

David ținu un mic discurs scânteietor. Nici nu știa ce spune și cum spune. Le mulțumi tuturor, le mulțumi din toată inima. Le afirmă că are de gând să muncească pentru ei, să lupte pentru ei. Avea să-i slujească. I se înmână o telegramă; era de la Nugent – felicitări.

Telegrama asta a lui Harry Nugent însemna foarte mult pentru David. O citi în grabă și o vârî în buzunarul de la piept. Veniră și alții să-l felicite, să-i strângă mâna, urmară noi ovații. Mulțimea începu deodată să cânte Mulfi ani trăiască! Cântau pentru el. Un ziarist își croi drum prin mulțime și se apropie la un pas.

— Aveți vreun mesaj, domnule Fenwick, pentru ziarul Argux'!

Vă rog să ne spuneți măcar câteva cuvinte!

În pasaj îl așteptau fotografii – se aprinseră țâșnirile blitzurilor. Apoi alte ovații și aplauze, pe urmă agitația mulțimii, și în cele din urmă, furnicarul de oameni se împrăstie. Din diferite părți ale orașului mai răsunau urale. Peter Wilson, agentul lui electoral, râzând încântat, glumind, îl conduse în jos pe scări. Totul se terminase. Absolut totul. Și câștigase!

Se întoarce, în sfârșit, acasă și intră cam amețit în bucătărie.

Rămase acolo, palid, cu silueta lui fină, uitându-se la maică-sa.

Deodată, simți că e obosit și grozavde flămând. Foarte încet, îi spuse:

— Am izbutit, mamă! Știi că am izbutit?

— Știu, zise ea sec. Și mai știu că n-ai mâncat nimic de dimineață. Ce, acum, că te-ai boierit, o să refuzi budinca minerilor?

CAPITOLUL XXI.

Intrarea lui David în Camera Comunelor îi oferi și inevitabilul revers al medaliei: se simți un om neînsemnat, șters, fără nici un prieten. Se luptă din răspuțuri împotriva acestui sentiment. Lucru aproape comic; în prima zi, principala încurajare pe care o primi veni tocmai de la poliția londoneză. Ajunse devreme la Camera Comunelor și făcu greșeala obișnuită de a încerca să intre prin ușile destinate publicului. Un polițist îl opri și-i arătă, cu un gest

prietenos, intrarea specială, discretă. David merse prin curte, înconjură statuia lui Oliver Cromwell și, după ce trecu pe lângă șirul de mașini parcate și de porumbei care țopăiau mândri pe acolo, intră prin ușa rezervată deputaților. Acolo, un alt polițist prietenos îl îndreptă spre garderobă – o cameră lungă, plină de cuiere, dintre care unele aveau niște fundulițe și panglici trandafirii, foarte curioase. David își scoase pălăria și pardesiul, dar un alt polițist amabil îl luă în primire și-i explică geografia Camerei Comunelor, devenind de-a dreptul sentimental când intră în istoric, lămurindu-i chiar și misterul fundelor roz-pal:

— Astea sunt de pe vremea când se purtau săbii, domnule deputat. Aici și le atârnau, înainte de a intra în sala de ședințe.

— Credeam că s-au uzat între timp, zise David.

— Doamne ferește, domnule deputat! Dacă o panglică începe să arate uzată, slavă Domnului, e cine să se ocupe, și o înlocuiește cu alta nouă.

La ora trei, sosiră Nugent și Bebbington. David străbătu, alături de ei, un vast culoar, plin de cărți legate în cartoanfe albastru deschis – arhivele, legi, procese-verbale, procedura parlamentară – cărți care-ți dădeau vagă impresie că n-au fost citite niciodată. Lui David îi făcuseră o impresie confuză sala cea lungă și înaltă, deputații tolăniți în fotolii, președintele Camerei, care avea în față ciocânelul; auzi o rugăciune mormăită, își auzi numele strigat, se îndreptă repede către băncile din fund. În suflet i se îmbinau sficiunea și conștiința unor scopuri nobile – convingerea că în sfârșit a început adevărata lui muncă.

Se instala în niște camere mobilate din Blount Street în cartierul Battersea. De fapt era o garsonieră situată la etaj, un dormitor combinat cu camera de ședere, o chicinetă cu mașină de gătit cu gaze și baia. Din păcate însă, garsoniera nu avea intrare separată, ci ajungeai la ea prin holul comun al casei. Pentru această garsonieră lipsită de independență plătea o liră pe săptămână chirie, cu înțelegerea ca proprietăreasa, doamna Tucker, să-i facă patul și curățenia.

În rest, David voia să-și poarte singur de grijă; avea chiar de gând să-și pregătească și micul dejun, ceea ce stârni uimirea doamnei Tucker.

Blount Street nu era o arteră prea distinsă, ci o stradă murdară și afumată, între două șiruri de case vechi. Pe pavajul plin de gunoaie se jucau o droaie de copii palizi; jocurile lor erau curioase și zgomotoase; se cățarau pe ostrețele ascuțite ale gardurilor, sau stăteau la taifas – mai ales fetițele – pe marginea trotuarului, cu picioarele în rigolă. Dar în apropiere era Parcul Battersea și casa cu numărul 33, a familiei Tucker, avea sus o terasă, de pe care David putea să vadă copacii verzi și cerul albastru, dincolo de crenelurile afumate ale coșurilor de la case. Parcul Battersea îi plăcuse de la început. Nu era așa frumos ca Hyde Park sau Green Park sau Kensington Gardens, dar îi era foarte drag.

În parc privea la tinerii muncitori care se exersau la sărituri și se antrenau pentru cros pe pista de zgură, privea elevii școlilor municipale care

jucau fotbal cu destulă îndemânare și cu multă pasiune, sau dactilografele palide și bolnăvicioase care se omorau alergând după mingi pe terenurile cu sfărâmaturi de cărămidă, mânuind rachetele de tenis într-un stil cu totul necunoscut la Wimbledon. Nu vedeai pe aici guvernante elegante și nici prunci în dantele dând din piciorușe în cărucioare splendide cu monogramă. Peter Pan, băiatul din poveste care nu s-a făcut niciodată mare, deși altfel era foarte bine crescut, nici n-ar fi vrut să audă de Parcul Battersea.

În schimb, David, amestecându-se în mulțimea neevoluată care petrecea aici un ceas de răgaz, găsea în parcul Battersea mângâiere și un puternic imbold.

Prima dată când făcu o adevărată inspecție generală a parcului fu într-o sâmbătă după amiază, chiar în ziua când luase masa cu Bebbington. Marea performanță obținută de David în alegeri și faptul că sporise atât de mult majoritatea laburistă îl impresionaseră cu adevărat pe Bebbington; pentru că el era gata întotdeauna să cultive oamenii la modă, să se țină scai de oamenii de succes – ceea ce explica de altfel faptul că Bebbington îi ieșise în întâmpinare, împreună cu Nugent, ca să-l prezinte pe David celorlalți deputați.

Mai târziu, Bebbington veni către el.

— Pleci din oraș sâmbătă asta?

— Nu, răspunse David.

— Eu tocmai făcusem niște aranjamente pentru week-end, continuă Bebbington pe un ton impresionant, studiind totodată cu priviri piezișe efectul cuvintelor lui. Era vorba de o petrecere la Larchwood Park – știi, conacul lady-ei Outram – și când colo, în ultimul moment m-au agățat să țin o cuvântare duminică seară la Uniunea Democrată. O porcărie, nu? Ah, și dacă ai ști cum urăsc eu week-end-urile petrecute la Londra! Dacă n-ai nimic mai bun de făcut, vino să iei masa cu mine sâmbătă.

— Cu plăcere, se învoi David după o clipă de șovăială. El nu se prea dădea în vânt după Bebbington, dar își spuse că ar fi fost o nepolitețe să-l fi refuzat.

Luară prânzul în restaurantul Adalia, tapetat cu verde și cu aur.

Aveau o masă la fereastră, cu o vedere splendidă asupra Tamisei.

Era evident de la bun început că în acest local celebru și foarte exclusivist Bebbington cunoștea pe absolut toată lumea. Și totodată extrem de multă lume îl cunoștea pe Bebbington. Conștient de privirile ațintite asupra siluetei sale perfect drepte și suple, Bebbington se purtă amabil cu David, într-un stil protector, explicându-i tot ce trebuie să știe, cu cine să se împrietenească și de cine să se ferească, însă subiectul principal al conversației rămase propria lui persoană.

— De fapt să știi că la mine a fost o chestie de noroc, zise el, am dat cu banul, dacă să împodobesc cu prezența mea Ministerul de Externe, sau să intru la laburiști. Să știi că sunt un om plin de ambiții.

Dar în orice caz, cred că am acționat destul de înțelept. Nu ți se pare că sunt mai multe perspective în partid?

— Ce fel de perspective? Îl întrebă David tăios.

Bebbington ridică ușor din sprâncene și se uită în altă parte, de parcă ar fi considerat întrebarea de un gust îndoielnic.

— Dar ce, nu suntem toți o apă și-un pământ? Murmură el ușor.

De data asta, David întoarse capul în altă parte. Bebbington începuse să-i facă greață cu orgoliul lui, cu spiritul său carierist, cu egoismul său implacabil, de oțel. Aruncă priviri prin restaurant, remarcând promptitudinea chelnerilor, florile, bateriile de vin, specialitățile culinare și femeile elegante, în special femeile înfloreau în aerul acesta cald și parfumat, ca niște flori exotice. Nu aduceau nici pe departe cu femeile din mahalaua Teraselor, cu mâinile lor asprite și bătătorite de muncă, cu fețele brăzdate de veșnica luptă cu viața. Femeile de aici purtau blănuri scumpe, perle, pietre prețioase.

Aveau unghiile vopsite în roșu, parcă și-ar fi înmuiat cu delicatețe degetele în sânge. Mâncau icre negre din Rusia, pate defoie gras de la Strassbourg, căpșuni trufanda crescute în serele din sudul Franței și aduse de acolo cu avionul. O femeie tânără și foarte drăguță stătea la o masă cu un bătrân gras, chel, cu nasul corioat, îi atârnavu obrajii, buhăiți de trai bun; burta enormă care i se lipea de masă, era de-a dreptul scârboasă. Iar femeia îl sorbea din ochi. Purta un inel cu un diamant uriaș, cit un bob de fasole. Domnul cel gras comandă o sticlă de șampanie de doi litri, explicând că vinul de calitate cea mai bună e îmbuteliat numai în sticle mari. Deși nu voia să bea decât un pahar întotdeauna cerea o sticlă mare. Curând, când li se aduse nota de plată, înfățișată cu o reverență grațioasă, David văzu cum mina puhavă a bătrânului pune pe tipsie șase lire. Aceștia doi abia gustaseră din mâncare și din băutură, petrecând doar o jumătate de oră în local, dar costul consumației ar fi fost suficient ca să întrețină o familie din mahalaua Teraselor timp de-o lună.

David avu impresia că nu trăiește aievea. Nu, nu, această strivitoare nedreptate nu era și nu putea să fie adevărată. O orânduire socială care permite asemenea inegalități e fără doar și poate putredă de sus până jos.

Nu mai scoase o vorbă până la sfârșitul mesei, de altfel îi pierise și pofta de mâncare. Își aminti de anii copilăriei, de timpul grevei, când se dusesese pe câmp și mâncase un nap crud ca să-și ostoiască foamea chinuitoare. I se răscula și sângele în vine împotriva acestui desfrâu al bogătașilor; când în cele din urmă plecă, respiră ușurat. I se păru că a scăpat dintr-o seră în care miresme voluptoase dar mortale îi amețeau simțurile și-i otrăveau sufletul. Atunci, în timp ce se îndrepta spre casă, Parcul Battersea îi apărură ca o grădină deschisă și nepângărită.

Reacția la acea primă masă luată cu Bebbington fu o întărire aproape violentă a hotărârii sale de a duce o viață simplă. Dăduse din întâmplare peste o carte ciudată: Viața parohului din Ars. Era firește vorba de un umil preot de țară, din fundul unei provincii franceze, dar austeritatea vietții acestuia și în special hrana extrem de frugală îl impresionară grozav pe David. După bălăceala în mocirlă la care asistase în localul Adalia, David simți un nou

respect pentru acest om simplu din Ars, care mânca o dată pe zi, și anume doi cartofi reci, după care bea un pahar de apă de la fântână.

Pe doamna Tucker o necăjeau intențiile lui David de a duce un trai de spartan. Era o irlandeză volubilă, mai trecută ca vârstă, cu ochi verzi, fața pistruiată și un păr roșu-aprins. Niciodată nu-și ascundea originea irlandeză, ci spunea, cu multă mândrie că numele ei de domnișoară fusese Shanahan. Soțul ei era încasator la Societatea de Gaze. Aveau doi băieți mari, funcționari în City, neînsurați. Nu avea nimic din indolența specifică neamului ei, lucru de altfel exclus din capul locului, dată fiind culoarea părului, și era deprinsă – după cum spunea singură – „să-i conducă ea pe bărbați”. Refuzul lui David de a-i permite să-i gătească pentru breakfast și cină o lovea în însăși mândria ei de descendentă a neamului Shanahan, făcând-o să comenteze în dreapta și-n stînga această situație. Nora Shanahan fusese tare bună de gură ca domnișoară, și rămăsese tot așa și acum; flecăreala ei aduse însă rezultate nefericite.

În ultima sâmbătă a lunii ianuarie, David Se duse pe seară după cumpărături în Bull Street, o stradă principală care cotea din Blount Street. Adeseori cumpăra din Bull Street fructe, biscuiți, sau căie-o bucată de brânză; erau aici magazine bune, care vindeau destul de ieftin. Dar în după-amiaza aceea, David își cumpără o tigaie cu coadă. De multă vreme tot jinduia el după o tigaie cu coadă, ca fiind un lucru util pentru gustarea de dimineață – un mijloc simplu și rapid, fără să constituie un lux. În sfârșit, era în posesia unei tigăi cu coadă. Vânzătoarea de la fierărie nu se pricepu să ambaleze tigaia, așa că, după ce rupse vreo câteva ziare, amuzându-se copios și totodată amuzându-l și pe David, renunță complet la strădaniile ei și-l întrebă dacă nu vrea s-o ia neîmpachetată. Drept care, David luă tigaia nouă-nouță și neînvelită și o duse, fără pic de jenă, la casa din Blount Street nr. 33.

Dar la ușa casei cu numărul 33 de pe Blount Street se întâmplă ceva. Un tânăr cu pantaloni golf, trenzi și pălărie moale, pe care David îl zărise din când în când învârtindu-se în preajma casei, ridică deodată la ochi un aparat de fotografiat care-i atârna pe umăr și luă un instantaneu cu David și tigaia. Apoi își ridică pălăria moale, în chip de salut, și se îndepărtă foarte repede.

A doua zi dimineață, în mijlocul ziarului Daily Gazette apăru fotografia sub titlul: Deputatul cu tigaia, iar dedesubt era un text destul de amplu, care lăuda ascetismul noului reprezentant al minerilor din nordul țării. Urma și un interviu scurt dar foarte pregnant cu doamna Tucker, plin de idiomuri irlandeze și de bârfă mărunță de mahala.

David roși de furie și neliniște. Se ridică de la masă, se repezi la telefonul de pe scară, îl sună pe directorul ziarului, protestând indignat. Directorul se scuză, spunând că-i pare extrem de rău, dar de fapt nu prea vede ce greșală s-a comis. Nu-i aducea nici un prejudiciu, dimpotrivă, o reclamă foarte bună, nu? Nu era oare un excelent mijloc de publicitate? Nici doamna Tucker nu izbutea de loc să înțeleagă care-i răul pe care i-l pricinuisse; ea personal era mai mult

decât încântată să-și vadă numele în ziar – bineînțeles, cu condiția să nu fie ceva de rușine, adăugă ea.

Dar în dimineața aceea David plecă la Camera Comunelor amărât, nemulțumit și simțindu-se mic, mic de tot, nădăjduind că, cine știe, poate are norocul, ca incidentul să fi scăpat atenției oamenilor. Zadarnică speranță, în momentul în care intră, îl întâmpină urale ușor batjocoritoare. Asta era prima acțiune prin care se făcuse cunoscut – și tocmai pe calea ridicolului! Se îmbujora la față și lăsă capul în jos, plesnind de rușine, cu teama ca nu cumva deputații să-și închipuie că el a căutat singur să-și facă o asemenea reclamă ieftină.

— Încearcă și tu s-o iei în glumă, îi sugeră cu blândețe Nugent.

Cel mai bine e să faci haz de necaz.

Nugent înțelegea lucrurile exact cum trebuie. Dar Bebbington nu. Bebbington se purtă distant și adoptă un ton satiric. El considera incidentul ca un lucru aranjat cu meticulozitate dinainte, și de altfel nici nu se sfii să i-o spună în față. Poate că-i era chiar ciudă pe David, gelos fiind de publicitatea stârnită în jurul lui.

În seara aceea, Nugent îi făcu lui David o vizită. Se așeză jos, își căută prin buzunare pipa, inspecta odaia cu ochii lui liniștiți, contemplativi. Arăta la față mai cadaveric ca oricând, și şuvițele de păr care-i cădeau răvășite pe frunte erau din ce în ce mai puține și mai rare; totuși, veselia lui predomina, cu nota ei adolescentină, inimitabilă, își aprinse pipa și apoi spuse:

— De multă vreme tot voiam să-ți fac o vizită. Te-ai aranjat foarte drăguț aici. • •

— Deh, pentru o liră pe săptămână, merge, răspunse scurt David.

Bineînțeles, nu toate lucrurile sunt aici. Nenorocita aia de tigiaie e în bucătărie.

Lui-Nugent îi sticliră ochii de răs.

— Nu trebuie să-ți bați capul cu prostii dintr-astea, îi spuse el amabil. Cred că de fapt o să-ți fie de folos în ochii muncitorilor din nordul țării.

— Chestia este că vreau să le fiu eu lor de folos, se înfierbântă David.

— O să vină și asta cu timpul, zise Nugent. Momentan nu putem face mult mai mult decât să batem pasul pe loc. Ne izbim de un zid gros – conservatorii au majoritate zdrobitoare: 419 mandate, față de 151 ale noastre, în fața unei asemenea situații, ce poți să faci?

Nimic decât să te ții tare și să aștepti până ne-o veni și nouă rândul.

Dar să nu crezi că eu nu știu ce-i în sufletul tău. Tu vrei să ajungi la ceva. Și nu poți ajunge. Tu vrei să pui capăt formalismului, birocrăției, voturilor parlamentare și întregii proceduri a ălor care stau bine înfiți la locurile lor. Tu vrei rezultate concrete. Ei, dragă David, așteaptă numai puțin, într-o bună zi ai să vezi tu că ți se va ivi prilejul bun să pornești în cursă.

David nu răspunse; într-un târziu, vorbi greoi:

— Tocmai nenorocita asta de amânare continuă mi se pare mie așa lipsită de sens. În minele de cărbuni se pregătește o furtună, asta miroase de la o poștă. Când expiră acordul în vigoare, proprietarii or să pună iarăși piciorul

în prag și or să ceară sporirea orelor de muncă și reducerea salariilor. Iar între timp, lucrurile sunt lăsate în voia soartei.

— Ei tot se mai amuză cu gândul obținerii unor noi subvenții, zâmbi blând Nugent. În 1921, subvențiile au înghițit zece milioane de lire. Pe urmă le-a venit gândul ăla grozav – înființarea unei comisii, ceea ce constituie întotdeauna o idee genială. Dar până ce ajunge comisia să-și publice constatările, guvernul mai plătește o subvenție.

Pe urmă, comisia dă publicității raportul ei și condamnă orice fel de subvenție. E un joc foarte instructiv. Ba chiar și foarte amuzant.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, când o să obținem odată naționalizarea? Întrebă David cu înflăcărare... Asta e singura soluție.

Avem oare de gând să așteptăm până ne-or oferi-o ei de-a gata pe tavă?

— Trebuie să așteptăm până când un guvern laburist o va obține, zise liniștit Nugent. Apoi zâmbi. Între timp, dă-i drumul înainte cu cărțile tale albastre și cu tigaia cu coadă!

Urmă un nou răstimp de tăcere. Apoi Nugent continuă:

— Ceea ce interesează este ecuația personală a fiecăruia dintre noi. Jocul ăsta are atâtea chichițe și niște ițe așa de încurcate, încât dacă nu bagi bine de seamă te poți pierde cu totul în ele. Nimic nu.

Scoate mai mult la iveală slăbiciunile tainice ale unui om decât viața politică. Ambițiile personale și ambițiile sociale și blestematul ăsta de egoism, și interesele personale, astea sunt marile nenorociri ale vieții politice, Davey. Să luăm de exemplu pe prietenul nostru Bebbington. Crezi că lui îi pasă de cei peste douăzeci de mii de mineri din Durham care l-au votat? Nici cât negru sub unghie! Lui nu-i pasă decât de Bebbington. O, Doamne, ți s-ar rupe inima dacă ai auzi. Să luăm un alt exemplu: Bob Chalmers. Când și-a făcut ăsta apariția, acum patru ani, era un adevărat fanatic. Mi-a jurat, cu lacrimi în ochi, că o să muncească pe brânci până o obține ziua de muncă de șapte ore pentru filatoare, iar de nu izbutește, se-mpușcă. Ei bine, ziua de muncă de șapte ore n-a ajuns încă în comitatul Lancashire, și totuși Bob nu e mort. Ba e chiar foarte viu. L-a pișcat strechea aurului. S-a înhăitat cu gașca lui Clinton – le face rost de tot felul de informații utile și scoate bani cu grămada în City. Sau altul: Cleghorn. La ăsta contează mai mult latura socială. El și-a luat o nevastă din protipendadă. Ei, deh! Și acum e în stare să piardă jetonul de prezență de la orice consiliu sau comitet pentru ca să-și însoțească nobila nevastă la o premieră în West End. Eu încerc să fiu înțelegător cu ei, dar, crede-mă, David, poți să înnebunești din toate astea. Nici eu n-oi fi ușă de biserică, dar cel puțin pot să-ți jur că sunt sincer. De aceea mă bucur din toată inima că te-ai instalat în locuința asta și că încerci să duci o viață simplă și cinstită. Pentru numele lui Dumnezeu, omule, așa să te ții! Așa să te ții!

David nu-l mai văzuse niciodată pe Nugent atât de surescit.

Dar asta nu dură decât o clipă. Nugent își recapătă îndată stăpânirea de sine, și pe față îi înflori seninătatea obișnuită.

— Mai curând sau mai târziu, ai să te izbești din plin de astea.

Are să te lovească în față duhoarea corupției, deodată, așa cum izbește pe miner mirosul de grizu. Colcăie peste tot, David. Bagă de seamă ce se întâmplă la bufetul Camerei Comunelor. Fii atent cu cine bei acolo. Fii atent la Bebbington, Chalmers și Dickson. Știu că acum îți vorbesc ca dintr-o cărțuție de reformator religios, dar crede-mă că e totuși adevărul adevărat. Dacă izbutești să fii cinstit cu tine însuși, numai asta contează, și puțin îți pasă de tot ce se întâmplă.

Nugent își scutură pipa. Și cu asta am încheiat predica, îmi stătea pe suflet, trebuia să ți-o țin. Însă, punctul următor: dacă vreodată intru aici, într-o inspecție inopinată, și găsesc polița căminului plină de invitații mondene și stupide, să știi că am să-ți trag un picior în spate, de n-o să-l poți duce. Dacă vrei să te distrezi, să vii cu mine să privești meciurile de cricket de la stadionul Kennington, când s-o face vremea mai frumoasă. Sunt și eu membru al clubului și-mi place foarte mult.

David zâmbi.

— Asta e forma dumitale de corupție.

— Tocmai! Și mă costă două lire pe an. Și n-aș renunța la ea nici dacă mi s-ar oferi conducerea partidului. Uitându-se la ceas, Nugent se ridică încet de pe scaun și se întinse. Acum trebuie să plec.

Se îndreptă către ușă. Dar, apropo, n-am uitat că trebuie să-ți ții și tu discursul de debut. Ai să ai o ocazie mare, peste vreo două săptămâni, când Clarke o să propună un amendament la legea securității în mine. Atunci poți să spui și tu vreo două vorbe, ca să-ți sărezi sufletul. Noapte bună!

După plecarea lui Nugent, David se așează pe scaun. Se simțea mult mai bine, ușurat, liniștit. Nugent avea întotdeauna această influență asupra lui. Era perfect adevărat că fusese cam neliniștit în ultima vreme – inerția vieții parlamentare, care se desfășura meca. Nic, ca pe clape, într-o monotonie ucigătoare, era la polul opus față de agitația efervescentă din timpul alegerilor, dar și față de entuziasmul convingerilor lui. El nu putea suferi încetineala de melc, pierderea de timp, vorbăria inutilă, întrebările absurde, răspunsurile suave, ipocrizia politicoasă – toate făcute ca să arunce praf în ochii oamenilor, în locul zgomotului unei roți care pune totul în mișcare, el nu auzea decât rănitul greoi al mașinăriei, însă Nugent îl făcea să considere acest resentiment ca deopotrivă firesc și absurd. Trebuia să cultive răbdarea. Se gândi cu bucurie, dar și cu oarecare teamă, la discursul de debut pe care urma să-l țină; era cât se poate de important ca discursul să fie bun și să rețină atenția oamenilor. Trebuia să-și ia cele mai depline măsuri de siguranță cu privire la acest discurs. Ocazia era minunată – amendamentul la legea securității muncii în mine. Încă de pe acum vedea absolut limpede cum o să trateze problema, punctele asupra cărora o să insiste, lucrurile pe care o să le solicite și altele pe care o să evite să le pomenească.

Discursul începu să se înfiripe, să prindă contur, să se zămislească,. La fel ca o ființă vie, în creierul lui. Forța propriilor lui gânduri îl propulsa pe David, înălțându-l deasupra tuturor altor preocupări; mina îl absorbea, se

vedea din nou în galeriile întunecoase, în care oamenii trudeau sub amenințarea neîncetată a mutilării și a morții.

Era ușor să nu-ți faci nici un fel de grijă în privința acestor lucruri dacă nu le cunoșteai. Dar el le cunoștea. Și el avea să imprime puternic, cu forța, imaginea vie a cunoștințelor Lui în mințile și inimile celor care nu le cunoșteau. Și atunci, situația avea negreșit să se schimbe.

Stând acolo, în fața focului, liniștit și încordat, auzi o bătaie în ușă. Apoi intră doamna Tucker.

— Vă caută o doamnă, anunță ea.

Tresărind, David reveni la realitate.

— O doamnă? Repetă el, și dintr-o dată îi pătrunse în minte o speranță nesăbuită. Tot timpul avusese convingerea că Jenny trebuie să fie la Londra. Era oare posibil? Se putea oare ca Jenny să se fi întors la el?

— E jos. S-o poftesc aici?

— Da, șopti el.

David își îndreptă fața spre ușă, cu un fior ciudat în inimă. Apoi se schimbă la față, fiorul din inimă se răci și speranța fulgerătoare se mistui tot așa de repede cum se ivise. Nu era Jenny, ci Hilda Barras.

— Da, sunt doar eu, declară ea fără menajamente, conform obiceiului, percepând schimbarea produsă pe fața lui. Din ziarul de azi-dimineață am aflat unde locuiești și m-am hotărât să vin să te importunez cu felicitările mele. Dacă ești cumva prea ocupat, spunemi, și plec imediat.

— Vai, Hilda, nu fi absurdă! Protestă el.

Era o surpriză de-a dreptul uimitoare s-o vadă pe Hilda Barras.

După ce-i trecu dezamăgirea inițială, fu încântat de venirea ei. Era îmbrăcată cu un taior gri sobru și o blană de vulpe simplă, dar de bună calitate. Fața ei întunecată și severă făcea să vibreze o coardă familiară în memoria lui; își aduse aminte deodată de discuțiile lor aprinse de pe vremuri. David zâmbi. Și, lucru ciudat, zâmbi și Hilda; pe vremuri, când o cunoscuse, ea nu zâmbea niciodată – sau, în orice caz, nu zâmbea mai de loc. «

— Te rog stai jos, Hilda. E un adevărat eveniment pentru mine.

Hilda se așeză și-și scoase încet mănușile; avea mâini foarte albe, suple, dar puternice.

— Ce faci la Londra? Întrebă el.

— Știi că e nostim ca tocmai tu să mă întrebi? Zise ea calmă.

Tu, care nu ești aici decât de o lună. Țsta e păcatul vostru, al provincialilor.

— Parcă tu nu ești tot provincială?

— Ce, vrei să-ncepem iar să ne certăm?

Va să zică și Hilda își amintea de discuțiile lor! David îi răspunse:

— Numai dacă avem lapte fierbinte și biscuiți.

De data asta, Hilda râse de-a binelea. Când râdea, era plăcută; avea dinți foarte frumoși. Pierduse în mare măsură severitatea de altădată, care interzicea

parcă orice apropiere; dispăruse încruntarea ei chinuită și morocănoasă, părea mai fericită și mai sigură pe sine. Îi vorbi:

— Se vede cale de-o poștă că în timp ce eu îți urmăream cu interes cariera, tu m-ai dat complet uitării.

— A, nu, o contrazise el. Știam că ți-ai luat acum vreo patrii ani doctoratul în Medicină.

— Medicină? Reluă ea ironic. Ce comedie mai e și asta? Nu cumva mă confunzi din greșeală cu fotografia lui Luke Fildes? Nu, nu, să știi că eu nu umblu cu ipecacuana și ceapa de mare la mine.

Slavă Domnului, sunt chirurg. Mi-am luat doctoratul în științe, muagna cum laude. Nu știu dacă te interesează, dar sunt titulară la spitalul de femei Sfânta Elisabeta – foarte aproape de aici, pe Clifford Street, în Chelsea; treci numai Tamisa, și ai ajuns.

— Bravo, Hilda! Zise el încântat.

— Păi ce, nu-i frumos?

Dispăruse orice urmă de ironie din glasul Hildei, acum vorbea simplu și sincer.

— Va să zică îți place, nu?

— La nebunie! Zise ea cu multă hotărâre. N-aș putea trăi fără munca asta a mea.

„Deci, asta a schimbat-o”, se gândi el instinctiv. Când Hilda ridică ochii, cu o intuiție de vrăjitoare, îi citi imediat gândurile.

— Eram o fiară, nu? Zise ea calmă. Mă purtam ca o fiară cu Grace, și cu mătușa Carrie, și cu toată lumea – chiar și cu mine însămi. Să nu mă contrazici, nici măcar așa, din plăcerea de a te certa.

De fapt, vizita asta are caracterul unui act de pocăință.

— Sper că ai să-l repeți, nu?

— Ei, să știi că acum ai fost drăguț, zise ea recunoscătoare, îmbujorându-se ușor. Vreau să fiu foarte sinceră cu tine. Am puțini prieteni la Londra, teribil de puțini, înduioșător de puțini. Sunt prea rigidă. Nu sunt făcută să mă împrietenesc cu oamenii. Nici nu-mi place să cunosc multă lume. Dar tu mi-ai plăcut întotdeauna. Te rog să nu interpretezi greșit vorbele mele. Mie nu-mi umblă nici un fel de gărgăuni prin cap. Cătuși de puțin. M-am gândit că dacă ești dispus, am putea din când în când să mai duelăm cu spiritele noastre ascuțite.

— Tu?! Exclamă el. Tu n-ai nici un pic de spirit!

— Ei, așa îmi placi! Zise ea cu entuziasm. Știam eu că tu n-ai să-mi înțelegi greșit vorbele.

David rămase cu mâinile în buzunare și cu spatele spre foc, uitându-se la Hilda.

— Eu mă pregăteam de cină. Cacao și biscuiți. Vrei și tu?

— Sigur, se învoi ea. Cacaoa o faci în tigaia cu coadă?

— Cam așa ceva, recunosc eu îndreptându-se spre bucătărie.

Hilda îl auzi tușind în bucătărie și când reveni în cameră îl întrebă:

— Dar tușea asta ce-i?

— Bronșită tabagică. Plus ceva gaze de la nemți, pe front.

— Ar trebui să ți-o îngrijești.

— Parcă ziceai că ești chirurg, nu doctor.

Băură cacao și mâncară biscuiți. Pălăvrăgiră și discutară în contradictoriu. Hilda îi povesti despre munca ei, despre sala de operații, despre femeile pe care le tăia cu bisturiul, într-un fel, David o invidia. Asta era o adevărată realizare, un ajutor palpabil pe care-l acorda omenirii suferinde.

Dar ea zâmbi.

— Să știi că eu nu sunt de felul meu o bună samariteancă. Totul e chestiune de tehnică, Matematică aplicată. Sânge rece și hotărâre.

Apoi adăugă: și totuși, prin această muncă am devenit eu umană.

— Asta rămâne de discutat.

Și iarăși se puseră pe ceartă. Apoi vorbiră despre discursul pe care urma să-l țină el. Pe Hilda p interesa și o emoționa această perspectivă. David expuse un punctaj pe care ea îl respinse cu vehemență. Discuția lor era foarte plăcută, amintindu-le vremurile de demult.

Se făcu ceasul zece. Hilda se ridică de pe scaun și-și luă rămas bun.

— Trebuie să vii să-mi faci o vizită, spuse ea. Eu pregătesc o cacao mult mai bună decât a ta.

— De venit, vin, zise el. Dar nu cred să faci o cacao mai bună.

Întorcându-se în cartierul Chelsea, Hilda se gândi cu un licăr interior că fusese o seară reușită. Vizita aceasta îi solicitase un mare efort de voință. Se temuse, știind că gestul ei putea fi susceptibil de o interpretare greșită. Dar David îl interpretase așa cum se cuvenea.

Era un om mult prea înțelept, în general o inteligență superioară Hilda plutea în al nouălea cer. La chirurgie era admirabilă. Dar la psihologie nu se pricepea cine știe ce.

În seara cuvântării lui, Hilda cumpără nerăbdătoare o ediție târzie a unui ziar. Cuvântarea era comentată și încă favorabil. Ziarele de a doua zi dimineată fură și mai entuziaste. Daify Herald îi acorda o coloană și jumătate, ba chiar și ziarul conservator Times se referea în termeni foarte amabili la elocința sinceră și convingătoare a noului deputat de Sleescale.

Hilda era în culmea fericirii. Se gândi că trebuie neapărat să-i dea un telefon. Înainte de a-și face contravizita, îl sună pe David să-l felicite călduros. Veni de la telefon foarte satisfăcută. Poate și vorbise pe un ton nițel prea înfierbântat. Dar cuvântarea lui fusese minunată. Și, bineînțeles, pe ea o interesa doar cuvântarea.

CAPITOLUL XXII.

Arthur stătea la fereastra administrației minei Neptun, uitându-se la oamenii care umpleau curtea, amintindu-și cu un junghi în inimă de lock-out-uprin care trecuse în 1921 – primul dintr-o serie de conflicte industriale, în care fusese târât fără voia lui, conflicte care se îndreptaseră spre punctul lor culminant, greva din 1926. Își șterse fruntea cu mâna, dorind din suflet să uite

de tot conflictul acesta fără nici o noimă. De-ajuns că se terminase, că greva fusese înfrântă și că muncitorii se întorseseră, umplând curtea minei, înghesuindu-se, împingându-se mereu spre șopronul pontatorului. Nu mai era vorba că cereau de lucru; acum pur și simplu țipau după lucru. Dorința era scrisă clar pe fețele lor mute. Muncă! Muncă! Indiferent de salariu!

Privind aceste fețe tăcute îți puteai da seama cât de strălucită era victoria patronilor. Muncitorii erau nu înfrânți, ci zdrobiți; în ochii lor licărea teama, panica la: gândul că-i așteaptă o iarnă de foamete.

Indiferent, de condiții, indiferent de salariu, numai să li se dea de lucru; muncă la orice preț! Se înghesuiau, se împingeau, își croiau loc cu coatele, ca să ajungă mai repede la șopronul pontatorului, unde îndărătul barei stătea Hudspeth, împreună cu bătrânul Pettit, verificându-le și înregistrându-le foaia de pontaj.

Arthur nu putea să-și ia ochii de la această scenă. Hudspeth se uita pe rând la fiecare miner care înainta spre el, îl cântărea din ochi, schimba o privire cu Pettit și încuviința din cap. Dacă dădea din cap, era în regulă. Minerul căpăta de lucru, își lua tichetul de pontaj și trecea dincolo de bară, ca un suflet primit în împărăția cerurilor, după ce a trecut prin fața jilțului judecății de apoi. Era stranie expresia de pe fețele mute ale oamenilor primiți la lucru: o iluminare bruscă, un puternic spasm de ușurare, o recunoștință aproape de necrezut pentru că fuseseră reprimiți în infernul întunecat al Paradisului. Dar nu toți muncitorii erau primiți, a, nu, nu era lucru destul pentru toți. Dacă s-ar fi introdus schimburile de șase ore, ar fi fost de muncă pentru toți, dar avusese loc o victorie strălucită a forțelor Dreptății și Ordinii, conduse de un cabinet entuziast, favorabil grevei, și susținut de poporul britanic, așa că schimbul era de opt ore. Dar nu-i nimic, nu-i nimic! Nu vă batem acum capul cu asta, indiferent de condiții, indiferent de salarizare, dați-ne de lucru, dați-ne de lucru, pentru numele lui Dumnezeu!

Arthur încercă să se smulgă de la fereastră, dar nu izbuti, îl rețineau acolo fețele oamenilor, și în special îl fascina fața unuia dintre mineri: era Pug Macer. Arthur îl cunoștea perfect. Știa că Pug era un muncitor slab, care nu se ținea serios de treabă, lipsea lunca dimineata de la lucru și trăgea la măsă. Și Arthur vedea bine că și Pug știa toate astea. Mărturisirea propriei lui nimicnicii era scrisă pe fața lui Pug, împreună cu dorința de a căpăta de lucru, iar conflictul acestor două emoții dădea naștere unei nesiguranțe, unei.

Încordări și îngrijorări, care-ți făcea rău s-o privești. Pug Macer avea înfățișarea unui câine care face sluj pentru un ciolan.

Arthur așteptă, hipnotizat. Se apropia rândul lui Pug. Patru oameni dinaintea lui fură angajați, și fiecare angajat îi micșora șansele lui Pug – lucrul acesta era și el oglindit pe chipul lui. Apoi ajunse și Pug în fața barei gâfâind puțin de pe urma îngrămădelii, 5!

A luptei dintre nerăbdare și teama care se dădea înăuntrul lui.

Hudspeth se uită o clipă la Pug, numai o clipă, și apoi întoarce capul. Nu încuviință, nu-și dădu nici măcar osteneala de a se întoarce către Pettit, pur și simplu se uită în altă parte. De Pug nu era nevoie.

El rămânea pe dinafară. Arthur văzu cum se mișcă buzele lui Pug, și cu toate că nu auzea nimic, îi vedea buzele mișcându-se la nesfârșit, într-un fel de implorare disperată. Dar degeaba. Pug rămânea pe dinafară, era unul dintre cei patru sute de muncitori care rămâneau pe dinafară. Expresia de pe chipul lui Pug, de pe aceste patru sute de chipuri, îl înnebunea pe Arthur. Se întoarce brusc, se smulse cu un efort de la fereastră; ar fi vrut să-i păstreze pe acești patru sute de oameni la mâna lui, să le dea de lucru, dar nu putea. Nu putea, fir-ar al dracului să fie, nu putea! Se uită lung la calendar, care indica data de 15 octombrie 1916. Se îndreptă spre calendar și rupse violent foaia. Nervii lui cereau o descărcare. Voia să se termine mai repede ziua aceea. Ieșind pe poartă, Pug Macerse îndepărtă de curtea minei și coborî pe Cowpen Street; mai mult se târa decât mergea, cu mâinile în buzunare, cu ochii în pământ, cu umerii aduși, simțind privirile femeilor ațintite asupra lui, știindu-se privit din pragul ușilor de pe mahalaua Teraselor – unul dintre cei patru sute de oameni indezirabili, rămași pe dinafară. Intră în pasajul Scut, dădu în strada Cheiului și ajunse acasă.

— Unde-i Annie? Întrebă el din pragul odăii goale, pardosită cu lespezi de piatră.

— E plecată, îi răspunse taică-su din bucătărie. Bătrânul Macer avea reumatism deformant și nu mai putea părăsi de loc patul din bucătărie, întrucât fusese întotdeauna un om activ, neputința îl făcea certăreț și dificil. Boala îi dădea dureri neîncetate în spinare, de pe urma căroră începuse să creadă că e bolnav de rinichi. Jura că de rinichi suferă, și strângea ban cu ban, de unde avea, de unde n-avea, cheltuind totul pe hapurile pentru rinichi ale doctorului Poupart – o rețetă specială, fabricată în mahalaua londoneză Whitechapel de un bogătaș, numit Lorberg. Pe fabricant îl costau un penny și jumătate cutia, dar le vindea cu trei șilingi și șase penny: hapurile nu conțineau altceva decât săpun, zahăr nerafinat și albastru de metilen.

Hapurile îi făceau urina bătrânului Macer albastră și, întrucât prospectul avea grijă, în mod inteligent, să explice că aăbăstreala se datorește eliminării otrăvurilor din organism, bătrânul Macer era cit se poate de fericit. Era convins că s-ar face bine dacă ar izbuti să elimine toate otrăvurile din rinichi. Nenorocirea era numai că bătrânul Macer nu putea să cumpere destule hapuri. După cum explica în continuare prospectul, hapurile erau preparate cu multă cheltuială, ingredientele lor fiind niște ierburi indiene, extrem de costisitoare, culese de pe pantele masivului Himalaya, în perioada de bun augur Karma Shalia, pe baza unei rețete pe care i-o transmisese regretatului doctor Poupart, un înțelept indian. Acum bătrânul Macer nu mai avea de loc hapuri și se uita mofturos la Pug, puțin îngrijorat.

— De ce nu te-ai dus la mină?

— Pentru că nu m-am dus, zise Pug morocănos.

— Dar trebuie să te duci la lucru, băiete!

— Ei, nu zău? Rânji Pug. O să mă duc într-o croazieră în Spania, pe un iaht împuțit.

Bătrânului Macer începu să-i tremure capul.

— Pug băiete, dar nu poți să încetezi lucrul și să-l chinui pe taică-tu.

Pug nu vorbi, rămase*neputincios; îl ardea pe dinăuntru, îi era rău.

— Nu mai am hapuri, Pug. Trebuie să-mi cumpăr hapuri.

— Dă-le naibii de hapuri! Zise Pug, și se trânti într-un scaun.

Rămase acolo cu șapca soioasă pe cap și cu mâinile în buzunare, uitându-se la surcelele care ardeau în vatra mult prea mare pentru așa puțin foc.

Annie plecase să ducă niște lucruri pe care le cususe pentru doamna Proctor și totodată să-l însoțească pe Sammy până la școală.

Se întoarse curând.

În clipa în care intră, 'âl văzu pe Pug chinuit de gânduri, doborât pe scaun, și înțelese exact ce s-a întâmplat. O străpunse iarăși junghiul grijilor obișnuite. Dar nu zise nimic, își scoase pălăria și haina și începu să strângă vasele de pe masă. Se apucă să le spele.

Tot Pug vorbi primul.

— M-au lăsat pe dinafară, Annie, zise el.

— Nu-i nimic, Pug, o s-o scoatem noi la capăt, răspunse Annie, continuând să spele vesela.

Dar rușinea concedierii fierbea în adâncul inimii lui Pug, rănindu-l de moarte.

— Eu nu sunt destul de bun pentru ei, continuă el, vorbind printre dinți. Nu sunt bun, înțelegi? Eu, care pot să lucrez cât doi când mă apuc.

— Știu, Pug, zise Annie ca să-l consoleze, își iubea atât de mulți frațele, încât se simțea la fel de rănită ca și el. Nu te necăji, dragul meu!

— Vor să mă lase șomer, mârâi Pug. Pe mine, care sunt dornic de muncă. Șomer!

Se făcu tăcere. Din pat, bătrânul Macer urmări conversația, scâldat în sudoarea autocompătimirii și uitându-se cu un ochi speriat când la unul, când la celălalt. Deodată, izbucni:

— O să trebuiască să-i scrii lui Davey Fenwick, Annie. Acum o să trebuiască să-i dai voie să te ajute.

— Lasă, tată, că ne descurcăm noi, zise Annie. În ruptul capului n-avea Annie să primească vreodată bani de la David. Doar nc-am descurcat și până acum, nu?

Planul lui Annie era să găsească tot mai mult de lucru, pentru ea personal, în dimineața aceea, de îndată ce termină treburile gospodăriei, porni să vadă ce mai poate găsi. Căută să se angajeze pe la casele oamenilor, pentru câte-o treabă, chiar și din cele mai grele.

Dar nici asta nu era ușor de găsit, încercă la doctorul Scott, la doamna Armstrong. Ba chiar își înghiți și ultima fărâmbă de mândrie și-și încercă

norocul la doamna Ramage. Degeaba. Căpătă o promisiune de la doamna Proctor că o să-i mai dea lenjerie la cusut, iar doamna Low, preoteasa din New Bethel Street, se înduplecă cu greu s-o angajeze la spălatul rufelor pentru luna următoare. Ei, cel puțin asta îi asigură o jumătate de coroană, deși doamna Low întotdeauna îi plătea cei doi șilingi și jumătate cu aerul că-i dă de pomană. Dar, în ciuda eforturilor făcute, Annie nu mai găsi altceva de lucru, încercă și a doua zi, și în ziua următoare, cu aceleași slabe rezultate.

Munca era pe gratis la Sleescale; iar altceva Annie nu avea ce vinde.

Între timp, Pug se duse să aranjeze pentru ajutorul de șomaj.

Nu voia să se înscrie ca șomer, dar când simțământul lui de dreptate și nedreptate i se mai toci, se duse totuși să ceară ajutorul de la Oficiul de plasare – „birăul”, cum îi ziceau băieții din Sleescale. În fața „birăului” era o coadă nesfârșită. Aici nu se mai înghesuiau oamenii și nu se mai băteau, ca la coada de la mină, și nici de grăbit nu se grăbea nimeni; toată lumea își aștepta rândul. Era un lucru de la sine înțeles că pentru a obține ajutorul de șomaj trebuia să-ți aștepți rândul. Fără o vorbă, Pug se instala la urmă de tot, lângă Len Woods, Slattery și Cha Leeming. Nu vorbi cu ei, și nici ei cu dânsul.

Începuse și ploaia. Nu ploua prea tare, ca să le dea-motiv să înjure, ci ploua așa, încetșor, cu picături mici. Și aerul era extrem de umed.

Pug își ridică gulerul de la jachetă și rămase locului. Nu se gândea la nimic. Aștepta pur și simplu.

Peste cinci minute apăru și Jack Reedy. Jack nu-și luă imediat locul la coadă, în privința asta, el se deosebea de ceilalți: se plimba de la un capăt la altul al șirului de oameni, de parcă această scenă l-ar fi infuriat. Apoi se duse tocmai în față, își încheie cu multă răbdare nasturii de la jachetă și începu să se răstească la oameni. Jack era frate cu Tom și Pat Reedy, amândoi uciși în catastrofa minieră.

Jack, care fusese pe vremuri un băiat frumos și bine făcut, se închircise acum, de pe urma nenorocirilor, amărăciunii și urii, ajungând un slăbănog, cu pieptul supt și cu păreri extremiste, înverșunate.

Mai întâi fusese dezastrul de la mină. Pe urmă, Jack – dispus să se lupte cu oricine – luptase în război și fusese rănit în coapsă, în bătălia de la Passchendaele. Rămăsese șchiop de pe urma rănii.

Hudspeth refuzase să-l primească la Neptun.

Pug înălță capul și ascultă, fără prea mult interes, la vorbele lui Jack, deși de altfel știa de la bun început la ce să se aștepte.

— Asta eram noi, băieți, când ne-au cerut să luptăm pe front, zicea Jack cu glasul lui întunecat și amar, plin de răzvrătire, răzvrătire împotriva vieții, împotriva, destinului și împotriva orânduirii care-l adusese în această stare. Eram sau nu eroii țării? Ce mă-sa?

Și acum ce-am ajuns? Niște scursori neputincioase și leneșe. Așa ne zic ei acum. Dar ia ascultați, băieți, să vă luminez eu mințile. Cine a făcut împuștile alea de avioane și vapoare, și tunuri, și blestematele alea de obuze?

Muncitorii! Cine a tras cu obuzele alea blestemate, cine a umplut tunurile alea blestemate în războiul ăla blestemat?

Muncitorii! Și cu ce s-au ales muncitorii din toate astea? Lacătă cu ce ne-am ales, băieți! Cu asta! Cu dreptul de a sta în ploaia asta blestemată, ca să întindem mâna după pomană. Ni s-a spus să luptăm pentru Anglia – pentru pământul nostru iubit. Dumnezeuule! Și ce, n-am luptat pentru el? Am luptat, ori n-am luptat? Și din toate astea ne-am ales cu un rahat. Și uite cum stăm. Suntem băgați în el până-n gât. Și până la urmă ce avem? Rahat! Rahat, bă! Dar cu asta nu poți să-ți astâmperi foamea, nu poți să ții nevasta și copiii. Jack se opri.

Era palid, de parcă n-ar fi avut pic de sânge. Își șterse buzele cu dosul manii. Apoi reluă, cu vocea mai puternică, cu fața schimonosită de durere, and voi și cu mine ați luptat și ați trudit în războiul ăla blestemat, în minele de cărbuni se scurgeau profituri de milioane de lire. Toate astea sunt scrise negru pe alb, băieți. O sută patruzeci de milioane de lire, atâta a fost profitul. Cu asta au rezistat patronii la grevă. Da noi de ce n-am avut cu ce să rezistăm? Acuma ascultați-mă, băieți...

O mână grea căzu pe umărul lui Jack. Omul își înghiți vorba și rămase nemișcat, apoi se întoarse încet, să vadă cine e.

— Nu e voie de vorbit în felul ăsta, zise Roddam. Întoarce-te la locul tău din coadă și ține-ți gura!

La cincizeci de ani, Roddam ajunsese acum șeful secției? De poliție și era un om gras și plin de importanță.

— Lasă-mă-n pace! Zise Jack cu vocea scăzută și otrăvită, cu un licăr în ochii care-i luminau fața albă, numai piele și os. Doar am luptat în război, bagă-mi-aș picioarele-n el! Nu-mi place să pună mâna pe mine indivizi de teapa ta.

Între timp, toți oamenii de la coadă se învioraseră, manifestând interes pentru încăierare mai mult chiar decât pentru cuvântarea lui Jack.

Roddam roși violent.

— Ține-ți gura, Reedy, că altfel te duc la secție.

— Am tot atâta drept să vorbesc cât ai și tu! Ripostă Jack posomorit.

— Treci la locul tău din coadă, mârâi Roddam, împingându-l pe Jack pe lângă șirul de oameni. Du-te acolo la urmă. Haide, haide!

— Nu trebuie să mă duc la urmă, strigă Jack împotrivindu-se și făcând semne cu capul. Locul meu e acolo, lângă Pug Macer.

— Du-te unde ți-am spus! Îi porunci Roddam. Acolo, la coada cozii.

Și cu aceste vorbe, polițistul îl mai împinse o dată pe Jack.

Jack se întoarse, răsuflând din greu, cu privirile ațintite asupra lui Roddam, având aerul că vrea să-l strângă de gât. Apoi, deodată, plecă ochii în jos, păru să-sj vină în fire, cruțându-și forțele pentru un alt prilej. Se întoarse șontâc-șontâc către ultimele rânduri ale cozii.

Din piepturile celor de față se înalță un oftat, un oftat potolit; de dezamăgire. Trupurile se destinseră, atenția se îndreptă din nou către propriile

lor necazuri. Roddam se plimbă, în sus și-n jos, pe lângă ei, fudul ca un curcan și arătând foarte impunător în mantaua uriașă, cauciucată, cu o pafta frumoasă la curea și lanț la haină.

Oamenii rămaseră în așteptare. Ploaia cădea încetișor.

Uneori se nimerea să fie o zi frumoasă când își așteptau rândul la plata ajutorului de șomaj, în general însă era o iarnă grea, ploua mai tot timpul – adeseori chiar tare. De vreo două ori a și nins. Dar oamenii se aflau întotdeauna acolo, trebuiau să fie acolo, în așteptare. Și Pug aștepta, alături de toți ceilalți Sammy suferea când îl vedea pe Pug așteptând ajutorul de șomaj, în drum spre casă, de la școală, întotdeauna trecea pe lângă coada de la oficiul de plasare și se uita în altă parte, prefăcându-se că nu-l vede pe Pug. Iar Pug, care se simțea și el umilit văzându-l pe Sammy, nu dădea nici el vreun semn că l-ar recunoaște. Această chestiune nu se discuta niciodată, nici măcar nu se ridica între Pug și Sammy, dar băiețelul o puneă totuși la inimă, și încă rău de tot. De pildă, Pug nu mai putea acum să-i dea etichete de la pachetele de țigări, și lui Sammy îi lipsea și moneda mărunță pe care Pug i-o strecura în palmă sâmbăta. Dar mai rău decât toate era faptul că Pug nu-l mai putea lua la meciurile de fotbal, deși șomerii căpătau bilete cu preț redus la trei penny – da, poate asta era cea mai mare neplăcere din toate.

Ei, ce să-i faci?! Acasă, mâncarea era din ce în ce mai slabă, și uneori nu era nici măcar destulă, față de cât ar fi dorit Sammy. Ultima întrerupere a lucrului avusese loc în vară, și vara nu ți-e nici pe departe așa foame ca iarna. Iarna era cu totul altceva. O dată, când Pug s-a înfundat într-o circiumă și a băut tot ajutorul de șomaj, n-au mai avut nici o fărâmbă de dulce în casă toată săptămâna. Și doar maică-sa făcea prăjituri așa bune! Toată săptămâna mincaseră numai terci de fulgi de ovăz și supă, și iar supă, și iar terci – bunică -s u făcuse un scandal nemaipomenit. Dacă nu s-ar fi dus maică-sa să spele pe la casele oamenilor și să cârpească lenjeria, n-ar fi avut nici măcar după ce bea apă. Tare ar fi vrut Sammy să fie nițel mai mare! Dacă ar fi fost mai rășărit, ar fi putut și el s-o ajute pe maică-sa, să lucreze și el ceva. În ciuda crizei, Sammy era convins că ar fi putut căpăta o slujbă. La mina Neptun angajau întotdeauna băieți ca ajutoare de vagonetari.

Săptămână după săptămână, Sammy îl vedea pe Pug stând la coadă la ajutorul de șomaj, și de fiecare dată se tot prefăcea că nu-l vede; iar de la o săptămână la alta, coada se tot lungea, îi făcea așa de rău lui Sammy, încât căpătase obiceiul de a trece în fugă pe lângă oameni. De cum se'apropia de „birău”, deodată descoperea ceva deosebit de interesant la capătul străzii New Bethel, tocmai în partea cealaltă, și cu ochii țintă într-acolo, alerga tropăind drept înainte.

Bineînțeles, când ajungea la capătul străzii știa că de fapt nu fusese nimic interesant.

Și totuși, în ultima vineri a lunii ianuarie, după amiază, când coada era parcă mai lungă ca oricând și nu se terminase nici la o oră foarte târzie, iar Sammy alerga tropăind până la capătul străzii, în sfârșit se întâmplă ceva.

Fugind pe New Bethel Street și făcând colțul pe Lamb Street, Sammy se izbi de bunică-sa, Martha.

Ciocnirea fu mai dureroasă pentru Sammy: alunecă pe blacheurile de la bocanci, șovăi, se împletici și căzu. Nu se lovi prea rău, dar se sperie de cele întâmplate. Cu gesturi stângace, se ridică de jos, își adună șapca și cărțile și se pregăti să treacă mai departe, roșu ca x focul de rușine. Și apoi își dădu seama că Martha se uită la el. Era Martha Fenwick, bunică-sa. Asta știa el foarte bine. Dar niciodată până atunci nu-i aruncase băiatului o privire, întotdeauna trecuse pe lângă el, pe stradă, așa cum trecea el, Sammy, pe lângă Pug când stătea la coadă, fără să-l vadă, ca și cum nici n-ar fi existat măcar.

Și totuși, de data asta rămase să se uite la el – se tot uita și se uita, cu un aer foarte ciudat. Apoi chiar îi vorbi. Cu un glas straniu, îl întrebă:

— Te-ai lovit?

— Nu, doamnă.

Băiatul dădu zăpăcit din cap. Urmă un răstimp de tăcere.

— Cum te cheamă?

Nici că se putea să întrebe prostie mai mare; și glasul ei păru că se frânge proteste.

— Sammy Fenwick, răspunse el.

Martha repetă:

— Sammy Fenwick.

Îl mânca din ochi; băiețelul avea fața palidă, fruntea înaltă, ochii albaștri, strălucitori; crescuse repede și nu-l mai încăpeau hăinuțele peticite, lucrate în casă, iar piciorușele subțiri arătau ca niște bețe în bocancii greoi. Cu toate că lui Sammy nici nu-i trecea prin cap una ca asta, Martha îl urmărea cu privirea de luni și luni de zile. Se uita la el zi de zi cum se duce la școală, îl urmărea pe furiș dindărătul perdelelor de la fereastra din coasta casei de pe fundătura Lamb. Pe măsură ce creștea, băiatul începea să semene cu Sammy al ei; acum avea zece ani. Pentru Martha era un adevărat chin să nu-l aibă pe băiat în preajma ei. Oare nu avea să se întâmple nimic care să-i frângă vreodată mândria ei de gheață? Îl întrebă cu multă prudență:

— Tu știi cine sunt eu?

— Sunteți bunica mea, zise el imediat.

Martha se făcu roșie ca focul la față, dar mai mult de plăcere, în sfârșit, Sammy spărsese gheața, crăpase carapacea în care se închistase inima bătrânei.

— Vino încoace, Sammy!

Sammy se apropie, și Martha îi luă mâna într-a ei. Copilului i se păru teribil de ciudată toată povestea asta. Și chiar îl încercă o ușoară frică, dar, supunându-se, o însoți până la casa ei de pe fundătura Lamb. Intrară împreună.

— Stai jos, Sammy, îi spuse Martha.

Îi făcea o plăcere nespusă, o plăcere chinuitoare, să rostească iarăși și iarăși numele Sammy.

Sammy se așeză și-și roti privirile prin odaie. Era o bucătărie frumoasă, cit se poate de curată, adică așa cum se cuvine să fie o bucătărie, cum era și a lor; numai că aici erau mai multe mobile, și mai bune. Apoi ochii lui Sammy se luminară; văzu că Martha îi taie o felie de budincă – o felie mare de tot de budincă cu stafide.

— Mulțumesc frumos, zise el, primind budinca.

Își potrivi cărțile și șapca pe genunchi și luă o îmbucătură mare.

Ochii aspri și întunecoși ai Marthei stăruiau pe chipul lui tânăr, fără să se poată desprinde de la el. Era chipul lui Sammy alei.

— E bună prăjitura? Întrebă ea cu un tremur în glas.

— Da, doamnă, zise el, mușcând iarăși, e strașnică.

— E cea mai bună prăjitură pe care ai mâncat-o vreodată?

— Mde! Copilul șovăi, tulburat, temându-se ca nu cumva să-i jignească sentimentele; totuși, nu putu să nu spună adevărul: Și mămica mea face prăjituri tot așa de bune, dacă are cu ce. Dar n-a prea avut cu ce de o vreme încoace.

Nici măcar aceste vorbe ale copilului nu putură risipi vraja care o învăluia pe Martha.

— Unchiu-tău e șomer? Întrebă ea. Pug Macer?

Fața cât un fir de ață a copilașului roși.

— Mda, acum Pug e șomer, dar altădată nu era.

— Taică-tu n-ar fi fost niciodată șomer, declară ea, plină de mândrie.

— Da, știu, zise băiatul.

— El era cel mai bun havator din mina Neptun.

— Da, știu, repetă băiatul, așa mi-a zis și mămica.

Se lăsă tăcerea. Martha se uita la el cum termină de mâncat și apoi îi mai tăie o felie. Copilul o primi cu un zâmbet timid, leit zâmbetul lui Sammy al ei.

— Ce-ai să te faci tu, Sammy, când ai să fii mare?

Băiețelul stătu nițel pe gânduri. Martha murea de nerăbdare așteptându-i răspunsul.

— Aș vrea să fiu și eu ce a fost tata, zise el.

— Chiar așa ai să fii, șopti ea. Da, da, așa să știi, Sammy.

— Da.

Martha rămase nemișcată. Se simțea slabă, răvășită, copleșită.

Revenise la ea Sammy al ei, ca să continue tradiția neamului lor viteaz; avea să apuce să mai vadă lucrul ăsta cu ochii, Sammy Fenwick să fie iarăși cel mai bun ortac din mina Neptun. Nici nu mai putea vorbi de emoție.

Sammy termină și ultima firimitură de budincă, își luă șapca și cărțile de pe genunchi și se sculă în picioare.

— Nu pleca încă, Sammy, protestă Martha.

— O să se îngrijoreze mama, răspunse el.

— Bine, Sammy, atunci ia bucata asta în buzunar, ca să ai o gustare la școală, Sammy.

Martha îi tăie cu înfrigurare încă o bucată de budincă, i-o înveli în hârtie cerată, îi alege un măr roșu de pe bufet și-i înfundă bu/ unarele. La ușă se opri.

— Sammy, vino vi mâine pe la mine.

Și vocea ei sună rugătoare... Rugătoare...

— Bine, bine, zise el, și se repezi ca săgeata pe trotuar.

Martha rămase și privi îndelung în urma lui, mult după ce plecase. Apoi se întoarse și intră iar în bucătărie. Făcea mișcări încete, de parcă se împleticea, în bucătărie dădu cu ochii de budinca din care tăiasse felii. Rămase locului, tăcută și nemișcată, în timp ce prin fața ochilor ei împietriți se scurgea un val de amintiri. Deodată, fața i se răvăși. Se așeză la masa din bucătărie și apucându-și capul în mâini se lăsă în voia unor suspine amare.

CAPITOLUL XXIII.

Evoluția politică a lui David se asemuia cu cea a organismului omenesc. O creștere înceată, imperceptibilă de la o zi la alta, și totuși vizibilă dacă o comparai cu statura de acum cinci ani. Măcar că-și urmărea scopul cu atâta hotărâre, și vigoare, totuși nu înainta decât pe un drum lung și anevoios, în politică, meteorii fulgeră numai în imaginația romancierului. David făcea cunoștință cu realitatea propriu-zisă. Muncea; muncea din greu; era de necrezut cât putea să muncească; și aștepta, învăță multe lucruri; dar în primul rând învăță să cultive această calitate a răbdării. După discursul său de debut urmă, câteva luni mai târziu, un alt discurs, cu privire la mizeria din regiunile miniere. Comentariile stârnite de acest nou discurs determinară pe mai mulți conducători ai partidului să-i solicite date referitoare la problema în chestiune. Ulterior fură ținute câteva cuvântări admirabile în Camera Comunelor, pentru care David nu primi nici un fel de laudă, cu toate că redactarea îi aparținea aproape în întregime. Mai târziu însă, ca un semn de recunoaștere și mulțumire, fu invitat să participe la lucrările unei comisii interdepartamentale de anchetă în problema bolilor profesionale din mine. În anul care urmă, munci în cadrul acestei comisii la expertiza bolilor de ochi, a crepitațiilor la genunchi și a incidenței silicozei în minele nemetalifere, înainte de încheierea sesiunii parlamentare respective se văzu cooptat într-un consiliu de cercetare a calificării funcționarilor din administrația minelor în cadrul legislației existente, în anul următor, Nugent, programat să ia cuvântul la un miting de masă organizat de Consiliul Trade-Unionurilor britanice în sala Albert Hall, se îmbolnăvi de gripă și, la cererea sa insistentă, David fu chemat să-i ia locul. Vorbind în fața unui auditoriu de cinci mii de oameni, ținu un discurs memorabil, un discurs plin de ardoare și de sentimente umanitare, dar totodată rostit pe un ton foarte tranșant.

Oricât de paradoxal ar fi părut, strălucirea acestei unice serii concentra mai multă atenție asupra lui decât loată munca sa chinuitoare din cei doi ani anteriori, începu să fie remarcată participarea sa la dezbateri. El pregăti memorandumul Consiliului Trade-Unionurilor cu privire la naționalizarea

minelor și pentru alcătuirea Comisiei Energiei și Transporturilor – una dintre măsurile preconizate.

Comunicarea sa, Energia electrică și progresul național, fu ascultată și de Conferința muncitorească americană. Ulterior deveni reprezentantul principal al minerilor în consiliul alcătuit în vederea revizuirii problemei pericolului inundațiilor în mine. În toamna anului 1928 ajunse membru al Comitetului parlamentar al partidului laburist, și, în sfârșit, în primele luni ale anului următor atinse apogeul carierei sale: se văzu numit în Comitetul Executiv al Federației Minerilor.

David-nutrea speranțe mari. În sinea lui se simțea cât se poate de bine, avea capul limpede, se vedea în stare să facă față oricărui volum de muncă. Și mai mult ca oricând, era conștient de întorsătura favorabilă pe care o luaseră lucrurile. Guvernul de atunci era pe ducă, se pregătea cu tristețe să moară. Țara, sătulă până-n gât de manevre politice răsuflăte, de platitudini reîncălzite de o sută de ori și de administrația conservatorilor înrăiți, își ridică ochii către zări noi, conturate în imaginație, în cele din urmă, cu toată apalia lor înrădăcinată și conservatoare, oamenii începeau să pună sub semnul întrebării soliditatea sistemului economic și politic care nu venea câtuși de puțin în ajutorul celor ce sufereau de pe urma lipsurilor, mizeriei și șomajului, începură să circule idei noi și îndrăznețe.

Oamenii nu se mai retrăgeau speriați în fața afirmației că orânduirea capitalistă – ca sistem de viață – a dat greș. Creștea numărul acelor care recunoșteau că lumea nu se va putea reconstrui nicio, dată prin violență și prin răsturnarea economiei naționale. Muncitorii care primeau ajutor de șomaj nu mai erau numiți acum haimanale și scursori. Explicația șubredă a „situației mondiale”

Deveni un ecou fățarnic, o glumă din arsenalul trupelor de revistă.

David credea cu toată convingerea că trebuie să vină odată și șansa cea mare a mișcării muncitorești, a partidului laburist. Urma să se țină alegeri chiar în anul acela, alegeri în cadrul cărora trebuia dusă o luptă serioasă în chestiunea minelor. Partidul își luase un angajament în această problemă. Și ce platformă glorioasă constituia această chestiune: un mare plan constructiv pe scară națională, de pe urma căruia să profite minerii, dar care să aducă prosperitate întregii colectivități naționale.

În ziua aceea luminoasă de aprilie, David era cât se poate de optimist. Ședea la fereastră garsonierei lui și răsfoia alene ziarul. Era sâmbătă. Avea de gând să lucreze toată dimineața la noul Raport asupra temperaturii joase (un element nou, care trebuia dezvoltat, în vederea încorporării sale în plan, la capitolul Energie), când deodată sună telefonul.

Nu răspunse imediat, pentru că de obicei se ducea mai întâi doamna Tucker, dar, întrucât țărâitul continua, lăsă jos ziarul și coborî până la primul palier. Ridică receptorul. Deodată, răsună glasul strident și gutural al lui Sally – o recunoscuse imediat.

— Alo, alo! Spuse ea. Trebuie să fii tare ocupat. De cinci minute tot sun la tine.

Zâmbind în receptor, David exclamă:

— Sally!

— Va să zică m-ai recunoscut?

— Te poate confunda cineva pe tine?

Râseră amândoi, după care David întrebă:

— Unde ești acum?

— Sunt la hotelul Stanton, știi, lângă British Museum. E și Alf cu mine.

— Dar ce Dumnezeu faceți aici?

— Mde, ca să fiu sinceră, Davey, îi răspunse ea, sunt pe cale să mă căsătoresc. Așa că m-am gândit să-l aduc și pe tata într-o plimbare prin Londra, până nu mi se pune belciugul în nas. E o expoziție de porumbei la Palatul de Cristal, și tăticu voia foarte mult s-o vadă.

— O, asta e o veste mare, Sally, declară David deopotrivă surprins și încântat. Și cine e alesul? L-am cunoscut? Îl cunosc și eu?

— Nu știu, David. Vocea lui Sally sună fericită, însă puțin intimidată. E Dick Jobey din Tynecastle.

— Dick Jobey! Exclamă David. Phii, Sally, dar e o partidă excelentă!

Urmă un răstimp de tăcere; David simți că Sally e încântată; apoi fata reluă:

— Vreau să te văd, David. Și Alf vrea să te vadă. Nu vii să luăm ceva împreună? Ascultă, am aranjat să mergem după amiază la Palatul de Cristal, dar te rog vino să iei prânzul cu noi, la hotel, devreme. Vino chiar acum, David.

David se gândi că e sâmbătă și deci raportul poate să mai aștepte.

— Perfect, strigă el. Vin la voi. Ajung la douăsprezece și ceva.

Da, Sally, știu unde-i hotelul Stanton. Vin negreșit.

Se îndepărtă de la telefon, păstrând zâmbetul pe buze – Sally avea o vioiciune nedezmintită, care nu dădea niciodată greș; îl molipsea și pe el.

La unsprezece și jumătate luă metroul către British Museum și coborî apoi pe strada Thackeray, îndreptându-se către hotelul Stanton – o clădire liniștită, din piața Woburn. Era o dimineață luminoasă; în aer se simțea apropierea primăverii, copacii din piață înfrunziseră, și în scuar se auzea un ciripit vesel de vrăbii. Pe o ba nea, un bătrân hrănea păsărelele cu firimituri de pâine. Până și taxiurile care treceau pe acolo aduceau o notă veselă, ca și cum s-ar fi bucurat și ele de frumusețea acelei zile. Sosi la hotel cu citeva minute înaintea amiezii, dar Alf și cu Sally îl și așteptau în hol. Îl salutară cu multă afecțiune.

/ David nu-l mai văzuse pe Alf Sunley, de câțiva ani bunișori, dar Alf nu se schimbase prea mult între timp. Poate că mustața lui era nițel mai îngălbenită de tutun și mai răvășită, fața mai fără viață, gâtul mai strâmb, totuși rămăsese același om prietenos, cu o înfățișare comună, mcăpățânându-se să stăruie în anonim. Pentru acest prilej deosebit își făcuse un costum negru, foarte țeapăn, foarte nou și foarte mare pentru el; avea și o cravată

nouă, gata înnodată, și probabil și ghetetele erau noi, pentru că scârțâiau la fiecare pas.

În schimb Sally se schimbase. Poate că începuse să semene oarecum cu maică-sa, pentru că se rotunjise ca o balercă, făcuse adevărate brățări de grăsime la încheieturile mâinilor, iar la față era de-a dreptul buhăită. Zâmbi, sesizând surprinderea pe care David căută în grabă să și-o ascundă.

— Ce, m-am îngrașat cam tare, nu? Nu face nimic. Hai, să mergem să luăm dejunul.

Prânzîră la o masă din restaurantul liniștit, în bătaia soarelui.

Mâncară friptură rece și salată. Amândouă felurile aveau gust bun și tot așa de savuroasă se dovedi și tarta cu revent. Sally mănca mult și cu poftă. Bău singură o sticlă de bere Guinness. Atât fața bucalată și roșie, cât și trupul ei durduliu păreau că s-au umflat și mai mult, de peurma bunătăților consumate. Când termină, răsuflă mulțumită și, fără să se jeneze de loc, își slăbi strânsoarea cordonului. David îi zâmbi.

— Și, va să zică așa, te măriți. Știam eu că într-o bună zi o să se întâmple și asta!

— Dick e băiat bun, ofva mulțumită Sally. Nu se pot spune prea multe despre el, dar e unul dintre oamenii cei mai de treabă. Pot să zic că am avut noroc. Ștfi, David, am început să mă cam plictisesc să fiu toată ziua pe drumuri. Am făcut același și același turneu cu trupa asta Payne-Gould, până ce am amețit. M-am plictisit să tot joc Pierrot și Colombina în timpul verii și o pantomimă iarna. Și pe lângă toate mă și îngraș îngrozitor. Peste câțiva ani n-o să mai fiu bună să joc decât pe regina spiridușilor *. Așa că trebuie să-ți dai și tu seama de ce prefer de o mie de ori să-l iau pe Dick decât pe împăratul Scaraoțchi. Vreau să mă așez și eu la casa mea și să trăiesc în confort.

David se uită nițel ironic la ea, amintindu-și de marile aventuri și aspirații din prima ei tinerețe, de dorința ei pasionată de a ajurâge o actriță celebră.

<Notă>

*Referire la piesa Visul unei nopți de vară, de Shakespeare.

</ notă>

— Dar cu marea ambiție cum rămâne, Sally?

Fata zâmbi, fără să se tulbure.

— A început să mai prindă și aia nițică osânză, băiete. Probabil m-ai fi plăcut, așa cum scriu ăia prin rofnane, dacă aș fi avut numele scris cu litere mari, luminoase, în Piccadilly Circus. Sally încetă să mai râdă și clătină din cap, apoi, ridicând ochii, se uită țință la el.

David dragă, doar una la un milion reușește. Și eu nu sunt aia. Oi fi având eu poate nițel talent, dar atâta tot. Să nu crezi că n-am descoperit și eu adevărul până acum. Dacă mă pui în comparație cu arta veritabilă, eu nici nu exist.

— Știu și eu, Sally? O dezaprobă el.

— Păi tu chiar că nu știi, răspunse ea, cu înverșunarea de altădată puțin diminuată între timp. Însă eu știu. Eu am încercat. Și știu unde să mă opresc. Toți pornim cu idealuri mari, și așa mai departe, dar foarte puțini dintre noi ajung până la ele. Norocul meu este că am descoperit un loc de oprire care-mi convine.

Un timp nu ^nai vorbi nimeni. Sally își reveni aproape imediat, dar cu toate că focul din priviri i se stinse, rămase neobișnuit de serioasă, începu să se joace neglijent cu lingura, făcând cu minerul cercuri pe fața de masă. Avea o figură abătută, de parcă și-ar fi amintit ceva care acum o apăsa. Deodată, cu aerul că a luat o hotărâre, se uită la Alf, care stătea rezemat de speteaza scaunului, cu gambeta trasă peste ochi, somnoros și cercetându-și dinții cu scobitoarea pe care și-o cioplise dintr-un chibrit.

— Alf, zise ea dusă pe gânduri. Aș vrea să schimb două vorbe între patru ochi cu David. Du-te și plimbă-te câteva minute în jurul pieței.

— Cum? Se aplecă Alf înainte, tresărind surprins.

Se uită la ea, fără să înțeleagă.

— Noi nu plecăm, așa că ne găsești aici când te întorci, insistă Sally.

Alf încuviință din cap. Cuvântul lui Sally era întotdeauna lege pentru el. Se ridică și-și potrivea iar pălăria. Uitându-se la el cum pleacă, Sally făcu următoarea reflecție:

— Tare cumsecade e Alf ăsta, o inimă de aur. Slavă Domnului, acum o să-l pot scăpa de miniul ăla otrăvitor cu care lucrează! Am să-i cumpăr o căsuță de țară la Gosforth. Dick mi-a spus să nu mă sfiesc. Îl aranjez pe Alf acolo și-l las să crească porumbei mesajeri, după pofta inimii. \par David se simți pătruns de o căldură ciudată. Așa era în firea lui, se emoționa văzând la alții dovezi de generozitate sau bunătate. Și el simțea aceste calități strălucind în dragostea lui Sally pentru taică-su, pentru omulețul în haine negre ca de căpătat, cu ghetete cu scârț și cravată gata înnodată. \pa — Ești o fată bună, Sally, zise el. Tu n-ai supărat niciodată pe nimeni.

— Asta n-aș zice. Sally tot nu zâmbea' încă. Tocmai acum s-ar putea să te supăr pe tine.

— Cum asta, ce s-a întâmplat? Întrebă el mirat.

— Păi, începu Sally și apoi se opri, deschizându-și poșeta și scoțând încet o scrisoare. Am să-ți spun ceva. De fapt, împotriva voinței mele, David. Însă n-am încotro. Dacă nu ți-aș spune, m-ai urî. După o nouă pauză, Sally continuă: am vești de la Jenny.

— De la Jenny? Tresări el, cu respirația întretăiată.

— Da, da, răspunse ea cu glas scăzut. Mi-a trimis scrisoarea asta.

Și fără alte vorbe, Sally i-o înmână.

David o luă, cu un gest mașinal. Era o scrisoare foarte parfumată, pe hârtie groasă de corespondență, de culoare violetă, cu marginile festonate. Recunoscuse scrisul rotund, copilăresc al lui Jenny. Plicul era căptușit cu foiță violetă. Adresa era: Hotel Exceisior, Cheltenham. Scrisoarea data de câteva săptămâni. X

„Scumpa mea Sally, glăsuia scrisoarea. Nu mă pot opri să nu pun mâna pe condei, ca să rup îndelunga tăcere, datorată în mare măsură faptului că am fost în străinătate. Zău că nu pot să-mi închipui ce-i fi crezut tu între timp. Dar așteaptă numai să-ți spun, Sally dragă. Când eram la Barnham, am văzut un anunț în ziar, la mica publicitate, o cucoană bătrână, care avea nevoie de o însoțitoare. Ei bine, așa, mai mult din distracție, m-am adresat cucoanei, și, spre mirarea mea, am primit un răspuns cât se poate de politicos, la care era anexat și prețul unui bilet de tren până la Londra. Drept care m-am dus s-o vizitez, și ce să-ți spun, scumpa mea, nici vorbă s-o refuz, a insistat și a insistat, până a trebuit să accept. Pleca în Spania și în Italia și la Veneția, și la Paris. Avea părul alb, și o dantelă minunată, și o rochie mov, și niște ochi așa de frumoși și de blânzi!

Nici nu poți să-ți închipui cât de mult m-a îndrăgit, îmi zicea tot timpul «Drăguțo, nu te pot lăsa să pleci», așa că, ce să mai lungesc vorba, Sally, a trebuit să accept. Eu știu c-am greșit, dar ce să fac, n-am putut să rezist ispitei de a călători. Draga mea, am fost peste tot: în Spania, și în Italia, și în Veneția, și în Paris, o, și în Egipt. Și ce eleganță! Peste tot cele mai bune hoteluri. Și servitori care se frângeau din șale, și la operă prin țări străine.

— Chiar în lojă, bagă bine de seamă! Cu conți în uniforme. Vai, doamna Vansittar nici nu vrea să mă piardă din ochi, mă iubește la nebunie. Zice că-i sunt ca o fiică. M-a trecut și în testament. Eu nu fac decât să-i citesc cu glas tare și să merg în plimbări cu mașina și la ceaiuri și alte chestii dintr-astea. A, da, și să aranjez florile. Trebuie să-ți spun că am un noroc chior, tu nu crezi tot așa Sally? Vai, n-aș vrea să te fac să mă pizmuiești degeaba, Sally, dar dacă ai putea să vezi eleganța în care trăim te-ai holba de ți-ar ieși ochii din cap zău așa. Plănuiam ca să ne putem întâlni dar suntem aici doar pentru vreo câteva zile, doar ca să bem ape dintr-alea și p-ormă iar o luăm din loc. Draga mea, viața e foarte veselă pentru mine, îți doresc să ai și tu norocul meu. Tu, spune-i salutări lui mămica și lui Clarice și lui Phillis și lui tăticu, pe tine te sărut. Dacă-l vezi cumva pe David spune-i că uneori mă gândesc la el. Acuma nu-i nici un bărbat în viața mea Sally, spune-i și asta. După mine toți bărbații sunt niște porci. Dar el a fost bun cu mine. Acuma trebuie să închei pentru că e ora să mă-mbrac frumos pentru cină, am una nouă neagră cu paiete, ia gândește-te Sally cum arăt eu în ea, vai tu, e un vis. La revedere și Domnul să te aibă în pază. A ta pentru totdeauna și încă o zi, Jenny.”

Tăcere. Apoi un oftat lung din pieptul lui David. Privea, privea mereu la accesul de efuziune sentimentală, destul de grotesc, răspândit în paginile scrisorii; fiecare rând din ea evoca o amintire legată de Jenny, dureroasă și totuși înduioșătoare.

— De ce nu m-ai anunțat mai din vreme? Întrebă el greoi, în cele din urmă.

— Ce rost ar fi avut? Întrebă la rândul ei Sally cu glasul calm.

După un răstimp de șovăială, continuă: Știi, m-am dus la Cheltenham, la Hotel Excelsior. Jenny fusese într-adevăr acolo vreo câteva zile, în săptămâna

în care se ținuseră curse de cai în localitatea respectivă. Dar nu cu doamna nu știu cum îi zice.

— Aha, înțeleg, zise el cu amărăciune.

— David, nu trebuie să te tulburi pentru asta. Sally întinse mâna peste masă și-l mângâie. Hai, înveselește-te acum, te rog mult. În orice caz, e ceva să știi că trăiește, că n-o duce rău.

— Da, adevărat, e și asta ceva.

— Am greșit că ți-am arătat scrisoarea? Insistă Sally îngrijorată. David împături scrisoarea la loc, o strecură în plic și o puse în buzunar.

— Ba nu, Sally, îmi pare chiar bine că ai făcut-o. Fără doar și poate că trebuie să fiu la curent cu ce face.

— Da. Așa m-am gândit și eu.

În tăcerea care urmă, Alf reveni la masă. Se uită repede când la unul, când la altul, dar nu întrebă nimic. Uneori caracterul tăcut al lui Alf se dovedea mai prețios decât elocvența altora.

Peste o jumătate de oră părăsiră hotelul, și David îi însoți până la autobuzul cu care plecau. Se strădui să pară netulburat, sau chiar să zâmbească. Sally era fericită – și el nu dorea câtuși de puțin să-i tulbure fetei fericirea cu durerea lui intimă, care nu privea pe nimeni altcineva; și nici nu voia să-i dea a înțelege că arătându-i scrisoarea – ceea ce, evident, era de datoria ei – n-a făcut decât să redeschidă o rană profundă și dureroasă, își dădea seama că scrisoarea era ieftină și vulgară și mincinoasă, într-o viziune care nu dădea greș, își imagina întreaga scenă: Jenny rămasă singură un ceas în hotelul acesta ieftin, în timp ce partenerul ei se dusese la curse sau la circiuma învecinată; un impuls de moment, ca să-și omoare plictiseala, să profite de șederea la Cheltenham – o stațiune așa de elegantă!

— Pentru a-și impresiona familia, pentru a hrăni dorințele puternice, nesățioase ale minții ei romanțioase. David oftă. Îi venea greață de la hârtia parfumată de corespondență. „Spune-i lui David că uneori mă gândesc la el.” De ce trebuia neapărat să-l afecteze fraza aceasta? Dar de fapt se gândea vreodată la el? Își puse cu tristețe această întrebare. Da, poate că se mai gândea uneori; cum și el se mai gândea la ea. Pentru că, în ciuda tuturor celor petrecute, n-o putea uita. Sesimțea încă plin de afecțiune pentru Jenny. Amintirea ei trăia în el, stăruind ca o umbră ușoară în miezul inimii lui. Știa că are tot dreptul s-o^disprețuiască și chiar s-o urască. Dar nu puteațiiciodată să șteargă umbra aceea, să-și alunge tainica afecțiune.

I în noaptea aceea stătu, dus pe gânduri, Ungă foc, și lăsă raportul să zacă pe masă, fără să-l atingă. Pur și simplu nu se putea apuca de treabă, îl cuprinsese o neliniște stranie. Târziu de tot, ieși de acasă și făcu o lungă plimbare pe străzile pustii.

Neliniștea și agitația lui se prelungiră câteva zile la rând, și el nu făcea nici cea mai mică încercare de a se apuca de treabă. Se plimba. Vizită din nou Galeria Țațe și se opri în tăcere în fața micului tablou de Degas, Citirea scrisorii, care-l fascinase întotdeauna. Căută o destindere și o clarificare în

opera lui Tolstoi, al cărui impresionism frământat părea să vibreze la unison cu actuala sa stare psihică.

Reciti cu înfrigurare Anna Karenina, Trei fii, „învierea și Puterea întunericului. Și Tolstoi considera că societatea omenească e străbătută de tendințe fatale și contradictorii, mărginită de interese meschine și sordide, dar capabilă uneori să se avânte într-un elan nobil și altruist către culmile sublimului.

În cele din urmă izbuti totuși să se concentreze asupra lucrului.

Trecu aprilie și veni luna mai. Evenimentele se precipitară. Era din ce în ce mai evident că guvernul e pe ducă. Absorbit de pregătirile pentru campania cea mare, David nu mai avea prilejul să se lase furat de gânduri, de tristețe. Găsi timpul să se repeadă până la Tynecastle, să ia parte la nunta lui Sally. Dar în rest nu avea nici măcar o clipă liberă pentru sufletul lui.

La zece mai parlamentul se dizolvă, până la douăzeci ale aceleiași luni se depuseră candidaturile, iar la treizeci mai avură loc alegerile generale. Politica naționalizării era platforma principală pe care se baza programul electoral al partidului laburist. Partidul făcu un apel la națiune, printr-un manifest mareț: „Starea industriei carbonifere este atât de tragică, încât se vor lua imediat măsuri pentru ameliorarea situației din regiunile miniere, se va reorganiza în întregime industria, atât sub raportul producției, cât și sub cel comercial, și se va reduce orarul de lucru. Dacă partidul laburist obține majoritatea, va proceda la naționalizarea minelor și subsolului, ca o condiție esențială pentru o exploatare corespunzătoare, în felul acesta se va dezvolta utilizarea științifică a cărbunelui și a valoroaselor sale produse auxiliare, actualmente risipite în mare măsură inutil.”

Manifestul era semnat de:

J. RAMSAY Mac DONALD.

J. R. CLYNES.

HERBERT MORRISON.

ARTHUR HENDERSON.

Pe baza acestui manifest și a politicii sale de naționalizare, ajunse la putere partidul laburist. David își spori majoritatea cu aproape două mii de voturi. Nugent, Bebbington, Dudgeon, Chalmers, Cleghorn căpătară mai multe voturi ca oricând. David se întoarse la Londra clocotind de entuziasm amestecat cu nerăbdarea așteptării, în sfârșit, i se părea că vede cu ochii lui cum Legea Naționalizării Minelor, proiectată de atâta vreme de către partid, e prezentată parlamentului, impusă în ciuda tuturor protestelor și aprobată prin dezbateri triumfătoare. Acest gând i se urcă la cap ca aburii amețitori ai vinului, „în sfârșit, gândea el, în sfârșit!” Sesiunea parlamentului se deschise oficial la 2 iulie 1929.

CAPITOLUL XXIV.

Într-o seară cețoasă de la începutul toamnei acelui an, David și cu Nugent ieșiră împreună de la Camera Comunelor și zăboviră o clipă să schimbe două vorbe pe scări. Cu zece săptămâni în urmă, regele prezentase

mesajultronului. Miniștrii laburiști îi sărutaseră mâinile. Jim Dudgeon, îmbrăcat cu pantaloni după moda secolului al XVIII-lea, cu un tricorn împopoțonat pe cap, pozase cu amabilitate supremă în fața a cel puțin zece reporteri fotografi. Primministrul, în drum spre Statele Unite, unde făcea o vizită oficială, trimisese un mesaj telegrafic Conferinței partidului laburist: „Trebuie să ridicăm industria carboniferă din decăderea în care au lăsat-o anii îndelungați de neglijență și de orbire politică”.

Și totuși, fața lui David, conturată nedeslușit prin valurile incolăcite de ceață, avea o expresie care contrasta în mod ciudat cu un început atât de lăudabil. Cu mâinile în buzunare, cu capul înfundat în gulerul înalt al pardesiului, avea un aer necăjit și totodată nedomolit.

— Oare o să vedem noi legea adoptată anul ăsta? Îl întrebă el pe Nugent. Asta aș vrea să știu.

Înfășurându-și bine fularul în jurul gâtului, Nugent îi răspunse calm:

— Da, eu cred că prin decembrie, dacă informațiile mele sunt exacte.

David scrută prelung incertitudinile estompate ale negurii, care păreau oarecum să simbolizeze și propria lui dispoziție sufletească.

— Ei, trebuie să așteptăm până vedem și textul proiectului de lege, zise el oftând. Dar nu pot să înțeleg amănărilor astea inutile. Mă irită. Am impresia că toți ne străduim așa de mult să părem constituționali și onorabili, încât nimeni nu mai are timpul să manifeste vreo inițiativă.

— Nu e numai o chestiune de timp, răspunse încet Nugent. E destul de semnificativ că guvernul ne tot cere să nu uităm că suntem la cârma țării, dar nu la putere.

— De atâtea ori am auzit fraza asta absurdă, Harry, încât am impresia că într-o bună zi o să-mi slujească de epitaf.

— Atunci însă, n-o să mai fii la cârma țării! Buzele lui Nugent se strâmbară puțin, dar pe dată fața lui redeveni serioasă. Și totuși, ai dreptate că trebuie să așteptăm să vedem textul proiectului de lege. Iar între timp să ne păstrăm nădejdea că totul va ieși bine.

— Păi, eu chiar așa sper, răspunse sumbru David.

Urmă o pauză, în timpul căreia un automobil lung, de culoare închisă, trase încetișor la scară. Ambii deputați îl priviră în tăcere.

Curând, în spatele lor se ivi Bebbington ieșind din hol. Se uită la Nugent și David cu obișnuitul lui aer ușurat.

— O vreme imposibilă, spuse el cu glas suav. Nu vreți să vă conduc în West End?

David clătină din cap fără să spună un cuvânt dar Nugent răspunse:

— Nu, mulțumesc, îl așteptăm pe Ralston.

Bebbington zâmbi cu un aer distant și condescendent, apoi, înclinând ușor din cap în chip de salut, coborî scările și se urcă sprinten în mașina parcată. Șoferul îi așază o blană pe-genunchi, apoi se repezi la volan. Torcând ca o pisică, automobilul se pierdu în negură.

— Foarte ciudat, spuse David cu un glas nefiresc, ca și cum ar fi gândit cu voce tare. Ce zici de mașina asta a lui Bebbington – marca Minerva, nu? De unde și până unde s-o fi făcut și el cu mașină?

Pe sub sprâncenele dure, care-i îmbrăcau arcadele osoase, Harry Nugent îi aruncă o privire piezișă lui David, cu o blinda ironie.

— Poate a căpătat-o pentru serviciile aduse statului, sugera el.

— Ba nu zău, să vorbim serios, Harry, insistă David, fără să zâmbească măcar. Bebbington se văicărește într-una că e lipsit de mijloace personale. Și când colo, apare acum automobilul ăsta și șoferul.

— Merită oare să vorbim cu atâta gravitate despre lucrurile astea? Gura lui Nugent se strâmbă cu un cinism neobișnuit la el. Dacă vrei să cunoști neapărat adevărul, prietenul nostru Bebbington a fost numit de curând membru în consiliul de administrație al Exploatărilor Carbonifere Reunite. Ei lasă, nu fi așa disperat, doar nu e primul caz. Toate sunt în perfectă regulă, și nici tu, nici eu, nici altcineva n-o să îndrăznească să zică nici căre!

— Exploătările Carbonifere Reunite! David nu izbuti să-și stăpânească ciuda din glas.

Îi aruncă o privire lui Nugent de parcă l-ar fi șfichluit cu un resentiment fulgerător. Pasivitatea cu care Nugent accepta acest fapt îi sporea și mai mult enervarea și tulburarea. De la o vreme, Nugent dădea semne de oboseală, mișcările lui erau mai încete, chiar de umblat umbla ca o mârtoagă, și accepta aproape cu resemnare faptul că n-a izbutit să pună mâna pe un portofoliu ministerial. Nu încăpea îndoială că sănătatea i se șubreziise în mare măsură, și vitalitatea lui de altădată părea epuizată. Era de altfel singurul motiv pentru care David nu duse mai departe discuția pe această temă. Când sosi Ralston, trecură la alt subiect – ședința unde se angajaseră să participe toți trei, la Liga controlului democratic. Porniră împreună prin ceață, pe Victoria Street.

Dar David se simțea nefericit în forul lui lăuntric, sau mai bine zis, mintea îi refuza fericirea. Sesiunea parlamentară, începută cu asemenea entuziasm, continua fără ca cineva să poată înțelege de ce nu se realizează nici un progres, întocmai cât și în sesiunile anterioare. Adeseori, în săptămânile care urmară, gândurile lui se întoarseră la Sleescale, la oamenii cărora le făgăduise dreptate, își luase un angajament în fața lor. Întregul partid laburist își luase un angajament. Și tocmai acest fapt le adusesese victoria în alegeri. Angajamentul trebuia îndeplinit, chiar dacă pentru asta ar fi fost nevoie să întoarcă iarăși țara cu susul în jos. Situația din Sleescale era înfiorătoare – tot orașul suferea de mizerie, în sufletul oamenilor mocnea o revoltă ascunsă împotriva orânduirii sociale care tolera cu blândețe o asemenea mizerie. David simțea că în situația dată era imposibil să nu se ia de urgență măsurile corespunzătoare. Păstra legătura cu oamenii – cu Heddon, cu Ogle și cu activiștii locali. El unul^rifl. Situația nu era imaginară, ci existența, de fapt o realitate cruntă. Era o situație de-a dreptul disperată.

Dată fiind criza, David își clădi tot edificiul speranțelor sale pe temelia proiectului de lege a exploatărilor carbonifere. El considera naționalizarea drept

unica soluție a problemei, drept unicul mijloc logic pentru a justifica scopurile partidului său și a realiza salvarea oamenilor. Din când în când mai căpăta vești despre proiectul de lege în curs de elaborare de către o comisie guvernamentală care se consulta cu un comitet special al Federației Minerilor. Dar nici Nugent, nici el nu făceau parte din această comisie și informațiile pe care le primea erau cât se poate de laconice. Conducerea internă a partidului devenise în general foarte strictă, și membrii comisiei nu sufereau să-i abordeze nimeni, sub nici o formă. De fapt era imposibil să descoperi profilul sau contextul proiectului de lege. Cu toate acestea, data prezentării lui se apropia. Lucrul ăsta îl afirmău toți și dădeau asigurări în acest sens. Pe măsură ce se apropia luna decembrie, David își spuse că presimțirile sale negre au fost absurde, simple ecouri ale propriei sale nerăbdări. Aștepta din ce în ce mai încordat.

Proiectul de lege a fost introdus în parlament pe neașteptate, la unsprezece decembrie. Prima lectură oficială a fost efectuată de ministrul comerțului, fiind de față ministrul de justiție și ministrul minelor. Nu erau prea mulți deputați prezenți și nici nu plutea în aer acea atmosferă caracteristică unui moment important. Totul se produse fără pic de dramatism, ba chiar în pripă. Preambulul proiectului de lege era scurt, general și vag. Parcă ți se strecura printre degete. Cam vreo zece rânduri, citite repede, doar atât; întreaga lectură a proiectului dură zece minute, și totul se sfârși. David ascultă cu o neliniște crescândă. Nici nu era în stare să înțeleagă bine ce se întâmplă. Deocamdată nu se dăduse nici o indicație cu privire la sensul proiectului; și totuși, chiar în acest stadiu inițial, el simți limitarea extremă a aplicării lui. Ridicându-se repede, se duse în foaier și discută cu diferiți membri ai comisiei, cerând cu insistență un exemplar al proiectului de lege. În dorința imperioasă de a pune mâna pe acest text, se adresă chiar și lui Bebbington. În seara aceea avu în mână textul exact al proiectului de lege. Abia atunci putu să aprecieze pe deplin semnificația noii măsuri. Reacția lui era greu de descris. Uluit e puțin spus. Era de-a dreptul îngrozit.

Întâmplarea făcuse ca tocmai în ziua de 11 Nugent să fie chemat tocmai la Edgeley. David petrecu seara acasă singur, studiind textul.

Nici acum nu putea încă să-și creadă ochilor. Și nici nu era de crezut, era uluitor – o lovitură zdrobitoare.

Stătu până târziu noaptea, meditând, încercând să-și definească propria sa linie de conduită – acțiunile pe care să le întreprindă, în sinea lui, hotărârile prinseră contur, se cimentară, își dădu seama de tot ceea ce putea să facă, de tot ce trebuia să facă.

A doua zi ajunse destul de devreme la ședința Comitetului parlamentar al partidului laburist. Era o întrunire restrânsă, aproape că nu venise nici jumătate din numărul obișnuit de membri. Constatând slaba participare, David simți cum i se strânge inima, în ultima vreme, miniștrii nu prea veneau pe la ședințe dar absența lor de astăzi era deosebit de semnificativă, cu atât mai mult cu cât lipsea însuși ministrul minelor, în sală se aflau doar Dudgeon,

Bebbington, Nugent, Ralston, Chalmers și încă vreo douăzeci de membri ai comitetului. Plutea în aer senzația de moleșeală de după prânz.

Chalmers se descheiase la doi nasturi de la vestă, în timp ce Cleghorn, cu ochii pe jumătate închiși, mai mult toropit decât treaz, se instala cât mai comod în fotoliu, ca să tragă un pui de somn. Ședința era prezidată de Jim Dudgeon. Se uită la hârtiile din mapă, mătură asistența cu privirea lui de bufniță și apoi citi foarte repede:

— Programul Camerei Comunelor din săptămâna aceasta va cuprinde dezbateri privitoare la șomaj, dezbateri privitoare la problema locuințelor, precum și cea de-a doua citire a proiectului de lege referitor la exploatarea carbonifere...”

David sări în picioare.

— Domnule președinte! Exclamă el, înainte de a se stabili ordinea de zi, și tocmai în legătură cu aceasta, vă rog să-mi permiteți să vă întreb dacă acest proiect de lege are sau nu menirea de a reprezenta politica partidului laburist.

— Bravo, bravo! Strigară mai mulți membri de stânga ai comitetului.

Dudgeon nu păru să se tulbure câtuși de puțin, îl măsoară pe David din cap până-n picioare, cu un ochi foarte amabil.

— Ai vreun motiv să crezi că el nu reprezintă politica partidului?

David se lupta cu sine însuși ca să-și păstreze calmul, totuși nu izbuti să-și stăpânească o notă de sarcasm mușcător, care-i răzbi în glas.

— S-ar părea că acest proiect de lege, în forma sa actuală, nu este pe de-a-ntregul corespunzător. Noi am fost aleși deputați pe baza angajamentului nostru de a efectua naționalizarea. De asemenea, printr-un manifest apărut sub semnătura noastră, am făgăduit în mod solemn să ameliorăm situația tragică din bazinele carbonifere și să reorganizăm în întregime industria, pe o bază națională. Și cum ne propunem noi să facem lucrul acesta? Nu și i u precis dacă toți membrii comitetului nostru au văzut textul exact al proiectului de lege. Dar eu unul l-am văzut. Și îi pot asigura pe colegii mei că el constituie⁵ batjocorire a tuturor făgăduielilor noastre.

Se făcu tăcere în sală. Dudgeon își frecă bărbia, dus pe gânduri, scrutându-l pe David dindărătul ochelarilor săi cu ramă groasă de os.

— Ceea ce uiți dumneata este că noi ne aflăm aci lacârma țării, și nu la putere. Noi trebuie să facem pe cit posibil față situației.

„Guvernul este silit să accepte unele compromisuri.

— Compromisuri! Dar aici nu e vorba de un compromis. Este o lașitate crasă. Nici opoziția n-ar fi putut fabrica un proiect de lege care să dea într-un mod mai rușinos apă la moară proprietarilor.

Proiectul acesta de lege este de sus până jos favorabil proprietarilor de mine. Menținând sistemul cotelor plătite lor, respingând propunerile pentru stabilirea unui salariu minimal, cochetând cu adepții șomajului parțial, adică ai săptămânii de muncă incomplete, el reprezintă un proiect de lege conservator, lucru de care își vor da seama în curând toți deputații;

— Stai o clipă! Murmură cu blândețe Dudgeon. Eu sunt un om practic, sau cel puțin așa îmi merge vestea că aș fi. Eu susțin întotdeauna că e bine să mergi direct la problemă. În~ce constă de fapt obiecția dumitale?

— Obiecția mea! Izbucni David. Dar dumneavoastră știți că acest proiect de lege nu propune niclo-Tezelvare fundamentală a dificultăților prin care trecem? Scopul său esențial este să vândă cărbunele pe piață. Este o încercare ridicolă de a împăca două principii pur și simplu ireconciliabile. Sistemul cotelor plătite proprietarilor de teren urtaduce în mod evident daune minerilor, și nici nu poate fi altfel. Dacă ați compara ceea ce ne-am luat noi angajamentul să facem cu ceea ce-și propune acum guvernul să facă, atunci s-ar vedea că e o rușine strigătoare la cer.

— Chiar dacă ar fi așa, ce alternativă propui dumneata? Îl contrazise Dudgeon. Te rog să nu uiți care este situația noastră.

— Asta nu uit niciodată, declară David, fierbând de indignare.» Eu tocmai de situația noastră și de onoarea noastră nu uit niciodată.

— Pentru numele lui Dumnezeu! Intervenii grosolan Chalmers, cu ochii în tavan. Dar ce dorește domnul deputat?

— Doresc ca acest proiect de lege să fie amendat în așa fel, încât să ducă la realizarea promisiunii noastre și să împace conștiința tuturor membrilor partidului nostru. Iar după aceea să-l prezentăm Camerei. Dacă vom fi înfrânți, ne vom adresa națiunii prin noi alegeri, folosind ca platformă tocmai proiectul nostru de lege. Și atunci muncitorii vor ști că ne-am războit pentru ei. Cred că situația noastră ar fi cit se poate de avantajoasă.

Din capătul celălalt al încăperii răsunară iarăși strigăte de aprobare, dar dinspre membrii comitetului așezați de jur împrejurul mesei se înalță un murmur dezaprobat. Chalmers se aplecă puțin înainte.

— Eu aici am fost pus să stau, zise el înfigând degetul arătător în masă, ca să-și întărească cuvintele, și aici am să stau, neclintit.

— Dumneata nu-ți dai seama, reluă Dudgeon cu aceeași curtenie dinainte, că trebuie să demonstrăm țării capacitatea noastră de guvernare? Să câștigăm o părere bună de ici și de colo, pentru felul cum conducem treburile.

— Nu vă faceți iluzii, îi răspunse David cu înverșunare. Lumea râde de noi. Citiți ziarele conservatoare! Ce spun ele? Râd de felul în care clasele de jos îi maimuțăresc pe aristocrați, și ne numesc o adevărată menajerie de fiare îmblânzite. Afirmă că noi nu guvernăm, ci dăm un spectacol de circ. Și dacă o să batem în retragere în privința acestui proiect de lege și o să dăm bir cu fugiții, n-or să poată decât să ne disprețuiască!

— Vă chem la ordine, oftă, plin de reproș, Dudgeon. Nu dorim ca în sânul partidului să se manifeste animozități însoțite de cuvinte grele. Se uită la David și cjiipind cu un fel de exasperare bonomă, îi spuse: Oare nu ți-am explicat destul de limpede că trebuie neapărat s-o luăm încetișor?

— Încetișor! Îi reluă David cuvântul, cu multă asprime. Păi, în ritmul ăsta, și peste două mii de ani tot o să ne mai pregătim de naționalizare.

Nugent luă cuvântul pentru prima dată.

— Fenwick are dreptate, spuse el, vorbind răspicat, în principiu, nici nu încapе îndoială că noi avem datoria să luptăm. Putem să mai rămânem aici încă un an, jucându-ne de-a puterea, menținând înșelătoria, amăgindu-ne singuri. Dar până la urmă tot o să ne frângem gâtul. De ce să nu pornim înainte, cu toate pânzele sus? Și pe urmă, cum zice și Fenwick, trebuie să ne gândim la muncitori, în regiunea Tyneside, au ajuns la capătul răbdării. Ascultați-mă pe mine ce vă spun, că eu cunosc realitatea.

Clegkorn interveni acru:

— Dacă dumneata vrei să ne ceri să demisionăm de la putere din cauza câtorva nemulțumiți din Tyneside, să știi că ai greșit adresa.

— Dunneavoastră le-ați oferit pe față această condiție, în momentul când le-ați cerut voturile! Strigă David. E de ajuns atât ca să împingi oamenii la revoluție.

Chalmers pocni enervat cu pumnul în masă.

— Fenwick, devii de-a dreptul nesuferit. Dă-o dracului de revoluție! În momentul de față n-avem chef să ni se bage pe gât nici un fel de idei dintr-alea de-ale rușilor.

— E cât se poate de neplăcut pentru burghezia mică și mijlocie!

Încuviință Bebbington, cu glas moderat, batjocoritor.

Dudgeon continuă foarte lin:

— Uite ce este: noi cu toții recunoaștem că ar trebui să se reconsidere pe de-a-ntregul chestiunea condățiilor de muncă în mine. Dar nici nu putem să venim și să respingem așa, bătând din palme, actualul sistem, ca și cum am arunca o ciubotă veche la gunoi.

Trebuie să fim prudenți. Trebuie să procedăm constituțional. Dă-o dracului de treabă! Eu personal mă bucur de prea multă popularitate ca să-mi pot permite să acționez împotriva constituției britanice.

— Și atunci, preferi să nu faci nimic? Pe David îl cuprinse un val de furie. Preferi să stai frumușel pe scaun și să încasezi un salariu de ministru, în timp ce mii de mineri mor de foame, pentru că ajutorul de șomaj nu ajunge decât pentru atâta?

Afirmația lui David stârni rumoare și strigăte care-l chemau la ordine sau îi cereau să-și retragă cuvintele.

— Eu nu vreau să recurg la o sinucidere politică de dragul nimănui, mormăi Dudgeon roșind.

— Oare asta este și părerea comitetului nostru? Întrebă David, aruncând în jurul lui o privire scăpărătoare. Ce vă propuneți să faceți? Să vă țineți de cuvânt, sau să vă călcați cuvântul?

— Eu îmi propun să-mi păstrez reputația de om întreg la minte, zise glacial Bebbington.

— Bravo, așa e! Strigară câteva voci.

Apoi răsună glasul lui Cleghorn:

— Domnule președinte, propun să trecem la celelalte chestiuni de pe ordinea de zi.

Câteva glasuri îi sprijiniră propunerea.

— Eu vă cer să reconsiderați forma actuală a acestui proiect de lege, interveni cu disperare David. Nu pot să cred că dumneavoastră refuzați să-i aduceți amendamente. Să zicem că am lăsa baltă chestiunea naționalizării. Dar vă rog din suflet, să discutăm măcar introducerea clauzei salariului minimal!

De data aceasta, Chalmers începu să se agite pe scaun.

— Domnule președinte, este evident că nu avem timp să continuăm această discuție. Fără îndoială, domnul deputat poate să-și păstreze pentru sine teoriile și să acorde guvernului încrederea deplină că va face absolut tot ce-i stă în putință în împrejurările actuale.

Mai multe glasuri strigară:

— Domnule președinte, să trecem mai departe!

— Nu m-am referit la nici un fel de teorii, strigă David, eu mă refer doar la soarta unor oameni! Țin să avertizez comitetul că proiectul de lege în forma sa actuală îi va împinge pe mineri la disperare, la tulburări...

— Vei avea prilejul să propui un amendament la momentul potrivit, îl respinse scurt Dudgeon. Apoi, ridicând glasul, întrebă: Ce propuneți să facem?

Suporterii lui strigară tare de tot:

— Să trecem mai departe!

De-a dreptul deznădăjduit, David încercă să continue discuția de la om la om, peste masă. Dar totul era în zadar. Glasul lui Dudgeon reluă monoton firul ședinței întrerupte. Și comitetul își văzu de treabă.

CAPITOLUL XXV.

În dimineața aceea rece de decembrie, Arthur se duse la Neptun și intră în biroul lui. Venise devreme, își atârână în cuiei pălăria și pardesiul, rămase o clipă cu ochii la calendar, apoi făcu repede un pas înainte și smulse fila respectivă, încă o zi. Asta era mare lucru. Supraviețuise încă o zi. Se așeză la birou. Deși abia se sculase din pat, arăta obosit, pentru că dormise prost, pentru că se săturase de lupta asta fără de sfârșit, se săturase de a se mai izbi ca berbecele în forțele economice potrivnice care amenințau să-l distrugă. Era slab și tras la față, părea un om consumat de neliniște.

Apăsă butonul soneriei de pe birou, și Pettit – contabilul și pontatorul lui îi aduse corespondența din dimineața respectivă:

Scrisorile aranjate metodic, cele mai mari dedesubt, cele mai mici deasupra. Pettit era un om ordonat, lucru încă nedezmănițit.

— Bună dimineața, Pettit, spuse Arthur mașinal. Simți că glasul îi sună fals, deși încerca să-l facă deopotrivă cordial și încurajator.

— Bună dimineața, domnule Barras! Ce ziceți ce brumă s-a lăsat astă-noapte?

— Da, Pettit, e frig.

— Groaznic! Să vă mai pun ceva cărbuni pe foc?

— Nu, mulțumesc, Pettit.

Aproape înainte ca Pettit să fi ieșit pe ușă, Arthur întinse mina după prima scrisoare, cea de deasupra, scrisoarea pe care o aștepta, de la bancherii lui din Tynecastle.

Tăie plicul din hârtie groasă, și citi repede comunicarea oficială, fără nici un pic de surprindere, și într-un fel chiar fără spaimă.

Politica actuală a băncii era împotriva acordării unor noi împrumuturi pe termen scurt, banca regreta profund faptul că nu are posibilitatea să... Arthur lăsă scrisoarea din mână. Bineînțeles, e foarte frumos să spui că regreti profund; toată lumea manifestă cel mai profund regret când e silită să-ți refuze, pe baza unor nobile motive, acordarea unui ajutor bănesc. Oftă. De fapt se așteptase la acest răspuns chiar înainte de a fi scris băncii. Ajunsese la limita maximă a datoriilor pe care le putea face, împrumutase până la ultimul ban pe care-l putea obține prin ipotecarea instalațiilor și utilajului; cel puțin acum avea avantajul că știa precis în ce situație se află.

Rămase așezat în fața biroului – deși era sleit, trebuia să facă totuși un efort pentru a rămâne liniștit; nervii lui cereau o descărcare violentă. Și, cu o gravitate febrilă, trecu în revistă întreaga situație.

Încordarea pe care i-o cerea acest lucru era vizibilă pe fruntea lui.

Străbătuse un drum lung, din ziua catastrofei miniere și până acum. Dar în clipa aceasta nu mai exista nici un fel de drum, ci pur și simplu o mlaștină, o mlaștină industrială, criza economică. Prețul cărbunelui mai scăzuse cu încă cincisprezece șilingi la tonă; dar nici măcar la acest preț nu-l putea vinde. Trusturile, marile carteluri, acestea da, izbuteau să-și plaseze cărbunele. Dar el, micul industriaș, era neputincios. Totuși, cheltuielile de regie se mențineau: pompele trebuiau să funcționeze, cota destinată proprietarului terenului trebuia plătită – șase penny pentru fiecare tonă extrasă din mina lui.

Dar muncitorii? Aici oftă din nou. Nădăjduise ca prin politica lui de împăcluire și introducere a securității muncii să-i câștige pe muncitori de partea lui, să meargă cot la cot cu ei. Dar nicăieri nu-l întâmpinaseră decât cele mai triste deziluzii. Se părea pur și simplu că oamenii sunt efectiv împotriva încercării lui de a-i reorganiza, că ei bănuiesc chiar că îndărătul reformelor radicale pe care le efectuase el se ascunde cine știe ce intenție dubioasă. Pentru mulți din tre ei, băile minunate instalate la gura minei constituiau încă o sursă de nemulțumire și de comentarii grosolane. Arthur știa că e un prost conducător. Adeseori șovăia în hotărârile lui, căuta să-i convingă pe oameni tocmai când ar fi trebuit să fie de o fermitate necruțătoare, și în schimb se arăta încăpățânat tocmai când un altul mai puternic ar fi cedat zâmbind. Minerii îi cunoșteau slăbiciunea și profitau de ea. Mai degrabă îl înțeleseseră ei pe bătrânul Barras, care-i terorizase: de ăla se temeau, ba chiar îl și admirau. Dar altruismul lui Arthur, idealurile lui înalte erau privite cu neîncredere și dispreț.

Acest paradox nemilos îl înjunghia pe Arthur drept în inimă.

Ajuns la exasperare, fierbând în sinea lui, ridică ochii. El pur și simplu refuza, da, refuza să admită acest lucru.

Nu era încă înfrânt. Trecea doar printr-un moment de criză. Dar avea să meargă mai departe, să răzbată. Fluxul are și reflux. Acest moment nu mai putea fi departe. Cu o îndârjire reînnoită, porni din nou să cântărească situația. În febra concentrării, reuși să-și clarifice poziția: faptele deveneau lucide în mintea lui, cifrele se aranjau singure în rânduri soldățești. Mina era ipotecată, creditele – epuizate, producția atinsese nivelul cel mai scăzut din ultimii douăzeci de ani. Și totuși, avea convingerea fermă că pulsul comerțului urma să se învioreze curând. Depresiunea economică trebuia neapărat să înceteze, și încă foarte curând. Era necesar să se țină tare, să se țină tare până la capătul crizei, și atunci totul avea să se încheie cu bine.

Putea să mai reziste cel puțin încă un an, știa precis acest lucru.

Făcuse toate calculele, se gândise la absolut tot, încă înainte de a primi refuzul băncii, pentru că de fapt se și așteptase la el. Totul era chibzuit până în cel mai mic amănunt. Nu exista lucru pe care să nu-l fi prevăzut.

Eventualitatea reducerilor, noi economii, menținerea pe poziție, da, da, menținerea cu orice preț a pozițiilor. Era în stare de asta, știa precis că se poate realiza.

Respiră nervos, îndârjit. Reducerea brațelor de muncă era lucrul cel mai neplăcut, dar altă soluție nu exista. Trebuia să concedieze astăzi încă cincizeci de muncitori; avea să-i scoată din sectorul Five Quarter și să închidă abatajele de acolo, până la restabilirea situației afacerilor. I se rupea inima la gândul că trebuie să dea plicul de concediere acestor cincizeci de oameni, să-i trimită să îngroașe rândurile celor șase sute de muncitori de la Neptun loviți de șomaj. Dar n-avea încotro. Când va putea, de îndată ce va fi posibil, îi va reangaja.

Tresărind, se uită la ceas. Trebuia să-l anunțe imediat pe Armstrong. Deschise ușa de perete și străbătu repede coridorul către biroul lui Armstrong.

Discută o jumătate de oră cu el, pe cine anume să concedieze.

Asta era situația în care ajunsese. Chiar Arthur insistase asupra necesității de a cântări bine lucrurile, de a judeca fiecare caz în parte înainte de a șterge un nume de pe listă. Nu exista lucru mai dureros pentru el; unii dintre muncitori aveau o experiență îndelungată, erau oameni pricepuți, care-și cunoșteau bine meseria și care scoteau cărbune din mina Neptun de douăzeci de ani și mai bine. Dar de concediat trebuia să-i concedieze. Trebuia să-i trimită să îngroașe rândurile celor care stăteau la coadă pentru ajutorul de șomaj, să sporească mizeria și nemulțumirea care fierbeau în orașul Sleescale.

În cele din urmă, luă sfârșit și această operație. Arthur se uită cum Armstrong traversează curtea până la ghereta pontatorului, fluturând în mână foaia albă de hârtie. În pieptul lui zvâcnea dureros senzația stranie că i-a ucis pe acești oameni. Duse degetele la frunte și-și apăsă tâmpilele, fără să țină seama de tremurul mâinii. Apoi se întoarse și reintră în biroul lui.

Biroul nu era gol. La un pas de prag stătea Hudspeth. Îl aștepta cu fața roșie, furioasă, împreună cu el era și un băiat tânăr, voinic, care sjătea morocănos, cu o mână în buzunar, în cealaltă mână își ținea șapca. Arthur îl recunoscu pe Bert Wicks, fiul lui Jake Wicks, pontatorul de la vagonete. Lucra

în sectorul Globe. Dintr-o privire, Arthur înțelese că s-a întâmplat ceva neplăcut și-și simți vibrând toți nervii.

— Ce este? Întrebă el, încercând să-și păstreze calmul.

Hudspeth nu spuse decât atât:

— Uitați-vă.

Și-i arătă un pachet de țigări și o cutie de chibrituri.

Se uitară toți trei la țigări și la chibrituri; chiar și Bert Wicks se uită lung, și efectul pe care-l produsese aceste obiecte banale era fără doar și poate foarte puternic.

Hudspeth spuse:

— Și încă în grajduri! Pe galeria cea nouă din sectorul Globe, stătea acolo și fuma în grajd – cu paie de jur împrejur – vă rog să mă iertați, domnule Barras, dar mă tem că n-o să vă vină să credeți.

Acum l-a scos de acolo Forbes, supraveghetorul!

Arthur privi lung, în continuare, fa țigări și la chibrituri; părea incapabil să-și ia ochii de la ele, mai ales de la chibrituri. Se spărgeau talazuri în el, izbindu-se de nervii lui. Trebuia să-și încordeze întregul trup ca să respingă valurile care veneau peste el și peste nervii lui. În abatajele noi din sectorul Globe era grizu; inspecțiile recente dovediseră prezența grizuului, într-o concentrare ce putea provoca explozie, îi era teamă să se uite la tânărul Wicks, ca nu cumva să izbucnească dintr-o dată toate simțirile pe care le zăgăzuia în adâncul ființei lui.

— Ce ai de spus?

— N-am făcut nimic, zise Bert Wicks.

— Ai fumat.

— Am tras doar un fum în grajd. N-am făcut nimic.

Pe Arthur îl trecură fiorii.

— Ai dus chibrituri în subteran. Ai fumat.

Wicks nu răspunse nimic.

— Ai contraveni! Regulamentului, continuă Arthur cu buzele strânse, precum și tuturor avertismentelor mele, prin care am interzis introducerea de flăcări neprotejate în sectorul Globe.

Bert Wicks răsuci cozorocul de la șapcă. Știa el ce gândesc oamenii despre Arthur, și ce spuneau despre el, și cum injurau tot ce făcea – începând cu marafeturile lui igienice și terminând cu blestematul ăla de regulament privitor la securitatea muncii. Bert asta era o fire de om tare, nu se lăsa așa, cu una, cu două. Vorbi pe de o parte speriat, dar pe de altă parte sfidător.

— Tata zice că nu e nici brumă de gaze la Neptun. Zice că ordinul contra chibriturilor e un rahat.

Arthur nu-și mai putu stăpâni nervii. Se dezlănțui furtuna care se adunase în sinea lui. Ce ignoranță, ce prostie, ce obrăznicie! El se sacrificase, aproape că se ruinase, ba mai mult, se omorâse străduindu-se și necăjindu-se să facă din mina Neptun o mină în care să domnească securitatea muncii,

pentru a le acorda minerilor un tratament omenesc. Și când colo, iată răspunsul, își pierde cumpătul.

Făcu un pas înainte și-l pocni pe Wicks peste obraz.

— Dobitocule! Urlă el; respira agitat, parc-ar fi alergat un kilometru. Dobitocule! Habar n-ai ce spui! Ce vrei, să sară mina în aer? Vrei să avem iar o catastrofă? Asta vrei? Răspunde! Asta vrei?

Eu dau afară oameni de treabă din mină, și tu te ascunzi acolo, într-un colț, pierzi vremea și fumezi, gata să ne arunci pe toți în aer, să ne trezim pe lumea cealaltă. Ieși afară, pentru numele lui Dumnezeu, să nu te mai văd în ochi! Ești concediat! La-ți chibriturile și blestemele alea de țigări. Pleacă, ieși, până nu-ți trag și un picior!

Îl. Apucă pe Wicks de umeri, îl învârti și-l dădu pe ușă a, fară.

Wicks se poticni și căzu, cât era de lung, pe coridor, lovindu-și piciorul de prag. Arthur trânti ușa.

În cameră se lăsă tăcerea. Arthur se sprijini de birou, respirând, greu, ca după o cursă de fond; parcă nici nu mai putea să răsuflă.

Hudspeth se uită repede la el, speriat. Era o teamă instinctivă, și Arthur o remarcă.

— I-am dat ce a meritat! Strigă el. Nu trebuia să-l concediez?

— Ba da, n-aveți nevoie de băieți de soiul ăsta, zise Hudspeth jenat, cu ochii în podea.

— Doar n-o să tolerez o asemenea purtare, ni)?

— Nu, cum. O să tolerați? Zise Hudspeth continuând să privească stânjenit spre podea. Iar după o pauză adăugă: Bineînțeles, o să se ducă imediat și o să-i spună lui taică-su. Știți, Jake Wicks, pontatorul de la vagonete.

Arthur se strădui din răputeri să se stăpânească.

— Dar nu l-am lovit rău.

— El o să pretindă că l-ați omorât în bătai. Tot neamul lor sunt niște scandalagii. Hudspeth se întrerupse și se îndreptă către ușă.

Mai bine mă duc și eu după el.

Ieși. Arthur se mai sprijinea și acum de birou. Făcuse o greșală, o greșală îngrozitoare. Din pricina neliniștii și a încordării prin care trecea, făcuse greșala îngrozitoare de a-l lovi pe Bert Wicks.

Hudspeth se dusesse ca să repare această greșală. Trăgea nădejde ca totul o să fie în regulă. Se îndreptă și intră în micul vestiar de lângă biroul lui. Aranjase ca în dimineața aceea să inspecteze noua mină Paradis și își îmbracă hainele de subteran. Urcându-se în cușca ascensorului, ca să coboare în puț, tot mai spera ca lucrurile să se aranjeze.

Dar nu se întâmplă așa. Ridicându-se de jos, Bert Wicks se dusesse glonț la gura puțului, unde taică-su ponta vagonetele care ieșeau de pe șirjă. Pe Bert îl durea piciorul, unde se lovise de pragul ușii, și cu cât se gândea mai mult la picior, cu atâta parcă îl durea mai tare. Îi era frică să-și lase greutatea trupului pe el.

Taică-su, Jake Wicks, îl văzu venind așa, șchiopătând, ferindu-se să calce apăsător pe un picior. Jake opri vagonetele.

— Ce s-a întâmplat, Bert? Întrebă el.

Bert povesti cu glas tare și cu lux de amănunte. După ce ascultă totul, Jake zise: /

— Dar n-are voie să facă una ca asta.

— Și totuși, uite că a făcut-o, răspunse Bert. M-a izbit cu piciorul, când eram la pamânt.

Jake își vârî carnetul în buzunarul dinăuntru de la surtuc și-și strânse tare cureaua.

— N-are voie să facă una ca asta, repetă el. N-am să-l las să scape cu una, cu două.

Se încruntă, și stătu pe gânduri. Și toate astea pentru că bietul Bert a uitat să-și scoată alea două chibrituri din buzunar când a coborât în subteran. Tot scandalul pentru atâta lucru, și pentru blestematul ăla de regulament nou! Dar cine ar răbda una ca asta?

Și cui să i se întâmple? Tocmai lui, pontatorului! Jake se hotărî deodată:

— Vino cu mine, Bert!

Lăsă baltă vagonetele și-l conduse pe Bert tocmai la spital.

Doctorul Webber, internul de la secția de chirurgie, proaspăt absolvent și proaspăt numit acolo la spital, fu luat în primire pe un ton peremptoriu de către Jake, un om care-și cunoștea perfect poziția importantă în societate. Jake îi ceru să examineze piciorul lui Bert.

În afară de faptul că era pontator la gura puțului – post pe care-l deținuse pe vremuri Charlie Gowlan – Jake Wicks mai făcea și oficiul de casier al comitetului de asistență medicală. Pentru doctorul Webber era foarte important să se pună bine cu Jake Wicks, și de aceea se purtă cât se poate de amabil și îndatoritor, examinând îndelung și cu un aer de gravitate piciorul lui Bert.

— E rupt? Întrebă Jake.

Doctorul Webber nu credea să fie rupt. De fapt, era aproape sigur că piciorul nu e rupt; întrucât însă niciodată nu puteai să pui mâna în foc, și cum paza bună trece primejdia rea, preferă să nu se pronunțe. Revistele medicale discutau mereu despre cazuri de fractură, și apoi mai erau uneori și despăgubiri foarte neplăcute, despăgubiri pe care trebuia să le plătească doctorii. Și Jake Wicks era un client neplăcut. Ca să spunem lucrurilor pe nume, doctorul Webber se temea de Jake, așa că-i zise:

— Ar trebui să-i facem o radiografie.

Jake Wicks socoti și el că n-ar fi rău să-i facă o radiografie.

— Ce-ar fi să-l ținem la spital douăzeci și patru de ore? Propuse amabil doctorul Webber. Zău, Bert o zi la pat n-o să-ți facă rău. Doar așa, ca să fim mai siguri, să-ți punem un diagnostic ca lumea. Hm, ce zici?

Jake și Bert gândiră că în situația respectivă, asta era soluția cea mai bună. Lui Bert îi dădură un pat într-un salon pentru bărbați, și Jake se duse

întins la Institutul minier și-i telefona lui Heddon, la sediul sindicatului din Tynecastle.

— Alo, alo, zise el prudent. Cine-L, Tom Heddon la telefon?

Tom, aici e Jake Wicks. Știi, Tom, pontatorul de la Neptun.

Jake întrebuința față de Heddon cu totul alt ton decât față de doctorul Webber.

— Ce este? Se auzi vocea lui Heddon, repezită. -De la capătul celălalt al firului. Dă-i drumul mai repede, pentru numele lui Dumnezeu! Hai, că n-am așa mult timp ca să te ascult. Ce este?

— E vorba de băiatul meu, Bert, zise Jake mios. A fost lovit și persecutat. Trebuie să mă asculți, Tom.

Și Heddon ascultă timp de cinci minute încheiate. Rămase la celălalt capăt al firului, cu receptorul lipit de ureche, și ascultă cu fața întunecată, mușcându-și mereu unghiile și scuipând bucățelele pe sugativa din fața lui.

— Bine, zise el la sfârșit. Bine, ți-am spus că o să vin p-acolo.

Peste două ore, Arthur ieși din sectorul Paradis, coborî din ascensor, străbătu curtea și-l găsi pe Heddon așteptându-l în biroul lui. Când îl văzu acolo, așezat pe un scaun, tresări; îl trecură fiori reci.

La intrarea lui Arthur, Heddon nici nu se ridică de pe scaun, ci rămase, așa cum stătea, masiv, parcă ar fi fost înfipt acolo. Și nu rosti nici un cuvânt.

Și Arthur păstră tăcerea un minut întreg. Trecu spre baie, unde se spălă pe mâini, și pe față. Apoi ieși, se șterse cu prosopul, pe care lăsa o dungă neagră, întrucât nu se spălase destul de bine. Rămase în picioare, cu spatele la fereastră continuând să se șteargă. I se păru că e mai ușor dacă face ceva decât dacă stă nemișcat. Atâta timp cât se ștergea într-una, nu mai era așa de agitat, încercând să vorbească degajat, întrebă:

— De data asta ce s-a mai întâmplat, Heddon?

Heddon ridică o linie de pe birou și începu să se joace cu ea.

Știi dumneata ce s-a întâmplat, zise el.

— Dacă ai venit în problema lui Wicks, zise Arthur, nu pot face absolut nimic. L-am concediat pentru lipsă de disciplină.

— Serios?

— A fost prins fumând în subteran, în sectorul Globe. Dumneata știi bine că s-a descoperit grizu acolo. Și dumneata, Heddon, mai știi și că am cheltuit o groază de bani ca să asigur securitatea muncii în această mină. Nu doresc câtuși de puțin să avem necazuri mai mari decât cele de altădată.

Foarte degajat, Heddon puse picior peste picior, ținând încă în mână rigla. Nu părea de loc grăbit. Dar în cele din urmă spuse:

— Bert Wicks e-n spital.

Heddon păru să adreseze aceste cuvinte riglei.

Lui Arthur îi veni rău și făcu o mutră jalnică. Parcă i se întorsese stomacul pe dos. Nu mai putu nici măcar să se șteargă cu prosopul.

— În spital?! Iar apoi, după o clipă: Dar ce i s-a întâmplat?

— Păi, dumneata ar trebui să știi.

— Dar eu nu știu.
— Se crede că are piciorul rupt.
— Imposibil! Strigă Arthur. Nu i-am făcut nimic. Era și domnul Hudspeth de față. O să-ți spună și el că nu e absolut nimic.

— Wicks urmează să-și facă mâine o radiografie – și asta o să arate dacă nu e chiar nimic. Așa a hotărât doctorul Webber. Acum vin de la spital.

Arthur pălise de tot; îl copleșise slăbiciunea. Se văzu silit să se așeze pe pervazul ferestrei, își aminti că într-adevăr tânărul Wicks căzuse lat, după ce ieșise pe ușă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Heddon, zise el cu glas scăzut, ce vrei să spui cu toate astea?

Heddon lăsă linia din mână. El nu-și pierdea vremea cu drăgălășenii și manifestări de dragoste frățescă; era meseria lui să fie violent și arbitrar, și avea de gând să-și exercite cum trebuie meseria.

— Uite ce este, Barras, am să-ți vorbesc pe șleau. Astăzi ți-ai pierdut cumpătul și ai ultragiat un om. Te rog să nu negi. N-are importanță ce a făcut omul. Faptul că l-ai atacat, tovindu-l violent, rămâne. Era cât p-aci să-i rupi piciorul. Asta e o chestiune gravă. Nu e o simplă problemă de reprimare la lucru. E o chestiune penală. Te rog să nu mă întrerupi când vorbesc. Eu reprezint pe toți muncitorii care ți-au mai rămas în mina asta împuțită, și e de ajuns să ridic un deget ca să se pună toți în grevă împotriva dumitale.

— Și la ce le-ar sluji asta? Întrebă Arthur. Ei vor să muncească, nu să facă grevă.

— Oamenii trebuie să fie solidari. Ceea ce lovește pe unul dintre ei îi lovește pe toți. Mie nu-mi place mina asta Neptun. Mie mina asta îmi pute la nas, încă de atunci, descind ați avut inundația.

Eu nu mă las dus cu zăhărelul.

Vehemența din glasul lui Heddon îi frânse inima lui Arthur.

— Dumneata știi cât am robit eu la mina asta? Protestă el cu glas slab. În fond ce urmărești?

— Asta o să afli dumneata la timp, răspunse Heddon. Noi am convocat o întrunire la Institut, la ora șase. Oamenii sunt foarte agitați de tot ce s-a întâmplat. Eu nu fac decât să te avertizez. Acum n-are rost să mai faci nimic. Ce s-a făcut, s-a făcut. Ai intrat într-o mare încurcătură. Ești într-o încurcătură nemaipomenită.

Arthur nu răspunse. Era nepuncticios, era sătul până peste cap și de Heddon, și de amenințările lui. Amenințările astea făceau partt din atitudinea obișnuită a lui Heddon. Încerca să-l intimideze, și probabil că și reușea. Dar în inima lui nu-i venea a crede că Heddon o să-i determnine pe oan eni să facă grevă. Muncitorii de la Neptun erau prea bucuroși că pot lucra ca să existe pericolul de grevă.

Mizeria care domnea în toată regiunea era înfiorătoare; orașul colcăia de șomeri; muncitorii care aveau de lucru erau considerați fericiți. Arthur se îndreptă din șale, cu un aer nepăsător.

— Mă rog, fă cum crezi, zise el. Dumneata știi bine că eu nu caut să dau naștere la nici un fel de tulburări.

Heddon se ridică. Era deprins cu oameni care băteau cu pumnul în masă, mârâiau la el și-l dădeau pe ușă afară. Era deprins să audă vorbe mari și umflate și să răspundă cu vorbe mari și umflate, era deprins cu înjurături, amenințări și blesteme cumplite. Era plătit ca să se războiască, și asta și făcea. Apatia lui Arthur îi stârni puțină milă, ceea ce se putea citi în privirile lui.

Și înclinând ușor din cap, în chip de salut, plecă.

Arthur rămase nemișcat. Nu lăsase încă din mână prosopul pe jumătate împăturit, și abia acum îl împături de tot. Se duse la baie și-l întinse pe țeava de apă fierbinte. Apoi văzu că prosopul nu e prea curat, îl lua de pe țeava și-l trânti în cada goală a băii, ca să fie dus la spălat.

Își puse hainele lui obișnuite. Astă-seară n-avea chef să facă baie. Era obosit, apatic și scârbit. Toate lucrurile i se păreau de domeniul coșmarului, al irealului; se simțea ușor în hainele astea, de parcă n-ar fi purtat nimic pe el. Era atât de sensibil, încât simțea mult prea acut fiecare lucru, dar de îndată ce senzația lui depășea o anumită culme a acuității, amorțea. Și acum era amorțit. Deodată, se zări în oglinjoara atârnată de'-peretele alb de faianță. Nici nu era de mirare că se simțea istovit. Avea treizeci și șase de ani, dar părea cu cel puțin zece ani mai bătrân, cu cearcăne la ochi, părul subțiat și o chelie destul de pronunțată în creștet. De ce își irosea el viața, îmbătrânindu-se devreme, alergând după himere, îmbrățișând iluzia dementă a dreptății? La vârsta lui, alți oameni se bucurau din plin de viață, profitau din plin de banii lor, pe când el se îngropase aici, în mina asta', fără o rază de bucurie, fără a se putea aștepta măcar la o.

Mulțumire, împingând mereu, ca un condamnat, roata de tortură.

Pentru prima dată se gândi: „O, Doamne, ce prost am fost!”

Întorcându-se în birou, se uită la ceas. Era aproape șase. Își luă pălăria și plecă. Ieși din curtea goală a minei și o porni pe Cowpen Street. Binenânțeles, ar fi trebuit să se ducă la spital și să se intereseze de soarta tânărului Wicks, dar hotărî să amâne lucrul ăsta pentru mai târziu. Amânarea, tendința de a amâna mereu, îl caracteriza. Pornind pe bulevard în sus, auzi zarvă mare în dreptul Institutului. Răzbea zvon de glasuri, și totul i se părea fără noimă, ca ținând de o altă lume.

Știa că nu se poate întâmpla nimic rău, ar fi fost illogic să gândească măcar că într-un asemenea moment s-ar fi putut întâmpla ceva rău.

CAPITOLUL XXVI.

Dar Arthur greșea. Din când în când se mai întâmpla ca faptele să zdruncine logica. Și tocmai de aceea, evenimentele din seara zilei de 14 decembrie nu trebuie* neapărat să fie interpretate ca o înfirmare a judecății sănătoase a lui Arthur. Ele nu au făcut altceva decât să se producă.

Întrunirea de la institut avu loc la ora șase. Nu dură mult, Heddon avu grijă ca întrunirea să nu dureze mult. Politica lui era cum nu se poate mai clară. El nu dorea tulburări, nu voia să intre în nici un bucluc. Fondurile

sindicatului erau din nefericire atât de scăzute în momentul acela, încât nu ar fi putut să facă față unei situații mai grele. Intenția lui era să-l intimideze pe Arthur, să-l lase în nesiguranță, să-l facă să fiarbă în zeama lui douăzeci și patru de ore, ca după aceea, în ziua următoare, Heddon să poată încheia cu el un târg cât mai avantajos, tocmindu-se la sânge. Săebțină reprimirea lui Bert Wicks la lucru, o compensație și încă ceva în plus, așa ca să tragă mai greu la cântar. Prin politica lui, Heddon urmărea în primul rând să ajungă odată acasă, să-și schimbe ciorapii uzi, da t fiind că-i transpirau cumplit picioarele, să-și bea ceaiul, în ciorapi uscați și cu picioarele în papuci de casă, și pe urmă să se înfunde într-un jilț la gaura sobei, cu pipa în gură. Heddon nu mai era chiar așa de tânăr, ambițiile lui se stinseseră, ura lui din tinerețe ardea acum doar ca un foc mocnit. Politica lui Heddon, și acum destul de viguroasă, era determinată mai puțin de capul lui, cât de picioare.

Dădu peste cap lucrările întrunirii, îl repezi pe Jake Wicks, sprijini părerile exprimate concis de Harry Ogle, și apoi se grăbi să prindă trenul de Tynecastle la 18,45.

Ieșind, Heddon se opri o clipă pe treptele institutului, uimit de proporțiile mulțimii adunate afară. „Ce dracu! Se gândi el, ce i-o fi apucat să vină aici?” Erau ca la vreo cinci sute de oameni, care stăteau acolo, în picioare, se învârteau prin preajma institutului, așteptau și vorbeau între ei. Majoritatea erau șomeri.

Văzând această adunare, Heddon se simți obligat să ia cuvân t u l.

Își înfundă mâinile în buzunare, împinse capul înainte <Și declară scurt: — Acuități, băieți! Tocmai am ținut o întrunire, ca să dicutăm cazul petrecut astăzi. Nu putem permite ca vreun membru al sindicatului nostru să fie persecutat. Eu nu voi accepta nici o concediere nedreaptă. Dar între timp am suspendat dezbaterea, pentru o chestiune de procedură. Mă întorc mâine, să continuăm negocierile.

Asta-i tot, băieți.

Și, cu gestul lui abrupt, obișnuit, Heddon cobori scările și se îndreptă spre gară.

Intrând pe Freehold Street, Tom Heddon fu întâmpinat cu urale. Pentru acești oameni, Heddon întruchipa o speranță, o speranță vagă, mai mult o iluzie, lucru de care își dădeau și ei foarte bine seama, și totuși era o speranță. Pentru ei, Tom Heddon însemna tutun, bere, un pat ca lumea, îmbrăcăminte calduroasă și slujbă.

Astea erau, cel puțin în parte, motivele pentru care îl întâmpinara cu urale. Dar uralele nu erau prea puternice, și simțea în ele vlăguirea, o notă adâncă de nemulțumire și neliniște.

Când Jake Wicks ieși din institut, cinci minute după plecarea lui Heddon, înfățișarea lui arăta destul de limpede că el unul e departe de a fi mulțumit. Cobori încet scările, cu aerul unui om j ignit, și fu imediat înconjurat de cei care așteptau nerăbdători să afle noi amănunte despre cele întâmplate. Toată lumea voia să știe ce-a fost, și mai curioși decât toți erau Jack Reedy și

băieții din ceata lui. Ceata lui Jack Reedy făcea parte dintre oamenii care stăteau acolo în așteptare, și totuși, parcă nu făceau parte dintre ei. Băieții din ceata lui erau poate nițel altfel. Erau tineri, foarte tăcuți și toți cu țigara-n gură. Ciudat era că semănau oarecum între ei, aveau pe față același aer împietrit, nepăsător, ca și cum totul ar fi fost indiferent pentru oricare dintre ei. Fața lui Jack exprima tocmai acest lucru – era fața omului care odinioară se frământase mult, dar acum nu se mai sinchisea de nimic. Toate trăsăturile de pe chipul lui Jack curgeau în jos, erau trăsături crispate și contorsionate. Fața îi era suptă în dreptul tâmpelor și sub pomeți, și foarte palidă, singura parte mai colorată fiind pata galbenă de nicotină din colțul buzei de sus. Dar lucrul cel mai deosebit de pe chipul lui Jack Reedy era încordarea; era o față atât de încordată, de îndârjită, încât nu-ți puteai închipui că un zâmbet ar înflori vreodată pe ea. Aveai impresia stranie că dacă fața lui Jack ar fi încercat să zâmbească, s-ar fi frânt în bucăți.

— Ce s-a întâmplat? Întrebă Jack, făcându-și loc cu umerii, ca să vină mai în față.

Jack Wicks se uită la Jack Reddy și la Wood, și la Slattery, și la Cha Leeming, care stătea nemișcat lângă el.

— Ia închipuie-ți! Pufni el batjocoritor. Tom ăsta a încurcat toate lucrurile.

Și cu multă aprindere, Jack Wicks le povesti ce s-a întâmplat la întrunire.

— Dar n-a zis nimic despre subvențiile pentru șomeri? Întrebă Harry Kinch, care se afla la marginea gloatei.

— Aș, pe dracu! Făcu Jack.

O tăcere grea, încărcată de amărăciune și ostilitate, se lăsă asupra muncitorilor. La începutul lunii li se redusese ajutorul de șomaj și se desființase complet subvenția provizorie.

Fața încordată a lui Jack se întoarse către Jack Wicks: chipul lui impasibil avea acum un aer de-a dreptul impresionant. Cu glasul lui aspru și agresiv, întrebă:

— Dar ce-a zis, nu cheamă muncitorii la grevă?

— Nici prin cap nu-i trece să facă una ca asta, răspunse Jack, spumegând de indignare. A început și ăsta să tremure de frică. Nu vrea să facă nimic.

— Nu vrea să facă nimic? Repetă Jack, mai mult pentru sine. Ei bine, atunci trebuie noi să facem ceva!

— O manifestație! Comentă batjocoritor Jack – și cu asta, propunerea manifestației căzu baltă.

Mai organizaseră o manifestație în săptămâna aceea, o demonstrație a șomerilor, și procesiunea se îndreptase, cu steagul roșu în frunte, către bărăganul Snook, însoțită de jandarmi călări. Se ținuseră discursuri. Fusesse înălțător. Jandarmii călăreau alături de ei, foarte prietenoși, și totul se desfășurase splendid, fără să i se întâmple nimănui nimic. Dar nu, Jack avea

gânduri negre, negre de tot. Chestii dintr-astea n-aveau nici un rost, absolut nici un rost. El voia acțiune, trebuia neapărat să pornească o acțiune, întreaga lui ființă cerea acțiune. Până atunci se legănase în iluzia că Heddon o să pună muncitorii să declare grevă, sub pretextul concedierii tânărului Wicks. O grevă însemna o acțiune de masă, și acțiunea de chiar câteva sute de oameni fără lucru, asta nu avea nici o importanță; dar când toată lumea părăsea lucrul, asta da, asta însemna ceva; însemna că se duce dracului mina Neptun, însemna că le arată ei patronilor, însemna o acțiune, da o acțiune! Și când colo, poftim, nu mai avea să fie nici o grevă!

Fruntea lui Jack se încruntase atât de tare, de parcă l-ar fi durut.

Părea un om lipsit de puterea gândirii, care se străduiește să înțeleagă ceva de neînțeles.

— Întrunirea aia a voastră n-a fost bună de nimic, mormăi el.

Trebuie să ținem încă o întrunire. Trebuie să facem ceva! Pentru numele lui Dumnezeu, dați-mi și mie o țigară!

Wood îi întinse o țigară. Țigara asta, ca și celelalte, proveneau de la un automat de țigări, pe care Wood se pricepea să-l pună în funcțiune fără bani. Slattery îi oferă un chibrit aprins, apărându-l cu mâna de bătaia vântului. Jack nu făcu decât să-și aplece capul palid, de culoarea osului gol. Trase fumul adânc în piept. Apoi se uită la muncitorii strânși de jur împrejur și ridică glasul.

— Ascultați, băieți, zise el, ținem un miting de masă, la ora opt.

Ați înțeles? Spuneți și voi mai departe. Miting de masă, la ora opt.

Și așa se răspândi vorba din om în om, dar Jack Wicks protestă, pe jumătate speriat, pe jumătate lingușitor:

— Jack dragă, ai și tu grijă, vezi ce faci!

— Ia dă-o-n mă-sa de treabă! Replica Jack, cu glasul lui nepăsător. Dacă vrei, n-ai decât să stai acasă. Sau du-te și tu la spital, după Bert.

Fața greoaie a lui Jake roși. Nu răspunse nimic. Niciodată nu era bine să-l contrazici pe Jack sau să-i răspunzi.

— Haideți! Le strigă Jack celorlalți. Ce, aveți de gând să ardeți gazul aici toată seara?

Și Jack porni, în fruntea gloatei, șchiopătând. Se îndreptă către circiuma Bun găsit, luând-o pe Cowpen Street în jos. Nu se deranja să împingă ușile batante ale cârciumii cu mâna: intră cu umărul în ele, și trecu dincolo. La fel făcură și ceilalți.

Primul salon era ticsit. Bert Amour servea chiar el la tejghea.

De mulți ani ținea Bert circiuma asta; stând mereu îndărătul tejghelei, părea un copac crescut acolo, îl știa toată lumea: cu fața ca alama, cu părul pleostit și o şuviță umedă pe frunte, răsucită ca un cârlionț, de parcă l-ar fi lins vițelii.

— Bună, Bert! Zise Jack, cu o familiaritate de rău augur. Ce bem, băieți? Fiecare spuse ce vrea să comande, și Bert le turnă în pahare.

Nimeni nu plăti, și Bert zâmbi de parcă ar fi avut un junghi în inimă.

— Umple-le bine, Bert! Tună Jack, și cârciumarul tresări.

Fața lui părea mai mult ca oricând de culoarea alamei. Dar le mai umplu încă o dată, până la buză. Tocmai pentru că Bert Amour stătea de atâția ani îndărătul tejghelei de la Bun găsit se pricepea așa de bine să umple ochi paharele și să zâmbească fără a crâcni. Negotul de băuturi spirtoase are și el ciudățeniile lui. Și pentru Bert era de o mie de ori mai bine să fie în relații de prietenie cu Jack Reedy și cu gașca lui.

— Mare porcărie, mă Jack! Încercă Bert un început de conversație. Chestia cu tânărul Bert Wicks.

Jack se prefăcu a nu auzi, dar Cha Leeming se aplecă politicos peste tejghea.

— Da ce știi tu, bă?

Bert se uită la Cha Leeming și i se păru că e mai înțelept să nu bage în seamă observația. Cha semăna leit cu taică-su, Leeming Boxerul; atâta doar, că Cha fusese pe front, și asta îl ancorase în actualitate, Luptând în război, câpătase și el o medalie oarecare, și săptămâna trecută, după manifestația de pe bărăganul Snook, Cha legase decorația de coada unui câine de pripas. Javra alergase prin tot orașul, târând frumoasa distincție militară prin noroi, și Cha botezase jigodia cu numele de Bravul Erou. Pentru o chestie dintr-astea, un om putea să ajungă și la închisoare. De fapt, Bert se gândi că acolo o să și ajungă Cha într-o bună zi.

Bert Amour întinse mina ca să ia sticla de whisky, dar înainte de a ajunge la ea, Jack ridică sticla de pe tejghea și se duse la o masă din colțul încăperii, îl urmară cu toții, în jurul mesei se mai găseau vreo câțiva muncitori, dar le făcură imediat loc, Jack se așează împreună cu gașca Lui și începură să parlaneze. Bert se uită la ei tot timpul cât vorbiră; ștergând tejgheaua, îi supraveghea.

Statură acolo la masa din colț, discutară, băură, până terminară toată sticla. Și cu cât stăteau mai mult acolo, cu atât se strângeau mai mulți oameni în jurul lor. Și toți ascultau, vorbeau și dădeau pe gât pahar după pahar. Se stârni o gălăgie infernală. La urmă părea că vorbesc toți o dată, că se ceartă pe rupte -^ dezbătând capul lui Wicks, lipsa de inițiativă a lui Heddon, reducerea subvenției, speranțele lor legate de noua lege privitoare la minele carbonifere. Toți vorbiră, în afară de Jack Reedy. Jack stătea la masă, cu ochii stinși, ațintiți în gol, drept înainte. Nu era beat. Jack putea să bea oricât fără să se îmbete, și tocmai asta era nenorocirea, își strânse buzele, reducându-le la o simplă linie, și-și încleșta spasmodic fălcile, de parcă ar fi mușcat din propria lui nemulțumire. Viața pe care o dusesese plămădise în Jack Reedy această nemulțumire cumplită; totul în el era numai durere, ochii lui îndurerați erau ațintiți asupra unei lumi în care domnea durerea. Firea lui Jack fusese modelată în tiparul catastrofei miniere, a războiului și a păcii care i-a urmat, cu înjosirea și mizeria șomajului, a cozilor pentru ajutorul de șomaj, cu furțișagurile, expediente, amanetarea obiectelor din casă la Muntele de

Pietate, sălbăticia mizeriei și lipsurilor, pustiul din suflet, care era mai greu de îndurat chiar decât însăși foamea.

Și toată vorbăria din jurul lui îl împingea la disperare, erau doar vorbe mari și late, lăudăroșenie goală. Același lucru avea să se producă și la întrunirea de la ora opt – vorbe și iar vorbe, care nu însemnau nimic, care nu duceau la nimic, care nu realizau nimic. 11 năpădi o deznădejde cumplită.

Și tocmai atunci, în timp ce stătea acolo, la masă, ușile se deschiseră brusc, și în circiumă năvăli Harry Kinch. Harry era nepotul celui Will Kinch care năvălise la rândul Lui în circiuma Bun/ găsit cu atâția ani în urmă, când Ramage îi refuzase „bucățica de carne” pentru micuța Alice. Dar între ei era o deosebire. Harry urmărea politica cu mult mai multă pricepere decât Will. Ținea în mână ediția de seară a ziarului iargus. Se opri o clipă în fața asistenței și apoi strigă:

— Uitați, băieți! Scrie și în ziar. În sfârșit, s-a aflat! Glasul lui răsună spart. Ne-au vândut... Ne-au tras pe sfoară!

Toți se întoarseră către Kinch.

— Ce-i, mă? Întrebă greoi Slattery. Ce s-a întâmplat, măi Harry?

Harry își dădu la o parte de pe frunte părul răvășit.

— Scrie în ziar... Proiectul de lege... Cea mai mare cacialma din ultimii ani! Nu ne-au dat nimic, băieți. Nici un capăt de ață...

Și din nou Harry Kinch nu mai găsi cuvinte ca să-și exprime nemulțumirea.

Se așternu o tăcere de moarte în încăpere. Toți știau ce li se făgăduise, în sinea lui, fiecare muncitor aflat acolo își legase toate nădejdlile de acel proiect de lege. Primul care se mișcă fu Jack Reedy.

— Cum naiba? Zise el. Ia arată-ne ziarul!

Luă ziarul și se uită la el. Toți se îmbulziră, se aplecară cu gâturile întinse, să vadă jurnalul, în care, cu litere de-o șchioapă, era dată pe față trădarea împotriva lor.

— Cum naiba? Zise iarăși Jack. Chiar așa e!

Atunci sări în picioare Cha Leeming, cam amețit de băutură și furios.

— E prea de oaie! Strigă el. Noi n-o să îngăduim una ca asta!

Toată lumea începu să vorbească deodată, se stârni un vacarm cumplit. Ziarul trecu din mână în mână. Jack Reedy stătea acum în picioare, reținut, cu sânge rece. În mijlocul haosului general, el văzu prilejul care i se oferea. Ochii lui stinși se învăpăiară.

— Mai toarnă-mi un whisky! Porunci el. Repede! Dădu paharul pe gât. Se uită pe rând la oameni. Apoi strigă: Eu mă duc la institut! Care vrea, poate să vină după mine.

Se înălță un alt strigăt de răspuns. Toată lumea veni după el.

Oamenii se îmbulziră să iasă din circiumă, trecând prin întunecimea străzii Cowpen, pe care răbufnea câte-o rafală de vânt, și, în frunte cu Jack Reedy, se îndreptară în corpore spre institut.

În fața institutului se mai strânseseră și alții – majoritatea minerilor mai tineri de la Neptun care șomau, toți muncitorii concediați la început. Și nu era unul printre ei pe care vestea să nu-l fi adus într-un hal făr'de hal de deznădejde. Noutatea străbătuse mahalaua Teraselor cu viteza fulgerului; vestea aceasta însemna stingerea definitivă a tuturor speranțelor lor.

Jack urcă în fugă scările institutului și se întoarse cu fața spre mulțime. Deasupra ușii se afla un glob, cu un bec electric proeminent ca o pară galbenă atârând la capătul unei ramuri puternice, își arunca lumina drept pe fața încordată a lui Jack. Strada era aproape cufundată în întuneric; felinarele nu aruncau decât niște rotocoale mici, cu un licăr palid.

Jack stătu un minut încheiat, cu fața la oamenii învăluiți de întuneric, whiskyul pe care-l băuse îi concentrase nemulțumirea și dușmănia, prefăcându-le în venin; tot trupul îi pulsa, intoxicat de această amărăciune otrăvită. Simțea că se apropie momentul lui de glorie, momentul pentru care suferise, pentru care se născuse.

— Tovarăși! Strigă el, am aflat chiar acum vestea. Am fost trași pe sfoară. Și-au bătut joc de noi, ca și de Heddon. Ne-au învățit pe degete, ca întotdeauna. Și asta în ciuda tuturor promisiunilor pe care ni le-au făcut! Jack Reedy răsuflă greu, chinuit, ochii lui revărsându-și mereu văpaia către mulțimea adunată. Ei n-au de gând să ne vină în ajutor! Nimeni n-o să ne vină în ajutor! Nimeni! Ascultați-mă pe mine! Nimeni! Trebuie să ne ajutăm singuri. Și dacă noi nu ne ajutăm, atunci n-o să ieșim niciodată din mocirla asta împutită, în care ne-a azvârlit capitalismul. Dumnezeuule, dar voi nu vedeți, oameni buni, că tot sistemul ăsta economic e putred ca bălegarul?

Ei au bani, ei au automobile, case frumoase, covoare pe jos, și toate astea plătite cu sângele și sudoarea pe care ni le storc nouă! Noi trudim și noi asudăm pentru ei. Și în schimb ce câpătăm? Noi nu câpătăm nici măcar mâncare, băieți, nici foc, nici haine ca lumea, nici ghete pentru copiii noștri. Și cum se întâmplă ceva mai rău, gata, ne azvârle în stradă! Ne azvârle în stradă, ca să mâncăm numai pâine și margarina, și nici măcar aia să nu fie de ajuns ca să ne hrănim muierile și plozii! Să nu-mi ziceți mie că astea toate se întâmpănă pentru că nu sunt bani! Țara e plină ochi de bani, crapă băncile de atâta bănet adunat, milioane și milioane de lire. Să nu-mi ziceți mie că astea toate se întâmplă pentru că nu e mâncare. Ei aruncă înapoi în mare, peștele prins, ard cafeaua și griul, taie porcii și-i lasă să putrezească, și noi aicea murim de foame. Dacă asta e o orânduire bună, băieți, atunci să mă trăsnească Dumnezeu aici, în fața voastră!

Și Jack Reedy iarăși răsuflă cu un oftat. Apoi continuă cu vocea mai puternică: Noi n-am văzut ce avem de făcut nici atunci când s-a întâmplat nenorocirea din mina asta împutită, și au murit o sută de oameni. Noi n-am văzut ce avem de făcut nici în timpul războiului, când tot ei au ucis milioane de oameni. Dar, pe Dumnezeu, acum vedem ce avem de făcut! Așa nu mai putem să rămânem, băieți!

Trebuie să facem ceva! Trebuie să le arătăm noi lor, băieți! Trebuie neapărat să facem ceva! Trebuie! Ascultați-mă pe mine, trebuie!

Dacă nu facem nimic, atunci putem să rămânem toată viața să putrezim în iad. Glasul lui răsuna acum sălbatic, înnebunit, într-un țipăt: Eu am de gând să fac ceva, băieți, și care vrea, poate să vină după mine. Eu am să fac începutul chiar în clipa asta! Am să mă duc și am să le arăt eu lor, acolo, la mina Neptun, unde i-au omorât pe frații mei. Am să mă duc și am să distrug mina, băieți! Am să le plătesc și eu pentru toată supărarea pe care mi-au făcut-o! Veniți după mine, sau nu veniți?

Gloata scoase un urlet. Ațâțați de cuvintele lui Reedy, oamenii se strânseseră în jurul lui în timp ce cobora repede scările și formară un fel de gardă, escortându-l în josul străzii. Unii, îngroziți, se retraseră și se pierdură înspre mahalaua Teraselor. Dar cel puțin o sută de oameni i se alăturară lui Jack. Porniră cu toții spre mina Neptun, exact ca mulțimea care se îndreptase cu douăzeci de ani mai înainte spre prăvălia lui Ramage. Dar de astă dată erau mult mai mulți oameni atrași în această mișcare, mult mai mulți. Și mina reprezenta o atracție mai puternică decât măcelăria lui Ramage.

Mina era focarul, era centrul în care se strângeau tumultul și furia din sufletele lor. Mina era o arenă, un amfiteatru. Și în praful negru care acoperea această arenă, acest sumbru amfiteatru, se amestecau viața și moartea, truda și salariile, sudoarea și sângele.

Oamenii năvăliră unul după altul în curtea minei, conduși de Jack Reedy. Domnea tăcerea în curte, birourile erau închise și puțul se căska, întunecat, ca intrarea într-un mormânt mare și gol. Nu erau muncitori în subteran, acum nu se mai lucra în schimb de noapte, nu se afla nici tipenie de om în toată mina. Chiar și instalațiile de la gura minei păreau pustii, cu toate că muncitorii de serviciu pentru securitatea minei, cei de la pompe, se aflau acolo. Aceștia erau Joe Davis și Hugh Galton. Stăteau în camera mașinilor, dindărătul vestiarelor.

Mulțimea se scurse către camera mașinilor, în care se găseau Davis și Galton. Galton fu primul care-i auzi venind. Una dintre ferestrele sălii mașinilor era pe jumătate deschisă, ca să mai iasă căldura și mirosul de ulei încins, iar Galton, un bătrânel cu o barbă scurtă, cărunță, își scoase capul afară pe fereastră.

Mulțimea se strânsese între timp în jurul sălii mașinilor – o ceată de o sută de oameni, cu fețele îndreptate în sus, spre Galton, care stătea la fereastra înaltă de deasupra lor.

— Ce este? Strigă Galton.

Înălțându-și fața spre el, Jack Reedy îi spuse:

— Coboară! Vrem să vii aici!

— Dar pentru ce? Întrebă Galton.

Jack repetă pe un ton de moarte:

— Coboară! Vino încoace, că n-o să ți se întimple nimic!

Drept răspuns, Galton trase capul înapoi și închise fereastra.

Urmă o pauză de vreo zece secunde, în care nu se mai auzi decât duduital rar al motoarelor de la pompe. Apoi Cha Leeming scoase un urlet și aruncă o cărămidă. Geamul sări în țandări, și zgomotul sticlei sparte răsună mai tare decât duduital și bubuitul motoarelor de la pompă. Acesta fu momentul hotărâtor. Jack Reedy urcă în fugă scările de la sala mașinilor, urmat de Leeming și de alți zece mineri.

Intrară cu forța în sală.

Înăuntru era foarte cald, atmosfera era scăldată într-o lumină puternică, miros de ulei încins și zgomotul vibrațiilor.

— Ce naiba mai e și asta? Întrebă Joe Davis.

Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, îmbrăcat într-o salopetă albastră cu mânecile suflecate, și cu niște cârpe înfășurate în jurul gâtului. Până atunci lustruise toate alămurile din încăpere cu prafuri de curățat și parafină.

Jack Reedy se uită la Joe Davis, pe sub cozorocul de la șapcă, îi spuse grăbit:

— Nu vrem să vă facem nici un rău, nici unuia, nici celuilalt.

Vrem doar să ieșiți afară. Ieșiți, ați înțeles?

— Ce, am căpiat? Întrebă Joe Davis.

Jack făcu un pas înainte. Privindu-l cu grijă pe Joe Davis, Jack îi spuse:

— Ieșiți de aici, ați înțeles? Oamenii vă cer să ieșiți!

— Care oameni? Întrebă Joe Davis.

Atunci Jack se repezi la Joe Davis și-l apucă de mijloc. Se încleștară și se luară la trântă. Se luptară și se zbătură un timp destul de îndelungat, toată lumea stând și uitându-se la ei. În toiul luptei, răsturnară cutia cu parafină. Era o cutie mare de tinichea, și parafina se vărsă pe grătar și se scurse în cutia cu cârpe de șters; numai Slaterry văzu parafina scurgându-se pe cârpele aruncate, toți ceilalți urmindu-i pe beligeranți; cu un gest aproape reflex, Slaterry își scoase chiștocul de țigară din gură și-l aruncă peste cârpe. Țigara aprinsă căzu drept în mijlocul lăzii. Numai Slaterry o văzu căzând, pentru că exact în clipa aceea Davis alunecă și căzu la pământ, iar Jack veni peste el. Mulțimea se repezi înainte. Oamenii îl înșfăcară pe Davis, și apoi se repeziră la Galton și-i scoaseră pe amândoi afară din sala mașinilor.

Tot restul se întâmplă cât ai clipi din ochi. Nimeni nu făcu vreo acțiune specială. Dar toți laolaltă făcură tot ce s-a făcut: aruncară uneltele, tije, liniile de măsurat, cogeamitea barosul, ba chiar și cutia cu praf de curățat printre pistoanele lucioase, care se mișcau alene. De fapt, barosul produse stricăciunea cea mare. Lovi biela, se învârti într-o parte și dădu peste cilindrul principal. Îl făcu să crape și apoi căzu, cu un zgomot infernal în lagărul pompelor. Se auzi un scrâșnet îngrozitor, și aburii începură să fisăie. Toată mașinăria aceea se răsuci, tremură și se bloca într-o hărmălaie oribilă. Sala mașinilor se cutremură o dată din temelie, și apoi se liniști.

Apoi Slaterry strigă, de parcă ar fi făcut cine știe ce descoperire:

— A luat foc! Dumnezeuule! Uitați-vă, a luat foc acolo!

Se uitară la lada cu cârpe, din care țâșneau flăcările, și se uitară și la motoarele pompelor, amuțite într-o tăcere de moarte. Apoi se îndreptară spre ușă. Se strecurară afară, imbulzindu-se cuprinși de panică. Jack Reedy rămase ultimul. El avea totdeauna câte-un gând năstrușnic. Se îndreptă către rezervorul de țiței și dădu drumul la robinet. Timp de un minut, privi cum se scurge țițeiul întunecat.

Privirea lui era palidă, rece, dar oglindea triumful urii. În sfârșit, făcuse ceva. Făcuse ceva. Ieși repede afară și trânti ușa.

Afară îi găsi pe oameni adunați în curte. La început nu se văzu nici o flăcără, doar niște vălătuci de fum, dar ciirând izbucniră și flăcările, limbi mari de flăcări.

Se retraseră puțin în fața flăcărilor, care le luminau fețele în amfiteatrul întunecat, alcătuit de instalațiile de la gura minei. Prin răcoarea nopții ajungeau până la ei valuri de fierbințeală. Apoi, când flăcările se înălțară spre acoperișul uzinei electrice, începură să trosnească țiglele. Era ceva nemaipomenit în acest trosnet. Țiglele săreau de pe acoperiș, ca niște boabe de mazăre de pe o tobă – una, două, trei, până la urmă o adevărată grindină de țigle începu să se abată asupra lor, fiecare descriind o curbă frumoasă prin aer, ca gloanțele trasoare, și apoi spărgându-se pe pardoseala de ciment din curte.

Mușimea continuă să se retragă, împingându-se spre zidurile administrației. Ieși apoi pe poarta minei, aflându-se din nou în strada Cowpen. Acolo muncitorii îi eliberară pe Galton și Joe Davis. Acum totul era în regulă, în absolută regulă. Galton se repezi la administrație, alergă la telefon. Nimeni nu-l opri. Totul era în regulă.

Acum era absolut totul în regulă; urmă iarăși o grindină de țigle, apoi luă foc și începu să trosnească sala în care se țineau lămpile. Galton începu să dea telefoane, furios, îi telefona lui Arthur, lui Armstrong, la pompierie. Telefona și la sediul sindicatului din Tynecastle. Lăsă vorbă la cetrala telefonică să anunțe toate autoritățile din ținut care puteau fi de folos într-o situație îngrozitoare ca aceasta. Pe urmă țâșni afară din birou, să vadă ce se mai poate face. Când dădea buzna pe ușă, ieșind din nou în curte, o țiglă înroșită în foc îi vâjâi pe lângă ureche. Doar două degete mai încoace să fi trecut, și-i sfărâma țeasta.

Țigla se sparse pe podeaua administrației, și cioburile se răspândiră săltăreț. O bucățică mică sări drept în coșul de hârtii. De aici luă foc și administrația.

Totul se întâmpla cu ofepeziciune uimitoare. Din ce în ce mai mulți muncitori începură să umple curtea minei – Forbes, supraveghetorul, Harry Ogle, câțiva funcționari și niște mineri mai bătrâni.

Mai târziu veni și poliția – plutonierul Roddam și vreo zece vardiști, în pas alergător. Galton li se alătură acestora, supraveghetorului și funcționarilor, și alergă, împreună cu ei, în camerele de siguranță, unde Joe Davis se și apucase să desfacă furtunurile. Ieșiră cu ele afară, le înșurubară la hidrant, și Davis dădu drumul la presiune.

Furtunurile se zbugiumară, săltară, și apa începu să țâșnească din ele prin vreo zece crăpături. Cineva tăiase furtunurile. Acum nu mai slujeau la nimic.

Arthur și Armstrong sosiră în același timp. Când primise telefonul lui Galton, Arthur stătea în camera lui și citea. Armstrong primise telefonul când se pregătea de culcare. Se repeziră la grupul de oameni din fața camerei de siguranță. Ținură repede sfat, cu fețele când iluminate, când umbrite de jocul flăcărilor înalte, și apoi Arthur se repezi la administrație, să pună mâna pe telefon. Atunci văzu că birourile sunt în flăcări.

Într-un târziu sosi și mașina de pompieri de la Sleescale, și Camhow puse tumba la hidrant. Un jet subțire de apă se îndreptă fisâind asupra flăcărilor. Mai puseră încă o tumbă, și se înălță un al doilea jet de apă. Dar jeturile erau subțiri și neputincioase. Astea două tulumbe erau singurele pe care le aveau.

Lucrurile se precipitau și totodată sporea și învălmășeala.

Oamenii alergau în neștire prin curte, când în dreapta când în stîngă, ferindu-și capetele. Cădeau grinzi și cărămizi înroșite în foc. Limbile de flăcări înghițeau totul – lemnărie, moloz, piatră și metal; totul era consumat de limbile de foc. Din când în când izbucnea câte-o explozie, și zgomotul ei răsuna prin oraș, ca și cum s-ar fi tras cu tunul de pe mare. Strada Cowpen gemea de lume care stătea și privea, privea...

Când ajunse Heddon la mină, jumătate din instalațiile de la suprafață nu mai existau. Alergase de la gară în lumina puternică a flăcărilor, în care se deslușea totul ca ziua; îi venea greu să-și croiască drum prin mulțime. Tocmai când se lupta să ajungă în curtea minei, sosiră două mașini de pompieri de la Exploatarea Carbonifere Reunite. Clopotele lor bălăngăneau. Heddon își făcu vânt și se urcă la spatele celei de-a doua mașini. Așa intră în curtea minei Neptun.

Între timp fuseseră înghițite de flăcări uzina electrică, camera de siguranță, camera unde țineau lămpile și stația de pompare.

Curentul de aer proaspăt prindea din ce în ce mai multă putere și ațâța vâlvătaia care ieșea pe sub frontoanele dărâmate ale clădirii administrației. Era o căldură înfiorătoare.

Heddon își aruncă haina de pe el și se alătură pompierilor de la Exploatarea Carbonifere Reunite. Furtun după furtun își trimise curentul puternic de apă asupra clădirilor aprinse. Aburii se amestecau cu fumul, înălțând un fel de giulgiu care atârna moale și flutura alene în bătaia vântului. Pompierii înălțau scări mobile. Oamenii alergau, se urcau, loveau cu topoarele și asudau. Iar noaptea trecea.

Când se revărsară zorile, pălălaia se stinsese, doar niște grămezi de tăciuni ardeau mocnit. Lumina rece și cenușie a zorilor le dădu contur, dar dezvălui totodată și sinistra, dezolată ruină.

Sprijinindu-se de o scară, Arthur se uita lung la clădirile distruse. Din piept i se smulse un oftat. Știa că jos e și mai rău. Deodată, auzi pe cineva, strigând. Era Heddon.

— Vino încoace, Armstrong! Strigă Heddon. O să trebuiască să instalezi repede alte pompe.

Armstrong se uită la Heddon și plecă. Se duse până la instalația (ie la gura puțului, arsă până-n temelie. Arthur înțepenise acolo, lângă cușca goală a ascensorului. Armstrong îi spuse cu glasul spart și emoționat:

— Ar trebui să ne ocupăm de o nouă instalație de pompare. Ca să mai putem face vreun lucru de folos, ar trebui să telefonăm imediat la Tynecastle.

Arthur ridică încet capul. Avea fruntea înnegrită de funingine, ochii umflați de fum și fața pustii.

— Pentru numele lui Dumnezeu, spuse el în șoaptă, pentru numele lui Dumnezeu, lasă-mă-n pace!

CAPITOLUL XXVII.

În ciuda noilor și optimistelor însemnări pe care le făcea în jurnalul său, începând cu/ n continuarea apărării mineineptun, Planul P., și în ciuda câtorva cifre complicate pe care le înmulțea cu multă seriozitate pe marginile albe ale volumului Robert Elsnier *, Richard nu putea înțelege pe deplin lucrurile, în fiecare zi, la ora amiezii, se străduia să ajungă până la capătul peluzei de gazon, dincolo de salcâmul galben, și rămânea acolo în echilibru, sprijinindu-se de poarta albă și curată a padocului. Botezase acest loc din care putea să vadă vârful instalatelor de la gura minei Neptun – dar numai atât – Postul de observație nr. 1. Ciudat, foarte ciudat: la gura minei nu se zărea nici cel mai mic semn de activitate. Nu se vedea nici abur și nici fum. Oare roțile se îavârteau, roțile de la instalația de ridicare? Era imposibil de spus, nu se vedea bine nici chiar dacă puneai amândouă mâinile tremurătoare streășină la ochii cercânați, ca un telescop, după cum se și cuvenea, pentru Postul de observație nr. 1. Ciudat, da, da, foarte ciudat!

În ziua aceea de la începutul lui ianuarie, se întoarse de la Postul de observație nr. L cu un aer totodată nedumerit și triumfător:

Își dădea vag seama că se întâmplă ceva rău, răul pe care-l prezisese
<Notă>

*Roman sentimental scris de Mrs. Humphry Ward.

</ notă>

El. Într-adevăr, triumfa pentru că el prezisese că se va întâmplă ceva rău. Aveau să-l cheme la mină, curând, imediat! Ca să îndrepte el răul. Chiar ei aveau să-l cheme.

Dar cu tot triumful lui, arăta ca un bătrân bolnav și șubred.

Mergea cu foarte multă greutate, până și mătușa Carrie recunoștea că în ultima vreme bietul Richard nu prea făcuse mari progrese cu însănătoșirea. Astăzi, întorcându-se de-a curmezișul peluzei, se clătinase pe picioare, gata-gata să cadă. Mersul lui era ca vorba bălbâiților, alcătuit din zvâcniri grăbite și opriri, avântul câtorva pași, repezirepezi, și apoi, la fel de brusc pașii se

împiedicau de la sine și urma clătinarea pe picioare; apoi pașii trebuiau să aștepte iarăși, să pornească iarăși, cum caută bâlbâitul să nimerească silaba care trebuie.

Și totuși în ciuda oricăror dificultăți, Richard voia să-și facă plimbarea singur, refuzând cu bruschete și chiar cu suspiciune brațul mătușii Carrie. Și era foarte firesc să fie așa; toți se legau de el, îl urmăreau și-l amenințau. El trebuia să-și apere propriile sale interese. Omul trebuie să-și poarte singur de grijă.

După ce străbătu peluza, se feri de privirea tristă și tandră a mătușii Carrie, aflată în așteptarea lui lângă portic; Barras făcu pașii lui bâlbâți, îndreptându-se către ușa cu geam de sticlă care dădea de pe terasă în salonaș. Intră pe acolo, ridicând cu multă grijă picioarele, ca să treacă pragul îngust. Intră în fumoașă și se așeză cu gravitate să scrie. Pentru el a se așeza cu gravitate însemna să-și lipească spinarea de speteaza scaunului și apoi să-și dea drumul să cadă.

Cu mâna lui tremurătoare, așternu pe hârtie următoarele: „însemnare de la Postul de observație nr. L, 12.15X.3.14. Nici azi nu se vede pic de fum. Semn rău. Principalul vinovat n-a apărut, dar sunt convins că s-a întâmplat ceva rău. Mă aștept să fiu chemat din zi în zi, ca să apăr mina Neptun. Anchetă. Mă îngrijorează încă prezența la vilă a fiicei mele Hilda și a individului numit Teasdale. De ce?

Răspunsul la această întrebare ar putea să ne dea cheia afacerii. Dar se desfășoară un du-te-vino continuu împotriva mea, în special de la dispariția lui Ann. Mai presus de orice, trebuie să mă apăr singur și să fiu gata pregătit pentru orice eventualitate „.

Îl tulbură un zgomot și ridică supărat capul. Intrase mătușa Carrie-Caroline asta avea obiceiul să vină mereu în odaie: de ce Dumnezeu nu-l lăsa odată în pace? Își închise caietul cu grijă amestecată cu spaimă și se cocârjă de tot în fotoliu – încovoiat cum era, mânios și bănuitor.

— Richard, dar tu nu te-ai odihnit.

— Nu vreau să mă odihnesc.

— Cum zici tu, Richard.

Mătușa Carrie nu insistă; îl privi cu ochii aceia ai ei triști și tandri, cu cearcăne roșii și pleoapele umflate; dar ochii mătușii Carrie îi învăluiau pe Richard în efluvii sentimentale; bietul, dragul de Richard! Era îngrozitor ca tocmai el să nu fie la curent cu ce s-a întâmplat. Dar cine știe, poate ar fi fost și mai rău dacă ar fi aflat.

Mătușa Carrie nici nu putea suporta să se gândească la asta.

— Caroline, vreau să te-ntreb ceva. Ochiul lui mort, dar bănuitor, căpătă o expresie jucăușă, lingușitoare. Ia spune-mi te rog, Caroline, ce fac ăia la Neptun?

— La Neptun? Nimic, Richard, se bâlbâi ea.

— Eu trebuie să-mi apăr interesele, continuă Richard cu multă viclenie. Un om trebuie să-și poarte singur de grijă. Mai ales în situația mea, când toți își vâra coada în treburile mele. Tu mă înțelegi, Caroline.

Urmă o tăcere penibilă. Mătușa Carrie se rugă iar de el:

— Richard, tu nu crezi că ar trebui să te odihnești puțin acum?

Doctorul Lewis insista mereu ca Richard să se odihnească mai mult, dar el nu voia. Mătușa Carrie era sigură că bietul cap al lui Richard ar avea mult de profitat dacă s-ar fi odihnit mai mult.

Richard întrebă:

— Ce caută Hilda aici?

Mătușa Carrie zâmbi cu o veselie aeriană.

— Cum, Richard, dar a venit să te vadă, și să-l vadă pe Arthur.

Ar fi venit și Grace... Numai că ea așteaptă încă un copil... Doar îți aduci aminte, Richard, că ți-am spus.

— De ce tot vin atâția oameni prin casă?

— Cum de ce? Zâmbetul aerian al mătușii Carrie rezistă cu vitejie; nici cu cleștele n-ar fi putut să-i smulgă cineva adevărul de pe buze. Chiar dacă o să se întâmple cumva ca Richard să afle cum stau lucrurile, în orice caz nu de la ea o să afle. Drept care, continuă: Cum, Richard? Care lume? Acuma vino, te rog, și odihnește-te. Te rog din suflet.

Barras se uită aspru la ea, enervarea lui crescând ca o adevărată febră, aprinzându-se și apoi părăsindu-l brusc; și când îl părăsea enervarea, se simțea tare zăpăcit. Ochii lui palizi și cercânați se plecară în jos, și Barras descoperi că mâna în care-și ține jurnalul intim îi tremură cumplit. Adeseori avea spasme ale mâinilor și ale picioarelor. Asta, gândea el, era din cauza șocurilor electrice. Deodată, îi veni să plângă.

— Bine, bine. Apoi, din ce în ce mai slab și cu setea de tandrețe a unui copil, explică: Curentul electric mă face să... Electricitatea...

Mătușa Carrie îl ajută să se dea jos de pe scaun, îl ajută să urce scările și-l ajută să se dezbrace și să se întindă pe pat. Părea un om bătrân și istovit; fața îi era îmbujorată. Adormi imediat, sforăind puternic, și se trezi abia peste două ore.

La deșteptare se simți admirabil, complet refăcut, plin de vigoare și inteligență. Mâncă lacom pâinea și bău laptele, amândouă în cantități destul de mari. Îi plăcură. Laptele avea gust bun, era gros și nu-l frigea; iar mâna nu-i mai era convulsionată de electricitate. Se uită să se asigure dacă într-adevăr mătușa Carrie a ieșit din odaie.

Apoi linse ultima picătură de lapte din castronaș. Așa avea gust mai bun, întotdeauna.

După aceea stătu cu ochii ținți în tavan, cu mâinile încrucișate peste căldura din stomac și ascultând bâzâitul unei muște pe sticla geamului; și lui îi bâzâiau gânduri calde prin cap, fiind perfect conștient de uimitoarea sa capacitate, îi trecură prin minte, prin mintea lui extraordinar de capabilă, tot felul de proiecte și eventualități.

Printre ele, tocmai la urmă, nu prea bine conturată, dar plină de căldură, era și o ceremonie nupțială, muzica înălțătoare cântată la orgă umplea biserica, și mireasa era o fecioară subțirică de o frumusețe neîntrecută, care-l adora.

Zăcea în starea aceasta, când îl tulbură zgomotul produs de sosirea unor automobile. Se ridică într-un cot, ascultă și, cu mare repeziciune, își dădu seama că veniseră mai mulți oameni. Pe față îi licări o expresie de viclenie și încântare. Asta era șansa lui cea mare, o șansă colosală, cu atât mai mult cu cât acum nu-i mai băgaseră electricitate în trup.

Se ridică în șezut. Asta nu era ușor lucru pentru el, se cereau mișcări numeroase și complicate, dar un om ca el, înzestrat cu o capacitate extraordinară, nu cunoștea existența imposibilului. Mai întâi se forță să stea într-un cot și se rostogoli jos din pat. Căzu cu o bufnitură într-un genunchi. Așteptă un minut, ascultând ca să-și dea seama dacă auzise cineva bufnitura. Așa! Va să zică nu auzise nimeni.

Târându-se în genunchi până la fereastră, se uită afară. Un automobil, două automobile; începea să devină palpitantă povestea. Barras se distra de minune, îi venea să și râdă.

Sprîjinindu-se de pervazul ferestrei, se ridică încet – asta era partea cea mai grea, și totuși izbuti s-o realizeze până la urmă – și-și îmbracă haina de casă. Operația aceasta îi luă cinci minute bune; mișca foarte greu brațele, și pe urmă se mai întâmplă ca întâi s-o pună cu fața în spate. Totuși, într-un târziu, reuși să fie îmbrăcat cu haina de casă, și să-și înnoade cordonul peste indispensabili. Nu-și puse pantofii, întrucât pantofii făceau gălăgie. Stătu triumfător în izmene, ciorapi și haina de casă, apoi, cu multă prudență, ieși din camera lui și începu să coboare scările. •

Pentru coborârea scărilor nu exista decât o singură cale. Balustrada nu slujea la nimic, dimpotrivă, te stânjenea și te împiedica. Nu!

Singura cale de coborâre a scărilor era să stea exact pe treapta cea mai de sus și să privească drept înainte, ca un înotător care face sărituri de la trambulină, și apoi deodată să dea drumul la picioare.

Picioarele coborau în felul ăsta treptele dintr-un singur avânt, dar era foarte important să nu te uiți la picioare și nici să nu te gândești la ele.

Richard ajunsese astfel în hol, și rămase acolo, foarte încântat de el însuși. Ascută. Erau în sufragerie; le auzea limpede glasurile și înainta șiret până la ușa sufrageriei. Da, da, erau acolo, îi auzea vorbind. Și el putea trage cu urechea. Bine, foarte bine! Richard se lăsă jos și se tolăni pe dalele pardoselii, cu ochiul la gaura cheii.

„Postul de observație numărul 2”, gândi Richard. Da, da, foarte bine – Richard vedea și auzea tot.

Erau cu toții așezați în jurul mesei din sufragerie. Domnul Bannerman, avocatul, stătea în capul mesei, iar Arthur în capătul opus. Erau acolo și mătușa Carrie, și Hilda, și Adam Todd, și individul Teasdale. Domnul Bannerman avea dinainte foarte multe hârtii, și Arthur avea și el multe hârtii,

iar Adam Todd avea o singură hârtie, în-vreme ce Hilda și mătușa Carrie și Teasdale nu aveau nici un fel de hârtii. Tocmai vorbea domnul Bannerman.

— E o ofertă, zise domnul Bannerman. Eu așa o consider. E o ofertă.

Arthur răspunse:

— Nu e o ofertă; e o porcărie, e o adevărată insultă.

Richard auzi cât de tulburat era glasul lui Arthur și-i făcu plăcere; Arthur părea încovoiat și deznădăjduit, vorbea sprijinindu-și capul într-o mână. Richard râse în sinea lui.

Domnul Bannerman examina atent o hârtie, pe care de fapt nici n-avea nevoie s-o examineze. Părea slab și uscat, făcea impresia că-l strânge gulerul. Se tot juca cu monoclul, care atârna de o panglică neagră, lată.

— Repet că este o ofertă, spuse el cu glas netulburat, singura pe care am primit-o, și este un lucru palpabil.

Tăcere. Apoi vorbi Adam Todd:

— Dar e imposibil să se aranjeze pomparea apei din puț? Nu se pot reconstrui instalațiile de la gura minei? E oare imposibil, pur și simplu imposibil?

— Și cine pune banii la bătaie? Exclamă Arthur.

— Am mai discutat toate astea, spuse domnul Bannerman, prefăcându-se că nu se uită la Arthur și totuși neslăbindu-l din ochi.

— Mie mi se pare că ar fi păcat, murmură cu disperare Todd.

Mare păcat. Ridică brusc capul. Dar tablourile? Tablourile tatălui tău? Nu poți să scoți ceva bani ipotecându-le?

— N-au nici o valoare, răspunse Arthur. L-am chemat pe tânărul Vincent să le evalueze. A râs pur și simplu. Alea de Goodallas și de Copes, nu ți le ia nimeni, nici dacă le-ai da de pomană. Nimeni nu mai umblă după asemenea tablouri.

Iar un răstimp de tăcere. Apoi Hilda vorbi foarte hotărâtă:

— Arthur nu trebuie să mai aibă necazuri în plus. Asta-i tot ce am de spus. În starea sa actuală nu e capabil să reziste la atâtea necazuri.

Umerii lui Arthur se lăsară și mai tare în jos, își acoperi și mai mult fața cu mâna. Vorbi cu vădită greutate:

— Tu ai intențiile cele mai bune, Hilda. Dar eu știu care sunt de fapt gândurile voastre; voi vă spuneți cu toții cum am ruinat eu bunătate de lucruri. Am făcut ceea ce am crezut că e mai bine și mai drept să fac. Dar n-am avut încotro. Așa s-a întâmplat, au venit lucrurile unul'după altul. Dar eu sunt conștient că voi toți socotiți că nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat dacă ar fi condus tata treburile.

Dincolo de ușă, fața lui Richard se îmbujora de satisfacție.

Bineînțeles, el nu-și dădea seama pe deplin de tot ce se discută acolo, dar vedea bine că lucrurile luaseră o întorsătură proastă și că ei voiau să-S roage să le îndrepte. Aveau să-l cheme înăuntru.

Arthur vorbea iar, cu o voce monotonă:

— Întotdeauna m-am tânguit după dreptate. Și acum am obținut dreptate! Ani de zile i-am strâns pe oameni cu ușa, am inundat mina și le-am dat la cap muncitorilor. Și acum, când eu încerc să fac totul pentru ei, muncitorii se întorc împotriva mea, îmi inundă ei mina și-mi dau ei mie la cap.

— Vai, Arthur, nu mai vorbi așa, dragă! Scânci mătușa Carrie, îndreptând o mână tremurătoare către Arthur.

— Iertați-mă, vă rog, zise Arthur, dar eu așa văd lucrurile.

— Ce-ar fi dacă am discuta acum numai șhiumai despre afaceri? Replică pe tonul cel mai sec cu puțință domnul Bannerman.

— Mă rog, dați-i drumul înainte.- Zise greoi Arthur. Dați-i drumul înainte, rezolvați toată povestea și să terminăm odată!

— Vă rog! Zise domnul Bannerman.

Atunci interveni și Hilda, întrebând care sunt termenii ofertei și cum se poate face aranjamentul.

Domnul Bannerman își potrivi monoclul și se uită la Hilda.

— Situația este următoarea: avem pe de o parte o mină scoasă din funcțiune, cu abatajele inundate și cu instalațiile arse. Pe de altă parte, avem această ofertă de preluare a minei Neptun, de cumpărare a întregii întreprinderi în starea în care se găsește, așa neproductivă, cu toate angaralele și, dacă-mi permiteți s-o spun, chiar și cu apa care a inundat-o.

— Ei știu foarte bine că de apă se poate scăpa ușor, zise cu amărăciune Arthur. Doar am cheltuit mii de lire pentru galeriile acelea subterane. Este mina cea mai bună din tot ținutul, lucru pe care ei îl știu precis. Iar termenii ofertei nu se ridică nici măcar la o zecime din valoarea minei. Ar f i o adevărată nebulie să acceptăm oferta.

— Arthur dragă, vremurile sunt grele, zise domnul Bannerman.

Dar încă și mai grele sunt împrejurările specifice ale cazului de față., Hilda spuse:

— Ce se întâmplă dacă acceptăm oferta?

Domnul Bannerman nu știa ce să facă. Își scoase monoclul și se uită la el.

— Păi, începu el, în primul rând am scăpa de toate datoriile și obligațiile care ne grevează proprietatea. Făcu o pauză. Dacă îmi permiteți să mă exprim așa, Arthur a făcut cheltuieli nehibzuite. Nu trebuie să uităm de datoriile în care suntem înglodați.

Hilda îi aruncă o privire întunecată domnului Bannerman.

Ceea ce o exaspera în mod deosebit era faptul că acesta vorbea mereu la persoana întâi la plural, când de fapt domnul Bannerman nif era cătuși de puțin înglodat în datorii, după cum, iarăși, domnul Bannerman nu avea nici un fel de obligații, Hilda îl întrebă, cu oarecare asprime:

— Și dumneata nu poți obține o sporire a ofertei?

— Aștia sunt oameni foarte abrași, răspunse dotftnufbannerman, foarte, foarte abrași. Oferta lor este maximum ce s-a putu obține.

— Dar e o tâlhărie la drumul mare, gemu Arthur.

— Și, mă rog, cine sunt acești oameni? Întrebă Hilda.

Domnul Bannerman își potrivește cu delicatețe monoclul din nou în arcadă.

— E vorba de firma „Mawson & Gowlan”, zise el. Da! Domnul Joseph Gowlan este partenerul care a deschis negocierile.

Urmă un răstimp de tăcere. Arthur își înalță încet capul și se uită peste masă la Hilda. Glasul lui răsună cu o ironie sălbatică:

— Îl cunoști pe tipul ăsta, nu? Birourile alea noi din Grainger Street. Alea cu lemn „negru și marmură. Numai terenul pe care'au clădit aceste birouri a costat patruzeci de mii de lire. Și este același Joe Gowlan care a lucrat pe vremuri ca pogonici în mina Neptun.

— Dar acum nu mai lucrează acolo, ripostă domnul Bannerman cu ton de precizare. Și cercetând antetul hârtiei pe care o avea în față, declară: Firma „Mawson & Gowlan” deține pachetul principal de acțiuni al concernului „Northern Steel Industries Limited”, al întreprinderii „United Brassfounders Limited”, al lui „Tyneside Commercial Corporation”, al lui „Corporation and Northern Securities Limited” și al societății de aviație „Rusford”.

Iarăși se făcu tăcere. Adam Todd părea teribil de nefericit și mesteca niște cuișoare, având totodată aerul că-i displace aroma lor.

— Dar altă cale nu există? Întrebă el din nou, negăsindu-și locul pe scaun. Eu știu ce instalații au fost băgate în mina Neptun. Instalații minunate. Și mina Neptun a aparținut din tată-n fiu familiei Barras. Altă cale nu există?

— Aveți vreo propunere? Întrebă, politicos, domnul Bannerman. Dacă aveți, atunci vă rugăm frumos să ne-o spuneți și nouă.

— De ce nu te duci la Gowlan ăsta, zise deodată Todd întorcându-se către Arthur, ca să încerci să te înțelegi cu el? Tocmește-te cu el. Spune că nu ții neapărat să-ți plătească bani gheață. Spune-i că vrei să fuzionezi cu întreprinderea lui. Spune-i că vrei un loc în Consiliul de administrație, să-ți plătească printr-un pachet de acțiuni, zău așa, numai ca să te pui bine cu el, Arthur. Dacă ajungi la o înțelegere cu Gowlan, ești un om făcut!

Arthur începu să roșească.

— Ideea ta e foarte bună, Todd. Dar din nefericire e inutilă.

Știi, am și încercat lucrul ăsta. Arthur îi privi pe toți drept în față și, într-o neașteptată izbucnire de cinism amar, strigă: M-am dus acum două zile la Gowlan ăsta, în birourile lui noi, lua-le-ar naiba!

Dumnezeule! Zău, ar merita să le vedeți – uși de bronz masiv, marmură de Carrara, lemn de tek și ascensor tapisat. Am încercat să mă vând lui. Dar știți cine-i ăsta. El a început prin a-i fura lui Millington topitoria. Pe urmă și-a jefuit acționarii, în epoca de prosperitate de după război, în viața lui n-a muncit cinstit măcar o zi. Tot ce posedă a dobândit pe cale necinstită – exploatându-și muncitorii, obținând contractele prin sperjuri, furând de la comenzile de armament. Dar am trecut toate acestea cu vederea și am încercat să mă vând lui. Tremurând, Arthur se opri o clipă. Cred că v-ar fi venit să râdeți dacă mă vedeți, reluă el. S-a jucat cu mine ca pisica și Șoarecele. A început prin a-mi spune cât de onorat se simte, dar după aceea mi-a arătat că, după cât se pare

ideile noastre sunt un pic diferite. A continuat, pe urmă, să vorbească despre noua uzină de aviație de la Rusford, unde se produc avioane militare cu sutele și le vinde tuturor țărilor din Europa. Pe urmă a dezbătut pe larg perspectivele avionului de tip Rusford, deoarece posedă ceea ce numea el o putere mai mare de distrugere decât oricare altă marcă, încetul cu încetul m-a dus cu vorba, așa ușurel, cu o aluzie discretă colo și o făgăduială dincolo, și, după ce m-a făcut să declar solemn că renunț la toate credințele mele dintotdeauna, după ce m-a dezbrăcat, ca să zic așa, la piele, a început să-mi rida în nas și mi-a oferit o slujbă de ajutor de administrator la mina Neptun.

Se lăsă o nouă tăcere în cameră, de data asta mai lungă. Dan Teasdale începu să se agite și luă și el cuvântul pentru prima dată:

— Dar e o rușine nemaipomenită! Fața lui, care pocnea de sănătate oglindea indignarea. Zău, Arthur, de ce nu dai naibii toată șandramaua, și nu vii să lucrezi cu noi? Noi nu scoatem. Cine știe ce gologani. Dar nici n-avem nevoie de ei. Și suntem foarte fericiți și fără bani. Există lucruri mai bune pe lume – asta m-a învățat Grace.

Sănătatea, munca în aer liber, posibilitatea de a-ți vedea copiii făcându-se mari și voinici. Vino cu mine, Arthur, și începe o viață nouă, alături de noi.

— Cred că mi-ar sta bine printre puii de găină, zise Arthur disperat la culme.

Bannerman dădu iarăși semne de nervozitate.

— Atunci, aș putea să vă întreb ce instrucțiuni îmi dați?

— Dar ce, nu ți-am spus să vinzi totul? Izbucni Arthur pe un ton de îngrozitoare deznădejde, și apoi se ridică brusc, parcă ar fi vrut să j>aaă capăt întregii povești. Vinde și vila Law! Gowlan o vrea și pe asta. Spune-i să ia totul, și să se ducă dracului! La urma urmei, n-are decât să mă ia și pe mineca ajutor de administrator, că tot nu-mi mai pasă.

Dincolo de ușă, stând în genunchi cu picioarele depărtate, Richard Barras privea lung, fără să înțeleagă. Fața lui Richard era acum teribil de roșie și foarte răvășită. Nu putea să-și dea seama pe deplin de ceea ce se petrece în sufragerie, dar în bietul lui creier bălmăjit simțea că s-a întâmplat ceva rău la Neptun, un lucru pe care numai el putea să-î îndrepte. Și cind colo, ei uitaseră complet de existența lui, de puterea lui de a realiza și imposibilul. Era teribil. Se așeză pe pardoseala de piatră a holului. Acum nu mai vorbeau în sufragerie, iar el era nițel obosii, pentru că stătuse în genunchi, și dorea un pic de confort, ca să poată gândi cum trebuie.

Deodată, în timp ce stătea acolo, se deschise brusc ușa de la sufragerie și ieșiră cu toții dinăuntru. Surpriza aceasta îl făcu pe Richard să cadă cu totul pe spate. Haina de casă se desfăcu, dezgolindu-i picioarele slabe, indispensabili, tot trupul Era expusă vederii toată această înduioșătoare transformare a omului, scheletic și totuși diform, viclean și totuși timp. Dar Richard nu băga în seamă.

Stătea acolo, așa cum era, întins pe dalele holului, cu un aer foarte șmecher și râdea. Îl auziră chicotind.

Pe chipul tuturor încolți îngrijorarea, și Hilda se repezi la el strigând:

— O, bietul tata!

Teasdale și Hilda îl ajutară să se ridice în picioare și să urce scările până în camera lui, Bannerman ridică dintr-o sprinceană, dădu din umeri și pe un ton foarte oficial își luă rămas bun de la Arthur.

Arthur rămase în picioare în hol, cu privirile ațintite spre ochii de hepatic ai lui Adam Todd, care de atâția ani îl tot ruga să nu meargă împotriva curentului. Arthur îi spuse deodată:

— Hai să mergem la Tynecastle, Todd. Am chef să mă îmbăt.

CAPITOLUL XXVIII.

În zilele care urmară, Richard zăcu într-o stare foarte proastă.

După incidentul pe care-l înregistrase în jurnalul său intim ca „Descoperirea de la postul de observație nr. 2”, Hilda vorbise cu multă gravitate, arătând că e recomandabil să fie ținut în pat. Barras era acum atât de slăbit, și atât de nesigur pe picioare, încât Hilda insistă, înainte de a se întoarce la Londra, ca cel puțin să nu fie lăsa:

Să iasă din dormitor. Asta îl alarmă pe Richard, pentru că el își dădea perfect de bine seama că din dormitor nu putea să conducă operațiile. Așa ca se arătă chipurile cuminte și docil, făcu tot ce-i spunea mătușa Carrie, într-un cuvânt: avu o purtare exemplară.

Acum toate gândurile i se concentrau asupra ideii lui mărețe și noi, pentru regenerarea minei sale Neptun. În toată dimineața aceea de vineri, ideea l-a agitat așa de mult, încât nici n-a putut să se mai stăpânească. Stând în odaia lui, simțea cum îi bate mereu un ciocan în creier și pielea capului îi era încordată ca membrana unei tobe. O dată crezu chiar că i-au venit de hac cu electricitatea pe care o vârău în el, dar se lăsă pe spate și stătu cu ochii închiși, până ce ăia încetară cu șocul electric.

Când își veni în fire, îl găsi pe Arthur în odaie, stând drept în fața lui.

— Nu te simți bine, tată? Întrebă Arthur, și se uită la taică-su cu ochii înnegurați de tristețe, deși fața îi era împietrită. Arthur nu putea privi fără tristețe pe bătrânul ăsta nenorocit, îndobitocit și scorjit, și nici nu putu să-și stăpânească amărăciunea când simți cum îl privește ochiul acela viclean și injectat, Arthur continuă: M-am gândit să vin să stau de vorbă cu tine, tată. Tu înțelegi ce-ți spun?

Auzi vorbă, dacă înțelege! Obrăznicia Lui Arthur făcu să i se urce tot sângele la cap. Îndată, se retrase în găoacea lui.

— Acum nu.

— Tată, aș vrea să-ți limpezesc lucrurile, zise Arthur. Poate așa o să-Ji vină mai ușor. Ești neliniștit și foarte agitat. Tu nu-ți dai seama că nu ești un om sănătos.

— Ba sunt foarte sănătos, îl repezi Richard furios, în viața mea ^ nu m-am simțit mai bine ca acum. Jf|

— Știi ce m-am gândit, tată? Continuă Arthur, dorind să utili-zeze o introducere cât mai blândă pentru surpriza care urma: că poate n-ar fi rău dacă am renunța la vila Law și am lua o casă mai mică.

Știi...

— Acum nu! Îl întrerupse Richard. Poate mâine. Nu vreau să ascult. Altă dată! Pur și simplu nu vreau să ascult. Acum nu!

Se lăsă iar pe spate în fotoliu, cu ochii închiși, și refuză să-l asculte, până ce, în cele din urmă, Arthur renunță cu desăvârșire și plecă din odaie. Nu avea încă intenția să discute cu Arthur. Nu, fără doar și poate nu voia asta! Avea să-i impună lui Arthur termenii lui, mai târziu, când avea să se termine regenerarea minei Neptun. Și aci deschise ochii cu o tresărire, privirea sa detașată și totuși febrilă străpungea aiurea tavanul alb. Dar despre ce era vorba? Aha, da, acum își amintea. Aerul răătăcit dispăru de pe fața lui. Ochiul stins lacrimă și străluci; oare cum de nu se gândise mai înainte la asta?

Cum se poate? Bineînțeles, mina, mina Neptun, care-i aparținea!

Era o idee superbă, teribilă, strălucită. Trebuia să-i înfunde pe toți, ducându-se personaha mina Neptun.

Tremurând de agitație și emoție, se ridică și cobori scările.

Toate bune deocamdată, nu era nimeni pe acolo. Toți erau ocupați, necăjiți și speriați. Se furișă în hol, de unde își luă în grabă gambeta și și-o înfundă pe cap. Nu mai fusese tuns de mult, și chica încâlcită îi ieșea de sub pălărie. Dar lui Richard nu-i păsa. În mare secret, ieși pe ușa din față și se opri pe scări, să-și recapete echilibrul, în fața lui se afla aleea, cu poarta deschisă și nepăzită, la capătul ei. Era un teren interzis, un teren primejdios, mult prea departe de peluza de gazon și de salciful galben. Atât Hilda, cât și doctorul Lewis declaraseră cu strășnicie acest teren interzis și primejdios. Toată chestiunea era o inițiativă teribilă. Dar lui Richard nu-i păsa. Coborî treptele și aleea dintr-un singur avânt, în care se împletici doar puțin, și ajunse, în sfârșit, afară, în libertate. E drept, se cam clătina pe picioare și era gata să cadă, dar ce importanță avea nesiguranța pașilor lui, din moment ce curând avea să scape de toate – de amețeală, de bubuitul din cap, de șocurile electrice, de întreaga conspirație îngrozitoare împotriva lui?

Urcă spre vârful dealului de la Sluice Dene. Nu era el prost să meargă pe drumul obișnuit către Neptun, pentru că, fără doar și poate, acest drum era supravegheat și inamicul putea să-l intercepteze! Nu, nu! Era prea deștept ca să se lase prins astfel. Merse pe ocolite, pe drumul cel mai lung, drumul care înconjura pădurile de la Sluice Dene, traversă câmpurile și bărăganul Snook și intră în curtea minei Neptun prin spate. Barras era cum nu se poate mai încântat de strălucitul plan al contraofensivei lui. Minunat, minunat!

Dar plouase tare, și drumul pe care-l alesese era plin de noroi și foarte prost. De pe urma ploilor rămăseseră băltoace, și fâgașurile erau pline de apă, așa că Richard nu-și putea ridica picioarele. Nu trecu multă vreme, și se văzu ud și murdar. Fleoșcăi prin apă și glod, cu mersul lui săltat și smucit, până ce ajunse la pârliazul din vârful dealului.

Aci se opri. Pârleazul reprezenta o dificultate pe care el n-o pusese la socoteală, își dădu seama că va trebui să sară pârleazul. Dar el nu putea ridica piciorul decât maximum de-o palmă, or înălțimea primei trepte a pârleazului era de cel puțin două palme. Richard nu putu să treacă pârleazul, și în ochii lui bătrâni și amețiți tremurară lacrimi.

Îl cuprinse furia și începu să plângă; furia era cumplită. Dar nu se dădu bătut. Nu era el omul să se lase. Pârleazul făcea și el parte integrantă din conspirația împotriva lui. Trebuia să-l înfrângă și pe acesta. Pârleazul, pârleazul complotiștilor. Tremurând de mânie, Richard ridică brațele și se prăbuși asupra pârleazului. Atinse leațul de deasupra cu burta, se lovi de el, rămase o clipă balansându-se pe el, parcă ar fi înotat, apoi căzu dincolo, și cu asta trecu pârleazul.

Minunat, minunat! Izbutise să ajungă dincolo. Căzu greoi, cu fața în țarină, cu capul într-o băltoacă, și zăcu acolo, gâfâind, amețit, cu balele curgându-i din gură, în timp ce simțea bubuitul ciocanelor și șocurile electrice în tot trupul, transmise parcă prin noroi și apă.

Zăcu multă vreme acolo, pentru că ciocanul cel mare părea să-i fi frânt ceva, acolo înăuntru, în cap, iar noroiul îi făcea bine, ținându-i rece pe din afară tocmai în locul unde simțea că s-a rupt ceva pe dinăuntru. Dar într-un târziu, se ridică totuși, o, da, se ridică, sprijinindu-se în coate, în genunchi și apoi făcu un efort înspăimântător ca să se înalțe în picioare. Pământul i se cam clătina sub tălpi, își pierduse pălăria și era îngrozitor de murdar pe față, pe haine și pe mâini. Dar nu-i nimic, n-avea nici o importanță. Se ridicase iar și mergea, mergea către mina Neptun.

Dar acum, mersul era și mai greu. Ciocanul acela îl lovise așa de tare, încât piciorul drept îi era lipsit de vlagă și mort și trebuia să-l tirâie după el, parcă ar fi fost o remorcă. Asta era ceva cu lotul deosebit, pentru că de obicei atât ciocanul, cât și șocurile electrice acționau asupra piciorului său l sting; dar acum îi loviseră piciorul drept, ba chiar și brațul drept. Toată partea dreaptă a corpului îi paralizase.

Merse totuși înainte, prin spatele pădurii și de-a lungul potecii, către bărăganul Snook, cu pași greoi, târându-și piciorul, cu capul gol și plin tot de noroi, cu ochiul roșu și injectat, ațintit cu înfrigurare asupra turnului de extracție de la Neptun, care se înălța deasupra ultimului șir de case din marginea bărăganului. Cu toate că dorea să meargă repede, abia se tira. Se^simțea legat și împiedicat; știa că merge încet, și asta îl înfuria, încercă să facă tot posibilul ca să grăbească pașii, dar nu izbuti; avea ideea fixă că se întâmplă ceva la Neptun, o conspirație sau o catastrofă, și că n-o să ajungă acolo la timp. Și această idee îl înnebunea.

Apoi se porni ploaia, o ploaie bicluitoare, cu picături grele.

Curgeau șiroaiele pe el. Ploaia îi lipea suvițele cărunte pe capul bătrîn și descoperit, făcea să-i șiroiască noroiul în ochi, îl izbea cu putere, îl muia tot, și-l orbea.

Se opri locului, ploaia spălându-i toată furia din el, și rămase nemișcat, sub bicluirea șuierătoare. Era speriat. Și deodată, începu să plângă. Lacrimile i se amestecară cu ploaia și îl udară mai tare. Se mișca înainte, așa, orbește. Dorea un adăpost.

La capătul șiragului de case din marginea bărăganului se afla o cârciumioară, La popasul ortacului, un local infect și prăpădit, pe care-l ținea o văduvă, Susan Mitchell. Localul nu era frecventat decât de lucrătorii cei mai săraci din preajma bărăganului. Și totuși, Richard intră acolo, în circiuma numită Popasul ortacului.

Intră de parcă l-ar fi aruncat înăuntru o rafală de vânt și ploaie, și rămase pe pardoseala de piatră, cu a'pa siroind de pe ei și legănându-se pe picioare, ca un vagabond bătrîn și bețiv, în sală nu erau decât doi bărbați, doi muncitori în pantaloni de piele de drac, care jucau domino. Halbele goale le puseseră alături, pe masa rudimentară. Se uitară lung la Richard și-i umflă râsu-i. N'u-l cunoșteau pe bătrîn. Credeau că e un vagabond care s-a cam întrecut din pahare.

Unul dintre ei, făcându-i celuilalt cu ochiul, i se adresă lui Richard.

— Bună, șefule, zise el, ai fost la o nuntă[^]thipă câte vād?

Richard se uită la el, și ceva din privirea acestui om care stătea acolo, clătînându-se pe picioare, îi făcu pe amândoi să hohotească.

Răseră de era să le vină rău. Apoi cel de-al doilea zise:

— Nu-i nimic, omule, toți am fost cândva veseli în viața noastră.

Și-l luă pe Richard de umeri, conducindu-l către bancheta de lemn de la fereastră. Richard mai mult căzu decît se așeză. Nu știa unde se află și nu știa cine sunt acești doi bărbați, care se uitau lung la el. Umblă cu mina amortită prin buzunar, căutându-și batista, și când o scoase, o monedă se rostogoli pe pardoseală. Era o monedă de doi șilingi și jumătate.

Cel de-al doilea bărbat luă banul de jos, scuipe pe el și rânji cu gura până la urechi.

— Oho, cetățene, zise el, da ești tare de tot, zău așa! Ce bei, șefule? Bem câte-o juma de litră de cap, eh?

Richard nu înțelese, așa că cel de-al doilea bărbat bătu tare în tejghea.

— Trei jumătăți de litră! Strigă el.

Din odaia din spate ieși o femeie subțirică și oacheșă, deși cam palidă la față. Le umplu trei pahare de whisky, dar tocmai cînd îl turnă pe-al treilea, se uită cam într-o doară la Richard.

— Cred că lui i-ar prii mai bine să nu bea, zise ea.

Primul bărbat o contrazise:

— Încă o picătură în plus nu-i face nici un rău.

Cel de-al doilea bărbat se apropie de Richard.

— Ține, șefule îi zise el. Bea de colo!

Richard luă paharul pe care i-l dădu omul și bău conținutul.

Era whisky. Whiskyul îi tăie răsufierea, îl încălzi pe dinăuntru, și deodată se porni iarăși bubuitul ciocanului din capul lui. Băutura îl făcu să-și

amintească și de mina Neptun. Se gândi că poate a încetat ploaia. Oamenii aceia se uitau și ei la dânsul, așa că până la urmă îi făcură frică, își aminti că el e Richard Barras, proprietarul de la Neptun, un om plin de demnitate și cu o avere considerabilă. Voia să plece, să plece de aici, și să ajungă la Neptun. Cu un efort, se ridică de pe banchetă și se îndreptă clătinându-se către ușă. În urma lui răsună nestăvilit risul oamenilor.

Când Richard ieși de la popasul ortacului, ploaia încetase și cerul se limpezise. Un soare strălucitor se revărsa peste pustiul aburit al bărăganului, licărind în ochii lui Barras, orbindu-l. Dar cu toată strălucirea orbitoare, el izbuti să distingă turnul de extracție de la Neptun, care se înălța într-un fel de apoteoză cerească. Mina Neptun, mina lui, mina lui Richard Barras! Porni să traverseze bărăganul.

Călătoria aceasta de-a curmezișul pământului Snook era stranie și îngrozitoare. Richard Barras nici nu-și dădea seama cum merge. Se împiedica mereu de movilele de pământ moale, de făgașurile noroioase ale acestui teren frământat. Picioarele nu voiau să-l mai poarte, și-l aruncară nemiloase la pământ. Începu să se târâie, să se cațäre. Fleoșcăi iar prin noroi, ca o stranie amfibie. Dar el habar n-avea de nimic. Nu simți nici când căzu, nici când se ridică și căzu din nou. Trupul lui era mort, mintea îi era moartă, dar spiritul i se mai înălța încă spre un țel viu și mare. Neptun, mina Neptun, gloria acelor minunate instalații care se înălțau la gura minei Neptun îi atrăgeau spiritul și îl înălțau. Restul era doar un vag coșmar.

Dar Barras nu ajunsese la mină. La jumătatea drumului căzu și nu se mai ridică. Sub crusta de noroi, fața lui era cenușie, buzele îi erau uscate și vinete, respirația se transformase într-un sforăit agitat, ca al cailor. Acum nu mai era nici un șoc electric, toată electricitatea dispăruse, lăsându-i trupul moleșit și flasc; dar bubuiturile din cap se înrăutățiseră, se întetiseră. Ciocanul bătea-bătea într-una, vrând parcă să spargă iarăși ceva. Făcu o încercare slabă de a se ridica. Apoi ciocanul din capul lui Richard îi dădu o ultimă lovitură. Căzu cu fața în jos, și nu se mai urni. Ultimile raze ale amurgului trecând peste ruinele de la gura minei luminară pământul pârjolit și-l găsiră acolo, mort. Mâna lui lipsită de viața, întinsă înainte, se zgârcise pe un pumn de țărână.

CAPITOLUL XXIX.

Era ziua celei de-a treia citiri a legii minelor – proiectul care ajunsese acum în stadiul de prezentare însoțit de expunerea de motive, amănunțit cu grijă și împestrit cu amendamente ale opoziției, în momentul acela se discuta un amendament propus de domnul deputat Clair St. Boone, din circumscripția Keston. Cu o admirabilă precizie de jurist, domnul Clair St. Boone ceruse în mod formal permisiunea de a propune ca la rândul trei al celei de-a șaptea clauze, înaintea cuvântului „desemnată”, să se insereze și cuvântul „legal”. Din acest chițibuș se născuse o discuție plină de bonomie, care dura de peste trei ceasuri, oferind vaste posibilități atât guvernului, cit și sprijinitorilor săi din opoziție să ridice proiectul de lege în slava cerului.

David asculta dezbaterea cu' brațele încrucișate și fără nici o expresie pe chipul său. Rând pe rând, acoliții guvernului se ridicară pentru a enumera dificultățile ce stăteau înaintea cabinetului și eforturile extraordinare pe care le făcea acesta, și pe care avea sa le facă și în viitor, pentru a înfrânge aceste dificultăți. Arzând de indignare, David asculta într-una – discursuri ținute de Dudgeon, Bebbington, Hume și Cleghorn – fiecare cuvânt din ele constituind expresia unui compromis, a unei amânări sine die. Urechea lui, exersată în ultima vreme și foarte încordată acum, datorită emoției actuale, simțea inflexiunea din fiecare turnură de frază, scuza latentă, intenția ascunsă de a înfățișa un lucru neplăcut într-o lumină cât mai favorabilă.

Stând acolo, rece, deși fierbea în sinea lui, David aștepta să atragă atenția președintelui camerei. Trebuia neapărat să ia cuvântul. Ii era imposibil să șadă cu brațele încrucișate când era vorba de o asemenea trădare. Oare pentru asta se zbatuse, se luptase, pentru asta își sacrificase viața? În timp ce aștepta, i se perindară pe dinaintea ochilor imagini ale strădaniilor sale din ultimii ani: începuturile sale modeste, în Bi. Oul Federației, lupta aprigă în vâlmășagul apăsător al politicii locale, eforturile sale îndelungi și necruțătoare din acești ultimi ani – aspirațiile, munca titanică, sufletul pe care-l pusese în această muncă. Și la ce mai serveau toate acestea, dacă măsurile astea false, această respingere a tuturor angajamentelor luate, această parodie a justiției anihila tot ce se făcuse până atunci?

Ridică brusc capul, plin de O hotărâre de-a dreptul violentă, fixându-l cu ochii dilatați pe vorbitorul din acel moment, în picioare se afla acum Stone, bătrânul Eustace Stone, care începuse ca un politician dintre cei mai radicali, trecuse apoi pe lista liberală, și pe urmă, în timpul războiului, înflorise definitiv în culorile sale adevărate, conservatoare. Stone, un adevărat maestru al cazuisticii politice, șiret ca un vulpoi bătrân, nu mai contenea cu laudele aduse proiectului de lege, în speranța de a fi trecut cu prima ocazie pe lista celor ridicați la rangul de lord. Toată viața lui, Stone tânjise după un loc în Camera Lorzilor, și acum începuse să-l adulmece, ca pe-un ciorchine bogat de struguri, coborât centimetru cu centimetru, până ce ajunsese aproape de botul acestei vulpi, care stătea cu fălcile căscate, gata să-l înhațe. Făcând un efort de a-și extinde popularitatea, el împărțea buchete de flori în dreapta și-n siânga și vorbea pe un ton declamator și plin de înflorituri. Teza pe care o expunea era noblețea de caracter a minerului, și o dezvoltă cu un meșteșug de o măiastră șiretenie, pentru a discredita toate argumentele cum că prezentul proiect de lege ar fi putut să provoace noi nemulțumiri printre muncitori.

— Dar cine oare din Camera noastră a Comunelor, proclamă el sonor, ar avea îndrăzneala să declare că în inima minerului britanic sălășluiește măcar o cât de slabă umbră de neîncredere? În această privință, niciodată nu s-au spus cuvinte mai bine simțite decât acelea rostite atât de poetic de distinsul nostru coleg, care reprezintă circumscripția Carnarvon Boroughs. Într-adevăr, fac un apel la indulgența dumneavoastră, pentru a cita aceste vorbe memorabile.

Într-adevăr, el își rotunji frumos gura și începu să recite:

— L-am văzut pe miner la locul lui de muncă, și pot să spun că nimeni nu muncește mai bine decât el. L-am văzut pe miner ca om politic, și pot să spun că nimeni nu gândește mai înțelept decât el.

L-am auzit pe miner cântând, și pot să spun că nimeni nu are glasul mai dulce. L-am văzut pe miner jucând fotbal, și pot să spun că nimeni nu-i poate sta în cale. În orice activitate a lui, minerul se dovedește credincios, serios și curajos...” „O, Doamne, gemu David, cât o să mai dureze poliloghia asta?”

Și se gândi la incendierea minei Neptun, un act de sabotaj, o nebunie de neiertat, luată în sine, și totuși exprimând prin ea însăși revolta minerilor împotriva propriei lor soarte. Simți cum îi arde sufletul din pricina urii pătimase pe care i-o stârnea fiecare propoziție fățarnică ieșită de pe buzele vicleanului Stone ca de pe-o bandă rulantă, îi aruncă repede o privire lui Nugent, care stătea lângă el, acoperindu-și fața cu mâinile. Sentimentele lui Nugent erau aceleași cu ale lui și la fel de profunde; dar Nugent avea o doză mai mare de resemnare, un soi de fatalism care-l făcea să se incline mai ușor în fața inevitabilului, în schimb el, David, nu se putea înclina. Nu, niciodată! Simțea că trebuie să vorbească, trebuie neapărat! Încordat la culme de vigoarea dorinței de a-și realiza țelul, se străduia să fie calm, să-și păstreze sângele rece, stăpânirea de sine. Când, în cele din urmă, Stone ajunse la sfârșitul perorației sale pe o cale șerpuitoare ca albia unui râu de șes, iradiind fericire în întreaga sală și, în sfârșit, se așeză jos, David sări în picioare.

Așteptă, cu nervii încordați, imobil; până la urmă reuși să se facă văzut de președintele Camerei. Trase aer mult în piept, și aerul îi intră în plamâni, încet, dureros, gărind apoi că i se răspândește prin tot trupul, ca un val de hotărâre. În clipa aceea se decise să facă un ultim efort deznădăjduit, pentru a opune acestui proiect de lege tăria țelului său de o viață întreagă. Mai trase o dată aer în piept, îi revenise stăpânirea de sine necesară – o calmă stăpânire de sine – și totodată se simțea îmbărbătat, începu să vorbească rar, cu un aer aproape impersonal, cu o sinceritate atât de categorică, încât, după limbuția bombastică a antevorbitorului său, izbuti imediat să fixeze atenția întregii Camere asupra lui.

— Toată după-amiaza aceasta am ascultat dezbaterile. Aș dori din inimă să pot și eu să împărtășesc admirația distinșilor mei colegi pentru acest proiect de lege. (Pauză.) Dar, în timp ce ascultam frazele lor frumos cizelate, nu puteam să nu mă gândesc la muncitorii despre care a vorbit atât de poetic colegul meu antevorbitor. Domnii deputați știu foarte bine că în repetate rinduri le-am atras atenția asupra mizeriei din regiunile miniere ale țării noastre. Și nu o dată l-am rugat pe domnul deputat să mă însoțească în propria mea circumscripție, ca să vadă cu ochii lui disperarea mută și lipsită de orice perspectivă, care umple străzile din orașul meu. Să vină să vadă oamenii cu o viață fără căpătâi, femeile cu inimile zdrobite, copilașii pe fața cărora poți citi cuvântul „foamete”. Dacă domnul deputat ar fi acceptat invitația mea, îmi închipui că i s-ar fi tăiat respirația și s-ar fi întrebat cu uimire: „Dar cum Dumnezeu mai trăiesc oamenii ăștia?” Ei bine, răspunsul este că de fapt acești oameni nici nu trăiesc. Ei

există, pur și simplu. Există într-o stare de decrepitudine și demoralizare, covârșită de o povară insuportabilă, o povară care apasă cel mai greu pe umerii celor slabi și nevârstnici. Nu mă-ndoiesc că domnii deputați se vor ridica și-mi vor spune că mă bălăcesc într-un val de sentimentalism exagerat. Permite-ți atunci să-i trimit pe onorabilii mei colegi la rapoartele medicilor școlari din aceste ținuturi, din propriul meu ținut, rapoarte unde vor găsi pe larg și din plin confirmarea celor expuse până acum. Copiii suferă de frig, pentru că nu au îmbrăcăminte, copiii nu au încălțăminte, copiii nu au greutatea normală pentru vârsta lor, copiii sunt declarați slab dezvoltăți din pricina subnutriției. Subnutriție! Bănuiesc că domnii deputați dispun de suficientă înțelegere pentru a sesiza sensul acestui eufemism politic. De curând, la deschiderea parlamentului nostru, am avut din nou posibilitatea să asistăm la toată splendoarea, • pompa și luxul care – mă vor asigura distinșii mei colegi – reprezintă măreția națiunii noastre. Dar oare distinșii mei colegi, sau cel puțin vreunul dintre ei pune aceste elemente măcar pentru o clipă în contrast cu sărăcia, mizeria, suferința și lipsurile care domnesc înăuntrul măreției națiunii noastre? Poate că eu nedreptățesc cumplit Camera Comunelor, în glasul lui David se strecură un accent de amarnică indignare, în două rânduri am avut prilejul să aud câte-un deputat ridicându-se cu propunerea ca noi, membrii Camerei Comunelor, „să punem mână de la mână” pentru a ușura suferințele populației din regiunile miniere. Dar există oare o rușine mai mare decât aceasta? Chiar așa istoviți cum sunt, abia târindu-și zilele, oamenii aceștia nu cerșesc pomană de la noi. Ei vor dreptate! Or, proiectul acesta de lege nu le face dreptate. El le acordă dreptate numai în vorbe; proiectul este o fățarnicie curată. Oare membrii Camerei Comunelor nu-și dau seama că industria carboniferă se deosebește prin însăși natura ei de toate celelalte industrii?

Este unică în felul ei. Nu e vorba numai de procesul obținerii cărbunelui. Ea este industria de bază care furnizează materii prime pentru jumătate din industriile prospere ale țării noastre. Iar muncitorii care produc, cu riscul vieții lor, această marfă unică și de importanță vitală sunt ținuti în lipsuri și mizerie, sunt angajați cu un salariu care nu ar ajunge măcar pentru a plăti trabucurile consumate de unii distinși colegi de-ai noștri în incinta acestei Camere. Oare vreunul dintre deputații noștri crede în mod sincer că acest proiect de lege necorespunzător și fățarnic va salva, în sfârșit, industria?

Dacă există cumva vreunul care susține așa ceva, atunci îi cer în mod solemn să vină. Înaintea noastră. Actualul nostru sistem al exploatărilor carbonifere s-a dezvoltat în felul acesta la voia întâmpănării, nu ca rezultat al unor cauze economice, ci datorită unor cauze istorice și subiective. După cum s-a mai spus, el a fost proiectat pe baza unor rațiuni genealogice, și nu geologice. Oare distinșii mei colegi își dau seama pe deplin de faptul că suntem singura țară din lume cu o producție de cărbune importantă, în care nu există nici un fel de control național, obștesc, asupra rocii în sine? Două comisii regale au recomandat în mod insistent naționalizarea subsolului, pentru ca statul să poată să reorganizeze bazinele carbonifere pe baze moderne,

științifice. Și însuși guvernul actual, înainte de a ajunge la putere, și-a luat angajamentul de a naționaliza minele. Dar cum onorează acum guvernul acest angajament? Continuând haosul, băjbâind orbește după o scăpare din impas, tot pe baza vechiului sistem al concurenței, aplicând restricții și limite, reducând producția, în loc să lărgască piețele, acordând subvenții minelor părăsite, pentru a le menține închise, aruncând pe străzi sute și mii de reprezentanți ai clasei muncitoare, producătorii averii patriei noastre. Țin să avertizez Camera Comunelor că un scurt răstimp se va mai putea acționa în felul acesta, dar sfârșitul inevitabil îl constituie degradarea muncitorului și ruina întregii națiuni. David ridică glasul. Nu veți putea stoarce mai mult sânge din vinele minerilor pentru a reanima industria. Vinele lor s-au închiruit, au secăt, au albit. Salariile de cerșetor și foametea pustiesc regiunile miniere neîntrerupt de la război încoace, adică exact din vremea când distinsul meu antevorbitor asigura mereu țara că trebuie doar să ucidem un număr suficient de nemici pentru a trăi în pace și prosperitate până la sfârșitul zilelor noastre. Să ia aminte membrii Camerei Comunelor. Nu este posibil ca deputații noștri să condamne colectivitatea minerilor la noi ani de mizerie. David făcu iar o pauză, și tonul său deveni convingător, apropiat, aproape rugător:

— Prin însăși natura sa, proiectul de lege care ne-a fost propus recunoaște falimentul minei bazate pe proprietatea particulară în fața concurenței marilor carteluri și concerne. Oare acest lucru în sine nu este suficient pentru a exprima în mod concludent avantajele unei industrii în proprietatea poporului? Camera Comunelor nu poate să nu-și dea seama de faptul că s-a pregătit un mare plan de proprietate obștească pentru eliminarea risipei, pentru sporirea la maximum a randamentului muncii, pentru reducerea cheltuielilor și prețurilor, pentru stimularea unui consum mai ridicat de energie electrică. De ce oare guvernul laburist al țării noastre refuză să ia în considerație acest gen de integrare, dând preferință unui nebulos amalgam capitalist?

De ce nu declară guvernul nostru, îmi mod curajos: „Vom pune capăt, o dată pentru totdeauna, moștenirii nenorocite pe care ne-au lăsat-o predecesorii noștri. Vom pune capăt, o dată pentru totdeauna, orânduirii care ne-a aruncat în haos. Vom prelua industria minieră în numele națiunii întregi, și o vom administra pentru binele țării noastre.” Un ultim răstimp de tăcere, după care glasul lui David se înalță, atingând culmea apelului pătimaș. Solicit Camera Comunelor, în numele noțiunilor de cinste și conștiință, să cerceteze elementele pe care le-am expus dinaintea dumneavoastră. Și, mai înainte ca deputații noștri să treacă la vot, fac un apel în mod special către colegii mei de pe banca guvernamentală, îi implor să nu-i trădeze pe muncitorii și mișcarea cărora le datorează mandatul de deputat, îi implor să-și reconsidere atitudinea, să arunce acest paleativ la lada cu gunoi, să-și îndeplinească angajamentul și să introducă în parlament o lege clară și directă a naționalizării. Dacă vom fi înfrânți în incinta Camerei Comunelor, repet, dacă și când s-ar întâmpla acest lucru, ne vom adresa țării, pentru a ne acorda mandatul, în numele umanității,

vă rog din inimă să cereți acest mandat din partea națiunii, înarmați fiind cu o asemenea înfrângere, care, departe de a fi o rușine, ar constitui un titlu de glorie.

Când David se așeză la loc, se așternu o tăcere mormântală, o tăcere care trăda deopotrivă nehotărârea și încordarea. Membrii Camerei Comunelor erau impresionați, împotriva voințelor. Apoi, Bebbington, cu un glas detașat, calm, glacial, aruncă următoarele cuvinte:

— Este evident că onorabilul nostru coleg, care reprezintă circumscripția Sleescale, e convins că guvernul nostru poate naționaliza minele tot așa de ușor cum își scoate cineva o autorizație de a cumpăra un câine.

Un ușor zumzet străbătu sala, nesigur și stânjenit. Atunci se produse intervenția satirică a lui Basil Eastman, rămasă legendară.

Acest deputat, un tânăr conservator oarecare, ales într-unul din comitatele din inima țării și care își petrecea rarele vizite pe la Camera Comunelor într-o stare de letargie ereditară, avea una din rarele virtuți parlamentare care-l făceau foarte scump partidului său.

Știa să imite la perfecție o mulțime de animale. Și acum, trezit din apatia lui obișnuită, la auzul cuvântului câine, se îrdreptă nițel pe scaun și lătră deodată ca un ogar speriat. Deputații tresăriră, își ținură respirația, și apoi chicotiră. Chicotele se întetiră, prefăcându-se într-un hohot de râs. Camera Comunelor rise homeric, încântată.

Mai mulți deputați se ridicară, se pus' e chestiunea la vot, comitetul își expuse părerea. Era un happy end pentru această criză. Și, în timp ce deputații treceau, unul după altul, prin culoarul unde se numără voturile, David se strecură neobservat afară.

CAPITOLUL XXX.

David se duse să se plimbe în parcul St. James. Mergea repede, parcă s-ar fi îndreptat către o destinație precisă, cu capul ușor avântat, cu ochii ațintiți departe de tot, înaintea lui. Nici nu-și dădea măcar seama că se află în parc, nu-și dădea seama decât de faptul că fusese înfrânt.

Înfringerea nu-l făcea să simtă nici; umilință, nici mortificare, ci pur și simplu o tristețe cumplită care-l apăsa ca o povară și-l trăgea în jos. Ironia cu care-l atinsese Bebbington nu-l îndurera, bajocura lui Eastman și hohotul de râs al Camerei Comunelor nu-i lăsaseră nici un gust amar. Nu le purta pică. Gândurile lui erau proiectate în afară, convergente parcă spre un punct din depărtare, și fuzionau într-un focar de tristețe, dar o tristețe care nu era a lui.

Ieși din parc, la Arcul Amiralității» pentru că, fără să-și dea seama, parcursese promenada Malî, și aici zgomotul circulației de pe străzi străbătea platoșa tristeții lui, care-i detașa gândurile și i le ațintea aiurea. Rămase o clipă «ă privească năvala vieții, bărbații și femeile care se grăbeau, se grăbeau neîncetat, taxiurile, omnibuzele și automobilele perindându-se șuvoi prin fața lui, urmând sensul unic al circulației, întrecindu-se în viteză, accelerând, claxonând, fiecare în parte străduindu-se cu disperare să ajungă primul. Trecătorii se depășeau, se strecurau, se îmbulzeau și profitau de fiecare palmă

de loc ca s-o poată lua înaintea celorlalți, și de fapt toți mergeau în aceeași direcție, totul învârtindu-se în cerc.

David privi îndelung, și ochii lui triști se îndurerară și mai mult.

Goana aceea rapidă, dementă deveni pentru el simbolul strădaniei oamenilor, sensul unic al traficului din viața omului. Mai departe, mereu mai departe; mai departe, tot mai departe; mereu în aceeași direcție; și fiecare pentru sine.

Studie fețele bărbaților și femeilor care zoreau pe lingă el și i se păru că pe fiecare dintre ele citește o stranie încordare, de parcă fiecare ar fi fost absorbit numai și numai de acea viață intimă, particulară, ascunsă îndărătul fiecărui chip, și de nimic altceva.

Omul ăsta e preocupat numai și numai de probleme bănești, celălalt de gândul la mâncare, celălalt de femei. Primul l-a înșelat, în dupăamiaza aceea, cu cincizeci de lire pe un altul la bursa de valori, și e încântat. Al doilea se delectează mintal cu imaginea pateului de ficat și a sparanghelului, și nu se poate hotărî care dintre aceste delicatese o să-i producă mai multe plăceri gastrice; în același timp, al treilea chibzuiește șansele de a seduce pe soția prietenului său, care la cina din seara trecută i-a zâmbit cu subînțeles.

David fu șocat de gândul oribil că în mijlocul acelui șuvoi uriaș de viață năvalnică și precipitată, fiecare trăia pentru propriile sale interese, pentru propria sa mulțumire, pentru binele său propriu, numai și numai pentru sine. Fiecare se gândea numai la el, iar viețile altora nu reprezentau decât un auxiliar pentru propria sa existență; ceilalți nu contau, conta doar el, el, individul însuși. Viețile tuturor celorlalți au importanță doar în măsura în care afectează fericirea ta proprie. Și omul e în stare să sacrifice fericirea și viețile altor oameni, e în stare să-i înșele și să-i escrocheze, să-i extermine și să-i anihileze, numai și numai pentru propriul său bine, pentru propriile sale interese, pentru propria lui persoană.

Ideea aceasta îl zdrobea pe David; căută să întoarcă spatele acestui gând, să întoarcă spatele șuvoiului de circulație care se învârtea nebunește, în cerc. Se îndepărtă repede. O luă în sus pe Haymarket. La colțul cu Pan ton Street, un grup de bărbați cântau pe stradă – erau patru la număr – și se vedea cale de-o poștă că sunt mineri. Erau toți tineri, stăteau cu capetele aplecate, uitându-se unul la altul, și frunțile lor aproape că se atingeau. Cântau un cântec în limba gaelică, erau deci mineri din Țara Galilor. Și tinerii aceștia welși, lipsiți de orice mijloace materiale, cântau pe străzi, în timp ce toată bogăția și tot luxul Londrei treceau în goana roților pe lângă ei.

O dată cântecul terminat, unul dintre tineri întinse o cutie. Da, era miner. David își confirmă bănuiala. Cu toate că hainele îi erau sărăcăcioase și ieșasortate, arătau foarte curate; îi făcea impresia că omul ăsta luptă să se mențină la suprafață, să nu se lase înghițit de viitoarea adâncurilor care-l pândeau. David văzu pe fața lui proaspăt rasă micile cicatrice, acoperite de praf de cărbune, caracteristice minerilor. Lăsă o monedă de un șiling să cadă în cutie. Omul îi mulțumi fără slugărnicie, și David se gândi mai trist chiar decât

înainte că acest șiling a fost poate mai folositor decât toată truda, toate eforturile și discursurile lui din ultimii cinci ani.

Se îndreptă încet spre stația metroului din Piccadilly Circus.

Traversă până la stație, își luă un bilet, coborî scările și se urcă în primul vagon, în fața lui ședea un muncitor care citea ziarul de searăse oprise chiar asupra relatării discursului lui David, reprodus în edițiile de seară. Omul buchisea încet și își împăturise ziarul, lăsând să se vadă numai partea pe care o citea. Metroul duduia 'zgomotos, prin tunetele întunecoase în care fiecare sunet se răsfângea de mii de ori. David se simți puternic îmboldit să-l întrebe pe muncitor ce părere are despre discurs. Dar până la urmă se abținu.

David coborî la stația Battersea și o porni pe jos spre Blount Street. Era tare obosit când ajunse la imobilul cu numărul 33 și simți pur și simplu o ușurare intrând în casă și urcând scările cu covor uzat.

Doamna Tucker îl opri la jumătatea scărilor. David se întoarse spre ea când o auzi vorbindu-i prin ușa deschisă a odăii ei de la parter.

— A telefonat doctorița Barras, zise ea. V-a căutat de mai multe ori, dar n-a vrut să-mi lase mie vorbă ce dorește.

— Mulțumesc, doamnă Tucker, zise el.

— A zis să-i telefonați când sosiți, indiferent de oră.

— Bine.

Își închipui că Hilda telefonase ca să-i împărtășească suferința, să-și declare solidaritatea, și cu toate că-i era recunoscător, nu se simțea într-o dispoziție potrivită, ca să-i primească condoleanțele.

Dar doamna Tucker insistă:

— I-am promis doamnei doctor că o să-i telefonați de cum sosiți.

— Bine, bine, zise el, și se întoarse către telefonul aflat pe palier, în spatele lui. Când ceru la centrală numărul Hildei, auzi cum doamna Tucker închide mulțumită ușa.

Nu căpătă prea repede legătura, dar de îndată ce o obținu, dădu chiar peste Hilda la telefon. Se vedea bine că aștepta lângă aparat.

— Alo, Hilda, tu ești?

David nu izbuti să-și alunge oboseala și plictiseala din glas.

— David, zise ea, te-am căutat toată după-amiaza.

— Da?

— Vreau să te văd, acum, imediat!

David șovăi.

— Lartă-mă, Hildă, dar în clipa asta sunt foarte obosit; te superi dacă...

— Trebuie să te văd, îl întrerupse ea, e important, urgent!

Urmă un răstimp de tăcere.

— Dar ce este? Întrebă el.

— Nu-ți pot spune, zău, nu-ți pot spune prin telefon. Iar apoi, după o pauză: Dar e vorba de soția ta.

— Cum?

— Da.

David rămase cu receptorul în mână, trezit brusc din oboseală, din inerție, din orice altă stare.

— Jenny, spuse el mai mult pentru sine.

— Da, repetă Hilda.

Iarăși o clipă de tăcere, apoi David vorbi repede, aproape incoerent. F

— Va să zică ai văzut-o pe Jenny. Unde e? Spune-mi, Hilda, știi unde e Jenny?

— Da, știu.

Răspunsul Hildei îl stârni din nou.

— Atunci, spune-mi. De ce nu-mi poți spune prin telefon?

— Trebuie neapărat să vii încoace, răspunse ea pe un ton neutru. Sau dacă vrei, vin eu la tine. Nu-ți pot spune mai mult prin telefon.

— Bine, bine, se învoi el repede, vin imediat la tine.

Puse receptorul în furcă și cobori în fugă scările pe care le urcase atât de încet. Ajungând pe Bull Street, opri un taxi. Ceru șoferului să-l ducă în mare viteză până la Hilda. Peste câteva minute, suna la ușa apartamentului ei.

Femeia de serviciu era plecată, așa că-i deschise chiar Hilda.

David o privi nerăbdător, simțind cât de tare îi bate inima, din curiozitate și grabă; scrută fața Hildei.

— Ei? Zise el repede.

De fapt, aproape că sperase s-o găsească pe Jenny în apartamentul Hildei. Poate de aceea îi chemase Hilda la ea. Dar Hilda clătină din cap. Era palidă la față și tristă, și conducându-l în odaia care dădea spre Tamisa se așeză; fără să se uite la el.

— Ce este, Hilda? Nu cumva s-a întâmplat ceva rău?

Hilda stătea foarte liniștită și dreaptă, în rochia ei severă de culoare închisă, cu părul negru, degajat de pe fruntea palidă; mâinile ei frumoase, de o paloare delicată, i se odihneau în poală. Părea că-i e frică să vorbească, și de fapt asta era și realitatea. În cele din urmă, îi spuse:

— Jenny a venit astăzi la mine, la clinică.

— E bolnavă? Întrebă David și se îngrijoră vizibil.

— Da.

— E la spital?

— Da, la spital.

Un răstimp de tăcere. Toată bucuria stârnită în el se prefăcu tot atât de rapid în durere. I se puse un nod în gât.

— Dar ce este? E bolnavă rău?

— Da, e destul de bolnavă, David. Îmi pare tare rău. Hilda evita să se uite la ei. A venit azi după amiază la consultațiile de la ambulatoriu. Ea nici nu-și dă seama cât e de bolnavă. Dar a venit pur și simplu și a întrebat de mine, pentru că mă cunoștea...

— Dar e grav? Întrebă el îngrijorat.

— Mda, sigur... Ceva intern... Bănuiesc că într-un fel e destul de grav.

David se uită lung la Hilda, dar n-o vedea pe ea, ci pe Jenny. Pe biata Jenny, pe micuța de Jenny. Și în ochii lui stăruia tristețea și o mare tandrețe.

Făcu un gest instinctiv, exclamând:

— Mă duc chiar acum la spital. Să nu mai pierdem nici o clipă.

Vii cu mine, sau să mă duc singur?

— Așteaptă o clipă, zise ea.

David se opri la jumătatea drumului spre ușă. Hildei îi păliseră până și buzele; era îngrozitor de necăjită, îi spuse:

— N-am putut să obțin internarea lui Jenny la spitalul Sf.

Elisabeta. Am făcut tot ce-am putut, dar n-am izbutit; e un motiv ascuns, știi cauza... A trebuit să aranjez, a trebuit s-o trimit... A trebuit s-o internez într-un alt spital, pentru început.

— La ce spital? Întrebă el.

În sfârșit, Hilda îl privi. La urma urmei, trebuia să afle și el, mai curând sau mai târziu tot avea să știe, așa că-i spuse:

— La spitalul Lock, din Canon Street.

La început, David nu înțelese și se uită lung, cu un fel de mirare, la fața chinuită a Hildei; dar asta numai timp de câteva secunde. Pe urmă, din pieptul lui izbucni un strigăt de durere, un strigăt inarticulat.

— N-am avut încotro, zise Hilda; și-și întoarse ochii, pentru că îi făcea rău să-l vadă suferind.

Se uită pe fereastră către Tamisa, care își purta apele bogate la picioarele ei. Fluviul curgea în tăcere și aceeași tăcere domnea și în cameră. O tăcere care dăinui multă vreme, până ce vorbi David:

— Dar o să fiu lăsat s-o văd?

— Da, asta pot aranja eu. Le dau telefon chiar acum. Șovăi, ferindu-și și acum privirea. Sau vrei să vin și eu cu tine?

— Nu, Hilda, murmură el, mă duc singur.

Rămase locului, în timp ce Hilda puse mâna pe telefon și vorbi cu medicul-șef. Când îi comunică lui David că totul e în regulă, el îi mulțumi în grabă și plecă. Se simțea foarte slăbit. O clipă i se păru chiar că o să leșine, și se agăță de gardul care înconjură blocul. Nu putea suferi asemenea gesturi; cu atât mai mult cu cât se temea ca nu cumva Hilda să se uite pe fereastră și să-l vadă; dar ce era să facă, nu se putu stăpâni! Într-un apartament de la parter, un gramofon cânta Tu ești fericirea inimii mele. Era cântecul la modă, toată Londra se înnebunea după el. Și-l auzeai peste tot, cântat fie din gură, fie la un instrument, fie pe plăci, își aminti că n-a mâncat nimic de la prânz.

„Ar trebui poale să mănânc ceva, ca să nu mă dau în spectacol la spital”, se gândi el.

Luă mina de pe ostrețele gardului și porni pe splai către o cafenea micuță din împrejurimi. De fapt era mai mult un adăpost pentru birjari, dar probabil cel care îngrijea localul și-a dat seama că nu se simte bine și i-a dat lui David o cafea fierbinte și un sandviș.

— Cit face? Întrebă David.

— Cinci penny, răspunse omul.

În timp ce bea cafeaua și mânca sandvișul, îi răsuna într-ună în cap melodia auzită la gramofon.

Spitalul Lock. Nu era prea departe, și un taxi îl duse repede pină acolo. Stătea cocârjat pe perna taxiului – o mașină curată și nouă. Șoferul aranjase și un buchet de flori galbene artificiale, într-un vas cromat. În taxi mai stăruia puțin parfum – parfum și aromă de țigară. Ai fi zis că florile artificiale exală și parfumul, și mirosul de țigară.

Portarul de la spitalul Lock din strada Canon era un moșneag cu ochelari; era bătrân și încet, și cu toate că Hilda dăduse telefon, se produse destulă întârziere. David așteptă în fața gheretei portarului până ce bătrânul vorbi prin telefonul interior la salonul respectiv. Pardoseala de mozaic avea un desen cu roșu și” albastru, și chenarele pardoselii urcau puțin la baza peretelui, ca să nu se srnrgă praful acolo.

Liftul urcă încet, scâncind, și David ajunse în fața salonului.

Acolo se afla Jenny, soția lui. Inima începu să-i bată cu o rapiditate care-l sufoca. Intră în urma infirmierei în salon.

Era un salon lung și alb, cu paturi albe, înguste, de ambele părți.

Totul era liniștit, totul era alb și frumos, și în fiecare pat alb și frumos se afla o femeie. „Tu ești fericirea inimii mele”, răsuna mereu-mereu placa de gramofon în capul lui David.

Jenny! În sfârșit, o văzu pe Jenny, pe soția lui. Era în ultimul pat, ultimul pat alb și frumos, îndărătul unui paravan alb și frumos.

Fața cunoscută și dragă a soției lui, a lui Jenny, îi apăru în mijlocul frumuseții stranii și impunătoare a salonului alb. Simți o strângere de inimă, iar zvâcnirile din piept îl sufocau. Tremura din tot trupul.

— Jenny! Șopti el.

Infirmiera salonului îi aruncă o privire lui David, și apoi îl părăsi. Ieși cu buzele strânse punga, legănându-și șoldurile.

— Jenny, șopti el din nou.

— Știam eu că o să vii, zise Jenny, și-i zâmbi, fără vlagă cu surâsul acela întrebător și îmbietor de altădată.

Lui David i se frânse inima, nu fu în stare să rostească o vorbă, și căzu moale pe scaunul de lângă patul ei. Cel mai rău îi făceau ochii fetei – parcă ar fi fost ai unui câine bătut. Pe obraji se răspândise o plasă de vinișoare roșii. Buzele îi erau palide. Era încă frumoasă și nu părea îmbătrânită, dar frumusețea ei era puțin buhăită. Avea expresia tragică a unei persoane de care s-a slujit multă lume.

— Da, zise ea, știam eu că ai să vii. Nostim, cum m-am dus s-o vld pe doctorița Barras, dar când m-am îmbolnăvit n-am vrut să mă duc să consult un străin. Și auzisem de Hilda Barras. Și prin faptul că fusesem prieteni cu ea la Sleescale, orișicât... Da, și chiar am găsit-o! Da, și știi, m-am gândit eu că ai să vii și tu.

David își dădu seama că e bucițoasă că-l vede, dar că nu încearcă nici măcar o urmă din emoția care-l ardea pe el. Se bucura de revedere, iară prea mare entuziasm și cu un aer ușor vinovat. Făcu un efort să vorbească.

— Te simți bine aici? Întrebă el.

Jenny roși, puțin rușinată de ceea ce pe vremuri ar fi numit ea „poziția ei”. Foarte stânjenită, îi răspunse:

— A, da, chiar foarte bine. Știu că e salonul săracilor, dar infirmiera e așa de drăguță! O adevărată lady.

Vocea lui Jenny era puțin îngroșată. Pupila unuia dintre ochii aceia de câine bățut era dilatată, neagră, mult mai mare decât cealaltă.

— Mă bucur că te simți bine.

— Da, zise ea. Deși niciodată nu mi-au plăcut spitalele. Miaduc aminte când și-a rupt tăticu piciorul.

Jenny îi zâmbi iar, și zâmbetul ei îi făcu de-a dreptul rău lui David – iarăși avea aerul de câine bățut care se gudură. Cu glas scăzut, David îi spuse:

— Dar ai fi putut să-mi scrii, Jenny.

— Am citit despre tine, îi răspunse ea. Am citit o mulțime despre tine prin jurnale. Știi, David – și glasul lui Jenny se învioră deodată – știi că o dată ai trecut pe lângă mine pe stradă? Era pe Ștrand; ai trecut așa, mai-mai să mă atingi, nu alta.

— Și de ce nu m-ai strigat?

— Mde.~. Întâi am vrut să te strig, și pe urmă m-am răzgândit.

Se îmbujora iarăși puțin. Știi, eram cu cineva.

— Înțeleg, zise el.

Un răstimp de tăcere.

— Și va să zică tot timpul ăsta ai fost la Londra, zise el într-un târziu.

— Da, da, încuviință ea cu umilință. A ajuns să-mi placă la nebunie Londra. Restaurantele și magazinele, și toate chestiile astea. M-am descurcat binișor, chiar foarte bine. N-aș vrea ca tu să crezi c-am avut tot timpul ghinion. Uneori mi-a mers chiar foarte bine.

Jenny făcu o pauză, întinse mâna să ia ceașca ție lângă pat. David se repezi s-o ajute și i-o dădu în mână.

— E nostimă, zise ea. Parc-ar fi un ibric.

— Ți-e sete?

— Nu, numai că mă doare stomacul. Cred că o să mă fac repede bine. O să mă opereze doctorița Barras, când m-oi mai întrema.

Și Jenny spuse acest lucru cu oarecare mândrie.

— Da, Jenny, încuviință David.

Jenny îi dădu înapoi ceașca și se uită la el. Dar ceva din privirea lui o făcu să-și plece ochii. Iar se lăsă tăcere.

— Lartă-mă, David, zise ea într-un târziu. Lartă-mă că m-am purtat urât cu tine.

Și în ochii ei se iviră lacrimi. David nu putu să rostească un cuvânt. După un scurt răstimp, șopti:

— Lasă, Jenny, te faci tu bine. Eu numai asta doresc.

Jenny întrebă pe un ton fără expresie:

— Tu știi ce salon e ăsta?

— Da.

Și iar tăcere. Apoi fata vorbi din nou:

— Trebuie să mă trateze înainte de operație.

— Da, Jenny.

Si în pauza care urmă din nou, Jenny izbucni în plâns. Plânse fără zgomot, cu fața înfundată în pernă. Lacrimile izvorau, fără zgomot, din ochii ei de câine bățut.

— Vai, David, icni ea deodată, sufocându-se, mi-e rușine să mă uit la tine.

Își făcu apariția infirmiera.

— Ei, haide, acumă gata, zise ea. Cred că pentru astă-seară e de-ajuns.

Și rămase acolo, impunătoare ca un jandarm.

David zise:

— Am să mai vin pe la tine, Jenny, chiar mâine.

Fata îi zâmbi printre lacrimi.

— Da, David, vino mâine, te rog.

David se ridică, apoi se aplecă asupra ei și o sărută.

Infirmiera îl conduse pâna la ușa batantă. Cu multă răceală, îi spuse:

— Nu știți că nu e prea recomandabil să sărutați bolnavele din salonul acesta?

David nu răspunse. Ieși din spital. Afară, pe Canon Street, o flașnetă cânta Tu ești fericirea inimii mele.

CAPITOLUL XXXI.

Către ora zece, mătușa Caroline se uită afară, pe fereastra odăii ei din Linden Place, și se hotărî, încântată, „să facă o mică plimbare”, dat fiind că era o zi așa de frumoasă pentru luna octombrie, în ultima vreme, dacă era frumos afară, mătușa Caroline făcea câte-o plimbare înainte de amiază și una după amiază. Cea mai mare plăcere din tot ce-i putea oferi viața de la Londra o constituiau aceste mici plimbări, pe care mătușa Caroline le făcea încet, încet și liniștit.

Da, mătușa Carrie se afla la Londra. Și ce ciudat ca tocmai ea să se afle aici, în metropola imperiului, în orașul care întotdeauna o zăpăcise și o intimidase chiar de la distanță! Dar, la urma urmei, ce era așa ciudat? Richard murise, mina Neptun fusese vândută, apoi fusese pusă iar pe picioare și redeschisă de Mawson, Gowlan & Co.

Vai, din păcate se dusese și vila Law, pentru că însuși domnul Gowlan își instalase reședința personală în casa lor, și, după câte se auzea, cheltuisese sume imense pentru reconstruirea ei și pentru aranjarea grădinilor. O, Doamne, Doamne! Mătușa Carrie tresări la gândul că niște mâini grosolane îi răvășeau stratul ei cu sparanghel.

Cum ar fi putut suporta însă toate aceste schimbări dacă ar mai fi rămas la Sleescale? De fapt nici n-o poftise nimeni să rămână. Arthur devenise atât de morocănos și posomorit; fusese angajat ca ajutor de administrator la mină și n-o chemase să stea cu el în căsuța pe care și-o închinase pe Hedley Road. De fapt, nici nu credea ea să poată uita vreodată noaptea aceea îngrozitoare, în care Arthur se întorsese beat de la Tynecastle și-i spusese cu asprime că acum „trebuie să se descurce și singură”. Bietul băiat! Cum ar fi putut el să-și dea seama cât de mult au rănit-o vorbele lui? Nu că mătușii Carrie i-ar fi trecut cumva prin cap să se târîie pe-acolo, victimă a unei insuportabile compătimiri, tocmai prin locurile unde altădată dăduse dovadă de atâta demnitate. Avea doar șaiszeci și patru de ani. Și un venit de o sută douăzeci de lire pe an. Asta însemna pentru ea independență materială – și apoi o aștepta Londra, orașul intelectualității și culturii. Cu respirația tăiată în fața propriei ei îndrăzneli, Caroline stătuse totuși și chibzuiuse lucrurile cu toată meticulozitatea ce o caracteriza. La Londra s-ar afla în preajma Hildei, care în ultima vreme se purtase destul de frumos cu ea, și ar fi destul de aproape și de Grace, care se purtase întotdeauna frumos cu ea. Draga de Grace, se gândi mătușa Carrie, la fel de simplă și modestă, și săracă, ducând p viață lipsită de griji, cu bărbatul ei și cu liota de copii, fără să se gândească la bani și la alte probleme materiale, dar în schimb fericită, sănătoasă și fericită. Da, mătușa Carrie avea, rară doar și poate, să petreacă o lună, două pe an la Grace, la Barnham. Și pe urmă mai era și Laura, Laura Millington, care se instalase de ani de zile la Bournemouth, cu bărbatul ei infirm. Trebuia neapărat să se ducă și pe la Laura. Mătușii Carrie apăreau strălucite perspectivele pe care i le oferea sudul Angliei, în ultimii treizeci de ani trăise mai mult îngrijindu-i pe bolnavi în camerele lor: întâi Harriet și apoi Richard.

Poate că în adâncul inimii ei, mătușa Carrie se cam săturase să tot îngrijească bolnavi, să dea rufe murdare la spălat și să le primească înapoi.

În mod firesc, a atras-o cartierul Bayswater. Nimeni nu știa mai bine decât mătușa Carrie că acest cartier „a cam scăpătat”. Pe de altă parte, recunoștea – deși cu destulă mândrie – că și ea a scăpătat.

Rămășițele aristocrației din Bayswater stârneau anumite ecouri nostalgice în inima ei, făcând-o să încline capul, cu o resemnare lipsită de tristețe. Și piața Linden era cât se poate de potrivită; primăvara, verdeața pomilor era delicată și incântătoare, pe fondul fațadelor galbene ale caselor vechi, cu stucaturi. Iar la capătul străzii se găsea o biserică, și aceasta însemna și atmosferă de reculegere, și consolare. În ultima vreme, mătușa Carrie devenise mai pioasă decât înainte; vecerniile și utreniile la care participa regulat în biserica Sfintul Phillip îi aduceau adeseori în ochi lacrimi de voluptoasă duiosie. Din clopotnița bisericii Sfintul Phillip răsuna uneori un dangăt cristalin; lăptarul striga cu-glas plăcut pe stradă; din multe subsoluri se înălța aroma apetisantă a fripturii de berbec. După ce făcu multe și amănunțite cercetări, mătușa Carrie își alege o cameră în casa doamnei Gittins, la numărul 104C; era o casă cât se poate de onorabilă, iar baia, deși cam crăpată pe

alocuri și cu smalțul sărit, era întotdeauna foarte curată. Dacă puneai doi penny în automatul care deschidea gazele, aveai foarte repede apă caldă. Dar, așa cum se și cuvenea, spălarea rufelor în baie era strict interzisă. Locatarii doamnei Gitâins erau de fapt numai doamne în vârstă, cu excepția unui tânăr gentleman indian, student în drept; dar și el, cu toate că avea pielea tuciurie, păstra cea mai desăvârșită curățenie la baie.

Perfect conștientă de numeroasele avantaje de care se bucura în situația ei actuală, mătușa Carrie se întoarse cu spatele la fereastră și se uită prin odaie. Aici trăia într-un confort pe gustul ei, înconjurată de lucrurile ei, de comorile ei – ce bine că niciodată în viață nu aruncase nimic! Camera era umplută aproape numai cu prețioasele și valoroasele ei bunuri. Pe masă era macheta cabanei elvețiene, pe care o adusese Harriet acum patruzeci de ani de la Lucerna. Era o sculptură admirabilă, și înăuntrul ei se aflau și două vaci în miniatură – și când te gândești că o dată nu știu ce o apucase și era cât pe-acum să trimită acest obiect la tombola de la St. James! Și tot acolo, atârând de minerul negru al cordonului de sonerie, lângă polița de marmură a căminului, se aflau cele trei cărți poștale pe care i le trimisese odinioară Arthur de la Boulogne, și pe care ea le înrămasese de mult. Aceste trei ilustrate îi plăcuseră întotdeauna, aveau culori vesele și, bineînțeles, mărcile poștale din străinătate, pe care nu le desprinsese de pe dosul ilustratelor, puteau și ele, cu timpul, să capete o oarecare valoare. Iar colo, pe celălalt perete, se afla suvenirul pe care-l lucrase chiar ea, pentru scumpa de Harriet, acum paisprezece ani, în pirogravură. Poezia, începând cu versul „Cerească fuse ziua în care te născuși”, era foarte frumoasă, iar de pirogravură ce să mai vorbim? Ehe, pe vremea ei fusese considerată o adevărată artistă în pirogravură.

Erau toate aici, toate lucrușoarele ei, toate fotografiile. Albumul ei era pe masă; serviciul ei de porțelan de Goss, globul pământesc, cam îngălbenit, dat fiind că-l păstrase în camera de învățătură a copiilor, și ghiocul acela mare care stătuse totdeauna alături de glob, și jocul cu bile de sticlă, din care Arthur pierduse una când avea șapte ani – vai de mine, și cum se mai speriasse ea, să nu fi înghițit cumva Arthur bila! Și sugativa cu cârpa pentru șters penița, și almanahul curții regale, cu anuarul geografic al anului 1907, în sfârșit, totul! Păstrase chiar și instrumentul acela de răchită împletită pe care i-l cumpărase lui Rjchard, către sfârșitul vieții, ca să se apere de muște.

Această cameră unică era o adevărată cronică a vieții mătușii Carrie, și în ea mătușa Carrie nu putea să-și plângă soarta. Nu, dimpotrivă, aici putea să facă un bilanț al tuturor avantajelor de care se bucura și să fie recunoscătoare pentru ele. Dar între timp se pregătea să-și facă plimbarea, a, da, se apropie de oglinda mică, pătrată și-și puse pălăria. Pălăria asta o cumpărase acum șapte ani, și era nițel ieșită de soare poate, și chiar pana parcă își mai pierduse puțin din strălucire. Dar altfel, era o pălărie foarte bună – negrul „merge” aproape la orice. Punându-și mânușile, își luă sub braț umbrela, și o strânse tare de tot, de parc-ar fi fost o pușcă. Aruncă o ultimă privire prin odaie, și cuprinse totul cu ochii: jumătatea de franzelă și căniță cu lapte, puse cu grijă pe poliță,

alături de jumătatea de roșie rămasă de ieri, cutia de cacao, astupată, ca nu cumva să pătrundă umezeala înăuntru, butonul de la gaze închis bine, ca să nu fie nici un pericol, fereastra deschisă destul de tare, ca să pătrundă aerul în odaie, nici un chibrit risipit pe nicăieri, totul aranjat și ordonat Mulțumită, cu nasul în vânt, mătușa Carrie porni la plimbare.

O luă pe trotuarul pieței Linden, dădu în Westbourne Grove, uitându-se prin vitrine și admirând obiectele expuse. Apoi, la capătul străzii, intră cu un aer familiar și hotărât în magazinul Merrett. Era un magazin încântător, cel mai bun dintre toate magazinele universale, unde puteai să cercetezi și să admiri totul, absolut totul.

Timp de o jumătate de oră, mătușa Carrie se învârti dintr-un loc într-altul, printre raioanele magazinului, cu capul într-o parte, sub pălăria neagră, preistorică, uitindu-se la toate mărfurile, ba chiar oprindu-se de vreo două ori, ca să întrebe de prețuri. Vânzătoarele erau extrem de politicoase – lucru cu atât mai încântător, cu cit mătușa Carrie nu-și putea permite niciodată să facă cine știe ce cumpărături de la magazinul Merrett. Situația ei financiară, cu o rentă de o sută douăzeci de lire pe an, era absolut ferită de orice primejdii, dar rămânea o realitate de netăgăduit faptul că nu-și putea permite să facă cheltuieli nesăbuite. Și totuși, în dimineața aceea le făcu. De săptămâni de zile ochise ea un coupe-papier care părea de fildeș veritabil, așa de bine era imitat, și cu un mâner admirabil lucrat, în chip de cioc de papagal – cum najba izbuteau ăștia să facă asemenea lucruri? Se minună mătușa Carrie – o adevărată bijuterie, plus că-i putea sluji să deschidă scrisorile cu el. Costa nouă penny.

Dar în dimineața aceea, mătușa Carrie holbă ochii, încântată. Obiectul respectiv avea alături un cartonaș, pe care serial „redus lăsase penny și jumătate”. Dumnezeule! Ce ocazie, un adevărat chilipir, nu alta! Mătușa Carrie cumpără coupe-papier-ul și așteptă să-i fie ambalat în hârtie verde și legat cu sforicică verde. Imediat, chiar acolo în magazin, se hotărî să i-l facă Hildei cadou.

L încântată de cumpărătură, întrucât pentru ea era un adevărat titlu de glorie să cumpere din când în când câte ceva de la magazinul Merrett, mătușa Carrie se duse către lift. Liftiera era îmbrăcată în costum de jocheu, și apăsând pe buton o înălță pe mătușa Carrie într-o clipă spre ultimul etaj. „Sala de lectură, corespondență și repaus”, strigă, elegant, liftiera.

Era o sală frumoasă, cu lambriuri de cedru, cu oglinzi și fotolii agreabile, plină de ziare și reviste și de doamne care savurau o clipă de răgaz. Și totul gratis, ce să mai spui, absolut gratis, lucru de necrezut!

Ieșind din lift, mătușa Carrie ținea și acum umbrela sub braț, în chip de pușcă, și o clipă o atinse pe liftieră drept la părțile moi.

— O, scuză-mă, strigă mătușa Carrie, și pana de la pălărie îi tremură de intensitatea regretului. Te rog să mă crezi că a fost o scăpare din partea mea.

— Nu-i nimic, doamnă, îi răspunse fata.

Ce politicoasă!

Trecu o oră, timp în care mătușa Carrie citi ziarele. Ca și mătușa Carrie, o mulțime de alte cucoane păreau că citesc ziarele.

Poate că oglinzile creau o iluzie optică, dar toate cucoanele păreau mai în vârstă, puțin țepe, îmbrăcate într-un negru spălăcit de soare și dornice să profite din plin de ziarele gratuite. Realitatea este că în dimineața aceea ziarele erau pline de tot felul de vești. Țara era agitată de un vârtej. Domnul Macdonald fusese ia/ ăși la rege, Cabinetul Național făcea declarații splendide și se vorbea foarte mult de alegerile care se apropiau. Mătușa Carrie era partizana înfocată al guvernului național. Asta îi dădea un sentiment de siguranță, în ziarul Tribune era un articol excelent, intitulat Nu-i lăsați pe socialiști să risipească banii VOȘTRI! Iar un alt articol, din ziarul Meteor, era intitulat Bolșevismul a luat-o razna. Mătușa Carrie le citi pe amândouă. Parcurse, cu multă plăcere, toate ziarele – cu excepția unei fițuici laburiste, înfiorătoare, plină de relatări mincinoase cu privire la mizeria care domnea în văile din sudul Țării Galilor. La vila Law mătușa Carrie nu găsea niciodată timp să citească. Acum se bucura din plin de răgazul pe care-l avea.

Același lift o duse iar la parter, și aceeași liftieră îi zâmbi. Era simpatică fata asta, zău așa, mătușa Carrie spera în mod sincer s-o vadă promovată într-un post mai bun.

În fața magazinului Merrett, mătușa Carrie se hotărî să pornească spre apartamentul Hildei, cu gândul de a-i înmâna cadoul. De obicei mergea pe lângă Kensington Gardens. Drumul către acest paraera foarte plăcut, dar reprezenta și o mare ispită, sub forma localului Floarea de măr. Mătușa Carrie nu putea mai niciodată să reziste ispitei – prăjituri de casă și niște biscuiți admirabili – și chiar și de data asta, cu toate cheltuielile de-a dreptul extravagante făcute la Merrett, intra la Floarea de măr. Vânzătoarea o cunoștea, îi zâmbi, se îndreptă spre coșulețul cu plasă de sârmă și scoase de acolo o amandină cu glazură de cafea, pe care i-o puse într-o pungă de hârtie.

— Mă tem că o să plouă, zise tânăra vânzătoare, dându-i mătușii Carrie punga.

— Vai de mine, sper să nu se-ntâmpole una ca asta, draga mea, zise mătușa Carrie, în timp ce-i dădea fetei cei doi penny pentru prăjitură. Acum posedă cele două obiecte multvisate... Coupe-papier-ul și prăjitura de doi penny, care, savurată pe îndelete, avea să fie o încântare la ora ceaiului. Făcuse cumpărături serioase, în orice caz destul pentru o dimineață.

Era frumos în Kensington Gardens, mai cu seamă copiii de la Eleșteul Rotund erau întotdeauna adorabili, în special astăzi era unul – un pici, își spuse mătușa Carrie – un pici de-o șchioapă, îmbrăcat cu un costumăș roșu de comandă; tot făcea câțiva pași și iar cădea, și iar câțiva pași și iar cădea, până ce, la un moment dat, când guvernanta nu era atentă, fu cât p-aci să cadă în eleșteu. Drăguțul de el! •-•» '•

Erau și pescăruși, care tot țipau și se aruncau în picaj după firimiturile de pâine și bucățile de șorici – vai, mătușii Carrie îi făceau o plăcere nebună pescărușii. Și atâta pâine împărțise lumea la pescăruși, încât tot Eleșteu!

Rotund avea o margine alcătuită din firimituri de pâine, sute și sute de bucățele, care pluteau lângă mal.

Sigur, e frumos să dai de mâncare la păsări, se gândi mătușa Carrie, dar pe de altă parte era ciudat să vezi câtă pâine se risipește de pomană, în timp ce (dacă ar fi fost să dai crezare jurnalului ăluia îngrozitor pe care-l văzuse la Merrett) atâția copii duceau lipsă de pâine. Dar era imposibil; era o exagerare grosolană; și pe urmă, ce, nu erau atâtea ligi de binefacere în țară?

Liniștită, porți în jos pe Exhibition Road. Era minunat în South Kensington, și cartierul Chelsea era frumos, Thomas Carlyle, și dudul său – sau ce era, un arbust? Mătușa Carrie se apropia de apartamentul Hildei. Îi făcea mare plăcere să se ducă în vizită la Hilda. De fapt, în subconștientul ei stăruia o vagă speranță, cine știe, poate într-o bună zi Hilda o s-o roage să-i facă menajul. Se și vedea îmbrăcată într-o rochie neagră, închisă până sus pe gât și primind persoanele foarte grav bolnave și foarte importante în cabinetul Hildei – și cu cât erau mai grav bolnave și mai importante, cu atât mai bine. Deși mătușa Carrie se emancipase, eliberându-se de camerele bolnavilor, boala păstra încă pentru ea o anumită fascinație morbidă.

Servitoarea îi spuse că Hilda e acasă, și mătușa Carrie, zâmbindu-i servitoarei cu zâmbetul aceia special prin care încerca să se pună bine cu oamenii și pe care-l folosisese timp de trei zeci de ani pentru personalul de serviciu de la vila Law, intră după ea în apartament.

Dar aici, pe mătușa Carrie o așteptă un șoc. Hilda nu era • ' singură, și pe mătușa Carrie o cuprinseseră niște emoții teribile când văzu că musafirul Hildei era David Fenwick. Se opri imediat ce trecu pragul odăii, și fața ei îmbătrânită și stafidită se înroși.

— Lartă-mă, Hilda, răsuflă ea, n-am știut. Habar n-am avut că nu ești singură.

Hilda se ridică. Șezuse în tăcere, și acum nu părea prea încântată s-o vadă pe mătușa Carrie. Totuși, îi spuse:

— Poftim înăuntru, mătușă Carrie. Îl cunoști pe David Fenwick.

Mătușa Carrie dădu mâna cu David, mai emoționată ca oricind.

Știa că Hilda e prietenă cu David. Dar să-i vadă în carne și oase pe tânărul acesta drăguț care pe vremuri îl meditase pe Arthur, iar acum ținea niște discursuri teribil de incendiare în parlament, era o senzație copleșitoare pentru ea. Se lăsă moale într-un scaun la fereastră.

David se uită la ceas.

— Mă tem că trebuie să plec, îi spuse el Hildei, ca să mai pot ajunge la spital.

— Vai de mine, te rog nu pleca din pricina mea! Strigă repede mătușa Carrie.

I se păru că băiatul e palid și tras la față. În ochii lui citi îngrijorarea, o îngrijorare cumplită; părea că așteaptă chinuit să se întâmple ceva.

— E frumos afară, continuă ea repede. M-am temut că o să plouă, dar văd că nu e nici o primejdie.

— Nu cred să plouă, replică Hilda după o pauză stânjenită, penibilă.

Mătușa Carrie adăugă:

— Da, da, și eu sper să nu plouă.

Altă pauză.

— Am trecut prin Kensington Gardens, insistă mătușa Carrie.

E o splendoare acum acolo.

— Serios? Zise Hilda, fără interes. Da, îmi închipui.

— Vai, și era un prichindel așa de scump Ungă Eleșteul Rotund!

Continuă mătușa Carrie zâmbind. Cu o hăinuță roșie, o splendoare. Vai, păcat că nu l-ațvvăzut! Era așa de dulce!

În ciuda celor mai bune intenții ale ei, mătușa Carrie avea senzația vagă că Hilda nu prea e atentă la ce spune ea. Puțin ofensată, se uită la David, care stătea în picioare la fereastră, tăcut și preocupat;

Mătușa Carrie simți că plutește ceva neplăcut în aer – avea și ea mirosul fin, ca și vulpea care adulmecă dis-de-diminează apropierea unei partide de vânătoare. Își simți curiozitatea stârnită. Dar David se uită iar la ceas, și apoi la Hilda.

— Acum chiar că trebuie să plec, zise el. Te văd la ora trei.

Dădu mâna cu mătușa Carne și ieși. Ciulind urechile, mătușa Carrie îl auzi vorbind cu Hilda în vestibul, dar, spre marea ei dezamăgire, nu izbuti să deslușească ce spune. De data asta, curiozitatea îi înfrânse timiditatea. Când reveni Hilda în odaie, o întreabă:

— Dar ce s-a întâmplat, Hilda dragă? Părea așa de necăjit! Și de ce vorbea de spital?

O vreme, Hilda păru că nici n-a auzit întrebările. Apoi răspunse, fără voia ei, parc-ar fi dorit să pună capăt definitiv curiozității mătușii.

— Nevastă-sa e în spital. Se operează azi după amiază.

— O, Doamne, Doamne! Făcu înspăimântată mătușa Carrie, și ochii ei se dilatară într-un ușor spasm de plăcere, provocată de știrea senzațională. Bine, dar...

— Nu e vorba de nici un dar, i-o reteză Hilda. O operează chiar eu și prefer să nu discut despre asta.

Mătușa Carrie făcu niște ochi cât cepele. După un răstimp de tăcere murmură cu umilință:

— Și ai să-o faci bine, Hilda dragă?

— Dar tu ce-ți închipui? Îi răspunse, nepoliticoasă, Hilda.

Mătușa Carrie se întristă. Vai, Doamne, tare mai era afurisită Hilda asta când îi venea bâzdăcul! Ar fi vrut grozav să-l întrebe ce a pățit nevasta lui David, dar expresia de pe fața Hildei era departe de a fi încurajatoare. Abătută și supusă, mătușa Carrie oftă din rărunchi și amuți o vreme. Apoi, amintindu-și deodată, se luminează la față. Zâmbi.

— A, apropo, Hilda, ți-am cumpărat un cadou delicios, sau cel puțin-adăugă ea modest-așa mi se pare mie.

Și, iradiind un val de fericire către fața sumbră a Hildei, îi arătă, foarte veselă, coupe-papier-ul.

CAPITOLUL XXXII.

În aceeași zi, la ora unu și jumătate, David porni către spitalul Sfânta Elisabeta, unde fusese acum transferată Jenny, în urma unui rezultat satisfăcător al analizei sângelui. Își dădea seama că e mult prea devreme, dar pe de altă parte nu putea nici să stea nemișcat, în garsoniera lui, și să se omoare cu gândul că Jenny suportă operația.

Va să zică Jenny, soția lui, avea să fie operată astăzi!

Adeseori, în cursul acestor luni de tratament necesare pentru a o pregăti în vederea operației, se tot întrebuse care sunt sentimentele lui pentru Jenny. Nu era vorba de dragoste, nu! Era imposibil să fie dragoste. Acest sentiment murise de mult. Și totuși, încerca un sentiment puternic și coplesitor. Și totodată era ceva mai mult decât o simplă milă.

Povestea fetei i se părea acum perfect limpede; îi mai spusese și ea câte ceva, mai cârpind câte-o minciună, mai adăugind ceva floricele, asta în mod regulat, dar neizbutind, din nefericire, să transforme realitatea în ficțiune. Când venise întâi la Londra, își luase o slujbă la un mare magazin universal. Dar era multă treabă, mult mai multă decât la Slattery, și salariul foarte mic, mult mai mic decât îi permisesse optimismul ei să-și închipuie. Curând, Jenny și-a găsit un prieten. Apoi un alt prieten. Prietenii lui Jenny fuseseră cu toții niște adevărați gentlemen la început, pentru ca la sfârșit să se dovedească niște bestii, pur și simplu. Bineînțeles, chestia cu aristocrata căreia îi slujise drept damă de companie era un basm – de fapt nu părăsise niciodată Anglia. Lui David i se păru ciudat că Jenny își da așa de puțin seama de situația în care se găsea. Avea aceeași ușurință copilăroasă în a-și găsi scuze, același obicei copilăresc de a se compătimi singură, cu lacrimi în ochi. Era rănită, jignită, la pământ, dar nu-și găsea niciodată vreo vină.

— Bărbații, David! Plângea ea. Nici nu poți să-ți închipui! Nici nu vreau să mai văd alt bărbat în ochi, cit oi mai trăi!

Jenny era nedezmănițită. Când David îi aducea flori, era grozav de încântată, nu pentru că i-ar fi plăcut cine știe ce florile în sine, cit pentru a putea să-i arate infirmierei că ea e „cu o treaptă mai sus”

Decât celelalte bolnave lin salon. David bănuia că Jenny a născocit o legendă întreagă pentru infirmieră, bineînțeles o idilă romantică și elegantă. Același lucru când, la transferarea ei în spitalul Sfânta Elisabeta, reușise să-i obțină o rezervă numai pentru ea – asta îi arăta infirmierei celei noi „ce mult ține el la ea”. Chiar și la spital era romantică, pricit de necrezut ar părea, era totuși adevărat. Când condamna bestialitatea bărbaților, îi ceruse lui David să fie așa de amabil să-i dea rujul de buze din poșetă, pe care reușise s-o furișeze în dulăpiorul de la căpătâiul patului. Ținea și o oglinjoară ascunsă sub noptieră, ca să se poată aranja înainte de vizitele lui David.

Oglinjoara era un obiect interzis acolo, dar Jenny o păstra totuși; îi spuse că vrea să se facă frumoasă pentru el.

Cotind dinspre splai către spital, David ofta. Spera ca lucrurile să se aranjeze bine până la urmă –. Spera din tot sufletul.

Se uită la orologiul de deasupra arcadei spitalului. Tot era prea devreme, mult prea devreme, dar simțea că trebuie neapărat să intre înăuntru. Nu putea să aștepte afară, să se învârtască pe străzi, trebuia neapărat să intre. Se duse la etajul doi, unde se afla Jenny, și rămase în vestibulul înalt, în care era destul de răcoare.

Din vestibul se deschideau o mulțime de uși – ușa care dădea în camera Hildei, cea care dădea în camera infirmierei, cea de la sala de așteptare. Dar o ușă dublă de sticlă îi atrase atenția – ușa sălii de operație. Se uită la această ușă dublă, cu ochii ațintiți la sticla mată, gândindu-se chinuit ce s-o fi petrecând dincolo.

Infirmiera de serviciu, sora Clegg, ieși din salon. Ea nu ajuta la operații. Se uită la el, cu un reproș destul de blând.

— Ați venit mult prea devreme, îi spuse. Abia acum au început.

— Da, da, știu, răspunse el. Dar trebuia să vin, n-aveam încotro.

Sora se îndepărtă fără să-i ceară să se ducă în sala de așteptare.

Îl lăsă pur și simplu acolo, și acolo rămase, cu spatele lipit de perete, căutând să se facă mai puțin observat, ca nu cumva să-i ceară cineva să plece. Se uita Jintă la geamurile mate de la ușa. Sălii de operație.

Privi atât de lung ușa aceasta, până i se pănrcă devine transparentă și că poate vedea ce se petrece dincolo. La spitalul de campanie de pe front asistase adesea la operații, chiar dăduse ajutor chirurgilor, și acum vedea totul limpede și exact, de parcă ar fi fost chiar el în sală.

În mijlocul sălii de operație se afla o masă de metal, care arăta mai puțin a masă, cit a cine știe ce mașină nichelată, cu pârgarii și roți, nichelate și ele, care îi permiteau să se sucească și să se întoarcă, pentru a adopta cele mai ciudate și mai minunate poziții. Nu! Nici ca o mașină nu era. Era mai degrabă ca o floare; o floare mare, de metal strălucitor, crescută pe o tulpină strălucitoare, înfiptă în pardoseala sălii de operație. Și totuși, nu era nici mașină și nici floare, ci o masă pe care se afla ceva. De o parte a acestei mese strălucitoare stătea Hilda, de cealaltă parte – asistenta ei, iar de jur împrejur, strânse ciorchine de parcă s-ar fi aplecat asupra mesei înghesuindu-se să vadă ce e așezat pe ea, stăteau câteva surori. Erau toate îmbrăcate în alb, cu bonete. Albe, măști albe, dar toate aveau mâinile negre și lucioase. De pe mâinile lor cauciucate, lucioase, se prelingeau picături grele.

Era teribil de cald în sala de operație, se auzea o bolboroseală și un sâsiit ca de ceva care fierbe, în capul mesei stătea persoana care se ocupa cu anestezia, așezată pe un scăunel rotund și alb, având în apropiere niște cilindri de metal, niște tuburi roșii și un sac roșu, mare. Și această persoană era tot o femeie și tot atât de calmă și de plictisită.

În preajma mesei erau aranjate sticle mari și colorate, cu soluții antiseptice și tăvi întregi de instrumente, care ieșeau fierbinți din sterilizatoarele aburinde. Instrumentele îi erau inimate Hildei.

Hilda nu le privea, ci doar întindea mâna cauciucată, neagră, în care apărea câte-un instrument pe care-l folosea. Hilda stătea ușor aplecată peste masă, slujindu-se de aceste instrumente. Era aproape imposibil să vezi ce e pe masă, pentru că surorile stăteau așa de înghesuite de jur împrejur, de parcă ar fi privit curioase, încercând să descopere cine știe ce ciudățenie. Dar de fapt era Jenny, trupul lui Jenny. Și totuși, nu era Jenny și nici trupul ei. Totul era învelit și înfășurat în alb, ca pentru a putea păstra mai bine taina; peste tot erau șervete albe, șervete albe care acopereau totul.

Numai un pătrățel din trupul Lui Jenny rămăsese neacoperit, curat, și acest pătrățel curat se vedea limpede, printre șervetele albe, pentru că pătrățelul era colorat într-un galben strălucitor. Era efectul acidului picric. Înăuntrul acestui pătrățel se producea totul, înăuntrul pătrățelului se slujea Hilda de instrumentele ei, acolo umblau mâinile ei netede și cauciucate.

Mai întâi se produse incizia. Da, da, întâi se făcu incizia. Bisturiul cald și strălucitor trase, încet dar ferm, o linie de-a curmezișul pielii galbene strălucitoare, și pielea formă niște buze, și buzele se desfăcură într-un zimbet larg și roșu. Din buzele roșii și zâmbitoare țâsniră mici jeturi de sânge, și mâinile negre ale Hildei se mișcau, se mișcau într-una, și de jur împrejurul rănii se afla un cerc de pense lucioase. '

O nouă incizie, mai adâncă, tot mai adâncă, înăuntrul gurii roșii a rănii, care acum nu mai zâmbea, ci râdea de-a binelea, atât de larg se deschiseseră buzele.

Apoi, mâna Hildei intră de-a dreptul în rană. Mina neagră și lucioasă a Hildei se făcu mică de tot, și ascuțită, ca un cap negru și lucios de șarpe, și pătrunse adânc în interiorul rănii. Și gura aceea roșie, care râdea, păru că înghite capul șarpelui.

După aceea, se mai folosiră și alte instrumente, și pensele din inelul înconjurător se apropiară tot mai tare una de alta. Părea un adevărat vâlmășag de instrumente, imposibil de descâlcit, și totuși nuera așa, pentru că toate erau necesare și matematic calculate. Fața Hildei nu se vedea dindărătul măștii de tifon alb, se vedeau numai ochii întunecați ai Hildei, și deasupra măștii albe, ochii ei păreau de oțel. Mâinile Hildei erau parcă o prelungire a ochilor ei. Și ele erau neînduplecate și de oțel. •

Și era nevoie să fii înarmat cu oțel. În sala de operație, trupul sănătos constituie o dezamăgire, dar la boală, trupul e de-a dreptul obscen. Bărbații ar trebui aduși în sala de operație, să vadă sfârșitul unui zâmbet de pe buzele rujate. Dar inutil, absolut inutil. Uitarea e mult mai comodă. Chiar acum, până și rana își pierdea din oroare, se elibera de instrumente și reintra în uitare, redevenind o rană caldă și zâmbitoare, un zâmbet pe buzele fardate. Buzele rănii zâmbitoare, rujate, se apropiară, și, repede – repede, acul le cusu la loc. Hilda puse copcile cu o precizie admirabilă. -Și buzele rănii se strânsură una într-alta, lăsând doar o dungă subțire. Acum totul era aproape gata, pecetluit și închis, sfârșit și uitat. Șuieratul și bolboroseala mai slăbiseră nițel, chiar și căldura din sală părea să mai fi cedat. Surorile nu se mai înghesuiau așa de

strâns în jurul mesei. Una dintre ele tuși, îndărătul măștii, și puse capăt tăcerii prelungi. Alta începu să numere tampoanele de vată, pline de sânge.

În vestibulul înalt și rece, David stătea nemișcat, cu ochii lipiți de ușile mate. Într-un târziu, ușile se deschiseră și își făcu apariția targa pe roate, împinsă de două infirmiere, luneca Gira zgomot pe roțile de cauciuc. David stătea așa de lipit de zid, încât surorile nu-l văzură, în schimb o văzu el pe Jenny. Era așezată pe targa; fața îi era răsucită într-o parte, către el, și arăta îmbujorată și umflată; mai ales pleoapele și obraji erau foarte umflați și congestionați, de parcă ar fi dormit un somn adânc și frumos, ca o amețală după beție. Jenny sforăia, și obraji i se umflau și apoi cădeau la loc. De sub boneta albă îi ieșiseră şuvițe răvășite, de parcă ar fi tras-o cineva de păr. Înfățișarea lui Jenny nu mai era chiar așa romantică.

David se uită la ușiile batante ale salonului, care se închideau îndărătul țârgii, în timp ce surorile o duceau pe Jenny în rezerva ei, de la capătul celălalt al salonului. Apoi se întoarse, și o văzu pe Hilda venind pe culoarul în pantă dinspre sala de operație. Hilda înainta către el. Avea un aer glacial, detașat și disprețuitor. Pe un ton foarte abrupt, îi spuse:

— Ei, acum e gata, și cred că o să se facă bine.

David îi era recunoscător pentru tonul aspru; n-ar fi putut suporta nici un alt ton. O întrebă:

— Când pot s-o văd?

— Mai târziu, diseară. N-a fost o anestezie prea lungă. Hilda făcu o pauză. Cred că pe la opt o să poată primi vizite.

David îi simți iarăși răceala din glas și din nou îi păru bine de felul cum vorbea Hilda; blândețea i s-ar fi părut odioasă, îngrozitoare. Hilda mai păstra ceva din asprimea și din strălucirea rece a sălii de operație, și cuvintele ei erau tăioase ca un bisturiu. Nu voia să rămână în vestibul. Aproape enervată, trânti de perete ușa și intră în camera ei. Ușa rămase deschisă, și cu toate că Hilda părea să fi uitat complet de el, David o urmă în cameră, îi vorbi cu glas scăzut:

— Hilda, țin să-ți spun că-ți sunt foarte recunoscător.

— Recunoscător!

Hilda începu să se agite prin cameră, luând diferite foi de observație și punându-le apoi la loc. Cu toată asprimea ei rece și împietrită, era profund tulburată. Ea nu urmărise alt scop decât succesul operației, se hotărâse cu o adevărată ferocitate să izbușească, să-i demonstreze și lui măiestria, strălucirea ei. Dar acum, după ce o făcuse, îi era silă. Toată îndeirânarea asta a ei i se păru un lucru brutal și crud, primitiv, merit să îndrepte doar răul din trupul omului, dar lăsând neatins răul din mintea și sufletul lui. Ce folos!

Ea pune un petăc la pielea leșului, și cu asta basta. Femeia asta de două parale avea să se întoarcă la el sănătoasă doar la trup, dar bolnavă la suflet. Și asta o îndurera neîncetat pe Hilda, cu atât mai profund, cu cit nutrea și ea sentimentele ei pentru David. Nu era vorba de dragoste – a, nu, era un sentiment cu mult mai subtil decât dragostea. Era singurul bărbat care o atrăsese vreodată. Ba chiar o dată ajunsese până acolo încât își pusese în cap,

cu tot dinadinsul, să seândrăgostească de el. Dar degeaba! Ea nu putea iubi nici un bărbat.

Simțământul falimentului acestuia moral, conștiința că poate să-i placă David, dar nu să-i fie drag, îi irigreuia mai mult ca oricând eforturile de a o face sănătoasă pe femeia asta, pe Jenny, ca să i-o redea lui.

Hilda se întoarse către el.

— Mă-ntorc diseară la opt, zise ea. Și atunci am să las vorbă dacă o poți vedea.

— Bine.

Hilda se duse la chiuvetă și dădu drumul tare la robinet, umplu un pahar cu apă, și, mascându-și emoția, îl bău până la fund.

— Acum trebuie să-mi fac vizita în salon.

— Bine, zise el iarăși...

Pleca. Coborî scările și părăsi spitalul. La capătul străzii John sări într-un autobuz care mergea spre podul Battersea. În autobuz îl cuprinse un vălmășag de gânduri. Indiferent de ceea ce-i făcuse Jenny, de ceea ce-și făcuse și ei însăși, îi părea bine că fusese salvată.

Era incapabil să se despartă total de Jenny, parc-ar fi fost o umbră ușoară, veșnic prezentă în inima lui. În toți anii aceștia de când îl părăsise, ea continuase să trăiască vag în el; n-o uitase niciodată; iar acum, când o descoperise și totul era stins între ei, persista totuși Sămțământul curios că e legat de ea, că-i este obligat, își dădea perfect seama că Jenny e o ființă de rând, vulgară și ieftină. Știa că a făcut trotuarul. Ar fi trebuit în mod normal să simtă față de ea oroare și dezgust. Dar nu, el nu putea. Ciudat, totuși. I se înfățișa tot ce era bun în Jenny, își amintea <, momentele ei de altruism, de neașteptatele impulsuri bune pe care le avea uneori, de sacrificiile generoase pe care le făcea cu banii, și în special își amintea de luna lor de miere petrecută la Cullercoats, de felul cum insistase Jenny să ia el banii și să-și cumpere un costum de haine.

Cobori din autobuz și merse pe Blount Street până acasă. Peste tot era liniște. Intră în camera lui, se așază la fereastră și privi îndelung la vârfurile pomilor din parc, care se zăreau peste acoperișurile caselor din față; privi la cerul care se înălța deasupra copacilor.

Tăcerea din odaie îi pătrunse în suflet, ticăitul ceasului căpătă un ritm încet și cadențat, ca defilarea unor infanteriști, ca pașii unor oameni care mășcăluiesc încet, înainte.

Fără să-și dea seama, se îndreptă din șale, și ochiul lui se aprinse, privind către cerul îndepărtat. Acum nu se mai simțea înfrânt. În sufletul lui înviase iarăși imboldul îndârjit de a lupta, de a lupta înainte, înfrângerea era vrednică de dispreț numai dacă aducea după sine și resemnarea, supunerea. Dar el nu voia să abandoneze nimic, nimic, își păstrase încă credința și încrederea în oamenii care-l susțineau. Viitorul rămânea al lui. Îl năpădi speranța într-un flux năvalnic.

Ridicându-se brusc, se duse la masă și așternu trei scrisori. Le scrisese lui Nugent, lui Heddon și lui Wilson, adjunctul lui de la Sleescale. Scrisoarea către Wilson era foarte importantă, îl asigura că va veni peste două zile la Sleescale, ca să ia cuvântul la întrunirea Comitetului Executiv al secției sindicale locale. Scrisoarea respira un optimism viguros. De lucrul acesta își dădu seama și el, recitind-o, și se simți încântat. De câteva zile, absorbit exclusiv de gândul la operația lui Jenny, neglijase faptul că evenimentele politice se precipitau. După cum prevăzuse și el, forțele financiare și politice izgoniseră guvernul șovăielnic. Cu o săptămână înainte, la șase octombrie, coaliția temporară se dizolvase de bunăvoie. La șaisprezece octombrie aveau să se facă propunerile de candidați pentru noile alegeri. David strânse din buze cu hotărâre. Avea să se lupte pe viață și pe moarte în alegerile care se apropiau. El considera „politica națională”, preconizată de alții, drept un atac hotărât împotriva nivelului de trai al muncitorului, o politică propusă doar pentru a face față intereselor capitalului bancar. Reducerile drastice ale ajutoarelor de șomaj erau justificate sub pretextul ridicol și grotesc al „egalității de sacrificii”. Sacrificiile făcute de muncitori erau mai presus de orice îndoială, dar sacrificiile făcute de alte păături ale societății nu erau chiar așa de evidente, între timp, se investiseră în străinătate capitaluri britanice în valoare de patru miliarde de lire sterline. Partidul laburist se afla în fața celei mai mari crize din toată istoria sa. Și faptul că unii dintre conducătorii săi își legaseră soarta de coaliție nu venea câtuși de puțin în ajutorul partidului.

Era șase și jumătate. Uitându-se la ceas, David constată că e mult mai târziu decât își închipuise, își făcu o ceașcă de cacao și o bău citind jurnalul de după amiază, pe care tocmai îi adusese doamna Tucker. Ziarul colcăia de propagandă demagogică.

— Feriți industria de pericolul naționalizării Bolșevismul a luat-o razna. Coșmarul administrației laburiste – asemenea, titluri îi atraseră bineînțelele privirea.

Era și o caricatură reprezentând un John Bull * viteaz zdrobind o viperă urâcioasă. Și pe viperă era scris citeț: „Socialismul”. Erau relatate câteva vorbe de duh din arsenalul lui Bebbington.

Bebbington era acum un erou al Cauzei Națiunii. Cu o zi înainte, declarase: „Doctrina luptei de clasă amenință pacea în industrie. Noi căutăm să-i apărăm pe muncitori de ei înșiși!”

David zâmbi cu amărăciune și lăsă ziarul din mână. Când se va întoarce la Sleescale, va avea de spus câte ceva tocmai în această privință. Dar ceva nițel diferit de ceea ce scria în ziar.

Trecuse de șapte, așa că se ridică, se spălă pe față și pe mâini, își luă pălăria și plecă, în el persista senzația aceea stranie de ușurare, și splendoarea amurgului i-o intensifica. Când trecea podul Battersea, cerul se înveșmântase în purpură și aur, iar Tamisa îi reflecta bogăția de culori. Ajunse la spital într-o dispoziție mult diferită de deznădejdea din după-amiaza aceea. Totul merge mai ușor dacă omul are curaj.

În capul scărilor dădu peste Hilda. Tocmai făcuse contra vizita și discuta în vestibul cu sora Clegg, înainte de a pleca acasă. David se opri.

— Pot s-o văd acum? Întrebă el.

— Da, se simte foarte bine, îl asigură Hilda, care arăta mult mai liniștită decât după amiază. Poate, ca și el, dobândise această liniște pe calea rațiunii. Purtarea ei era detașată și oficială, dar în primul rând remarcabil de calmă. Adăugă: Cred că ai s-o găsești într-o stare foarte bună. Anestezia n-a tulburat-o; a suportat totul foarte bine.

— David nu se putu gândi la nimic, deși ar fi vrut să-i spună ceva. Își dădea seama că atât Hilda, cât și infirmiera îl studiază. Mai ales sora Clegg părea să-l privească întotdeauna cu o curiozitate feminină nestăpânită.

<notă>

*Nume simbolic care personifică Anglia. Provine din seria de pamflete ale scriitorului englez John Arbuthnot (1667-1735), intitulată The History of John Bull, care satiriza trăsăturile englezului tipic.

</ notă>

— I-am spus că ai să vii, zise calmă Hilda. Părea foarte încântată.

Sora Clegg se uită la Hilda și zâmbi cu aceeași răceală dintotdeauna. Îi spuse, mai mult aparte:

— Iar pe mine m-a întrebat dacă nu e ciufulită.

David roși puțin. Felul cum sora Clegg demascase fără milă vanitatea lui Jenny avea ceva inuman, îi stătea pe limbă să-i răspundă ceva. Dar până la urmă nu spuse nimic, în momentul în care își ridică ochii spre sora Clegg, din salon izbucni o infirmieră tânără, probabil foarte lipsită de experiență, pentru că altfel n-ar fi țîșnit așa pe ușă.

Era albă ca varul la față. Părea îngrozită. Răsuflă ușurată când o văzu pe sora Clegg.

— Veniți repede! Zise ea. Repede!

Sora Clegg nu întreabă nimic. Ea știa ce înseamnă acest gen de expresie pe fața unei surori tinere, însemna că survenise ceva grav.

Fără o vorbă, se întoarse și intră în salon. Hilda rămase o clipă acolo; apoi se întoarse și intră și ea în salon.

David rămase singur în vestibul. Incidentul se produsese atât de brusc, încât pur și simplu nu știa ce să zică și ce să facă. Nu știa dacă trebuie să treacă prin salon, de vreme ce acolo se întâmplase ceva grav. Dar înainte de a se putea hotărî, Hilda se întoarse. Veni spre el cu o repeziciune aproape de necrezut.

— Du-te în sala de așteptare, îi ceru ea insistent.

Se uită lung la Hilda. Din salon veneau două surori și se îndreptau, grăbite, spre sala de operație; mergeau în același pas, cu un aer nefiresc, parcă ar fi fost o ireală procesiune. Apoi se auzi cum se aprind lămpile din sala de operație, ușile cu geamuri mate se luminară, albindu-se ca un ecran de cinematograf.

— Treci în sala de așteptare! Repetă Hilda.

Insistența ei apărea acum nu numai în glas, ci și în ochi și pe chipul ei aspru, de comandant. N-avea încotro, se supuse; intră în sala de așteptare. După ce se închise ușa în urma lui, auzi pașii grăbiți ai Hildei.

Cazul grav era Jenny, de asta își dădu seama deodată, cu o certitudine care-l îngheță. Rămase în picioare în sala goală, ascultând zgomotul pașilor care treceau când într-o parte, când într-alta, prin vestibul. Auzi și scrâșnetul liftului. Și apoi alți pași. Urmă un răstimp de tăcere, și după aceea auzi ceva care pur și simplu îl îngrozi: cineva alergând. Cineva alerga din sala de operație în odaia Hildei, și înapoi.

Lui David i se strânse inima. Dacă disciplina cedează în fața grabei și încă în atare măsură, trebuie să fie un caz de o gravitate excepțională. Da, un caz disperat. Și acest gând îl făcu să rămână nemișcat unde se afla, de parcă ar fi înghețat acolo.

Se scurse multă vreme, foarte multă vreme. David nu știa exact cât. O jumătate de oră, poate o oră. Dar el nu-și dădea seama, încremenit, încordat într-o atitudine de ascultare, pur și simplu nu era în stare să comande mușchilor mișcarea necesară pentru a se uita la ceas.

Deodată, ușa se deschise și intră Hilda. Nici nu-i venea să creadă că e Hilda, într-atâta arăta de schimbată; părea istovită și sleită. Pe un ton obosit, îi spuse:

— Cred că ar fi bine să te duci s-o vezi acum.

David veni repede spre ea.

— Dar ce s-a întâmplat?

Hilda îl privi.

— Hemoragie.

Și apoi repetă cuvântul.

Buzele Hildei se strânseseră. Pe urmă îi vorbi răspicat, cu amărăciune:

— În clipa în care a ieșit sora din odaie, Jenny s-a ridicat în capul oaselor și s-a întins după oglindă, să vadă dacă e frumoasă.

Amărăciunea din glasul Hildei, sentimentul înfrângerii era îngrozitor: Să vadă dacă e frumoasă, dacă nu i s-a deranjat părul, să se rujeze. Ei, poți să-ți închipui una ca asta? După tot ce-am făcut eu, ea se întinde să ia oglinda. Hilda se întrerupse, complet sfârșită, uitând cu totul de atitudinea împietrită din după-amiaza aceea, obsedată numai și numai de gândul că toată iscusința ei de bun meșteșugar fusese zădărnicită. Asta îi dădea o senzație de îndobitocire, îi deschise larg ușa, cu un gest de neputință. Cred că ar trebui să te duci acum, dacă vrei s-o vezi.

David ieși din sala de așteptare și, trecând prin salonul cu bolnave, ajunse în rezerva lui Jenny. Jenny/ a cea pe spate, și capătul patului era înălțat. Sora Clegg îi făcea o injecție în braț. Încăperea era în dezordine, peste tot erau lighene, gheață, prosoape. Pe jos zăceau cioburile unei oglinjoare.

Jenny era pământie la față. Respira agitat, dar fără să tragă mult aer în piept. Ținea ochii în tavan. Și ochii ăștia erau îngroziți; păreau că se agață de tavan, ca nu cumva să-i scape.

Lui David i se topi inima și o simți parcă răspândindu-i-se în tot trupul. Căzu în genunchi Ungă pat.

— Jenny, zise el. O, Jenny, Jenny!

Ochii ei părăsiră tavanul și se întoarseră șovăielnic spre el.

Buzele șoptiră în chip de scuză:

— Am vrut să mă fac frumoasă pentru tine.

Și pe obraz începură să-i șiroiască lacrimile. David îi luă mâna fără pic de sânge și i-o ținu într-a lui.

— Jenny, zise el. Vai, Jenny, Jenny, scumpa mea!

Ea șopti din nou, parc-ar fi învățat o lecție:

— Am vrut să mă fac frumoasă pentru tine.

Pe David îl innăbuși plânsul; nu mai putea să vorbească. Lipi mâna lui Jenny de obrazul lui. X

— Mi-e sete, icni ea slab. Ești bun să-mi dai puțină apă?

David ridică ceașca – ciudat cum semăna cu un ibric!

— Și i-o apropie de buzele ei palide. Jenny ridică brațul fără vlagă, și apucă ceașca. Apoi o străbătu un fior slab prin tot trupul. Apa din ceașcă se răspândi pe cămașa ei de noapte.

Până la urmă totul se sfârși cum nu se poate mai bine pentru gustul lui Jenny. Degetul mic al mâinii în care ținea ceașca era arcuit, grațios. Dacă ar fi știut Jenny de asta, i-ar fi făcut plăcere. Murise elegant.

CAPITOLUL XXXIII.

La opt și jumătate, în dimineața următoare înmormântării lui Jenny, David coborî pe peronul gării din Sleescale unde-l întâmpină Peter Wilson. Cu o zi înainte, în 15 octombrie, trăise o neverosimilă și precipitată succesiune a unor acte de mare tristețe: completarea ultimelor formalități dureroase, însoțirea rămășițelor pământești ale lui Jenny la cimitir, depunerea unei coroane de flori pe mormântul ei. Acum sosise de la Londra cu trenul de noapte. Și nu prea apucase să doarmă. Dar nu era obosit; vântul aspru care sufla dinspre mare și mătura peronul îl învioră și-i spori forțele. Lăsându-și jos valiza și dând mâna cu Wilson, David avu în chip ciudat conștiința rezistenței sale fizice.

— Bine-ai venit! Zise Wilson. De altfel, era și timpul să vii.

Zâmbetul greoi, dar binevoitor al lui Wilson nu i se ivise de astă dată pe față. Bărbuța lui ascuțită avea zvâcnirile acelea neastâmpărate care trădau întotdeauna o tulburare în mintea lui. Mare păcat că ai lipsit de la întrunirea de ieri, comitetul era foarte supărat pe chestia asta. Nici nu știi de ce dificultăți ne izbim.

— Îmi închipui că o să fie o luptă grea, îi răspunse calm David.

— Poate chiar mai grea decât îți închipui, declară Wilson. Ai auzit ce contracandidat vor să-ți opună? Wilson făcu o pauză, scrutând ochii lui David cu o privire curioasă și nesigură; apoi izbucni violent: Pe Gowlan!

La auzul acestui nume, lui David i se păru că i s-a oprit inima în loc, că i s-a contractat tot trupul, prefăcându-se într-un bloc de gheață.

— Joe Gowlan! Repetă el cu un glas fără expresie.

Urmă o tăcere încordată. Wilson zâmbi sinistru.

— Abia azi-noapte s-a aflat. E la vila Law acum – trăiește pe picior mare. De când a redeschis mina Neptun, a devenit grangurul orașului. Și-i mai are și pe Ramage în spate, pe Conolly și pe Low.

Și majoritatea membrilor Comitetului Executiv al conservatorilor nu știu ce să mai facă să se pună bine cu el. Și pe urmă s-au exercitat și presiuni. Puternice de la Tynecastle. Da, candidatura lui a și fost depusă; totul e aranjat și rezolvat.

Pe David îl cuprinse o mare nedumerire, amestecată cu un fel de groază; mintea lui se mișca așa de greoi, nici nu putea, să creadă; nu, lucrul era nesăbuit, era o nebunie, era imposibil de crezut! Ca un automat, îl întrebă pe Wilson:

— Vorbești serios?!

— În viața mea n-am fost mai serios ca acum.

Un nou răstimp de tăcere. Va să zică era adevărată această veste uluitoare și înspăimântătoare. Cu fața încordată, David își luă geamantanul de jos și porni, împreună cu Wilson. Ieșiră din gară și coborâră pe Cowpen Street, fără să schimbe o vorbă. „Joe, Joe Gowlan”, atâta auzea David, și cuvintele acestea se întorceau mereu în mintea lui, fără cruțare, în privința calificării lui Joe, nu încăpea nici o îndoială – era un om cu bani, cu succes și cu influență. Era de pildă ca Lennard, care, cu o avere adunată de pe urma afacerilor cu mobile proaste, cumpăraseră foarte ușor circumscripția Clipton, la ultimele alegeri – Lennard care în viața lui nu ținuse o cuvântare, care își petrecea rarele vizite la Camera Comunelor făcând colegilor cinste la bar sau rezolvând cuvinte încrucișate în fumoar. Unul dintre făuritorii de legi ai națiunii. Și totuși, se gândi David cu profundă amărăciune, acest nonșalant Lennard nu era exemplul cel mai potrivit. Căci Joe avea să utilizeze Camera Comunelor pentru altceva decât pentru simpla rezolvare a cuvintelor încrucișate. Nici nu puteai bănuși câte foloase diverse și interesante putea să obțină Joe de pe urma situației sale, dacă izbutea să pună mâna pe acest mandat.

Deodată, David se smulse cu hotărâre din tristețe și amărăciune. Asta nu ajută la nimic. Singurul răspuns în situația dată era:

Joe nu trebuie să iasă deputat. „O, Doamne, gândi David, înfruntând șfichiul vântului care bătea dinspre mare, o, Doamne, de-ar fi să mai am doar un singur lucru de făcut pe lume, fă-mă să-l înving pe Joe Gowlan în alegeri!

Pătruns mai mult ca oricând de simțământul obligațiilor sale, David luă gustarea de dimineață la Wilson acasă, trecând împreună cu el situația în revistă, cu multă atenție. Wilson nu cruță nici un amănunt. Întârzierea neprevăzută a lui David și absența lui din Sleescale creaseră un sentiment nefavorabil. Și pe urmă, după cum știa și David, conducerea partidului laburist nu vedea cu ochi buni depunerea candidaturii lui în noile alegeri, încă de când ținuse discursul în privința legii minelor, fusese trecut pe lista rebelilor, fusese tratat cu ostilitate și suspiciune. Și totuși, partidul care datora Federației

Minerilor o oarecare considerație, dat fiind că se bizuia pe cotizațiile acesteia, nu se arătase dispus nici să respingă candidatul propus de federație. Ceea ce, pe de altă parte, nu împiedicase conducerea partidului să trimită un agent din partea Casei Transporturilor, cu misiunea de a-i influența pe mineri în favoarea unui alt candidat.

— A venit ca un blestemat de spion, mârâi Wilson în încheiere.

Dar cu noi nu i-a mers. Noi nu ne-am schimbat cu nimic politica.

Filiala sindicatului a cerut să te pună pe dumneata candidat. Au insistat foarte mult pe lângă Consiliul Executiv al regiunii, și ăia n-au avut încotro.

După'aceea, Wilson îl rugă pe David să se ducă acasă și să se odihnească puțin înainte de ședința de la ora trei a comitetului.

David nu voia să doarmă, totuși se duse acasă; avea nevoie de un moment de răgaz, în care să chibzuiască singur planul de bătaie.

Martha îl aștepta – îi telegrafiasse el cu o seară înainte – și ochii ei se ațintiră imediat asupra cravatei lui negre. Dar privirea Marthei nu trăda nimic din gândurile pe care i le stârniră culoarea cravatei, și ea nu-i puse lui David nici o întrebare.

— Ai întârziat, bineînțeles. De un ceas te așteaptă gustarea de dimineață.

David se așeză lângă masă.

— Mamă, am luat gustarea la Wilson.

Marthei nu-i plăcea de loc ideea asta, așa că insistă:

— Nu vrei să bei nici măcar un ceai?

David încuviință din cap.

— Ba da.

O urmări îndelung pe maică-sa cum face infuzia de ceai proaspăt, turnând mai întâi apa fiartă în ceainicul cafeniu, apoi măsurând exact esența din căniță de alamă pe care o avea de la mama ei; îi urmări toate mișcările sigure și ferme, și se gândi, cu un fel de mirare, cât de puțin s-a schimbat Martha. Cu toți cei aproape șaptezeci de ani, avea încă părul negru, era viguroasă, neînduplecată și neclintită ca o stâncă. Deodată, David îi spuse:

— Jenny a murit acum trei zile.

Trăsăturile Marthei rămaseră impenetrabile, aproape impresionante.

— Știam eu că asta trebuie să fie, zise ea punându-i dinainte ceașca de ceai.

Un răstimp de tăcere. Oare asta era tot ce putea ea să spună?

I se păru de o cruzime insuportabilă ideea că era în stare să audă de moartea lui Jenny fără să rostească măcar un cuvânt de regret. Dar, în timp ce se frământa disperat în fața neînduplecării ei, Martha declară, aproape cu bruschete:

— Îmi pare rău că ai suferit, David. Cuvintele astea le rosti cu atâta greutate, de parcă i le-ar fi smuls cu cleștele. Apoi, după un moment de oarecare stânjenală, se uită pe furiș la el. Și acum ce-o să se-ntâmple cu tine?

— Alte alegeri... Altă luptă.

— Dar nu te-ai săturat încă de toate astea?

— Nu, mamă.

După ce-și bău ceaiul, se duse sus, să se întindă câteva ceasuri, închise ochii, dar multă vreme somnul îl ocoli, îi ciocănea mereu în creier, insinuant, ațâțător, rugător, gândul „O, Doamne, fă-mă să-l împiedic pe Joe Gowlan să pătrundă în parlament, o, Doamne, ajută-mă!”. Tot ceea ce combătuse el o viață întreagă se concentra în acest om, care-i era acum contracandidat. Trebuia să câștige.

Trebuia neapărat! Dând glas cu toată ardoarea acestei dorințe, ajunse să fie cuprins de toropeală, și în cele din urmă adormi.

A doua zi, 16 octombrie, era ziua depunerii oficiale a candidaturilor, și la ora unsprezece dimineața, chiar la începutul campaniei, David se întâlni cu Joe. David, însoțit de Wilson, urcă scările primăriei, ca să-și înainteze acreditivile, când Joe, escortat de Ramage și Connolly, de reverendul Low și de toți membrii Comitetului său Executiv, împreună cu o serie de suporteri, tocmai ieșea pe ușă și începea să coboare treptele. Văzându-l pe David, Joe se opri cu un aer dramatic și-l întâmpină cu semne cavalierești de recunoaștere.

Rămase; cu două trepte deasupra lui David, o siluetă frumoasă, expansivă, cu pieptul scos impresionant în afară, cu jacheta la două rânduri desfăcută, cu un buchețel de albăstrele la butonieră. Dominându-l cu grandoarea lui virilă, îi întinse o mână viguroasă, îi zâmbi, cu zâmbetul lui deschis, așa, ca de la bărbat la bărbat.

— Bine-ai venit, Fenwick! Strigă el. Cine se scoală de dimineață, departe ajunge, nu? Sper ca întrecerea noastră să fie un lucru onest. Norocul îmi zâmbește. Vreau să fie fair play, fără pic de șmecherii. Deie Domnul să învingă cel mai bun dintre noi doi!

Partizanii lui Joe înălțară un murmur de aprobare, în timp ce David îngheța pe dinafară și se îngrețoșa pe dinăuntru.

— Dar bagă de seamă, continuă Joe, că n-o să ne batem cu mânuși de catifea; de fapt n-o să ne batem de loc cu mânuși; o să fie o luptă fără menajamente. Eu consider că lupt pentru Constituție, Fenwick, pentru Constituția britanică. Te avertizez în privința asta, și te rog să nu mă înțelegi greșit. Totuși, o să fie, o luptă curată, o luptă cinstită, între doi sportivi britanici, știi? Asta doresc eu. Sportivitatea britanică. Noi ovații se înălțară în piepturile gloatei tot mai mari de suporteri ai lui Joe, și în entuziasmul momentului mai mulți oameni ieșiră înainte și-i strânseră mâinile. David se îndepărtă dezgustat. Fără o vorbă, intră în primărie. Dar Joe, fără să se lase cu nimic tulburat de nepolitețea adversarului său, continuă să strângă mâinile în dreapta și-n stânga. Joe nu era un om distant, el dădea mâna cu oricine, zău așa, numai cu condiția să fie oameni cinstiți, sportivi britanici. Stând acolo, în picioare, pe treptele primăriei, Joe se simți îndemnat să exprime tocmai acest sentiment oamenilor care se adunaseră în momentul acela în fața lui. El declară:

— Sunt mândru și nerăbdător să dau mâna cu orice om cinstit.

O pauză, ca să-și stăpânească sentimentele profunde. Cu condiția ca și el să vrea să dea mâna cu mine. Dar să nu-i lăsăm pe bolșevici să încerce să ne îmbrobodească. A, nu, pe Dumnezeu, asta nu! Și Joe își scoase pieptul în afară, bătaios. Se simțea plin de viață, puternic, un războinic glorios. Băieți, aș vrea să știți că sunt împotriva bolșevicilor și împotriva roșilor, și împotriva tuturor sforarilor. Eu sprijin Constituția britanică și steagul britanic și lira britanică. Nu degeaba ne-am făcut noi datoria în timpul războiului – unii aici în țară, unii în străinătate! Eu mă declar partizanul legii, al ordinii, al sportivității și al camaraderiei. Pentru asta lupt eu în alegeri, și pentru asta votați voi. Nici un om nu are dreptul să lase lumea noastră cu defectele cu care o găsește. Noi trebuie neapărat să facem tot ce ne stă în putință pentru a crea o lume mai bună, înțelegeți? Noi trebuie neapărat să apărăm morala și educația și cele zece porunci ale Bibliei Da, pe Dumnezeu, cele zece porunci! Noi n-o să sprijinim nici un fel de anarhism anticreștin al bolșevicilor, împotriva celor zece porunci!

Noi n-o să sprijinim nici un fel de anarhism care să surpe Constituția britanică, steagul britanic și lira britanică. De aceea, băieți, vă cer să votați pentru mine! Și dacă vreți să aveți mereu de lucru, să nu uitați ce v-am spus!

Stârnite și conduse de Ramage, aclamațiile izbucniră de mai multe ori. Uralele îl amețeau pe Joe ca băutura: se simțea un orator înăscut, înălțat prin aprobarea propriei sale conștiințe, precum și a concetățenilor lui. Radia de fericire, strânse mâinile” tuturor din preajma lui, și apoi coborî marțial scările.

Ajuns pe trotuar, se trezi că dă peste el un băiețel, care se împiedică și căzu. Aplecându-se, cu un exces de bunătate, Joe îl ridică de jos și-l puse pe picioare. Era desculț.

— Copăcel, râse el părintește, copăcel!

— Râsul lui Joe păru să-l sperie pe copil, un biet golanei zdrențaros de vreo șase ani, cu fața palidă și flămândă, cu plete neșesălate căzându-i peste ochii mari și speriați. Copilul începu imediat să plângă. Maică-sa, care ținea în brațe un copil de țâță, se apropie și își trase băiețelul la o parte din drumul lui Joe.

— Frumos băiat, doamnă! Exclamă încântat Joe. Un viteaz.

Cum se numește?

Tânăra femeie se îmbujora la față, speriată că atrăsese atenția unui om așa de important, își înfășură mai bine în șal pruncul din brațe și îndrăzni să-i spună timid:

— Se numește Joe Townley, domnule Gowlan. Fratele lui tațcă-su, adică unchiu-su, cum ar veni, adică Tom Townley, a lucrat în abatajul vecin cu al dumneavoastră, din sectorul Paradis, pe vremuri, când lucrați și dumneavoastră în subteran, înainte de a ajunge... Ceea ce sunteți acum... Adicătealea.

— Bravo, bravo! Îi răspunse Joe, mai încântat ca oricând. Ca să vezi! Și soțul dumneavoastră lucrează și el la Neptun, doamnă Townley?

— Nu, domnule Gowlan; e șomer, conașule. Vai, conașule, dacă ar putea să fie reprimat în slujbă...

Joe încuviință din cap, căpătând deodată un aer grav.

— N-aveți nici o grijă, doamnă. O să mă ocup eu de asta.

Tocmai de aceea dau eu această bătălie electorală, anunțată el cu aprindere. Da, pe Dumnezeu, am să îndrept eu lucrurile aici! Îl mângâie pe micuțul Joe Townley pe cap și zâmbi din nou, înfățișându-se mulțimii cu o măreață modestie. Un flăcău în toată legea. Și unde mai pui că-l cheamă și Joe! Ei, deh, cine știe, dacă nu cumva o să ajungă și el un al doilea Joe Gowlan!

Mai radios ca oricând, se îndreptă către automobilul care-l aștepta. Efectul realizat era splendid, în toată mahalaua Teraselor se răspândi vestea cum că Joe Gowlan o să-l reangajeze pe soțul lui Sarah Townley și o să-i dea o slujbă cât mai bună în subteran, în abatajul cel mai bun din toată mina. Și în orașul Sleescale erau destule femei ca Sarah Townley, ceea ce-i aduse enorme avantaje lui Joe.

Capacitatea oratorică a lui Joe se dezvoltă. Avea plămâni buni, o siguranță perfectă și un gât de aramă. Le vorbi ca o trâmbiță. Era bărbătos. Născocea lozinci. Apărură panouri uriașe, care se răspândiră peste tot în oraș.

„Jos cu șomajul, chinurile, boala sărăciei fi păcatul!

Trăiască legea, ordinea, sportivitatea și Constituția britanică!

VOTAJI-L PE JOE GOWLAN!”

Era un adevărat bastion al moralității; dar, bineînțeles, era totodată o ființă profund omenească, un om ca toți oamenii, mai înțelegător ca oricine. Un spirit sportiv. La prima întrunire, ținută la școala nouă din strada Bethel, după ce le ceru imperios ascultătorilor să sprijine steagul țării, le strecură vesel și viclean următoarele vorbe:

— Și când s-or mai ține curse de cai în parcul Gosforth, jucați pe Radio.

Radio era calul lui. Și acest pont pe care li-l vându făcu să-i crească acțiunile uluitor.

Și apoi, foarte des, demnitatea lui de bogătaș și om de vază ceda, se destrăma, se topea, pentru a-i permite să se pună pe același plan cu umiliința oamenilor cu frica lui Dumnezeu.

— Băieți, parcă eu nu sunt de-al vostru? Strigă el. Doar nu m-am născut cu căiță pe cap. Am crescut și eu în sărăcie și curățenie, ca și voi. Și m-am luptat din greu ca să urc treptele societății. Politica mea este să dau fiecăruia dintre voi prilejul de a face același lucru!

Dar atuul Lui, cartea cea mai tare, pe care nu o pune pe masă, ci o păstra, ascunsă cu grijă în mânecă, era posibilitatea lui de a le da de lucru. Deși era o ființă omenească, unul de-al lor, un om care fusese și el călcat în picioare și zdrobit, rămânea totuși Patronul, îndărătul laudăroșeniei și vorbăriei sale bombastice, el se prezenta în chip de binefăcător al lor, era cel care preluase mina părăsită Neptun și care-și propunea acum să găsească o slujbă cinstită pentru fiecare dintre ei. Bineînțeles, astea toate aveau să vină cu timpul, după alegeri.

Campania lui căpătă din ce în ce mai multă strălucire și putere.

Ramage, care odată, pe vremuri, când Joe era copil, îi trăsese un picior în spate pentru că-i furase o bășică de porc, era acum lingăul lui cel mai slugarnic. Solicitat fiind de Ramage, reverendul Low ținuse o predică ferventă de la amvonul bisericii din Betkel Street, cântând osanale virtuților domnului Joseph Gowlan ca adept al legalității și ordinii și osândind să ardă în focul Gheenei pe toți cei care ar fi îndrăznit să voteze în favoarea lui Fenwick. La uzina de gaze, Connolly declarase pe față. Că orice salariat care nu-l sprijină pe Gowlan e un c... de bolșevic și o să fie concediat pe loc. Toată presa din Tynecastle îl sprijinea în mod unanim pe Joe. Jim Mawson, rămânând îri mod enigmatic în umbră trase câteva sfori în numele cauzei nobile a umanității, în fiecare zi, două avioane decolau de la aeroportul fabricii din Rusford și executau numere de acrobație aeriană deasupra orașului Sleescale, făcând felurite reclame. Când era cerul senin, scriau chiar și litere prin aer, așa, ca din întâmplare.

Banii vorbeau pe multe căi, dintre cele mai ocolite. Pe la Sleescale se vedeau acum tot felul de necunoscuți, care se amestecau printre muncitori și formau grupuri pe la colțul străzii, făcând cinste cu câte-un rând la cârciuma Bun găsit. Cât despre promisiuni – Joe era în stare să promită orice.

David văzu câte forțe se concentrează împotriva lui, și lupta din răspuțeri, cu curajul disperării. Dar ce jalnice erau armele lui în fața armurii lui Joe! Oriunde se întorcea, simțea o forță ascunsă care-l reținea, care-i împiedica activitatea, care-l zdrobea. Fără să se cruțe, își întee eforturile, făcând apel la toate resursele sale fizice, la toată educația pe care și-o făcuse, la toată experiența acumulată în decursul carierei sale politice. Dar cu cât mai aprig se lupta, cu atât mai formidabil îi răspundea Joe. Întrebările provocatoare, care de la început îi întrerupseseră discursurile la întruniri, deveniseră în ultima vreme necruțătoare, întreruperilor obișnuite știa să le facă față, ba chiar adeseori izbutea să le întoarcă în favoarea lui. Dar tulburările nu mai erau cinstite. Le provocau o bandă de huligani din Tynecastle, care apăreau la fiecare întrunire, conduși și organizați de Pete Bannon, fost boxer de categoria mijlocie și barman pe cheiul Malmo, gata oricând și chiar doritor să sară la bătaie. Bătăile se țineau acum lanț. Devenise o regulă ca toate întrunirile ținute de David în aer liber să se termine cu dezordine și tulburări. Agentul electoral al lui David, Wilson, protesta furios la poliție și ceru o pază corespunzătoare. Protestul său primi însă un răspuns foarte placid:

— Nu e treaba noastră, îi răspunse cu nerușinare Roddam.

Bannon asta n-are nimic de-a face cu noi. N-aveți decât să vă găsiți și voi niște slugoi.

Și campania asta curată nu încetă, ci se desfășură mai departe, pe niște linii mai subtile, în marțea următoare, dimineața, în drum spre sediul comitetului, David văzu câteva litere scrise cu vopsea albă, de o mână analfabetă, pe zidul de la capătul uliței Lamb: „întrebați-l pe Fenwick de nevastă-sa!” David păli, făcu un pas înainte de parc-ar fi vrut să șteargă ocara. Dar inutil, absolut inutil.

Aceeași întrebare era scrisă peste tot, în oraș, pe toate zidurile vizibile, pe toate casele, chiar și în gări și halte, peste tot erau aceste cuvinte sălbătice, la care nu puteai răspunde. Orbit de durere și groază, David porni pe Lamb Street și intră la comitet, îl așteptau Wilson și Harry Ogle. Amândoi văzuseră inscripția. Fața lui Ogle era chinuită de indignare.

— E îngrozitor, David, gemu el. E o porcărie. Trebuie să mergem la el... Să facem un protest.

— Degeaba, el o să nege, răspunse David cu un glas de oțel.

Nimic nu l-ar incinta mai mult decât dacă ne-am duce să ne milogim la el.

— Bine, dar, zău, ar trebui să-i plătim și noi cu aceeași monedă, răspunse Harry neîmblânzit. Trebuie să spun și eu ceva despre el, diseară, când am să vorbesc în sprijinul tău pe bărăganul Snook.

— Nu, Harry, refuză David, clătinând din cap cu o bruscă hotărâre. Nu vreau să recurg la răzbunări.

În ultima vreme, în fața acestei persecuții organizate David nu mai simțea nici furie, nici ură, ci doar o extraordinară adâncire a vieții lui interioare. El vedea această viață interioară ca o adevărată justificare a existenței omului, independentă de formele fixe ale religiei, complet detașată de planul material al vieții. Puritatea scopului era pentru el singura normă de conduită, expresia adevărată a eului interior. Nimic altceva nu mai avea importanță. Iar deplinătatea acestei interpretări spirituale a propriului său țel nu mai lăsa nici un pic de loc pentru răutate sau ură.

Harry Ogle însă avea sentimente cu totul diferite. El turba de indignare, sufletul său simplu cerea un joc cinstit, sau cel puțin dreptatea limpede a faptei și răsplății. În seara aceea, pe bărăganul Snook, unde se ținea la ora opt o întrunire în aer liber a suporterilor, convocată cu de la sine putere, pe Harry îl luă gura pe dinainte.

Uitând complet de cele făgăduite, începu să critice tactica lui Joe.

David fusese la capătul căii Hedley, în cartierul nou de căsuțe ale minerilor, și ajunsese foarte târziu acasă. Era o seară întunecoasă și bătea un vânt aspru, în repetate rânduri, tot ridicase ochii de pe carte la auzul câte unui zgomot afară, pentru că aștepta cu nerăbdare să vină Harry și să-i povestească cum a decurs mitingul de la Snook. La ora zece se duse să închidă ușa din față. Atunci se rostogoli înăuntru Harry, cu fața palidă și însângărată, pe jumătate leșinat. Sângera cumplit dintr-o fană de la tâmplă.

Zăcând zdrobit pe divan, cu o compresă rece aplicată pe rană, în timp ce David îl trimitea pe Jack Kinch să-l aducă repede pe doctorul Scott, Harry găfâi și vorbi cu glas tremurat:

— Când ne întorceam traversând bărăganul, Bannon și huliganii lui s-au repezit asupra noastră, David. S-a întâmplat ca eu să spun că Gowlan stoarce sudoarea muncitorilor, că face avioane de război și armament. Și zău, măi băiete, că eu nu m-aș fi dat bătut, dar unul dintre ei avea o bucată de plumb...

Harry zâmbi slab și leșină.

Doctorul îi puse zece copci pe frunte, și apoi îl duseră la culcare. Bineînțeles, Joe Gowlan tuna și fulgera cu o mânie îndreptățită. Cum putea să se întâmple un asemenea lucru pe teritoriul Marii Britanii? De pe estrada primăriei, el îi denunță pe diavolii • roșii, pe bolșevici, care erau în stare să vină, să se prefacă și să se întoarcă împotriva propriilor lor conducători, îi trimise un mesaj de compătimire lui Harry Ogle. Această sollicitudine din partea lui Joe căpătă un loc de frunte în cadrul propagandei: vorbele cele mai generoase care țâșneau din trâmbița lui fură tipărite pe larg în ziare.

Până la urmă, incidentul luă o întorsătură mai mult decât favorabilă pentru Joe.

În schimb, pentru David, pierderea sprijinului dat de Harry fu o lovitură serioasă. Harry, o persoană respectată în oraș avea multă greutate la Sleescale printre elementele prudente, și acum oamenii mai vârstnici, înșelați și ușor intimidați, începură să se gândească bine dacă e cazul să mai participe la întrunirile convocate de David. Pe de altă parte, în momentul acela valul de isterie care străbătea țara, ridicându-se împotriva partidului laburist, atinse punctul culminant.

Preziceri nebunești privitoare la ruina financiară băgară groaza în inimile oamenilor. Se zugrăveau tablouri înspăimântătoare, cu muncitori plătiți în loc de salarii cu pachete de hârtii fără valoare, ce nu puteau acoperi nevoia disperată de hrană. Și, departe de a atribui această catastrofă iminentă rezultatelor pe care le adusese sistemul economic de până atunci, totul era pus pe seama mișcării laburiste.

„Nu-i lăsați să vă ia banii!” – asta era strigătul. Chestiunea principală o constituiau banii. „Trebuie să ne păstrăm banii, păstrați-i cu orice preț, apărați-i, sunt lucruri sacre. Banii... Banii...!”

Cu un efort de rezistență aproape supraomenească, David se aruncă trup și suflet în ofensiva finală. La douăzeci și șase octombrie făcu înconjurul orașului cu aceeași camionetă veche care-l purtase spre primele lui succese. Stătu toată ziua în aer liber, îmbucând câte ceva pe apucate. Vorbi până ce-și pierdu aproape de tot glasul. La unsprezece noaptea, după un ultim miting ținut în fața institutului, la lumina torțelor, se întoarse în fundătura Lamb și se trânti pe pat, istovit. Adormi imediat. A doua zi se țineau alegerile.

Primele rezultate indicau o prezență masivă a alegătorilor în fața urnelor. David petrecu toată dimineața în casă. Făcuse tot ce se putea face, dăduse tot ce putuse da. În mod rațional, el nu anticipa rezultatul și nici nu avea vreo idee preconcepută cu privire la verdictul pe care propriii săi oameni aveau să-l pronunțe asupra lui. Și totuși, dedesubtul acestei pojghițe, în mintea lui se dădea o luptă între speranță și teamă. Circumscripția Sleescale fusese întotdeauna fieful laburiștilor, un loc sigur pentru ei, o fortăreață a minerilor.

Muncitorii știau că el s-a străduit și s-a luptat pentru ei. Dacă nu izbutise să facă nimic, asta nu era vina lui. Bineînțeles că aveau să-i acorde șansa de a se strădui și de a se lupta din nou pentru ei. David. Nu-l subestima pe Gowlan și nici avantajul strategic pe care-l reprezenta situația acestuia de

proprietar al minei Neptun. Își dădea seama că acțiunile lipsite de scrupule ale lui Joe produsese o sciziune incontestabilă între mineri, frângându-le solidaritatea; în afară de asta, metodele lui aruncaseră umbre și îndoieli asupra reputației lui David. Amintindu-și acea perfidă referire la Jenny, care-i stricase mai mult decât toate minciunile lui Joe, i se strânse inima. Dinaintea ochilor lui David apărură imaginea lui Jenny zăcând în mormânt. Drept care îl năpădi un val de milă, un elan de puritate, sentimentul acela vechi și familiar, întărit și întetșit. Dorea din tot sufletul să câștige, să dovedească triumful binelui în omenire, și nu al răului, îl acuzaseră că propovăduiește revoluția. Dar singura revoluție pe care o cerea el era o revoluție în inima oamenilor, o eliberare de ticăloșie, de cruzime, de egoism, o înălțare către devotamentul și noblețea de care era capabilă inima omenească. Fără asta, orice altă schimbare era inutilă.

Către ora șase, David se duse să-i facă o vizită lui Harry Ogle, și în timp ce înainta încet pe Cowpen Street, zări o siluetă cunoscută pe strada Răzeșului. Era Arthur Barras. Ajuns în apropierea lui, David se uită drept înainte, gândindu-se că poate Arthur nu dorește să-l recunoască. Dar Arthur se opri.

— Am fost și am votat pentru tine, zise el brusc.

Glasul lui Arthur era fără expresie, aproape aspru. Avea obraji supti și căpătase ticuri. Mirosea a băutură.

— Îți sunt foarte îndatorat, Arthur, îi răspunse David.

Tăcere.

— Am fost în mină, după amiază. Dar când am ieșit, mi-am adus deodată aminte.

Ochii lui David erau emoționați, înduioșați, îi spuse stângaci:

— Nu mă așteptam la sprijinul tău.

— De ce nu? Întrebă Arthur. Acum nu mai sunt nimic – nici roșu, nici albastru, nici nimic altceva. Și apoi adăugă brusc, cu amărăciune: Parcă ce importanță are?!

Un alt răstimp de tăcere, în care cuvintele rostite păreau să-l roadă cumplit pe Arthur. Își ridică neputincios către David privirile greoaie.

— Ciudat, nu? Zise el, să se sfârșească totul așa.

Și dând din cap fără pic de expresie, se întoarse și porni în josul străzii.

David merse mai departe către casa lui Ogle, înduioșat și profund tulburat de această întâlnire, în care se spusese atât de puțin și se subînțeleșese atât de mult. Era un -fel de avertisment: Ce îngrozitoare poate fi înfrângerea! Idealurile lui Arthur erau zdruncinate, el se retrăsese complet din viață, se chircise în el și striga din toate fibrele: „Am suferit destul. Nu vreau să mai sufăr!” Bătălia se sfârșise, flacăra se mistuise. Intrând în casa lui Ogle, David oftă.

Petrecu seara aceea la Harry, care se simțea mult mai bine și era chiar bine dispus. Amândoi erau concentrați asupra rezultatului pe care-l așteptau, și nu vorbiră aproape de loc despre alegeri. Harry însă, cu felul lui de a fi blând și înțelept, prezise victoria – i se părea de neconceput un alt rezultat. După cină, jucară cribbage, un joc de cărți care-l pasiona pe Harry. Se făcuse

aproape unu noaptea. David își arunca mereu privirea către ceasul de pe cămin. Acum, că avea să afle afât de curând rezultatul, o încordare insuportabilă puse stăpânire pe el. De două ori declară că ar fi timpul să plece, că operațiile de numărare a voturilor la primărie trebuie să fie destul de înaintate.

Dar Ogle, dându-și poate seama de neliniștea și nerăbdarea lui David, insista să mai rămână nițel. Era greu să se poată afla rezultatul înainte de ora două. Între timp, putea să stea confortabil aici, unde avea un scaun lângă focul plăcut din cămin. Drept care David se supuse, stăpânindu-și neliniștea, nerăbdarea și stânjeneala. Dar în cele din urmă, curând după ora unu, se ridică totuși de pe scaun, înainte de a pleca din odaie, Harry îi strânse mâna.

— Întrucât nu pot să vin acolo cu tine, vreau să te felicit de pe acum. Ce-mi pare rău este că nu am prilejul să văd mutra lui Gowlan când o auzi că l-ai învins.

Noaptea era liniștită acum, strălucea și luna, în al doilea pătrar.

Apropiindu-se de primărie, David se mira de cită lume era pe stradă.

Abia izbuti să se strecoare prin mulțime către scara de la intrarea clădirii. Dar în cele din urmă reuși să intre înăuntru, în hol, unde-l găsi pe Wilson. În camera consiliului se făcea despuierea scrutinului.

Wilson se întorsese enigmatic și-i făcu loc lui David să se așeze lângă el. Părea obosit.

— Într-o jumătate de oră o să aflăm în sfârșit rezultatul.

Holul se umplea de oameni. Apoi, de afară se auzi claxonul unui automobil. Peste un minut intră Gowlan, în fruntea grupului său, alcătuit din Snagg, agentul său electoral, Ramage, Connolly, Bostock, câțiva dintre asociații săi din Tynecastle și, în cinstea acestui ultim mare prilej, însuși Jim Mawson. Joe purta o haină cu guler de astrahan, pe care o lăsase deschisă, pentru ca să se vadă că pe dedesubt era îmbrăcat în toaletă de seară. Avea fața plină și ușor îmbujorată. Cinase târziu împreună cu prietenii; după cină băuseră coniac vechi și fumaseră trabucuri, își croi spațiu fudul prin mulțimea din hol, care-i făcu loc să treacă, și apoi în fața sălii consiliului, se opri cu spatele la David, fiind imediat înconjurat de partizanii săi.

Grupul începu de îndată să vocifereze și să râdă tare.

Peste vreo zece minute, bătrânul Rutter, secretar al consiliului și arhivar, ieși din sală cu o hârtie în mână. Pe dată se făcu tăcere.

Rutter își dădea o importanță grozavă. Și mai și zâmbea pe deasupra.

Când David văzu acel zâmbet pe fața lui Rutter, inima îi zvâcni în piept și apoi i se strânse. Continuând să zâmbească, uitându-se cu ochi scrutători pe deasupra ochelarilor cu ramă de aur, Rutter învălui într-o privire mulțimea din hol, pe urmă ținând să-și demonstreze încă o dată importanța, strigă tare numele celor doi candidați.

Grupul lui Joe se strânse pe dată în spatele lui Rutter, trecând prin ușile duble, în același timp se ridică și Wilson.

— Haide, îi spuse el lui David; și glasul lui trăda o notă de îngrijorare.

David se ridică și se înghesuie printre ceilalți, intrând în sala de consiliu. Nimeni nu mai păstra ordinea, nu se mai acorda nimănui întâietate; era doar un șuvoi de emoție nestăvilită și de încordare nerăbdătoare.

— Vă rog, domnilor, vă rog, repeta mereu Rutter, dați-le voie candidaților să treacă!

Urcară scara de fier, pe care o cunoșteau atât de bine, trecură prin camera mică a comitetului, și în cele din urmă ieșiră pe balcon.

Aerul răcoros al nopții le aducea o binefăcătoare ușurare după căldura și lumina dinăuntru. La picioarele lor, o mulțime imensă umplea strada din fața primăriei. Semiluna palidă plutea peste turnul de extracție de la Neptun și așternea solzi argintii pe întinsul mării. Din mulțimea care aștepta se înalță un murmur de nerăbdare.

Balconul era plin. David fu împins de mulțime către margine, într-un colț. Lângă el se afla Ramage, purtat și el de curent, departe de Gowlan. Grăsanul de măcelar se uită lung la David, neputând să-și stăpânească nervozitatea mâinilor lui uriașe și scăpărarea din ochii duși în fundul capului. Sub sprâncenele cărunte și stufoase, privirea lui era plină de emoție și ură. Pe fața lui se putea citi dorința nebună de a-l vedea pe David înfrânt.

Rutter se afla acum în mijlocul balconului, cu hârtia în mână, cu fața la mulțimea care se liniștise. Un moment de tăcere mormântală, electrizantă, chinuitoare. Nicicând în viața lui nu cunoscuse David un moment atât de dureros, care să-l răvășească atât de cumplit, în piept, inima-i bătea nebunește. Apoi răsună vocea ascutită, stridentă, a lui Rutter:

D-1 Joseph Gowlan. 8852 voturi.

D-1 David Fenwick... 7490 voturi., Se înalță un strigăt puternic, căruia îi dădu tonul Ramage.

— Ura! Ura! Urlă Ramage ca un taur, agitându-și mâinile, încântat la culme.

Uralele spintecau aerul. Suporterii lui Joe făcură cerc în jurul lui pe balcon, copleșindu-l cu felicitările. David se prinse cu putere de bara rece de fier, străduindu-se să-și găsească stăpânirea de sine, să capete puțină forță, învins, învins, învins! Ridicând ochii, îl văzu pe Ramage aplecat asupra lui, cu buzele agitate de o bucurie nerușinată.

— Ești bătut, lua-te-ar dracu! Triumfă Ramage. Ai pierdut, ai pierdut totul.

— Ba nu chiar totul, răspunse David cu glas scăzut.

Răsunară noi iirale, strigăte, chemări insistente, adresate lui Joe. El se afla acum chiar în centrul balconului, sprijinit de bara de la margine, sorbind adulația mulțimii înghesuite și surescitate, îi domina – un trup masiv și majestuos, negru în lumina lunii, amplificat la maximum și amenințător. Dedesubt se așterneau fețele palide ale oamenilor. Erau ai lui – toți oameniiăștia erau ai lui, îi aparțineau, îi putea folosi, slujeau scopului său. Ale lui erau și pământul, și cerul. Din depărtare se auzi un zumzet slab – avioanele lui de la

Rutford efectua un zbor de noapte. Era rege, era divin, avea puteri nelimitate. Dar asta nu era decât începutul pentru el.

Avea să meargă mai departe, tot mai departe. Proștii de la picioarele lui aveau să-I ajute. Avea să se urce pe culmi, să rupă lumea în două cu mâinile lui goale, să despice cerul cu fulgerele lui. Pacea și războiul răspundeau la chemarea lui. Banii îi aparțineau. Banii, banii, banii...

Și robii banilor. Ridicându-și amândouă brațele către cer într-un gest de supremă ipocrizie, începu:

— Dragii mei prieteni...

CAPITOLUL XXXIV.

Era ora 5. Dimineata de septembrie se anunța rece. Nu se luminase încă de ziuă, și vântul care se isca din bezna mării șlefuiă bolțile cerului și dădea stelelor mai mult lustru, mai multă luminozitate, în mahalaua Teraselor domnea tăcerea.

Și atunci, răzbind prin tăcere și întuneric, se ivi un licăr la fereastra casei în care locuia Hannah Brace. Licărul stăruie, și peste zece minute se deschise ușa, și bătrâna Hannah ieși din casă. Sughită când o prinse vântul înghețat. Purta un șal, bocanci cu potcoave și mai multe șorturi puse unul peste altul și căptușite cu hârtie de împachetat, ca să-i țină mai cald. Pe cap își trăsese o șapcă bărbătească, sub care-și ascundea șuvițele subțiri și răvășite de păr cărunț.

Pe sub falcile bătrâne și peste urechi se legase cu o flanelă roșie, în mână ducea o prăjină lungă. De când bătrânul Tom Calder făcuse apă la plămâni și murise, Hannah îi luase locul de crainic al mahalalei Teraselor, și pe vremurile astea grele era foarte bucuroasă că această muncă îi mai aducea „o bucată de pâine în plus”. Legănându-se cam greoaie, din pricina herniei, o porni încet de-a lungul uliței Inkerman. Ajunsese o biată boccea bătrâna – aproape că nici nu mai avea înfățișare de ființă omenească. Bătea prin ferestrele oamenilor cu prăjina, sculându-i pe muncitorii care trebuiau să intre în schimbul de dimineată la mină.

Dar în fața casei cu nr. 23 făcu economie de efort și nu mai bătu.

La nr. 23 nici nu-i nevoie să bată – nici acum, nici altădată, niciodată

— Se gândi Hannah cu un gând aprobator. Trecu, scuturată de fiori, pe lângă fereastra luminată, și începu iar să ridice prăjina, bătând și strigând, strigând și bătând, dispărând apoi în întunericul crud al uliței Sevastopol.

În casa cu nr. 23, Martha se mișcă repede prin bucătăria luminată. Focul ardea cu flacără vie, patul din nișa ei era făcut, ceainicul scotea aburi, în tigaia cu coadă sfirăiau cârnații. Cu multă îndemânare, întinse fața de masă albastră, cadrilată și puse tacâm pentru o persoană, își ducea cei 70 de ani destul de ușor, ba chiar sprinten.

Pe fața ei strălucea o expresie de mulțumire nestrămutată. De când se întorsese în casa ei din ulița Inkerman, vechea ei casă, propriul ei cămin, îi ardea în ochi satisfacția profundă de pe vremuri, care muia încordarea cutelor sumbre ce-i brăzdau fruntea și-i lumina cu o veselie ciudată întregul chip.

Trecând în revistă pregătirile făcute, văzu că totul e în ordine.

O privire aruncată către ceasul de pe cămin – acel celebru trofeu de marmură, câștigat de tatăl ei la un concurs de popice – îi spuse că e ora cinci și jumătate. Mișcându-se fără zgomot cu papucii ei de pâslă, făcu câțiva pași vioi, urcă treptele scării care ducea la etaj și strigă către odaia de sus:

— David! E cinci jumate, David!

Și ascultând cu urechile ciulite, așteptă până ce-l auzi mișcându-se sus – pașii hotărâți, apa vărsată din cană, tușea lui repetată.

Peste câteva minute coborî și David. Rămase o clipă să-și încălzească la foc mâinile înghețate, și apoi se așeză la masă. Era îmbrăcat cu hainele de miner.

Martha îi servi fără întârziere gustarea de dimineață: cârnați, pâine de casă și uri ceainic plin cu băutură fierbinte, în timp ce-l privea cum mănâncă, pe fața Marthei se răspândi o duioșie adâncă.

— Ți-am pus puțină scorțișoară în ceai, zise ea în treacăt. O să-ți ia tușea cu mâna.

— Mulțumesc, mamă.

— Mi-aduc aminte că-i făcea foarte bine lui taică-tău. El avea mare încredere în ceaiul meu cu scorțișoară.

— Da, mamă.

David nu ridică imediat ochii, dar peste o clipă, înălțând deodată capul, o luă prin surprindere. Prinsă fără veste, expresia de pe chipul ei era de un devotament și o afecțiune uluitoare. Repede, aproape cu stânjenală, David se uită în altă parte: pentru prima dată, de când o știa, vedea pe fața ei expresia deschisă a dragostei materne.

Ca să-și acopere emoția, continuă să mănânce, aplecat asupra mesei, sorbind ceaiul fierbinte. B'neânțeles, știa el motivul acestei noi demonstrații de afecțiune: totul se datora faptului că în sfârșit se întorsese la mină. În timpul anilor acelora cât învățase, fusese profesor, activist sindical, și chiar cât fusese deputat în parlament, Martha își închisese inima cu șapte lacăte împotriva lui. Dar acum, că fusese silit să se întoarcă la Neptun, îl considera cu adevărat feciorul ei, urmând tradiția lui taică-său, o realitate palpabilă, în sfârșit, o muncă de bărbat adevărat.

Nu dorința de sfidare îl adusese din nou la mină, ci faptul simplu și amarnic că avea absolută nevoie să trăiască. Fusese silit să-și găsească de lucru, și încă repede, și nimeni n-ar putea crede cât de grea a fost această sarcină, în birourile sindicatului nu mai era acum nici un loc de activist; opoziția Casei Transporturilor îi închisese ușa sindicatului; studiile rămase neterminate îi închideau definitiv și porțile învățământului; fusese deci silit să intre în subteran – să stea la coadă în fața lui Arthur în biroul ajutorului de administrator, rugându-se să fie reprimat în mină. Nenorocirea nu-l lovise numai pe el – cazul lui în această situație era departe de a fi unic.

Zdrobirea laburiștilor în alegeri îi adusese într-o situație disperată pe mulți deputați rămași fără mandat. Ralston luase. O slujbă de contopiși în

biroul unei companii de navigație din Liverpool, Bond se angajase ca ajutor la un fotograf din Leeds, iar Jack Davis, un bătrânel cumsecade, cânta la pian într-un cinematograf. Ce prăpastie ca de la cer la pământ între situația lor și situația apostatilor! Zâmbi furios gândindu-se la Dudgeon, Chalmers, Bebbington și toți ceilalți care savurau din plin popularitatea pe plan național, subscriind foarte liniștiți la o politică ce tăia convingerile laburiste din rădăcină.

În special Bebbington, prezent în toate ziarele pe prima pagină, fie printr-o relatare, fie printr-o fotografie, popularizat prin radio cu o săptămână înainte – ținând câte-un discurs nobil, răsunând de platitudini și șovinism ipocrit – era aclamat ca un adevărat mântuitor al națiunii.

David își împinse brusc scaunul înapoi și se întinse să-și ia fularul pus pe bara de uscat rufe, deasupra mașinii de gătit. Cu spatele la foc, își înfășură fularul în jurul gâtului, apoi își înnodă șireturile de la bocancii greoi, tropăind pe pardoseala de piatră, până se simți bine în ei. Martha îi și pregătise săculețul cu merinde; totul bine înfășurat în hârtie pergament, îi umpluse plosca cu ceai și infundase bine dopul. Acum stătea și lustruia un măr mare, roșu, ștergându-l cu fusta, până când ajunse să lucească. L-l puse și pe asta în săculeț și zâmbi.

— Ție-ți plăceau întotdeauna merele, David. Mi-am adus aminte de asta ieri, când făceam cumpărături la cooperativă.

— Da, mamă. David îi zâmbi la rândul lui, înduioșat și amuzat deopotrivă de grija cu care îl înconjură. Numai că în ultima vreme n-am mâncat așa multe.

Martha clătină din cap a reproș, apoi spuse:

— Să nu uiți să-l aduci diseară pe Sammy. Astăzi dimineață fac o budincă cu stafide.

— Bine, mamă, protestă el, dar ai să ți-o iei pe Annie în cap dacă i-l tot răpești pe Sammy la fiecare masă.

Martha își îndreptă privirea în altă parte și nu se uită la David; pe fața ei nu mai era pic de dușmănie, doar o vagă stânjeneală.

— Ei, mă rog, mormăi ea în cele din urmă, decât să se supere, mai bine să vină și ea. Eu nu pot să-l trimit pe Sammy al meu la lucru în primul schimb din viața lui în mină fără să-i dau budincă cu stafide.

Făcu o pauză, și apoi își mască blândețea prefăcându-se severă: Auzi ce spun, omul lui Dumnezeu? Cheam-o și pe-aia să vină cu băiatul.

— Bine, mamă, răspunse el îndreptându-se spre ușă.

Dar Martha ținea morțiș să-l conducă și să-i deschidă ușa cu mâna ei. Așa îi făcea întotdeauna, acesta fiind semnul cel mai înalt al tandreții ei. Dând cu ochii de întunericul aspru de afară, răspunse cu o mișcare înceată a capului la semnul lui de rămas bun, și apoi întârzie în prag, cu o mână în șold, privindu-l cum se îndepărtează pe ulița Inkerman. Abia când îl înghiți întunericul, Martha închise ușa pentru a se întoarce în căldura bucătăriei. Și imediat, cu toate că era atât de devreme, începu cu un fel de tainică bucurie să-și desfășoare arsenalul pentru preparatul prăjiturilor – făină, stafide, coajă de portocale – întinzându-le pe toate cu grabă, cu afecțiune, dat fiind că pregătea

budinca lui Sammy. Cu toate eforturile ei de a se ascunde, nu izbuti: expresia de fericire stăruia triumfătoare pe chipul ei mândru și întunecat.

David coborî prin mahalaua Teraselor, și pașii lui răsunară îmbinându-se cu ecouî?Târnit de alți pași care străbăteau la ora aceea crepusculul înghețat. Umbre estompate i se alăturau într-o tovărășie caldă: umbrele oamenilor care străbăteau ulițele în zori. Se auzea câte-un cuvânt înfundat de salut: „Bună, Ned; Bună, Tom; Bună, David”. În rest, totul învăluât în tăcere. Cu picioarele târate greoi, cu capetele aplecate, cu răsuflarea albită de ger, cu licărul slab al vreunei pipe ici și colo, înaintând ca o masă informă, o armată de umbre, se desfășura marșul oamenilor în zori.

Încă de la revenirea lui în mina Neptun, David era profund mișcat în acest moment al zilei. Poate că eșuase în încercarea de a se situa în fruntea armatei care dădea bătălia, dar era cel puțin sigur că mărșăluiește alături de oameni, împreună cu oamenii. Nu se trădase nici pe el, nu-i trădase nici pe muncitori. Soarta lor rămânea legată de soarta lui, viitorul lor de viitorul lui. Și acest gând îi dădea curaj.

Poate că într-o bună zi avea să se ridice din nou deasupra minei, poate că într-o bună zi va izbuti să ajute această armată de truditori să găsească o nouă libertate. Instinctiv, își înălță capul.

În fața străzii Cheiului trecu drumul și bătu la ușa unei case.

Fără să aștepte să-i deschidă cineva, apăsă pe clanță, se aplecă ferindu-și capul și intră. Și-n bucătăria aceasta ardea focul în vatră, iar Sammy, gata până la ultimul șiret legat la gheată, stătea și aștepta nerăbdător în mijlocul încăperii, în timp ce Annie, maică-sa, se uita la el în tăcere, din umbra căminului.

— Ești, gata la timp, Sammy dragă, strigă David vesel. Mi-era teamă că o să trebuiască abia să te dau jos din pat.

Sammy zâmbi, și ochii lui albaștri se făcură mici de tot de emoție și încântare. Nu era cine știe ce înalt pentru cei paisprezece ani ai lui, dar părea înălțat de emoția puternică, înfiorat de marea aventură a primei zile de lucru în subteran.

— Aproape că n-a putut să adoarmă aseară, tot gândindu-se la asta, zise Annie ieșindu-i în întâmpinare lui David. Și m-a trezit de mai bine de un ceas.

— Ehe, arată ca un adevărat miner, zâmbi David. Mare noroc pentru mine că o să-l am pe el ca ajutor, Annie!

— David, te rog să ai grijă de el, șopti Annie, ca să n-o audă băiatul.

— Ei lasă, mamă, protestă Sammy roșind.

— Am să stau numai cu ochii pe el, Annie, zise David ca s-o liniștească. Să nu-ți faci nici un fel de griji.

Se uită la Annie, care stătea dreaptă în fața lui, cu fața frumoasă și palidă, încălzită de strălucirea flăcărilor. Primul nasture de la bluză era desfăcut, dezvăluindu-i gâtul rotund și catifelat. Silueta ei, niciodată înclinată, nici măcar când era în repaus, păstra un amestec de vigoare și gingășie. Ușoara

îngrijorare pentru Sammy, ascunsă doar pe jumătate, o făcea să pară ciudat de tânără și lipsită de experiență.

Inima lui David se umplu de afecțiune pentru ea. Ce vitează era fata asta, ce cinstită și generoasă! Ea vădea adevărata noblețe!

— Era să uit, Annie, spuse el pe un ton cit mai degajat; diseară sunteți amândoi invitații noștri. O să fie un adevărat chef.

Tăcere.

— Chiar sunt invitată? Întrebă ea.

David încuviință apăsând din cap, puțin ironic.

— Chiar mama a zis așa.

Unbra de melancolie dispăru de pe fața lui Annie; plecă ochii în jos; David vedea bine că e profund mulțumită de acest gest de recunoaștere pe care i-l acorda atât de târziu bătrâna.

— Vin cu plăcere, David, zise ea.

Sammy, care se și găsea la ușă, ardea de nerăbdare să plece.

Apăsă pe clanță cu un gest semnificativ. Iar David, luându-și repede rămas bun de la Annie, ieși după el afară. Porniră alături în josul străzii către mină. La început, David păstră tăcerea; avea gândurile lui. Privirea aceea din ochii lui Annie, în clipa când stăruiseră asupra lui Sammy, îl tulburase neașteptat de mult. „Curaj și speranță, gândi el, curaj și speranță!”

Trecură pe lângă măcelăria lui Ramage. Când ieșeau din mină la sfârșitul schimbului, obloanele erau desfăcute, ușa – deschisă, și Ramage se proțăpea acolo, abia așteptând să savureze umilința lui David. De patru săptămâni încoace, Ramage aștepta în fiecare zi, cu o răutate triumfătoare, storcind și ultima picătură de încântare de pe urma victoriei lui.

David și cu Sammy se apropiau de curtea minei, înconjurată puțin, ca să evite niște camioane pe care era scrisă cu litere mari, albe, emblema MAWSON & GOWLAN. Trecură mai departe, încadrându-se în șuvoiul lent și tăcut al muncitorilor. Deasupra lor se ridicau amenințătoare prin întuneric noile instalații de la gura minei Neptun, mai înalte decât înainte, dominând orașul, portul și marea. David se uită cu coada ochiului la Sammy, a cărui față își mai pierduse puțin din exuberanță, intimidat fiind de apropierea marelui eveniment. Venind lângă băiat, David începu să-i vorbească, pentru a-i abate atenția spre alte lucruri.

— Sammy, sâmbătă o să mergem împreună la pescuit. Septembrie e întotdeauna o lună bună pentru pescuit pe Wansbeck în sus...

Luăm niște râme de la Middlerig și urcăm pe râu în sus. Ce zici, Sammy, ai chef?

— Da, nene Davey... Răspunse băiatul privind turnul de extracție Cu nerăbdare, dar și cu îndoială.

— Și pe urmă, Sammy, când ne întoarcem, să fiu al naibii dacă nu-ți fac cînste cu o plăcintă și o limonada la bătrâna doamnă Plânsa!

— Da, nene Davey... Și ochii lui continuau să privească fascinați instalațiile de la gura minei. Apoi, o teamă ascunsă prinse grai:

E întuneric tare când cobori în mină?

David îi zâmbi încurajator.

— Aș, băiete! Și-n orice caz, te deprinzi curând. < Traversară împreună curtea minei și urcară o dată cu ceilalți cele câteva trepte către cușca ascensorului. Ocrotindu-l pe Sammy, David îl strecură ferit de primejdie prin îmbulzeala oamenilor până la colivia mare de oțel. Acum Sammy se strânse tare în David și, cuprins între gratiile cuștii, întinse mâna, căutându-i-o pe a lui David.

— Coboară tare repede? Șopti el, aproape sufocat de spaimă.

— Nu cine știe ce, îi răspunse David tot în șoaptă. Uite ce e, Sammy, prima dată ține-ți răsuflarea, și atunci o să-ți vină mai ușor.

Un răstimp de tăcere. Apoi se auzi bara închizând trecerea. Un nou răstimp de tăcere. Pe urmă un clopot în depărtare. Minerii stăteau acolo, înghesuiți în cușcă, înghesuiți în tăcerea și lumina palidă a zorilor. Deasupra lor se înălțau atotstăpânitoare instalațiile de la gura minei, dominând orașul, portul și marea. Dedesubtul lor, ca într-un cavou, se dezvoltă miezul întunecat al pământului. Ascensorul coborî. Coborî brusc, repede, în miezul întunecat al pământului. Și zgomotul căderii lui se ridică din bezna pământului, ca un oftat puternic care se înalță către stele, sus de tot, până la stelele cele mai îndepărtate.

SFÂRȘIT

Scanare și prelucrare digitală

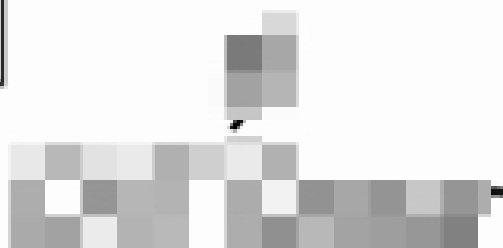
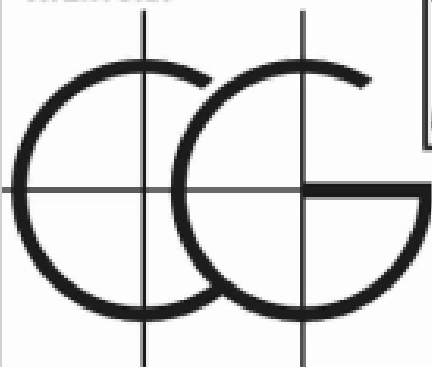

AVENTURA

EM

de

Anonim

COLECȚIA SFINX

COLECȚIA SFINX

2025

fondată în 1895
bpt
serie nouă

